Kur’ân’daki din

İslâm mı,
Müslümanlık mı?

Feriduddin AYDIN
ORCID ID: 0000-0002-6440-6734
ISBN:978-605-67724-3-6
feriduddin@gmail.com

دار العِبَر للطباعة والنشر
Al-Ibar Publishing
İstanbul - 2018

Copyrigh©2018
Kitabın bütün hakları, yazarı **Feriduddin AYDIN**'a aittir.

İçindekiler

Önsöz/4

1. Din Olgusu, Önemi ve Çağrıştırdığı Gerçekler/6
2. Türkiye'de Din Sorunsalı/14
3. Türkiye'de, Benzeşen İki Farklı Din Ve Düşündürdükleri/21
4. İslâm, Yapıcı ve Birleştirici; Müslümanlık İse Ayırımcı Bir Dindir/24
5. İslâm ile Müslümanlık neden aynı şey değildir?/30
6. İslâm, Müslümanlığa Nasıl Dönüştürüldü/33
7. İslâm Tarihinde Önemli Kırılma Noktaları ve Müslümanlık/36
8. İslâm'dan Müslümanlığa, Zihniyet Değişim Süreçleri/46
9. Müslümanlığın Doğmasına Zemin Hazırlayan İlk Neden/61
10. Müslümanlık Korkunç Bir İntikamın Adı mı Acaba?!/65
11. İslâm'a İndirilen İkinci Darbe, ya da Fars Müslümanlığı/68
12. Müslümanlığın Oluşum Sürecinde Mezhepçilik Faktörü/73
13. Araplar ve Müslümanlık/78
14. Türk Müslümanlığı ve ilham kaynakları/89
15. Türkler Neden İslâm'ı değil, Müslümanlığı Seçtiler?/94
16. Müslümanlık-Tasavvuf İlişkisi/98
17. İslâm'da ve Müslümanlıkta Ma'rifetullah/101
18. İslâm'da ve Müslümanlıkta "Velâyet" ve "Velî" Kavramı/106
19. Kerâmet İslâm'ın, Kehânet Müslümanlığındır./115
20. Müslümanlığı Besleyen Felsefe ve Karakteri/123
21. Müslümanlığı, Tasavvufçuların Evliyâları Deşifre Ediyor/129
22. Müslümanlık, Evliyâcılıkla Nasıl Yapılandırıldı?/132
23. Türkiye'de Tarikat, Siyaset ve Müslümanlık İlişkileri/137
24. Tevhide Çağrının Önündeki Engeller ve Tehlikeler/163
25. Tevhid İslâm'ın, Vahdet ise Müslümanlığındır/172
26. İslâm İle Müslümanlık Birbirinden Nasıl Ayırt Edilebilir?/179
27. İslâm İle Müslümanlık Arasındaki Farklar Nelerdir?/188
28. İslâm İle Müslümanlik Arasindaki Uçurum/193
29. Müslümanlık ve Irkçı-Dincilik/205
30. Laiklik, İslâm ve Müslümanlık/217
31. Türkiye'de Tevhidî Hareket ve Seyri/234
32. Müslümanlık, Selefîlik ve Selefîler/242
33. Neo-Selefîler Nerede Hata Yaptılar?/255
34. İslâmofobi mi Müslümanofobi mi?!/262
35. Müslim ile Müslüman Birbirinden Nasıl Ayırt Edilebilir?/266
36. İslâm Âlimleri vakurdurlar, Ya Müslüman Din Adamları?../270
37. İslâm, Evrensel Bir Gerçek, Müslümanlık İse Bir Senaryodur./275
38. Müslümanlık Bir Komplo Projesi midir?/280
39. Müslümanlık ve Korku/289
40. Müslümanlıkta Seyitlik ve Seyitler/300
41. Müslümanlik, Medrese ve Eğitim/310
42. Millî-Dinsel Bir Şablon Olarak Müslümanlık/372

ÖNSÖZ

Türkiye'de İslâm Dini, ayrıca ***"Müslümanlık"*** diye de adlandırılmaktadır. Buna, bazı akademisyenler tarafından ***«Türk Müslümanlığı»*** adı verilmektedir.[1] İran'da da İslâm için böyle bir adlandırma var. İranlılar İslâm'a ***(Moselmanî*** مُسَلْمَانِي***)*** adını vermektedirler. Bu adlandırmalar dünyanın hiçbir yerinde yoktur. Kur'ân-ı Kerîm'de de bu iki kelime yer almamaktadır.

Ben Türkiye'nin çocuğu olduğum için, tabiatıyla bu adlandırmayı sürekli duyardım. Fakat önemli bir kültürel birikime sahip oluncaya kadar bunu hiç garipsemedim. Hiç kuşkulanmadım… Sonra, son yıllarda entelektüel tartışmalar arttı. Bu arada dini ihtilaflar da çoğaldı. Bunun sonucu olarak yaygınlaşan kavram kargaşası dikkatimi çekti. Nitekim Türkiye'de toplum mühendisliği çok yaygındır. Neredeyse her şahıs kendini her konuda yetkili görür. Çünkü halk arasında bilime saygılı olanların sayısı çok azdır. Bu da toplumumuzda bir din ve düşünce anarşisine yol açtı. İşte bu gelişme, benim ***İslâm*** ve ***Müslümanlık*** kavramları üzerinde derin düşünmeme sebep oldu.

Kendi kendime sormaya başladım: ***İslâm*** nedir, ***Müslümanlık*** nedir, bu iki kavram arasındaki fark nedir?.. Fakat ***Müslümanlığın*** içyüzünü araştırdıktan ve onu icat edenlerin sırlarını keşfettikten sonra, bunun kesinlikle İslâm'dan başka bir din olduğunu öğrenmiş bulundum. Bu kez de kendime şu soruyu yönelttim: Bu iki din arasında ne fark var; ya da ne gibi farklar var; eğer varsa bu farklar nelerdir?.. Siz bu farkları bir an olsun hiç düşündünüz mü? Türkiye'de ***«Müslümanlık»*** adıyla yaygın bulunan din ile İslâm arasındaki uçurum hakkında herhangi bir bilginiz var mı? Eğer bunları henüz bilmiyorsanız, öyleyse bekleyiniz. Yakında bunları bütün ayrıntılarıyla öğreneceksiniz.

---

[1] Son yıllarda din konulu tartışmalar yoğunlaşınca ***«Türk Müslümanlığı»*** terimi sıkça kullanılır oldu. Bu konuda akademik düzeyde açıklama yapanların başında ünlü araştırmacı **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak** gelmektedir. Söz konusu terim hakkında ayrıntılı bilgi arayanlar, yazarın ***«Türkiye'de Tarihin Saptırılması Sürecinde TÜRK SÛFÎLİĞİNE BAKIŞLAR»*** adlı eserinden yararlanabilirler.

Milyonlarca insan bu iki kavramı yüzyıllardır birbirine karıştırmaktadır. Bu çok ilginç değil mi! Bazı gerçekler uzun süre gizlenebilir, ya da meçhul kalabilir. Fakat toplumsal bir olay ebediyen gizli kalmaz, kalamaz. Eğer özellikle gizlenmişse, o mutlaka bir gün ortaya çıkar.

Müslümanlık, Bugün içyüzü bilinmeyen bir olay. 800 yıl önce Türkistan'da gizli bir proje olarak başlatılmıştır. İslâm'a bu adın kasten verildiği anlaşılmaktadır. Olay *(büyük ihtimalle)* bu temel üzerinde tasarlanmıştır.

Peki bu konsepti kim ya da kimler hazırladı; buna nasıl izin verildi? Çünkü İslâm'a sahte bir isim vermek *(o gün için)* kolay iş değildi. Özellikle o günkü tarihsel aşamada böyle bir maceraya girişmek cüret meselesi olmalıdır. Çünkü o günkü İslâm devleti sorumluları buna izin vermezlerdi diye düşünüyoruz. Belki de yanılıyoruz. Çünkü İslâm toplumu o günlerde çok zor şartlar içinde bulunmuş olabilir. Nitekim savaşlar, isyanlar, taht kavgaları, yönetimleri çok sık aralıklarla meşgul etmiştir. Devlet yetkilileri bu yüzden, birçok sinsi plandan habersiz kalmış olabilirler.

Son yıllarda bazı araştırmacılar bu konuya büyük bir tedirginlik ve tedbirle yaklaştılar, fakat fazla açılmadılar. Belki çekinceleri vardı; ataları tarafından yapılandırılan bu dinin sırlarını gün yüzüne çıkarırlarsa başlarına geleceklerden korkmuş olabilirler… Evet, son yıllarda bazı araştırmacılar bu sorunu büyük bir tereddüt içinde ele almış, fakat ayrıntılarına girmekten kaçınmışlardır. Ataları tarafından yüzyıllar önce -*İslâm'ı içeriden vurmak amacıyla*- yapılandırılmış olan bu dinin sırlarını gün yüzüne çıkarırlarsa büyük tehlikelerle karşılaşacaklarından çekinmiş olabilirler.

Bugüne kadar, ***İslâm*** İle ***Müslümanlık*** kavramları arasındaki farka *(bilimsel dil kullanarak)* dokunan tek örnek **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**'tır. Bildiğimiz kadarıyla ondan önce bu farkı açıklayan kimse bulunmamaktadır. Ancak bu Türk akademisyen, konuya özet olarak dokunmuş[2], taşımış olabileceği bir kaygı nedeni ile geniş bir açıklama yapmaktan çekinmiştir. Bir kitabında, bu iki kavram arasındaki farkı birkaç satır içinde özetlemeye çalışmış, fakat fazla açılmamıştır.[3]

Bunun tahmin edilebilir iki sebebi olabilir: Birincisi bu zat Türk'tür; dolayısıyla *"İslâm'a vaktiyle Türkler tarafından bu sahte adın verildiğini"* söylemekten çekinmiş olabilir. İkincisi de şudur: *"«**Müslümanlık**» kelimesi asırlardır Türkler tarafından İslâm'a ad olarak kullanılmış ve artık çok köklü biçimde yerleşmiştir. Bu yanlışlığın bugünden sonra düzeltilmesi artık imkânsızdır. Dolayısıyla bu konuyu derinden deşmek zihinleri karıştırmaktan başka işe yaramayacaktır"*. **Ahmet Yaşar Ocak**, böyle de düşünmüş olabilir. Onun için yazarın, *(büyük ihtimalle İslâmî ilimlerden usûl branşında*

---

[2] Bkz. **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**, Türkiye'de Tarihin Saptırılması Sürecinde Türk Sûfîliğine Bakışlar, s. 14. İletişim yy. 2. Baskı. İstanbul-1996.

[3] **Ahmet Yaşar Ocak**, Müslümanlığı İslâm'dan ayrı bir din olarak görmemekte, onun, İslâm'ın bir yorumu olduğunu söylemektedir. Bu kanatini, -*büyük ihtimalle*- meşrulaştırmak amacıyla -*kitap ve Sünnet sınırları içinde yer alması mümkün görünmeyen bir ifadeyle*- üç türlü İslâm'dan söz etmektedir. Onun kullandığı ifade aynen şöyledir: ***«(…) İslâm'ın tarihsel süreç içinde farklı coğrafyalarda, hatta aynı coğrafya içinde sosyal ve kültürel farklılıklar sebebiyle aldığı görünümler de çok tabiî olarak farklılaşacaktır. Nitekim bugün İslâm dünyası, üç büyük İslâm yorumunu paylaşan bir coğrafyanın üzerinde bulunmaktadır: Sünnî İslâm, Şiî İslâm , Hâricî İslâm.»*** Kaynak: A.g.e. S.15

uzmanlık bilgilerine sahip olmadığından) niçin bu konuda çekingen ve ketum davrandığını anlamak mümkündür.

Bu problematiğin ne kadar önemli olduğunu takdir edebilmeniz için, Türkiye toplumunun kendi tarihinden ne kadar habersiz olduğunu anlamak gerekir. Bu bilgisizlik çok ciddi sosyolojik ve kültürel sorunlara yol açmıştır. Bunlardan biri de Türkiye'de, Kur'ânın sınırları içinde İslâm'ı tarif etmenin zorluğudur. Profesör Dr. **Ahmet Yaşar Ocak**'ın ***«Türkiye Sosyal Tarihinde İslâm'ın Macerası»*** adlı kitabının[4] başında kaydettiği sözler bu gerçeği kanıtlamaktadır. Yazar, şunları söylemektedir: ***«Türk ve Türkiye Tarihinde İslâm'ı Çalışmak, Yahut Arı kovanına Çomak Sokmak!"*** Bu nedenle, tüm karşıt düşüncelere rağmen, bu çalışmayı çok büyük risk alarak hazırladık.

Bu çalışmamız, belgelere ve kanıtlara dayanan bir incelemedir. Yakın geçmişte yazdığımız birçok makaleyi bir araya getirdik, böylece bu kitap oluştu. Burada yer alan her makale bağımsızdır ve kendi içinde bir bütünlüğü vardır. Ancak bu makaleler aynı zamanda birbirini de tamamlamaktadırlar. Bu da kitabın bütünlüğünü sağlamaktadır.

Bu kitap Türkiye'de din olgusunu ve toplumun onu nasıl algıladığını işlemektedir; Türkiye toplumunun özellikle dine bakış açısını ele almaktadır. Bu münasebetle İslâm'ın, tarihsel evriminin süreçleri üzerinde ciddiyetle durmaktadır. Bu çalışma, bilhassa şu sorulara *(imkân dâhilinde)* doğru cevaplar vermeye çalışmaktadır:

1) Türkiye'de nasıl bir dini anlayış vardır.

2) Bu anlayış, İslâm'ın temel kaynaklarına uymakta mıdır, ya da ne kadar uymaktadır

3) Türkiye'de dinî ve mistik yapılar *(mezhepler ve tarikatlar)* nasıl oluşmuştur; tarihi süreçleri hakkında gerçek bilgiler nelerdir.

4) İslâm ne zaman ve niçin Müslümanlığa dönüştürülmüştür.

Bu çalışma genelde bu dört soruya cevap ararken önemli ve detaylı bilgiler sunmaktadır. Bu bilgilerin arasında asırlardır gizli kalmış ilginç ayrıntılar bulunmaktadır. İncelemenin en çarpıcı yanı da esasen budur.

Bu kitabı hazırlarken *(daha önce de işaret ettiğim gibi)* kendimi tehlikeye attığımı biliyorum. Fakat insanlar için hayırlı olduğuna ya da şerri def ettiğine inandığım bir şeyi öğrendiğimde onu gizlemeyi bir hıyânet ve vebal olarak gördüm.

Bu çalışmayı Türkiye'de *(günümüzün şartlarında)* yayınlamak elbette tehlikesiz değildir. Onu internet ortamında yayınlamak da -*öteden beri Müslimlere kin besleyen*- Müslüman fanatikleri tetikleyebilir. Fakat şansımı deneyeceğim ve bu kitabı Allah'ın yardımıyla yayınlamaya çalışacağım.

Bu münasebetle şunu söylemekten Çekinmeyeceğim: Bugünkü dünyamızda şiddet, adaletsizlik, fanatizm, ırkçılık, sömürü ve batıl inanışlar *(her ne kadar)* çok yaygın ise de, gerçeklere ve gerçekçiliğe destek veren *(az da olsa)* hayırlı diller ve kalemler vardır.

[4] Bu kitap 2015 yılında Timaş Yayınları tarafından İstanbul'da yayınlandı.

Bunlardan yardım almayı elbette isterim. Günümüzde insan haklarına önem veren özgürlükçü politikalarla yönetilen ülkeler elbette vardır. Bu ülkelerde gerçeklere, bilime, bilimselliğe ve evrenselliğe hizmet eden kurumlar ve kuruluşlar bulunmaktadır. Türkiye'de ***«Derin Devlet»*** ve mafya tarafından korunan karanlık odakların ısrarla gizlediği gerçekleri, *-kırk yıldır acılar ve büyük sıkıntılar çekerek-* ifşa etmeye çabalıyorum. Çalışmalarımdan özgürlükçü ülkelerin ve bu ülkelerdeki kurum ve kuruluşların haberdar olmasını, *-özellikle batıl inanışlara ve hurafeye karşı giriştiğim savaşta-* bana yardım ellerini uzatmalarını çok isterim.

Çok önemli bir soru; gerçekten **İslâm** ile **Müslümanlık** aynı şey midir? İlginç olan, Türkiye'de bu *-çok önemli-* soruya, hiç kimse ne cevap vermek, ne de cevap aramak istiyor!

Çünkü bu sorunun yanıtında şaşırtıcı sırlar var, şifreler var. Bunları ifşa etmek her şeyden önce bilgi gerektiriyor, ondan sonra da cesaret gerektiriyor. Bu iki meziyete sahip olsanız bile Türkiye'yi ayağa kaldırabilecek *-yüzyıllar boyu gizli kalmış-* olağanüstü bir sırrı açıklamayı kolayca göze alamazsınız. Ne var ki tarihte *-kanıtlara dayalı ve belgesel olarak-* yaşanmış olayların sonsuza dek gizli kalması hemen hemen mümkün değildir. Üstelik toplumların maddi ya da manevi geleceğini karartacak gizli kalmış yanlışları bulup düzeltmek, onları hayırlı niyetlerle gün yüzüne çıkarmak, ilim erbabı için bir onur, hatta bazen bir iman meselesidir.

Aslında, bu iki kavramın birbirinden farklı şeyler olduğuna, bazı akademisyenler de son zamanlarda dokunur gibi oldular. Kimisi *-sadece sözlü olarak-* bir kaç kelime ile; *(Prof. Dr. **Ali Bardakoğlu** gibi)*, kimisi de birkaç satırla, *(Prof **Ahmet Yaşar Ocak** gibi)* Ne varki bu fısıldama yetmiyor. Üstelik bu iki şahsiyetin **İslâm** ile **Müslümanlık** arasında gördükleri fark ile benim tespit ettiğim farklar arasında büyük bir uçurum bulunmaktadır. Bu uçurumu birkaç satırla, hatta birkaç makale ile kapatmak mümkün değildir.

Bu nedenle, *-daha çok Nakşbendîlik üzerine araştırmalar yaparken-* İslâm'ın tarih boyunca çeşitli toplumlar tarafından fahiş biçimde dönüştürülmüş olduğunu ta 1990'larda fark ettim. Ondan sonra konuyu ilgilendiren tarihi olaylar ve çeşitli dinsel, mistik ve mezhepsel hareketler üzerinde yoğunlaştım. Elde ettiğim veriler, korkunç gerçekleri işaret ediyordu. Bunların gizli kalmasına gönlüm razı olmadı.

Yaklaşık 30 yıldır elde ettiğim belge ve bilgileri belli bir disiplin içinde tasnif ettikten sonra bir bilgi birikimi oluştu. Doğruların ve gerçeklerin ortaya çıkması için bu bilgileri, merak edenlerle paylaşmak istedim. Böylece elinizdeki kitap oluştu. Ancak bu kitapta okuyacaklarınız, buz dağının sadece minik bir fotoğrafıdır! Umarım **hak-batıl** kavgasında hakkı savunanların elinde bu kitap ikna edici bir belge olur.

Batıl inanışların etkilerini azaltmayı ve doğru bilgilerin yayılmasını sağlamayı amaçlayan bu çalışmanın herkese yararlı olmasını diliyorum.

Feriduddin AYDIN
13 Temmuz 2022

Din Olgusu, Önemi ve Çağrıştırdığı Gerçekler

Kaynağını vahiyden alan *(gerçek anlamdaki)* din, insanla yaşıttır. Bu itibarla din, tarih boyunca insana hitap etmiş, onu düşündürmüş, ona düzen ve disiplin kazandırmıştır. Din, insan topluluklarını derinden etkilemiş ve onları yönlendirmiş faktörlerin başında gelir. Durum bugün de aynıdır. Onun için dine karşı ortaya çıkan düşünce hareketleri ve bunların temsilcileri, dinin önemini ve etkisini tarihin hiçbir döneminde azaltamamışlardır.

İnsanın, tarihte birçok evrim süreçlerinden geçtikten sonra din kavramını ürettiğini iddia edenler olmuştur. Bunu ileri sürenlerin savunmalarını şöyle özetlemek mümkündür: İnsan, akıllı ve sosyal bir varlıktır; İlkel dönemdeki deneyimlerinden yola çıkarak tekâmülünün ilk adamlarında hemcinsinin muhtemel saldırılarına karşı güvenliğini sağlamak istemiştir. Bu da onu, hemcinsiyle anlaşarak ortak ilişkilerini düzenleyecek kurallar ve ilkeler koymaya zorlamıştır. Bu nedenle önce ***«din»*** olarak bilinen tapınma geleneği başlatılmıştır. Zamanla bu geleneğe çeşitli ve geniş içerikler kazandırılmış ve kurumsallaştırılmıştır. Daha sonraki süreçlerde ise din temelli yasalar konmuş, -*bu yasalar çerçevesinde*- ahlâk ve insan ilişkileri belli kurallara bağlanmıştır.

Bu iddiaya göre din insan aklının ürünüdür. Ancak bu görüşün tutarlı olmadığı çok açıktır. Çünkü insan, aslında kendini ve tüm görüp yaşadıklarını aşkın bir güce dayandırmak zorundadır. Bundan kaçınması mümkün değildir. İnsan aklı bu mecburiyeti asla inkâr edemez. Nitekim onun yaradılış hamurunda bu zorunluluğu algılayan bilgisel çıkarsama mekanizması zaten mevcuttur. İnsan fıtratının aslında temel amacı da budur. Dolayısıyla insan bütün inançlardan sıyrılarak nihayet deist olabilir, fakat samimi bir ateist ve kesinlikle ikna olmuş bir materyalist hemen hemen yoktur.

Aramak, araştırmak, sormak ve sorgulamak hayatın temel stratejisidir. Bu stratejiyi akıl yardımıyla ve isabetle uygulayanlar vahyin işaret ettiği hedefi ***(Tevfik*** *fenomeni sayesinde)* kolayca bulabilirler. Bilgisizlik, gaflet ve özellikle inat yüzünden bu stratejiye aykırı tutum izleyenler hidayetten yoksun kalırlar.[5] Kur'ânî bir terim olan ve

[5] Bu talihsizliğin içyüzünü Kur'ân-ı Kerîm yardımıyla kavrayabilmek için şu âyetlerin tefsirlerini inceleyiniz: ***el-Bakara***-10; ***et-Tevbe***/125; ***Yunus***/99, 100; ***Hûd***/18; ***Yusuf***/103; ***el-Hicr***/14; ***en-Nahl***/93;

«hidâyet» olarak bilinen bu hedef tevhidden başka bir şey değildir. Din de bunun için vardır. Sonuç olarak ***tevhid*** ile ***tevfik*** kavramları arasında ciddi bir bağın bulunduğunu söylemek gerekir.[6]

Akademik kariyer arkasına gizlenerek *(ya da profesyonel araştırmacı kimliğine bürünerek!)* ve ***«bilimsel dil»*** kullanarak din kavramını ele alan kimi cüretkâr kişiler, insan doğasındaki *(yaratıcıyı merak etme)* melekesini inkâr etmeye kalkışmışlardır. Bunlara göre *«insanın medenileşme süreçlerine paralel olarak din olgusu da çeşitli evrimler geçirerek bugünkü şekillerini almıştır.»* Israrla kimliğini gizleyen bir felsefe yazarı bu konudaki kanaatini şöyle dile getiriyor: *«İnancın kurumsallaştığı dinler diyalektiğine baktığımızda da sırasıyla, "totem, çok tanrı, tek tanrı, ateizm, panteizm, deizm, doğal din" şeklinde bir evrimsel değişimi görmekteyiz.»*[7]

Bilim adamlarının çoğu tarafından kabul edilen şöyle bir sav vardır: *«Din, insanoğlunun vicdanını sürekli meşgul etmektedir.»* Bunu doğrulayan gerçeklerden biri de şudur: Dünyada kabul görmüş dinlerin tamamını dışlayan senkretik inanış mensupları ve dinsiz olduklarını iddia edenlerin tümü, aslında din olgusu hakkında tamamen tereddütsüz değildirler. Örneğin; ***Gnostikler***, ***Agnostikler***, ***Deistler***. ***Ateistler***, ***Meteryalistler*** ve ***Laikler***, vicdanlarını bütün metafizik inançlardan arındıramazlar. *«Kâinâtın bir yaratıcısı var mıdır, yok mudur?»* sorusuna bir cevap bulabilmek için bunların zihinleri sürekli olarak meşguldür. Bu da vicdan ile yaratıcı arasındaki doğal ve güçlü bağın asla koparılamayacağını kanıtlamaktadır. İşte din olgusunun temelini oluşturan gerçek budur. Bu gerçek, büyük ölçüde örtülüdür. Çünkü yaratıcıyı fizik olarak keşfetmek mümkün değildir. İnsanın hayat sınavında karşılaştığı en karmaşık nokta budur. Dindeki uzlaşmazlıkların kaynağı da budur. Din olgusu üzerine günümüze kadar süregelmiş tartışmalar, *-hiç kuşkusuz-* buradan kaynaklanmıştır.

Tüm ilâhî elçiler aracılığı ile gönderilen din (yani **İslâm**), tarihin hiçbir döneminde uzun süre tutunamamıştır. Aksine belli bir kitle tarafından kısa bir müddet benimsenmiş ve uygulanmış, çok geçmeden de yozlaştırılmış, çarpıtılmış ve temel özelliklerinden uzaklaştırılmıştır. Bunun en son örneği ***«Kur'ân İslâmı»***'dır. Bu son din de *-devlet ve toplum çapında-* ancak 39 yıl kadar aslına uygun olarak uygulanabilmiştir. Ondan sonra İslâm, hiçbir zaman resmen *-bir bütün olarak-* uygulanmamış, *(büyük ihtimalle)* uygulanamamıştır. Çünkü gerçek anlamda İslâm *(ütopya değilse de)* bir idealdir. Kusursuz ve mükemmel bir ilâhî hayat nizamıdır. Oldukça hassas dengelere dayanan, benzersiz mükemmeliyetteki bu rejimi bütün ayrıntılarıyla kavrayabilmek, onu özümsemek ve içtenlikle uygulayabilmek için insanın Kur'ân-ı ve Rasûlullah'ı (s) çok iyi anlaması gerekir. Böyle bir insanın ise erdemlerle donanmış, yüksek derecede eğitimli, örnek ve uygar kişilik demektir. Bir toplumun bütünü değil, yüzde birinin bile bu örnek kişiliğe sahip olabileceğini tahmin etmek ise güçtür. İlk İslâm toplumunun

---

el-Mu'mu'minûn/78; ***es-Secde***/13; ***eş-Şûra***/8; ***el-En'âm***/7, 27, 28, 35, 107, 111; ***el-Enfâl***/23; ***el-Feth***/4; ***el-Hucurât***/15.

[6] Bkz. ***el-Bakara***/26, 142, 213, 272; ***âl-i İmrân***/86; ***el-Mâide***/16, 51, 67, 108; ***el-En'âm***/88, 144; ***et-Tevbe***/19, 24, 37, 80, 109; ***Yunus***/25, 35; ***İbrahim***/4; ***en-Nahl***/37, 93, 107; ***el-Hacc***/16; ***en-Nûr***/46; ***el-Qasas***/50, 56; ***er-Rûm***/29; ***el-Ahzâb***/4; ***Fâtır***/8; ***ez-Zümer***/3; ***eş-Şûrâ***/13; ***Gafir***/28; ***el-Ahqâf***/10; ***es-Saf***/5, 7; ***el-Cumua***/5; ***el-Münâfiqûn***/6; ***el-Müddessir***/31.

[7] Bkz. **http://www.felsefehayat.net/din-olgusu-hakkinda.html**

sadece çekirdek kitlesi bu kaliteye sahip bulunuyordu. Kırk yıl sonra bu insanlık kalitesi büyük ölçüde çökmüş ve kaybolmuştur.

Şimdilerde ise küçük tevhidî gruplar tarafından kişisel çabalarla günümüze kadar İslâm, ancak *(bireysel anlamda)* kısmen yaşatılabilmiştir. Son Râşid Halife **Hz. Hasan**'ın 29 Temmuz 661 tarihinde **Muaviye** lehinde hilâfetten çekilmesiyle İslâm, *-devlet ve toplum düzeni olarak-* kesin şekilde tarihin arşivine gömülmüştür.

Rasûlullah'ın (s) tebliğ ettiği İslâm, önceki peygamberlerin tebliğ ettiği İslâm örneklerine göre daha kapsamlıdır. Ancak uğradığı saldırılar, sömürüler ve üzerinde yapılan marjinal yorumlar etkisiyle niteliğini hemen tamamen yitirmiş, birbiriyle çelişen *(hatta günümüzde birbiriyle çatışan)* çeşitli ***Müslümanlık*** modellerine dönüştürülmüştür. Bunlardan biri de ***Milli Türk Müslümanlığı***'dır. Bu iki din, ilginçtir ki çoğu kez birbirine karıştırılmaktadır. ***İslâm*** ile ***Müslümanlığı*** *(birbirinden kolayca ayırt edebilmek için)* ***«din»*** kavramına ilişkin bazı genel ve temel noktalar üzerinde *(kısa da olsa)* durmakta yarar vardır.

Gerçek anlamdaki din kavramı hakkında şu genel tespitlerden söz etmek mümkündür:

1) Din bireysel değil, toplumsal nitelik taşır.

2) Din Millîleştirilemez. Millileştirilmiş din, artık din olmaktan çıkar; geleneğe, tarihsel politeizme, ideolojiye ve kültüre dönüşür. ***Müslümanlık*** ve ***Yahudilik*** bunun en çarpıcı iki örneğidir.

3) Din evrenseldir, tarihsel değildir.

4) Din, Allah-Kul ilişkisinden ibaret değil, tüm hayatı kuşatan bir ilkeler zinciridir.

5) Dinin birbirini tamamlayan iki cephesi vardır**: İman** *(Akîde)*, **Amel** *(uygulama)*. Dinin imânî cephesi metafiziktir. Kişinin bu her iki cepheye karşı içtenlikli ve özverili olması şarttır. Aksi halde din büyük tahribata uğrar ve başka bir dine dönüşür. ***Yahudilik***, ***Hıristiyanlık*** ve ***Müslümanlık*** gibi... Her üçü de bu nedenle İslâm'dan kopmuşlardır.

6) Dini, çeşitli amaçlarla çarpıtmak ve sömürmek isteyenler her zaman olmuş ve olacaklardır. ***(Tarikatçılar***, ***İhvancılar***, ***Vahhabîler***, ***Şiîler***, ***Alevîler*** *ve* ***Kemalistler*** *gibi… Müslümanlık bu gruplara ait bütün yorumları kapsamaktadır)* Bu nedenle Hak dinin *(yani* ***İslâm****'ın)* bağlıları, bunların tehlikelerine karşı daima hazır ve uyanık olmak zorundadırlar. Bu kaygıya sahip olmayanlar ***«cahiliye ölümü ile ölme»*** riskini taşırlar!

Mevcut dinler başlıca iki kategori olarak gruplandırılır:

1) Semâvî dinler: Allah tarafından bir elçi aracılığıyla vahyedilmiş dinlerdir. Bunlar: **Hz. Musa**, **Hz. İsa** ve **Hz. Muhmmed** aracılığıyla gönderilmiş olan dinlerdir. ***«Semâvî dinler»***, ***"Göksel dinler"*** demektir. Bu ifadeden amaç, adı geçen dinlerin Allah tarafından vahyedilmiş olmasıdır. Ancak bu ifade mecâzîdir. Yani bu dinlerin fizik olarak gökten indiği anlamına gelmez. İndirme olayı, insanoğlunun aklında yüksekten aşağıya doğru bir yönü canlanır. Fakat Allah Tealâ için bir mekân ve bir yön söz konusu

olmadığı için ifadedeki *«**Semâvî**»* ya da *"**Göksel**»* kelimesi *(yukarıdan aşağıya indirme anlamında değil),* sadece Allah'ı yüceltme manâsında kullanılmıştır.

Bütün Semâvî dinler aynı kaynaktan geldikleri için Kur'ân-ı Kerîm'e göre hepsinin adı **İslâm**'dır. Evet, **Hz. Adem**'den **Rasûlullah**'a (s) kadar gönderilmiş olan Allah elçilerinin tümü aracılığıyla insanlara öğretilen dinlerin hepsi **İslâm**'dır. Ne var ki Rasûlullah'ın (s) tebliğ ettiği din hariç, öbür dinlerin tamamı çarpıtılmış, adları bile değiştirilmiştir. *(**Yahûdîlik** ve **Hıritiyanlık** gibi…)*

Bu ilgiyle vurgulamak gerekir ki birçok gizli ve yıkıcı örgüt, bu son din üzerinde de çeşitli değişiklikler yapma girişiminde bulunmuşlardır. Bu faaliyetlerin sonucu olarak *(mezhep ya da tarîkat adı altında)* birçok din ortaya çıkmıştır. ***Müslümanlık***, ***Nusayrîlik***, ***Şiilik***, ***Dürzülük***, ***Bahâîlik*** ve ***Kadiyânîlik***; Keza ***Kalenderîlik***, ***Nakşbendîlik***, ***Kâdirilik***, ***Rufaîlik*** ve ***Bektaşîlik*** bu kurgulardan sadece öne çıkanlarıdır. Yine vurgulamak gerekir ki bu yapay dinler arasında, İslâm üzerinde en yıkıcı etki bırakan din ***Müslümanlık*** olmuştur. *(İleriki bölümlerde bu sorun, ayrıntılı olarak yeniden ele alınacaktır.)*

2) Beşerî Dinler: Birçok ***«evliya», «rahip» «kâhin»*** ve mistik teorisyen tarafından kurgulanmış, -*vahiy ile hiçbir ilişkisi bulunmayan*- dinlerdir. ***Şamanizm***, ***Maniheizm***, ***Mazdakizm***, ***Hinduizm***, ***Budizm***, ***Şintoizm***, ***Konfiçyüs*** ve ***Sih*** dinleri gibi. Çok önemli bir bilgi olarak şunu da kaydetmek gerekir ki ***Müslümanlık***, her ne kadar ***İslâm***'dan dönüştürülmüş bir din özelliğini taşıyorsa da -*İslâm öncesi çeşitli dinlerin harmanlanmış inançlarından oluşturulduğu için*- onu da beşerî dinler kategorisinden saymak lâzımdır. Bu özelliğiyle ***Müslümanlık***, ***yahudîlikten*** ve ***Hıristiyanlıktan*** önemli bir farklılık göstermektedir. Nitekim yahudîlikte ve Hıristiyanlıkta iman kurumu vardır, fakat Müslümanlıkta iman kurumu yoktur. *(Bu konuya ileride açıklık getirilecektir)*

Şu halde, dinlerin bu iki grubunu birbirinden ayıran en belirgin ve en temel özellik ***«iman»***'dır. Bu özellik ancak Semavî dinler için söz konusudur. Bilhassa İslâm'da iman, kesin disiplinlere dayanan bir inanç sistemidir. İman, dinin temel kurumudur.

Beşerî dinlerde ise iman kurumu yoktur. Onun için sistematik bir yapıya sahip değildirler. Bu nedenle her dindara göre farklı yorumlanabilirler. Bunlar, çeşitli din, felsefe ve geleneklerden devşirilmiş ve harmanlanmış inançlarla yapılandırılmışlardır. Onun için beşeri dinlerde disiplinli bir yapı yoktur. Dolayısıyla hızla yozlaşır ve çabuk değişirler. Bunlardan başka dinler de üretilir. Bu tür dinlerin en çarpıcı örneği ***Müslümanlıktır***. Dikkat edilirse ***Müslümanlık***, dışından ***İslâm***'a çok benzemektedir. Örneğin; İslâm'dan devşirilmiş ve adları değiştirilmiş olan: Salât ***(Namaz)***, Sawm ***(Oruç)***, Wuzu' ***(Abdest)***, Udhiya ***(Kurban)*** ve Salât'ul-Meyyit ***(Cenaze töreni)*** gibi unsurlarla kamufle edildiği için Müslümanlığı İslâm'la karıştırmak oldukça kolaydır. Çünkü Müslümanlığın bu dış görüntüsü çok yanıltıcıdır. Ancak Müslümanlıkta İman kurumu yoktur. Nitekim İslâm'dan aşırılmış bilgilerle ilmihâl adı altında birtakım kitaplar kaleme alınmış, bunlarda helâl haram konuları işlenmiş ise de Müslümanlar bu kitaplardaki kurallara hemen hiç bağlı kalmamaktadırlar. Örneğin Müslümanların çoğu namaz kılmaz fakat -*gelenek olarak*- oruç tutarlar. Müslümanlardan önemli bir çoğunluk alkollü içki alır, fakat domuz eti yemezler. Müslümanlardan yine önemli bir çoğunluk Allah'a inandıklarını ileri sürer, aynı zamanda heykelleri, anıt mezarları, türbeleri ve milli sembolleri kutsal sayarlar. Birçok Müslüman kadın türban örtünür,

fakat tesettüre uymaz. Çünkü örtünme eylemi ile iman arasında bir bağ kuramaz. Ona göre ***«muhafakâr Türk kadını»*** örtünmelidir. Fakat onun zihninde ***«mü'mine kadın»*** tasavvuru yoktur. Yapılmış gizli nabız yoklamalarına göre büyük sayıda zina suçu işleyen fakat hemen ardından gusül abdesti alan Müslümanlar vardır. Özetlenirse Müslümanlıkta bir iman kurumu bulunmadığı için hemen her Müslümana göre farklı bir din modeli vardır. Çünkü müslümanların yaptığı ibadetler kültürel bir nitelik kazanmış, gelenekselleşmiştir. Bu ibadetler için artık imânî bir altyapı gerekmemektedir.

***

İnsanların büyük çoğunluğu herhangi bir dine bağlıdır. Nitekim Amerika Birleşik Devletlerindeki **Pew** Araştırma Merkezi tarafından 2010'da yayınlanan rapora göre dünyada her 10 kişiden 8'i dinlerden birine inanmaktadır. Bu tespit dinin, günümüzde önemini koruduğunu göstermektedir. ***Hıristiyanlık***, *(küçük bir azınlığın dini olarak* ***İslâm)***, ***Yahudîlik***, ***Müslümanlık, Hinduizm*** ve ***Budizm*** gibi yaygın dinler bilinmektedir. Ancak dünyada mevcut din sayısını tespit etmek, bilimsel olarak mümkün olamamıştır. Bu da ilginç bir gerçektir.

Bir dine inanmak gerekli midir, ya da ihtiyaç mıdır; bu hep tartışılmıştır ve tartışılacaktır. ***«Dinsiz insan var mıdır»*** sorusuna da çeşitli çelişik cevaplar verilmiştir. Bütün bunlar, insanların din konusunda bilgisizlik, tereddüt ve uzlaşmazlık içinde olduklarını göstermektedir.

Dinler arasındaki uyuşmazlık, çeşitli dinlere bağlı toplulukların birbiriyle çatışmasına, hatta savaşmasına bile yol açmıştır. Tarih bunların örnekleriyle doludur. ***Uhud***, ***Bedir***, ***Huneyn***, ***«Haçlı Savaşları»*** ve ***Bosna Katliamı*** gibi… Bu bir yana, aynı dine bağlı gruplar bile inançları arasındaki farklardan ötürü birbirine saldırmışlardır. Fransa'da 24 ağustos 1572'de patlak veren ***Saint Barthelemy Katliamı***, 1606-1610 yılları arasında Osmanlı Anadolu'sunda patlak veren ***Büyük Kaçgun olayı*** ve Cumhuriyet döneminde işlenen ***Alevî katliamları*** buna örnek gösterilebilir. ***Saint Barthelemy Katliamı*** tamamen mezhepsel bir kavgadır. ***Büyük Kaçgun olayı*** ise *(araştırmacının hayatını tehdit edecek tehlike dolayısıyla!)* günümüzde ***"ekonomik nedenlere"*** dayandırılmakta, gerçekçi anlamda irdelenememektedir! Bugün Ortadoğu'da cereyan eden mezhep ve tarikat savaşları *(dış nedenlere bağlanıyor ise de)* esas itibariyle kendi aralarındaki anlaşmazlıklardan kaynaklanmaktadır. Bu olaylar da yine din kavramının günümüzde çok büyük önem taşıdığını kanıtlamaktadır.

Taşıdığı bu önem yüzünden hem şahısların, hem örgütlerin, hem de devletlerin dinî duyguyu bir silah olarak kullanmalarına yol açmıştır. Ancak dini, intikam ve sömürü aracı olarak kullanmanın, insan hayatını tehdit eden en büyük tehlike olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu münasebetle; bütün dinler arasında en çok Müslümanlığın bu amaçlarla kullanıldığını söylemek ise hiç yanlış olmayacaktır. Ancak bu soruna, günümüze kadar hiçbir araştırmacı eğilme cesaretini gösterememiştir. Olayın gizli kalması, dış güçlerin işine yarayacağı için de hiçbir oryantalist bu meseleyi kurcalamayı uygun görmemiştir! Türkiye'de gerçekçi anlamda bir din sosyolojisinin bugüne kadar yazılmamış olması da buradan kaynaklanmaktadır.

İlginçtir ki Türklerin Milli dini olan Müslümanlığı deşifre edebilmek, *(yani bu dinin kesinlikle İslâm olmadığını ortaya koymak)* bin yıldır bu günleri beklemiştir. Ne var ki

Türkiye'de din olayını akademik bir dille ve belgesel olarak derinlemesine araştırabilmek için *(özellikle içeride)* henüz konjonktür müsait değildir. Böyle bir araştırmayı Türkiye dışında yapmak da yine tehlikesiz sayılmaz.

***

Türkiye'de Din Sorunsalı

Türkiye toplumuna ilişkin -*kapsamlı ve ikna edici*- bir din sosyolojisinin bugüne kadar kaleme alınmamış olması büyük bir eksiklik ve kusurdur. Bu gerçek, Türkiye'de din ve düşünce yapıları hakkında ciddi, bilimsel ve analitik çalışmaların, -*ne yazık ki*- henüz yapılmadığını haber vermektedir. Bu ise ülkede en yaygın dinin bile derinlemesine incelenme olanaklarını kısıtlamaktadır.

Türkiye'de din sosyolojisi, eğer bundan sonra esaslı biçimde ele alınacak olursa böyle bir çalışma, öncelikle, -*bu ülkedeki en yaygın din kurumunu vaktiyle etkilemiş olan*- çeşitli düşünce ve inanç akımlarından söz etmelidir. Bununla birlikte bu dinin tarihsel evrimini de belgesel ve çok yönlü olarak işlemelidir.

T.C. tarihinde, dinin en çok ön plana çıktığı günümüzde bu kurumun, son 1000 yıl içinde eski kuşakları nasıl etkileyip yönlendirdiğini ve günümüzde yaşanan inanç ve düşünce karmaşasına nasıl yol açtığını önemsememek, bu konudaki gerçekleri görmezden gelmek, aydın çevreler için büyük bir sorumsuzluk anlamına gelir. Tarihin sürükleyip bugün önümüze koyduğu sonuçların etkisiyle gözlenen gelişmenin salt konjonktürel olduğunu ve sadece günümüzün koşullarıyla sınırlı bulunduğunu ileri sürmek ise bu tutumun daha ürkütücü olduğunu gösterir. Dolayısıyla, Türkiye'deki yaygın dinin, -*bugünün koşullarından etkilendiği kadar*- tarihin akışı içinde karşılaştığı her baskın düşünceden de etkilenerek ve ivmeler kazanarak günümüze geldiğini söylemek yanlış olmasa gerektir.

İşte bu ilgiyle, İslâm'dan hemen tamamen soyutlanmış bir anlam ve nitelik kazanarak senkretik bir dine dönüşmüş bulunan «**Müslümanlık**» kavramı üzerinde bir nebze durmak isabetli olacaktır.

Senkretik *(Fransızca:* ***syncrétisme*** *'den)*: Bir sıfattır. ***Senkretizm***, bir felsefe terimidir. Çeşitli dinlerden, mezheplerden, kültür ve felsefelerden inanış, dua ve ibadet biçimlerini aşırarak, kopyalayarak, aynı zamanda az veya çok değiştirerek, hepsini karıştırıp harmanladıktan zonra onlardan yeni bir din icat etmektir. Senkretik dinin en çarpıcı örneklerinden biri, -*hiç kuşkusuz*- ***Müslümanlıktır***. Bu nedenledir ki Müslümanlığın özellikle dış görüntüsünde ***(abdest, namaz, hac, zekât*** *ve* ***kurban*** *gibi)* İslâm'dan birçok motif bulunmasına rağmen bu dinin İslâm ile hemen hiçbir alâkası bulunmamaktadır. Bu dinin icat edilmiş olmasında birçok neden akla gelebilir. Bunlardan en önemli sebebin *(bilgisizlik)* olduğu sanılsa da tarihin sakladığı sırlar çok daha vahim bir nedeni işaret etmektedir. Ancak bunu birkaç satıra, ya da bir makaleye sığdırmak mümkün değildir. Bu sırrı öğrenmek; 1000 yıllık tarihin derinliklerine serpilmiş taşları bulup onları yerlerine oturtmakla ancak mümkün olabilir. Bu çalışma, iste böyle bir arayışa çıkacak meraklıların yolunu biraz ışıklandırmaya yarayabilir.

Bu konuyu şimdilerde irdelemenin, neden önemli bir gereksinim olduğuna gelince bu, toplumumuzun sosyolojisinde din faktörünün ne kadar belirleyici ve yönlendirici olduğu noktasında aranmalıdır. Nitekim Türk toplumunu tarih boyunca siyasal ve sosyal alanda yönlendiren faktörlerin başında her zaman din gelmiştir.

Bilindiği üzere, Türkiye'de en yaygın dinin **«İslâm»** olduğu ileri sürülmektedir. Nitekim nüfus kayıtları ve istatistikler bunu göstermektedir. Ne var ki bu ülkede en yaygın iki dil olan Türkçe ve Kürtçe'de -*İslâm'ı çağrıştırıyor olsa bile*-, ondan başka bir dinin adı daha çok seslendirilmektedir. Bu dinin Türkçedeki adı: **«Müslümanlık»**, Kürtçedeki adı ise: **«Musulmanî»**'dir. Bu dinin mensuplarına ise Türkçede **«Müslüman»**, Kürtçe'de **«Musulman»** denir.

Bütün bu farklı telâffuzlara ve ***«Müslümanlığın»*** aslında İslâm demek olduğu tezlerine karşın, Kur'an'da dinin: -*çok kesin bir dille*- **«İslâm»** olduğu vurgulanmaktadır.[8] Kur'an'ın yabancı dillerdeki çevirilerinde de *(eğer dinin adı çeviriye konu edilmemiş ise)* yine aynen **«İslâm»** olarak geçmektedir. Ne ilginçtir ki, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi ciddi olması gereken bir devlet kurumu tarafından yayınlanmış bir Kur'an çevirisinde bile bu ad -*her ne kadar* ***«Müslümanlık»*** *olarak geçmiyorsa da*- ***«İslâmîyet»*** şeklinde kısmen çarpıtılmış bir imlâ ile yazılmıştır. Oysa bilimsel araştırmalara bakılacak olursa **«İslâm», «İslâmîyet»** ve **«Müslümanlık»** kelimeleri ayrı anlamlara gelirler. Üstelik **«İslâm»** sözcüğü çok ünlü bir özel isim olduğu için -*tercüme yasalarına göre*- onun çeviriye konu olması olanaksızdır!

Görüldüğü üzere, bağlısı bulunduğu dinin sadece adı üzerinde bile bu derece karmaşaya boğulmuş olan bir toplumun, acaba bu dini bin yıl önce kimlerden ve nasıl öğrendiği sorusu burada ciddi bir şekilde öne çıkmaktadır. Bu sorunun belki de en isabetli yanıtını, tutarlı araştırmalarıyla ün kazanmış bir akademisyenin ifadelerinde buluyoruz. Bu şahsiyetin bizzat Türk unsurundan olması ise -*herhangi bir ön yargıyı geçersiz kılması bakımından*- ayrı bir önem taşımaktadır. Yazarın, yukarıdaki soruya cevap oluşturan ifadesi aynen şöyledir:

«Türkler İslâmîyet'in bir çok unsurlarını doğrudan doğruya Araplardan değil, Acemler vasıtasıyla aldılar. İslâm medeniyeti Türklere, İran kültürünün merkezi olan Horasan yoluyla Maveraünnehir'den geçerek geliyordu»[9]

Şimdi de acaba İranlılar, İslâm'ı Türklere nasıl aktardılar, ya da onlara hangi İslâm'ı anlattılar, şeklinde bir soru daha akla gelmektedir. Bu sorunun cevabını da yine aynı araştırmacının şu sözlerinden çıkarabiliriz:

«İrânîlik, Hz. Hüseyn evlâdını Sâsânîlerin vâris ve tâkipçisi sayarak "Ehl-i beyt'in hukûkunu müdâfaa" perdesi altında Arap milliyetine ve İslâm dinine dehşetli darbeler vurdu ve eski bir medeniyetin kolayca yok edilemeyeceğini Zerdüşt akîdelerini İslâm kisvesi altına sokmak suretiyle açıkça gösterdi.»[10] Bu gerçeği, bazı İranlı araştırmacılar da zaman zaman dile getirmektedirler.[11]

---

[8] Bkz. Âl-i İmrân Sûresi, âyet:19

[9] **Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü**'ye aittir. Bkz. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, 8. Baskı. S. 21. Ankara-1993.

[10] A.g.e. S.15

[11] Türk kökenli, İranlı bir araştırmacı bu konuda *(İngilizce)* şunları kaydetmektedir; ***«Iran misses today is Zoroastrianism. Prior to Arab invasion of Iran in the 7th. century Persians were primarily Zoroastrians. After Arabs invaded Persia they introduced Islam, but soon Iranians invented their own Islam which is known as Shia today»*** Bu ibarelerin Trkçesi şöyledir: ***«İran bugün Zerdüşizm'i özlüyor. Araplar 7. yüzyılda İran'ı işgal etmeden önce Persler öncelikle Zerdüştî idiler. Araplar Pers ülkesine***

Temelde araştırma ürünü olan ve bilimsel niteliğe sahip bulunan bu bilgileri, -*güvenilirliğine rağmen*- sadece birer işaret ya da kişisel bir kanaat sayanlar olabilir. Ancak, gerek Türkiye'de en kalabalık etnik kitle olan Türkler arasında, gerekse onlardan sonraki büyük etnik grup olan Kürtler arasında ortak dinin etrafında örülmüş inanış, ibadet ve yorum çeşitlerine bakıldığında bu dinin, özde İslâm ile ilişkisinin çok zayıf olduğunu açıkça görmek mümkündür. Tarihsel ve kültürel gerçekler irdelendiğinde, üç ayrı faktörün ortak bir sonucu olarak bu olgunun ortaya çıktığı görülür. Bunlar ***Mistisizm***, ***aşırı milliyetçilik*** ve ***katı gelenekçiliktir***.

Bin yıl boyunca ***Senkretik Türk Müslümanlığı***'nı besleyen bu üç kaynak, çok kere iç içe geçerek ve etkileşerek sonuç vermişlerdir. Özellikle Türklerde katı gelenekçiliğin ve aynı zamanda aşırı milliyetçiliğin eksenini oluşturan ***«atalar kültü»*** bu noktada büyük önem taşımaktadır. Türk paganlığına zengin malzemeler sağlayan ***Evliyâcılık*** ve ***kerametçilik*** akımları son bin yıl içinde İslâm'ı rafine ederek onu tam anlamıyla senkretik bir dine dönüştürmüştür. Buna günümüzde verilecek en isabetli ad ise ***«Türk Müslümanlığı»***'dır.

İslâm'ın zaman içinde ve süreçler boyu aşındırılarak Müslümanlığa dönüştürüldüğünü söylemek, -*teorik olarak*- doğru gibi algılansa da aslında gerçeği belgesel olarak yansıtmaz. Tam tersine Müslümanlık, Farslar tarafından erken dönemde İslâm'dan bağımsız bir din olarak tasarlanmıştır. Dakik araştırmalar bunu teyit etmektedir. Nitekim, -*Fars müslümanlığının devamı olan*- ***Türk Müslümanlığı***'nın -*İslâm'dan bağımsız bir din olarak*- geçirdiği yapılanma süreçlerini başlatan olaylar hakkında çok sayıda kanıt vardır. Bunlardan -*geç döneme ait*- çarpıcı bir örnek de şudur:

Miladî 1318'de doğmuş olan **«Nakşbend»** unvanlı bir Türk spiritüalistin gördüğü rüya, büyükannesi tarafından şu sözlerle yorumlanmıştır:

«–Ey oğul! sana Türk şeyhlerinden bir pay ulaşsa gerektir.»

«Yani Türk şeyhleri seni eğitecek ve sana yön vereceklerdir.»

Bu sözlerden bile çok rahatça anlaşılmaktadır ki: Türklük ideali, -***Nakşibend****'in doğduğu ta Miladî 1318 yıllarından itibaren İslâm'ı sırf bu millete mahsus bir din kalıbına dökmek için*- Nakşbendî Tarîkatı'na çok önemli bir rol yüklemeye başlamıştır. İşte bu örnekte, mistisizm ile aşırı milliyetçiliğin birlikte ürün verdiklerini görüyoruz. Nitekim bu rüyayı gören **Muhammed Buharî**, mistik bir şahsiyettir. Nakşbendî toplulukları arasında ***«Şah-ı Nakşbend»*** unvanıyla anılmakta ve yüceltilmektedir. Vaktiyle Türkistan'da tarih sahnesine çıkmış olan Kazan Hânlığı'nın hükümdarı **Sultan Halil'in** emrinde bir süre cellât olarak çalışmış olmasına rağmen bu şahıs, günümüz Türk dünyasında milyonların kalbinde ve vicdanında halâ kutsal mevkiini korumaktadır.[12]

Mistik akımların etkisi altında ve katı milliyetçi bir ruhla yola çıkarak *«İslâm'ı kabul ettikleri»* ilk yıllarda bile Türklerin bu inanç kurumunu bir Arap dini olarak algıladıkları

---

işgal ettikten sonra onlara İslâm'ı dayattılar, ancak birçok İranlı bugün Şia olarak bilinen kendi İslâmlarını uydurdular.»

[12] Geniş bilgi için bkz. **Prof. Dr. Necdet Tosun**, Bahâeddîn Nakşbend, s:101, İnsan Yayınları, Altıncı baskı. İstanbul-2015

anlaşılmaktadır. Bu nedenle eski dinleri olan Şamanizm'den ve Budizm'den tamamen sıyrılmış olduklarına inanmak güçtür. Hatta gerek bu iki dinden, gerekse Yahudilikten ve Hıristiyanlıktan bir çok inancı İslâm'a ait değerlerle harmanlayarak bugünkü ***«Senkretik Türk Müslümanlığı»***'nı yapılandırdıklarını söylemek yanlış değildir.

«Anadolu Müslümanlığı» olarak da adlandırılabilecek olan bu din, Türkler kadar, -*onlarla tarihsel kader birliği içinde yaşamış olan*- bu coğrafyadaki çeşitli etnik kitleler tarafından da benimsenmiştir. Bu grupların başında ise, yoğunluk bakımından Kürtler gelmektedir. Ancak Anadolu senkretik Müslümanlığı, daha çok Türk unsurunun ata dinleri ve eski kültleriyle yapılandırılmıştır. Türklere ait olan bu karma inanışlar sarmalı ise son 1000 yıl içinde Anadolu Müslümanlığına tam anlamıyla milliyetçi bir din niteliğini kazandırmıştır.

Anadolu Senkretik ***Türk Müslümanlığı***'nın ruhunu ise **«ölü kültü»** oluşturmaktadır. Günümüzde **«Müslümanlık»** olarak yaşanan **«Atalar dini»**, ilhamını ve mayasını işte bu ***ölücülük kültünden*** almaktadır.

Türk Müslümanlığı, yapılanma sürecinde iki belirleyici temel üzerinde kurulmuştur: ***Milliyetçilik*** ve çok ***tanrıcılık***. Onu bu iki temel üzerine oturtan kanıtlara ise kısaca şöyle dokunabiliriz:

1) İslâm'ı Türklükle özdeşleştirmek;

Türkler, İslâm'a geçtikleri (?) tarihten itibaren, -*bu yeni din adına*- hemen mistik bir milliyetçilik eğilimi içine girmişlerdir. Bu eğilim ilk önce Türk kökenli bir peygamber özlemi şeklinde kendini göstermiştir. Yaygın Türk halk edebiyatında ve geleneklerinde ana tema olarak sıklıkla işlenen **«Evliyâcılık»** akımı temelde bu özlemin çarpıcı bir ifadesidir. Nitekim çok geçmeden bu özlemi doyuran evliyacılığı, peygamberlik kurumunun yerine geçirmeyi başarmışlardır. Baştan beri -*Türk kökenli*- bir peygamber arayışıyla söylenmiş -*ancak sır olarak saklanmış*- ipucu niteliğindeki şu sözler ise hem bu özlemi kanıtlamakta, hem de birçok gerçeği çağrıştırmaktadır:

«Velâyet, fenâya varmış kimsenin hâlidir. Nübuvvet mertebesinden uludur. Bazı enbiyâ hazerâtı velâyete de sâhib olmuşlardır. Lâkin her velîde nübuvvet-i tarifiyye veya tebliğiyye mevcûd olagelmiştir.»[13]

Türk kanını taşıyan bir peygambere duyulan şiddetli özlem içinde söylenmiş bu sözler, *(geç döneme ait olsa bile)* neredeyse 900 yıl önce ölmüş olan Feridüddin-i Attar'dan esin almaktadır. İslâm akaid disiplinine göre ***«oldukça tehlikeli sözler»*** denebilecek bu ifadenin göze alınmış olması, -*sarsılmaz bir bütünlük temeline sahip olan*- İslâm'ı kökünden ret, ya da eski dinlere bağlılık anlamına gelir. Bu ise salt Türk zevkine göre yapılandırılmış ***«Müslümanlığın»*** senkretik bir din olduğunu deşifre eden ilk kanıtlardan biri sayılabilir.

2) Kur'an yerine mistisizmi temel almak.

[13] Hasan Lûtfi Şuşud, İslâm Tasavvufunda Menâkıb-ı Evliya s.163 İstanbul-1958.

Türkler İslâm'dan önce, çok tanrılı Çin ve Hint kültürünün etkisi altında bulunuyorlardı. *«İslâm'ı kabul»* edince, mitolojiye dayanmayan bir din ile ilk kez tanışmış oldular. Bu dinin ***«Vahiy»*** konusu hariç, tamamen pozitif disiplinlere dayanan öğretisini sindirebilecek bir kültür birikimine o tarihlerde sahip değillerdi. Nitekim İslâm öncesinde, Türklerin okuma yazma bildiklerine ilişkin hemen hiçbir ciddi belgeye rastlanmamaktadır. Bu nedenle Kur'an'daki sistematik İslâm yerine kendilerine özgü mistik, esnek ve *interpretive* bir felsefe olan Tasavvuf eksenli bir din ördüler. Bunun üzerine tasavvuftaki sınırsız hoşgörü, İslâm'daki sınırlı hoşgörünün anlaşılmasını Türk muhitlerinde zorlaştırdı ve onun sosyal hayata -*bir bütün olarak*- girmesini büyük ölçüde önledi. Temelde İslâm ile ilişkilendirilse bile ondan bağımsız bir din niteliğini kazanmış olan **«Türk Müslümanlığı»** tarih boyunca, özellikle son iki yüz yıldır -*aynen Hıristiyanlık gibi*- salt bir ***tapınak ve mezarlık dini*** olarak yaşandı.

İslâm'dan tamamen bağımsız bir mistik felsefe olan ve Kur'an'da bir kez bile geçmeyen ***tasavvuf*** adına, Türkler arasında hoşgörü o kadar abartılı sözlerle seslendirilmiştir ki bu konuda harcanan olağanüstü çabalar, İslâm'daki hoşgörüyü gölgelemiş, hatta çağımızın özellikle entelektüel kesiminin zihnine bu yüzden İslâm'ı sert, acımasız ve şiddet yanlısı olarak yerleştirmiştir. Son zamanlarda, dış dünyada yaygınlaşan ***«Müslümanofobya»*** sorunu bu yargının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Türk çevrelerinde İslâm'ı yüzyıllar önce devreden çıkaran tasavvuftaki sınırsız hoşgörüye çarpıcı bir örnek olarak **Mevlâna Celâleddin-i Rumî**'ye mal edilen, başta Türkçe olmak üzere çeşitli dillere çevrilmiş olan şu sözleri gösterebiliriz:

«Bâzâ! Bâzâ! Her ân çi hestî bâzâ,
Ger kâfîr-u gebr-u bût-perestî bâzâ,
În dergeh-i mâ, dergeh-i novmîdî nîst,
Sed bâr eger tovbe-şikestî bâzâ.»[14]

Zamanla kurumsallaşarak, vicdanlara kazınan mistik inanış tarzı, bu suretle Türk topluluklarını aynen İslâm öncesi gibi politeist bir doğrultuda yönlendirdi. Sonuç olarak paganist bir Türk Müslümanlığı doğdu. **Yesevî**, **Hacı Bektaş-ı Veli**, **Mevlâna** ve **Yunus Emre** gibi daha birçok ünlü Türk mistiklerinin -*eserleri ve söylemleriyle*- temsil ettikleri din işte budur. Bu din, günümüz Türkiye'sinde yaygın olan ***Türk Müslümanlığı***'nın birçok türünü birden sembolize etmektedir.

Sınırsız hoşgörüyü telkin eden tasavvuf, -*Mevlâna'dan verilen örnekte görüldüğü üzere*- ***günahın*** ve ***suçun*** tekrar tekrar işlenmesinde hiçbir engel tanımamaktadır. Yeter ki suçlu kişi tanrısına karşı, tövbesini bozup işlediği her suçtan sonra pişmanlık duysun

---

[14] Bu Farsça dörtlüğün Türkçe çevirisi şöyledir:

Gel, gel, her kim olursan ol, yine gel…
İster kafir, ister ateşe, ister puta tapan ol yine gel.
Bizim bu kapımız umutsuzluk kapısı değil,
yüz kere tevbeni bozmuş olsan yine gel.

Mevlânâ'ya mal edilen bu sözler, elbette ona ait değildir. Gerçekte bu sözler, mîlâdî 967-1049 yılları arasında yaşamış olan İranlı tasavvufçu şair, **Ebu Said Fazlullah bin Ebi'l-Hayr Ahmed bin Muhammed el-Meyhenî**'ye aittir. Fakat Türkiye halkı bir bilgi toplumu olmadığı için, buna benzer yanlışlıklar, sıradan kalabalıklar arasında yaygındır. Tıpkı Müslümanlığın İslâm ile karıştırılıyor olması gibi!

ve yeniden tövbe etsin. Üstelik, **Mevlâna**'nın *«panteist bir düşünceye sahip»* olduğu varsayımlarına bakılırsa -*O'na göre*- ***tanrı*** ya da ***İlâh*** kavramı da pek belirgin bir anlam ifade etmemektedir.

Dolayısıyla tasavvuf, aslında bundan da öte, muhatabı için çok daha geniş bir kapı aralamakta, Ona, ***«Allah»*** kavramı etrafında alabildiğine yorum yapmasına izin vermektedir. Müslümanlıktaki panteist ve politeist akımların kaynağı bu olsa gerektir.

İslâm'da **«Allah»** kavramı üzerinde, akaid disiplinlerine aykırı herhangi bir düşünceye, bütün kapılar kapalıdır. Buna karşın, tasavvufta ***antropomorfist*** ve ***teomorfist*** düşünce ve yorumlar serbesttir. Tasavvuftan beslenen Türk Müslümanlığı'nda özellikle ***teomorfist*** inanış motiflerine bu nedenle çokça rastlanabilir.

***

Müslümanlığın, Türkiye toplumunda neden olduğu sosyolojik etkilere gelince, bunları; ***Mezhepçilik***, ***tarikatçılık*** ve ***resmi ideoloji*** olarak üç ana grupta özetleyebiliriz.

1) Mezhepçilik.

Yunan felsefesinden alınan ilhamla, yüzyıllar önce **«İslâm akaidi»**ni diyalektik tarzda açıklamalara konu yapan Semerkantlı diyalektiysen **Ebu Mansur el-Matüridi** (852-944), İslâm metafiziğine getirdiği rasyonel yorumlarla, ortodoks Sünnilikte farklı bir inanç mezhebinin ortaya çıkmasına neden oldu. ***Matüridîlik***, bu şahsiyetin çağdaşı olan Iraklı **Ebu'l-Hasan el-Eşa'ri** (879-941)'nin kurduğu ***«Eş'arî Mezhebi»*** ile birlikte, Sünnî Müslümanlığa iki inanç ekolü olarak girmiş bulundu. Bunlardan, Türkistan kaynaklı ***«Matüridilik»***, Türkler tarafından ***Senkretik Türk Müslümanlığı***'nın felsefesi olarak benimsenmiştir.

Bunun yanı sıra, ilk İslâm hukukçuları tarafından dizayn edilen dört hukuk ekolünden, Pers kökenli **Ebu Hanife**'nin içtihatlarından oluşan ***«Hanefi Mezhebi»***, *(Büyük olasılıkla, kurucusu Arap olmadığı için)* Türkler tarafından benimsenmiş, ancak çok geçmeden bu mezhep, İslâmî niteliklerinden -*mollaların fetvalarıyla zayıflatılarak*- milli bir kisveye büründürülmüş, ***«Hanefizm»***'e dönüştürülmüştür. Böylece İlâhiyatta ***«Matüridizm»***, hukukta ise ***«Hanefizm temellerine»*** oturtulan Türk Müslümanlığı, Milli bir din olarak kurumsallaştırılmıştır.

Önemli bir çoğunluk tarafından benimsenmiş olan, ancak İslâm'dan oldukça farklı ve bu özelliği ile ***Alevîlikten*** ayrılan Milli Türk Müslümanlığını, *«sözde Alevîliğin karşıtı ya da alternatifi»* diye *«Ortodoks bir din»* olarak nitelemek doğru olmasa gerektir. Aslında Sünnîlik de Alevîlik de ***Türk Müslümanlığı***'nın birer varyantıdırlar. Dolayısıyla bu iki dinsel akım ile İslâm arasında herhangi bir ilişki aramak anlamsızdır.

Alevîliğe gelince; bu gelenek ile İslâm arasında -*bilimsel olarak*- ciddi herhangi bir bağ bulmak mümkün değildir. Çünkü ***«Sünni»*** görünümündeki ***Milli Türk Müslümanlığı***, -*Kur'an ve Sünnet kaynaklı*- çok yoğun bir İslâmî terminoloji içerirken, Alevîlikte bu özellik göze çarpmamaktadır. Tam tersine, sadece **Ali b. Ebitalip** adındaki tarihi kişiliği bir mağduriyet sembolü olarak işleyen Alevîlik, O'nu tarihsel kimliğinden soyutlayarak kendisine dinsel bir anlam yüklemiştir. Bu derece sembolik bir anlayışa

din ya da mezhep adını vermek ise bilimsel kriterlere uygun değildir. Alevîliğin bir tarikat olduğunu ise Alevîler kabul etmemektedirler. Gerek görünüm, gerekse içerik bakımından hiçbir dinsel potansiyele sahip bulunmayan Alevîliğe bazı akademisyenler tarafından verilen ***«Heterodoks İslâm»*** adı ise, hiçbir bilimsel değeri ifade etmez! Dolayısıyla Alevîliğe ancak, ***«Şamanist köylü Türkmenlerin bir halk geleneği»*** olarak bakmak daha doğru olur.

2) Tarikatçılık.

Türkler tarafından tasavvufa dayalı olarak birçok tarikat kurulmuştur. ***Nakşbendî***, ***Mevlevi***, ***Bayrami***, ***Gülşeni***, ***Melâmî***, ***Şabani, Halvetî*** ve ***Cerrahi*** Tarikatları gibi… Günümüz Türkiye'sinde de tarikat kurma geleneği sürmektedir. Buna ***Aczmendilik*** ve ***Nurculuk***[15] tarikatlarını örnek gösterebiliriz. Bu örgütler, mensupları tarafından birer ahlâk okulu olduğu savunulur. Ancak -*terminolojilerini, her ne kadar İslâm'ın birikiminden almış bulunuyor olsalar da*- bu savunma gerçekle örtüşmemektedir. Bunlar, temelde ***Türk Müslümanlığı***'nın spekülatif ve mistik birer yapıtaşlarıdırlar.

3) Resmi İdeoloji

Türkiye'de devlet ideolojisini sembolize eden ve dinsel ritüellere benzer törenlerle canlandırılan *(arka planı örtülü!)* resmi bir dinsel akım daha 1938'den sonra varlık göstererek zamanla köklü bir şekilde yerleşti. Bu da temelde ilhamını ***Türk Müslümanlığı***'ndan almıştır. Nitekim Tarikatlardan daha baskın biçimde laikliği çiğneyen bu dinsel akımın Ankara'da *(kâbe'ye alternatif olarak kurulmuş)* çok büyük bir tapınağı ve Türkiye'nin birçok yerinde fanatik bağlıları vardır. Haftanın başında ve sonunda bu kuruma ait ritüeller okullarda tekrarlanmaktadır. *(Yakın geçmişte – Kemalistlerin yenilgiye uğramasından sonra- bu rituel tarîkatçı iktidar tarafından yürürlükten kaldırıldı.)*

Aşırı milliyetçi Türk düşüncesinin bir ürünü olan ***Türk Müslümanlığı*** ve ondan türeyen bu dinsel ve mistik akımlar Türkiye'de inanılmaz bir inanç ve düşünce karmaşasına yol açmışlardır. Buna tepki olarak *"Kur'an'daki İslâm'ı koruma"* kaygısıyla son yıllarda ortaya çıkan ***militan Selefîlik***, eğer -*bir sürpriz olarak*- yaygınlaşacak olursa Türkiye'de din kavgalarının başlaması kaçınılmaz olur.

Türk Müslümanlığı'ndan kaynaklanan ve son yıllarda hızlı bir ahlâk çöküntüsüne neden olan bu kaosun etkisiyle ülke ve toplum büyük bir risk altına girmiştir. Bu tehlike herhangi bir nedenle beklenmeyen bir şekilde gelişebilir. Bunun en büyük sorumlusu ise -*hiç kuşkusuz*- ***senkretik Türk Müslümanlığı*** olacaktır

---

[15] Nurculuğun bir tarîkat olduğu savına, Nurcular itiraz ederler. İtirazlarını da şöyle dile getirirler: ***«Risale-i Nur hareketi bir tarikat olmadığı gibi, ehlisünnet dairesinde bulunan hak bir tarikata mensup olmanın da hiçbir mahzuru yoktur. Nurculuk, bir iman ve ahlak hareketidir.»*** Kaynak: https://sorularlarisale.com/nurculuk-bir-tarikat-midir-tarikata-girmekte-bir-sakinca-var-midir

Bu yollu ifadelerin kaçamaklı ve spekülatif bir savunma olduğu açıktır. Nitekim Nurcuların tarîkat olgusunu legal kabul ettikleri ve ***Müslümanlık*** ile ***İslâm*** arasındaki uçurumu görmezden geldikleri bu savunmadan da açıkça anlaşılmaktadır. Bu da Nurculuğun mistisizme ve paganizme açık olduğunu kanıtlamaktadır.

Türkiye'de, Benzeşen İki Farklı Din ve Düşündürdükleri

Türkiye'de halkın büyük çoğunluğu müslümandır. Nedensiz yere hemen her fırsatta ve yoğun bir tekrarla vurgulandığı için bu gerçeği ayrıca kanıtlamak gerekmez.

Evet Türkiye toplumu müslümandır, ancak bu dinin herhangi bir tanımı yok mudur? Bu sorunun -*ne yazık ki*- net ve açık bir yanıtı bulunmamaktadır. Oysa İslâm'ı: ***«Kitap ve Sünnet temeline dayalı ve evrensel kuralları olan bir yaşam ve yönetim biçimi»*** olarak tanımlayabiliriz. Bu noktadan yola çıkılarak son yıllarda önemli bir sır ifşa edildi. O da ***müslümanlık*** ile ***İslâm*** arasında hemen hiçbir ilişkinin, hiçbir bağın bulunmuyor olmasıdır. Dolayısıyla müslümanlığı İslâm olarak tanımlamak mümkün değildir.

Müslümanlığın, yüzyıllardır İslâm ile karıştırılıyor olması, insanlık tarihinde eşine rastlanmayan ürkütücü bir skandaldır. Bunun asırlar sonra ortaya çıkması ise oldukça şaşırtıcıdır. Her gün binlerce kez dillerde dolaşan ve -*bu ülkede*- hemen her kesin vicdanını yakından ilgilendiren bir dinsel kurumun, gerçek dışı ilgilere tutunularak İslâm'ın bir başka adıymış gibi gösterilmesi herhangi bir ifade ile açıklanamaz. Bu sırrın ancak seksenli yıllardan sonra araştırılması ise tanımlara sığmaz bir gecikme olarak tarihe geçecektir. Takdir edilmelidir ki bu çelişki, Türkiye halkının sosyo-kültürel gerçeklerine ilişkin birçok bilinmezin daha var olduğunu hatırlatacaktır. Bunların belki de en önemlisi, yerli araştırmacıların bu konuda akademik formasyon bakımından henüz hem yetersiz oldukları, hem de özellikle bu konuyu gündeme taşımayı göze alamadıklarıdır. Evet, Türkiye toplumunun sosyo-kültürel gerçekleri arasında bu sorun çok önemlidir ve çok ilginçtir.

Oryantalistlerin de şimdiye dek bu nokta üzerinde yoğunlaşmamış oldukları gözlenmektedir. Bunun stratejik nedenleri olabilir. Bunu kısaca şöyle açıklamak yerinde olur: Avrupalıların İslâm dünyasını işgal projelerinde oryantalistler, ileri keşif gücü olarak rol almış bir akademik zümredir. İnsanlık tarihinde olup bitmiş birçok hadiseden habersiz olan Müslümanlar, ilginçtir ki bu zümreden ve faaliyetlerinden az çok haberdardırlar. Evet oryantalistlerin, batı dünyası adına ***-deyim yerinde ise-*** bilgi devşiren bir casus topluluğu oldukları noktasında Türk, Arap, fars ve öbür Müslüman halklardan birçok arastırmacı ve ilim adamı hemfikirdirler. Peki yüzyıllardır, İslâm dünyasında araştırma yapan, hemen her konuda inanılmaz sırlara ulaşabilen ve devâsâ bilgi toplayarak yığınlarca kitap yazan bu insanlar, nasıl olmuş da ***İslâm*** ile ***Müslümanlığın*** birbirinden bağımsız iki ayrı din olduklarını fark edememeişlerdir! İşte buna inanmak çok güçtür. Çünkü bu topluluğun en büyük görevi, buldukları sırları Müslümanlardan gizlemek olmuştur. Bin yıl önce bir proje olarak hayata geçirilen Müslümanlığın İslâm'dan başka bir din olduğunu, hatta İslâm'a karşı tarihin en büyük komplosu olarak uygulamaya konduğunu bugün ifşa etmek, milyonlarca insanın gaflet uykusundan uyanmasına ön ayak olmak anlamına gelmez mi? şimdi iyi düşünmek gerekir; İslâm dünyasını her fırsatta fitneye boğmak için var gücü ile çalışmış olan Batı dünyasının bu casus şebekesi böyle bir yanlışlığa düşmeyi göze alabilir mi?! Öyle ise; -*İslâm ile müslümanlığın tamamen farklı iki din olduklarını bilmelerine rağmen*- bu şebekenin, -*şimdiye kadar mesele hakkında*- hemen hiçbir açıklamada bulunmamış

olmasını, Avrupa işgalciliğinin uzak geleceğini tehlikeye düşürmeme kaygısına bağlamak gerekir. Çünkü: *«Müslümanlık her ne kadar şablon bir din ise de bu dinin bağlıları olan **müslümanlar** ile İslâm'ın bağlıları olan **muslimler**, günümüzde artık ortak bir tarih ve kültüre sahiptirler. İç içe yaşamaktadırlar. Zamanla yozlaşmanın, bilgisizliğin ve bilinçsizliğin sonucu olarak taraflar arasında böyle bir akrabalık kurulmuştur. Bu ilişki, ileride daha da pekişebilir. Öyle ki, çok geçmeden -zaten küçük bir azınlıktan ibaret olan- **muslimler** de **müslümanlaşabilirler**. Dolayısıyla -bir zaman gelecek- **müslümanlar** ve **muslimler**, **İslâm** ile **müslümanlık** arasındaki uçurumu görebilecek bilgi ve basiretten tamamen yoksun kalacaklardır. Bu ise onları, Avrupalılara -kayıtsız şartsız- teslim olmuş Hintli **paryalara**, Japon **burakuminlere**, ya da Ortadoğulu çingenelere benzer toplumlar haline getirecektir.»* Dolayısıyla bu iki dinin farklı kurumlar olduğunu ifşa etmemek Avrupa'nın İslâm dünyası üzerinde güttüğü amaçların gerçekleştirilmesini çok daha kolaylaştırabilir.

Oryantalistlerin, söz konusu tutumuna ilişkin bu değerlendirmeler tartışılır olsa bile, ***müslümanlık*** ile ***İslâm***'ın iki ayrı din oldukları realitesi bugün artık berrak bir şekilde ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bununla birlikte İslâm'ın hemen hemen ortadan kalkmış bulunduğunu, bıraktığı boşluğun ise müslümanlıkla doldurulduğunu itiraf etmek gerekir. Nitekim İslâm'ın *(tüm dünyadaki)* bağlıları olan ***muvahhid mu'minler*** sayıca o kadar azalmışlardır ki onların birkaç yüz bini bile geçmediklerini tahmin etmek güç değildir. Türkiye'deki ***muslim-mu'min*** nüfus hakkında ise rakamsal bir açıklamada bulunmak güçtür. Bunun nedeni gâyet açıktır. Müslüman çoğunluğun ağır baskısı altında bulunan bu azınlığın özgürce konuşması elbet beklenemez. Bu sorun, mu'minlerin sayısal varlıkları, aralarındaki ilişkiler, siyasal kanaatleri ve genel olarak davranış biçimleri hakkındaki sağlıklı bilgilerin elde edilmesini engellediği gibi onları, Türkiye'de türlü tehlikelerle kuşatılmış kapalı bir topluluk olmaya da aynı zamanda mahkûm etmiştir.

***

Bu ilgiyle belirtmek gerekir ki birinin öbürü ile özdeş olduğunu kanıtlayan hemen hiçbir temel ilintinin bulunmadığı ***Müslümanlık*** ile ***İslâm***'ın görünürdeki yanıltıcı benzeşmeleri, ilim erbabını meşgul edecek korkunç bir sorunlar sarmalını oluşturmaktadır. Bu ise öyküsü ciltlerle kitaplara konu olabilecek bir din ve düşünce anarşisinin Türkiye'de siyasetten ekonomiye, sağlıktan eğitime ve tüm insan ilişkilerine varıncaya kadar toplumsal yaşamı etkilediği anlamına gelmektedir. Bu nedenle müslümanlığın -*ilim diliyle*- çok yönlü olarak irdelenmesi gerekir. Çünkü bu konudaki yanılgıların devam etmesi halinde, Türkiye toplumunda yaşanan din ve düşünce anarşisinin ileride tehlikeli boyutlara tırmanacağı ve geleceği tehdit edeceği kaçınılmaz olur.

Son derece ilginçtir ki, aralarında hiçbir temel alâkanın bulunmadığı bu iki dinin, yüzyıllardır özdeş sanılmış olması, eğitimsizliğin, bilgisizliğin ve bilinçsizliğin vahim sonuçlarından biridir. Toplumun karanlık geçmişi bunu mümkün kılmış olabilir. Ancak 1950'lerden sonra okuma yazma öğrenen Türkiyeli yeni kuşaklar artık bazı gerçeklerin farkında olmaya başladılar. Bunlardan biri de 627 yıl ayakta kalmış olan Osmanlı Devleti'nin tarihi boyunca tebaasından ancak 1600 kişinin kitap yazmış olduğu gerçeğidir.[16] Bunun ise hemen hiçbir işe yaramadığını Cemil Meriç şu cümleleriyle

[16] Bkz. Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri. Matbaa-i âmire İstanbul 1333.

özetlemektedir: «*«Osmanlı İmparatorluğunda büyük düşünür çıkmadı. Çünkü düşünceye ihtiyaç yoktu. Düşünce bir felâkettir. Zorlanmadan, mecbur kalmadan düşünmez insan. Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa karşısındaki bozgunu, endüstriyel toplumun askeri bir toplumu yenmesidir...»* [17]

Müslümanlık ile ***İslâm*** mukayese edilecek olursa -*kuşkusuz*- ilginç bir tablo ortaya çıkacaktır. Bunu tahmin edemeyenler, hatta buna inanmayanlar olabilir. Fakat gerçeklerin gizlenmesi uzun sürse de sırların ortaya çıkması -*nadir istisnalar hariç*- mukadderdir. Mümkün olsa; bir ***müslüman*** ile bir ***muvahhid-mü'mini*** karşılaştıracak olsanız, kendinizi böyle bir tablo karşısında bulabilirsiniz. Bunu müsait bir ortamda gerçekleştirmek mümkün olabilse ilk önce şu önemli sonuçların gözlemleneceği muhakkaktır: ***Müslim-mü'min*** kişinin, Allah'ın birliğine -*bilinçli olarak*- iman ettiği, çeşikliliği olağan gördüğü, paylaşımcı ve sosyal olduğu, birliğe, beraberliğe, hayırlı atılımlarda dayanışmaya, erdemlere, adalete ve eşitliğe inandığı; buna karşın ***Müslüman kişinin*** -*anasını babsını ve toplumunu taklit ederek*- inandığı, dinci, yobaz, mezhepçi, tarikatçı, ayırımcı, bencil, faşist ve fırsatçı olduğu ortaya çıkacaktır. İslâm ile müslümanlığın aynı şeyler olmadığı, işte o zaman çok daha iyi anlaşılacaktır.

***

[17] Cemil Meriç, Sosyoloji Notları s.220 İletişim Yayınları 4.Baskı İstanbul-1997

İslâm, Yapıcı ve Birleştirici; Müslümanlık İse Ayırımcı Bir Dindir.

Kur'ân-ı Kerim'de ayırımcılığı ret eden özellikle beş çarpıcı âyet-i kerîme vardır ki bunlar incelendiğinde İslâm'ın ***birlik***, ***beraberlik***, ***adalet*** ve ***eşitlik*** konusundaki görüşü kolayca anlaşılır.

Bunlardan biri, **el-Enbiyâ Sûresi**'nin 92. âyet-i kerîmesidir ve Türkçe meâli şöyledir: ***«Kuşkusuz bu ümmet, tek toplum olarak sizin ümmetinizdir. Ben de Rabbinizim. Onun için sadece bana kulluk ediniz.»***[18] Bu çok veciz sözlerin derinliklerine ulaşmayı becerebildiğimiz takdirde; hem birlik ve beraberliğe, hem yardımlaşma ve dayanışmaya, -*aynı zamanda*- Allah ve adalet karşısında eşitliğe verilen önem hakkında güçlü mesajlar alabiliriz.

Bunlardan ikincisi, **Âl-i İmrân Sûresi**'nin 103. âyet-i kerîmesidir ve Türkçe meâli şöyledir: ***«Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin…»***[19] âyet-i kerîmenin meâli hiçbir yorum gerektirmeyecek açıklıktadır.

Üçüncüsü de **el-Enfâl Sûresi**'nin 46. âyet-i kerîmesidir ve Türkçe meâli şöyledir: ***«Allah'a ve Resûl'üne itaat edin ve birbirinizle çekişmeyin. Sonra gevşersiniz ve gücünüz, devletiniz elden gider. Sabırlı olun. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.»***[20] görüldüğü üzere bu âyet-i kerîmenin meâli de son derece açıktır.

El-Hucurât Sûresi'nde iki âyet-i kerîme vardır ki bunlar, İslâm'ın özellikle ırkçı ayırımcılığa ne kadar kapalı olduğunu gösteren muhteşem birer kanıttır. Bunlardan birincisinin meâli şöyledir: ***«Mü'minler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını ıslah edin*** *(onları barıştırın).* ***Allah'a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.»***[21] Bu âyetin birinci kesitini oluşturan ***«Mü'minler ancak kardeştirler.»*** cümlesi, oldukça dikkate değer bir anlam taşımaktadır. O da ırk, renk, dil, kültür, cinsiyet, ve milliyet bakımından hiçbir ayırım yapılmaksızın bütün dünya mü'minlerinin kardeş olduğuna vurgu yapılmış olmasıdır. Bu çağrışımla dikkat çeken bir başka husus da şudur: Kur'ân-ı Kerim'in herhangi bir yerinde, Müslümanların kardeş olduğuna ilişkin bir tek kelime bile yoktur! Bu da gerçek anlamdaki kardeşliğin ancak İslâm'ı Kabul etmekle gerçekleşebileceğinini kanıtlamaktadır. Dolayısıyla müslümanların, -*Müslümanlıktan hikmetli stratejilerle sıyrılarak*- bir an once ***Kur'an'daki İslâm***'ı Kabul edip onu anlamaya ve sindirmeye çalışmaları, -*hem kendilerinin hem de insanlığın esenliği için*- hayatî önem taşımaktadır.

---

[18] Âyetin orijinal metni: (**92**/الأنبياء). إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

[19] Âyetin orijinal metni: (**103**/آل عمران)... وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا

[20] Âyetin orijinal metni: (**46**/الأنفال). وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

[21] Âyetin orijinal metni: (**10**/الحجرات). إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Aynı sûredeki ikinci âyet-i kerîmenin Türkçe meâli ise şöyledir: ***«Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve kendi aranızda tanışasınız diye sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'nun emir ve yasaklarına en titiz şekilde uyanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.»***[22]

Biraz açıklamak gerekirse bu âyet-i kerîme bize şunu anlatmaktadır: *«Evet ben, hikmetimin gereği olarak sizi çeşitli renklerde, çeşitli kültürlerde ve çeşitli diller konuşan ırklar, milletler ve kabileler olarak yarattım. Ancak aranızdaki bu farklılıklar, birinizin öbürlerine üstünlüğü anlamına gelmez. Hepiniz benim emir ve yasaklarıma muhatapsınız ve mükellefsiniz. Üstünlüğe gelince, bunun ölçüsü şudur: Hanginiz içtenlikle iman ederek benim emirlerime en titiz şekilde uyar, yasakladıklarımdan da yine en titiz şekilde uzak durursa işte benim katımda en üstün kulum odur.»* İslâm, böylece *-bir ahlâksızlık olan-* ün ve çıkar peşinde koşuşturmayı ve başkalarıyla üstünlük yarışına girmeyi yasaklamıştır. Müslümanlık ise bunun tersi için kapılarını ardına kadar açık tutmuştur. Günümüzde, Ortadoğu'daki anarşik ve karanlık tablo, bu gerçeğin en güçlü kanıtıdır.

yukarıdaki âyetlerde ifadesini bulan müdellel tespitler gösteriyor ki İslâm, *-dünyanın hiç bir ülkesinde bir hayat ve devlet düzeni olarak bugün uygulanmıyor olmasına rağmen-* yer yüzünde tatbik edilmekte olan tüm rejimlerden ve bütün dinlerden tamamen farklıdır. Onların hiç birine benzememektedir. Bu farkın en belirgin özelliği ise yapıcılığıdır, birleştiriciliğidir… Müslümanlığa gelince, onda bu özelliği göremiyoruz.

Kur'ân-ı Kerîm, İslâm'dan aşırılmış ve bu yapay dine mal edilmiş olmasına rağmen, onun bağlıları olan *(müslümanlar)* da bölücü, ırkçı ve ayırımcıdırlar. Nitekim, Müslümanlığın bölücü, ırkçı ve ayırımcı bir din olduğunu gözler önüne seren en büyük delil de zaten budur. Onun içindir ki Yüce kitabın birleştirici çağrılarına Müslümanların kulakları tıkalıdır. Çünkü ölü ruhuna okumaktan başka Kur'ân-ı Kerîm ile hiçbir ilişkileri yoktur. Ve çünkü sadece yukarıdaki âyet-i kerîmelerden değil, Kur'ân'ın tamamından habersizdirler. Bu yüzden ateist müslüman, kemalist müslüman, solcu müslüman, sağcı müslüman, milliyetçi müslüman, kapitalist müslüman ve tarikatçı müslüman diye çeşitli fırkalara, karşıt kamplara ayrılmışlardır. Bunların hepsi de müslüman olmalarına rağmen mutsuz, huzursuz, öfkeli ve birbirleriyle kavgalıdırlar, hepsinin yüreğinde endişe ve korku vardır. Onların bu manzarası, Kur'ân-ı Kerîm'de özellikle iki âyet-i Kerîmeyi hatırlatmaktadır.[23]

Ne ilginçtir ki bu kadar farklı inanç ve ideolojilerin, aralarında yarattığı derin uçurmlara rağmen bütün Müslümanlar elbirliği ederek, Kur'ân-ı Kerîm'in, ***tapınak*** ve ***mezarlık***

---

[22] Âyetin orijinal metni:

يَاأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ. (الحجرات/**13**)

[23] Âyetlerin orijinal metinleri şöyledir:

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ. (آل عمران: **151**)

بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ. (الحشر: **14**)

dışına çıkmasına asla izin vermemektedirler. Müslümanlar, bundan başka hiçbir konuda birleşememiş, fikir birliğine varamamışlardır. Bu sonuçlar ise temelde Müslümanlıktan kaynaklanmaktadır. Bu tabloyu gözler önüne seren yüzlerce kanıt vardır. Bunlardan, sadece yukarıdaki beş âyet-i kerîmeden yola çıkarak, *(yalanlanması asla mümkün olmayan)* şu gerçekleri tespit edebiliriz:

1) Müslümanlık ***dinsel ayırımcılığı*** özendirmiş ve körüklemiştir. Bu gerçeğin en büyük kanıtlarından biri şudur; gerek Türkiye'de, gerekse *(özellikle* ***İran***, ***Pakistan***, ***Afganistan***, ***Suriye*** *ve* ***Irak****)* gibi **Arap**, **Fars**, **Kürt**, **Tacik**, **Peştu** ve başka müslüman ve müslümansı toplumlarda asırlardır **Şii-Sünnî** ve **Alevî-Sünnî** kavgası sürüp gitmektedir. Bu kavgalar *-hiç şüphesiz-* büyük soykırımlara, astronomik sayıda can kaybına, maddi zararlara, göçlere, acılara ve yıkımlara yol açmıştır.

2) Müslümanlık, bölücülüğü, ırkçılığı ve ayırımcılığı körüklemek için, daima dini *-araç olarak-* kullanmıştır ve onu sömürmüştür. Bu gerçeği ispatlayan o kadar çok delil vardır ki bunları ancak özel bir çalışmada toplayıp sergilemek belki mümkün olabilir. Müslümanlığın, özellikle bir yobazlık kumkuması olduğunun altını çizmek gerekir. Çünkü yobazlık, esas itibariyle ayırımcılıktır. Ve çünkü yobaz insan, kendine benzemeyen her şahsı, içinden düşman olarak damgalar. Bu nedenledir ki ona hiçbir yönden benzemeyen **mü'min-müslim** kişi onun nazarında en büyük düşmandır.

Müslümanlık şemsiyesi altında kurulmuş bulunan dernekler, vakıflar ve tarikatlar,[24] *-hiç kuşkusuz-* birer bölücülük merkezidirler. Aynı zamanda birer istihbarat ve mafia

[24] İşte *-tespit edilebildiği kadar-* tarih boyunca Müslümanlık şemsiyesi altında kurulmuş olan tarikatlar. Bunlardan, aynı adı taşıyan tarikatlar mükerrer değildir! İşte tarikatların listesi:

Abbâsiyye, Âdiliyye, Afîfiyye, Ağdabaşiyye, Ahmediyye, Ahmediyye, Ahmediyye, Ahmediyye, Ahrâriyye, Alewiyye, Alewiyye, Âliyye, Alwâniyye, Ammâriyye, Amûdiyye, Arâbiyye, Arifiyye, Arûsiyye, Assâliyye, Âşıkiyye, Âşûriyye, Awâmiriyye, Ayderûsiyye, Azamiyye, Azizân Aziziyye, Azûziyye, Babaiyye, Bahâiyye, Bahşiyye, Battahiyye, Bayramiyye, Bedewiyye, Bedriyye, Bedriyye, Bekkâwiyye, Bekriyye,Bektaşiyye, Bendâriyye, Bestamiyye, Bettâiyye, Beyâniyye, Biberiyye, Bûaliyye, Buhuriyye, Bukâiyye, Bûnûhiyye, Burhaniyye, Cahidiyye, Cebertiyye, Celâliyye, Celvetiyye, Cemâliyye, Cerrahiyye, Cüneydiyye, Çerkeşiyye, Çeştiyye, Darqâwiyye, Ducâniyye, Ebheriyye, Ehdeliyye, Ekberiyye, Enbâbiyye, Enesiyye, Esmeriyye, Fâzıliyye, Feyziyye, Firdewsiyye,Ğaribiyye, Ğawsiyye, Gâziyye, Haccâciyye, Hafniyye, Halebiyye, Hâlidiyye, Halîliyye, Halmâniyye, Halvettiye, Hakîmiyye, Hallâciyye, Hammûdiyye, Hamdâşiyye, Hamzawiyye, Hansaliyye, Harfiyye, Harîriyye, Harrâziyye, Haşşâşiyye, Hâtemiyye, Hawâtıriyye, Hayatiyye, Haydariyye, Hazîniyye, Heddâdiyye, Hemedâniyye, Herewiyye, Hewariyye, Hızıriyye, Hikemiyye, Hilâliyye, Hulûliyye, Hulwetiyye, Humûsiyye, Hurûfiyye, Hüdâiyye, Hulviyye, Işqıyye, İbrahimiyye, İdrisiyye, İgtişâşiyye, İkâniyye, İlmiyye, îsewiyye, İshâqiyye, İşrâqiyye, Qâdirîyye, Kalenderiyye, Karabaşiyye, Kâsâniyye, Kâsımiyye, Kassâriyye, Katnâniyye, Kazerûniyye, Kemaliyye, Kennâsiyye, Kerzâziyye, Kettâniyye, Keyyâliyye, Kırâiyye, Koneviyye, Kuşeyriyye, Kubreviyye, Kumeyliyye, Mağribiyye, Marzûqiyye, Mazhariyye, Mebtûliyye, Medâriyye, Medeniyye, Medye,niyye, Meğâziyye, Mehdeviyye, Melâmetiyye, Melâmiyye, Menâifiyye, Meşîşiyye, Metbûliyye, Mevleviyye, Meymûniyye, Mısriyye, Muhammediyye, Muhâsibiyye, Muhyewiyye, Mukâhhaliyye, Murâdiyye, Murzuqiyye, Muslihiyye, Muceddidiyye, Mustariyye, Muşâri'iyye, Nakşiberdîyye, Nâsıriyye, Nasuhiyye, Neveviyye, Nimetullâhiyye, Niyâziyye, Nizâmiyye, Nurbahşiyye, Nûriyye, Nûriyye, Nûriyye, Nûriyye, Nûriyye, Pîr-i Hacât Rahhâliyye, Rahmâniyye, Ramazâniyye, Rasûliyye, Râşidiyye, Rufâiyye, Rukniyye, Rûmiyye, Ruslâniyye, Rûşeniyye, Rukniyye, Sâbiriyye, Sa'diyye, Safeviyye, Salâhiyye, Sâlihiyye, Sanhaciyye, Sâriyye, Sâwiyye, Sayyâdiyye, Seb'îniyye, Sehliyye, Sehliyye, Sekatiyye, Selâmiyye, Semmâniyye, Seyyâriyye, Sezaiyye, Sıddıyqiyye, Sibâiyye, Sinâniyye, Sivâsiyye, Siyûsufiyye, Sûfiyye, Suleymâniyye, Sultaniyye, Suhrewerdiyye, Sunûsiyye, Sutûhiyye, Suûdiyye, Sümbüliyye, Şâbaniyye, Şa'biyye, Şa'râniyye, Şazeliyye, Şâhâemiyye, Şahmedâriyye, Şemsiyye, Şennâwiyye, Şerqâwiyye, Şernûbiyye, Şettâriyye, Şevziyye, Şeybâniyye, Şeybiyye, Şeyhiyye, Şinnâwiyye, Şuaybiyye, Şücâiyye, Tâciyye,

teşkilâtı olarak dizayn edilmişlerdir. Bu gerçeğin en çarpıcı örneği ***"Feto"*** örgütüdür. Bu örgüt, yarım asır önce, bölücü Nurculuğun mutasyona uğramış bir hücresinden peydahlandı.[25] *(Müslüman Nurcuların, Müslüman Nakşbendîlerle kavgalı olduklarını da bu arada hatırlayalım.)* ***"FETO"***, Müslümanlığın Ortadoğudaki en büyük ayağı sayılır. Bu dine doping yaptırarak onu uluslararası pazarda sergilemeye çalışırken bir süre Nakşbendi Tarîkatıyla çekişti. Sömürü yarışında rakip kabul etmiyordu. Çünkü o, beynelmileldi. Büyük roller üstlenmişti. Dış dünyaya, ***«İslâmofobi»***yi yaymış ve yerleştirmişti. Bunun ***«müslümanofobi»***'ye dönüşmemsi için var gücüyle çalışıyordu. Bağnaz müslümanlığı biraz daha yumuşatarak onu Batıya sevimli göstermek için *(CIA himayesinde)* ***BOP Projesini*** destekleyen ve ***dinlerarası diyalog çağrısını*** başlatan ünlü bir aktördü. Başarılarından biri de bir tarikat olmadığı izlenimini uyandırmış olmaktı. Çünkü o, bir ***«Hizmet ve himmet cemaati»*** idi. ***"Neo Müslümanlığı"*** tek başına temsil etmek istiyordu. ***"Tarîkat"*** adından hoşlanmıyordu. Çünkü bu isim onun popülaritesini gölgeliyordu. Nitekim, **Mustafa Kemal**'in emriyle bütün tarikatlar 1925'te yasaklandığı için, günümüzde bu örgütler ***"cemaat"*** adı altına gizlenerek ***"Ortodoks Türk Müslümanlığı"***nın devamını sağlamaya çalışmakta, bölücülüğün en acımasız, en tehlikeli ve en yıkıcı aracı olan dinî sömürünün mistik çarkını bu kanalla devam ettirmektedirler. "Laik Devlet!" adına ise din sömürüsünü, resmi kanaldan Diyanet İşleri Başkanlığı yürütmektedir. Öte yandan, birer mafya örgütüne dönüşmüş olan zengin dinî vakıflar, İslâm'a Türkiye'de geçit vermemek için yoğun faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Bunlar, bir taraftan açtıkları TV. Kanallarıyla, yayınladıkları kitaplarla ve açtıkları *(sözde)* Kur'ân kurslarıyla; en başta Kur'ân-ı Kerim'in ***cami*** ve ***mezarlık*** dışına taşmasını önlemek; Kur'ân-ı Kerim'in toplum tarafından aslına uygun olarak anlaşılmasına engel olmak; ***mealciliği***, ***mevlitçiliği***, ***cevşenciliği***, ***risâleciliği***, ***kandilciliği***, ***evliyacılığı***, ***türbeciliği***. ***Kerâmetçiliği***, ***âyinciliği***, ***râbıtacılığı***, ***büyücülüğü***, ***medyumculuğu*** ve ***üfürükçülüğü*** yaygınlaştırarak din anarşisini alevlendirmek ve bu suretle -*bu ülkede*- günün birinde yapılacak İslâm'a çağrının önüne aşılmaz duvarlar örmek için büyük çaba harcamaktadırlar.

***

Müslümanlığın barındırdığı bölücülüğün ve ayırımcılığının anlaşılmaması için son yıllarda akademik bazı hilelere başvuruldu. Oryantalistlerin rahle-i tedrisinde *"ilim tahsil etmiş"* Türkiyeli bazı akademisyenler de *(üstadlarının etkileri ve telkinleriyle)*

Tağlibiyye, Tâlibiyye, Tayfûriyye, Tâziyye, Telqıyniyye, Tennâwa Tıybiyye, Tîcâniyye, Tuşeştiyye, Ukayliyye, Uceyliyye, Uşşakiyye, Uweysiyye, Vârisalişâhiyye,Vahdetiyye,Vefâiyye,Vefâiyye,Vusûliyye, Yâfiiyye, Ya'ziyye, Yemeniyye, Yeseviyye.

[25] Müslüman Nurcular da bölücüdürler, kendi aralarında bile parçalara ayrılmışlardır. İşte Nurculuğun Fraksiyonları:

- Yazıcılar; Hayrat Vakfı
- Okuyucular; Sözler Yayınevi
- Suffa Vakfı
- İhlâs Nur Neşriyat
- İst. İlim ve Kültür Vakfı
- Asya Vakfı
- Zehra Vakfı
- Med Zehra Vakfı

Müslümanlığa Avrupa kaynaklı, taklit ve yapay isimler takmaya başladılar: ***"Ortodoks İslâm"***, ***"Heterodoks İslâm"***. Oysa İslâm literatüründe böyle adlar, bu tür kavramlar bulunmamaktadır. İslâm, sadece İslâm'dır. Onun ne Müslümanlık diye bir adı, ne de ***Ortodoks*** ya da ***Heterodoks*** diye şubeleri vardır. Bu iki isim, Avrupa'nın ***«çingenelerimizin dini»*** diye baktığı müslümanlığa yakıştırdığı uydurma isimlerdir. Cezayirli **Muhammed Arkun**, Suriyeli **Haşim salih** ve Yemenli **Abdulâlim en-Nehârî** gibi *"Müslüman Arap düşünürler!"* bunlara benzer kavramları kullanarak oryantalistlere alet olurlarken, **Ahmet Yaşar Ocak** ve **Süreyya Su** gibi Müslüman Türk araştırmacılar da *(çağdaş oryantalistlerin etkisiyle)* çalışmalarında bilhassa bu iki kavramı sıklıkla kullanmaya başladılar. Bu iki şahıstan **Ahmet Yaşar Ocak**, bir eserinde; ***«Anadolu'da Ortodoks Türk Sûfiliğinin yanında, popüler nitelikli heterodoks bir Türk sûfiliği daha vardır,»***[26] ifadesini kullanarak Türkiye'deki yaygın din ve düşünce anarşisini âdeta körükleyici bir spekülasyon yapmaktadır. Bu ifadesiyle yazar, Türkiye'de sûfiliğin, böylece iki türlü olduğunu ifade ederken (ki bu doğrudur), bu iki mistik akımın ancak ***Türk Müslümanlığı***'nın vresiyonları olduğu, lakin İslâm'la hiç bir şekilde ilişkilendirilemeyeceği noktasına temas etmemektedir. Halbuki Kitap ve Sünnet ölçülerine bakıldığında Sûfiliğin *(yani tasavvufun ve tarikatçılığın)* İsâm'la hiç bir alâkasının bulunmadığı açıkça görülür.

Peki bu araştırmacılar, ***"Ortodoks İslâm"*** ve ***"Heterodoks İslâm"***dan neyi kastediyorlar? Onlara göre bunlar iki ayrı din mi, yoksa iki ayarı mezhep mi, nedir? Bu sorunun doyurucu bir cevabını buraya sığdırmak mümkün değil, yeri de değildir. Ancak topluma şu veya bu isim altında tarif edilmeye çalışılan bu iki dinin de Kur'ân-ı Kerîm'in bütünlüğü içinde tanımlanan ve anlatılan İslâm olmadığını söylemek yanlış olmaz. Öyle ise bu araştırmacıların kullandıkları söz konusu iki kavramın, kaynaklarına ve ne anlama geldiklerine önce bakalım.

Bunlardan ***"Ortodoks"*** sözcüğü, kısaca: Ana kaynağa bağlı, kurallı temele dayanan *(din, mezhep veya düşünce)* demektir. Bununla, sözde ***Kitâbî İslâm*** demeği amaçlıyorlar! Ancak bu sıfatı İslâm için kullanmak abestir. Çünkü İslâm, *(biraz önce de işaret edildiği gibi)* esasen Kur'ân-ı Kerîm'in bütünlüğü içinde ifadesini bulan dindir. Ona, ayrıca Hıristiyan Avrupadan ithal edilen ***"Ortodoks"*** sıfatını yakıştırmak, hem yersiz ve gereksizdir, hem de bu yüce ilâhî nizâmn şânına hakarettir. Eğer araştırmacılar Türk ya da Arap Sünniliğini bu sıfatla tarif etmeyi amaçlıyorlarsa bu, uygun olabilir. Çünkü ne Türk Sünniliğine ne de Arap Sünniliğine *(Kur'ân-ı Kerîm'in bütünlüğü)* içinde yer bulmak ve onları İslâm diye vasıflandırmak imkânsızdır. Ve çünkü, herşeyden önce bu iki sünnilik anlayışı, birbirinden oldukça farklı birer müslümanlık türüdür. Arap sünniliğini, müslümanlığın her ne kadar ayrı bir versiyonu olarak nitelemek doğru değilse de onun, Türk Müslümanlığı'ndan etkilendiğini inkâr etmek de yanlıştır. Nitekim ihvancı Arap Sünniliği, Türk Sünniliğine çok yaklaşmıştır. Sonuç olarak ***"Ortodoks İslâm"*** nitelemesi çok yanlış, fakat Türk Sünniliğini ***"Ortodoks Müslümanlık"***olarak vasıflandırmak yanlış sayılmayabilir.

Heterodoks sözcüğüne gelince; bu da Ana kaynağa bağlı kalmayan, kurallı temele dayanmayan, sapkın *(din, mezhep veya düşünce)* anlamında kullanılır. Bununla, sözde ***Gayr-i kitâbî İslâm*** demeği amaçlıyorlar! Buna da ***"halk İslâmı"*** ya da "popüler İslâm" diye bir isim yakıştırıyorlar. Akademisyenler, bu niteleme ile ***alevîliğin*** ve ***Bektaşîliğin***

[26] **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**, Türk Sûfiliğine Bakışlar, s.148. İletişim Y, İstanbul-1996

Sünni kaynaklara göre legal sayılmadıklarını ima etmeye çalışıyorlar. Şu var ki ***"Sapkın İslâm"*** demek olan ***«Heterodoks İslâm»*** çok göze batan absürd bir nitelemedir. Çünkü İslâm'a çok açık bir hakarettir. Bunun yerine örneğin ***«Heterodoks Müslümanlık»*** diyebilirlerdi. Nitekim müslümanlığın ortodoksu da heterodoksu da sapkındır. Sonuç olarak; *(bu metin boyunca deliller ışığında açıklandığı üzere)* Müslümanlık, yapay ve senkretik olduğu kadar, ayırımcı, bölücü, ayrıştırıcı, acımasız ve yıkıcı nitelikleriyle gizlenmesi mümkün olmayan sapkın bir dindir.

***

İslâm ile Müslümanlık neden aynı şey değildirler?

Kuşku yok ki ***İslâm*** ile ***Müslümanlık*** kavramlarının her biri, öbüründen çok farklı anlamlar taşımaktadır. Türkiyeli *«ilâhiyat uzmanları»*nın bazıları da bu gerçeği Kabul etmektedirler. Bazıları ise bu iki kavramın anlamdaş olduğu izlenimini uyandıran bir kanaat sergilemektedirler.

Onların bu konuda görüş birliği içinde olmaması, *-aslında bu ihtilâfın arka planında gizli kalmış-* dev sorunlara işaret eder gibidir. Fakat vurgulamak gerekir ki bugüne değin herhangi bir Türk ilim adamı, ***İslâm*** ile ***Müslümanlığın*** iki ayrı din olduğunu kabul etmiş ve bunu bir şekilde açıklamış değildir. İrdelendiğinde bu tutumun oldukça önemli nedenlerden kaynaklandığı ortaya çıkacaktır. Bunların en başında, *(ataları suçlayıcı bir durumda kalmama)* düşüncesi gelmektedir! Çok az sayıda elit bir grup ilim adamı böyle düşünmüyor olabilir. Kanaatlerini açıklamadıkları için, onların bu tutumunu bilinçli bir suskunluk olarak değerlendirebiliriz. Çekinceyi bu suskunluğun nedenleri arasında saymak mümkündür. Her halükârda, zihinleri bulanık on binlerce «akademisyen»le bunları birbirine karıştırmamak lâzımdır.

Kuşku yok ki *(muteber delillere dayanmaksızın)* ***İslâm*** ile ***Müslümanlığın*** aynı şeyler olduğunu kabul etmek, *-üstelik bunu ileri sürmek-* büyük ve çok yönlü bir sorumluluk altına girmeyi sonuçlandıracaktır. Çünkü bu görüş sonuç itibariyle İslâm'ı Müslümanlığın şemsiyesi altında görmek anlamına gelmektedir. Açık söylemek gerekirse böyle bir kabul, Türkistan'ın Arap orduları tarafından işgal edildiği tarihten günümüze kadar ***«ben müslümanım»*** demiş olan her insanın, İslâm'ın dışında bir dine bağlı olduğunu ileri sürmek anlamına gelecektir. Bu ise yanılgılar üzerine kurulu çok ürkütücü bir yargıdır; aynı zamanda önü alınamaz tartışmalara kapı aralar, hatta tahmin edilmez fitnelerin kopmasına bile neden olabilir. Dolayısıyla **İslâm** ile **Müslümanlık** -*birbirinden bağımsız birer din olarak*- karşılaştırıldıklarında, oluşacak kaygı üzerinde hakikaten durmaya değer. Çünkü özellikle Türk olduğuna inanan, *-Kitâbî İslâm'dan ve tarihten habersiz-,* «aydın» iddiasındaki birçok kimse, şiddetli bir refleksle konuya müdahale edeceklerdir. Bu ise sonu gelmeyen yıkıcı tartışmalara yol açacaktır! Ancak şimdiden belirtmek gerekir ki olabilecek böyle bir müdahale *-İslâm'ın bakışıyla-* ahlâktan uzak ve temelden yoksun kalacaktır. Çünkü *-önemle vurgulanmalıdır ki-* İslâm, hem geçmişi yargılama yolunu kesinlikle kapatmış, hem de tekfir hükmünü çetin şartlara bağlamıştır. Sonuç olarak *-erbabınca-* yapılacak karşılaştırma doğru ve kesinlikle gereklidir, ancak geçmişe dönük yargılama ve suçlama yanlış, mesnetsiz ve tehlikelidir.

İslâm ile ***Müslümanlığı*** karşılaştırma paradigmasının açılımını, aslında bu halkadan başlatmak gerekir. Çünkü *-biraz önce sözü edilen yargılama-*, geçmiş için ne kadar anlamsız, hatta ne kadar tehlikeli ise, İslâm'ı mevcut dinsel karmaşa ortamından ve Müslümanlıkla karıştırılmaktan kurtarmak *-tehlikeli olsa da-* tam tersine o kadar anlamlıdır; onun da ötesinde bu görev, *-birinci derecede-* âlim mü'minlere düşer. Bunu bilinçli olarak üstlenmemek, günümüzdeki yaygın din ve düşünce anarşisine karşı

lakayıt olmak demektir ki bu, *-öz bir ifadeyle-* İslâm'a hıyânettir.[27] Genelde tüm İslâm dünyasında, özellikle Ortadoğu'da cereyan eden mezhep savaşlarını, kanların oluk oluk akıtılmasını, *-tarafsızlık adına-* donmuş gözlerle seyretmek demektir. Âlim ve bilinçli bir mü'minin böyle bir sorumsuzluk sergilemesi elbette düşünülemez. Dolayısıyla önce yalnızca yanlışları belirlemek üzere *-bilimsel kriterler ve güçlü deliller ışığında-* başlatılacak böyle bir karşılaştırma, *-arı İslâm'ın ortaya çıkmasını sağlayacak-* disiplinli ve ciddi çalışmalar için güçlü bir ilk adım olacaktır.

Her şeyden önce bu iki ismin, *-sınırlı birer kavramdan çok-*, oldukça kapsamlı iki farklı dini simgelediklerini kaydetmek gerekir. Böyle bir kabulle ancak ikisini karşılaştırmak bir anlam ifade edebilir. Bu iki yapıyı karşılaştırabilmek, mutlaka uzmanlık düzeyinde hem İslâmî ilimler alanında, hem de İslâm tarihi konusunda yüklü bir bilgi birikimine sahip olmayı gerektirir. Çünkü İslâm yaklaşık 1400, Müslümanlık da 1300 yıllık bir geçmişe sahiptir. Bu uzun tarihin akışı içinde o kadar büyük çalkantılar, o kadar büyük olaylar yaşanmıştır ki bunlara ait muteber kaynaklara ulaşmadan, bu olayları sebep ve sonuçlarıyla ve tespit edilmiş tüm ayrıntılarıyla kronolojik olarak incelemeden, onları ilgilerle birbirine bağlamadan ve ait oldukları delillere dayandırmadan ne konunun ciddiyetini algılamak, ne de onu aktarmak mümkündür. Bununla birlikte araştırmacının **Arapça**, **Türkçe**, **Osmanlıca** ve **Farsça**ya *-ana dil düzeyinde-* hakim olması şarttır. Çağımızın Türkiyeli tarihçileri ve sosyologları *-ne yazık ki-* bu dillere vakıf olmadıkları için geçmişin gerçeklerini günümüzün nesillerine aktarmada yetersiz kalmaktadırlar. Bunların çoğu tercümelere dayandıkları, ikinci ve üçüncü el kaynaklara başvurarak ancak birikim sağlamaya çalıştıkları için eserleri, hatta akademik tezleri bile kusurlarla doludur. Bu akademisyenlerden birinin *-yakın geçmişe kadar-* İran'ı bir Arap ülkesi olarak bildiğini itiraf etmesi Türkiye'de eğitim düzeyinin düştüğü derekeyi göstermektedir.

Bir ön açıklama olarak buraya kadar kaydedilen bilgiler ışığında yapılacak çalışmalar her şeyden önce ilmî formasyon, ondan sonra da ciddiyet, fedakârlık, dikkat, tedbir ve duyarlılık gerektirmektedir. Çünkü konunun tartışma ortamına taşınması, başta ırkçı çevreler olmak üzere çeşitli mistik ve ideolojik toplulukları harekete geçirecektir. Bu ise tahminlerin üzerinde bir kargaşayı tetikleyebilir. İhtimalden uzak olmayan bu tehlike, her an bir linç olayına bile dönüşebilir. Çünkü *-hisleri ve vicdanları tahrik eden-* bin yıl öncesinin sırlarıyla bir anda yüzleşecek bilgiden yoksun kalabalıklar, dehşetli bir panik içerisinde ***«gerçekle temas şokunu»*** yaşayacaklardır. Linç girişimlerinde

---

[27] ***«Hıyânet»*** kelimesi Arapçadır. Son yıllara kadar Türkçede bu şekilde kullanılmıştır. Bu sözcük: güveni kötüye kullanmak, döneklik, hainlik ve arkadan vurmak anlamlarına gelmektedir. Kelime, **Atatürk**'ün gençliğe hitabesinde de aynen bu şekilde ve şöyle geçmektedir: ***«(…) memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyânet içinde bulunabilirler.»***

Buna rağmen *-yozlaşmanın, disiplinsizliğin ve ahlâk çöküntüsünün Türkiye'de genel bir hâl almaya başladığı-* son yıllarda bu kelime aniden ***«ihânet»*** şeklinde çarpıtıldı ve *-ne yazık ki-* Türkçenin emanet edildiği Türk Dil Kurumu, bu fahiş tecavüz karşısında sessiz kaldı! Atatürk'ün gençliğe hitabesi bütün okulların girişinde hatta bütün sınıfların duvarlarında, keza birçok resmi dairenin duvarlarında asılı bulunmaktadır. Bu kadar yaygın, üstelik Kemalistler tarafından kutsal sayılan ve devletçe koruma altına alınan bu metindeki bir kelimeyi çarpıtma cüretini gösterenler, hiçbir kutsal değere saygılı olduklarını söyleyemezler. On binlerce kanıttan biri olan bu belge bile İslâm'ın tarih boyunca yüz binlerce kez çarpıtılarak günümüzün Müslümanlığına dönüştürüldüğünü göstermektedir.

İhânet de Arapçadır, fakat Türkçedeki karşılığı ***«küçümsemek»***tir. Takdir edilir ki **«hainlik»** ile ***«küçümsemek»*** arasında hiçbir benzerlik ve ilişki yoktur. Tıpkı ***İslâm*** ile ***Müslümanlık*** gibi..

kullanılacak malzemeler tez elden hazırlanacak, sloganlar üretilecek ve sonrası malûm. Onun için -*deyim yerinde ise*- tekere çomak sokmak niyetiyle değil, fakat sırf gerçekleri orta yere çıkarmak ve insanları hakikatle yüz yüze getirmek gibi hayırlı bir amaç için mutlak surette soğukkanlı davranmak, bilimselliğin ve hikmetli üslubun sınırlarını aşmamak özellikle bu konu için zorunludur.

***

İslâm ile ***Müslümanlık*** arasındaki uçuruma ışık tutmak amacıyla bir yerden başlamak için, bir ilk olan bu girişimin önemi üzerinde önce yoğunlaşmak lâzımdır. Taşıdığı ilmî değerin yanı sıra, konunun özellikle şiddet yanlısı çevrelerde çekeceği dikkat bunu gerektirmektedir. Özgür düşünceye kapalı bir toplum içinde insanları aydınlatmanın pek kolay olmadığını izah etmeye gerek yoktur. Araştırmayı bundan sonra üstlenecek ve devam ettirecek ilim erbabı için bu satırlara bir yol haritası olarak bakmak gerekir. Konunun ciddiyeti ve hassasiyeti bakımından önce araştırmanın köşe taşlarını belirlemek, ondan sonra detayları projelendirmek, çalışmanın ilerleyen aşamalarında disiplinini temin edecektir.

Şimdilik kabaca tarif edilen böyle bir disiplin çerçevesinde yapılacak çalışmanın sonunda, ***İslâm*** ile ***Müslümanlığın*** neden aynı şey olmadıkları elbette ortaya çıkacak ve gözler önüne serilecektir. İşte o zaman dileyen ***İslâm***'ı ya da ***Müslümanlığı*** özgür iradesiyle seçebilecektir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm de bu iradeyi onaylamaktadır: *«De ki: gerçek Rabbiniz tarafından bildirilmiştir. İsteyen iman etsin, isteyen inkâr etsin. Doğrusu biz, zalimlere öyle bir ateş hazırlamış bulunuyoruz ki alevden duvarları onları her yandan kuşatacaktır. Yardım dilediklerinde onlara yüzleri haşlayan maden eriyiği verilecektir. O ne kötü içecek, ne kötü bir yaşam ortamıdır.»* **el-Kehf/29**[28]

***

[28] Âyetin orijinal metni:

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ، فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ؛ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا، وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ، بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا. (الكهف: **29**)

İslâm, Müslümanlığa Nasıl Dönüştürüldü

Her şeyden önce şu gerçeği göz ardı etmemek lâzımdır; hiçbir din, hiçbir felsefe ve düşünce yoktur ki ortaya çıktıktan sonra zamanla değişime uğramasın. Çünkü canlı ya da dinamik olan her varlık için değişim mukadderdir.

Dinler ve felsefeler, insan ilişkilerine yansıyan birer olgudurlar. Bu nedenle de dinamiktirler; çeşitli amaçlarla yorumlanır ve zaman içinde değişikliğe uğrarlar. Özellikle İslâm, evrensel ve toplumsal bir olgudur. Hayatın tamamını kuşatan devasa bir inanç ve düşünce birikimine sahiptir. Onun için -*İslâm da dâhil*-, bütün vahiyler, aynı zamanda bütün felsefeler, -*çeşitli yorumlar sonucu*- farklılaşmış, içerikleri üzerinde -*süreçler boyunca*- yapılan tasarruflarla başka isimler almış, her biri üzerinde mezhepler, tarikatlar ve ekoller inşa edilerek onlardan yeni varyasyonlar türetilmiştir.

Dinlerin ve felsefelerin uğradığı değişimleri, amaçlarına göre değerlendirmek gerekir. Özellikle -*yoruma konu olduklarında*- dinler, birbirine aykırı iki amaçla ancak değişime uğrayabilirler. Bunlardan biri; onların, -*temel kuralları çerçevesinde*- akademik yöntemlerle zenginleştirilmesidir. Bu suretle -*aslında ve özünde hiçbir artırmaya ve eksiltmeye gidilmeden*- dinin, -*daha açık şekilde anlaşılması ve kurallarının sistematik biçimde hayata geçirilmesi sağlanmış olur.* Öbürü ise; -*aslında ve özünde tahrifat yapılarak*- dinin, amacından saptırılmasıdır. Bunlardan ilki pozitiftir, yararlıdır ve hatta gereklidir. İkincisi ise negatiftir, zararlı ve yıkıcıdır.

Bu iki çeşit değişime örnek vermek gerekirse; birincisine **İslâm**'ı göstermek doğru olur. Nitekim **«Tedvîn»** hareketinden sonra *(ilk 300 yıl içinde)* kaydettiği açılım, kazandığı bilimsel kapsam ve sergilediği evrensel nitelik içindeki **İslâm,** pozitif anlamda bir değişime uğramıştır. Oysa **Müslümanlık,** -*başta İslâm olmak üzere birçok dinin sentezlenerek efsanelerle, hurafelerle ve kahramanlık destanlarıyla*- tarihselliğe ve milli niteliklere büründürülmüş bir gelenekler ve inançlar sarmalıdır. Dolayısıyla -*ancak İslâm'la ilişkilendirildiğinde*- onun, İslâm'ın dejenere edilmiş bir kalıntısı olduğu düşünülebilir.

Bu kısa analizden de açıkça anlaşılmaktadır ki İslâm, bu her iki değişime de konu olmuştur. İslâm'ın anayasası olan Kur'ân-ı Kerîm, önce bizzat **Rasûlullah** (s) tarafından açıklanmıştır. Onun **«Hadîs»** diye adlandırılan açıklamaları, daha sonra -*oldukça dakik bir akademik sistemle*- derlenerek büyük bir külliyyât oluşturulmuştur. **«Sünnet»** diye adlandırılan bu külliyyât, Kur'ân-ı destekleyen ikinci kaynak olarak **«Ümmet Ulemâsı»** tarafından kabul görmüştür.[29] Ayrıca **Rasûlullah'**tan (s) sonraki ikinci ve üçüncü kuşak[30] döneminde gerek Kur'ân-ı Kerîm, gerekse Sünnet külliyatı, yüzlerce yetkin ve aşkın ilim erbabı tarafından açıklanarak, yorumlanarak, gramer ve

[29] Bu bir konsensüstür. İlk kuşak İslâm âlimlerinin, üzerinde ittifak ettiği önemli bir konudur. Dolayısıyla, günümüzün ***«Sünnet inkârcıları»*** tarafından sergilenen karşıt tutum, bilimsel bir değer taşımaz. Nitekim İslâm'ın akademik otoriteleri tarafından bu tutum, itibarsız ve geçersiz sayılmıştır.

[30] İslâm ümmetinin ilk üç kuşağı, -*gerek tarihi açıdan, gerekse İslâm'ı evrensel niteliği içinde korumuş ve günümüze kadar onun sağlam bir şekilde gelmesini sağlamış olmaları bakımından*- büyük önem taşırlar. Bu üç kuşaktan ilkine, «***Ashâb*** **أصحاب**», ikincisine «***Tâbiîyn*** **التابعيين**», üçüncüsüne ise «***Tebe-i Tâbiîyn*** **تبعُ التابعين**» denir.

edebi açıdan analiz edilerek, içerikleri kategorisel şekilde sınıflandırılarak; *-özellikle ibadet, insan ilişkileri, siyaset, sosyoloji, hukuk ve ahlâk konularında-* hayatın tüm alanlarını ilgilendiren çözümler sağlanmıştır. Bu çalışmaları içeren binlerce nadide eser, bin yılı aşkın bir zamandır dünya kütüphanelerinde ve müzelerinde yer almaktadır.

İşte bu değişim pozitiftir, yapıcıdır. Nitekim bu gerekli idi. Bunu özetle şöyle açıklamak mümkündür: **İslâm,** eğitimli ve uygar bir toplumun yaşam rejimidir. Kur'ân-ı Kerîm'e muhatap olan Mekke Halkı *(Kureyş Toplumu)*, onu anlayacak ve kavrayacak gelişmiş bir kültüre sahip bulunuyorlardı. Dolayısıyladır ki ilk yıllarda *-İslâm'a karşı her ne kadar direniş gösterdi iseler de-* vicdanlarında bunu sürdüremediler. Çünkü *-dilleriyle inen!-* **Kur'ân-ı Kerîm'i** mükemmel düzeyde anlıyor ve en ince ayrıntılarını kavrayabiliyorlardı. Nihâyet onun, hayranlık uyandıran muhteşem bir mucize olduğunu kabullendiler ve içlerine sindirdiler. Sonra da onu bir hayat nizamı olarak 40 yıl boyunca en mükemmel şekilde uyguladılar. Fakat *-özellikle ikinci kuşak döneminde-* ne zaman ki *-hiç Arapça bilmeyen ve İslâm'a yabancı olan-* çeşitli toplumlar bu yeni dinle tanışmaya başladı, o vakit Kur'ân'ı ve Sünneti olabildiğince yorumlama ihtiyacı doğdu. Çünkü İslâm toplumuna yeni katılan yabancılar tarafından bu iki kaynağın anlaşılmasını sağlamak, kesinlikle gerekiyordu. Aynı zamanda hem karşıt akımların etkisizleştirilmesi, hem de gelişen yaşam koşullarına cevap verecek açılımların sağlanması amacıyla bu iki kaynak, içtihatlara *-ve bugün bile hayret uyandıran-* kapsamlı açıklama ve yorumlara konu oldu.

İslâm tarihinde bu gelişmeye ***«Tedvîn hareketi»***[31] adı verilmiştir. Bu tarihsel aktivite, ikinci ve üçüncü kuşak dönemine rastlar. Ne var ki, **Kur'ân** ve **Sünnet** üzerinde yaklaşık iki yüz yıl boyunca sürdürülen bu devasa çalışmaların tamamı Arapçadır. Bu nokta çok büyük bir önem taşımaktadır ve irdelenmeye muhtaçtır. Çünkü İslâm'ın Müslümanlığa dönüşmesi, çok dolaylı da olsa bu nokta ile alâkalıdır. Ve çünkü ***«Tedvîn süreci»*** olarak İslâm tarihine geçen bu zaman kesiti hakkında geniş bilgiye sahip olanlar şunu düşünmeden edemezler:

---

[31] ***Tedvîn***: Arapça bir terimdir; bir düşünceyi, bir tezi, yazılı belgeye dönüştürmek demektir. ***«Tedvîn hareketi»***, hicri birinci yüzyılın ortalarından itibaren başlayan ilmî bir kalkınma hareketidir. Kitap ve Sünnet, bu açılım döneminde çok dakik ve oldukça kapsamlı şekilde incelendi ve yazıya döküldü. Böylece Kitâbî İslâm belgesel hale gelerek bu sayede kalıcılık kazandı.

Ebû Hanîfe'nin (ö. 150/767) öğrencilerinden **Ebu Yusuf**'un telif ettiği ***«el-Harâc»***, **Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî**'nin (ö. 189/805) yazdığı: ***«Zâhiru'r-Rivâye»***, ***«Mesâil-i Usûl»***, **İmam Muhammed b. İdrîs eş-Şâfiî** (ö. 204/819) tarafından *-usûl konularında-* kaleme alınan ***«Er-Risâle»*** adlı eser, **İmam Ahmed b. Hanbel** (ö. 241/855) tarafından telif edilen ***«Kitabu Tâati'r-Rasûl»***, ***«Kitabu'n-Nâsih ve'l-Mensûh»*** ve ***«Kitabu'l-İlel»*** adlı eserler, tedvîn hareketinin ilk ve en ünlü ürünleridirler. Daha sonra ***«Kutub-i Sitte»*** olarak bilinen en muteber hadis kaynakları Hicrî III. Yüzyılda yazıldı. **Buharî**'nin (ö. 256/869), **Muslim**'in (ö. 261/875) ve **Tirmizî**'nin (ö. 279/892), her biri tarafından ***«el-Câmiu's-Sahih»*** diye aynı isim altında fakat ayrı ayrı derlenen; ayrıca **Ebû Dâvûd** (ö. 275/888), **İbn Mâce** (ö. 275/888) ve Neseî (ö. 279/892) tarafından ***«es-Sünen»*** diye yine aynı isim altında derlenen hadis kitaplarını bu dönemin temel eserlerinden sayabiliriz.

Sasanîlerin[32], **Kürtler**in, **Deylemliler**in[33], **Soğdları**n[34] **Türkler**in ve **Berberîler**in hemen tamamı; **Sakâlibe**nin[35] bir kısmı, **Koptları**n büyük bir kısmı, çeşitli **Afrikalı toplulukları**n, **Rumları**n **Konstantiniye**'deki önemli bir kısmı ve **Ermeniler**den bir azınlık, erken dönemde İslâm'la tanışmışlardır. Ancak bu topluluklar Arap değillerdi. Peki, kimler bu insanlara İslâm'ın mesajlarını iletti? Bu halklara İslâm'ı tanıtanlar Arapçaya ve bu kavimlerin dillerine ne kadar hakim idiler? İslâm, bu topluluklara Kur'ân ve Sünnete uygun şekilde iletilebildi mi? İlginçtir ki bu ve benzeri birçok sorunun yanıtları günümüze kadar tam anlamıyla bulunamamıştır; hatta aranmamıştır bile. Dolayısıyla İslâm'ın Müslümanlığa kesinlikle dönüştürüldüğünü artık anlayabiliyoruz. Fakat bu dönüşüm nasıl oldu ya da nasıl gerçekleştirildi? İşte problemin hemen bütün sırları bu sorunun bulunacak cevabında odaklanmaktadır.

Şu kadarını söylemek mümkündür ki birinci derecede **intikam duygusu**, ondan sonra **bilgisizlik**, ondan sonra da **korku** olmak üzere birçok neden, İslâm'ın Müslümanlığa dönüşmesinde ya da dönüştürülmesinde etkili olmuştur. Dolayısıyla bu nedenlerin her biri üzerinde kapsamlı araştırmalar yapmak büyük önem taşır. İslâm'ın Müslümanlığa nasıl dönüştüğü ya da dönüştürüldüğü, işte o zaman çok daha berrak şekilde ortaya çıkacaktır.

***

[32] ***Sasânîler***: Bugünkü İranlıların atalarıdırlar. ***Persler*** ya da ***Farslar*** olarak da anılırlar.

[33] ***Deylemîler***: Hazar Denizi kıyılarında yaşayan İranlılarla akraba bir kavim idi. İranlılara karışarak eridiler.

[34] ***Soğdlar***: İslâm öncesi dönemde İpek yolu güzergâhına serpilmiş Farsça konuşan topluluklardan oluşuyordu. Bunların yaşadığı bölgeye ***«Soğdiyana»*** adı verilmiştir.

[35] ***Koptlar***: Eski Mısır halkına verilen addır. Bunlar Arap değildir. Ancak bunların büyük kısmı Araplaşmış ve İslâm'ı kabul etmişlerdir. Halen ***Koptlar*** *(Kıptîler; Egyptians)*, Mısır toplumunun %10'unu oluşturmaktadırlar.

İslâm Tarihinde Önemli Kırılma Noktaları ve Müslümanlık

İslâm Tarihi; vahyin, Rasûlullah'a (s) inmeye başladığı -*Mîlâdî 610'dan günümüze dek*- 1410 yıllık zaman içinde ve belli bir coğrafya üzerinde yaşanmış olayları kapsamaktadır. Fakat hemen vurgulayalım ki bu zaman kesitinin tümü -*gerçek anlamda*- İslâm tarihi olarak nitelenemez. Bilakis bunun, yalnızca ilk 40 yılı İslâm'a aittir. Günümüze kadar sürmüş olan, ondan sonraki periyot ise; ***Müslümanlığı hazırlayan döneme*** ve ***Müslümanlığa*** aittir. Onun için bunu ***«İslâm tarihi»*** değil, ***«Müslümanlık tarihi»*** diye adlandırmak, -*aynı zamanda*- bu süre boyunca cereyan etmiş bulunan *(yıkıcı)* olaylardan İslâm'ı tenzih etmek gerekir. Bu ilgiyle hatırlatalım ki; bin yıldır büyük sorunlara kaynaklık etmiş olan Müslümanlığın macerası, -*daha tehlikeli sonuçlar doğurarak*- çağımızdan sonra da devam edeceğe benziyor.

Hemen her milletin ve her dinin tarihine ilişkin kayıtlar tutulduğu gibi, ortaya çıkışından itibaren İslâm'a bağlanmış olan toplumların yaşadığı olaylar da -*büyük ölçüde*- yazıya dökülmüştür. Bunlar, başta Arapça olmak üzere çeşitli dillerde yazılmışlardır. Bu konuda yalnızca ***Müslim*** ve ***Müslüman*** yazarlar değil, aynı zamanda İslâm'a bağlı olmayan -*kalem sahibi, meraklı*- birçok yabancı da bu din ve mensupları hakkında eserler vermişlerdir. Ancak bu kitapların *(neredeyse tamamına yakın)* büyük kısmında ne yazık ki ***İslâm*** ile ***Müslümanlık*** genelde birbirine karıştırılmıştır. Günümüzdeki bilgi kirliliğinin; düşünce ve inanç karmaşasının; din, mezhep ve tarikat savaşlarının büyük nedenlerinden biri de budur.

Bilindiği üzere, iyi niyetle, titizce ve belgelendirerek hadiseleri olabildiğince gerçeğe yakın bir anlatım içinde nakletmeye özen göstermiş dürüst birçok tarih yazarları, değerli eserler bırakmışlardır. Ancak olayları art niyetle çarpıtarak, saptırarak yorumlayan sözde tarih yazarlarının sayısı da tahminlerin üzerinde çoktur. Pek yanıltıcı oldukları ve toplum psikolojisini olumsuz yönlendirerek yıkıcı sonuçlar doğurdukları için bilim otoriteleri bunların uyandıracağı etkilere karşı büyük kaygı duymakta ve tehlikeleri hakkında uyarılarda bulunmaktadırlar.

Özellikle bunlar arasında, ünlü akademisyen araştırmacı **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak'**ın aşağıya alıntılanan sözleri bu konuda önemli mesajlar sayılır. Asırlar önce çeşitli dinlerden, bu arada İslâm'dan aşırılan ve sentezlenen değerlerle üretilmiş yapay dinler ve yazılmış gerçekdışı tarihler bir yana, sırf Cumhuriyet döneminde girişilen tarih uydurmacılığı hakkında bu zatın kaydettiği aşağıdaki tespitler çok ilginçtir:

*«Türkiye'nin yaşadığı sosyal ve ideolojik çalkantılar, buhranlar yüzünden yalnız popüler tarih yazıcılığında değil, ona temel oluşturması gereken akademik tarih yazıcılığında dahi egemenliğini sürdüren, değişik ideolojik motivasyonların güdümündeki bir **"tarihin saptırılması"** (déformation historique) sürecinin yaşanmakta olmasıdır.»*[36]

[36] Bkz. Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak, Türkiye'de Tarihin Saptırılması Sürecinde Türk Sûfiliğine Bakışlar, s. 8. İletişim yy. 2. Baskı. İstanbul-1996.

«Kemalist resmi ideolojisinin, İslâm'ı devre dışı bırakarak daha çok İslâm öncesi Türk tarihine referans veren milliyetçi bir yaklaşım içinde Batı kültürüyle entegre olmaya yönelik bir tarih perspektifi biçiminde yürüttüğü bu ***"saptırılmış tarih"*** *yaklaşımı, 1960'lardan itibaren, o zamanlar Türkiye'de henüz yükselmeye başlayan Marksist ideolojinin tarih perspektifiyle karşılık gördü.»*[37]

«Türkiye'de Alevî Bektaşî kimliğinin yükselişiyle beraber özellikle popüler amatör tarih yazıcılığının bir kesiminde yepyeni bir ***"saptırılmış tarih"*** *yaklaşımını daha gündeme getirdi.»*[38]

«Alevî Bektaşî kesimine mensup yazarların yapmaya çalıştığı amatör tarihçiliğin yayın alanındaki örnekleri büyük çoğunluğuyla bu Alevî perspektifinin ***"saptırılmış tarih"****inin ilginç örneklerini âdetâ bir patlama noktasına getirdi ve sürdürüyor.»*[39]

«Türkiye toplumu henüz geleneksellikten modernizme geçişin krizini yaşarken, bu geçişte belki kendisine en iyi yardımcı olacak, kafasını toparlamasını sağlayacak, ufkunu, dünya görüşünü genişletecek araçlardan birinden, sağlıklı bir tarih perspektifinden yoksun gibidir. (...) ***"saptırılmış tarih"*** *şuuru, kültürel ve etnik çeşitliliği vaktiyle hazmetmiş ve bunun ne demek olduğunu fiilen yaşamış bir tarihin içinden gelen modern Türk toplumunun bu noktadan hızla geriye doğru giderek kendi içindeki etnik, kültürel ve dinî farklılıkları dışlama noktasına dönmesine sebebiyet vermektedir.»*[40]

***

Bu mesajlardan anlaşılacağı üzere; ***«Sahte»*** ya da ***«Saptırılmış tarih»,*** toplumu yıpratır ve çözer; onu karşıt kamplara ayrıştırır. Öyle ki bunun, toplum üzerinde meydana getirebileceği yıkımın telâfisi imkânsızlaşır. Bu tehlikenin, en güçlü bir toplumu bile zamanla ortadan kaldırabileceği ise kesindir. Şu halde bir toplum eğer ideolojik kamplara bölünmüş ise**,** bunun nedenleri arasında saptırılmış bir tarihin etkisinden söz edilebilir.

Bu ilgiyle hatırlatmak gerekir ki, olayları irdelerken kimi tarih yazarları bazen hataya düşmüş; bazıları objektif olarak hadiseleri kaydetmiş; kimileri de bilinçli ve kasıtlı olarak gerçekleri çarpıtmış ve farklı kanaatler ortaya koymuşlardır. Bu nedenle sadece bilim otoritelerinin muteber saydığı tarih kaynaklarına güvenmek gerekir. Dolayısıyla zamanımızda bilhassa faşizan kesimler tarafından hızlandırılan ***«saptırılmış tarih»*** akımına karşı çok dikkatli olmak icap eder. Çünkü bu akımın finansörleri, tasarımcıları ve arkasındaki güçler Medya gibi etkili propaganda araçlarını kullanarak, bilhassa ırkçı TV. Dizileriyle geçmişin gerçeklerini çarpıtmaya çalışmakta, beyinleri yıkamakta, toplumu meçhul bir doğrultuya yönlendirmektedirler.

---

[37] A.g.e. aynı sayfa.

[38] A.g.e. S.9.

[39] A.g.e. S.9, 10.

[40] A.g.e. S.9, 11.

İslâm tarihinin yüzyıllar önce de bu niyetlerle büyük ölçüde çarpıtıldığı kesindir. Müslümanların bugün içine düştüğü kargaşa bu gerçeği kanıtlamaktadır. Özellikle akaid üzerinde yapılmış diyalektik yorumlar, bunların içerdiği çelişkiler ve aralarındaki çatışmalar; Tasavvuf kitaplarındaki ***şathiyeler*** ve ***mistik mitoloji***; özellikle intihal olayları ve başkalarına ait eserlere yapılmış müdahaleler; keza savaşlar ve ünlülerin yaşam öyküleri diye yakıştırılarak yazılmış yığınlarca gerçek dışı efsaneler, anlatılar, günümüzde ürkütücü bir düşünce karmaşasına yol açmıştır. Durum o kadar vahimdir ki İslâm kütüphanelerine egemen olan bu karanlık tablonun içinden çıkmak artık mümkün değildir. Ancak bir şartla mümkün olabilir. Uygulanması gereken o şart şudur:

İslâm Ümmeti bugün -*neredeyse*- tamamen ortadan silinmiş olmasına ve dünya Müslümanları, tarihlerindeki en karanlık günleri yaşıyor olmalarına rağmen, ***Kur'ân-ı Kerim*** ve ***Rasûlullah'ın (s) bütün hayatı***, belgelenmiş olarak elde mevcuttur. Eğer dünya Müslümanları günün birinde -*bu iki kaynağı temel saymak üzere*- bir sağduyu gösterebilecek olurlarsa bu karanlık tablo değişebilir. O zaman ***Müslümanlar*** dünyanın en tehlikeli dini olan ***Müslümanlıktan*** uzaklaşıp Yüce ***İslâm'ı*** kabul edebilir ve zaman içinde ***Müslimleşebilirler***. Böylece İslâm tarihi, *(günümüzden 1360 yıl önceki)* gerçek mecrasına girerek yeniden -*asr-ı saadet ve râşid halifeler dönemindeki*- aydınlık akışına devam edebilecektir.

İslâm Tarihinin -*Gerçek Anlamda*- **Doğal Akışı Yeniden Nasıl Başlatılabilir?**

Bugün bir buçuk milyarın üzerindeki Müslüman kitleyi ürkütecek bu dehşetli sorunun kısa bir cevabı yoktur. Çünkü bu soru ve soruya verilecek doğru cevap; bu büyük kalabalığa, dinlerini değiştirmelerini teklif etmek şeklinde bir anlam taşımaktadır! Bunun kabul edilmesi ise imkânsız gibidir. Nitekim bugün İslâm coğrafyası üzerinde İslâm'a karşı işlenmekte olan korkunç cinayetlere bulaşanlardan, pişmanlık duymaları istense bunu acaba kabul edecekler mi? Örnek göstermek için diyebiliriz ki; Kur'ân-ı Kerim'de geçen 40 kelimenin anlamı Türkiye'de değiştirilmiştir. Bu cinayetin telâfisi istense**,** acaba Türkiye buna razı olabilecek mi? Meselâ; birbirinden kopya edilmiş 300'den fazla meâlde işlenen bu suçu**,** hangi güç nasıl düzeltebilecektir?! Yalnızca bu bile Müslümanlıktan vazgeçip İslâm'a dönmenin ne kadar zor olduğunu göstermeye yetmektedir.

Bu suçun vahametini biraz olsun açığa vurmak için yukarıdaki bu tek örneğin ayrıntılarını birlikte inceleyelim:

Örneğin; Âl-i İmrân Sûresi'nin 67'nci âyet-i kerimesinde geçen «*muslimen* مُسْلِمًا» kelimesini, bakınız Meâl yazarları nasıl Türkçeye çevirmişlerdir:

Bu yazarlardan; **Hasan Basri Çantay, Abdülbaki Gölpınarlı, Abdullah-Ahmet Akgül, Ahmet Tekin, Ahmet Varol, Ali Bulaç, Ali Fikri Yavuz, Bahaeddin Sağlam, Bayraktar Bayraklı, Cemal Külünkoğlu, Edip Yüksel, İlyas Yorulmaz, Mahmut Kısa, Mehmet Türk, Mustafa İslâmoğlu, Suat Yıldırım, Süleyman Ateş, Şaban Piriş, Yaşar Nuri Öztürk, Ali Rıza Safa, Gültekin Onan, Adem Uğurlu, Harun Yıldırım, İlyas Yorulmaz, İskender Evranosoğlu, Ömer Öngüt, Sadık Türkmen, Muslim Şahin, Mustafa Çevik ve A. Metin Saruhan; *«Muslimen»* kelimesini *«Müslüman»* şeklinde** Türkçe'ye -*çarpıtarak*- çevirmişlerdir.[41]

[41] Bunlardan; Âl-i İmrân Sûresi'nin 67'in âyeti kerimesine yakıştırılan bazı çeviriler şöyledir:

Bunun nedenini şöyle özetlemek mümkündür: Büyük olasılıkla Arapça bilmedikleri anlaşılan bu yazarların, «Muslim'en مُسْلِمًا» kelimesinin, sonundaki «fetha»'ya ilişkin Arapça'daki gramer kuralından habersizdirler. Nitekim -Kur'an'ı Türkçe'ye çevirmek şöyle dursun- bunların Arapça bir adres sormayı bile beceremedikleri bilinmektedir. Dolayısıyla buradaki formel espriyi kavrayamamışlardır. Bu kelimenin: -«nâkıs-kâne» fiiline haber olduğu nedeniyle- mansûb okunması şarttır. Bu koşulun gereği olarak kelimenin sonunu (en) harekesi ile bitirmek gerekir. Ne var ki bu meâlciler, söz konusu kuralın gereği olan; kelimenin sonundaki nasb tenwinini çarpıtarak sözcüğü -***«Muslim olarak»*** *şeklinde yazmak yerine*- onu Türkçe'ye ***«Müslüman»*** diye tercüme etmişlerdir; Çünkü Arapça'da -*kelimenin özünden olmayan, ancak kural gereği bulunan*- gramatik (en) sesini, kelimenin özünden sanmış, onu (an) sesine dönüştürmüşlerdir! Bu mealcilerin başvurdukları spekülasyona *(ya da bilgisizliğe)* ilişkin tahmin edilebilir ayrıntılar ise oldukça ilginçtir. Bunların en önemlisi, bu şahısların Arapça, İslâm tarihi, Kur'an ilimleri ve din sosyolojisi konularında zorunlu bilgilere sahip olmamalarıdır. Bu ayrıntılardan örnek mahiyetinde bazılarını -*özetleyerek*- şöyle açıklayabiliriz. Bu meâlciler:

1) Her şeyden önce «Muslim مُسْلِم» kelimesinin «esleme أَسْلَمَ» kök fiilinden türemiş bir ism-i fâil olduğunu kestirememiş, bununla birlikte Arapça olmayan «Müslüman» kelimesinin Arapça olduğunu sanmışlardır.

2) Orijinal nitelikteki «İslâm أسلام» ve «muslim مُسْلِم» kelimelerinin *("tevkifiye yasası"na bağlı kalınarak ve hiçbir dile çevirmeden)* aynen aktarılması gerektiğini bilememişlerdir.

3) «Müslüman» ve «Müslümanlık» kelimelerinin, Kur'ân-ı Kerim'in hiçbir yerinde geçmediğini tahmin bile edememişlerdi. Dolayısıyla Arapça (أَسْلَمَ) kök fiilinden türemiş olan ve Kur'ân-ı Kerim'in çeşitli yerlerinde 40 kez geçen 10 kelimeyi daha çarpıtarak Türkçe'ye çevirmişlerdir. Oysa Arapça'dan az veya çok haberdar olmuş bulunan meâl yazarları bu suça bulaşmamışlardır. Sayıları pek az olan bu şahsiyetler ise şunlardır:

Elmalılı Hamdi Yazır, **Ömer Nasuhi Bilmen**, **Bekir Sadak**, *«Ebu Hanzala»* olarak tanınan **Halis Bayancuk**. Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı, hazırladığı ilk meâlinde bu hataya düşmüş ise de yeni meâlinde yanlışından dönmüştür. Bunlar, hazırladıkları meâllerinde ***«Muslim»*** kelimesini *(şart olduğu üzere, "tevkîfiye yasasına bağlı kalarak)* aslına uygun şekilde aynen yazmış; bu kelimeyi ***«Müslüman»*** ya da *Müslümanlar* şeklinde çarpıtmaktan sakınmışlardır.[42]

---

* «İbrahim ne bir yahudi ne de bir hıristiyandı. Ancak o dosdoğru çizgideki bir Müslümandı.» Ahmet Varol.
* «İbrahim ne bir Yahudî, ne de bir Hristiyandı. Fakat Allah'ı bir tanıyan gerçek bir müslümandı.» A. Fikri Yavuz.
* «İbrâhim, ne bir Yahûdi, ne de bir Hıristiyan idi; ama kendini Allah'a teslim ederek her türlü bâtıldan yüz çevirmiş bir Müslümandı.» Bayraktar Bayraklı.
* «İbrahim ne bir Yahudi, ne de bir Hıristiyan'dı. Fakat o, Allah'ı bir tanıyan dosdoğru bir Müslümandı.» Cemal Külünkoğlu.

[42] Bu şahsiyetlerin; aynı âyeti kerîme için gerçekleştirdikleri doğru çeviriler ise şöyledir:

***

Müslümanlık tarihinin karanlık arka planında, *-genelde bilgisizlik yüzünden-* bugünlere kadar gizli kalmış, bir kısmı da amaçlı olarak gizli tutulmuş *(yukarıdakine benzer)* binlerce saptırma ve çarpıtma örnekleri mevcuttur. Batıl mezhepler, onlarca tarikat ve birçok yıkıcı gizli örgüt, ***saptırılmış*** ve ***çarpıtılmış*** bu tür yorumlara dayanarak ortaya çıkmış ve varlıklarını sürdürmüşlerdir. Ancak, tarih bunları bir şekilde kaydetmiştir. Örneğin vaktiyle resmi tarih yazarları olan **vak'a-nüvis'**lerin dışında toplumun aydınları tarafından da hadiseler hem tarih olarak hem anı olarak yazılmışlardır. Kaleme alındıkları dönemlerde bunların çoğu *-belki can korkusu-* nedeniyle sahipleri tarafından gizli tutulmuş, yayınlanmamışlardır. Ancak bazısı sonraki yıllarda, birçoğu ise asırlar sonra ortaya çıkmış, böylece bilinmeyen birçok gerçek zamanla bilinir hale gelmiştir.

***

Hz Peygamber'in (s) Milâdî 622'de **Mekke**'den **Yesrib**'e hicretiyle birlikte bu kentte kurulan ilk İslâm devleti, birçok tehlike ile sarılı olmasına rağmen siyasi yönden büyük bir direnç gösterdi. 610-632 yılları arasında peyderpey inen Kur'ân âyetleri *-ağır şartlara rağmen-* olağanüstü bir titizlikle korundu. Onları çarpıtmak isteyenler hiçbir şekilde başarıya ulaşamadılar. 632 yılında vefatına kadar Hz Peygamber'in 10 yıl süren devlet başkanlığı döneminde tam bir istikrar dönemi yaşandı. Bu süre içinde girişilen birçok askeri harekâtın ve altı büyük savaşın[43] getirdiği ağır şartlara paralel olarak, devletin merkezi olan Medine'de örgütlenmiş 300 kadar ***münafık*** kişinin sinsi faaliyetleri bu istikrarı bozamadı. Aynı zamanda Anayasa olan Kur'ân-ı Kerîm'in emirlerine ve yasaklarına, *-nadir istisnalar hariç-* her vatandaş büyük bir sorumluluk ve titizlikle ayak uydurdu. Böylece Hz Peygamber'in (s) açıklamaları ve talimatları ile devasa kapsamlı bir uygulama alanı sunan Kur'ân-ı Kerîm, halk tarafından köklü bir devlet ve toplum rejimi olarak *-kısa zamanda-* özümsendi; hemen herkes *-gerçekçi bir yaklaşımla-* onu içselleştirdi, vicdanında özleştirdi ve hayatının ayrılmaz bir parçası haline getirdi. Bununla birlikte ***-Kur'ân-ı Kerîm-,*** vatandaşların büyük bir kesimi tarafından ezberlenerek kıyamete dek değişmez, değiştirilemez ve dokunulmaz olarak özel bir bağışıklık kazandı. Dolayısıyla İslâm tarihinin bu on yıllık ilk periyodunda tarihe geçen hiçbir kırılma noktası bulunmamaktadır. Bu ilgiyle, şu önemli gerçeği hatırlatmak gerekir ki; *Hz. Peygamber hayattayken hiç kimseyi veliaht tayin etmedi, kendisinden sonra devleti yönetecek birini belirlemedi.* Bunu; uzmanlar onun, ümmetine güvendiği, olası bir despotizme kapı aralamak istemediği şeklinde yorumlamışlardır. Bu, aynı zamanda İslâm'ın evrenselliğine önemli bir kanıt oluşturduğu şeklinde de açıklanabilir.

***

* «İbrahim ne Yehudi idi ne Nasrânî ve lâkin müslim bir hanif (lekesiz bir muvahhid) idi.» **E**lmalılı Hamdi Yazır (orijinal meâl)
* «Şüphe yok ki İbrahim ne Yahudi idi, ne de Nasranî idi. Fakat o Hanîf idi, müslim idi.» Ömer Nasuhi Bilmen.
* «İbrahim, yahudi de, hiristiyan da değildi, ama doğruya yönelen bir müslimdi.» Bekir Sadak.
* «İbrahim, Yahudi değildi. Hristiyan da değildi. Hanif bir Müslim idi.» Halis Bayancuk (Ebu Hanzala)

[43] Bu altı büyük savaş: 1) **Bedir Savaşı** (m.624); 2) **Uhud Savaşı** (m.625); 3) **Hendek Savaşı** (627); 4) **Hayber**'in Fethi (629); 5) **Mekke'nin Fethi** (m.630) ve 6) **Huneyn Savaşı** (m.630)'dır.

İslâm tarihinin hissedilebilir ilk kırılma noktası, Rasûlullah'ın (s) vefatı ile birlikte siyaset sahnesinde yaşanmıştır. **Sakîfe Hadisesi** olarak tarihe geçen bu olay, Hz. Peygamber'in vefatı üzerine, onun en yakın dâvâ arkadaşları arasında bile -*siyaset söz konusu olunca*- olgunluğun ve soğukkanlılığın *(çok kısa da olsa)* nasıl ortadan kaybolduğunu göstermek bakımından ibret vericidir![44] Bu noktayı, *(ahlâk-siyaset ilişkisi)* bağlamında incelemek icap eder ki yeri burası değildir. Ancak şu kadarını ifade edelim ki devlet yönetiminde ve siyasette bir ahlâktan söz etmek mümkün ise de siyasetçinin *(peygamberler hariç; kim olursa olsun)* siyasi davranışlarının sorgulanabileceğini unutmamak gerekir. Nitekim **Hz. Ebubekir**'in (m. 573-634) devlet başkanı seçildiği saatlerde (m.632) yaşanan olayların bu seçime gölge düşürdüğünü, tarihi belgeler kanıtlamaktadır.[45] Fakat hatırdan çıkarmamak gerekir ki Siyasette daima rekabet vardır, mücadele ve savaş vardır… Bunun aksi düşünülemez. Çünkü devlet yönetimini ele geçirmeye çalışan -*her koşulda*- birden çok istekli kişi ve gruplar olur. Bunlar ne kadar nezih ve faziletli olurlarsa olsunlar, -*iktidar olmak için*- aralarında çekişmekten geri duramazlar. Her birinin *(kendince)* haklı ve meşru bir gerekçesi de olabilir. Bu nedenle karşı tarafa ödün vermek, gerçekten sorumsuzluk ve bir ahlâk kusuru sayılabilir. Nitekim Ashâb kuşağı, -*sahip olduğu yüce erdemler bakımından*- insanlık tarihinde eşine rastlanmamış en seçkin bir topluluktur; Buna rağmen, yönetimi ele geçirmek için aralarında kıyasıya mücadele etmiş, birbirine karşı silah bile kullanmışlardır. Çünkü *(Ali-Muaviye kavgası hariç)* çekişen taraflardan her birinin göreceli olarak haklı kaygıları vardı. Ve çünkü esasen bu olgu, siyasetin karakterinde mevcuttur. Bu ilgiyle çok önemli bir gerçeği burada hatırlatmak gerekir. O da siyaset terminolojisinde yer alan ***«derin»*** yapı, ***«derin devlet»*** ve ***«derin işler»*** gibi tabirlerdir. Bu gizemli söylemden amaçlanan şudur: Siyaseti, bazen istenen rotada işletip yürütmek güçleşince devreye, ***«derin»*** denilen işte bu mekanizma girer. Bu gizli yapıyı kullanmak -*en özgürlükçü rejimlerde bile*- zorunlu hale gelebilir.[46] Çünkü toplumun geleceğe dönük selâmeti söz konusudur. **Hz. Ebubekir**'in devlet başkanlığı seçimi sırasında da bu çarkın çalıştırıldığından söz etmek mümkündür. Bu çarkı çalıştıran ise hiç şüphesiz **Hz. Ömer**'den (634-644) başkası değildir. Nitekim onun, -*gerektiğinde*- herkesten daha çok serleştiği ve zor kullandığı bizzat kendisi tarafından ikrar edilmiştir.[47]

---

[44] Büyük ihtimalle 08 Haziran 632 tarihinde cereyan etmiş olan bu olay hakkında ayrıntılı bilgiler için bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi cilt: 36. S.11-12. Ayrıca bkz.:

* المحب الطبري، الرياض النضرة في مناقب العشرة، ج **1** ص **111**، الموسوعة الشاملة.
* أبو الفضل السيد أبو المعاطي النوري، المسند الجامع، ج **32** ص **179**، **181** الموسوعة الشاملة.
* أحمد بن علي بن حجر العسقلاني – فتح الباري شرح صحيح البخاري – دارالريان للتراث (**1407**هـ / **1986**م) ص **151**، **154**، **155** نسخة محفوظة **30** سبتمبر **2018** على موقع واي باك مشين.
* سيرة ابن هشام، ج **2** ص **660**، الموسوعة الشاملة.

[45] *«İslâm tarihi ve medeniyetinin şekillenmesini etkileyen olayların başında yer alan, hilâfet kurumunun ortaya çıkışını sağlayan Sakîfetü Benî Sâide toplantısına ensar ve muhacirlerin büyük bir kısmı katılamadığı ve Hz. Ebû Bekir'e sadece belli sayıda kişi biat ettiği için buna "el-**bey'atü'l-hâssa**" denilmiştir.»* Mustafa Sabri Küçükaşcı, TDV İslâm Ansiklopedisi cilt: 36. S.11-12.

[46] **Kâ'b bin el-Eşref** adlı Yahudi bir ajanın, *(Hz. Peygamberin işareti üzerine)* ortadan kaldırılması olayı gibi…

[47] Onun Rasûlullah'a (s) yaptığı meşhur bir öneri ifadesi bunu teyit etmektedir: «دَعْنِي أَضْرِبُ عُنُقَ هذا المنافق; ***Ey Allah'ın elçisi, izim verir misin şu münafık adamın kellesini alayım!***» Evet **Hz. Ömer**, en az üç olayda bu teklifi Rasûlullah'a (s) yöneltmiştir. Birincisinde **Hâtıb bin Ebi Beltaa** için, ikincisinde **Abdullah bir Ubey bin Selûl** için, Üçüncüsünde ise Huneyn Savaşı sonrasında ganimetlerin mücahitlere dağıtımı sırasında Rasûlullah'a (s) sert çıkışan **Harkûs bir Züneyr et-Temimî** adındaki bedevi için Rasûlullah'a

Takdir edilmelidir ki konumuz, bu hadisenin ayrıntılarına girmeye müsait değildir. Her şeye rağmen ümmetin çoğunluğu, başta **Hz. Ebubekir** olmak üzere, Râşid halifelerin -*başarılarıyla kusurlarıyla*- meşru birer devlet başkanı oldukları noktasında hemfikirdir.İslâm'ın devlet ve toplum nizamı olarak doğal akışını tehdit eden ilk ciddi olaylar, raşid halifelerden **Hz. Osman** (577-656)[48], **Hz. Ali** (600-661)[49] ve **Hz. Hasan** (624-670)[50] dönemlerinde yaşanmıştır. **Hz. Osman**'ın anarşist bir grup tarafından, **Hz.**

(s) bu teklifte bulunmuştur. Ancak bu sonuncu şahıs için kullandığı ifade biraz değişiktir ve şöyledir: **يا رسول الله ألا أقوم فأقتل هذا المنافق؟.** Ayrıca onun, **Halid bin el-Velid**'i ordu genel komutanlığından alarak yerine **Ebû Ubeyde Âmir bin el-Cerrah**'ı tayin etmesi de karakterindeki sertlik konusunda kanıt olarak gösterilmektedir. Kaynaklar hem onun, hem Halid'in sert mizaçlı olmalarından dolayı toplumun sıkıntı duyacağını bildiği için bu tedbire başvurduğunu kaydetmektedir.

[48] **Hz. Osman** (m.644-656), Hulefâ-yi Râşidîn'in üçüncüsüdür. Kureyş'in elit ailelerinden Ümeyye oğullarına mensuptur. Hz. Peygamber'e iman eden ilklerden biridir. Gençliğinde ticaretle uğraşırdı. Mekke'nin sayılı zenginlerinden biriydi. Müşriklerin ağır baskıları nedeniyle Habeşistan'a göç eden kafileye katıldı. Sonra Medine'ye hicret etti. İslâm dâvâsına büyük destek verdi. Hudeybiye Antlaşması öncesinde risk alarak Rasûlullah'ın (s) elçisi sıfatıyla Mekke'ye gitti ve Mekke Tüccarlar Cumhuriyeti yetkilileriyle diplomatik görüşmelerde bulundu. Mekke'nin fethedildiği gün de yine önemli görevler üstlendi. Vahiy kâtipliği de yapan Hz. Osman, Rasûlullah'ın (s) önce **Rukayye** adındaki kızı ile evlendi. **Rukayye** ölünce onun kız kardeşi **Ummu Kulthum** ile evlendi. (Bu isim, Türkçe'ye ***"Ümmü Gülsüm"*** şeklinde yerleşmiştir.)

Hz. Osman, **Hz. Ömer**'in *(**Feyrûz** adında)* İranlı bir işçi tarafından şehit edilmesi üzerine Şura Meclisi'nde oy birliğiyle İslâm Devleti'nin üçüncü başkanı olarak seçildi. Onun ciddi çabalarıyla Kur'an-ı Kerîm komisyonu kurularak parça parça ve ayrı yerlerde bulunan Allah'ın âyetleri kitaplaştırıldı. Devlet başkanlığı yaptığı 12 yıl içinde büyük kalkınma hamleleri gerçekleştirildi. Tebük Seferi hazırlıkları sırasında ordunun donanımı için başlatılan yardım kampanyasında en büyük yardımı o yaptı**. Hz. Ömer** zamanında başlatılan İran'ın fethi onun döneminde tamamlandı. Aynı zamanda Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan ve Dağıstan; öbür yandan Atlas Okyanusu kıyılarına kadar Kuzey Afrika topraklarını, İslâm Coğrafyasına kazandırıldı. Bu yüzden İslâm toplumunda büyük açılımlar ve değişimler yaşandı. Halk zenginleşti, refah arttı… Bu arada Mısır, İran ve Hint kültürü, İslâm kültürünü etkilemeye başladı. Bu gelişmeler ve **Hz. Osman**'a yöneltilen *«keyfî icraat ve kusurlar»* önemli sorunlara yol açtı. Bu yüzden **Hz. Osman**'a karşı tepkiler yoğunlaştı. Nihayet bir Yahudi tarafından gizlice örgütlenmiş anarşist gruplar Irak'tan ve Mısır'dan gelerek Başkent Medine'de birleştiler ve **Hz. Osman**'ın evini 22 gün süreyle kuşattılar. Sonunda içeri girerek onu şehit ettiler. (18 Zilhicce 35 / 17 Haziran 656)

[49] **Hz. Ali** (m.600-661), Rasûlullah'ın (s) amcası **Ebû Tâlib**'in en küçük oğludur. 5 yaşındayken Rasûlullah (s) onu evine aldı. 17 yıl onun ailesi arasında yaşadı. İman eden ilklerdendir. Rasûlullah'a (s) karşı suikast düzenlenen gece, onun yatağında yatarak büyük risk aldı. Bu sırada 22 yaşındaydı. Vakit kaybetmeden Medine'ye kaçtı. 2 yıl sonra, Rasûlullah (s) onu, kızı Fatıma ile evlendirdi. Hudeybiye antlaşması ona yazdırıldı (m.628). H. 13 Rebîülevvel 11/M. 8 Haziran 632 Pazartesi günü vefat eden Hz. Peygamber'in cenazesi için gereken hizmetleri amcası **Abbas**, oğulları **Fazl** ve **Kusem** ile birlikte yerine getirdi. **Hz. Ebu Bekir**'in devlet başkanlığına bir süre itiraz etti. Fakat çok büyük bir bilgi birikimine sahip olduğu için gerek **Hz. Ebubekir**, gerekse **Hz. Ömer** ve **Hz. Osman** ona sık sık danışırlardı. Toplum içinde çok saygındı. Şura meclisi üyesiydi. **Hz. Osman**'ın şehit edilmesi üzerine 18 Zilhicce 35/17 Haziran 656 tarihinde Devlet başkanı seçildi. Ancak siyasi hataları yüzünden başına büyük dertler açtı. Vaktiyle **Hz. Osman**'ın icraatına karşı çıktı. Valileri değiştirmeye karar verdiği sırada kendisine danışmanlık eden amcası oğlu **Abdullah bin Abbas**'ın tavsiyesini dinlemediği için, *-fırsat bekleyen-* Şam valisi **Muaviye**'ye söz geçiremedi. Aralarında patlak veren savaş, günümüze kadar devam eden mezhep kavgalarının kaynağı oldu. Nihayet **Abdurrahman bin Mülcem el-Murâdî** adında hâricî bir anarşist tarafından Kûfe'de şehit edildi. (H. 21 Ramazan 40/M. 28 Ocak 661)

[50] **Hz. Hasan** (m.624-670) Rasûlullah'ın (s) torunu, Hz. Ali'nin, Hz. Fatıma'dan doğan büyük oğludur. Raşid halîfelerin beşincisi kabul edilir. Şiî İmamiyye mezhebine göre on iki imamın ikincisidir. Hz. Osman'ın *(evi anarşistlerce kuşatma altındayken)* evine su taşıdı, **Abdullah bin Zübeyir** ile birlikte

Ali'nin de yine anarşist bir haricî tarafından şehit edilmesi ve **Hz. Hasan**'ın ise devlet başkanlığından **Muaviye** lehinde çekilmek zorunda bırakılması İslâm tarihinde önemli kırılma noktaları sayılır.

Bu olayların temel nedenlerini, esasen İslâm'ın ortaya çıkışı sırasında ***Ümeyyeoğulları*** ile ***Haşimoğulları*** arasında sürmüş siyasi çekişmelerin içinde aramak gerekir. O yıllarda ***«Kureyş Site devleti»***'nin başkanlığı Ümeyyeoğulları'nın lideri olan **Ebu Süfyan**'ın elindeydi. ***«Dârünnedve»*** olarak bilinen Kureyş meclisini bu aile yönetiyor ve yönlendiriyordu. Haşimîler arasından bir peygamber çıkınca, onun ilan ettiği dinin kendilerini devre dışı bırakacağından korktular ve İslâm davasına şiddetle karşı çıktılar. İlk başta, Kureyş toplumunun hemen tamamını da Rasûlullah'a (s) karşı kışkırttılar ve Kureyş'i bütünüyle kendi saflarına çekmesini başardılar. Bunun, tarih kaynaklarında uzun bir hikâyesi vardır. Meselenin çok kısa bir özeti ise şudur;

Kureyş'in lideri **Ebu Süfyan**, Hicretten iki yıl sonra 624'de *(komuta ettiği ordunun, üçte biri kadar olan)* İslâm ordusuna **Bedir**'de yenilmesini hazmedemedi. İntikam almak üzere İslâm'ın devlet merkezi olan ***Medine***'ye iki kez saldırdı. M.625'teki **Uhud Savaşı**'nda orantısal bir zafer elde edince 627'de yeniden harekete geçerek 12 000 kişilik bir ordunun başında kenti kuşattı. Fakat 24 gün süren bu kuşatma başarısızlıkla sonuçlandı. 630 yılında Mekke**,** İslâm ordusu tarafından fethedilince **Ümeyyoğulları**'nın saltanatı sona erdi. Ne var ki bu aile Haşimîler'e darbe indirmek için -*sürekli olarak*- fırsat kolladı. Ümeyyeoğuları'ndan **Hz. Osman**'ın şehid edilmesi, aranıp da bulunmayan bir bahane oluşturdu. Bu olayın ardından, Haşimîler'den **Hz. Ali**'nin devlet başkanı seçilmesiyle birlikte beklenen fırsat da doğmuş oldu.

Hz. Osman ile kan bağı olan Şam valisi **Muaviye**, Devlet Başkanı **Hz. Ali**'ye baş kaldırdı. **Hz. Osman**'ın, katillerinin derhal cezalandırılmasını istedi. Aslında, bu adamlar cezalandırıldılar. Fakat bahaneler bitmedi ve iki taraf arasında kanlı bir savaş patlak verdi.[51] İslâm toplumu binlerce insanını kaybetti. Kurulan Emevi diktatörlüğü

---

kapısında nöbet bekledi. Babasının şehit edilmesinden birkaç gün sonra *(m. 661 yılı Ocak ayı ortalarında)* başkent Kûfe'de devlet başkanı seçildi. Bu sırada ayrıca Şam'da **Muaviye**'nin kurduğu **Emevî Devleti** vardı. Böylece biri İslâm, bir diğeri Emevi olmak üzere toplum iki parçaya bölünmüştü. Ortalık gergin ve Hz. Hasan ağır baskılar altındaydı. Komutanları Emevî saflarına geçtiler. Emevi kentlerinde Cuma günleri cami mimberleri üzerinde okunan hutbelerde **Hz. Ali**'ye sövme geleneği başlatıldı. Bu sıralarda **Hz. Hasan**, **el-Cerrâh b. Sinan el-Esedî** adlı kişi tarafından suikaste uğrayarak ağır yaralandı. Ardından **Muaviye** lehinde makamından çekilmeye zorlandı. Sonunda, veliaht kabul edilmesi ve hazineden tahsil etmediği 4 milyon dirhem maaşlarının ödenmesi şartıyla teklifi kabul etti. Ancak bu şart, istifadan sonra yerine getirilmedi. Emevi yönetimi, onu zehirlemek üzere, Karısı **Ca'de binti el-Eş'as b. Kays**'ı gizlice görevlendirdi. Bu kadına ödüller vaat edildi. *(Türkçe'deki **"cadı"** nitelemesinin ilham kaynağı bu isimdir.)* **Hz. Hasan** -*ölüm döşeğindeyken*- bu suikastın farkına vardı ise de kadını ele vermedi. Çok geçmeden (H. 5 Rabîu'l-Evvel 50/M. 2 Nisan, 670) günü 47 yaşındayken vefat etti. **Hz. Hüseyin**'in teklifi üzerine cenaze namazını, Ümeyyeoğullarından Medine valisi **Saîd bin el-As** kıldırdı. Ancak Haşimilere düşman olan bu aileden hiç kimse cenaze namazında bulunmadı. Ortalık gergin olduğu için cenaze ancak gece karanlığında defnedildi. Mezarlığa götürülürken tabutunun bir grup tarafından taşlandığı söylenmektedir. Çocuklarının en ünlüsü **Hasan el müsenna** *(ikinci Hasan)*'dır. Hz. Hüseyin'in soyundan gelenlere halk arasında ***«seyyid»*** Hz. Hasan'ın soyundan gelenlere ise ***«şerîf»*** veya ***«emîr»*** sıfatı verilir. **Emîr**, prens demektir.

[51] Bu savaş, Suri'de, ***Rakka*** ile ***Bâlis*** arasında Fırat nehrinin kıyısına düşen ***Sıffîn Ovası***'nda cereyan ettiği için tarihe ***«Sıffîn Savaşı»*** olarak geçmiştir. Tarih: M. Mayıs 657

ile İslâm hayat nizamında yıkım başladı. İslâm şura sistemi kaldırıldı. Âlimler susturuldu, ashaptan işkence görenler ve şehit edilenler bile oldu.[52] İşgal edilen ülkelerde katliamlar ve cinayetler işlendi. Arap olmayan halklardan ağır vergiler alındı. Arap ırkçılığı yayıldı. Bu ailenin yönetimi altında geçen 90 yıllık süre içinde uygulanan baskılar, İslâm'a karşı soğukluğa, kuşkulara ve çözülmelere neden oldu. Yüce İslâm hayat nizamı Arap olmayan halklar tarafından acımasız bir ***«Arap Dini»*** olarak algılanmaya başlandı ve öylece yerleşerek günümüze kadar devam etti. Bu yüzden yanlış anlaşılan İslâm'a tepki olarak, çok geçmeden İran'da ve Türk yurdunda ***«Müslümanlık»*** adı altında yapay bir din ortaya çıktı.

***

İslâm tarihindeki önemli kırılma noktalarından biri de İslâmî düşünce alanında meydana gelen olumsuz değişim ve yozlaşmadır. Bu saptırıcı gelişme ***İran***, ***Kuzey Afrika*** ve ***Türkistan***'ın İslâm coğrafyasına yamanmasından sonra yaşandı. Çünkü devasa genişlikteki bu üç büyük bölgede yaşayan çeşitli halkların -*sırf işgalle*- İslâm'a kazandırılması mümkün değildi ve bu amaç hiçbir zaman gerçekleşmedi. Üstelik bu halklar -*İslâm'ı bir bütün olarak kabul etmedikleri gibi*- çok kısa zaman içinde çekirdek İslâm toplumunu da Müslümanlaştırdılar.

Ancak bu hassas dönemde, İslâm'ın büyük zaferi olarak nitelenebilecek bir gelişme yaşandı; Kısaca «***Tedvîn hareketi»*** adıyla tarihe geçen bu gelişme; Kitap ve Sünnet çerçevesinde muazzam bir yazılı literatürün oluşturulması olayıdır. Yüzlerce âlim, İslâm'ın temel aldığı ***Fıkıh ana bilim dalını*** *(yani İslâm Hukukunu)* ve ***Sünneti*** yazıya dökerek kurumsallaştırdılar. Bu çalışmaları bilimsel bir çerçeveye oturtabilmek için -*zorunlu olan*- ***Arap dili ve edebiyatını*** da -*alt disiplin olarak*- yardımcı bir bilim dalı haline getirdiler. Böylece henüz Selef döneminde *(birinci kuşağın emaneti olan)* Kitap ve Sünnet'in evrensel nitelikte doğrusal açılımı sağlanmış oldu. Kur'ân ve Sünnet eksenli bu ilmî hareket, -*temelde birbiriyle çelişmeyen*- alternatif ekoller olarak ortaya çıktı ve bir bütünün parçaları olarak birbirini tamamladı. Bunlardan özellikle dört ekol Ümmetin büyük çoğunluğu tarafından kabul görmüştür.[53] Hepsine ait bütün orijinal

---

[52] Özellikle Emevî hükümdarı **Abdülmelik bin Mervan** (646-705) döneminde Irak eyalet valisi olan **Haccâc bin Yusuf** es-Sekafî tarafından, sahabî ve tabiîn kuşağından birçok âlim işkence gördü; bazıları şehit edildiler. Bunlardan ikinci İslâm Devleti'nin ilk ve son halifesi, **Hz. Ebubekir**'in (kızı **Esma**'dan torunu) **Abdullah bin Zübeyir** (624-692) öldürüldü. Bu zat sahabîdir! O zaman Devlet merkezi olan Mekke'nin kuşatılması sırasında mancınıkla atılan taşlarla Kâbe binası yıkıldı. Kahramanca savaşan meşru halife **Abdullah bin Zübeyir** yakalanarak idam edildi. Kesilen başı, Emevi başkenti Şam'a gönderildi. Günlerce asılı şekilde teşhir edilen cesedi ise ancak 97 yaşındaki annesi **Esma**'nın (595-692) ricası üzerine indirilerek defnedildi. Tabiîn kuşağından **Said bin Cübeyr** ve onlarca âlim şehid edildiler.

[53] Bunları; **Malik bin Enes**'in (712-795), **Ebû Hanife**'nin (699-767), **Muhammed bin İdris eş-Şâfiî**'nin (767-820) ve **Ahmed bin Hanbel**'in (780-855) içtihatları olarak özetleyebiliriz. Bu şahsiyetlerin Kitap ve Sünnet naslarına getirdikleri yorumlar, görüş ve kanaatler, zamanında olağanüstü bir titizlikle kayda alınmış ve tasnif edilmişlerdir. Bu zengin literatüre de tarihin akışı içinde -*özellikle Müslümanlar tarafından*- maalesef müdahalelerde bulunulmuştur. Fakat orijinal kaynakları korunduğu için zamanımıza kusursuz olarak ulaşmışlardır.

Bu şahsiyetlerin her birine ait külliyata ***«Mezhep»*** adı verilmiştir. ***Mâlikî Mezhebi***, ***Hanefî Mezhebi***, ***Şâfiî Mezhebi*** ve ***Hanbelî Mezhebi*** gibi… Ancak onların döneminde kullanılan mezhep kavramı ile günümüzde kullanılan mezhep kavramı arasında büyük farklar vardır. Selef döneminde mezhep; yorum, görüş, kanaat ve içtihat anlamlarında kullanılırdı. Günümüzde ise bunlar -*Müslümanlarca*- birbirinden bağımsız paralel birer din olarak algılanmakta ve uygulanmaktadır. Onun için örneğin; artık ***Hanefi***

kaynaklar günümüzde mevcuttur. Yapıcı etkileriyle hayatı kolaylaştıran bu hareket, çok geçmeden kesintiye uğradı ise de *(tarihî ve uluslararası nitelikte bir İslâm Kütüphanesi olarak)* zamanımıza ulaşmıştır. Bu muazzam külliyat, dünya kütüphanelerinde ve çok küçük bir mü'min azınlığın gönlünde korunmaktadır. Bu şans, daha önceki dinlerden hiç birine nasip olmamıştır. Fakat ***Fıkıh*** alanında, *(yani; ibadet, insan ilişkileri ve cezalar konusunda)* ilk akademisyenler tarafından yapılan köklü *araştırmalar*, *tasnifler* ve *içtihatlar* sayesinde Kur'an ve Sünnetin *(uygulamaya konu olan)* kuralları -*asıllarına uygun olarak*- korunurken, Diyalektisyenlerce işlenen; ***iman esaslarına ilişkin çalışmaların önemli bir kısmı***, maalesef saptırıldı. Onun için Kitap ve Sünnet'in naslarıyla örtüşmeyen birtakım farklı inanış kampları *(itkadî mezhepler)* ortaya çıktı.[54] Sonraları, ***Müslümanlık*** adındaki yapay dinin örülmesine ortam hazırlayan faktörlerden biri de budur. Sonuç olarak, -*sapkın propagandaların baskısı altında*- Kitap ve Sünnetle örtüşmeyen çeşitli inanışlar İslâm coğrafyasında yaşayan büyük çoğunluktaki ***Müslümanlar*** ve ***Müslümanımsı topluluklar*** arasında yaygınlaştı. Bu kalabalıklar arasında; ***Matürîdizm***, ***Eş'arizm***, ile -*Arap Hâricîliğinin evrilmiş şekli olan*- ***Vahhabilik*** ve ***Fars Şiiliği*** gibi mezhepler baskındır. Kur'an ve Sünnetle örtüşen akîde ise ancak çok küçük bir ***Müslim-mü'min*** azınlığın inanış biçimi olarak varlığını sürdürebilmektedir.

Erken dönemde selef âlimleri tarafından *(M. 850 tarihlerine kadar)* oluşturulan zengin literatür, İslâm'ın temel değerlerini koruyucu bir ana çatı niteliğindedir. Bu sayede -*en doğru yorumları ve açılımları ile birlikte*- Kitap ve Sünnet, çağımıza eksiksiz şekilde intikal etmiştir. Ancak Selef dönemini izleyen süreçlerde yozlaşma gittikçe derinleşince bu birikim büyük ölçüde uygulamadan kaldırıldı ve kütüphanelerin raflarında saklı kaldı. Kitap ve Sünnet nasları üzerinde cereyan eden diyalektik tartışmaların çığırdan çıkmasıyla birlikte, İslâm kültürü, *(m. 850'lerden itibaren)* Pers ve Hint kültürünün kuşatması altına girdi. Irak'ta başlayan ***kinik gizemcilik***, ***«Kur'ân'ın yaratık olduğunu»*** ileri süren düşünce, gelir dağılımındaki adaletsizliğin neden olduğu ***işçi-zenci isyanları***, Hâricîler'in giriştiği terör olayları, İran'ın fethinden dolayı Persler arasında Araplara karşı duyulan nefret, kısa zamanda Türkler arasında ***Müslümanlık*** adı altında yeni bir dinin kurulmasına zemin hazırladı. Bu din, 1200'lerden sonra *(tarikatçılık altyapısı üzerinde)* Türk muhitlerinde varlık göstererek zaman içinde İslâm'ı tamamen devre dışı bıraktı; Haçlı savaşlarından ve 1258'de Moğol istilâsından sonra bir daha ihya edilemeyecek şekilde ağır darbe alan İslâm, bu dehşet olaylardan sonra büyük bir hızla aşınma trendine girdi ve hemen bütün izleri -*yüzyılların akışı boyunca*- silinerek onun boşluğuna yeni bir din *(Müslümanlık)* oturtuldu. Bir hurdalığı andıran bu kaotik inançlar yığınına, Cumhuriyet Türkiye'sinde tam anlamıyla -*bayraklı, sloganlı*- Milli bir din niteliği kazandırılmıştır.

***

Mezhebi yoktur; çünkü bu ekol aşındırılmış, saptırılmış ve büyük ölçüde çarpıtılmış, hatta millileştirilmiştir. Sonuç olarak buna ***«Hanefizm»*** diyebileceğimiz ideolojik bir nitelik kazandırılmıştır. Öbür mezhepler de -*az veya çok*- bu **â**kıbete uğratılmışlardır.

[54] Bu inanç mezheplerinin başlıcaları şunlardır: ***Hâricîlik***, ***Şiîlik***, ***Mürcie***, ***Kadercilik***, ***Mutezile***, ***Müşebbihe***, ***Cehmiyye***… İşte Müslümanlık -*az veya çok*- bu mezheplerden ve ayrıca çeşitli dinlerden beslenerek yapılanmıştır. Bu mezheplerin tümü, Kur'ân ve Sünnet çizgisinin dışında kalırlar. Bu nedenledir ki Müslümanlık da İslâm'ın dışında kalmaktadır.

İslâm'dan Müslümanlığa, Zihniyet Değişim Süreçleri

Zihniyet terimi için çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu kavramı tarif edenlerin ortak görüşünü şöyle özetlemek mümkündür: ***Siyasal, sosyal, ekonomik ve dinsel etkilerle oluşan ve toplumun büyük çoğunluğu tarafından -genel anlamda- benimsenen duygu, zevk, ülkü, anlayış ve müşterek düşünceye zihniyet denir***.

Bu tanımdan yola çıkarak, *-İslâmî kimlik altında görüntü veren-* bugünkü toplumların zihniyetlerini incelediğimizde inanılmaz çelişkilerle karşılaşıyoruz. Aynı zamanda ilk İslâm toplumu ile bugünkü Müslüman halkları karşılaştırdığımızda, *-zihniyet bakımından-* aralarında derin uçurumlar görüyoruz. Bunu kısaca şöyle de ifade edebiliriz; Günümüzdeki Müslümanların inanıp yaşadıkları din, 1400 yıl önceki toplumun, birinci ağızdan dinleyip uyguladığı İslâm'dan oldukça farklı nitelik ve biçimlerde anlaşılmakta ve uygulanmaktadır. Onun için 14 asır önce belli bir bütünlük çerçevesinde uygulanan İslâm'a alternatif olarak, bugün birbirinden bağımsız isimler altında ve değişik biçimlerde dinler varlık göstermektedir. Örneğin, ***Milli Türk Müslümanlığı*** ve tarikat adı altında kapsadığı çeşitli varyantları[55]; ***Şii Müslümanlık*** ve kapsadığı ***İmamîlik***[56], ***Nusayrîlik***[57], ***Zeydilik***[58] ve ***İsmailîlik***[59] gibi daha birçok fırkalar;

---

[55] Türkler tarafından tarih boyunca kurulmuş olup Türk Müslümanlığının altyapısını oluşturan birçok tarîkat vardır. Bunların başlıcaları şunlardır: ***Nakşbendiyye*** *(Nakşbendî Tarikatı)*, ***Halvetiyye***, ***Mevleviyye***, ***Bayramiyye***, ***Cerrâhiyye***, ***Gülşeniyye***, ***Şabaniyye***, ***Uşşakiyye***, ***Rûşeniyye***, ***Demirtaşiyye***, ***Sümbüliyye***, ***Karabaşiyye***, ***Sivasiyye***, ***Sinaniyye***, ***Muslihiyye***, ***Bektaşiyye***…

[56] ***İsnâeşeriyye*** olarak da anılan ***İmamiyye***, Şiiliğin en yaygın olanı ve İranı'ın resmi mezhebinin adıdır. Erken dönem Şiî liderlerinden **İbn Mîsem** (öl. 799) tarafından kurulduğu ileri sürülmektedir.

[57] ***Nusayrîlik***: Şiîliğin fanatik mezheplerinden biridir. Bu nedenle uzmanlar tarafından ***«Bâtınî karakterli»*** olarak nitelenmiştir. Adını kurucusu **Ebû Şuayb Muhammed b. En-Nusayr en-Numeyrî**'den (ö. 883) almıştır. 1971 yılından beri Suriye yönetiminin başındaki **Esed** ailesi bu mezhebe bağlıdır.

[58] ***Zeydîlik***: Şiîliğin ılımlı bir koludur. Irak, Taberistan ve özellikle Yemen'de tutunmuştur. Adını Emevî Hükümdarı **Hişam bin Abdülmelik**'e karşı başkaldıran **Hz. Hüseyin**'in *(**Ali Zeynulâbidîn**'den)* torunu İmam **Zeyd bin Ali**'den almıştır. İran tarafından desteklenen ve 2017-2020 yıllarında Suûdî Arabistan'ın saldırılarına hedef oluşturan Yemenli Hûsiler bu mezhebe mensupturlar. Ünlü Müfessir ve devlet adamı İmam Şevkânî (öl. 1834) de Zeydîdir.

[59] ***İsmailîlik***: Bu akımın, İslâm mezheplerinden biri olduğuna ilişkin iddiaların hiçbir bilimsel temeli yoktur. Bilakis, **Hz. Hüseyin**'in dördüncü kuşaktan torunu **Ca'fer es-Sâdık**'ın oğlu **İsmail**'e mal edilen *mistik-ezoterik* bir felsefedir. Şiîliğin bir kolu ve fanatik bir mezhep olduğu ileri sürülen İsmailîlik, aslında Şiîlikten tamamen bağımsız ve dine benzer gizemli bir felsefedir. ***İsmailîlik***, adını **İsmail bin Ca'fer es-Sâdık**'tan (702-765) alan aşırı tutucu bir Şii inanç ekolüdür. Şiîlerin çoğunluğuna göre *-altıncı imam-* **Ca'fer es-Sâdık**'tan sonra imamet makamına, onun yedi oğlundan **Mûsâ el-Kâzım** layık olmuştur. Ancak ***İsmailîler***'in inancına göre **Ca'fer es-Sâdık**'ın yerine, *-7. İmam olarak-* onun en büyük oğlu **İsmail** geçmiştir (öl. 751 veya 756 veya 762). Tarihçilere göre bu konuda büyük çelişkiler vardır ve bu iddia doğru değildir. Çünkü **İsmail** babasından önce ölmüştür. ***İsmailîlik***, aslında *(874 yılında, Şam'a yakın **Selemiye** Kasabasında ölen **Ahvazlı**, Yahudi kökenli)* **Abdullah bin Meymûn el-Kaddâh** tarafından kurulmuştur. Takipçileri birçok kola ayrılmışlardır. Örneğin ***Karmatîlik*** ve ***Haşhaşîlik*** bu kollardandır. ***İsmailîlik***, Mısırda kurulan Fatımî Devleti'nin (909-1171) resmi mezhebi *(daha doğrusu resmi dini)* idi.

keza Hariciliğin devamı olan ***Vahhabîlik*** ve ***İbâdîlik***[60], bu dinlerden birer örnek oluşturmaktadırlar. Bu ise son derece önemsenmesi gereken tarihi ve güncel bir hakikattir. Çünkü bunlar -*sanıldığı gibi*- gerçekte aynı kaynağa dayanan ve aşırı yorumlarla farklılaşmış olan *(ekol ya da mezhep niteliğinde)* yapılar değil, tam aksine -*İslâm'dan beslenmiş olsalar bile*- temelde onu dejenere etmek amacıyla dizayn edilmiş birer bağımsız dindirler. Bunun çok önemli sonuçları olmuştur. Bu olumsuz sonuçların en önemlisi şudur: Bu dinlerin her biri, yayıldığı muhitte belli bir zihniyetin oluşumuna yol açmıştır. Böylece aynı bölge içinde türeyen ve birbiriyle çelişen bu aykırı ve çoklu zihniyetler ortamında tarih boyunca çatışmalar ve dramatik olaylar yaşanmıştır. Bu hadiselerden bazıları o kadar geniş bir alanı etkilemiştir ki bu yüzden bir devlet *(Örneğin Anadolu Selçuklu Devleti)* tarih sahnesinden çekilmiştir.[61]

***

Değişim, aslında doğal ve evrensel bir vakadır. Zihniyetlerdeki değişim de, kökü tarihe dayanan bir sürecin uzantısıdır. Her zihniyet, belli sebeplere dayalı olarak zamanla değişir ve çeşitli sosyal ve toplumsal sonuçlar doğurur. Onun için bu değişimler hem tarihçileri hem de sosyologları birinci derecede ilgilendirir.

Günümüzün zihniyetleri, hiç kuşku yok ki geçmişteki olayların sonuçları olarak ortaya çıkmışlardır. Bu hadiselerin tümünü kaydetmiş olan hakiki tarih, -*anıtsal nitelik kazanmış olan sayfaları boyunca*- bunların çok uzun bir öykü zincirini barındırmaktadır. Aynı zamanda bu zincirin her halkası sonsuza dek kalıcı hale gelmiştir. Nitekim -*tarihin sayfalarına o kadar derin kazınmışlardır ki*- hiç kimsenin, onları ne değiştirmeye ne de silmeye gücü yeter. Dolayısıyla tarihî gerçekleri çarpıtmaya kalkışanların yaptıkları, -*mutlak surette*- bir gün ortaya çıkar ve failleri bilim otoriteleri tarafından mahkûm edilirler.

Buna rağmen, ne büyük talihsizliktir ki başta Türkiye toplumu olmak üzere Ortadoğulu halklar, gerçek tarihle yüzleşmeyi asla istemezler. Bu yüzden bilim adamları hariç, bölgemizde hemen hiç kimse, ilk İslâm toplumunun olaylara ve hayat gerçeklerine bakışını merak etmemektedir. Aksine, geçmişin gerçeklerini -*öğrenmek şöyle dursun*- onları anlamaya çalışmaktan bile şiddetle kaçınmaktadırlar; özellikle günümüzde üretilmiş olan hayalî *(ya da popüler)* tarihle avutulmakta ve yönlendirilmektedirler. Bu nedenledir ki çeşitli karşıt kamplara bölünmüş olan bu kalabalıkların herhangi bir

---

[60] ***İbâdîlik***: Haricîliğin ılımlı bir koludur. Sönmüş bir yanardağa benzetilebilir. *Hz. Ali'nin düşmanları olarak tarihe geçmiş bulunan* Haricîlikle ilişkilendirilmesine rağmen, İbâdîler arasında "Ali" adını taşıyan birçok kimse bulunmaktadır. İbâdîlik Kuzey Afrika'da Berberîler arasında ve Umman'de bazı topluluklar arasında tutunmuştur. **Abdullah b. İbâz** tarafından kuruldu. *(Ancak bu nokta tartışmalıdır.)* Nitekim bu fırkanın kurucusu olarak **Mirdâs b. Üdeyye**'nin adı da geçmektedir. İbâdîlik ilk evresinde dinî-siyasi bir nitelik taşıyordu. Günümüzde ise *(klasik Sünniliğe benzer)* sade bir dinî anlayış olarak devam etmektedir.

[61] Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasında rol oynayan önemli hadiselerin başında Babaîler isyanı gelmektedir. Kısaca ***«imansız evliyalık»*** diye nitelenebilecek oldukça karmaşık bir inanç türüne bağlı Şamanist Türkmenler -***Baba İlyas'a bağlı***- **Baba İshak** adında bir aktivist (tarikat şeyhi) tarafından *(1237-1241 yılları arasında)* teşkilâtlandırıldı. Bunların oluşturduğu büyük bir ordu, Selçuklu Devletini uzun yıllar yıprattı ve onu yıkılma eşiğine getirdi. **«İmansız evliyalık»,** Milli Türk Müslümanlığının altyapısını oluşturan gerek «Sünnî», gerekse Alevî tandanslı *mistik-ezoterik* akımların tamamında temel inanç olarak vardır.

grubuna İslâm tarihinin ilk dönem gerçeklerini anlatmak, onu kışkırtmak için yeterlidir. Nitekim bölgemizde bugün cereyan etmekte olan din ve mezhep savaşlarının birincil nedeni aslında budur. Hiç şüphe yok ki bunun arkasında, tarihe hesap verememe korkusu yatmaktadır. Dolayısıyla bu manzara *(Türk, Kürt, Arap, Fars, Berberî, Tuareg, Tacik, Peştun, Hazara, vs.)* Ortadoğulu insanın zihniyetini yansıtmak bakımından ibret vericidir.

Yukarıda adları geçen üç dinin[62], İslâm'dan mı koparılarak dönüştürüldükleri, yoksa bağımsız birer din olarak mı projelendirildikleri noktası, bilim otoriteleri tarafından henüz kesin şekilde açıklığa kavuşturulmuş değildir. Ancak bu konuda şöyle bir hipotez ortaya koymak tarihi gerçeklere ters düşmeyecektir; Arap Haricîliğinin, ilk olarak **Hz. Ali**'nin devlet başkanlığı döneminde ortaya çıkmış olması bu dinin İslâm'dan dönüştürüldüğünü kanıtlar gibidir. Nitekim ***"Haricîlik"*** kelimesi telâffuz edildiği her yerde ve her zamanda akla ilk gelen şey ***«tekfir»***dir. Onun için İslâm coğrafyasında çok tanrıcılığa karşı en duyarlı dinî hareket olan Haricîlik, aynı zamanda ***«tevhid»***i de güçlü bir şekilde çağrıştırmaktadır ki tevhid İslâm'ın temel taşıdır.[63] Büyük ihtimalle İslâm'dan dönüştürülerek yapılandırılmış olan bu Arap dininin arka planı, maalesef hâlâ yeteri kadar irdelenmemiştir. Haricîler tarafından ***Tevhid*** ve ***tekfir*** kavramları etrafında geliştirilen fanatik zihniyet ise, tarihsel tertip itibariyle ***Ümeyyeceliğe*** karşı ortaya çıkmış olan ve ikinci sırada yer alan, fakat çok geçmeden mecra değiştirmiş bulunan ***antropomorfik*** bir çöl zihniyetini temsil eder; Allah Teâlâ'yı *(insanlaştırarak)* tasavvur eder.

Akademik kariyerleriyle *«dokunulmaz birer statü»* avantajını kazanmış olan ve bu sayede istedikleri gibi yorum yapan yerli oryantalistler, bu tespite itibar etmiyor olsalar da bugün Ortadoğu'da yaşananlar bu üç dinin *(Türk Müslümanlığının, Fars Şiiliğinin ve Arap Vahhabiliğinin)* İslâm'la doğrudan ilişkilendirilemeyeceğini yeteri kadar kanıtlamaktadır. Ne var ki -*ilmî birikimiyle haklı bir ün ve saygınlık kazanmış olmasına rağmen*- bu oryantalistlerden **Prof Dr. Ahmet Yaşar Ocak** bu gerçeği görmezden gelmekte, geçmişteki köklü zihniyet tepkileşimlerini ***«farklılaşma»*** tabiriyle tolere etmeye çalışmaktadır. Sayın **Ocak**, bu üç dinin oluşumu hakkındaki kanaatini şu spekülatif ifadeyle açıklamaktadır: ***«İslâm'ın tarihsel süreç içinde farklı coğrafyalarda, hatta aynı coğrafya içinde sosyal ve kültürel farklılıklar sebebiyle aldığı görünümler de çok tabii olarak farklılaşacaktır. Nitekim bugün İslâm dünyası üç büyük İslâm yorumunu paylaşan bir coğrafyanın üzerinde bulunmaktadır: Sünnî İslâm, Şiî İslâm, Haricî İslâm.»***[64] Oysa yazarın hayranlık duyduğu ve eserlerinde övdüğü **Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü**, -*bu kanaatin tam aksine*- örneğin Şiiliği; ***«Zerdüşt akidelerinin, İslâm'ın kisvesi altına sokulmuş bir din»*** olarak

---

[62] Bu üç dini şöyle sıralayabiliriz: 1) **Arap Haricîliği**; 2) **Pers Zerdüştî Şiiliği**; 3) **Şamano-Budist Türk Müslümanlığı**. *(Bu üç yapının İslâm'dan bağımsız birer din oldukları kanaati şahsıma aittir.* ***Prof. Dr. Fuad Köprülü'****de de bu yollu bir kanaat vardır.)*

[63] Ali b. Ebitalib (r) elinden geldiğince çaba harcayarak Haricileri dengeli davranmaya ve orta yolu izlemeye davet etmesine rağmen onları bir türlü ikna edemedi ve onlara savaş açmaya mecbur kaldı. Fakat **"kâfir"** oldukları için değil, isyan ettikleri için bu yola başvurdu. Ancak Nehravan'da öldürülen haricilerin cenaze namazını kılmadı! Kaynak: **418** /**7** :الدين الخالص أو إرشاد الخلق إلى دين الحق

[64] **Prof Ahmet Yaşar Ocak**, Türk Sufiliğine Bakışlar, s:15. İletişim yy. 2. Baskı. 1996-İstanbul.

nitelemektedir.[65] Aslında doğru olan, **Köprülü**'nün bu kanaatidir. Çünkü 622-661 yılları arasındaki ilk İslâm toplumunun sosyal tablosu her yönüyle o kadar çok değişmiştir ki günümüzde kitap, konferans ve film gibi araçlarla canlandırılan bu tablonun sahneleri -*büyük ölçüde*- gerçekleri yansıtmamaktadır. Nitekim bu dönemin olaylarını -*özellikle üçüncü yüzyıldan sonra*- yazıya geçiren kalemlerin birçoğu eleştirilmiştir.[66]

Zamanın akışı boyunca İslâm'a yamanmış olan toplumlara tarih boyunca yön çizen fetihler, iç savaşlar, taht kavgaları, isyanlar, ideolojik, mistik, ilmî ve felsefi hareketler gibi -*bir çırpıda sayılamayacak kadar*- birçok olay yaşanmıştır. Bunlar incelenmeden günümüzün zihniyetlerini değerlendirmek mümkün değildir. Bu da köklü bir akademik eğitimin yanı sıra, geniş bir dünya kültürü ve -*en önemlisi*- birkaç yabancı dil ve İslâm tarihi konusunda geniş birikim gerektirmektedir. Ne yazık ki Türkiye'de bu formasyona sahip insan sayısı çok azdır. Bu ise yüzyıllardır İslâm'ı amaçlarına alet edenlerin niyetlerini *(günümüzde)* gizlemeye çalışanlara yaramaktadır. Nitekim Rasûlullah'ın (s) yaşadığı dönemi ***«Asr-ı saadet»*** diye niteleyenler aslında o dönemde yaşananları ilginç yorumlarla çarpıtarak gerçek niyetlerini gizlemeye çalışmaktadırlar.

«Asr-ı saadet» nitelemesi çok yeni bir tabirdir. Bu kullanım hakkında yapılmış yorumların aksine; aslında Rasûlullah'ın (s) ashabı ile birlikte İslâm davası uğruna 23 yıl boyunca verdiği mücadele sırasında uğradığı saldırıları ve çektiği inanılmaz çileyi düşünmekten insanları alıkoymak için bu söylemin tedavüle konmuş olduğu düşünülebilir.[67] Çünkü, Rasûlullah'ın (s) hayatı -*ayrıntılarıyla*- bir bütün olarak incelendiğinde, -*Kur'ân-ı Kerîm'de sergilenenlerin yanı sıra*- onun yaşamış olduğu o kadar çok sayıda olay gündeme gelecektir ki bunların içinde ***ticaret***, ***ahlâk***, ***zevciyet ve aile hayatı***, ***komşuluk ilişkileri***, ***davet***, ***tebliğ***, ***eğitim***, ***üretim***, ***sağlık***, ***mücadele***

---

[65] Bkz. Fuad Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, 8. Baskı. S. 15. Ankara-1993

[66] Kuşatıcı bir hayat nizamı olarak İslâm ve ilk İslâm Toplumu hakkındaki en güvenilir tarih kaynakları, özellikle Hicri üçüncü yüzyılın sonlarına kadar yazılmış olanlardır. Bunlardan, ilim adamlarının en çok güvendiği eserlerin ve yazarlarının adlarını şöyle verebiliriz:

* محمد بن إسحاق بن يسار المطلبي (ت. **151**هـ./**768**م.) كتاب المغازي.
* محمد بن عمر الواقدي السهمي الأسلمي (**130 – 207** هـ./**747– 823** م.) كتاب المغازي.
* أبو محمد عبد الملك بن هشام المعافري الحميري (ت. **213** هـ./**828** م.) السيرة النبوية.
* عبد الله بن مسلم بن قتيبة الدينوري، (**213–276**هـ./**828/889**م.) كتاب المعارف؛ كتاب الإمامة والسياسة.
* أحمد بن يحيى بن جابر بن داود البلاذري (ت. **279**هـ./**892**م.) أنساب الأشراف، فتوح البلدان.
* أبو حنيفة أحمد بن داود الدينوري (ت. **281**هـ./**894**م.) الأخبار الطوال.
* أحمد بن أبي يعقوب بن جعفر بن وهب بن واضح (ت. **292**هـ./**905**م.) تاريخ اليعقوبي.
* أبو جعفر محمد بن جرير الطبري (**224–310**هـ./**839–923**م.) تاريخ الرسل والملوك.
* أبو الحسن علي بن الحسين بن علي المسعودي (**285–346** هـ./**896–957**م.) مروج الذهب ومعادن الجوهر؛ كتاب أخبار الزمان؛ الكتاب الأوسط؛ كتاب التنبيه والإشراف.

[67] «Asr-ı saadet» nitelemesi hakkındaki ilginç yorumlardan biri de şudur: «Müslümanların en ideal zaman olarak kabul ettikleri, özlem duydukları ve saygıyla andıkları bu eşsiz devri, bilhassa Türkler saygı ve hayranlıklarının bir ifadesi olmak üzere "asr-ı saâdet" diye adlandırmışlardır. (…) Bu tabirin özellikle Şiblî Nu'mânî'nin Sîretü'n-nebî adlı eserinin Ömer Rıza Doğrul tarafından İslâm Tarihi Asr-ı Saâdet adıyla Türkçe'ye çevrilip neşredilmesinden sonra daha fazla yaygınlık kazanmış olduğu söylenebilir.» Kaynak: TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt 3. S. 501.

yöntemi, ***strateji belirleme***, ***hicret***, ***savaş ve taktikleri***, ***barış***, ***diplomasi***, ***antlaşma imzalama***, ***devlet yönetme*** ve ***cezaları infaz*** gibi kolayca sayılamayacak çeşitlilikte sahneler vardır. İnsanlar bu gerçekleri öğrenince Rasûlullah'ı (s) sırf rûhânî bir şahsiyet olarak değil, aynı zamanda onun çok güçlü bir siyaset ve devlet adamı olduğunu da tanımış olacaklardır. Bu da toplumun Kur'an'daki gerçek İslâm'dan haberdar olmasına yol açacak ve sonuçta ***«din ile siyaset birbirine karıştırılacak ve Müslümanlığın büyüsü bozulacaktır!»*** İşte ***«Asr-ı saadet»*** terimini kullanarak zihniyet üreten kaygının içyüzü budur. Bu, bir çeşit algı operasyonudur. Onun için Milâdî 610'da başlamış olan İslâm tarihinin akışı boyunca meydana gelen zihniyet değişimlerini kronolojik bir sıra içinde izlemek gerekir. Ancak bu suretle yukarıda adları geçen üç dinin ve doğurdukları çok yönlü sonuçların içyüzünü öğrenmek mümkün olabilecektir.

Bu zihniyetlerin ilki, -*hiç kuşkusuz*- İslâm'ı henüz beşiğindeyken boğmayı amaçlayan ***«Ümeyyecilik»***tir. Bir siyasi hareket olarak Mekke'de İslâm'ın karşısına çıkan Ümeyyecilik, Arap cahiliyesinin zihniyetini temsil eder. Bu hareketin nasıl başladığını anlamak ise oldukça büyük önem arz etmektedir. Çünkü etkileri, 1500 yıldır birbirini halka halka üreterek zamanımıza kadar devam etmiştir. Bu hareketin başlangıç aşamasını şöyle özetleyebiliriz:

Mekke site devleti'nin yönetimi, Rasûlullah'ın (s) beşinci atası olan **Kusay bin Kilâb** zamanından beri Hâşimî ailesinin elinde bulunuyordu. Sonraları Devlet başkanlığına yine bu ailenin ileri gelenlerinden Rasûlullah'ın (s) *üçüncü atası olan)* **Haşim** seçildi. Fakat yeğeni **Ümeyye bin Abdişems** amcası **Haşim** ile rekabete girdi. Ondan sonra **Haşim**'in soyundan gelenlerle **Ümeyye**'nin soyundan gelenler arasında siyasi çekişmeler başladı ve yıllar boyu devam etti. Rasûlullah (s), İslâm'ı tebliğe başladığı sırada Devletin yönetimi amcası **Ebu Talip**'ten sonra Ümeyyeoğullarından **Ebu Süfyan bin Harb**'in eline geçmişti. ***Daru'n-Nedve*** adındaki halk meclisi, devlet başkanı ***Ebu Süfyan*** tarafından yönetiliyor ve yönlendiriliyordu. Bu sırada ortaya çıkan İslâm'a çağrı hareketi bu iki aile arasındaki çekişmenin tırmanmasına önemli bir bahane oluşturdu. İki aile arasındaki düşmanlık, yıllarca süren savaşlarla alevlenerek nihayet Mekke'nin İslâm ordusu tarafından fethedildiği 11 Ocak 630 sabahına kadar (21 yıl) devam etti. Ancak Bu müddet içinde cereyan etmiş olan ***Bedir*** ve ***Uhud*** savaşları; kiralık katil eliyle Rasûlullah'ın (s) amcası (**Hamza**'nın) öldürülmesi, ***Hendek Kuşatması*** ve ***Hudeybiye Antlaşması*** gibi önemli olaylar -*bütün ayrıntılarıyla*- okunup incelenmeden, ehil bir siyasi analist gözüyle tahlil edilmeden Ümeyyecilik zihniyetini ve doğurduğu sonuçları anlamak imkânsızdır.[68] Bunu başarmadan 1400 yıllık İslâm tarihinin aşamaları boyunca -*bugüne kadar*- olup bitmiş binlerce hadisenin içyüzünü öğrenmek de mümkün değildir. Nitekim bu konudaki bilgisizlik nedeniyledir ki günümüzde ***Sünniler***, ***Şiiler***, ***Aleviler***, ***Vahhabîler***, ***Selefiler***, ***İslâmcılar***, ***İhvancılar***, ***Tarikatçılar***, ***Kemalistler***, ***Baasçılar***, ***Laikçiler***, ***Sağcılar*** ve ***Solcular*** arasındaki dinsel ve ideolojik çekişmeler; ayrıca ***Araplar***, ***Farslar***, ***Türkler***, ***Kürtler***, ***Berberîler***,

[68] Bu münasebetle bilhassa hatırlatmak gerekir ki; İslâm'a çağrı hareketinin başladığı tarihten Mekke'nin fethedildiği güne kadar, Mekkeli müşriklerin birçoğu iman etmiş olmasına rağmen, *(Hz. Osman ve Ümmü Külsüm adında bir kadın hariç)* Ümeyye oğulları ailesinden hiç kimse İslâm'ı kabul etmemiştir. Mekke Site devleti'nin başkanı olan **Ebu Süfyan** ve oğlu **Muaviye**, ancak şehrin fethedildiği 11 Ocak 630 sabahı -*yaşadıkları korku ve panik içinde İslâm'ı kabul etmiş gibi gözükmek suretiyle*- vaziyeti idare ederek idam edilmekten kurtulmuşlardır. Ümeyyeciliğin başlattığı zihniyet ile günümüze kadar devam eden sonuçları arasındaki ilişkilerin içyüzünü öğrenebilmek için bu konudaki ayrıntılı bilgileri, hadis külliyatından ve siyer kaynaklarından izlemek gerekir. İslâm tarihi bu şekilde okunmadan, saptırılmış -*hayâl ürünü*- tarihin etkilerinden kurtulmak mümkün değildir.

Tuaregler, ***Pakiler***, ***Peştunlar***, ***Pencabîler***, ***Sindîler***, ***Belucîler***, ***Hazaralar***, ***Tacikler***, ***Türkmenler***, ***Aymaklar***, ***Paşaîler***, ***Nuristanîler*** ve ***Pamirîler***, arasındaki etnik kavgalar çözümsüz kalmıştır. Dolayısıyla bu gruplar, Ümeyyeciliği birinci derecede temel problem olarak ele alıp -*İslâm tarihinde birbirini ürüterek çağımıza kadar meydana gelmiş*- olaylar arasındaki bağıntılar hakkında kapsamlı bir bilgi birikimine sahip olmadan ve bunun ışığında diyaloga girmeden Ortadoğu'daki ve Orta Asya'daki karanlık tablo devam edecektir.

İslâm'a karşı çıkmış ilk siyasi hareket olarak Ümeyyecilik incelendiğinde onun iki temel özellik taşıdığını görüyoruz: ***Sülâlecilik*** ve ***atalar dinine bağlılık***. Bu iki hususiyet, -*kemikleşmiş köklü bir zihniyet olarak*- günümüzdeki bütün Müslüman toplumlar tarafından devam ettirilmektedir. Bu ise -*tekrar vurgulayalım ki*- Müslümanlığın, İslâm'dan tamamen ayrı bir din olduğunu ve onunla hiçbir müşterek özellik taşımadığını ortaya koyan en güçlü kanıtlardan biridir. Onun için 1500 yıl sonra ayrışmış ve karşıt kamplara bölünmüş olan bugünkü Müslüman grupların tümü ***ırkçıdırlar*** ve ***atalar dinine bağlıdırlar***. Kur'ân-ı Kerîm'in bu toplumlar tarafından bir anayasa değil, aksine bir ***«mâbed ve mezarlık»*** kitabı olarak benimsenmiş olmasının nedeni budur.

***

Rasûlullah (s) -*Medine'de İslâm Devletini kurduktan sonra*- Ümeyyeoğullarını büyük bir başarıyla sakinleştirdi. Onlara pasif görevler vererek ortalığı karıştırmalarına engel oldu. Onlar da böylece sükûnetlerini koruyarak İslâm toplumu içinde niyetlerini ve duygularını gizlemeyi sürdürdüler. İslâm Devleti'nin *(622-632 yılları arasında geçen)* bu ilk aşamasında tam anlamıyla disiplinli ve huzurlu bir ortam sağlanmış oldu, güçlü bir toplum düzeni tesis edildi. Onun için bu süre -*çok kısa da olsa*-, ***evrensellik*** ve ***insancıllık*** bakımından en ideal bir dönem olarak beşeriyet tarihine geçmiştir. ***Gerçekçiliğin*** ve ***erdemliliğin*** her alanda öne çıktığı bu on yıl içindeki ahlâk ve gidişat, berrak ve parlak bir zihniyet tablosu olarak tarih sayfalarında yerini almıştır. Dolayısıyla, ***«Asr-ı Saadet»*** nitelemesi eğer bu tabloyu ifade etmek için kullanılıyorsa doğrudur.

Ancak **Hz. Ali**, - *Rasûlullah'ın (s) vefatından 24 yıl sonra*- 17 Haziran 656 günü devlet başkanlığına seçilince Ümeyyeoğulları'nın, gizlediği niyet yavaş yavaş depreşmeye başladı. Bu aileden Şam valisi **Muaviye** [69] *(yakını olan Halife **Hz. Osman**'ın öldürülmesi olayını bahane ederek)*, yeni Devlet Başkanı **Hz. Ali**'ye başkaldırdı.

[69] **Muaviye** (602-680), Ümeyyeoğullarından Mekke site devletinin en son başkanı olan **Ebu Süfyan**'ın (560-652) oğludur. Mekke'nin fethedildiği sabah iman etti(?). Hz. Peygamber onu vahiy kâtipliği ile görevlendirerek kendisini ve ailesini İslâm'a ısındırmaya çalıştı. **Hz. Osman** tarafından 645 yılında Şam valisi olarak görevlendirildi. 11 yıl bu görevde kaldı. İslâm Devleti'nin üçüncü başkanı **Hz. Osman**'ın 656 yılında isyancılar tarafından öldürülmesi üzerine başkan seçilen **Hz. Ali** onu görevden almak isteyince başkaldırdı. Aralarında, 26 Temmuz 657 günü Sıffin Savaşı patlak verdi. 661 yılında **Hz. Ali**'nin suikast sonucu hayatını kaybetmesi üzerin yerine geçen oğlu **Hz. Hasan**'ı çok geçmeden istifaya zorladı ve ardından tüm İslâm dünyasına hakim oldu. Böylece İslâm'ın katılımcı ve özgürlükçü devlet nizamı geri dönüşsüz olarak ortadan kalkmış oldu. 680 yılında oğlu **Yezid**'i yerine veliaht tayin ettikten sonra öldü.

«Tahkîm olayı»ndan[70] sonra; aralarında patlak veren ***Sıffin Savaşı***; ***Hz. Ali'nin suikast sonucu öldürülmesi***; ***ona her Cuma günü bütün camilerin mimberlerinde sövülmesi***; yerine seçilen oğlu ***Hz. Hasan'ın Devlet başkanlığından zorla istifa ettirilmesi***; yemeğine zehir bulaştırılarak ***öldürülmesi***; Muaviye oğlu Yezid'in yönetimine başkaldıran ***Hz. Hüseyin ve ailesinden 72 kişinin Kerbelâ'da öldürülmesi***[71] olaylarıyla birlikte ***Ümeyyecilik***; bu kez ***Muaviyecilik*** olarak devam etmeye başladı. **Muaviye**'nin Arap ırkçılığı eşliğinde sürdürülen bu mirası ve özellikle 707'de Türklere karşı girişilen ve 15 yıl süren kanlı olaylar, bu kez asırlar sonra Müslümanlık adı altında bir intikam dininin örülmesini hazırladı.

Bu zincirleme hadiselerin bir sonucu olarak iyice yerleşen ve kısa zamanda yaygınlaşan ***Muaviyeci zihniyetin*** baskısı altında -***Hz. Hasan****'ın istifasıyla birlikte devlet ve toplum rejimi olarak ortadan kalkan*- İslâm'ın, geriye kalan canlı izleri çok geçmeden silindi. İran'nın fethindan sonra yapılanan Fars Müslümanlığının büyük etkisi; *-özellikle Orta Asya'da Emevî ordularının işlediği cinayetlere duyulan şiddetli tepkiler-*, Türk Müslümanlığının altyapısını hazırlamış oldu.

Bu dönemin zihniyetini tam anlamıyla keşfedebilmek için **Cüneyd-i Bağdadî** (830-910) ile başlayan ve **Ebu'l-Hasan el-Harakanî** (Öl. 1034) ile son bulan Arap mistisizminin karakterini de iyice bilmek gerekir. Çünkü *-o günlerde-* Ortadoğu'da zihniyeti şekillendirici en önemli etkenlerin başında *-akademik çevreler tarafından*

---

[70] ***Tahkîm***, (Sözlükte): Arapça ***(Tef'îl*** تَفعِيل***)*** babından bir mastardır; Anlaşmazlıkta ***bir arabulucuya başvurmak*** demektir. Terimsel anlamda ise; **Sıffîn savaşı** (657) sırasında, **Hz. Ali** ile **Muaviye** arasında yapılmış olan arabuluculuk amaçlanmaktadır.

Tahkîm, İslâm tarihinde yer almış ve sonuçları Asya kıtası üzerinde yaşayan toplumların günümüze kadar 1400 yıldır hayatını dramatik şekilde ve çok yönlü olarak etkilemiş bulunan son derece önemli bir hadisedir.

Tarihî kaynaklarda genişçe yer verilen bu olayın özeti şudur: Halife **Hz. Osman**'ın öldürülmesini bahane ederek yerine seçilmiş olan **Hz. Ali**'ye, Şam Valisi **Muaviye** başkaldırınca aralarında savaş patlak verdi. İkisinin komuta ettiği ordular Suriye ovasında, ***Sıffîn*** denen yerde karşılaştılar. **Muaviye**'nin askerleri mızraklarının ucuna Kur'an sayfalarını takınca savaş durduruldu. **Hz. Ali** bu hileye kanarak onunla pazarlığa girmeyi kabul etti. Böylece büyük bir siyasi hata işledi. Çünkü temsil ettiği makamı, **Muaviye**'nin statüsü ile eşitlemiş oldu. İki tarafın tayin ettiği hakemler danışıklı şekilde anlaşarak **Hz. Ali**'nin devlet başkanlığını geçersiz saydılar. Bu ise **Hz. Ali**'nin kendi temsilcisini seçerken duygusal davrandığı anlamına gelir ki bu da onun siyasi yetenekten çok uzak olduğunu kanıtlamaktadır. Yerine geçen oğlu **Hasan**'ın, 6 ay 3 gün sonra 29 Temmuz 661 tarihinde **Muaviye** lehinde başkanlıktan çekilmesiyle birlikte devlet ve toplum nizamı olarak İslâm yürürlükten kesin şekilde kalkmış oldu. İslâm, O tarihten günümüze kadar *-hiçbir zaman-* devlet ve toplum nizamı olarak uygulanmamış, daha doğrusu uygulanamamıştır.

[71] ***Kerbelâ***: Bugünkü Irak'ta, Bağdat'ın yaklaşık 100 km. güneybatısına düşen bir kentin adıdır. Bugün itibariyle 1340 yıl önce burası henüz çöl iken, **Hz. Ali**'nin oğlu **Hz. Hüseyn**, 10 Muharrem 61*(10 Ekim 680 tarihinde)* ailesi ve onlarca yakını ile birlikte burada Emevi askerleri tarafından kuşatılmış ve öldürülmüşlerdir. Bu hadise, tarihe ***«Kerbelâ olayı»*** olarak geçmiştir.

Babası **Hz. Ali**'nin ve büyük biraderi **Hz. Hasan**'ın Ümeyyeciler tarafından organize edilen bir dizi komplolar sonucu hayatlarını kaybetmeleri üzerine muhtemelen; hem onların intikamını almak, hem de *-gasp edilmiş hakkı olduğuna inandığı-* devlet başkanlığını elde etmek üzere **Hz. Hüseyn**, dönemin Emevi Lideri **Yezid bin Muaviye**'ye karşı çıktı. Tarihî kaynaklarda genişçe yer alan bu olay sırasında **Hz. Hüseyin** ve yakınları **Yezid bin Muaviye** tarafından görevlendirilen **Ubeydullah bin Ziyad**'ın askerleri tarafından şehit edildiler. Kadınlar ve sağ kalabilmiş olan çocuklar ise esir alındılar.

«Zühtçü Fars-Arap Tasavvufu» *olarak nitelenen-* bu anlayış gelmektedir. Bu akımın üç önemli özelliği vardır; ***hulûliyecidir***, ***harabâtçıdır***, ***iman kavramına yer vermez***… Orta Asya'da 1200'lerde yapılanmaya başlayan ***«Evliyacı Türk Tasavvufu»*** ise bu zihniyete tepki olarak ortaya çıkmıştır. Ancak bu din de *(Fars-Arap tasavvufu gibi)* iman kurumuna yer vermemektedir[72]. Fars-Arap tasavvufu, Hıristiyanlığın, Yahudiliğin ve Zerdüştîliğin etkisi altında yapılanmış olan ve daha çok köpeksi yaşam tarzını benimseyen panteist bir mistik felsefe özelliğini taşıyordu. Evrendeki her zerreyi yaratıcı gücün parçaları olarak gören bir ana fikir etrafında geliştirilmişti. Fars-Arap tasavvufu, Meşhur ***«Ene'l-Hakk»*** söylemi ile temsil edilen, şekle ve görüntüye önem vermeyen, ***«şathiyeci»*** ve ***ibâhiyeci*** bir özellik taşıyordu.

Bu ilgiyle rahatça diyebiliriz ki; gerek 610-661 zaman aralığında geçen İlk İslâm Devleti döneminde; gerekse **Muaviye** ile başlayan monarşi döneminde *(ve 850 yılına kadar devam eden Abbasilerin yükselme döneminde)* toplumun *-özellikle Orta Doğu'da yaşayan kesiminin-* büyük kısmı Allah'ın birliğine *(Kur'ân eksenli olarak)* inanıyordu. Çünkü *-iman kurumunun bekçileri olan ikinci ve üçüncü kuşak-* selef âlimleri 700 ilâ 850 yılları arasında yaşamışlardır. Dolayısıyla bu iki seçkin nesil sayesinde Tevhid inancı *(bu süre içinde de)* korunabilmiştir. Buna ***«Tevhidî Zihniyet Dönemi»*** diyebiliriz. Ancak şu gerçeği hiçbir zaman hatırdan çıkarmamak icap eder; ***Muaviyeci zihniyet***, gerek İslâm'ın bu erken çağında, gerekse sonraki yüzyıllarda tevhidî zihniyeti baskısı altına alarak *-her şeye rağmen günümüze kadar-* düşünceyi etkilemeye devam etmiştir. Dolayısıyla, Muaviyeci yönetimle birlikte yeniden, *-fakat bu kez başka bir kisve içinde-* ortaya çıkan Cahiliye rejimi eşliğinde; 850 yılından itibaren yayılmaya başlayan ***panteist Fars-Arap tasavvufunun***, ***«imansız evliyalık» inancının***, ***Şuûbiyeciliğin*** ve ***antik Yunan felsefesinin*** etkileri, iman kurumunu zedelemiştir. Bu nedenle Milâdî 850'den sonra Allah'ın birliği inancı, *-açıkça inkâr edilmek yerine-* ilginç ve spekülatif yorumlarla *-zamanın akışı içinde-* tahrip edilmiştir. Bunu da ***«İkinci Cahilî Zihniyet Dönemi»*** olarak adlandırmak yanlış olmaz.

661-850 yılları arasındaki ilk evresinde Muaviyeciliğin başlıca iki ideolojik özelliği vardı: ***Arap ırkçılığı*** ve ***Ehl-i Beyt düşmanlığı***. Muaviyeci zihniyetin gerek günümüze kadar devam eden etkileri, gerekse ona karşı doğan tepkiler gerçekten hayret ve dehşet uyandırıcıdır. **Hz. Ali**'ye karşı girişilen isyanda Muaviyeci zihniyetin sergilediği yanıltıcı ve spekülatif duruşun tetiklediği iki olay vardır ki olumsuz etkileri İslâm tarihinde büyük yaralar açarak günümüze kadar devam etmiştir. Önemle vurgulamak gerekir ki İslâm Ümmeti'nin çöküş süreci, işte bu zihniyet ve ona karşı doğan tepkilerle başlamıştır.

Muaviyeci zihniyete karşı doğan ilk tepki Haricilik hareketidir. Haricilik: *«din dışılık ve onun doğal akışına karşı direniş»* anlamını taşıyan; şiddet yanlısı, ilkel ve fanatik bir *dinî-siyasî* zihniyetin sembolüdür. Haricilikte, diyalog yoktur; Haricîler, genelde

---

[72] ***«Proto Tasavvuf»*** olarak da isimlendirebileceğimiz ham ve ilkel mistisizmde esasen iman kavramı yoktur. Çünkü bu düşünce, esas itibariyle ibâhîdir. Bu düşünce Tarîkat teorisyenleri tarafından *-İslâm terminolojisiyle ve asırların akışı içinde-* yeniden düzenlenmiş ve Müslümanlık için bir altyapı, bir arka plan haline getirilmiştir. Ham tasavvufun cazibesi; onun, ***1) Şiddetin her türüne karşı olmasında***, ***2) Sınırsız sevgi ve özveriye önem vermesinde*** ve ***3) Taraflar razı olursa*** *-insan ilişkilerinde-* ***hiçbir yasağa yer vermemesinde*** saklıdır. Türkistan Tasavvufu bu temele dayanır. Ancak *-Arap tasavvufunun aksine-* Türkistan Tasavvufu ibâhiyeciliğe kapalıdır. Bununla birlikte Allah Kavramı yerine ***«Evliya»*** kültüne dayanır. Nitekim Türkistan'ın ***Şamano-Budist Müslümanlığı***'nın altyapısını oluşturan Yesevilikteki ***«Allah»***'tan amaç, Kur'ân'ı Kerimde esma ve sıfatları zikredilen ***Zat-ı İlâhiye*** değildir.

muhataplarına sözlü savunma için bile fırsat vermezler. **Hz. Ali**'ye karşı suikast düzenledikleri ve onu şehit ettikleri gece, **Muaviye**'ye karşı da *-aynı gece-*, aynı girişimde bulunmuş, ancak amaçlarına ulaşamamışlardır. Onun için Haricilere ancak aynı dil ve aynı yöntemlerle karşılık vermek çoğu kez zorunlu hale gelir. Nitekim bu yüzdendir ki eski Haricîlerin devamı olan günümüzdeki ***Vahhabîler*** ve onların yetiştirdiği ***«Cihâdî Selefiler»***'le anlaşmak neredeyse imkânsızdır. Bu hareketin bağlıları, çoğunlukla Arap kökenlidirler. Bunlar, *-tarih boyunca ve günümüzde-* en az Müslümanlar kadar İslâm'ı tahrip etmede etkili olmuşlardır. Nitekim ***Arap Haricîliği*** de aynen ***Türk Müslümanlığı*** ve ***İran Şiî Moselmânîliği*** gibi tehlikeli ve İslâm ile *-gerçek anlamda-* hiçbir ilişkisi bulunmayan yıkıcı bir dindir. Hariciliğin ilginç bir yanı da onun, *-vaktiyle Muaviye'ye karşı iken-* zamanla koyu Muaviyeci bir zihniyetle şartlanarak evirilmiş bulunmasıdır.

Muaviyeci zihniyete karşı doğan ikinci tepki ise Şiîliktir. Şiî: Arapça yandaş, taraftar demektir. Bu harekete katılanlara ilk zamanlarda «**Şiatu Ali** شيعة علي», yani ***«Ali taraftarları»*** adı veriliyordu. Erken dönem Şiîlerin hepsi Arap kökenli idiler ve giriştikleri hareket tamamen İslâm anayasasına uygun bir siyasi karakter taşıyordu. Bu topluluk tevhidî inanca bağlıydı. Muaviyeci zihniyetin, bu gruba karşı izlediği tutum çok sertti. **Muaviye**, hakimiyetini güçlendirdikten sonra Şiîleri susturmak ve sindirmek için her yola başvurdu. Valilerin her Cuma günü, hutbelerinde **Hz. Ali**'ye sövmelerini emretti. *(Bu gelenek 40 yıl kadar sürmüştür)*. Nitekim yönetimi ele geçirdiği ilk yıllarda **Hz. Ali** yandaşlarından **Hucr bin Adiyy el-Kindî** (öl. 671) adındaki şahsiyet *-bu geleneğe karşı çıktığı için-* altı arkadaşı ile birlikte *-hiçbir yargılama yapılmadan-* idam edilmişlerdir. Böylece Şiîlere ağır bir gözdağı verilmiştir.

Sasanî İmparatorluğunun İslâm topraklarına katılmasını hiçbir zaman hazmedemeyen İranlıların kurduğu *(dinî-Siyâsî)* Şiilik, hem komplocu ***İbn Sebe Şiîliği***'nden, hem de ***(Hz. Ali** yandaşlığı olarak bilinen)* ilk dönem Tevhidî Şiîlik'ten çok farklıdır. İran Şiîliği'nin temelinde ***Megalo-Pers hayâli***, ***Arap nefreti*** ve ***İslâm'dan intikam duygusu*** yatar. Bu zihniyet, ***«Zühtçü Fars-Arap Tasavvufu»*** kisvesindeki ilk mistik akım eşliğinde başlatılan ***Şuûbiyecilik*** *(İran milliyetçiliği)* temeli üzerinde yapılandırılmıştır. Bu ideal, **Büyük Darius** dönemine yeniden kavuşma özlemine dayanmaktadır. 850'li yıllardan itibaren zihinleri meşgul etmeye başlayan bu hayâl, tarihin akışı boyunca değişen konjonktüre göre farklı ivmeler kazanarak günümüze kadar devam etmiştir. İslâm'a karşı ***«Moselmanî»*** adı altında bir alternatif din olarak yapılanan Şiîlik, *-İslâmî değerleri ve İslâmî argümanları yoğun biçimde kullanarak tarih boyunca-* ona karşı yanıltıcı ve spekülatif bir savaş sürdürmüştür. Bu savaşı günümüzde de amansızca sürdürmektedir. Bugün de İran'da *-hemen her alanda-* yoğun bir İslâmî terminoloji ve yazıda Arap alfabesi kullanılmaktadır. Bunlar, 1400 yıldır İranlıların İslâm'a karşı verdikleri savaşın önemli stratejilerindendir. Ancak bu dolaylı savaşın, *-Safevî Devleti'nin kurulduğu 1500'lerin başından itibaren-* daha farklı bir mecraya girerek devam ettiğini söylemek gerekir.

Şiîlik, 1200'lerde kurulan Türk Müslümanlığı için ilham kaynağı olmuştur. Ancak Şiîlik, *-belirgin özellikleriyle-* Türk Müslümanlığından büyük farklılıklar göstermiştir. İkisinin ortak özelliği ***«Arabizme karşı direniş»***tir. Ne var ki bu her iki dinin, direndiği ***«Arabizm»***, aslında ***«Kur'an'daki İslâm»***'dan başka bir şey değildir! Dürüst olmak gerekirse, bu iki yapıdan hiç birini İslâm'la doğrudan ilişkilendirmek mümkün değildir. Örneğin bunları İslâm'ın birer mezhebi ya da ondan dönüştürülmüş birer akım olarak nitelemek gerçekçi bir tespit olamaz. Fakat *(hiçbir şeyin yanlış anlaşılmaması için)* şu

gerçeği de hemen ifade etmek gerekir ki günümüzün gerek ***Arabist vahhabiliğine***, gerekse millileştirilmiş bütün ***Arabist dinsel akımlara*** da aynı açıdan bakmak gerekir. Nitekim ***«Arap dindarlığı»*** kapsamındaki akımların tümü de bu iki din gibi ***«Kur'an'daki İslâm»***'a karşı alarm halindedirler. İşte İslâm'ı bu dinlerden ayıran kırmızı çizginin sırrı burada saklıdır.

***

Bir yandan Muaviyeci monarşinin baskıcı siyaseti ve ona karşı doğan ***Haricî*** ve ***Şiî tepkiler***; öbür yandan Abbasi döneminde Arap kisvesine bürünmüş **Cüneyd-i Bağdadî** (830-910), **Ebubekr-i Şiblî** (861-946) ve **Hallac-ı Mansur** (858-922) gibi ***«İranlı, çoktanrıcı evliyalar»***ın yaymaya çalıştığı ***şathiyeci*** *(Allah ile alay eden)* ***«Harabât Tasavvufu»***; bunların yanı sıra, yine İran kökenli bir grup edip ve şairin başlattığı Şuûbiyecilik *(yani İran Milliyetçiliği)* hareketi, binli yıllardan itibaren İslâm toplumunda derin bir zihniyet bunalımına yol açtı. Din ve siyaset karmaşasına boğulan bu ortamda adalet, ciddiyet ve faziletler unutuldu. Gerek ***İran Moselmânîliği***, gerekse ***Türk Müslümanlığı***, bu bunalımın birer sonucu olarak peydahlanmışlardır. Kezâ, bu krizin etkisiyledir ki İslâm akidesinin bozulmasından kaygı duyan ilim erbabı, *(Emevî döneminin sonlarında)* cedelî bir hareketin kapısını açtılar. İlk önce rasyonalist bir grup akademisyen ***«Mu'tezilîlik»*** adı altında tarihe geçen *(akılcı)* bir düşünce akımını başlattı. Bunlar Aklı önceleyerek Kur'ân'ı ve Sünneti yorumluyor ve ***«Kur'ân'ın yaratık olduğu»***nu ileri sürüyorlardı, Abbasî Halifelerinden **el-Me'mûn bin Harunu'r-Reşîd** (786-833) ve kardeşi **el-Mu'tasım bin Harunu'r-Reşîd** (796-842) zamanında devletin resmi mezhebi haline getirilen ***Mu'tezilîlik***, aslında ***şathiyeci***, köpeksi Fars-Arap tasavvufuna ve yaygınlaşan mitolojiye tepki olarak ortaya çıkmıştır. 150 yıl kadar süren bu ***Kelâmî zihniyet dönemi***, toplumun tabanını hemen hiç ilgilendirmemiştir. Kur'ân ve Sünneti önceleyen ve aklı üçüncü sıraya koyan grup ile girdikleri ateşli tartışmalarda nihayet Mu'tezilîler kesin şekilde yenildiler. Bu olay, Abbasî Halifelerinden **el-Kadir Billâh Ahmed bin İshak** (947-1031) zamanına rastlar. Böylece Mu'tezilîlik tarihe gömülmüş oldu.

Bu dönemden önce etkilerini hissettirmeye başlayan ve İman konularında sınırları esneten başka birtakım felsefî düşünceler de vardı. Bunları savunan inanç grupları, yavaş yavaş ortaya çıktı. Bunların en önemlileri ***Mürcie***, ***Cehmiyye*** ve ***Müşebbihe***'dir.

İman kavramını diyalektik tartışmalara konu yapan ilk gruplardan ***Mürciîler*** de ***Cehmîler*** de ***Haricîliğe*** karşı tepki duydukları için *siyasî-felsefî* birer akım başlattılar. Ancak Mürcie hareketi, çok farklı ve ılımlıydı. 680-694 yılları arasında ortaya çıkan ilk Mürciîlik eğilimi, bu 14 yıllık zaman aralığında patlak veren ve İslâm toplumunun çözülerek kamplara bölünmesine neden olan yıkıcı hadiselerin olumsuz etkilerini azaltmayı ve halkı sakinleştirmeyi amaçlıyordu. Onun için bu eğilimde olanlar, tarafsız ve uzlaşmacı olarak tanındılar. Bu düşünceye sahip olan ilkler arasında ***Abdullah b. Ömer***, ***Sa'd bin Ebî Vakkās***, ***Muhammed b. Mesleme*** ve ***Usâme bin Zeyd*** gibi sahâbîler vardı. Ancak bu şahsiyetler, tarihe Mürcie olarak geçen gruba dahil edilemez. Bunlar, ***Muaviye-Ali*** kavgalarından dolayı kimseyi suçlamak istemiyor, haklarındaki hükmü Allah'a havale ediyorlardı. İlmî tespitlere göre; *«Mürcie'nin fıkhî görüşleri, Hammâd b. Ebi Süleyman ve ardından Ebû Hanîfe etrafında odaklanan âlimlerce Kûfe'de sistemleştirilmiştir.»*[73] Bu inanç hareketi İslâm kelâm tarihine ***«Mürcie»***, yani

[73] Bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt:32. S. 41-45

"Erteleyiciler" olarak geçmiştir. Bunlar Kitap ve Sünneti yorumlarken ***akıl***, ***kıyas***, ***istidlâl*** ve ***te'vil*** yollarını kullanmış; ameli imandan saymamış; müesses nizama başkaldırmayı «***Bağy*** **بغي**»[74] *(cinayet hükmünde)* siyasi suç kabul etmişlerdir.

Cehmîliğe gelince bu düşünce, **Cehm b. Safvân**[75] adında bir şahıs tarafından üretildi. Sonra **Bişr bin Gıyâs el-Müreysî** (ö. 833) tarafından sistemleştirildi ve savunuldu. Bu düşüncenin, Haricîlerdeki antropomorfizme tepki olarak ortaya çıktığı ve ilhamını Hint felsefesinden aldığı ileri sürülmüştür.

Aşırı rasyonalist bir düşünce olan Cehmiye inancının özeti şudur: *«Zât-ı ilâhiye insan tasavvuru ile algılanamaz. Dolayısıyla insan için söz konusu olan akıl, bilgi, hayat, duyma ve görme gibi sıfatlar Allah'a yakıştırılamaz. Ancak Onun için kādir, yaratıcı ve fâil denebilir. Allah, mutlak "meçhul"ü bilmez, dolayısıyla henüz yaratmadığı şey hakkında bilgisi yoktur. Ona kelâm sıfatı nisbet edilemez; Çünkü Allah konuşmaz. Allah'ın dünyada da âhirette de görülmesi imkânsızdır. Mutlak irade Allah'ındır, insan iradesi fizyolojik bir içgüdüdür. Ne amelleri yazan, ne de can alan melek vardır. Cennet ve cehennem geçici olarak âhirette yaratılacak, ancak ceza ve mükâfat bittikten sonra -Allah'tan başka- her şey ebediyen yok olacaktır..»*

***

İslâm'dan ciddi sapmaların yaşandığı Milâdî 661'den 850'li yıllara kadar, ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimelerinin hiç telâffuz edilmediği kuvvetle muhtemeldir. Fakat «***"Müslümanlık"*** kelimesinin Milâdi 900'lerde kullanıldığı kesindir. En azından bunu, ***Satuk Buğra Han Tezkiresi*** (922-955) adlı belgeden öğreniyoruz. Bu belge üzerinde çalışma yapan **Mehmet Turgut Berbercan**'ın yazdığı akademik bir makalede bu konu ile ilgili çok önemli bilgiler mevcuttur. Araştırmacı **Berbercan**'ın incelediği parçada ***"Müslümanlık"*** kelimesi, Orta Asya klasik dönem sonrasındaki Çağatayca'da ***"Müselmānçılık"*** şeklinde kullanılmıştır. Adı geçen belgede ***"Müselmân"*** ve ***"Müselmānçılık"*** sözcükleri, 27 kez geçmektedir.»[76]

Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı'ya göre Emevî Komutan **Nasr bin Seyyar**'ın (663-748) Horasan Valiliği günlerinden itibaren bu bölgede İslâm, yüz yıl kadar tam anlamıyla yerleşmemiştir.[77] Bu süre -*zihniyet bunalımının hüküm sürdüğü*- 750-850 yılları arasına

---

[74] *«**"Haktan ayrılmak, zulmetmek, haddi aşmak"** anlamına gelen **bağy**, fıkıh terimi olarak ifade ettiği siyasî anlamın yanı sıra **"Allah'a karşı gelme, dinin çizdiği sınırları aşma"** mânasında dinî-ahlâkî bir terim olarak da kullanılmaktadır.* Bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt:4. S. 451-452.

[75] **Cehm bin Safvân** (696-745), Semerkantlı, Türk kökenlidir. Türkistan'ın işgali sırasında esir alınıp **Ezd Kabilesi**'nden **Râsiboğulları** ailesine satıldı. Sonra özgürlüğü bağışlandı. Harranlı filozof **Ca'd bin Dirhem'**in etkisinde kaldı. Hocası **Ca'd bin Dirhem**, Emevilerin Irak eyalet valisi **Hâlid bin Abdillâh el-Kasrî** tarafından 742 yılında bir kurban bayramı sabahı, yere yatırılıp bıçakla boğazlanarak idam edilmiştir.

[76] Bkz. **Feriduddin AYDIN**, Geçmişten bugüne Nakşbendîlik *(Tarîkatçılığın Sırları ve Şifreleri)* s.240. İstanbul-2020. Not: Bu çalışma henüz basılmamış ve yayınlanmamıştır.

[77] Yazarın kullandığı ifade şöyledir: *«Uzun süre yaklaşık olarak bir asır içinde büyük mücadeleler sonucu gerçekleştirilen bu siyasi fetih hareketleri sırasında Aşağı Türkistan'da İslâmiyetin tam manasıyla yayıldığı ve dinî hakimiyetin tamamen yerleşmiş olduğu söylenemez»* Kaynak: Prof. Dr.

rastlamaktadır. İşte Müslümanlığa ortam hazırlayan olayların çoğunun bu süre içinde cereyan ettiğini var saymak gerekir. Bunların başında, 869'da patlak veren ve ***«Zenci İsyanı»*** olarak tarihe geçen olay gelmektedir. ***«Yeşil Komünizm»*** diye niteleyebileceğimiz bu hadise ve sonuçları -*tarih boyunca*- çeşitli içerikler kazanarak etkilerini zamanımıza kadar devam ettirmiştir.

Abbasilerin yükselme devrindeki refah, ahlâkta büyük bir çöküntüye yol açınca Tasavvufun ve İran Pers milliyetçiliğinin gelişen etkileriyle İslâm'ın kutsal değerleri büyük bir erozyona uğradı. Hilâfet kavramı iyice yozlaştı. Gerek Endülüs Emevî Devleti'nin Bağdat'taki hilâfet makamından bağımsız hareket etmesi, gerekse Abbasi İmparatoru, «Halife» **Harunu'r-Reşîd**'in, Endülüs Emevi Devleti'nin Hükümdarı **Abdurrahman ed-Dahil**'e karşı Frankları cesaretlendirmesi bunu göstermektedir. Bunun yanı sıra aşırı düzeyde zenginleşen bir azınlık ile son derece yoksullaşan geniş halk kitlesi arasında derin bir uçurum meydana geldi. Sonuç olarak, 900'lü yıllardan sonra çok daha tehlikeli hale gelen zihniyet bunalımı ortamında ***Hürremîlik*** *(Babekîlik)*[78], ***Karmatîlik***[79], ***İsmailîlik*** ve ***Nusayrîlik*** gibi dinler ortaya çıktı. Bu dinler bir yandan Fars-İran Şiî Müslümanlığını şekillendirmeye başlarken, öbür yandan Türk Müslümanlığının ortaya çıkmasında da büyük rol oynadı. İnanç ve düşünce krizinin

---

Zekeriya Kitapçı, Orta Asya'da İslâmiyetin Yayılışı ve Türkler, s. 87. Damla Ofset Matbaacılık ve Tic. A.Ş. Baskı III. Konya-1994

[78] ***Hürremîlik*** خُرمية: İran halkının İslâm öncesindeki dini olan ***Mecûsi***'likten ilhamını almış *mistik-ideolojik* bir akımdır. İran'ı fetheden Araplardan intikam almak amacıyla kurulduğu söylenebilir. Farsça şen, neşeli Anlamına gelen ***«Hurrem»*** kelimesi, bu akımın ibâhî bir temele dayandığını düşündürmektedir. Çıkardıkları isyanlarla hem Emevî hem Abbasî yönetimlerini meşgul etmişlerdir. Hürremîler, **Ebû Müslim el-Horasanî**'ye efsanevî ve kutsal bir kişilik mal etmiş, ona bir peygamber hatta bir ilâh olarak inanmışlardır. Emevî Hânedânı'nın yıkılmasında ve yönetimin Abbâsîler'e geçmesinde büyük rol oynayan bu İranlı komutan, -*Müslümanlık tarihi boyunca Türk ve Fars muhitlerinde*- daima haklının yanında yer alan, haksızlığa ve zulme karşı çıkan bir sembol olarak vicdanlara yerleşmiştir. Onun kahramanlıkları hakkında üretilen mitolojik halk hikâyeleri ve destanlar, asırlar boyu toplantılarda ve sohbetlerde halk arasında anlatıla gelmiştir.

[79] ***Karmatîlik***: ***«İsmailî Dini»***'nin bir koludur. Bu dinin felsefesi, -*Abbasîler zamanında ortaya çıkan*- İsmailîliğin misyonerlerinden ***«Karmat»*** ya da ***«Kırmıt»*** lakabıyla anılan **Hamdân bin el-Eş'as** (öl. 906) tarafından düzenlendi (869). Hamdan, Milâdî (869-883) yılları arasında meydana gelen zenci isyanı sırasında, işçilerin ezilmişliğini fırsat bilerek yoksul kesimleri *(Abbasi yönetimine karşı)* organize etti. Bu süreçte, kayın biraderi **Abdân** ile birlikte takipçilerine özel bir beyin yıkama sistemiyle yeni inançlar aşılamaya koyuldular. Hitap ettikleri topluluklar arasında materyalist düşünceyi yaymak için dokuz aşamalı bir eğitim uygulaması başlattılar. Bu aşamaların adları şöyle idi: 1) ***Teferrus*** *(deneğin psikolojisini yönetme)*; 2) ***Te'nîs*** *(Isındırma)*; 3) ***Teşkîk*** *(kuşkulandırma)*; 4) ***Ta'lîk*** *(bekleterek konsantrasyonu sağlama)*; 5) ***Rabt*** *(bağlama)*; 6) ***Tedlîs*** *(yanıltma)*; 7) ***Te'sîs*** *(imansızlaştırmayı temellendirme)*; 8) ***Hal'*** *(dinden soğutma)*; 9) ***İnsilâh*** *(Dinden tamamen soyutlama)*… Bu olayların başlangıcı, Abbasî Halifesi **el-Mu'tazıd-Billâh** (857-902) zamanına rastlar.

Karmatîlik: Ortak mülkiyet esasına dayalı, ***siyasi***, ***protest***, ***mistik***, ***mesyanik*** ve ***gizemci*** bir felsefedir; beşerî bir din niteliğini de taşır. ***Hinduizm***, ***Zerdüştîlik***, ***Manicilik***, ***Mazdekçilik***, ***Sabiîlik***, ***Hıristiyanlık***, ***Yahudîlik*** ve ***İslâm*** gibi birçok dinin değerleri sentezlenerek ***Neoplatonculuk*** temeli üzerinde yapılandırılmıştır. İran'ın ilk İslâm Devleti tarafından fethedilmesinin intikamı olarak bu dinin kurulduğu kuvvetle muhtemeldir. Karmatîlerin *(850-1250 yılları arasında)* giriştiği isyanlarla devam eden macerası, İslâmî değerlerin büyük ölçüde yıkımına neden olmuştur. Nitekim Karmatîler Bahreyn'de *(909-1078 yılları arasında)* bir devlet kurdukları gibi ***Suriye***'de, ***İran***'da, ***Türkistan***'da ve ***Hindistan***'da da devletçikler kurmuş, böylece -*dolaylı da olssa*- Müslümanlığın peydahlanmasına zemin hazırlamışlardır. Karmatîlik hakkında birçok kitap yazılmıştır. Ancak bu teşkilât ve felsefesi oldukça karmaşık bir içeriğe sahip olduğundan, barındırdığı sırlar günümüze dek gizemini korumaktadır.

zirveye ulaştığı bu dönemin en önemli olaylarından biri «İhvânu's-Safa» hareketi, Öbürü ise 1200'lerde yeşermeye başlayan Türkistan Tasavvufu'dur. *(Bu tasavvuf ekolünde iman kurumu yoktur.)*

İhvânu's-Safa hareketi; *-Milâdî 980 yılında Zencî İsyanı bastırılınca, önce Irak'ın **Vâsıt** kentinde ortaya çıkan, daha sonra geniş çevreleri etkileyen-* gizli bir entelektüel devrim girişimidir. Bunu bir bilgelik hareketi olarak yorumlayan araştırmacılar da vardır. Burada önemli bir noktayı tespit edelim; Gerek ***İhvânu's-Safa hareketi***, gerekse ***Hürremîlik***, ***Karmatîlik***, ***İsmailîlik*** ve ***Nusayrîlik*** arasında önemli bir ortak payda da bulunmaktadır: ***Hz. Ali yandaşlığı*** veya başka bir ifadeyle ***«Ehli Beyt»***'e bağlılık… İşte bu maske, söz konusu hareketlerle ilişkisi bakımından Fars Şiîliği'nin içyüzünü net bir şekilde açıklamaktadır. Sonuç olarak; İslâm dünyasında, 900'lü yıllardan sonra zihniyet bunalımının tehlikeli boyutlara ulaştığını söyleyebiliriz. 1090 yılında ***Alamut Kalesi***'nde *-bir cinayet şebekesi olarak organize olmaya başlayan-* ***Haşhaşîler*** örgütünün varlık göstermesiyle birlikte İslâm'ın neredeyse gerçek izlerinin tamamı, artık vicdanlardan silinmiş oldu ve Politeist Müslümanlık dönem başladı.

Bu dönemden itibaren Ümmetin siyasi birliği bozuldu; Abbasi coğrafyası üzerinde; Maveraünnehir'de ***Sâmânoğulları*** (819-999); Sistan'da ***Saffarîler*** (861-1003); Mısır'da ***Tolunoğulları*** (868-905); İran'da ***Büveyhoğulları*** (934-1055); önceleri Tunus'ta, daha sonra Mısır'da: ***Fatimîler*** veya ***Ubeydîler*** (921-1171); yine Mısır'da ***İhşitoğulları*** "Akşitler" (935-969); Mısır'da ve Suriye'de ***Eyyubîler*** (1174-1341); gibi çeşitli devletçikler kuruldu, *Şiî-İsmailî* Fatimîler, Hilâfeti Abbasîler'den almak için İran'daki Şiî Büveyhoğulları ile anlaştılar. Böylece İslâm dünyası tam anlamıyla parçalandı. İnanç birliği ortadan kalktı. Mısır'da Fatımîler döneminde Mevlit geleneği başlatıldı; ezanın sözlerinde değişiklik yapıldı; Fatımî diktatörü **el-Hakim Biemrillâh**[80] (985-1021) ilâhlığını ilân etti. İran kökenli **Hamza Bin Ali**, onun inanış ve davranışları etrafında ***Dürzîlik***[81] adı altında bir din üretti. Sonraları Mısır'da kurulan ***Memlükler*** (1250-1517); Bu dinin yayılma hızını nispeten kesti iseler de Dürzîlik Lübnan'a ve Kuzey Afrika'nın uç noktalarına sıçrama yaparak buralarda tutunmayı başardı. Varlıkları günümüze kadar devam etmektedir. Gerek Haçlıların, gerekse sömürgecilik döneminde Batılıların Orta Doğu'ya yerleşmelerinde Nusayrîlerin ve Dürzilerin büyük yardımı olmuştur.

İslâm dünyasındaki zihniyet bunalımı 1000'li yıllarda bir kat daha artarak devam etti. Çoktanrıcılık (Evliyâcılık), kerametçilik (efsanecilik ve mitoloji), bid'at ve hurafeler her tarafa yayıldı. **Gazalî** (1058 -1111) gibi birikimli ve güçlü bir şahsiyetin bile ruhsal

---

[80] İmam Suyûtî, ***«Târîhu'l-Hulefâ»*** adlı eserinde bu şahıs için «el-Hâkim biemri İblîs» tabirini kullanmaktadır. Bkz. Age. S.220

[81] **Dürzîlik**: ***«el-Hakim Biemrillah»*** unvanıyla bilinen 6. Fatımi Hükümdarı **el-Mansur bin el-Azizbillah**'ı tanrı olarak kabul eden Neoplatoncu, *ezoterik-beşerî* bir dindir. *«Bâtınî karakterli olan, bünyesinden çıktığı **İsmâilî** çevrenin inançlarını reddeden ve kendilerini tevhid ehli diye adlandıran Dürzîler, asırlar boyu hemen herkes için bir muamma olma özelliğini korumuştur.»* (Kaynak: **Prof. Dr. Mustafa Öz**. TDV İslâm Ansiklopedisi cilt:10. S. 39-48). **Prof. Dr. Muhammed Hayr Ramazan Yusuf**'a göre, Dürzîler'in dinleri için, *-Kur'ân-ı Kerim'den alıntılarla düzenledikleri-* bir ***«Mushaf»*** bulunmaktadır. Bu kitap Rasûlullah (s) hakkında ağza alınamayacak hakaretler içermektedir. Yazarın Arapça ifadesi aynen şöyledir:

"إن الدروز يؤوِّلون كلَّ ما في الكتب السماوية، وأن المقصودَ بإبليس فيها " محمدٌ" [صلى الله عليه وسلم، وهو الذي بشَّرَ به جميعُ الرسل عليهم الصلاة والسلام]. وأوردَ أشياء من عقيدتهم في نبينا لا يُطاق كتابتها!!"

Bkz. https://www.alukah.net/web/khair/0/38063/

bunalım geçirerek bir süre kayıplara karışması, döndükten sonra da *-ölünceye kadar-* toplumdan soyutlanması, *-850'den sonra ortaçağ boyunca-* yaşanan iman ve ahlâk krizinin ne kadar şiddetli olduğunu kanıtlamaktadır. Bu durum dış dünyaya yansıdığı için önce Batı'da Katolik Hıristiyanlar **Papa II. Urbanus**'un (öl. 1099) fetvası üzerine 1096 yılında Ortadoğu'ya saldırmaya başladılar. Bu dönemde İslâm tamamen unutuldu. Onun yerini irili ufaklı mitolojik ve animist birtakım dinler doldurmaya başladı. Bu sıralarda, Orta Asya'da da *(İranlıların etkisiyle)* zihinler oldukça bulanıktı. **İmam Matüridî** (862-944), **Ömer Nesefî** (1069-1142), **Fahreddin Râzî** (1149-1209) ve **Sa'duddin Teftazânî** (1322-1390) gibi ilim erbabı ve emsallerinin etkileri ortadan silindi. Buhara ve Semerkant medreseleri ruhsuzlaştı, topluma yön veren eski ilmî kudretlerini tamamen yitirdiler.

Haçlılardan sonra bu kez İslâm coğrafyasına Moğollar saldırdı. Selçuklu Ordusunun 1243'te Kösedağ mevkiinde Moğol ordusuna yenilmesinden sonra Anadolu'nun birliği bozuldu. Şamanist inançlar bütün Anadolu'ya yayıldı. İman fukaralığı o derece yaygın hale geldi ki İslâm dünyasının başkenti (Bağdat) Moğol ordusunun karşında direnemedi. Sözde «İslâm Ümmetinin Halifesi» yakalanarak yüzlerce âlim ve devlet adamı ile birlikte birer çuvala konduktan sonra binlerce Moğol süvarilerine çiğnetildiler. Bağdat'taki kütüphaneler yakıldı, külleri Dicle'ye döküldü (1258).

Bu sıralarda Orta Asya'da Türk Müslümanlığının temelleri atılıyordu. Çünkü ilim ve iman göçmüş, meydan boşalmıştı. Tam bu sırada Türk Müslümanlığının *(daha sonraları iki ayağından birincisini oluşturacak olan)* Nakşbendîliğin temeli **Abdülhalık Gucdevânî** tarafından; *(ikinci ayağını oluşturacak olan)* Bektaşiliğin ve Alevîliğin temeli de **Ahmed Yesevî** tarafından atıldı.[82]

Abbasi dönemi Şiîliğinin etkili olduğu Fars bölgesinde vaktiyle türeyen sapkın akımlardan, siyaseti ve toplum zihniyetini en çok ***Hürremîlik*** *(Babekîlik)* meşgul etmiştir. Geç dönem Safevî Şiiliği'nin bir yansıması olarak ortaya çıkan ***Babîlik***[83] ve ***Bahailik***[84] gibi *mistik-siyasi* karakterli akımlar ise XIX. Yüzyılda ortaya çıktı. Türk Müslümanlığı da kendi tarihi içinde *(Şamano-Budist karakterde)* onlarca mistik akım üreterek gelişmesine devam etti. Bunlar arasında Anadolu Selçuklu Devleti'nin

---

[82] Geniş bilgi için Bkz. **Feriduddin AYDIN**, Geçmişten bugüne Nakşbendîlik *(Tarîkatçılığın Sırları ve Şifreleri)* İstanbul-2020.

[83] ***Bâbîlik***: Bir devlet adamının oğlu olan İran'lı **Mirza Ali Muhammed Şirâzî** (1819-1850) tarafından kurulmuş *mistik-mesyanik*, spekülütif bir beşerî dindir. Bu şahıs, gençliğinde önce ***Hurûfiliğe*** merak saldı. Ardından saatlerce oturup güneşe bakarak tuhaf psikolojik durumlar yaşadı. Sonra «**beklenen Mehdi»**'yi arama macerasına girişti. Nihayet etrafına topladığı bağlılarına 23 Mayıs 1844 günü, kendini **Mehdi**'ye ulaştıran yolun kapısı olarak kabul ettirdi. Bunun üzerine ona, bağlıları tarafından *(Arapça kapı anlamına gelen)* ***«Bâb»*** unvanı verildi. Çok geçmeden Mehdi olduğunu ilân edince İran yönetimini telaşlandırdı. Olaylar gelişince, , Kaçar Hanedanlığının yönetimi döneminde Nâsırüddin Şah'ın emriyle 9 Temmuz 1850 günü Tebriz'de kurşuna dizildi. Ölümünün ardından kurulan Bahâî Dini'nde peygamber sayılmaktadır.

[84] ***Bahâîlik***: **Mirza Ali Muhammed Şirâzî**'nin ardıllarından **Mirza Hüseyin Ali** (1817-1892) adında bir aktivist tarafından din niteliğinde kurulan *siyasi-mistik* bir akımdır. Bâbîliğin devamı niteliğindedir. ***«Sosyete dini»*** olarak bilinmektedir. Özellikle Batı dünyasında, çok sayıda bağlıları bulunmaktadır. Bunlar kapitalist bir zümre olarak dinlerini yaşamaya ve yaşatmaya çabalamaktadırlar. Fazla bilgi için Bkz. TDV. Cilt:4. S. 464-468. Gerek Bâbîliğin, gerekse Bahâîliğin, İslâm'a duyulan aşırı nefret ve düşmanlık etkisiyle kurulduğu söylenebilir.

yıkımını hazırlayan nedenlerden Babaîliğe de bilhassa burada işaret etmek gerekir. Bu akımın günümüzdeki uzantısı sayılan *(ve mezhep görünümünde kendini sunan)* ***Alevilik*** ile Hanefist kesimin çabalarıyla devam ettirilen ***Nakşbendîlik***, Türkiye'de *(toplumun zihniyetini yönlendirmede)* geniş etki alanına sahiptirler. Gerek ***Alevîlik***[85], gerekse ***Nakşbendîlik*** birbirine aykırı karakterde yapılanmış olmalarına rağmen, Türk Müslümanlığını besleyen önemli birer kaynak niteliğini taşırlar.

***

Namık Kemal Zeybek Türk Müslümanlığını *-ayrıntılı şekilde, akıcı ve açık bir üslupla-* tanımlamış ve anlatmıştır. Günümüzün en tanınmış şahsiyetlerinden biri olan **Namık Kemal Zeybek**, verdiği bir röportajda konu hakkında çarpıcı ifadeler kullanmaktadır. ***«Türk'ün İnancı»*** adı altında kaleme aldığı kitabında **Zeybek**, Türk Müslümanlığını Arap Müslümanlığından kalın çizgilerle ayırmaktadır. Türkiye'de bir dönemin Kültür Bakanlığı makamında oturan **Zeybek**'le yapılmış olan bu röportaj Oda TV. Web sitesinde şu başlık altında verilmiştir:

"Türklerde din yok inanç var." ***Namık Kemal Zeybek****, yeni kitabı* ***'Türk'ün İnancı****'nda bilimin önemine dikkat çekiyor, Türk ve Arap Müslümanlığı arasındaki farkları ortaya koyuyor. (...) Hürriyet'ten* ***İpek Özbey****'e konuşan* ***Namık Kemal Zeybek****, iki inanç arasındaki zihniyet farkları ve 'evrimin müfredattan kaldırılması'nın sonuçlarını anlattı.»*[86]

«- Türklerin Allah inancı nasıl?» şeklinde yöneltilen soruya ise **Zeybek** şöyle bir yanıt vermektedir:

«Varlığın dışında bir Tanrı falan yok. O yüzden Türk inancında 'Tanrı var mıdır, yok mudur' tartışması da yok. Çünkü Tanrı gök. Gök dediğimiz uzay, kozmos. Bayat ve mengü. Başlangıcı ve sonu olmayan, sınırsız, ne varsa içine alan ama her var olanın da içinde olan. Varlığın kendisi Tanrı yani. Onun için Türk Tengri dendiği zaman gök kastedilir. Allah varlığı kendisinden yaratmıştır. Varlığın kendisi Tanrı'dır. Türk Müslümanlığıyla Arap Müslümanlığını ayıran birinci mesele budur: Tanrı inancı.»[87]

Günümüzde, birikimli Türk aydınlarından biri olan **Namık Kemal Zeybek**'in Müslümanlığı bu ifadelerle tanımlamış olması oldukça önemlidir ve ciddiye alınması gerekir. Nitekim Türkiye'de ne Diyanet İşleri Başkanlığı ne de bilim otoriteleri bu tanımlamaya karşı herhangi bir reddiye ortaya koymamışlardır. Dolayısıyla İslâm'a karşı tavır alarak 1000 yıl önce Müslümanlık adı altındaki dini üretenlerin ve onu yüzyıllar boyu yeni içeriklerle şekillendirenlerin macerasını *(yukarıdaki kanıtlar ışığında)* bu şekilde anlamak gerekir.

***

[85] Alevîlik: Bilgi için bkz. **Ethem Ruhi Fığlalı**, TDV İslâm Ansiklopedisi: cilt 7, 1993, s. 320-321; cilt 13, 1996, s. 279-280; cilt 16, 1997, s. 169-175; cilt 16, 1997, s. 282-285; cilt 18, 1998, s. 518-521;

[86] Bkz. https://odatv.com.tr/turklerde-din-yok-inanc-var-0307171200.html

[87] https://odatv.com/turklerde-din-yok-inanc-var-0307171200.html

Müslümanlığın Doğmasına Zemin Hazırlayan İlk Neden

Türkistan'ın fethinden sonra ***Müslümanlığın***, *-günümüzden yaklaşık bin yıl önce dinsel bir hareket olarak-* kıpırdamaya başlaması, İslâm Tarihinde oldukça önemli bir dönüm noktasıdır. Bu ilgiyle atlamamak gerekir ki; Türkiye'de entelektüel elitin sıkça kullandığı ***«bin yıllık tarihimiz»*** şeklindeki söylem, dikkat edilmesi gereken *-yarı gizemli-* bir işarettir, bir şifredir! Çünkü 622-2018 arası, 1000 yıl değil, 1396 yıldır.

Müslümanlığın Milâdî 700'lerde depreşmeye başlaması, *-İslâm'ı hırpalayıcı üç sapkın olayı izleyen-* bir dizi komplo süreçlerinin sonrasına rastlar. Hâricîliğin patlak verdiği günler ile Müslümanlığın zihinlerde örüldüğü dönem arasında yüzyıllar geçmiş olsa da *-bu uzun zaman aralığında birbirini üretmiş sebep-sonuç zincirini geriye doğru izleyerek-* ikisini birbirine bağlayan ilgileri bulmak mümkündür. Fakat bu çok uzun bir uğraş gerektirir ve yeri burası değildir.

Müslümanlığın, *-Hz. Peygamber'in vefatından en az iki yüz yıl sonra-* İran'da *-ve daha sonra da Türkistan'da-* salt bir paradigma olarak zihinleri meşgul etmiş olabildiğini düşünmek gerekiyor. Çünkü kesin olarak diyebiliriz ki o tarihlerde, *(Türkler arasında)* **«Müslümanlık»** sözcüğünün telâffuz edildiğine ilişkin *-şimdiye kadar-* herhangi bir belgeye rastlanmamıştır; bu gerçeği geçersiz kılabilecek hiçbir kanıt mevcut değildir. Dileyen, **«Müslümanlık»** sözcüğünün tarihte ilk kez ne zaman ve kim tarafından kullanıldığını ispatlayarak bu bilgileri test edebilir.

***

Yukarıda sözü edilen üç sapmanın çok kısa özeti şudur: Kur'ân ve Sünnet çizgisine aykırı ilk belirgin çıkış, Muaviye'(602-680) nin ***Râşidî Hilâfet sistemine son vermesi*** olayıdır; ikincisi, ***Hâricîlik*** hareketidir; üçüncüsü ise ***İslâm akaidine entelektüel elitin, diyalektik söylemle müdahalesidir***… Bu üç olay da İslâm Dünyası'nın Araplar tarafından yönetildiği döneme rastlar. Bu da demektir ki Farslar ve Türkler, İslâm tarihinde henüz siyaset sahnesine çıkmadan önce Yüce dini dejenere edenler Araplardır. Bu vebal birinci derecede Araplara aittir. Tarih bunu kanıtlamaktadır.

Çok erken dönemde cereyan etmiş olsalar da Müslümanlığın doğmasında, bu üç hadisenin *-ciddi anlamda-* zemin hazırlayıcı birer faktör olduğunu söylemek yanlış olmaz. Ancak Emevî yönetimini İslâm'ın büsbütün dışına iten ve birbirini izleyerek sonraki gelişmelerde kalıcı etki bırakan faktörlerin başında **Hâricîliği** görmek gerekir. Bu süreçler, böylece adetâ birbirini doğurarak Müslümanlığın peydahlanmasına kadar devam etmiştir.

Müslümanlığın ortaya çıkmasının, neden ilk sebebi olarak Hâricîleri görmeliyiz? Oysa bu marjinal grup ilk kez **Hz. Ali** (599-661) zamanında siyaset sahnesine çıkmıştır ve bunların tamamı Arap idiler. Müslümanlık kelimesi ise yüzyıllar sonra yalnızca Türkler tarafından kullanılmaya başlamıştır. Günümüzde de yalnızca Türkler tarafından kullanılmaktadır. Görüldüğü üzere Haricilikle Müslümanlık arasında hiçbir ilişki bulunmadığı gibi Hâricîlerle Müslüman Türkler arasında da hiçbir alâka yoktur.

Bu tarihsel gerçeklere ilişkin yukarıdaki açıklama, Aslında İslâm'ı, *-daha ilk yıllarında aşındıran olaylara-* sadece dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Vurgulamak gerekir ki o günlerde henüz Müslümanlık adı altında bir din mevcut değildi. Fakat yüzyıllar sonra bu dinin *(hem de İslâm kisvesi giydirilerek)* sahneye çıkarılmasında birçok olay, zincirleme olarak *-bir şekilde-* etkili olmuştur. İşte bunların ilki Hâricîliktir.

Proto Vahhabîler olarak da adlandırabileceğimiz **Hâricîler** [88]الخوارج, ilk dönem İslâm toplumunun sürpriz manifestocularıdırlar. Bunların başlattıkları **dinî-siyasi** hareket, tarihe **«Hâricîlik»** olarak geçmiştir. Müslümanlığın, çok sonraları ortaya çıkmasının neden ilk tetikleyicisi sayılabileceklerini kavrayabilmek için bu grup ve davaları hakkında çok özet de olsa bazı bilgiler vermek gerekir.

656 yılında **Hz. Ali** ile **Muaviye** arasında patlak veren **Sıffin Savaşı** sırasında taraflar bir ara barış arayışları içine girdiler. Fakat hakemlik sırasında sergilenen spekülatif davranış biçimleri, barış arayışlarını sabote ederek çabaları sonuçsuz bıraktı. Bunun üzerine **Hz. Ali**'nin ordusunda bulunan büyük sayıda fanatik bir grup, tepki göstererek ona karşı isyan başlattı. **Hz. Ali**'nin Hâricî bir anarşist tarafından girişilen suikast sonucu yaşamını yitirmesi[89] ile had safhaya tırmanan siyasi karışıklıklar, *-Türkistan'ın (emevî orduları tarafından) işgal edildiği tariheten çok önce-* İslâm hayat düzeninde ciddi kırılmalara yol açmıştır. Bu zaman aralığında (661-707) *-nadir ve münferit istisnalar hariç-* İslâm coğrafyası üzerinde Türkler henüz varlık göstermiş değillerdi. Dolayısıyla bu tarihlerde Müslümanlığın var olduğunu ileri sürmek tarihî gerçeklerle asla bağdaşmaz. Kaldı ki Müslümanlık, *-muhtemelen önceleri belirsiz bir düşünce yumağı olarak-* ancak 1200'lerden sonra zihinlerde şekillenmeye başlamıştır. Bu ise Müslümanlığın, İslâm'ın doğuşundan 600 yıl sonra ortaya çıktığı anlamına gelmektedir.

Peki, İslâm tarihinde meydana gelen bu ilk sarsıntılar, sonrasını nasıl etkiledi, Müslümanlığın doğması için hangi gelişmelere yol açtı ve bu dinsel akıma nasıl zemin hazırladı? Bu soruya, tarih kaynaklarında cevap oluşturacak o kadar çok bilgi vardır ki bunları özetlemek bile kolay değildir. Ancak bunlara ***«bir gerçeğin binlerce sayfaya serpiştirilmiş öyküsü»*** diye bir ad yakıştırabilirsiniz. Onun için Müslümanlığın kronolojisini ortaya çıkarmak, *(kendini bu işe adamış profesyonel araştırmacıların dışında kalanlar için)* imkânsızdır. Problemin esasen can alıcı noktası da budur. Dolayısıyla bu kozmik anlatımlar içinden, ilişkili kareleri teker teker yakalayıp yan yana getirmek ve deyim yerinde ise taşları yerine oturtmak bir maharet ve de cesaret işidir. Onun içindir ki Müslümanlığın, bugüne kadar *(hele Türkiye'de!)* köküne inerek fotoğrafını net bir şekilde ortaya çıkarmayı hiç kimse göze almak istememiştir. Tam tersine bazı araştırmacı ve akademisyenler, sadece; ***«İslâm'a birçok bid'at ve hurafenin karıştırıldığı»*** yolunda kitaplar ve makaleler yazmış, böylece dinin dejenere edildiği ve mecrasından saptırıldığı yolunda velvele koparark meseleyi ***örtbas*** etmişlerdir. Bunlardan hiç biri, **İslâm** ile **Müslümanlığın** ayrı ve birbirinden tamamen bağımsız birer din olduğuna ilişkin herhangi bir görüş ortaya koymamıştır.. Nitekim bir bilim adamının aşağıdaki açıklamaları bu gerçeği kanıtlamaktadır:

---

[88] Arapça الخوارج kelimesi batı literatüründe: ***«Khawarij»*** şeklinde geçer.

[89] **Hz. Ali**'yi, namaz kıldığı sırada öldüren **Abdurrahman bin Mulcem el-Murâdî,** bir Hâricî militanı idi. Bu olay, Hicretin kırkıncı yılı, Ramazan ayının 19'uncu günü olarak tarihlere geçmiştir.

«11. Yüzyılda Orta Asya'da Ahmed-i Yesevî ile başlayıp gelişen mistik karakterli popüler Türk Müslümanlığı'nın hangi sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel ortamın ürünü olduğu, hangi inançların etkisinde oluştuğu, ana nitelik ve karakteristikleri, yayılış biçimi, Anadolu topraklarına intikali ve nihayet burada aldığı yeni biçim ile ilgili meseleler, bundan yaklaşık kırk küsur yıl öncesine kadar ilk defa merhum M. Fuad Köprülü tarafından çeşitli araştırmalarda vukufla ortaya konmuştu. Bu büyük âlim, İslâm'ın Türkler arasında kazandığı biçimi kendi bilimsel araştırmalarının ana konusu yapmış, Türk tarihinin diğer meseleleriyle de uğraşmakla beraber asıl bu alan üzerinde durmuştur. O bu alanda yalnız bir bilgi birikimi meydana getirmekle kalmayıp bunun sağlam bir metodolojisini oluşturdu ve kaynaklarını gösterip tanıttı. Öğrencisi merhum Abdülbaki Gölpınarlı onu başarıyla takip etti ve bu alana çok önemli katkılarda bulundu. (bu iki bilim adamının bu unutulmaz emeklerinin hakkını bugünün genç nesil araştırmacıları nedense ödemeye ve hatta hatırlamaya pek yanaşmıyorlar.)

Akademik Türk tarihçiliği bu ikisinden sonra, Anadolu Türkleri için gerek uzak ve yakın tarih, gerekse içinde yaşadığımız dönem bakımından aktüel bir öneme haiz olan Anadolu'da İslâm ve Müslümanlık problemiyle uğraşmayı bıraktı. Bu suretle meydana gelen boşluk, bilimsel yöntemlerden yoksun, birinci elden kaynaklara inmeyen spekülatif ve ideolojik olarak angaje olmuş kolaycı araştırmalara kapı açtı» [90]

***

Hâricîliğin, *-tutucu bir* ***siyasi-dini*** *hareket olarak-* ilk dönem İslâm toplumunu her bakımdan tehdit ettiğini ve insanların siyasi olaylardan ürkerek sindiğini tahmin etmek güç değildir. O günlerdeki hoşgörüsüzlük ortamında moralini yitiren Arap halkın, *-İslâm'ın dışından-* alternatif teselli kaynakları arayışına girdikleri muhakkaktır. Tasavvufun tam bu sırada, çoğu İran kökenli mistik şahsiyetler tarafından yaygınlaştırıldığı ise zaten bilinen tarihi bir gerçektir. Nitekim İranlı Zerdüştî militan gruplar için o günler, tam bir altın fırsat dönemi olmuştur. Bu gelişme, kuşkusuz Emevî yönetimini etkilemiş ve sertleştirmiştir. Bu yüzden *(cihad ahlâkına aykırı olarak)* yönetimin izlediği işgal niteliğindeki **«fetih?»** hareketleri sırasında *(özellikle Türk kentlerinde binlerce putun toplatılıp yakılmasıyla)* Türklerin vicdanında İslâm'ın mahkûm olmasına neden olunduğu kuvvetle muhtemeldir. Dikkat edilirse bu haşin ve ilkel davranış biçiminde, bilinçaltındaki mutaassıp hâricî ruhun ve Arap ırkçılığının dışa vurumu vardır. İslâm böyle bir muameleyi onaylamaz. Hidayete çağrı mesajları, zamana yayılarak verilir. Bu uygulama, hikmete daha uygundur. Ne var ki Arapların Putçuluğa karşı giriştikleri sert tedbirler, tabiatıyla, *-o günler için-* Türklerde İslâm'a karşı derin bir kin ve nefret uyandırmıştır. Bu nedenle onların, *(başkaldırı yerine)* spekülatif bir dinsel tercihle tepki gösterdikleri akla gelmektedir. Bu yöntem, aynı zamanda *-psikolojik bir tatmin yolu olarak-* onlar için daha güvenli bir protesto şekli olmuştur. Bu tepkinin en çarpıcı ve en tehlikeli ürünü olarak Müslümanlık adındaki mistik ve çelişik inançlar sarmalı, böylece *-İslâm karşıtı bir din olarak-* sinsice örülmüş ve günümüze kadar yaşatılmıştır. Nitekim bugün *-siyasi propagandalar ve milli sloganlar eşliğinde hız verilen-* dincilik faaliyetleriyle **Müslümanlık**, olabildiğince

[90] **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**, Türk Sûfiliğine Bakışlar, s.150. İletişim Y, İstanbul-1996

İslâm'a karşı kışkırtılmaktadır. Bu ise yüzyıllardır gizlenen Tarihi gerçeklerin daha çıplak bir görüntü içinde yansımasını gözler önüne sermektedir.

Emevî ve Abbasî dönemlerinde Arap toplumu Hâricîlerle sürekli haşir neşir olmuş, yönetimler, bu şiddet yanlısı hareketin mensuplarına karşı sık sık savaşmışlardır. Türkiye halkı ise, -*mahdut sayıdaki tarih araştırmacıları hariç*-, son yıllara kadar Hâricîler hakkında hemen hiçbir bilgiye sahip değillerdi. Haricileri çağrıştıran **Vahhabîlik** الوهابية ve **Selefîlik** السلفية kavramları ile **el-Qaide** القاعدة ve **Daiş** داعش adlı örgütler hakkında da yine Türkiye toplumunun bilgileri son derece azdır ve bu bilgiler çoğunlukla yanlıştır. O kadar ki **«Daiş** داعش **»** terör örgütüne, -*yakın geçmişte*- cahil Türk gazetecileri tarafından **«Işid»** diye komik bir isim bile takıldı. Büyük ihtimalle **Daişliler** Türkiye'de kendilerine takılan bu *(acayip)* adı hiç duymadılar, ya da duymuş olsalar bile ona hiçbir anlam veremediler! Öte yandan gazeteciler, hatta devlet adamları bile **Daiş** sözcüğünü doğru telaffuz etmekten halâ acizdirler! Nitekim bu kelimeyi **Deaş** şeklinde gevelemeye devam etmektedirler.[91]

400 yıl boyunca Türklerle aynı bayrak altında yaşayan Arapların, hiçbir zaman ***«Müslümanlık»*** kelimesini kullanmamış olduklarını, hatta Türkiye'de yaygın olan bu dinin varlığı hakkında bile hiçbir bilgiye sahip bulunmuyor olmalarını aynen yukarıdaki örneğe benzetebiliriz. Bu sizi hiç şaşırtmıyor mu; ya da sizce, İslâm ile Müslümanlığın iki ayrı din olduklarının bu en çarpıcı ve en güçlü kanıtlarından biri değil mi?!

***

[91] **Daiş**: Arapça yazılış şekli **(**داعش**)** tir. Bu kelime bir kısaltmadır. Açılımı: الدولة الإسلامية في العراق والشام'dır. (في)'yi istisna edersek, bu cümleyi oluşturan dört kelimenin (الدولة+الإسلامية+العراق+الشام) baş harflerinden oluşmaktadır. Cahil Türk gazeteciler arasında Arapça bilenler bulunmadığı için bu küçük bilgiden bile habersizdirler. Bu yüzdendir ki Türkiye'de dış kaynaklı birçok haber yanlış aktarılmaktadır.

Müslümanlık Korkunç Bir İntikamın Adı mı Acaba!?

İslâm'ın, Müslümanlığa Dönüştürülmesinde İntikamın önemli bir faktör olduğunu hatırdan çıkarmamak gerekir. Çünkü son 1500 yıllık Ortadoğu Tarihi, *-ehil bir sosyolog-tarihçi gözüyle-* irdelendiğinde İslâm'ın, *-ta baştan günümüze kadar sürekli olarak-* bazı kişi ve toplulukların *-ciddi şekilde-* intikam duygularına hedef olduğu görülür.

Bu ilgiyle önce intikamın *(yani öç almanın)* ne olduğunu araştırdığımızda: *-hedefe karşı doğan öfkenin, yıkıcı tepkiye dönüşmesi-* diye onu kısaca tanımlayabiliriz. Peki, İslâm niçin ve kimin ya da kimlerin öfkesine hedef olmuştur? İşte bu soru, dikkatimizi ilk önce iki önemli olay üzerinde yoğunlaştırmaktadır. Bu iki hadise de İslâm'ın, tarih sahnesine henüz yeni çıktığı günlerde cereyan etmiştir. Bunlardan birincisi; ***Muaviye-Ali kavgasıdır,*** ikincisi ise; ***İran'***ın İslâm orduları tarafından fethedilmesi olayıdır.

Muaviye (602-680) ile **Hz. Ali** (599-661) arasında beş yıl ***(656-661)*** süren siyasi çekişmeler ve savaşlar, tarihçiler tarafından bütün ayrıntılarıyla kaydedilmiştir. Dolayısıyla bu hadiseleri, burada yeniden anlatmaya gerek yoktur. Fakat bunların arka planında yatan ve *-İslâm'ın Müslümanlığa dönüştürülmesini hazırlayan-* ilk temel nedenlere dokunulmadan bu sorun hakkında ikna edici bir sonuca varmak zordur. Onun için her şeyden önce; gerek Sünnilerin asırlardır çelişik aklama edebiyatıyla gerçek yüzünü gizlemeye çalıştıkları **Muaviye**'yi, gerekse Şiilerin *-spekülatif amaçlarla-* amansız bir hedef haline getirdikleri aynı **Muaviye**'yi bir kenara koyarak, onu belgeler ışığında ve özgün kimliği içinde tanımak ve ona doğru bir tanı koymak lâzımdır. İslâm'ın Müslümanlığa nasıl dönüştürüldüğü muammasını çözebilmek için bu tanı şarttır.[92]

---

[92] Muaviye hakkında, Sünnilerle Şiiler arasında büyük görüş farkları vardır. Sünniler onu ashaptan *(yani Rasûlullah'ın (s) dava arkadaşlarından)* biri olduğunu ileri sürmektedirler. Aynı zamanda onu vahiy kâtipleri arasında gösterirler.

Muaviye'nin, Rasûlullah'ın (s) dava arkadaşları arasında gösterilmesi hiçbir inandırıcı delile dayanmaz. Onun babasıyla birlikte Mekke'nin fethedildiği güne kadar iman etmemiş olması bile bu gerçeği kanıtlamaktadır. Muaviye'nin vahiy kâtipliği yapmış olması ve hadis rivayet etmiş olması, onun İslâm'a karşı önyargısız olduğunu kanıtlamaya yetmemektedir. Muaviye'nin İslâm'a karşı tutumunu açıklıkla ortaya koyan en güçlü kanıtlar aslında şunlardır:

* Rasûlullah'ın (s) yakınlarına karşı sürekli olarak düşmanlık beslemiş, onları ortadan kaldırmak istemiştir. Bu nedenle, meşru devlet başkanı olan Hz. Ali'ye karşı baş kaldırmış, onunla savaşmış, binlerce insanın ve birçok sahâbinin katledilmesine öncülük etmiştir. Hatta bu fitnenin alevlenmesi için Zamanın devlet başkanı ve onun da yakını olan Hz. Osman'ın *-anarşistlere karşı-* kendisinden yardım istemesine bile kayıtsız kalmıştır!

* Raşid hilâfet sistemini ve onun en güçlü temeli olan şûrayı lağvetmiştir; yönetimi krallığa ve hanedanlığa dönüştürmüştür. Bu suretle İslâm nizamının bütünlüğünü bozmuş, daha sonraki dönemlerde İslâm'ın ruhanileştirilmesine, ona tasavvufun bulaştırılmasına, onun bir mezarlık ve mabet dinine dönüştürülmesine zemin hazırlamıştır.

* Muaviye'nin emriyle Cuma günleri Minberlerden Hz. Ali'ye lânet okunmuştur. Bu adet yallarca sürmüş, ancak Ömer b. Abdülaziz bu adeti kaldırmıştır. Bunlar, deryadan katre çok kısa bir özettir.

Bilindiği üzere, *-İslâm'ın ortaya çıkışından kısa bir süre önce-* ***Kureyş*** Arap toplumunun iki oymağı, küçük bir şehir devleti olan ***«Mekke Tüccarlar Cumhuriyeti»***'nin yönetimi üzerinde çekişiyorlardı. Bu iki oymaktan biri ***Ümeyyeoğulları***, öbürü ise ***Haşimoğulları***'dır. Bu ikinci oymağın bireylerinden olan Rasûlullah'ın (s), Allah'ın elçisi olduğunu açıklamaya başladığı 610 yılı ve sonrasında devleti, **Muaviye**'nin babası, **Ebu Süfyân Sakhr bin Harb** (565-652) yönetiyordu. Rasûlullah'ın (s) ve ona inananların *(Ebu Süfyan döneminde)* 13 yıl boyunca Mekke'de yaşadıkları dram, bugün *-tarihî gerçeklerden habersiz-* kalabalıklar tarafından bile bilinmektedir. Onlara yıllarca acı yaşatanların başında *-kuşkusuz-* ***Ümeyyeoğulları*** gelmektedir. Rasûlullah (s) 622'de ***Medine***'ye *-zorunlu olarak-* göç ettikten ve burada İslâm Devleti'ni kurduktan sonra da bu düşmanlık devam etti. Nitekim **Ebu Süfyân**, ilk İslâm Devleti'ni beşiğinde boğmak niyetiyle, hicretin üçüncü yılında (625'te) 3000 kişilik bir ordunun başında ***Uhud*** mevkiine gelerek İslâm ordusuna büyük bir darbe indirdi. Hicretin beşinci yılında da on bin kişilik bir ordunun başında ***Medine***'ye saldırarak kenti kuşattı.[93] Ancak bir sonuç alamadı. Yıllar boyu, Mekkeli birçok kimse İslâm'ı kabul etti, buna rağmen **Ebu Süfyân** ve ailesi yeni dine karşı direnişlerini sürdürdüler. Onların İslâm'a karşı direnişi, Rasûlullah'ın (s) Mekke'yi 12 bin kişilik bir ordu ile kuşattığı 11 Ocak 630 sabahına kadar devam etti. Mekke'nin fethinden sonra da **Ebu Süfyan'ın**, eski dininden tamamen sıyrılmadığı, güvenilir Tarihî kaynaklardan çok açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Ancak Rasûlullah (s) onu görmezden geldi; vaziyeti idare etmeye çalıştı. Fakat ona hiçbir görev vermedi. Takdir edilmelidir ki Rasûlullah (s) aynı zamanda bir peygamber olarak *-metafizik yeteneklerle donatılmış-* güçlü ve eşsiz bir devlet başkanı idi. Muhtemelen yeni rejimin istikrarı ve toplumunun selâmeti için *-öngördüğü siyasi gerekçelerle olacak-*, Ümeyyeoğluları'na karşı müsamahalı davrandı. Onları dışlamadı. Aksine, İslâm'a ısınmaları için onlara yakınlık gösterdi; onları ganimetlerden yararlandırdı. Genç **Muaviye**'yi de onurlandırmak için ona bazı sınırlı görevler verdi. Ancak 640 yılında **Hz. Ömer** tarafından Suriye eyalet valiliğine atandıktan sonra **Muaviye**, *-öyle görünüyor ki-* eski Mekke günlerini yeniden hatırladı. Her an kolladığı fırsatı bu sayede yakalamışken yıllar boyu, kuracağı devletin temellerini atmaya koyuldu. Nihayet 656 yılında **Hz. Ali** Halife seçilince ona karşı *(daha doğrusu İslâm'a karşı)* derin bir intikam duygusuyla harekete geçti.

Şiiler'in **Muaviye**'ye karşı nefret dolu tutumları bilinmektedir. Ancak, *-sırları ileride açıklanacak olan-* bu spekülatif nefret, onların İslâm'a bağlılığını gösteren herhangi bir anlam ifade etmez. Şu var ki Sünni İslâm alimleri de *-meşru devlet başkanına ve müesses nizama karşı başkaldırdığı için* ***Hz. Ali****'nin devlet başkanı olarak seçildiği 23 Haziran 656 tarihinden,* ***Hz. Hasan*** *(625-670)'ın devlet başkanlığından istifa ettiği 29 Temmuz 661 tarihine kadar geçen süre içinde-* **Muaviye**'nin asi ve ***«bâğî»*** olduğuna

---

Şiilerin Muaviye hakkındaki kanaatlerine gelince; öncelikle şunu unutmamak gerekir ki Şiilik İranlılar tarafından *-Zerdüşizm temeli üzerinde-*, İslâm'a karşı kurulmuş *-büyük ölçüde örtülü-* bir dinsel savaş sistemidir. Görünürde, Hz. Ali yandaşlığına dayanır. Oysa Şiilik, Perslerin İslâm'dan aldıkları korkunç intikamın ilk adıdır. Müslümanlık ise bu intikamın ikinci adıdır. *(İranlılar tarafından Persleştirilmiş, Türkler tarafından ise Türkleştirilmiştir!)* Muaviye ise bu intikamın felsefesinde hedef gösterilmiş bir semboldür.

Muaviye, Sünni Türkler tarafından Hz. Muaviye olarak anılır, eşsiz bir devlet adamı olarak övülür, ancak hiçbir Sünni Türk erkek çocuğuna Muaviye adını vermez! Türkler Hz. Ali'yi her ne kadar «Allah'ın aslanı» diye övüyor iseler de onu siyasette beceriksiz görürler.

[93] İslâm tarihinde bu savaş, **«el-Ahzâb Savaşı** غزوة الأحزاب**»** ve **«Hendek Savaşı** غزوة الخندق**»** olarak geçer.

hükmetmişlerdir. Ne hikmetse bizzat bu Sünni cephenin ulemâsı, **Hz. Hasan**'ın istifasından sonra **Muaviye**'nin meşru halife sayıldığını ileri sürmüşlerdir. Bu kanaat Sünniler arasında halâ yaygındır. Oysa bu görüş oldukça tutarsızdır. Nitekim yine bu Sünni ulemâ, ***«Raşidî hilafet»*** süresinin 40 yıl ile sınırlı olduğunu kabul etmişlerdir ki bu, açık bir çelişkidir. Çünkü bu kabul, **Muaviye** ile başlayan sistemin artık İslâmî sayılamayacağı anlamına gelmektedir. İslâmî sayılamayan bir yönetim sisteminin egemen olduğu bir toplum ve ülkenin de elbette İslâm'la organik bir bağı olamaz. İşte İslâm'ın Müslümanlığa dönüştürülmesinin öyküsü temelde böyle bir karmaşa ile başlamıştır. Onun için kesinlikle söyleyebiliriz ki bu olaylar, İslâm'ın erken dönemde aşınmasını ve *-bir sonraki yüzyılda-* İranlılar tarafından tamamen alt üst edilmesini hazırlamıştır.

Mekke döneminin başından beri ***Ümeyyeoğlları*** ile ***Haşimoğulları*** arasında tam 140 yıl boyunca *-en şiddetli biçimiyle-* süren kan davasında İslâm büyük yara almış, *-661-750 yılları arasında 89 yıl tarih sahnesinde kalan-* Emevî sülâlesi tarafından, bu evrensel hayat nizamı hırpalanmıştır. Daha sonra *(Abbasiler döneminde),* İranlılar tarafından girişilen fahiş bir tahribat sonucu İslâm, kesin şekilde Müslümanlığa dönüştürülmüştür.

İslâm'ın Emevî döneminde aldığı yara oldukça büyüktür. Çünkü *-**Muaviye**'nin zorla yönetimin başına geçmesiyle-* rejimin bütünlüğü ortadan kaldırılmıştır; İslâm Devleti'nin siyasal düzeni *-geri dönüşsüz-* olarak lağvedilmiş, yönetim *-kan bağıyla sürdürülen-* hanedanlığa dönüştürülmüştür. Bu yüzden, ***Raşidî Hilâfetin*** dayanağı olan ***Şûrâ sistemi*** günümüze kadar bir daha ihya edilememiştir. Bu olay, *-İslâm'dan alınmış ilk intikam olarak-* ümmeti günümüze kadar tehdit etmiş ve edecek olan hemen bütün fitnelerin kaynağı ve başlangıcı olması hasebiyle, son derece önemli bir tarih gerçeğidir.

***

İslâm'a İndirilen İkinci Darbe, ya da Fars Müslümanlığı

İslâm'ın hayat düzenine ilk darbe, erken dönemde **Ümeyyeoğulları** tarafından vurulmuştur. Bu aile, **Haşimoğulları**'nı siyaset sahnesinden silmekle kalmamış, aynı zamanda şûrâ sistemini yürürlükten kaldırmak suretiyle İslâm'ın bütünlüğünü *-geri dönüşsüz olarak-* felce uğratmıştır. Böylece bu evrensel rejimin rûhânîleştirilmesi, mistikleştirilmesi ve sosyal yaşamla olan ilişkisinin kesilmesi için *-bilhassa-* dinsel ortam oldukça uygun hale getirilmiştir.

Emevîler'in açtığı bu yolu, ilk kez **Sasanîler** etkin şekilde kullanmışlardır. **Hz. Ömer** (581-644) zamanında İslâm'la yüz yüze gelen Sasanîler, Perslerin devamı ve bugünkü İranlıların atalarıdırlar. Onların İslâm'la nasıl tanıştıklarını ve ona karşı gösterdikleri tepkiyi değerlendirebilmek için önce bu milletin tarihine *-kısa da olsa-* bakmak gereklidir.

Antik çağ Persleri, *-Milâttan yaklaşık 2000 yıl önce kuzeyden dalgalar halinde gelerek bugünkü topraklara yerleşen, **Ârî** ırkından-* Hint-Avrupa kökenli bir kavimdir. Yayıldıkları bölgeye tarihte **Persiya** adı verilmiştir. **Akhamenişler** döneminde konuştukları eski Farsça, zamanla evrilerek Sâsânîler döneminde **Pehlevîce**'ye dönüştü. Bugünkü modern Farsça Pehlevîce'den gelişmiştir. Günümüzdeki İran halkı da bu toplumun soyundan gelir.

Persler, önceleri, **Elâmlılar**'ın ve **Medler**'in egmenliği altında yaşadılar. Pers Prensi **Keyhüsrev**, *-daha sonra Büyük Keyhüsrev ya da Büyük Kiros-* (M.Ö. 600-529), Med otoritesine karşı ayaklanarak **Pers İmparatorluğu**'nu kurdu. Fars tarihlerinde کوروشِ بُزُرگْ **Büyük Kuruş** olarak geçer.

M.S. 226-651 yılları arasında tarih sahnesine çıkan Sâsânî İmparatorluğu, Pers İmparatorluğu'nun devamıdır; İkinci Pers İmparatorluğu olarak da bilinir.[94]

Persler *(ya da Sâsînîler)*, İslâm'ın ortaya çıkışına kadar genelde **Zerdüştî** dinine bağlı idiler. Zerdüştîlik, Dinler Tarihi dalında uzman şahsiyetler tarafından geniş şekilde işlenmiştir. Bu dinin her ne kadar tek tanrıcı olduğu ileri sürülmekte ise de *(İslâm'ın, üzerinde titizlikle durduğu **tevhid** ve **Allah'ı tenzih**)* konusunda gereken ciddiyeti göstermemiştir; bir vahiy dini de değildir. Onun için Zerdüştîlik ya da *(İslâmî tabirle)* Mecusîlik, karakteristik bir politeist dindir. Nitekim uzmanlar bu dinin düalist *(çift tanrıcı)*[95] bir doktrine sahip olduğunu ifade etmektedirler.

---

[94] Antik Pers İmparatorluğu ya da Akhameniş İmparatorluğu **Büyük Kiros**'un, M.Ö 559'da hükümdarlığı ile başlamış, **III. Darius**'un *-**Büyük İskender**'den kaçarken M.Ö. 330 yılında kendi adamlarından Baktriyan Satrapı **Bessos** tarafından-* öldürülmesiyle sona ermiştir. Bu devleti M.Ö. 559-330 yılları arasında 14 İmparator yönetmiştir.

İkinci Pers İmparatorluğu olarak da bilinen **Sasani Devleti** ise **Partlar**'a son veren **I. Erdeşir** (MS. 180-242) tarafından, M.S. 226 yılında kuruldu. **Nu'man bin Muqarrin** komutasındaki İslâm ordusunun Nihavend savaşında kazandığı zaferden sonra, İmparator **III. Yezdgir**d'in (M.S. 624-651), *–kaçarken bir değirmende-* İranlı bir haydut tarafından öldürülmesiyle son bulmuştur. Sasaniler'in bu 29'uncu ve son imparatoru, **Hz. Hüseyin**'in zevcesi, **Şehrbânû Hatun**'un babasıdır; yani **Hz. Hüseyin**'in *-hiç görmediği!-* kayın pederidir.

[95] İslâm literatüründe bu inanç kurumu, **«Seneviye»** adı altında geçer.

Vaktiyle çok güçlü bir imparatorluk olan ***Sâsânî Devleti***, Bizanslılar'a karşı yüzyıllar boyu sürdürdüğü savaşlardan sonra zayıf düştü. Nihayet Bizans İmparatoru **Herakleios**, 627'de **Ninova**'da Sâsânî ordusunu ağır bir yenilgiyle perişan edince bu devlet bir daha belini doğrultamadı. Bu olayı Kur'an-ı Kerim önceden haber vermiştir.[96]

628 yılında **II. Hüsrev Perviz**'e karşı bir isyan patlak verdi. Oğlu **Şîreveyh** ona karşı bir darbe gerçekleştirdi ve tahttan indirerek onu öldürdü. İlginç olaylardandır; Rasûlullah (s) bu hadiseden kısa bir süre önce dönemin devlet başkanlarına mektuplar göndererek onları İslâm'a davet ediyordu. Ashabından **Abdullah bin Huzâfe es-Sehmî**'yi görevlendirerek İmparator **II. Hüsrev Perviz**'e gönderdi. Ancak bu mağrur kral, Rasûlullah'ın (s) mektubunu yırttı, elçisine de hakaretler yağdırarak onu şehirden çıkarttı. Bu olay siyer tarihlerinde ayrıntılı olarak yer almaktadır.

Rasûlullah'ın (s) vefatı üzerinden henüz 4 yıl gibi kısa bir süre geçmişti ki dönemin devlet başkanı **Hz. Ömer**, 636'da İran üzerine bir ordu gönderdi. **Saad bin Ebi Waqqas** komutasındaki 34 bin kişilik İslâm Ordusu, *-Bugünkü Irak coğrafyasının güneyine düşen-* ***Kadisiye*** mevkiinde birkaç gün içinde **Ferruhzâd oğlu Rüstem** komutasındaki 120 bin kişilik Sâsânî *(İran)* ordusunu ağır yenilgiye uğratarak başkent ***Medain***'e girdi. 642'de de **Nu'mân bin Muqrin** komutasındaki 30 bin kişilik İslâm Ordusu ***Nihavend*** mevkiinde **Firuzân** komutasındaki 150 bin kişilik Sâsânî ordusunun büyük kısmını yok etti. İran'ın fethi **Hz. Osman** (574-656) döneminde de sürdü. Çok geçmeden de İran topraklarının büyük kısmı İslâm vatanına eklenmiş oldu.

Tarihi kaynaklarda genişçe yer alan bu olayların, sadece yukarıdaki kısa özetinden bile yola çıkılarak, İran halkının o günlerde ne kadar ağır bir travma geçirdiği hakkında tahmin yürütmek mümkündür. Savaş alanının dışında, yıkıcı hemen hiçbir etki bırakmayan *-benzersiz bir askeri harekât olarak tarihe geçmesine rağmen-* İran'ın fethedilmesi olayı, Sâsânî toplumu üzerinde *-hiç kuşkusuz-* büyük bir şok etkisi yaratmıştır. Evet *-eğer ayrıntıları güvenilir kaynaklardan izlenecek olursa-* bu olağanüstü harekâtın, tarihin en özgün silahlı girişimi olduğu görülecektir. Ne var ki İranlılar *-günümüze kadar-* bu şokun etkisinden kurtulamamış, ya da bilinçli olarak kurtulmak istememişlerdir. Onun için, devletlerini ve ülkelerini kaptırdıkları İslâm'a karşı ilk günden itibaren çağımıza kadar bu evrensel insanlık rejimini İran milliyetçiliği ile ve Zerdüşizmle sentezlemek için ellerinden geleni geri bırakmamışlardır. İran'ı fethetmiş ve İslâm'ı İran toplumu arasında yaymış olan Arapları da asla affetmemiş, 1400 yıldır onlara karşı besledikleri düşmanlık duygusunu günümüze kadar sürdürmüşlerdir.

İslâm'ın Rasûlullah'tan (s) sonraki bu ilk fetih orduları, İnsanlık ailesinin en parlak nesli olarak tarihe geçen sınırlı sayıdaki sahâbîler tarafından yönetilmiş ve yönlendirilmiştir. Kitap ve Sünnetin çizdiği çığırı büyük bir titizlikle izleyerek İslâm'ı iliklerine kadar yaşayan bu ender şahsiyetlerin uyguladığı disiplin sayesinde, savaş günlerinden sonra İran topraklarında istikrar ve güven sağlandı. Fars toplumunun inançlarına ve geleneklerine müdahale edilmedi. Ancak İranlılar, daha düne kadar tepeden baktıkları bu komşularının uygarlık anlayışına bir türlü ayak uydurmayı kendilerine yediremiyorlardı ve derin bir hüzün yaşıyorlardı.

---

[96] Bkz. Rûm Sûresi âyet:2

İşte -*İslâm'ın Müslümanlığa dönüşümünde etkin olan* - bir dizi tarihi olay, esasen bu noktadan başlar. Aynı zamanda Perslerin İslâm'a indirdikleri şiddetli darbenin öyküsü ve sırları da bu şokun, bu gururun ve bu hüznün nedenlerinde saklıdır. İşte bu nedenlerin en önemlilerinden biri:

Dönem dönem ***Persler***, ***Akhamenişler***, ***Farslar*** ve ***Sasaniler*** olarak tarihte değişik adlarla anılmış olan İranlılar, -*hiç şüphesiz*- en az üç bin yıllık köklü, görkemli ve çok yönlü bir uygarlığa sahip bulunuyorlardı. Tarihte iki büyük imparatorluk kurmuş; İndus Irmağından Makedonya'ya kadar olan coğrafyaya hükmetmiş; tarihte ilk düzenli posta ağına ve güçlü ordulara sahip bulunmuş, bu sayede de Orta Çağ'ın üç süper gücünden biri olmuşlardır. Şiraz yakınlarındaki ünlü ***Persepolis*** antik kenti, etkileyici mimarisiyle bu uygarlık hakkında önemli ipuçları vermektedir.

Araplara gelince; İslâm öncesinde ne siyasi, ne askeri, ne de mimari alanda pek büyük bir varlık gösterememişlerdir. Bu nedenle, Arapların karşısında dize gelmiş olmayı, İranlılar asla kabullenemiyorlardı. Basit yaşam tarzları yüzünden onları sıradan çöl adamları olarak küçümsüyor, onlara yukarıdan bakıyorlardı. Fakat ülkelerine hâkim olan bu «bedevîler»in kurduğu -*doğal ve insancıl*- düzeni bir türlü bozamıyor, onlardan herhangi bir hile ile -*bilhassa şiddet kullanarak*- öç alamıyorlardı. Bunun bir sırrı vardı; İranlılar, Arapların sahip bulunduğu son derece önemli bir değerin -*önceleri*- farkında değillerdi. İran'ın tamamı fethedilip yıllar sonra ortalık sakinleşince ancak bunu keşfedebildiler. Bu «bedevîler»in büyüleyici bir dil kullandıklarını kısa süre sonra öğrendiler: Arapça… Bu muhteşem dilin, aynı zamanda çok etkin bir silah olduğunu anlamakta da gecikmediler. İşte bundan sonradır ki İranlılar, bu silahı -*Araplara, özellikle de İslâm'a karşı*- kullanabilmek için, -*edebiyatta ve İslâmî ilimlerde Arap âlimleriyle, şair ve edipleriyle yarışabilecek*- ünlü bilginler yetiştirdiler. Kuşkusuz, bunlar arasında Kur'an'a ve İslâm'a büyük hizmetlerde bulunmuş ve İslâm uygarlığına önemli katkılar sağlamış birçok şahsiyet de vardır. Örneğin: *«İmam-ı A'zam»* olarak tanınan ünlü bilgin **Ebu Hanîfe** (699-767), **Sibeweyh** lâkabıyla bilinen ünlü dilci **Amr bin Osman** (760-796), Meşhur bilgin **Ebû Reyhân el-Birûnî** (973-1048) ve çeşitli konularda yazdığı değerli eserleriyle ünlenen İmam **Muhammed bin Muhammed el-Gazâlî** (1058-1111), Fars kökenlidirler; yani İranlıdırlar. Ancak -*sureti haktan gözükerek, takiyye yaparak,* ***Hz. Ali*** *yandaşlığı arkasında, oldukça sinsi yöntemlerle*- sırf İslâm'ı ve İslâm toplumunu dejenere etmek için kolları sıvamış olan İranlı şair, edip ve âlimlerin sadece adlarını bile listelere sığdırmak kolay iş değildir. Bunlar iki gruptur: ***Zühtçü sûfiler*** ve ***Şuûbiyeciler***. İslâm'ın orijinal yapısı üzerinde bunların yaptığı tahribat çok büyük olmuştur.

Zühtçü sûfiler, ilk kez tasavvufu İslâm'a bulaştıran bir grup mistik şahsiyettir. Aralarında az sayıda Arap kökenliler var idiyse de bunların çoğu İranlıydılar. Ancak bunlar özellikle ***Basra*** ve ***Kûfe*** gibi Arap ilim merkezlerinde eğitim gördüler. Bu çevrede sivrilip ünlendiler. Böylece Arap toplumuna karışarak halkın vicdanını derin şekilde etkilediler. Söylemlerinde, anlatım yöntemlerinde ve edebiyatlarında çekicilik vardı. Bu maharetleri sayesinde İslâm'a ait değerleri sinsi üslûplarla yorumlayarak, din algısını tamamen değiştirdiler. İslâm'ı o derece altüst ettiler ki bir önceki kuşağın anlayıp yaşadığı İslâm ile bunların çağında yaşanan İslâm, farklı iki din haline geldi. Bunların harcadığı çabalarla tasavvuf, dinin her alanına bulaştırıldı ve hayatı etkiledi. Başta Yahudi kabalasından olmak üzere Hıristiyanlıktan ve Budizm'den gayet ustaca adapte ettikleri inanış ve yaşam biçimlerini insanlara aşılamayı başardılar. Bu suretle

toplum mistikleşti. Hayatın tümü ruhanîleşti. İnsanlar sanal bir dünyada yaşamaya başladılar. Bunların böylece gerçekleştirdiği devrim, Arap toplumunun hayatla olan ilişkilerini büyük ölçüde esnetti.

Toplum vicdanı, ***Zühtçü sûfiler*** tarafından -*gizemli bir âlemin özlemiyle*- mistifiye edildi. Sonuç olarak -*İslâm'ın ibadet ve dua gibi pek önemli kurumunun yanı sıra*- ahlâk, eğitim, insan ilişkileri ve tabiatıyla ekonomi de olumsuz etkilendi. ***İbadet*** olarak özetlenebilen ***insan-Allah*** ilişkisi şathiyelere konu olmaya başladı. Kutsal değerlerle ürkütücü düzeyde alay edildi. Allah'ın dokunulmaz zatı şakalara konu oldu. İçtenlik ve saygı ile dile getirilen ***«Allah sevgisi»***, çok geçmeden ***«Allah aşkı»*** gibi seviyesiz bir söylemle sulandırıldı. Bu anlayış kısa zamanda yaygınlık kazandı. Bu yüzden İslâm'ın şeriat kurumuna karşı toplumda olumsuz bir duygu oluşmaya başladı. İslâm'ın hayat kanunları sevimsiz, sert ve hatta vahşi gibi algılanır oldu. İslâm âlimlerinin saygınlığı yara aldı. Bu şahsiyetlerin karşısına ***«zahit»*** diye nitelenen sofu ve meczup tipler çıkarıldı. Bu kural tanımaz harâbât adamlarının hepsi popüler hale getirildiler. Bunların coşturucu ve zihin karıştırıcı sözleri, âlimlerin *(kitap ve sünnetten gücünü alan)* ilmî ve tutarlı açıklamalarına tercih edildi. Bu yüzden toplum ruhsuzlaştı ve İslâmî dönemdeki diriliğini yitirdi.

Bu arada Şuûbiyeciler *(İranlı milliyetçiler)* de başka bir yönden faaliyetlerini devam ettiriyorlardı. Arap diline hakim olan ve bu dilin edebiyatını en havalı düzeyde kullanma becerisini kazanan bu grup, gerek nazım, gerekse nesir olarak meydana getirdikleri cazip eserleriyle Arap aydınları üzerinde derin bir tesir bıraktılar; onların hayranlığını kazandılar; gönüllerini âdeta fethettiler. Böylece İran kökenli Araplaşmış zühtçü sûfîlerle Şuûbiyeciler Arap toplumunu vicdan ve iman planında köklü şekilde etki altına alarak onun gerek düşünce yapısını, gerekse hayat tarzını tamamen değiştirdiler.

Bu değişim, birçok alanda oldukça yıkıcı sonuçlar doğurdu. Özellikle siyaset, ekonomi ve askeri alanda büyük çöküşlere yol açtı. Toplumun ruhsuzlaştığını gören fırsatçı bir azınlık, kısa zamanda büyük servetlere sahip oldu. Böylece toplum, biri aşırı zengin, öbürü aşırı yoksul olmak üzere iki sınıfa ayrıştı. Aralarında derin bir uçurum oluştu. Gelir dağılımındaki adaletsizlik huzursuzluğa ve toplumsal karışıklıklara yol açmaya başladı. Bu sonuçlar, özellikle Abbasîler döneminde *(zenci isyanı)* gibi çok yıkıcı olaylara neden olmuştur. Bu ağır tablo Vaktiyle Emevîler döneminde de aynen vardı. Bu dönüşümün etkileri özellikle Emevilerin işgal ettiği Türk topraklarında çok daha yıkıcı sonuçlar doğurdu. Çünkü bu bölgenin insanları Hz. Peygamber ve Râşid halifeler dönemindeki İslâm ile tanışma şansına sahip olamamışlardı. ***Türkler***, ***Soğdlar***, ***Deylemiler*** ve ***Sakâlibe*** toplulukları *Araplardan çok* İranlılardan etkilendiler. Onlara İslâm adına telkin edilen inanışlar ve hayat tarzı aslında İslâm'a ait değerlerle örtüşmüyordu. Bu inanışlar ve yaşam tarzı sırf ***Zühtçü sûfiler*** ve ***Şuûbiyeciler*** tarafından dizayn edilmişti. Sözü edilen ***«gayr-i Arap»*** topluluklar, ancak İranlılardan gördüklerini aşılandılar. Aynı zamanda bunları İslâm öncesi inanışlarıyla, kültleriyle sentezlediler. İşte Müslümanlık olarak sonradan ortaya çıkan din için bu suretle yol açılmış oldu. Dolayısıyla diyebiliriz ki İran kökenli ***Zühtçü sûfilerin*** ve ***Şuûbiyecilerin*** faaliyetleri sonucu meydana gelen bu dehşetli dönüşüm, -*Emevîlerin cahiliye dönemine kapı aralamalarından sonra*- İslâm'a indirilmiş ikinci darbedir.

***

Müslümanlığın Oluşum Sürecinde Mezhepçilik Faktörü

Her şeyden önce ***mezhep*** ile ***mezhepçilik*** arasındaki kavramsal farkı, -*bu ilgiyle*- belirtmek gerekir. Mezhep, bir fıkıh terimidir; Bir müçtehit tarafından,- ***İslâm'daki çok yönlü hükümlerin yorumlanması ile oluşan özgün bilgi birikimine verilen ad***- olarak kısaca tanımlanabilir. Mezhep, bir düşünce ekolüdür; birden çok anlam taşıyan, -*bu nedenle de bilgisiz ve yetkisiz kimseler tarafından yanlış anlaşılabilir ve yanlış aktarılabilir*- ayet ve hadislerin, yetkin bir uzman tarafından yorumlanmasıyla oluşur. Buna fıkıh literatüründe ***«içtihat»*** denir. Ancak içtihattan asıl gaye; İslâm'ın -*yaşanabilir*- çağdaş disiplinini ortaya çıkarmaktır.

Bu, her devirde gereklidir. Nitekim, İslâm vatanının genişlemesiyle birlikte ortaya çıkan sorunlara çözüm bulmak için Kitap ve Sünnet'in yorumlanması -*daha ilk başta*- gerekiyordu. Bu da esasen Rasûlullah'ın (s) vefatından sonra müçtehit sahâbîler[97] tarafından yapılıyordu. Tedvin dönemi başlayınca, -*ünleri günümüze kadar devam eden*- müçtehit imamlar[98] bu görevi üstlendiler. Bu şahsiyetlerin yorumları ve kanaatleri, yaygın şekilde kabul görmüştür. Bu sayede İslâm nizamı -*hukuksal ve siyasal nitelikleriyle günümüzde, büyük ölçüde yürürlükte değilse de*- kayıt altına alınmış,-*en azından*-belgesel olarak kalıcılık kazanmıştır.

Mezhepçiliğe gelince -*günümüzün diliyle*- bunun kısaca anlamı; İslâm'ın ideolojik amaçlarla saptırılmasıdır. İslâm tarihinde ilk mezhepçilik hareketi Haricîlik adıyla damgalanmış olan fanatik bir çöl adamları kalkışmasıdır. Bu akım, erken dönemde, -*bir bilgisizlik, şiddet ve siyaset girdabı olarak*- Hz. Ali'nin devlet başkanlığı sırasında ortaya çıktı. Hz. Ali, 661 yılında bu kampın bir militanı tarafından öldürüldü.[99] Bu olay, İslâm'ın Müslümanlığa dönüşümünü hazırlayan *(Hz. Osman'ın öldürülmesinden sonraki)* ikinci nedendir.

İslâm tarihinin en önemli kırılma noktalarından biri de budur. Çünkü İranlıların İslâm'dan intikam almak için adeta arayıp da bulamadıkları fırsat bu suretle elde edilmiş oldu. Hz. Ali'nin öldürülmesi olayından üretilecek birçok bahane vardı. Ancak 19 yıl sonra bu bahaneleri güçlendirecek çok daha büyük bir olay cereyan etti; Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin 680 yılında Emevi yönetimi tarafından öldürüldü. Hz. Hüseyin, İran'ın son İmparatoru III. Yezdgird'in damadı idi. Onun için bu hadise, İran halkına ikinci kez büyük bir şok yaşattı.

---

[97] İlim erbabının, üzerinde görüş birliğine vardığı müçtehit sahabîler beştir. Adları şöyledir: **Abdullah bin Mes'ûd**, **Abdullah bin Abbas**, **Abdullah bin Ömer**, **Abdullah bin ez-Zübeyr**, **Abdullah bin amr bin el-Âs**. Bunlara özel bir unvan olmak üzere, **«Abdullahlar»** anlamına gelen Arapça **«Abâdile»** adı verilmiştir. Bunlardan başka, daha birçok müçtehit sahâbî bulunduğunu söyleyenler de vardır.

[98] Bu şahsiyetlerin adları ve yaşadıkları zaman aralıkları şöyledir:

1) İmâm-ı Azam olarak tanınan, **EbûHanîfe Nu'mân bin Sabit**: (669-767)
2) **Malik bin Enes**: (712-795)
3) **Muhammed bin İdris eş-Şâfiî**: (767-820)
4) **Ahmed bin Hanbel**: (780-855)

[99]**Hz. Ali**'yi katleden kişinin adı: **Abdurrahman bin Amr bin Mülcem el-Murâdî**'dir. Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur.

İslâm'ın merkezinde cereyan eden bu olayları İranlılar, büyük olasılıkla şöyle okuyorlardı: ***«Bu acımasız bedevî Araplar, devletimizi ve medeniyetimizi yıktılar; topraklarımızı aldılar; bununla da yetinmediler, bize karşı düzenledikleri savaşların hiç birine katılmamış olan Hz. Ali'ye hem ikinci hilâfet seçiminde bey'at etmediler, hem de onu ve İmparatorumuzun damadı olan oğlunu da öldürdüler…»*** İranlıların, o günlerde böyle düşündüklerini tahmin etmek güç değildir. Onun için bu milletin başta İslâm'dan, ondan sonra da Araplardan intikam almak için kollarını sıvadıkları çok açık şekilde anlaşılmaktadır. Nitekim İranlılar arasında yaygın olan Arap düşmanlığı, yüzyıllardan beri günümüze kadar devam etmiş ve Suriye krizi sırasında doruk noktasına ulaşmıştır. İran, ***"Arap baharı"***nın ardından *Pers-Şii ideolojisiyle* atağa geçerek, Suriye'nin *Şii-Nusayri* hükümetine baş kaldıran Sünni çoğunluğa karşı silahlı operasyonlar gerçekleştirdi. Bu olaylar sırasında yaklaşık 500 bin insan hayatını kaybetti, dokuz milyon Suriyeli de vatanlarını terk etmek zorunda kaldılar. Bu sonuçta İran'ın büyük rolü vardır, Keza, Suudî devleti bir süredir Yemen'deki Sünni kesimi, Şiî Husîlere karşı savunmaya kalkışınca İran da Sünni yönetime karşı Şii Husîleri silahlandırarak misillemede bulundu.

İran'ın, asırlardır Araplara ve İslâm'a karşı *-bir türlü sönmeyen-* bu kin ve nefretini, ünlü ilim adamı ve araştırmacı **Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü**, şu satırlarında çarpıcı bir ifadeyle özetlemektedir:

«İrânîlik Hz. Hüseyin evlâdını Sâsânîler'in vâris ve takipçisi sayarak Ehl-i beytin hukukunu müdâfaa perdesi altında Arap milliyetine ve İslâm dinine dehşetli darbeler vurdu ve eski bir medeniyetin kolayca yok edilemeyeceğini, -Zerdüşt akidelerini İslâm kisvesi altına sokmak suretiyle- açıkça gösterdi.»[100]

İranlıların 14 asır önce Araplara ve İslâm'a karşı izledikleri tutum hakkındaki bu tespit önemlidir; hatta o kadar önemlidir ki, ***İran*** ile ***İslâm*** sözcükleri bir araya geldikleri zaman mutlaka bu çarpıcı ifadeyi hatırlamak gerekir. Çünkü Farsların bu tutumu, günümüze kadar değişmemiştir. Bu yaklaşımın gerçek adı ise *-mezhepçi bir bakış açısının sembolü olan-* ***«Moselmânî»***'dir. Bu sembol *-günümüze kadar canlılığını koruyan-* tarihi Pers megalomanisini temsil eder.

Türkiye'de *«**Müslümanlık**»* ve *(İran'da aynı anlamda kullanılan)* «***Moselmâni*** مسلماني» sözcükleri, İslâm tarihinin başlangıcından bugüne kadar *-İranlılardan ve Türklerden başka-* hiçbir toplum tarafından kullanılmamıştır. Aynı zamanda bu iki sözcük, gerek Kur'ân-ı Kerim'de, gerekse Rasûlullah'ın (s) hiçbir hadisinde yer almamaktadır. Onun için kesinlikle diyebiliriz ki ***Müslümanlık*** ve ***Moselmânî****, (İslâm'ın tamamen dışında ve iki farklı karakterde)* yalnızca bu iki milletin dini olarak gelişmiş ve yerleşmiştir. *(İleride bu konuya genişçe açıklık getirilecektir)*

***

İslâm tarihinde ilk mezhepçilik hareketine gelince; Hz. Osman'ın öldürülmesiyle başlayan kargaşa ortamında, ilk İslâm toplumu üç farklı siyasi kampa ayrıldı. Bir azınlık da tarafsız kaldı. Günümüze kadar yankıları süren bu büyük cinayetin tetiklediği sosyal ayrışma, siyasi arenada üç farklı kampın oluşmasını sonuçlandırmıştır: ***Ali taraftarları***, ***Muaviye taraftarları***, ***Haricîler.*** İslâm toplumunda ilk siyasal krizlerin

[100] Türk Edebiyatında İk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, 8. Baskı. S. 15. Ankara-1993

yaşandığı günlerde, bu üç kampın her biri için kullanılan nitelemeler ise şöyle idi: ***Ali yandaşları*** için: «***Şîatu Ali*** شيعةُ علي»; ***Muaviye yandaşları*** için: «***Şîatu Muaviye*** شيعةُ معاوية»; ***Hâricîler*** için de: «***el-Khawãrij*** الخوارج»

Bu nitelemelerde, hem **Hz. Ali** yandaşlarına, hem de **Muaviye** yandaşlarına -*salt sözlük anlamda- **«taraftar»*** demek olan «***Şîa*** الشيعة» sıfatı veriliyordu. Ancak bu kullanım, tamamen siyasal yandaşlık anlamıyla sınırlıydı; ne fıkhî, ne de itikâdî hiçbir mezhepsel manâ taşımıyordu. Ne yazık ki çağımızda yaşanan kavram karmaşası ortamında bu konuda sorumsuzca yorumlar yapılmakta, zihin karıştırıcı fikirler yürütülmektedir. Nitekim bazı araştırmacıların bu üç kampı: ***«Şiîler»***, ***«Sünnîler»*** ve ***«Haricîler»*** şeklinde adlandırarak tasnif etmeleri, tarihi gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Evet, **Hz. Ali** ile **Muaviye** arasında anlaşmazlık başladığı sırada, her iki tarafı hedef alan fanatik bir kamp için -*salt siyasi manâda*- ***«Haricîler*** الخوارج» nitelemesi kullanılmıştır. Fakat ***«Şîî»*** ve ***«Sünnî»*** nitelemeleri, -*siyasal anlamda*- ancak yüz yıllar sonra kullanılmıştır. Şu var ki, -*Kitap ve Sünnet sınırları içinde*- bir inanca sahip olanlar, erken dönemde «Ehlu's-Sunnetive'l-Cemaah أهلُ السُّنَّةِ والجماعة» olarak nitelenmişlerdir. Ancak bu, sırf vicdânî kanaatten başka bir anlam taşımıyordu.

Şiîliğe gelince bu sözcük, terim olarak itikadî mezhep anlamında henüz kullanılmadan, İran'da -*fethin hemen ardından*- için için kaynayan bir milliyetçi akım başlamıştı. Fakat -*İslâm'ı kabul etmiş olan*- İranlılarla «***Muslim Araplar*** المسلمون العرب»[101] arasında -*görünürde*-inanç konusunda henüz hiçbir fark yoktu. Tarihe «***Şuûbiyye*** الشعوبية»[102] adı altında geçen bu -*milliyetçi*- hareket, İran'ın ***«Muslim Araplar»*** tarafından fethedilmesine karşı oluşan yarı örtülü bir reaksiyondu. Daha çok edebiyat perdesine bürünerek yol almaya çalışan bu tepkinin, çok sonraları şekillenecek olan mezhepsel Şiîliğe *(daha doğrusu, Fars Müslümanlığına)* zemin hazırladığı varsayılabilir. Hatta İranlılar, -*İslâm'a aidiyetlerini ifade etmek için, bu yeni dine girdikleri ta o yıllarda*- Farsça «***men moselmânem*** من مسلمانم», yani: *«ben Müslümanım»* ya da «***mâ moselmân hestîm*** ما مسلمان هستيم», yani: *«biz müslümanız»* ifadelerini, büyük olasılıkla kullanmışlardır. Bu demektir ki İran milleti -*her ne kadar İslâm'ı kabul etmiş gibi görünmüş ise de*- din konusunda Araplardan ciddi ve kesin şekilde yollarını -*ta baştan*

---

[101] Literatürde, ilk İslâm toplumunu -*Arap olmayan kitlelerden ayırmak için*-, «المسلمون العرب ***Muslim Araplar***» nitelemesi kullanılmıştır. Türkçede ***«Müslüman Araplar»*** şeklindeki kullanım, Müslümanlığın neden olduğu sayısız yanlışlıklardan biridir. Çünkü İlk İslâm toplumunda ***«Müslümanlık»*** diye bir kavram yoktu. Ve çünkü din olarak ***Müslümanlık*** henüz oluşmamıştı. Ayrıca; Türkçede ***«Müslim»*** şeklinde kullanılan sözcükteki **(ü)** sesi Arapça değildir. Çünkü Arapçada **(ü) sesi** yoktur. Aksine, Milâdî 1389 yılında gerçekleşen I. Kosova zaferinden sonra Balkanların Osmanlı topraklarına katılmasıyla ***Sırpça***, ***Boşnakça*** ve ***Arnavutça***'nın Türkçe üzerinde meydana getirdiği etkinin kesin sonuçlarındandır; Türkçedeki sürekli yozlaşmadan kaynaklanan deformasyon örneklerinden biridir.

[102]***Şuûbiye***; İranlılar tarafından başlatılan ve Arapları aşağılamayı amaçlayan edebî ve fikri bir isyan olarak tanımlanabilir. Gerekçesi, her ne kadar öteden beri:-*Arap olmayanlara karşı özellikle Emevi yönetiminin uyguladığı baskı*- olarak dillendiriliyor ise de gerçekte ***Şuûbiye*** akımı, İranlıların İslâm'dan almaya çalıştıkları sistematik intikam yöntemlerinden biridir. Fars kökenli birçok edip ve şairin katıldığı bu hareket, kaynaklarda ayrıntılı olarak yer almaktadır. Bu akımın ünlü sembolleri arasında şu isimleri zikredebiliriz: **İsmâil b. Yesâr en-Nisâî** (öl. M. 728), **EbûNüvâs** (M. 756-814), **Ebân b. Abdülhamîd el-Lâhikıy** (öl. M. 815), **Ebu Yakub el-Hureymî** (M. 782-827), **Muhammed b. Ali Di'bil** (M. 765-835), **Beşşâr b. Bürd** (öl. M. 873), **İbn Hamşaz el-Mütevekkilî** (?-?) ve **Mihyâr ed-Deylemî** (M. 1037)

beri- ayırmıştır. Böylece ideolojik anlamda mezhepçiliğin ilk kez İran'da başladığını söyleyebiliriz. Ancak bir inanç ayrışması olarak mezhepçilik sadece İranlılarla sınırlı kalmamıştır. Aksine bu akım, Ortadoğu'da her topluma göre çok farklı içerikler ve ivmeler kazanarak zaman içinde yaygınlaşmış ve günümüze kadar devam etmiştir.

Fars mezhepçiliği **Hz. Ali** ve ***«Ehl-i Beyt»*** yandaşlığı adı altında ta Emevîler döneminde başlamıştır. Aslında bu eğilim ve yönelim, temelde tüm Araplara, fakat görünürde Emevî yönetimine karşı ideolojik bir tepki olarak başlatılmıştır. İlginçtir ki hiçbir İslâmî özelliği bulunmayan bu akıma tamamen dinsel bir nitelik kazandırılmış ve kurumsallaştırılmıştır. Böylece bu akımın temelde siyasi mahiyette ve zaman içinde radikalleşerek sistemleştiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla mezhepçilik kavramı ile siyaset ve ideoloji kavramları arasında kesin bir ilişki söz konusudur. İslâm fıkhı ve akaidi üzerinde selefin yaptığı içtihadî çalışmalar hariç, bu özellik bütün mezhepsel faaliyetlerde vardır. İslâm fıkhı ve akaidi üzerinde selefin yaptığı içtihadî çalışmalar İslâm'ın doğru şekilde anlaşılmasına hizmet etmeyi amaçlıyordu. Onun için bu çalışmaların tasnif edilmiş her ekolüne mezhep adı verildi. Bu ekollerle mezhepçiliği birbirine karıştırmamak gerekir. Konunun ciddiyeti bakımından *(biraz önceki istisnaya vurgu yaptıktan sonra)* bütün mezhepsel faaliyetlerin kesinlikle siyasi ve ideolojik amaç taşıdıklarını tekrar etmekte yarar vardır. Şiiliğin yanı sıra, ***Mu'tezilîlik***, ***Eş'arilik***, ***Matüridilik***, -Selef döneminden sonraki- ***selefî akımlar*** ve bunların zamanla değişime uğramış uzantılarının tamamı bu tanımlamanın içine girmektedir. Bu akımların hepsi, dinsel görüntüye büründürülmüş siyasi ve ideolojik hareketlerden başka bir şey değildirler.

Şiîliğin mezhep haline getirilmesi faaliyetleri temelde imamet ve hilâfet statüsü üzerinde patlak veren kavgalardan beslenmiştir. Bu kavgayı tetikleyen ilk olaylar, Ümeyyeoğullar'ının Haşimî ailesini ortadan kaldırmak için giriştiği sistematik tasfiye hareketidir. Mezhepçiliğin siyasallığını deşifre eden tarihî delil işte budur ve bu delil çok kesindir. Bu kavga, daha sonra Haşimîlerin *(Abbasoğulları ile Alioğullarının)* kendi aralarındaki çatışmalarıyla devam etmiş, bu suretle Şiiliğin mezhepleşmesi süreci hız kazanmıştır.[103]

Bu olayların yanı sıra ***Mu'tezilîlik*** adı altında başka bir mezhep sivrilmeye başlamıştır. Görünürde siyasetten uzak olduğu sanılan bu mezhebin ortaya çıkmasının temel sebebi Emevî yönetimine karşı duyulan nefrettir. Nitekim Emevilerin yıkılışından sonra Abbasilerin ilk döneminde ***(el-Me'mun*** *(m.786-833)*, ***el-Mu'tasım*** *(794-842)* ve ***el-Vasık*** *(812-847) zamanında)* Mu'tezile görüşü, devletin resmi mezhebi haline getirildi.[104]

---

[103] Şiilik, tarihin akışı içinde çok büyük değişikliklere uğramış, Şiiler çeşitli fırkalara ayrılmışlardır. O kadar ki bu fırkalardan bazıları diğer bazı fırkaları tekfir bile etmişlerdir. Ünlü araştırmacılardan **Şehristânî** (Öl. 1153), el-Milel ve'n-niḥal adlı eserinde Şiiliği derinlemesine tahlil etmiş ve fırkalarını ayrıntılı biçimde kategorize etmiştir. Şiilik, mezhepçi teorisyenler tarafından tarih boyunca yönlendirilerek nihayet ***Safeviyye Tarikatı***'nın pîri olan **Şeyh Safiyyüddin Erdebilî**'nin (1252-1334) kanaatleri doğrultusunda oldukça sapkın bir kisveye büründürülmüştür. Buna araştırmacılar tarafından ***«Safevî Şiası»*** adı verilmiştir. Son dönemin ünlü araştırmacılarından **Ali Şeriati** (1933-1977), Safevilerin İran'da yönetimi ele geçirmelerinden sonra Şiiliğin asli niteliğini yitirdiğini, sonuç olarak da ***"şehâdet mezhebi"*** olan aktivist ruhlu Şiiliğin, ***"matem mezhebi"*** olarak nitelik değiştirdiğini ve pasifleşen bir Şiiliğe dönüştüğünü ileri sürmüştür.

[104] ***«Me'mûn Araplar'a ve İranlılar'a karşı Türkler'den, Ehl-i sünnet'e ve Şîa'ya karşı Mu'tezilîler'den istifade etme siyaseti güttü. Bişr b. Mu'temir, Sümâme b. Eşres ve İbn Ebû Duâd gibi***

İ'tizal akımının *(yani mutezililik hareketinin)*, aslında **Hz. Hasan** zamanında kendini gösterdiğini savunanlar da vardır. Bunlara göre; **Hz. Hasan**'ın **Muaviye** lehinde devlet başkanlığından istifa etmesi, dönemin âlimlerinden bir grubu ürkütmüştür. Zalim karşısında sonuna kadar direnmemenin kâmil bir imanla bağdaşmadığı düşüncesinde olan bu şahsiyetler, tepki göstererek İslâm inancına yeni ve akılcı bir yorum getirmişlerdir. Bu yorum siyasal bir kanaatten kaynaklandığı ve tepkisel bir mahiyet taşıdığı için Mutezilîliğin mezhepçi bir akım olduğu izlenimini uyandırmaktadır.

Eş'arîlik de mezhep değil, bilakis mezhepçi bir akımdır. Bunun ilk delili, onun diyalektik *(kelâmî)* bir niteliğe sahip bulunuyor olmasıdır. Kelâmî yorum tasavvuru, Kur'an'ın *(iman esasları konusunda)* yeterli açıklamalar içermediği varsayımına dayanır. Nitekim **Matüridilik** de aynen Eş'arilik gibi tamamen diyalektik açıklamalardan oluşmaktadır. **Matüridi** paradigmada da Kur'an'ın *(iman esaslarını açıklamada)* dolaylı olarak yetersizliğini yansıtan bir özellik taşıdığını söylemek mümkündür. Bu ise mutlak tenzihe aykırıdır. Eş'arîlik, bir yandan mutezililiğe, öbür yandan *(Fars kökenli zühtçü sufilerin başlattığı)* ruhbaniyete tepki olarak ortaya çıkmıştır. Matüridilik ise esas itibariyle (Milâdî 800'lü yıllarda) Türkistan'da yaygın olan İslâm öncesi (Şamanist ve Budist) inançların İslâm akidesine karıştırılmasına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla gerek Eş'ariliğin, gerekse Matüridiliğin başlangıçta meşru gerekçelerle ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Ne var ki tepkiler devamlı surette birbirini izlemiştir. Örneğin şirk inançlarının İslâm akidesine bulaştırılması karşısında birer tepki olarak ortaya çıkan Eş'ariliğe ve Matüridiliğe karşı bu kez tepki olarak mistik akımlar hızlı bir tempo ile Ortadoğu'da yaygınlık kazanmıştır. Bu suretle mezhepçiliğe tepki olarak tarikatçılık adeta alevlenerek -*toplumun tabanını oluşturan*- kalabalıklar arasında tutunmuş ve kemikleşmiştir. Orta Asya'nın Haşhaşi ve Kalenderi tasavvufu *(Horasan Erenleri aracılığıyla)* dokuzyüzlü yıllardan itibaren Anadolu'ya sıçrayınca Matüridilik kısa zamanda darbe yemiş, ortalığa ***«Matüridizm»*** diye adlandırabileceğimiz *(şirke açık)* yeni bir mezhepçi akım doğmuştur. Bunun yanı sıra İslâm fıkhının Hanefi ekolü de yozlaştırılarak Matüridizm'e destek mahiyetinde ***«Milli Hanefizm»*** olarak şekillendirilmiştir. Bunun yanı sıra Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde Yeseviliğin ortaya çıkarılması için ırkçı kesimler tarafından yoğun çalışmalar başlatılmıştır. Üniversitelerde bu konuda yüksek lisans ve doktora tezleri hazırlatılarak Milli Türk Müslümanlığının güçlendirilmesi için destek sağlama çalışmaları yürütülmüştür. Hülâsa, son üçyüz yıldır durum o kadar vahim bir hal almıştır ki ne Selçuklu döneminde, ne Osmanlı döneminde, ne de Cumhuriyet döneminde Muvahhid şeyhülİslâmlar ve âlimler, toplumun tabanında yaygınlaşan bu mezhepçi ve tarikatçı akımların önüne geçememişlerdir.

Günümüzde ise karşıt siyasi partiler, birbirine karşı giriştikleri rekabette üstünlük sağlayabilmek için mezhepçiliği ve tarikatçılığı birer propaganda aracı olarak kullanmaktadırlar. Yakın gelecek için büyük tehlikeleri davet eden bu girişimlerdeki asıl amaç ise Milli Türk Müslümanlığını güçlendirmek ve İslâm'ın Türkiye'ye sıçramasını önlemektir.

***

Mu'tezile âlimleri halifeyi etkileyerek mezheplerini sarayın resmî ideolojisi haline getirdiler.» Kaynak: Bu madde TDV İslâm Ansiklopedisi'nin 2006 yılında İstanbul'da basılan 31. cildinde, 391-401 numaralı sayfalarda yer almıştır.

Araplar ve Müslümanlık

Öncelikle vurgulamak lâzımdır ki, Türkiye ve Türkler hakkında gerçeğe uygun bilgilere sahip bulunmayan milyonlarca Arap, ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimelerini hayatlarında duymuş bile olsalar bu iki sözcüğün ne anlama geldiğini bilmezler. Türkiye'de milyonlarca insan bu gerçekten habersizdir. Bu şöyle dursun, Türk akademisyenlerin bile bu açıklamayı tuhaf bulacakları muhtemeldir.

Bu iki toplumun, din konusunda birbirine karşı aşırı düzeyde ön yargılı olduğu, bir gerçektir. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Bu konuda özetle diyebiliriz ki; Araplarla Türkler arasında tarih boyunca süren siyasi çekişmelerin ve günümüzde de devam eden soğukluğun temel nedeni hiç şüphesiz ***Müslümanlık***'tan kaynaklanmaktadır. Bu karşılıklı nefreti sırf siyasi ve ideolojik nedenlere bağlamış olan yazar ve araştırmacılar, yanılmışlardır. Bunlar büyük ihtimalle dinler ve mezhepler tarihinden habersiz oldukları için meseleye tek taraflı bakmak gibi önemli bir hataya düşmüşlerdir. Sonuç olarak Müslümanlığa ilişkin doğru bilgilere ulaşamadıkları için; İslâm ile ***«Türk Müslümanlığını»***, aynı zamanda İslâm ile ***«Arap İslâmcılığını»*** birbirinden ayırt edememişlerdir. Oysa *-çok tanrılı özelliği ile-* Milli Türk Müslümanlığı, İslâm'a yabancı olduğu kadar, Arapların politeist ***İslâmcılığı*** da İslâm'a o derece yabancıdır. Fakat ***İslâmcılık*** ile ***Müslümanlık*** arasında önemli benzerlikler vardır, ancak bunlar yanıltıcıdır. Bu nedenledir ki Türklerde büyük bir çoğunluğun benimsediği *-şamanlık döneminden kalma-* ***Evliyâcılık, türbecilik ve kerâmetçilik***, Anadolu'ya çok yakın olan Arap bölgelerinde de pek etkili olabilmiştir. Nitekim Müslümanlığa benzer dinî inanış ve anlayışlar Suriye, Irak ve Lübnan'da çok yaygındır. Mısır, Libya, Tunus ve Fas'ta da hissedilir izleri vardır. Şu bir gerçektir ki Türklerde ***«evliya»***, *(açıkça seslendirilmese de)* büyük çoğunluğun vicdanını tam bir tanrı olarak meşgul eder. Araplarda ise bir azınlık, ***«evliya»***ya sadece kutsal bir şahsiyet olarak inanır. Daha önemlisi, Araplardaki dinin adı kesinlikle ***Müslümanlık*** değildir. Bu, *(gelenekten kaynaklanan)* yanlış bir kullanım olarak yine İslâm'dır. (Bu ilgiyle şu önemli uyarıda bulunmak zorunludur; Araplara bu incelemede mal edilen ***«İslâmcılık»*** nitelemesi, *-her ne kadar haklı bir yakıştırma ise de-* onlar bundan kesinlikle haberdar değildirler) Arapların dinsel anlayışını Müslümanlıkla karşılaştırmayı kolaylaştırmak amacıyla burada kullanılan ***«İslâmcılık»*** yakıştırması da aynen ***«Müslümanlık»*** kelimesi gibi yapaydır, kitâbî değildir.

Vurgulamak lâzımdır ki İslâm'ı din olarak kabul etmiş bulunan hiçbir Arap, mensubu olduğu dini kesinlikle ***«Müslümanlık»*** olarak adlandırmaz. Bunu zaten yapamaz. Çünkü bu isim *-her şeyden önce-* Türkçedir. Arapların, bağlısı oldukları (din) gibi önemli bir kuruma Türkçe bir ad vermelerinin esasen mantıklı bir açıklaması olamaz. Ve çünkü bağlısı oldukları dinin «İslâm» olduğunu ileri sürmektedirler. Bu iddia gerçekçi olmasa bile İslâm'ın dili sırf Arapçadır. Bütün bunlarla birlikte Araplar, İslâm'ın Türkler tarafından ***«Müslümanlık»*** diye isimlendirdiğinden de yüzyıllardır *(muhtemelen)* haberdar değildirler! Bu itibarla, Türkçe bilmeyen hiçbir Arap dinsel aidiyetini, asla ***«ben müslümanım»*** diye açıklamaz. Bunun yerine ***«ena muslim»***, yani

"ben müslimim" der. Türkiye'de yaşayan Araplar -*yerli kültürden etkilendikleri için*- ***«Müslümanlık»*** nitelemesini *(Türkçe konuşurken)* elbette kullanırlar, fakat Arap dünyası bundan habersizdir. Özellikle Arap ilim otoriteleri bundan habersiz gibi gözükmektedir! Bununla birlikte, buraya kadar verilmiş olan bilgilerden hemen hiçbir Türk de haberdar değildir. Bunlar ilginç değil mi?

Peki, neden bu konu şimdiye kadar hiç irdelenmemiş ve irdelenmiyor? Oysa bu konuya ilişkin gerçekleri inkâr etmek, bunları görmezden gelmek, Türkiye'de dini ilgilendiren çok önemli sorunların varlığını ve bu sorunlara kimsenin dokunmaya henüz cesaret edemediğini düşündürmektedir! Aynı zamanda Müslümanlık kavramına ilişkin birçok bilginin, ***Kripto sûfî ekipler*** tarafından yüzyıllardır gizlendiğini de haber vermektedir! Arapların ***«Müslümanlık»*** hakkında hiçbir şey bilmiyor olmaları karşısında özellikle ilim dünyasının suskunluğunu anlamak da mümkün değildir. İlim dünyası, neden bu problemi ele almamakta ısrarlı davranmaktadır? Akademisyenler ve araştırmacılar bu soruna neden dokunmak istememektedirler? Bu soruların elbette cevapları vardır. Fakat burada, herhalde şu kanaati ortaya koymak gerekir; Oryantalistlerin, akademisyenlerin ve araştırmacıların bu soruna günümüze kadar el atmamış olmaları, önemli stratejik sırların varlığını akla getirmektedir!

Arap insanının, ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimelerini neden hiç kullanmadığının bir açıklamasını yapmak ne işe yarayacaktır? Bu da önemli bir sorudur. Çünkü bu konuda ilim adamının zihnini meşgul eden, aynı zamanda ona ağır sorumluluk yükleyen şöyle karmaşık bir tablo var:

Araplar ve Türkler; bu her iki toplum da öteden beri aynı dine (İslâm'a) mensup olduklarını ileri sürmektedirler(!) Ancak;

1) Türkler İslâm'a aynı zamanda ***«Müslümanlık»*** diye bir ad daha vermektedirler.

2) Araplar ise İslâm'a böyle bir isim vermedikleri gibi, -*Türkler arasındaki*- bu yaygın kullanımdan da tamamen habersizdirler. O kadar habersizdirler ki yüzyıllardır Arap dünyasında bir âlim veya bir yazar bu konu hakkında hiçbir açıklama yapmamıştır.

Meselenin içyüzüne ulaşabilmek için; bütün bu düğümleri ve bunlara kaynaklık eden problematiği bir kenara koyup, önce iki nokta üzerinde yoğunlaşmak ufuk açıcı olacaktır. Bunlardan biri, Arapların İslâm anlayışıdır; ikincisi de Arapların, Arap olmayan halklardaki *(özellikle Türklerdeki)* İslâm anlayışına nasıl baktıklarıdır. Bu amaçla da öncelikle Arapların neden İslâm'a ***«Müslümanlık»*** adını vermediklerine ve neden dinsel aidiyetlerini -*Türklerden farklı olarak*- ***«ben Müslümanım»*** şeklinde değil, ***«ben Müslimim»*** anlamına gelen ***«ena Muslim»*** diye ifade etmelerine açıklık getirmek icap eder. Bunun için de zorunlu olarak İslâm tarihinin ta başına dönüp meseleyi irdelemek gerekir.

Bilindiği üzere İslâm'ı din olarak ilkin kabul etmiş olan toplum Araplardır. Kur'ân'a ilk olarak onlar muhatap olmuşlardır. Nitekim Kur'an onların diliyle inmiştir. Daha önce putperest oldukları için, *(çeşitli sosyal ve kültürel nedenlerle)* bu dine ve ona çağrıda bulunan elçiye büyük tepki göstermiş, fakat sonunda İslâm'ı kabul etmişlerdir. Burada konu münasebetiyle vurgulamak gerekir ki; son derece önemli gerçeklerin başında bu dinin, Araplara kendini yalnızca ***«İslâm»*** adı altında sunmuş olmasıdır. Nitekim Kur'an-ı Kerîm'de İslâm'ın bundan başka bir adı yoktur. Bu isim Âl-i İmrân

Sûresi'nin 19'uncu âyet-i kerîmesinde geçmektedir. Ayrıca Mâide Sûresi'nin 3'üncü âyet-i kerîmesinde Allah Teâlâ, ***«sizin için din olarak İslâm'ı kabul ettim»*** demektedir.[105] Bu da İslâm'a ***«Müslümanlık»*** diye bir adın kesinlikle yakıştırılamayacağını teyit etmektedir. Dolayısıyla Kur'ân-ı Kerîm'in hiçbir âyetinde ve Rasûlullah'ın (s) hiçbir sözünde yer almayan ***«Müslümanlık»*** kelimesini İslâm için ad olarak kullanmayı Araplardan beklemek, iki olasılığı işaret eder:

1) Gerekçesiz ve nedensiz olarak Arap düşmanlığı,

2) Açıklaması mümkün olmayan koyu cehalet. Bunun üçüncü bir ihtimali yoktur.

Ancak bu konudaki bilgisizlik üzerinde ciddiyetle durmak gerekiyor. Çünkü problemin en karmaşık yanı, *(sorunu çok yakından ilgilendiren spesifik bir)* bilgisizlik açmazıyla ilişkilidir. Esasen çözümsüzlük buradan kaynaklanmaktadır. Çünkü bunun açıklaması büyük ölçüde **«İslâm»** kelimesinin gramatik analizinden geçmekte, bu ise uzmanlık gerektirmektedir. Bu ilgiyle vurgulamak gerekir ki; aynı zamanda Arapçanın linguistik kanunları çerçevesinde ***(İslâm ile Müslümanlık)*** kelimeleri arasında herhangi bir ilişki bulunmadığını ilâve etmek lâzımdır. Ne var ki bu konuda hemen hiçbir bilgiye sahip bulunmayan Türkiye'deki halkın neredeyse tamamına bu sorun hakkında bir açıklama yapmak imkânsızdır. Bu açmaz, her çağda Türk toplumunun yüzünü zorunlu olarak İslâm'dan çevirip Müslümanlığa yöneltmiştir. Nitekim Osmanlı âlimlerinin fetvalarında sıkça kullandıkları ***«Zeyd-i Müslim»*** örneklemeleri, hiçbir zaman toplum üzerinde bir etki uyandırmamıştır. Büyük ihtimalle bu yüzdendir ki son zamanlarda; ***«Madem ki İslâm'ı ve Kur'ân'ı anlayabilmek için Arapça bilmek zorunludur, o halde bu din ve bu kitap evrensellikten uzaktır»*** düşüncesinde olan büyük sayıda Türk aydınları, İslâm ile ilişkilerini (sessizce!) koparmış, İslâm'ın karşısında kendilerini Müslümanlığa adamışlardır. Özellikle muhafazakâr iktidarlar döneminde, bunların sayısında büyük artış gözlenmiştir.

İslâm kelimesinin gramatik tahliline gelince bu, Arap dil kurallarına göre ***«esleme-yuslimu*** أَسْلَمَ يُسْلِمُ**»** fiilinin mastarıdır. Bu mastardan ancak ve ancak erkek için ***«muslim*** مُسْلِم**»**, kadın için de ***«muslime*** مُسْلِمَة**»** sıfatları türetilebilir. Aksine ***«İslâm»*** mastarından ***«müslüman»*** diye bir sıfat ve ***«Müslümanlık»*** diye bir isim türetmek mümkün değildir. Arapların, bu iki kelimeyi *(duysalar bile)* onları hiçbir zaman anlamak istememeleri buradan kaynaklanmaktadır. Nitekim siz bir Arap aydınına Türklerin İslâm'a ***«Müslümanlık»*** diye bir ad verdiğini söylediğiniz zaman o, size donmuş gözlerle bir süre bakar durur; sonra size, genelde hiçbir cevap vermek istemez. Çünkü Arap -*Türkçe biliyor olsa bile*- sizin bu ifadenizden hemen hiçbir şey anlayamaz. Sorun bu derece karmaşıktır. Bunun sosyolojik ve kültürel açıdan analitik incelemesi maalesef henüz hiç yapılmamıştır. Bu ilgiyle belirtmek gerekir ki -*yüzyıllarca aynı vatan üzerinde ve aynı bayrak altında yaşamış olmalarına rağmen*- Türkler ile Araplar, *(ticaret ve hesap kitap gibi günlük iş diyalogları dışında)* birbirlerini asla anlayamamışlardır! Çünkü -*dürüst olmak gerekirse*- bir Arabın çok iyi düzeyde Türkçe öğrenmesinin, aynı zamanda bir Türkün çok iyi düzeyde Arapça öğrenmesinin *(nadir istisnalar hariç)* pek mümkün olmadığını söylemek yanlış olmaz. Arabın Türke, Türkün de Araba karşı -*yüzyıllardır*- soğuk davranıyor olması *(çok büyük ihtimalle)* buradan ileri gelmektedir.

---

[105] Diyânet İşleri Başkanlığı bu âyet-i kerîmeyi maalesef çarpıtarak ***«sizin için din olarak İslâmiyet'i beğendim.»*** şeklinde Türkçeye aktarmıştır! Şu noktanın çok iyi bilinmesi gerekir ki; Kur'ân-ı Kerîm'in hiçbir yerinde ***«İslâmiyet»*** kelimesi, aynı zamanda ***«Müslümanlık»*** kelimesi geçmemektedir.

Bu ise dil sorunlarını ilgilendiren başka bir konudur. Nitekim konsantre anlamlarla yüklü Arapça ifadelerin Türkçeye çevrilmesi hâlâ mümkün olamamaktadır.

Öte yandan Arapların ***«Müslümanlık»*** kavramını hiçbir zaman gündeme getirmemiş olmasını -*açıkça seslendirmeseler de*- ürkütücü bir nedene dayandırmak mümkündür. Bu durumu onların; ***«Türkleri İslâm dairesi dışında görüyor oldukları»*** şeklinde özetlemek yanlış olmaz. Fakat bütün Arapların bu eğilimde olduğunu söylemek elbette mümkün değildir. Özellikle Arap dünyasının geniş Sünnî(?) tabanını, ayrıca örgütler arasında da İhvancıları, *(kültüre dönüşmüş dinî anlayışlarından dolayı)* Türkiye toplumunun paralelinde görmek çok kolaydır. Çünkü Türkiye'de din, *(Arap ülkelerinde olduğu gibi)* artık bir kültür yığınından ibarettir. Türklerle Araplar arasında *(kitabî anlamda bir İslâmî ortaklık bulunmuyor olmasına karşın)*, yoğun kültürel bağlar hâlâ çok güçlüdür. Bu gerçeğin pek rahat tespit edilebilir delilleri vardır ki bunlardan biri de Necid Arapları'nın, çocuklarına hâlâ ***«Türki»*** adını veriyor olmalarıdır. Bu bir hayranlık ifadesidir. Üstelik bu gelenek, -*Türklere karşıtlıklarıyla bilinen*- vahhabîlerin çoğunlukta olduğu topluluk arasında yaşatılmaktadır. Arap dünyasında ***«Türkleri İslâm dairesi dışında görme»*** eğiliminde olanlar iki gruptur. Siyasi kadrolar ve Akaid ana bilim dalını işleyen akademisyenler… Bu ikinci grubu önemsemek gerekir. Çünkü İslâm'ın inanç kurumuna ilişkin eğitim ve danışmanlık faaliyetleri bu grup tarafından yürütülmekte ve sürdürülmektedir.

Arap ülkelerinde, özellikle son zamanlarda gerçekleştirilmiş akâid araştırmaları incelendiğinde bu kaynaklarda *(gerek Arap harfleriyle, gerekse Latin harfleriyle Türkçe yazılmış)* Türklere ait -*iman esaslarını konu alan*- bir eserin adına rastlanamamaktadır. Bu tespit, Vahhabiliğin etkisi olarak değerlendirilse de aslında genel bir Arap bakış açısını yansıtmaktadır. Bu çalışmalar arasında en ciddi bir örnek olarak **Prof. Dr. Abdurrahman bin Zeyd ez-Züneydî**'ye ait ***«Menâhicü'l-Bahsi Fi'l-Akîdeti'l-İslâmiyye Fi'l-Asri'-l-Hâdır»***[106] adlı eserini gösterebiliriz. Kapsamlı ve dakik bir çalışma görüntüsü veren bu eserde önce; tarihte ve günümüzde akaid tartışmalarına (özetle) yer verilmiş, ondan sonra çağımızda akaid ana bilim dalını konu edinen önemli figürlerin izlediği sistemler *(beş farklı sistem olarak)* tasnif edilmiş, ardından da bu sistemlerin her birinin özelliğine ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Yazar, bu eserinde *(büyük ihtimalle sırf Arapça yazdıkları için)*, Türklerden yalnızca **Zahid Kevseri** ve son Osmanlı Şeyhülislâm'ı **Mustafa Sabri**'den söz etmektedir. Bu iki şahsiyeti eleştirirken **Zahid Kevseri**'yi tutucu bir Matüridîci olarak nitelemekte, **Mustafa Sabri**'nin kanaatleri hakkında da *(meâlen)* şunları kaydetmektedir: ***«Mustafa Sabri, mezhepler arasında ehl-i Sünnet velcemaatin, ancak Eş'arîlerden ve Matürîdîlerden oluştuğu ve bu iki mezhebin tutarlı olduğu görüşündedir; diyalektik yöntemi yüceltmekte, bu yönteme karşı olanların, aslında İslâm'a karşı olduklarını ileri sürmektedir»***[107]

Bu tutum hakkında şöyle bir açıklama yapabiliriz: Sadece Türkiye'de değil, halkları İslâm'a mensup olduklarını ileri süren fakat Arap olmayan ülkelerde de akaid

---

[106] Eserin adının, Arapça yazılışı şöyledir: **مناهج البحث في العقيدة الإسلامية في العصر الحاضر**.

[107] Yazara ait eserin Arapça adı ve kaynağı şöyledir.
الدكتور عبد الرحمن بن زيد الزنيدي، مناهج البحث في العقيدة الإسلامية في العصر الحاضر، مركز الدراسات والإعلام، دار إشبلية، الطبعة الآولى، الرياض– 1998م.

konusunda *(Arapçadan başka dillerle)* birçok akaid kitabı yazılmış ve yazılmaktadır.[108] Din kardeşliğini daha çok vurgulaması beklenen bir akaid araştırmaları yazarının bu gerçeği görmezden gelmesi günümüz ***«İslâm kardeşliği»*** söylem ve iddiasını tartışmalı hale getirmektedir. Bu örnek bile, İslâm'ın boşluğunu doldurmuş bulunan dinî anlayışların Ortadoğu halkları arasına ne kadar büyük uçurumlar meydana getirdiğini göstermektedir. Bu anlayışları karşıt üç akım olarak şöyle sıralayabiliriz:

1) Şamano-Budist, Milli Türk Müslümanlığı,

2) Vahhabi ve İhvancı Arap İslâmcılığı,

3) Zerdüştî Fars Şiî Moselmânîliği

***

Arapların Müslümanlığa ilişkin tutumuna gelince, büyük bir hataya düşmemek için -*mümkün olduğu kadar ve her şeyden önce*- genellemeden kaçınmak gerekir. Çünkü konu çok yönlü sorunlarla doludur. Tabir caizse bu yol dikenlerle kaplıdır. Dolayısıyla çözüm ararken dengelere dikkat etmemek sorunu daha çok içinden çıkılmaz hale getirebilir.

Yüzyıllardır bugüne kadar hiçbir Arap âlimi, hiçbir Arap araştırmacısı -*birkaç kelimeyle de olsa*- ***«Müslümanlık»*** kavramı hakkında neden herhangi bir açıklama yapmamıştır? Bu, gerçekten pek ilginç karşılanması gereken bir durumdur. Yüzyıllardır milyonlarca insan, Türk coğrafyasında her gün belki yüz binlerce kez ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimesini telâffuz etmektedir. Unutmamak lâzımdır ki yüzyıllar boyu Araplar ve Türkler aynı bayrak altında yaşamış, *«aynı dinin mensuplarıdırlar.»* Üstelik gerek Türkiye coğrafyasında asırlardır yaşayan yerli Araplar, gerekse son zamanlarda gelen sığınmacılar *(kullanmıyor olsalar bile)* bu iki kelimeyi sıklıkla duymaktadırlar. Daha önemlisi bu sığınmacılar arasında onlarca âlim, akademisyen ve aydın Arap bulunmaktadır. Türkiye'de düzenlenen birçok konferansa davet edilen bu Arap kökenli âlim, araştırmacı, gazeteci ve akademisyenlerin bu iki kelimeyi duymamış olmaları imkânsızdır. Buna rağmen aralarında birinin, Türkiye'de İslâm'a bu adın verildiği hakkında Türk aydınlarına ve araştırmacılarına bir tek soru yöneltmiyor olması son derece düşündürücüdür. Bu tutumun büyük bir sorunu barındırdığı muhakkaktır. Bunun içyüzünü ortaya çıkarmanın da hiç kolay olmadığı takdir edilmelidir. Bu, belki ağır bir bedel ödemeyi de gerektirmektedir. Öyle görünüyor ki bunu şimdiye kadar kimse göze alamadığı için Müslümanlığın sırları yüzyıllardır gizliliğini korumuştur ve halen korumaktadır.

Bu önemli sorunun içyüzünü araştırmayı bir süre daha ertelemek, ilim erbabı için sadece sorumsuzluk anlamına gelmemekte, aynı zamanda bilginin inkârı gibi ağır bir suç da teşkil etmektedir. Bu inkârcılıkta ısrar etmenin hiçbir yararı yoktur. Çünkü bu, şimdiye kadar gizli kalmış ya da bilinçli olarak gizlenmiş olan birçok gerçeğin bundan böyle de sır olarak kalmasına yaramayacaktır. Bu sorunu müzminleştiren tutumun kaynağı hakkında burada bazı ipuçları vermekte yarar vardır.

---

[108] Bu akaid kitabı yazarlarından biri de benim. Nitekim, Arapça benim ana dilim, aynı zamanda eğitim dilim olmasına rağmen mensubu bulunduğum topluma faydalı olmak için ***«İslâm'da İnanç Sistemi»*** adı altında bir akaid çalışmam vardır.

Bilindiği üzere, semavî dinlerin en önemli özelliği bunların iman kurumu üzerinde bina edilmiş olmasıdır. Önceki semâvî dinler tahrife uğradıkları (çarpıtıldıkları) ve asıllarından uzaklaştırıldıkları için, konumuz açısından yalnızca İslâm'ın iman kurumu bizi ilgilendirmektedir. Bu dine bağlı olduklarını ileri süren bütün toplumların ilim otoriteleri, İslâm'ın böyle bir temele dayandığı konusunda, -*ilginçtir ki*- hâlâ görüş birliği içindedirler. Bunların başında Araplar ve Türkler gelmektedir. Tarih boyunca (sözde) İslâm Ümmeti'ni bu iki toplum temsil etmiştir. Araplar, sürekli olarak yazmış, Türkler ise yönetmişlerdir. Bu noktada da hemen herkes hemfikirdir. Fakat ne zaman ki sanayi devriminden sonra dünyada milliyetçilik hareketleri yayılmaya başlamış, bu yüzden savaşlar patlak vermiş ve sonuç olarak Araplarla Türkler vatanlarını birbirinden ayırmışlardır. Ancak gaile bitmemiş, bilakis bu iki toplumun her biri, öbürünü çok etkin bir şekilde hedef almıştır. Burada, her iki tarafın karşılıklı olarak birbiri hakkında geliştirdikleri çirkinleştirme edebiyatına girmeye gerek yoktur; bunun bir yararı da yoktur. Lâkin bunun ötesinde birinin öbürünü İslâm Ümmeti dışında görmek istemesi oldukça önemsenmesi gereken bir hadisedir.

Buna bazı örneklerle açıklık getirmek, konunun aydınlanmasına yardımcı olacaktır. Önce şunu önemle belirtmek gerekir ki ne Araplar Türkleri, ne de Türkler Arapları -*genelleme yaparak*- hiçbir zaman tekfir etmemiş *(kâfirlikle suçlamamışlardır.)* Tarihte bunun bir tek örneğine bile rastlamak mümkün değildir. Bu biraz sevindiricidir. Buna, temelde İslâm'ın yasaları izin vermemektedir. ***«Ehl-i kıble tekfir edilemez.»*** İslâm' zoraki olarak yamanmış olsalar bile bu iki toplum, bu kuralı her nedense çiğnemek istememişlerdir! Halbuki, *(hem Araplarca hem Türklerce acem olarak damgalanan)* Şiîlerin tekfir edilmesi zaman zaman tartışılmıştır.

Arapların Müslümanlık hakkında ne düşündüklerini merak eden herkese şu gerçeği açıklamakta yarar vardır; ***«Müslümanlık»*** kavramıyla hiçbir zaman ilgilenmemiş, hatta ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimelerini eserlerinin herhangi birinde bir kez bile kullanmamış olan Araplardan, bu din hakkında bir görüş beklemek, boş yere uğraşmaktan öteye gitmez. Çünkü bu iki toplumun tanışmaya başladığı tarihlerden günümüze kadar Arap yazarlar Türklerin din ve inanışlarıyla pek ilgilenmemişlerdir. Daha çok onlarla giriştikleri siyasi rekabet üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bu, Türk araştırmacıların dikkatinden kaçmış önemli bir noktadır. Örneğin Türk tarikatçılar tarafından evliya olarak yüceltilen Endülüslü (Arap kökenli) panteist filozof **İbn. Arabî** (1165-1240) Konya'da bir grup âlimle bir süre haşir neşir olmuştur. Bu zat, önce Selçuklu sultanı ile mektuplaşmış, sonra Anadolu'yu ziyaret etmiş ve bir süre Konya'da yerleşmiştir. Ancak onun eserlerinde ***«Müslümanlık»*** kelimesine rastlanmamaktadır.. Fakat ondan yarım asır sonra Anadolu'yu gezen Faslı gezgin **İbn Batuta** (1304-1369), buralara ilişkin çeşitli izlenimlerini ve Türklere ait örf, adet ve inanışlara ilişkin tespitlerini *(çok az da olsa)* not etmiştir. Ne var ki **İbn Batuta**, neredeyse bütün Anadolu'yu baştan başa dolaşmış olmasına rağmen, kaydettiği bilgiler arasında ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** sözcükleri yer almamaktadır.

İbn Batuta'nın ***«Tuhfetu'n-Nuzzâr Fi Garâibi'l-Emsâr ve Acâibi'l-Esfâr»*** adı altında yazmış bulunduğu seyahatnamesinde yer alan ve konuyu birinci derecede ilgilendiren kelimeler ve sayıları şöyledir:

* Türkçeye sadece ***«Müslimler»*** olarak tercüme edilebilecek harf-i ta'rifsiz: «***Muslimûn*** مسلمون» ve harf-i tarifli: «***el-Muslimûn*** المسلمون» sözcükleri 31 kez.

* Türkçeye sadece ***«Müslimler»*** olarak tercüme edilebilecek harf-i ta'rifsiz: «***Muslimîn*** مسلمين» ve harf-i tarifli: «***el-Muslimîn*** المسلمين» sözcükleri 118 kez.

* Herhangi bir yanlış anlamayı önlemek bakımından şunu da ifade etmek gerekir ki eserde bir tek yerde «***Muslimân*** مسلمان» kelimesi geçmekte ise bu sözcük müsennâdır; yani ***«iki Müslim»*** anlamına gelmektedir; Türkçedeki ***«Müslüman»*** kelimesiyle, kesinlikle hiçbir ilişkisi yoktur. Bu münasebetle şunu da eklemek gerekir ki; Kur'ân-ı Kerîm'de iki yerde ***«Muslimen»*** kelimesi geçmektedir[109]; bu her iki kelime de: ***«Muslim olarak»*** anlamını taşımaktadırlar. Bu kelimelerin ***«Müslüman»*** ya da ***«Müslümanlık»*** sözcükleriyle hiçbir ilişkileri bulunmamaktadır.

***

Araplar arasında Türklere hayranlık duymuş birçok devlet adamı, âlimler ve edipler bilinmektedir. Örneğin **Cahız** lakabıyla ünlenen Abbasi yükselme döneminin ünlü edibi ve mizah ustası **Amr bin Bahr bin Mahbûb el-Kinani** (767-869), Türklerin Faziletleri anlamına gelen ***«Feżâ'ilü'l-Etrâk»*** adlı bir kitap telif etmiştir. Ancak bunların hiç birinin eserinde ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimelerine rastlayamıyoruz. Arapların Türk yönetimine henüz girmediği tarihlerde **İbn Arabî**, **İbn Batuta** gibi şahsiyetler tarafından yazılmış bulunan eserlerde Müslümanlıktan söz edilmemesini bir dereceye kadar anlamak mümkündür. Fakat Osmanlı yönetimi altında yaşayan Araplarda da bu suskunluğu görüyoruz. Bunun ise açıklaması çok zordur.

Örneğin 1800'lü yıllarda yaşamış olan Mısırlı Edîb, **Abdullah Nedim** (öl.1896) Suriyeli (Halepli) hukukçu **Abrurrahman el-Kevakibi (1854-1902)**, Cezayirli âlim, **Tahir el-Cezâirî** (1852-1920), Suriyeli Tarihçi-Edîb, **Muhammed Kürd Ali** (1876-1953), Lübnanlı Yazar, **Muhammed Cemil Beyhum** (1887-1978), Lübnanlı yazar **Enis el-Makdisî** (1885-1977), Mısırlı edib **Ahmed Hasan Ez-Zeyyât** (1885-1968) ve emsalleri gibi Osmanlı son dönemini yaşamış olan Arap aydınları eserlerinde Türklerden çok söz etmişlerdir. İttihatçılar döneminde yaşamış, Türkler hakkında önemli kanaatler ortaya koymuş ve birçoğu idam edilmiş olan Arap kökenli ilim ve siyaset adamlarının adları eklenecek olursa bu liste çok uzayabilir. Ancak bu şahsiyetlere ait kitapların hiçbir satırında yine ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** sözcükleri bir kez bile yer almamıştır. Bu suskunluğun mutlaka bir anlamı olmalıdır. Bunun nedenini bulmak da ilim adamlarının görevidir. Şu var ki, ***(Arap ile Müslümanlık)*** söz konusu olabilecek bir yer veya zamanda, somut bir belgeye dayanmadan herhangi bir açıklamada bulunmak çok büyük yanlışlıklara neden olabilir. Onun için Türklerin dini anlayışı hakkında araştırma yapmış Arap kökenli bir araştırmacı, bir gezgin veya akademisyenin notlarını, vermiş olduğu röportajı veya yazdığı kitabı büyük bir tedbir ve ihtiyatla incelemek gerekir. Özellikle mütercimler bu konuda çok büyük sorumluluk taşırlar. Bu aracı elemanlardan biri, eğer Arapça telif edilmiş bir kitaptan ***«Muslim»*** kelimesini bir kez bile Türkçeye ***«Müslüman»*** şeklinde tercüme etmiş ise bunu büyük bir skandal olarak değerlendirmek gerekir. Aynı şey Türk yazarlar, gazeteciler ve akademisyenler de içinde söz konusudur. Hatta çok daha önemlidir. Çünkü *(özellikle Türk gazeteciler çok kültürsüz ve agresif oldukları için)* kullandıkları ifadeler içinde genellemeler, sert, abartılı ve hatalı söylemler sıklıkla göze çarpmaktadır. Bunların sırf karalayıcı propagandalarının etkisiyle gerek Vahhabî hareketi, gerekse **Şerif Hüseyn**'ın kalkışması, Arapların tamamına mal edilerek bir

[109] Âl-i İmrân Sûresi, âyet:67; Yusuf Sûresi, âyet:101

asırdır bütün bir Arap toplumu vatan haini damgasıyla suçlanmıştır. Muhtemelen bu bakış açısının etkisiyledir ne bir Türk, ne de bir Arap ilim adamı dönüp Müslümanlığın ne olup olmadığı üzerinde durmak istememiştir.

***

Araplarla Türklerin dinî anlayışları arasında önemli farklar vardır. Her iki tarafın İslâm'a bakışları, özellikle İslâm akaidi konusunda ayrıldıkları ya da birleştikleri noktalar hakkında bilimsel, kapsamlı ve analitik incelemeler yapılmamıştır. Bu alana ne Araplar ne de Türkler yanaşmıştır. Bu çekincenin, şüpheleri körükleyen çok sinsi bir tutum olduğunu sezmemek mümkün değildir! Bu konudaki bütün çalışmalar mezhepler arası ihtilâflar üzerinde yoğunlaşmıştır. Nitekim her iki taraf da çoğunlukla ***Mu'tezile***, ***Cehmiye***, ***Mürcie***, ***Şiilik***, ***Matürîdilik***, ***Eş'arîlik*** ve ***Selefilik*** üzerinde inceleme ve araştırma yapmışlardır.

Bu münasebetle belirtmek gerekir ki Arap dünyasında düzenlenen ilmî forumlara nadiren Türk akademisyenler davet edilmektedir. Oysa özellikle İstanbul'daki İslâmî İlimler Araştırma Vakfı, yıllardır düzenlediği uluslararası ilmî toplantılara daima yoğun şekilde Arap akademisyenleri davet etmiş ve etmektedir. Ancak, bu toplantıların hiç birinde tasavvufun ve tarikatların tartışma konusu olarak asla gündeme getirilmemiş olması oldukça dikkat çekicidir. Bundan çıkarılacak anlam hiç şüphesiz şudur; «Tasavvuf, Müslümanlığın temelidir. Dolayısıyla ne tasavvuf, ne ondan beslenen tarikatlar, ne de -*bu akımların, altyapısını oluşturduğu*- Müslümanlık, asla tartışma konusu olamaz!» Çünkü Müslümanlık Türkün milli dinidir, kutsal ve dokunulmazdır.

İşte İslâm ile Müslümanlığı karşılaştırmak isteyen her ilim adamının, her araştırmacının karşısına kalın bir duvar olarak bu anlayış çıkmaktadır. Büyük ihtimalle bu duvarı delmenin tehlikelerle dolu olduğunu sezen araştırmacılar hiçbir zaman bu iki dini karşılaştırmayı göze alamamışlardır. Ancak ciddiyetle vurgulamak gerekir ki bu açıklama üzerinden birinin herhangi bir bahane ile ***«Türklerin Müslüman, Arapların ise Müslim oldukları»*** yolunda varabileceği bir yargı veya yapacağı bir yorum, hiç şüphesiz büyük bir bilgisizlik ve talihsizlik örneği olarak literatüre geçecektir. Çünkü Araplar her ne kadar, Arap olmayan halkları *(acem diye damgalayıp)* yalnızca kendilerinin İslâm dinine katıksız mensup oldukları izlenimini vermeye çalışıyor iseler de *(Hanif dini bir bütün olarak kabul etmedikleri ve onu hayata geçirmedikleri sürece)* onlar da en az Türkler kadar İslâm'dan uzak kalacaklardır. İstedikleri kadar ***«Biz Müslimiz!»*** diye ısrar etsinler. Bunun bir gerçek olduğunu kanıtlayamazlar. Nitekim Arapların yaşadığı ***«İslâmcılık»*** dini, Müslümanlıktan hiç de farklı değildir.

Arapların *(Özellikle elit tabakasının)* Türk Müslümanlığı karşısında -*sadece bugün değil, asırlardır*- tamamen suskun ve ilgisiz duruyor olmalarının arkasında tehlikeli niyetlerin yattığını sezmemek mümkün değildir. Bunun bazı belirtileri şu örneklemelerle açıklanabilir:

1) Emevî döneminden kalma ırkçı düşünce ile Araplara göre ***«Arap olmayan halklar, acemdirler ve mevâlîdirler. Bu nedenle onların Arapça öğrenmeleri ve Kur'ân'ı anlamaları mümkün değildir. Bu mümkün olmayınca da onların İslâm'a adapte olmaları imkânsızdır. Dolayısıyla -gailelerden, anlamsız ve sonuçsuz tartışmalardan uzak durmak için- inançlarına müdahale etmeden onları kendi hallerine terk etmek***

gerekir». Bu varsayımı güçlendiren en kesin delillerden biri, Arap dünyasının ***«Müslümanlığı»*** hiçbir zaman gündeme getirmemiş, hatta onu yok saymış olmasıdır.

2) Bir başka güçlü delil de merkezi Cidde'de bulanan ***«İslâm İşbirliği Teşkilâtı»*** adı altındaki örgütün tutumu, faaliyetleri ve politikalarıdır. T.C. Dışişleri Bakanlığı bu örgütün amacını şöyle açıklamaktadır:

«Üye Devletler arasında işbirliği ve dayanışmayı güçlendirmek, İslâm Dünyasının hak ve çıkarlarını korumak.»[110] Oysa kurulduğu 25 Eylül 1969 tarihinden bugüne kadar örgütün çalışma seyrini izlediğiniz zaman hiç de böyle bir amaç gütmediğini açıkça görmeniz mümkündür. Nitekim; ***«Kudüs'te radikal bir Yahudinin Mescid-i Aksa'yı kundaklama girişimi» gerekçe gösterilerek kurulan bu örgütün aslında; (günün birinde Ümmetin birliğini sağlayacak ve İslâm'ı yeniden ihya edecek bir siyasi hareketi sabote etmek niyetiyle)*** kurulmuş sinsi bir aktör olduğu izlenimini almak için çok zeki olmak gerekmemektedir. Bunu sezmek hiç de zor değildir. Bazı belirtilerini şöyle sıralayabiliriz:

* Her şeyden önce yeryüzünde ***«İslâm Dünyası»*** diye bir dünya yoktur. Dolayısıyla «***İslâm Dünyasının hak ve çıkarlarını korumak»*** diye bir davadan söz etmenin gerçekçi bir açıklaması bulunmamaktadır. Her şeyden önce ***«İslâm dünyası»*** diye adlandırılabilecek bir topluluğun oluşmasını sağlamak gerekliyken mevcut olmayan böyle bir dünyadan söz etmenin ne büyük bir hile olduğu, bunun ise ne tehlikeli sırlar barındırdığı pek de gizli değildir. Bu spekülatif tutumdan doğan önemli bir sonuç da şudur: Bütün ümmetin, üzerinde görüş birliği ettiği bir halifeye bey'at etmek -*farz olmasına rağmen*- bu örgüt, hayatî önem taşıyan bu görevin yerine getirilmesine dolaylı ve yanıltıcı yollarla engel oluşturmaktadır.

* «İslâm İşbirliği Teşkilâtı» adlı örgütün, periyotlarla düzenlediği toplantılar sırasında T.C. yetkilileri tarafından -*gerek konuşmalarda, gerekse dokümanlarda yoğunlukla*- kullanılan ***«Müslüman», «Müslümanlar»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimelerine, hiçbir üye devletin delegesi tarafından itiraz edilmemiş, bu kelimelerin ***«Müslim», «Müslimler»*** ve ***«İslâm»*** şeklinde değiştirilmeleri bir kez bile teklif edilmemiştir.

* 21 Ağustos 1969 tarihinde Avustralyalı bir Yahudi'nin Mescid-i Aksa'ya saldırısından bu yana, -*gerek bizzat devlet olarak İsrail, gerekse münferit olarak Yahudiler*- hem bu mukaddes mekâna, hem de *(İslâm'ın mensupları olduklarını iddia eden)* Filistinlilere karşı giriştikleri saldırılar, işkence ve katliamlar bu örgüt tarafından -*hiçbir yankı uyandırmayan*- zayıf kınamalarla hep geçiştirilmiştir.

* Bu örgüt; İsrail'le işbirliği yapan üyelerinin davranışlarını hiçbir zaman sorgulamamış, onları caydırmaya çalışmamıştır.

* Bu örgüt; Başta Körfez Savaşı ve Afganistan olayları olmak üzere, üyeleri arasında özellikle «Arap Baharı»'nın 18 Aralık 2010 tarihinde patlak vermesinden bu yana, cereyan eden savaşlara, göçlere, katliamlara ve yıkımlara hep seyirci kalmıştır. Bu liste çok daha uzatılabilir. Örgütün bu örneklerde sergilediği tutum ve onu yönlendiren Arapların temelde amaçladığı ***"İslâmcılık", «kültüre dönüşmüş bulunan din anlayışı»***nın, bir gün İslâm'a dönüşmesini önlemeye yöneliktir. Nitekim Araplar için

[110] http://www.mfa.gov.tr/İslâm-isbirligi-teskilati.tr.mfa

de Türkler için de Farslar için de önemli olan İslâm değil, ***kültürel dindarlıktır***. Çünkü Bu üç toplum üzerinde dehşetli bir İslâm korkusu vardır. Son yıllarda, dış dünyada *(özellikle Avrupa ve Amerika'da)* yaygınlaşan ***İslâmofobinin*** temel faktörü; Arapların ***İslâmcılığı***, Türklerin ***Müslümanlığı*** ve İranlıların ***Şiîliğidir***. Bu gerçekte hiçbir kuşku yoktur.

***

Arapların, Müslümanlığı kasıtlı olarak görmezden geldiklerini kanıtlayan önemli göstergelerden biri de Suûdî Devleti'nin farklı bir kisveye büründürdüğü ***«Râbıta»*** Örgütü'nün Türkiye'yi izlerken sergilediği tutumdur. Temelde bu devletin istihbarat örgütü olan ***«Rabıta»***, İslâm'a mensup olduklarını iddia eden bütün toplumlar hakkında önemli istihbarî bilgilere sahiptir. Çünkü dinî duyguları kullanarak ve çeşitli amaçlarla *«yardım elini uzatarak!»* bu ülkelerde faaliyet gösterirken bu örgüt, *(Vahhâbî Devleti adına)* rahat bir şekilde stratejik bilgi toplamayı da sağlamaktadır. Genel politikasını bu bilgilerden hareket ederek belirlemekte ve bazen *(Cemal Kaşıkçı cinayetinde olduğu gibi)* oldukça sıra dışı uygulamaları göze alabilmektedir.

Kenan Evren döneminde, Avrupa'daki Türk imamlara maaş bağlamaya kadar varan çeşitli çabalar eşliğinde gösterdiği faaliyetlerle Rabıta Örgütü'nün, Türkiye'de en yaygın din olan ***Müslümanlık***'tan habersiz bulunuyor olması imkânsızdır. Özellikle belirtmek gerekir ki bu örgüt, Türkiye'de vahhâbîlği yaymak üzere *(yıllardır)* iki misyoner bile görevlendirmiştir. Dolayısıyla onun, Müslümanlık hakkında en ince ayrıntılara kadar her şeyi bildiğine inanmak gerekir. Çünkü örgütün bu faaliyeti, Türkiye'de yaygın olan bir dini değiştirip onun yerine Vahhabîliği yerleştirmek istediği anlamına gelmektedir. Peki değiştirilmek istenen bu dinin adı nedir? Hiç şüphesiz Müslümanlıktır. Oysa Rabıta Örgütünün yayınları içinde ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimelerine bir tek yerde bile rastlamak mümkün değildir! Bu enteresan değil mi? O zaman bir soru daha soralım: Rabıta Örgütü, Müslümanlığı neden inkâr ediyor! Çünkü Müslümanlığın şifrelerini açmaya çalışmak, muhtemelen savaş için hazırlık yapmaktan daha risklidir! 1950'li yıllarda ele geçirilmiş olan bu şifrelerden bir tanesi de şudur:

«***Velâyet, fenâya varmış kimsenin hâlidir. Nübüvvet mertebesinden uludur. Bazı enbiyâ hazerâtı velâyete de sâhib olmuşlardır. Lâkin her velîde nübüvvet-i tarifiyye veya tebliğiyye mevcûd olagelmiştir.»***[111]

***

Arapların Müslümanlığı kasıtlı olarak görmezden geldiklerini gösteren çarpıcı bir kanıt da Türkiye'yi çok iyi bilen, bir kısmı da Türkiye'de yaşayan Arap kökenli -*âlim, akademisyen, gazeteci ve aydınlardan müteşekkil*- elit içinde hiçbir şahsın bu güne kadar bu kavramı bir kelimeyle dahi sorgulamamış olmasıdır. Örneğin bunların en başında Suriyeli **Prof Dr. Said Ramazan el-Bûti**'yi gösterebiliriz. Bu zat, Kürt kökenli, 1929 Cizre doğumlu bir akademisyendir. Türkiye ve tabiatıyla Müslümanlık hakkında çok geniş bilgiye sahipti. Defalarca İstanbul'da ilmî toplantılara davet edilmiştir. Ayrıca Kahire Üniversitesi Öğretim üyelerinden **Prof. Dr. Hasan Hanefi**, yıllardır Türkiye'ye (Yalova'ya) yerleşmiş bulunan Halepli âlim **Muhammed Ali es-**

[111] **Hasan Lûtfi Şuşud**, İslâm Tasavvufunda Menâkıb-ı Evliya s.163 İstanbul-1958.

Sabûnî, Şamlı âlim **Abdurrahman Hasan Habenneke el-Meydânî**, Türk hayranı, Suûdîli akademisyen **Prof. Dr. Abdullah el-Muslih et-Türkî**, Özellikle Türkleri ve Türkiye'yi çok iyi incelemiş bulunan **Mısırlı Prof. Dr. Muhammed Kutub**[112] ve **Prof. Dr. Muhammed Harb**, Günümüzde İstanbul'daki Suriyeli Alimler Birliği Başkanı, **Şeyh Memduh Cüneyd el-Kakaa** ve yardımcısı **Dr. Muhammed Yasir el-Mesedî** gibi, -*isimleri ancak uzun listelere sığdırılabilecek*- büyük sayıda Arap kökenli âlim, akademisyen, işadamı ve gazeteci, eserlerinde ve konuşmalarında bir kez bile ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimesini kullanmamışlardır. Türkiye'de, günde muhtemelen yüz binlerce kez yazılan ve söylenen bu iki sözcüğün, ne bu şahsiyetler, ne de hiçbir Arap tarafından telâffuz edilmiyor olması ilginç değil mi? Bunun nedenini merak etmek gerekmez mi? Bu suskunluğun, ya da bu inkârın arkasında hiç mi bir neden yoktur?

Aslında bütün bu gerçekler, Müslümanlığın arkasında sırlarla dolu karanlık bir arka plan bulunduğunu haber vermektedir. Dolayısıyla hiçbir araştırmacının, hiçbir ilim adamının şimdiye kadar kalemiyle burayı işaret etmeyi göze almamış olması, bu gizli bölgeye yanaşmak istememesi, bu karanlık alanın tehlikelerle dolu olduğunu kanıtlamaktadır. Fakat özel mekânlarda büyük bir özenle saklı tutulan birçok eserin, bu günlerden sonra artık yavaş yavaş raflardan indirileceğine ve bu karanlığın çok geçmeden aydınlanacağına inanmak gerekir. Ancak bu konuda ezber bozacak bilgileri ortaya çıkarmak için bilimsel birikime ve sorumluluk duygusuna sahip, cesur, tarafsız, ahlâklı ve güvenilir araştırmacılara ihtiyaç vardır; onlara çok büyük iş düşecektir.

***

[112] Muhammed Kutub'a göre ***«Türkler fütuhat bakımından sahâbe ve tâbiînin devamı niteliğinde başarılara ulaşmış, İstanbul'u fethetmiş, müslümanların birliğini sağlayıp onları Haçlı seferlerinden korumuşlarsa da inhiraf hattına düşmekten kurtulamamışlardır.»*** (Bu madde TDV İslâm Ansiklopedisi'nin 2016 yılında İstanbul'da basılan EK-2. cildinde, 307-310 numaralı sayfalarda yer almıştır.)

Türk Müslümanlığı ve ilham kaynakları

Türk Müslümanlığı: Pers kültürünün etkisi altında ve -*büyük ihtimalle Mîlâdî 1200'lerde*- İslâm öncesi dinlerle İslâma ait değerlerin harmanlanmasıyla zaman içinde yapılandırılan mahalli ve milliyetçi bir dinsel akımdır. ***Türkistan***, ***Toharistan*** ve ***Soğdiana*** halklarının asırlar boyu çeşitli dinlerden devşirdikleri inançları, İslâm'ın ibadet ve kısmen hayata ilişkin yasalarıyla birleştirip inşa ettikleri yapay bir din olarak da ***«Türk Müslümanlığı»***nı tanımlayabiliriz. Bu akımın baskın etkisi altında ***Toharlar***'ın ve ***Soğdlar***'ın da kısa zaman içinde Türkleştikleri sanılmaktadır.

Türk Müslümanlığı'nın, tarihsel arka planının büyük ölçüde meçhul olduğunu söyleyebiliriz. Güvenilir, profesyonel bir Türk araştırmacının aşağıdaki sözleri bu hakikatin önemli bir delili sayılabilir. Yazarın ifadeleri şöyledir:

«Bugüne kadar, Türklerin İslâm'a giriş tarihlerinden zamanımıza değin oluşan sürecin pek çok mesele ihtiva eden tarihsel boyutu bir iki istisna hariç, hiç bir ciddi incelemenin konusu olmamıştır. Türk akademik tarihçiliği, medyada üzerinden çok spekülasyonlar üretilen "Türkler ve İslâm" konusuna pek eğilmemiştir. Türklerin İslâm'a girişinin siyasî tarihini ele alan bir iki araştırmanın dışında bu konu günümüzde ya -üçüncü elden kaynak ve araştırmalara dayanan- amatör tarihçilerin elinde kalmış, ya da tamamiyle ön yargılı ideolojik spekülasyonların kurbanı edilmiştir»[113]

«Türklerin İslâm'a geçiş sürecinin, milliyetçi muhafazakâr tarih tezinin ileri sürdüğü gibi olmadığı, "Türklerin Müslüman olmadan önce de İslâm'a çok yakın dinî inançlara sahip oldukları, bu sebeple ona hiç yabancılık çekmeden ve direnmeden kolayca uyum sağladıkları" şeklindeki fikrin gerçeği yansıtmadığı, aksine bu sürecin, çok karmaşık siyâsî, sosyo-ekonomik ve kültürel birtakım şartlar dahilinde cereyan ettiği ortaya çıkmaktadır. O halde Türk Müslümanlığı'nın tarihsel boyutunun, dört başı mamur, her zaman ve her yerde katıksız bir Ehl-i Sünnet kalıplarına uygun mükemmel bir İslâmlaşma varsayımını da beraber getiren bu kolaycı ve problemsiz tezin gerçeği yansıtmadığını Kabul ederek bu tarihsel boyut meselesine yeniden ve ciddiyetle eğilinmesi gerekiyor. Çünkü bunun sonucunda bugün Türkiye'yi bunaltan İslâm ve müslümanlık problemiyle ilgili pek çok meselenin gerçek mahiyetlerine ulaşacağına, birçok yanlışın ve ön yargının düzeltileceğine, dolayasayla daha akılcı ve bilimsel bir yöntemle bu problemin çözümüne götürecek yolların bulunacağına inanmak gerekir. Türkiye'deki kimlik bunalımının temelinde yatan bu problemin tek çözüm yolu ise bizce yalnız ve yalnız bilimden geçiyor»[114]

Türk Müslümanlığı'nın beslendiği birçok kaynak vardır. Bunların en başında -*biraz önce de işaret edildiği gibi*- ***Pers Müslümanlığı*** gelmektedir. Güvenilir bir ilim adamı

[113] **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**, Türk Sûfiliğine Bakışlar, s.81. İletişim Y, İstanbul-1996

[114] A.g.e. s.82

olan ünlü araştırmacı **Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü**, bu konuda birçok gerçeği -*birkaç satır içinde*- özetlemiş bulunmaktadır; diyor ki:

«Türkler İslâmiyet'in birçok unsurlarını doğrudan doğruya Araplardan değil, acemler[115] vasıtasıyla aldılar. İslâm medeniyeti Türklere, İran kültürünün merkezi olan Horasan yolu ile Maveraü'nnehr'den geçerek geliyordu»[116]

Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu da bu ifadeyi teyit eder mahiyette şunları söylüyor:

«Anadolu'ya ulaşmadan önce, 4 asra yakın bir zaman diliminde Türkler ile Farsların inançlarında ve dillerindeki değişme ve gelişme süreci büyük ölçüde Mâverâünnehir/Batı Türkistan bölgesinde bir arada geçirilmiştir.»[117]

Konu ile ilgili tarihi olaylar bu gerçeği kanıtlamaktadır. Nitekim M.S. 633-651 yılları arasında İslâm orduları tarafından tamamen fethedilen İran'ın, -*Zerdüşizmle İslâm'ı sentezleyerek*- oluşturduğu yeni ***Fars dinini*** *(ve ona bağlı Şiîlik ekolünü)* kısa zamanda Türkistan bölgesinde yaymayı başardığını varsaymak gerekir. Farsların, İslâm'daki önemli ibadetlere verdikleri Faşça adların Türkler tarafından günümüze kadar kullanılıyor olması da bu hakikate işaret eder mahiyettedir.[118]

Prof. Dr. İbrahim Agâh Çubukçu da Farsların Türkler üzerindeki derin etkisini çok açık bir dille şöyle özetlemektedir:

«İslâm mezheplerinden özellikle Şiilik[119], Türkler üzerinde daha kolay etki yapmıştır. Peygamberin amcasının oğlu Ali'nin çocuklarına Emevîlerin zulmetmesi, daha

---

[115] **Köprülü**'nün, İranlıları ***«acem»*** diye nitelemesi ilginçtir. Çünkü bu kullanım Araplara aittir. Araplar, *(hangi ırk ve millet olursa olsun)* Arap olmayanlara ***«acem»*** derler. Öyle anlaşılmaktadır ki; vaktiyle İranlıların etkisi altında Müslümanlaşan ve tabiatıyla Şiîleşen Türkler, sonraları Gazneliler ve Selçuklular döneminde Arapların etkisine girerek Sünîleştiler. Dolayısıyla aynen Araplar gibi onlar da İranlıları dışlamaya ve -aynen Araplar gibi- onları «acem» diye niteleyerek yabancı görmeye başladılar. Nitekim bu bakış açısı Osmanlı-İran ilişkilerinde çok açık olarak göze çarpmaktadır. 1514 yılında iki taraf arasında cereyan eden Çaldıran Savaşı bu gerçeği kanıtlamaktadır.

[116] **Ord. Prof. Dr. Fuaad Köprülü**, Türk Edebiyatında İk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, 8. Baskı. S. 21. Ankara-1993

[117] **Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu**, Kırıkkale Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Doğu illeri ve edebiyatları Bölümü, Cilt 3 Sayı 1 2013.

[118] Namaz ve oruç, İslâm'ın emrettiği önemli ibadetlerdendir. Burada atlamadan önemli vurgulamak gerekir ki; İslâm'ın fıkıh yasaları, İbadetin tercüme edilmeden -*ümmetin ortak dili olan Arapça*- icra edilmesini emretmektedir. İslâm'ın en önemli ibadetlerinin başında gelen Namaz ve oruç, *(bu her iki kelime de)* İranlılar tarafından Farsçaya çevrilmişlerdir. Oysa namaz Kur'an'ı Kerim'de ve Sünnet kaynaklarının tümünde: «salâ الصلاة», oruç da: «sawm الصوم» olarak geçer. Ayrıca, namaz için bir ön hazırlık olan ve Kur'an'ı Kerim'de ***«Wuzû'»*** olarak geçen temizliğe de farsça ***«Abdest»*** adı verilmiştir. ***«âb»***, Farsça su demektir, ***«dest»*** de el demektir. İkisinin bileşimi, el suyu anlamına gelmektedir. Bu değişiklikler, olduğu gibi Türkler tarafından kabul edilmiştir.

[119] **Prof. Çubukçu**'nun, Şiîliği bir İslâm mezhebi olarak görüyor olması doğaldır. Çünkü bu zat Müslümandır ve İslâm ile Müslümanlığın henüz birbirinden ayırt edilemedi dönemde yaşamıştır. Onun için Şiîliği maalesef İslâm mezhepleri arasında göstermiştir. Bu hata bir akademisyen için bir talihsizlik sayılsa da yazar, kendi açısından mazur sayılabilir. Ancak günümüzde ***İslâm*** ile ***Müslümanlığın*** farklı birer din oldukları artık -bilimsel olarak- tespit edilmiş bulunmaktadır.

sonra da hilâfete geçen Abbasîlerin taht tasası yüzünden onları tedirgin etmesi, devlet gücünün ulaşamadığı yerlerde Şiîliğe ilgiyi artırıyordu.»[120]

Bu tespitler ışığında denebilir ki Türk Müslümanlığı, yüzyıllar boyu *-çeşitli etkenler altında-* geçirdiği evrimlerle önemli değişimlere uğrayarak günümüze ulaşmıştır. İslâm ise *-**Râşidî hilâfet** döneminden sonra uygulamada, anayasal bir çerçeve içinde kendine yer bulamamış olsa da-* literatürde varlığını günümüze kadar sağlam bir şekilde sürdürebilmiştir. Bu noktada, ***Türk Müslümanlığı***'nın inşa süreci büyük önem taşımaktadır ve derinlemesine araştırılmaya muhtaçtır.

Dolayısıyla rahatça diyebiliriz ki ***Türk Müslümanlığı***, ideolojik olarak *-Pers Müslümanlığı örnek alınmak suretiyle-* yapılandırılmıştır. Yani *-açıkça söylemek gerekirse-* Emeviler'in gerçekleştirdiği Türkistan işgalinin, *-Türkler tarafından-* din silahıyla alınmış rövanşıdır. Bu, *-görünürde-* bir pasif direniştir, fakat oldukça anlamlıdır. Çünkü *-yine açıkça ifade etmek gerekirse-* Türkler âdetâ ***«lisan-ı halle»***, Araplara aynen şunu söylemişlerdir: «Siz, geldiniz, topraklarımızı silah zoruyla işgal ettiniz; size karşı o günlerde belki aynı silahla direnemedik; fakat dininize öyle bir darbe indireceğiz ki bunu yüzyıllar boyu fark edemeyeceksiniz. Hatta çok geçmeden darmadağın olacak, o kadar perişan olacaksınız ki *-efsanelerimizle, destanlarımızla, hurafelerimizle, geleneklerimizle ve milli sembollerimizle süsleyerek, zaman içinde ve yeni bir isim altında tanınmaz hale getireceğimiz-* dininizi yeniden İslâm'a dönüştürmeyi bir daha asla beceremeyeceksiniz; o kadar sersemleşeceksiniz ki, dininize yakıştıracağımız adı[121], yüz yıllar sonra bile merak edemeyeceksiniz. Ancak bu *-milli din-* artık size değil, sadece bize ait olacaktır!»

Evet, tarihi gelişmeler çok dakik şekilde *-ve kronolojik olarak-* incelenecek olursa ***Türk Müslümanlığı***'nın bu düşünce ile yapılandırılmaya başlandığı ve *-böyle bir ilk adımla-* zaman içinde *-süreçler boyu evrilerek-* günümüzdeki son şeklini aldığı anlaşılacaktır.

Önemle vurgulamak gerekir ki Türkistan'a yapılan askeri harekâtın karakteri, ***Türk Müslümanlığı***'nın oluşumuna ortam hazırlayan faktörlerin başında gelir. Onun için bu harekâtı, Ashab'ın fetihlerinden ayırmak gerekir. Ashabın fetihleri temelde ***«İslâm'ı tebliğ»*** amacıyla yapılmıştır. Amaçları arasında **işgal** ve **ganimet** öncelikli değildir. Râşidî Hilâfet döneminden sonraki ilk fetihlerde *-her ne kadar-* ***«İslâm'ı tebliğ»*** amacı varsa da ***işgal*** ve ***ganimet*** önceliklidir. Daha sonraki dönemlerde sürdürülen fetihlerin tamamında ise *sırf hakimiyet kurma, ekonomik kazanımlar elde etme, intikam alma ve komşulara gözdağı verme* gibi amaçlar daha baskındır. Onun için Râşidî Hilâfet döneminden sonraki fetihler büyük ölçüde İslâmî cihad stratejisine uygun değildir; **cihadî anlam** taşımaz. Nitekim Müslümanların günümüzde yaşadığı felaketlerin temelinde bu ***gayr-i cihadî*** askerî hareketler yatmaktadır.

---

[120] **Prof. Dr. İ. Agâh Çubukçu**,Türk Düşünce Tarihinde Felsefe Hareketleri, Ankara Ünv. İlâhiyât Fak. Yy.No. 174. S. 3.

[121] Bu ad, kuşkusuz ***«Müslümanlık»***'tır. Ancak ne ilginçtir ki bu kelime, Araplar tarafından günümüze kadar ***-ne sözlük bazında, ne de dinsel bir kavram olarak-*** işlenmemiştir. Bu gaflet, Abbasilerin duraklama periyoduna girdikleri tarihten günümüze kadar Müslümanların, yüzyıllar süren karanlık bir dönem yaşadıklarını göstermektedir.

Türk Müslümanlığı'nın, en büyük ilham kaynaklarından biri de Türklerin eski dinleridir. Nitekim İslâm'la tanışırken Türklerin, önceki dinlerinden tamamen sıyrıldıklarını söylemek inandırıcı değildir. Bilakis, eskiden kalma birçok inanç ve ananelerini Müslümanlık döneminde de sürdürmüşlerdir. Bunları İslâm'a ait kavram ve ibadetlerle harmanlayarak çeşitli adlar altında kurumsallaştırmışlardır.

Bu konuda yine **Prof Dr. İbrahim Agâh Çubukçu** -*Şiîliğe değindikten sonra*- aynen şöyle bir ifade kullanmaktadır:

«Daha sonra Alevîliğin de doğmasına neden olan bu akım, Şamanlık, Budha ve Mani dinlerinin kalıntılarını töre halinde yaşatan Türklerin psikolojisine uygun geliyordu. Böylece Türkler Sünnet ehli'nin sıkı kuralları yerine raksa, musikiye şiire ve kadın özgürlüğüne olanak veren tasavvufa ve özellikle Şii düşüncelere daha çok yaklaşıyorlardı. Dervişlerin[122], eski kâmların[123] yerini alarak birtakım ince sözlerden ve gizlerden söz etmeleri de Türk toplumunun dinsel ve düşünsel yapılarını geniş ölçüde etkiliyordu. Böylece halk kitleleri arasında dervişlere karşı saygı son derece yaygın hale gelmişti.»[124]

Türk Müslümanlığı'nın, yine en büyük ilham kaynaklarından biri mistisizmdir; yani tasavvuftur. Aslında tasavvuf akımını -*İslâm yurdunda*- ilkin İranlılar başlatmışlardır. **Ebu Haşim es-Sûfî** (öl. M.S. 760) *adında İranlı bir sapkın* tarafından, hicretten 150 yıl sonra **Gazze**'de bir tekke açıldığına ilişkin belgeler vardır.[125]

Tasavvuf, ***Türk Müslümanlığı***'nın belkemiğini oluşturmaktadır. Denebilir ki bu dini, -*yüzyıllardır*- tasavvuf yönlendirmektedir. Türkler, tasavvuf düşüncesine dayalı birçok tarikat kurmuşlardır. Tasavvuf, aslında **mistik** bir felsefedir; tarih boyunca üretilmiş tüm felsefeler **arayış** amaçlı iken tasavvuf, *tam tersine* bir **kaçış** felsefesi olarak peydahlanmış ve çeşitli ekollere ayrılarak günümüze kadar açılımını sürdürmüştür; **«tarikat»** olarak bilinen mistik kurumlar için altyapı oluşturmuştur. İşte bu felsefe ve üzerinde inşa edilen yüzlerce tarikat, Türk Müslümanlığına tarih boyunca çeşitli özellikler katmıştır. Bu kaynaktan yola çıkılarak İslâm ile **Türk** ya da **Fars Müslümanlıklarını** birbirinden ayırt etmek bugün artık mümkün hale gelmiş bulunmaktadır.

---

[122] Derviş درویش kelimesi Farsçadır. Yoksulluğu hayat tarzı olarak benimseyen fanatik dinci, dilenci tarikatçılara yakıştırılmıştır. Bu kelime İran'da, İslam öncesinde yaygın olan Zerdüş'ün dininde tapınaklardaki kutsal ateşin sönmemesi için nöbet bekleyenlere verilen sıfattır. Eski Farsçada *(Pehlevicede)* ***«drigûş»*** veya ***«dargûş»*** kelimesinden evrilerek bu şekli almıştır.

[123] Şamanlıktaki ***«kâm»*** kavramı için bkz. http://www.dunyadinleri.com/samanizm.html

[124] **Prof. Dr. İ. Agâh Çubukçu**,Türk Düşünce Tarihinde Felsefe Hareketleri, Ankara Ünv. İlâhiyât Fak. Yy.No. 174. S. 4.

[125] **Prof. Dr. Hasan Kâmil Yılmaz**, **Ebu Hâşim** es-Sûfi'yi -*elbette kendi kanaatine göre değerlendirerek*- şu bilgilerle tanıtmaktadır: ***«Ebû Haşim, sünnî ve müteşerri bir süfîdir. Bu yüzden "Şîa" muhiti olan memleketi Küfe'den Şam cihetine hicret etmiş, Filistin'de Remle'ye yerleşmiştir Hasan Basrî, Malik bin Dînar ve Süfyan Sevrî ile muasırdır. (…) Remle'de kendisini seven halk, etrafında büyük bir kitle oluşturdu. Birbirlerini Allah için seven ve Allah için bir araya gelen bu topluluğa muttali olan devrin hristiyan emiri bir hankah yaptırdı ki bu, tasavvuf tarihimizde ilk tekkedir.»*** Kaynak: **Prof. Dr. Hasan Kâmil Yılmaz**, Altınoluk Dergisi, 1986 - Haziran, Sayı: 004, Sayfa: 023

İlginçtir ki Türk Müslümanlığı, -*dış görüntüsü bakımından*- İslâm'la benzerlik gösterdiği için oldukça yanıltıcıdır. Bu nedenle yeterli tarihi ve sosyolojik bilgiden yoksun kalabalıklar -*hatta birçok bilim adamı ve araştırmacı*- tarafından bu iki din birbirine karıştırılmaktadır.

***

Türkler Neden İslâm'ı değil, Müslümanlığı Seçtiler?

Bu soruya doğru ve ayrıntılı bir yanıt bulabilmek kolay değil. Çünkü bu kavmin, hangi etkenler altında ve hangi nedenlerle Müslümanlaştığını anlamak için her şeyden önce güçlü kanıtlara dayalı tarihi bilgi, ondan sonra da cesaret ve tabiatıyla zaman gerekiyor. Bu konuda köklü çalışmalara ihtiyaç vardır. Çünkü bu muamma henüz yeteri kadar aydınlığa kavuşturulmuş değildir.

Bu problemin birçok nedeni vardır. Bunların başında ise -*Türklerin tarihine ilişkin*- kaynakların tamamının yabancılara ait olmasıdır. Bu kaynaklardaki -*aynı konulu*- bilgiler arasında paralellik bulunmaması, sorunu daha da çetrefil hale getirmektedir. Ne yazık ki bu gerçeği -*Türkiye'de sadece ifade etmek bile risk oluşturduğu için*- mahallî araştırmacılar konuyu derinlemesine ele almayı göze alamamaktadırlar. Cumhuriyet tarihi boyunca –*bilhassa Suriye krizinden sonra halkın milliyetçi duyguları aşırı düzeyde kışkırtıldığı için*-, hemen hiçbir araştırmacı -*özellikle 1000 yıl önceki*- Türk tarihini çok yönlü olarak sorgulayamamaktadır!

Türkler hakkında İslâm öncesi devirlere ait bilgilerin hemen tamamı Çinliler tarafından yazılmıştır. Tabiatıyla bu kaynaklarda Türklerin Müslümanlık serüvenine ilişkin herhangi bir bilgi bulunamaz. İslâm'la tanışmalarından sonra bu kez Türklerin tarihi, daha çok Arapça, kısmen de farsça yazılmıştır. Ancak tarihlerini, vaktiyle -*Türkler*- bizzat kendileri yazmadıkları *(daha doğrusu yazamadıkları)* için, günümüzde -*başta transkripsiyon sorunları olmak üzere*- kaynakların -*asıllarına uygun olarak*- türcüme edilmesinde, karşılaştırılmasında, kişi ve yer isimlerinin doğru şekilde saptanmasında ve bunların -*orijinal fonetikleriyle*- seslendirilmesinde önemli problemler yaşanmaktadır.

Türklerin İslâm'la nasıl tanıştıkları konusunda şimdiye kadar kaleme alınmış eserler arasında en çok dikkat çeken çalışma, **Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı**'ya ait ***«Orta Asya'da İslâmiyet'in Yayılışı ve Türkler»***[126] adlı kitaptır. Konuya ilişkin yararlı tespitlere bu kaynakta ulaşmak mümkün ise de verilen bilgilerin yeterli olduğu söylenemez. Aynı zamanda Türk olmasına rağmen Kitapçı'nın dili oldukça yavandır ve yer yer kusurludur. Bu da Türkçenin edebî ve akademik üslûbuna aşina olanlar üzerinde olumsuz etki bırakmaktadır. Şu var ki yazarın, istifade ettiği kaynakları dakik bir şekilde vermiş olması, çalışmaya değer katmıştır.[127] Çünkü onun, bu kaynakları

---

[126] Damla Ofset Matbaacılık ve Tic. A.Ş. Baskı III. Konya-1994

[127] **Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı**, Büyük kısmı Arapça olan bu kaynakların adlarını şöyle sıralamakta ve her kaynak hakkında etraflı bilgiler vermektedir:

1) **el-Belâzuri**, Fütâhu'l-Büldân فتوح البلدان

2) et-Taberî, Târîhu'l-Ümemi ve'l-Mülûk تاريخ الأمم والملوك

3) İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih الكامل في التاريخ

4) İbn Kesîr, el-Bidaye ve'n-Niheye البداية والنهاية

5) İbn A'sam el-Kûfî, Kitabu'l-Fütûh كتاب الفتوح

6) Muhammed b. Ca'fer en-Narşâhî, Tarihu Buhara تاريخ بخارى

7) T.W. Arnold, The Preaching of Islam

8) H.A.R Gibb, Orta Asya Arap Fütuhatı;

9) W. Barthold, Moğol İstilâsına kadar Türkistan.

cesaretle deklare etmesi, mensubu olduğu milletin tarihi hakkında vaktiyle ataları tarafından hiçbir şey yazılmadığı *(daha doğrusu yazılamadığı)* anlamına gelmektir ki bu husus son derece önemlidir.

Türklerin İslâm'ı -*kaynaklarına ve kurallarına uygun şekilde ve bir bütün olarak*- kabul etmek yerine ondan büyük ölçüde esinlenerek ***«Müslümanlık»*** adı altında kendilerine özgü bir din örmelerinin birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin, teker teker üzerinde durmak, gerçekten büyük önem taşır.

Öncelikle vurgulamak gerekir ki; Emevîler'in yürüttüğü askeri harekât sırasında Türkistan halkı, -*büyük olasılıkla*- İslâm'ı bir bütün olarak dikkate alma fırsatını bulamamıştır. Çünkü -*Ashabın gerçekleştirdiği fetihlerin aksine*- bu harekâtta, İslâm'ı yayma faaliyetlerine öncelik verilmediği ya da bu faaliyetlerin, İslâmî kurallara uygun yürütülmediği kuvvetle muhtemeldir.

Birçok tarihi kaynak bu gerçeği teyit etmektedir. Nitekim Emevî yönetimi, tıpkı ***Bizans*** ve ***Sasanî*** siyasetini taklit ederek topraklarını genişletmeyi ve başka milletler üzerinde hakimiyet kurmayı öncelemiştir. Bu nedenle İslâmlaştırma faaliyetleri -*Ashab döneminde icra edilenin aksine*- ikincil bir inisiyatif olarak yürütülmüştür. Dolayısıyla bu faaliyetlerin, hikmete uygunluğu tartışılabilir bir konudur. Nitekim ünlü Emevi komutan **Quteybe bin Muslim**'in, -*fethin gerçekleştirildiği günlerde*- ***Buhara*** ve ***Semerkant*** kentlerinde, ***Budistlere*** ve ***Zerdüşistlere*** verdiği gözdağı sahneleri bu dinlere bağlı toplulukların, İslâm'a nasıl bakmış olabilecekleri hakkında önemli ipuçları vermektedir. Toplatılan putların, kent meydanına yığılarak halkın dehşet dolu bakışları arasında ateşe verilmesi, -*o günkü insanlar şöyle dursun*- onların bugün Türkiye'de ve Orta Asya'da yaşayan tornlarını bile derinden incitebilir. Nitekim günümüzde Türk olduğuna inanan milyonlarca insan eğer bu hadiseler hakkındaki tarihi bilgilere ulaşacak olsalar, İslâm'ı vicdanlarında mahkûm edebilir, Kur'ân-ı Kerîm'le olan bağlarını tamamen koparabilirler! Özellikle günümüzde kışkırtılmış olan milliyetçi duygular, bu insanları böyle bir tehlikeye kolayca sürükleyebilir.

Araştırmacı **Zekeriya kitapçı**, **«Budist Heykellerinin Yakılıp Yıkılması»** başlığı altında aynen şu ifadeleri kullanmaktadır:

«Müslüman Fatih, şehre tam manası ile hakim olduktan sonra, halkın nasıl bir reaksiyon göstereceğini dahi nazarı itibara almadan önce Budist mabetlerinin putlardan temizlenmesini, onların şehir meydanında toplatılmasını istemiş, daha sonra da hiç tereddüt etmeden yakılmasını emretmiştir»[128]

Kitapçı ayrıca, çoğunun İran kökenli olduklarını söylediği coğrafyacıların eserlerinden; özellikle **İstahrî İbnü'l-Fakih İbn Hurdadbeh**, *(Mu'camu'l-Büldân'ın müellifi)* **Yakût el-Hemvî** ve ünlü gezgin **İbn fazlan**'ın eserlerinden de yararlandığını ima etmektedir. Kaynak: **Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı**, Orta Asya'da İslâmiyetin Yayılışı ve Türkler, s. 25-34. Damla Ofset Matbaacılık ve Tic. A.Ş. Baskı III. Konya-1994

[128] A.e.g. S. 113

Bu davranışın hikmete uygun olmadığı açıktır.[129] Nitekim bu manzarayı seyreden kalabalığın psikolojisi hakkında, -*yine aynı araştırmacının*- düşündüren şu sözleri önemlidir:

«Kuteybe b. Müslim'in, Semerkant'ı teslim alışı sırasında yakılmak üzere ortaya yığılan Buda heykellerinin büyük bir köşk gibi olduğu ve başta o zamanın Semerkant Hükümdarı Ğuzek (Oğuz Bek) olmak üzere yerli halkın Müslüman Fatih'e şiddetli tepkiler gösterdikleri yolundaki rivâyetler bize bu hususta yeteri kadar fikirler vermektedir.»[130]

Büyük ihtimalle Emevîlerin, Türkistan'ın işgali sırasında sergilediği -*hikmetten uzak*- bu davranışları nedeniyledir ki yüzyıllar boyu İslâm, hiçbir zaman Türk toplulukları arasında tutunamamıştır. Ancak onun baskın kültürünün etkisi altında -*çeşitli dinlerin artıklarından da yararlanarak*- ***«Müslümanlık»*** adı altında arabesk bir din icat etmişlerdir.

Türklerin İslâm'ı benimseyememelerinin büyük nedenlerinden biri de Müslümanlık öncesinden kalma dinlerin etkisinden bir türlü sıyrılamamış olmalarıdır. Öyle gözüküyor ki ***Budizm***'in, ***Zerdüşizm***'in ve ***Şamanlığın*** etkilerini vicdanlarından büsbütün temizleyememişlerdir.

Bilindiği üzere bu her üç din -*hatta dinlerin hemen tamamı*- İslâm'ın aksine mistik karakterlidirler, hepsi de rûhânî ağırlıklıdırlar. Hayatla olan güçlü bağından ötürü, Yahudiliği istisna edersek -*Müslümanlık da dahil*- hemen bütün dinler -*İslâm'ın aksine*- mabet ve mezarlık dinidirler. İslâm ise mükemmel bir hayat nizamıdır. Rûhanî bir din görüntüsü vermediği için ***politeist-mistik*** dinlerin etkisi altında duygusallaşmış toplumları tatmin etmez. Öyle görünüyor ki askeri bir ruhla yetişen Türkler, -*İslâm'ın yalnızca tolerans kabul etmeyen bazı sert disiplinlerinin cazibesine kapılmış ve*- özellikle ***«cihad»*** kurumunun ve kısmen namaz ibadetinin etkisiyle bu evrensel hayat rejimine karşı nispeten yumuşayarak, onu ***«klasik bir din»*** kisvesi içerisinde görmek istemişlerdir. İslâm'ı sadece bir ilham kaynağı gibi gören Türklerin tarihinde Müslümanlığın oluşum süreci, muhtemelen böyle bir yaklaşımla başlamıştır.

Türklerin, Kur'an'daki İslâm'ı hiçbir zaman kabullenememiş olmalarının önemli bir nedeni de onlardaki güçlü özgüven ve bağımsızca yaşama ruhudur. Bu sorunsalı şöyle açabiliriz; ***«Tarihin hiçbir döneminde yabancı bir milletin hegemonyası altında yaşamamak»*** Türklerde köklü bir karakterdir. Özellikle milliyetçiliğin kışkırtıldığı Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde bu söylem sıkça işlenmiş ve toplum psikolojisi bu doğrultuda oldukça sertleştirilmiştir. İşte bu nedenledir ki İslâm'ın, bütün bağlılarını

---

[129] Bu münasebetle, Hz. Peygamber (s)'in de müşriklere ait putları temizlemek üzere Ashaptan bazı şahsiyetleri görevlendirdiğini ve bu görevin yerine getirildiğini hatırlatarak, kimileri itirazda bulunabilirler. Ancak böyle bir itirazın makul olamayacağı şu sade karşılaştırma ile dahi ortaya çıkmaktadır:

Hz. Peygamber (s)'in Mekke'yi fethetmesinden ve şehir halkının tamamının İslâm'ı kabul etmesinden sonra bu temizlik yapılmıştır. Nitekim, gerek Mescidu'l-Haram'ın içindeki, gerekse Mekke dışındaki putların ortadan kaldırılması sırasında ve sonrasında hiçbir tepki ile karşılaşılmamıştır. Çünkü Hz. Peygamber (s)'in şirke (putperestliğe) karşı 23 yıl boyunca verdiği amansız savaşın etkisiyle halk, aslında putlara küskündü; kimsenin bu putlara hemen hiçbir inancı ve bağlılığı kalmamıştı.

[130] A.e.g. S. 62

kardeş ilân etmiş olması[131] ve mensupları arasında hiçbir ayırım yamamış olması Türkleri ta baştan ürkütmüştür. Çünkü Türkler, -*aynı dine bağlı olsalar bile*- birlikte yaşadıkları hiçbir milleti -*Türk potasında eritmeden*- onları yönetime ortak etmemişlerdir. Buna ***Kürtleri***, ***Pontusluları***, ***Arnavutları***, ***Çerkezleri*** ve ***Boşnakları*** örnek gösterebiliriz. Günümüzde Kürtler *(büyük nüfusa sahip oldukları için)* kimlik arayışına kapılmış bulunuyor olsalar bile -*bu saatten sonra*- onların Müslümanlığı bırakıp İslâm'ı seçmeleri ya da eski dinleri olan ***Zerdüşizm***'e dönmeleri ihtimali oldukça zayıftır. Çünkü bu toplulukların büyük kısmı köklü bir şekilde Türkleştirilmiş ve Müslümanlaştırılmıştır. Fakat -*Kur'an ve Arapçanın canlı tuttuğu baskın kültürlerinden dolayı*- Arapları *(bütünüyle)* Türk potasında eritmek mümkün olamamıştır. Bu iki dayanak sayesinde Araplar -İslâm'a sırt çevirmiş olsalar bile- cahiliye döneminin özelliklerini taşıyan haricîlik ve onun birer varyantı olan Vahhabîlik ve ihvancılık gibi akımları kurumsallaştırarak Türkleşmeye ve Müslümanlaşmaya karşı direnebilmiş, kimliklerini korumayı başarmışlardır. Bu nedenle Türkler onları daima hem dışlamış, hem de yönetimden uzak tutmuşlardır. Örnek göstermek gerekirse, Abbasi Devleti'nin orta döneminden sonra Selçuklular (1060'ta), **Yavuz Sultan Selim**'in Mısır'ı işgal etmesinden sonra da Osmanlılar (1517'de) Arapları siyaset sahnesinden tamamen uzaklaştırmışlardır. Bu tarihi gerçeklerden yola çıkacak olursak Türkler, İslâm'ı Arapların dini diye gördükleri için onu *(bir bütün olarak)* kabul etmeyi kendilerine yakıştıramamış, fakat *(çok büyük bir dikkat sarf ederek)* onun bazı unsurlarını alıp eski inançlarıyla harmanlayarak ***«Müslümanlık»*** adı altında yeni bir din üretmişlerdir.

***

[131] Bkz. El-Hucurât, âyet:10, 13.

Müslümanlık-Tasavvuf İlişkisi

Tasavvuf ile İslâm arasında hiçbir ilişki bulunmamasına karşın **Müslümanlığın**, büyük ölçüde ***Tasavvuf*** temeli üzerinde inşa edildiğini söyleyebiliriz. Hatta tasavvufu ***Müslümanlığın belkemiği*** olarak nitelemek yanlış olmaz. Bu ilgiyle vurgulamak gerekir ki aslında ***İslâm*** ile ***Müslümanlığın***, birbirinden tamamen ayrı iki din olduğunu belirleyen önemli ölçütlerden biri de ***tasavvuftur.***

Tasavvufun Müslümanlıkla olan ilişkisini, Türklerin -*henüz İslâm'la tanışmadıkları dönemden kalma*- inanış ve anlayışlarında aramak gerekir. Çünkü Türklerin eski dinleri olan ***Zerdüştîlik***, ***Şamanizm***, ***Budizm***, ***Manihaizm***, ***Mazdekizm***, ***Hinduizm*** ve ***Hıristiyanlık***, toplumun vicdanında çok çeşitli ve çelişik inanışların yerleşmesini sonuçlandırmıştı. Ancak bu inanışların sosyal yaşamdaki yerleri ve etkileri hissedilemeyecek kadar zayıftı. Bunların yansımaları ancak kurban ve tapınma ritüelleri ile cenaze törenleri sırasında icra edilirdi. Ayrıca rahiplerin, meczupların ve büyücülerin kehanet gösterilerinde ortaya çıkıyordu. Aynı zamanda efsane ve hurafelerle harmanlanarak daha karmaşık hale gelen bu inanışların tamamı mistik karakterde idi. Sonuç olarak birbirini izleyen tarihi süreçlerin akışı içerisinde bu inanışlar, İslâm'dan alınan -*bilhassa*- ibadetlerle sentezlenerek Türk ve acem toplulukları arasında ***Müslümanlık*** adı altında bir dinsel kuruma dönüştürüldü. Aslında bu dönüşümü mistik bir ekip sağlıyordu. Bu esrarengiz topluluk 1200'lerden itibaren ***«Hâcegân»*** adı altında organize olmaya başladı. Bunlar kısa zamanda örgütlenerek ünlendiler. Kutsal şahsiyetler olarak halk üzerinde büyük etki bıraktılar. Böylece İslâm âlimlerinin saygınlığına gölge düşürerek onları devre dışı bıraktılar ve onların boşluğu doldurdular. Bu örgütün inşa ettiği Müslümanlık, -*dış görünüş itibariyle* ***İslâm****'a benziyor idiyse de* ondan tamamen farklı bir karakter içinde şekillendi. Bu yeni dinin felsefî ve kültürel alt yapısının hazırlanmasında ilham kaynağı olarak büyük ölçüde **tasavvuf**tan yararlanılmıştır.

Kalabalık sayıdaki çağdaş Türk yazar ve araştırmacıların, -*seleflerini taklit ederek*- bugün bile halâ ***İslâm*** ile ***Müslümanlığı*** birbirine karıştırıyor olmaları, aslında tasavvufun yanıltıcı etkisinin bir sonucudur. Bu grubun kanaatine göre ***«Tasavvuf: İslâm'ın derûnî yaşantı biçimi ve ahlâkı»****dır*[132] diye özetlenebilir. Oysa İslâm'ın derûnî yaşantı biçimi ve ahlâkı, başta Kur'ân-ı Kerîm olmak üzere Sünnet külliyâtı içinde bütün ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Âlimler, tarih boyunca kitap ve Sünnetten istifade ederek İslâm'ın telkin ettiği faziletler üzerine değerli eserler vermişlerdir. Bu eserlerde; insanı hayra yönelten, onu -*Sünnet-i seniyye'ye uygun bir terbiye ile yetiştirerek*-, zühd ve takva ile yaşamaya alıştıran, onu, -*Allah Teâla'nın hoşnutluğunu kazanabilecek kıvama getirmek üzere*- olgunlaştıran erdemler hakkında kolayca özetlenemeyecek kadar geniş açıklamalar, altın değerinde öğütler ve terbiye usulleri

[132] Konya Büyük Şehir Belediyesi, İslâm Düşünce Atlası, 1/279. İlmî Etüdler Derneği, II. Basım, İstanbul-2017

mevcuttur. İhlâs (samimiyet), zühd (doyumluluk), vakâr (ağırbaşlılık), sabır, tevekkül, sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, cömertlik, yardım severlik, merhamet, nezaket, hayırlı insanlarla dostluk, edep, iffet (utanma), cesaret, fedakârlık, tevazu (alçak gönüllülük), misafirperverlik, temizlik sevgisi, ilim sevgisi ve sorumluluk duygusu gibi daha nice erdemler hakkında İslâm âlimleri, her asırda insanlara nasihatlerde bulunmuşlardır. Bunların tamamının kaynağı, *(tasavvuf ya da Müslümanlık değil),* tam tersine **Kur'ân-ı Kerîm** ve **Sünnet-i Seniyye**'dir. Yani bu iki kutlu kaynağın üzerinde bina edilmiş olan İslâm'dır.

Müslüman hocalar ve tarikatçılar bile İslâm âlimlerinin -*bu yollu*- öğütlerinden ve eserlerinden yararlanmak suretiyle ancak bu erdemleri -*bir çeşit aşırarak*- tasavvufa ve Müslümanlığa mal etmeye çalışmışlardır. Bu gibi davranışlar, onlar için son derece doğaldır. Çünkü -*deyim yerinde ise*- bir hurda yığınından ibaret olan tasavvufa cazibe kazandırmak ve bu sayede Müslümanlığı ayakta tutabilmek için, İslâm'dan malzeme aşırmaya daima ihtiyaç duyulacaktır. Nitekim gerek ***tasavvuf***, gerekse ***Müslümanlık*** bu tür gayretlerle yapılandırılmış ve günümüze kadar var olmaları sağlanabilmiştir.

Nitekim kendilerine özgü bir terminoloji de geliştiren çağdaş ***«İslâmcı»*** Türk yazar ve araştırmacılar, -*dini bir konuyu işlerken*-, mistik bir üslupla yazmaya özen gösterirler. Bu üsluba uygun olarak da İslâm kelimesini ***«İslâmiyet»*** şeklinde kullanırlar. Örneğin **Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü**, oldukça birikimli bir araştırmacı olmasına rağmen *(büyük ihtimalle -Müslim değil- Müslüman olduğu için!)* bu kullanımı eserlerinde sıkça tekrar etmiştir. Konuyu ilgilendirdiği için, yeri gelmişken onun bir tespitini buraya aktarmak, -*biraz önce dokunulan gerçeği kanıtlamak bakımından*- yararlı olacaktır. Köprülü -*orijinal üslubuyla*- diyor ki:

«İslâmiyet'in ilk asırlarında hiç mevcut değil iken sonraları İran, Hind, Yunan fikirlerinin ve kısmen de İsevîlik'in te'siriyle -unsurlarından en fazlasını da İslâmiyet'ten almak şartiyle- teşekkül eden tasavvuf mesleki, az zamanda bütün İslâm memleketlerini kaplamıştı.»[133]

Önemli gerçekleri özetleyen bu tespitten de anlaşıldığı üzere, İslâm'ın katıksız şekilde yaşandığı gerek Rasûlullah'ın (s) sağlığında, gerekse Râşidî Hilâfet döneminde ***tasavvuf*** sözcüğünün -*hiç kimse tarafından bir kez bile*- telâffuz edilmediği kesindir. Aynı zamanda gerek Kur'ân-ı Kerim'de, gerekse Sünnet kaynaklarında bu kelime, yine bir kez bile yer almamaktadır. Buna rağmen -*içinde* ***tasavvuf*** *sözcüğünün ya da* ***tasavvufî*** *bir konunun yer almadığı veya metnine mistik bir hava verilmediği*- Türkiyeli Müslümanlara ait dinî bir kitaba, nadiren rastlanabilir. Bu eğilim o kadar yaygın bir hal almıştır ki değil yalnızca tarikatçılar, Türkiyeli insanların hemen tamamı *(hatta Atatürkçü müslümanlar, keza solcu ve ateist Müslümanlar bile)* **sofu** ruhludurlar.[134] Etnik mozaiğine, mezhepsel ve ideolojik parçalanmışlığına rağmen, -*mü'min azınlık*

---

[133] **Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü**, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, 8. Baskı. S. 16. Ankara-1993

[134] ***Müslümanlık*** öyle ilginç bir dindir ki, bu dine bağlı olan ana-babalar, çocuklarının doğarken kimliğinin din hanesine ***«Müslümanlık»*** yerine ***«İslâm»*** yazdırırlar idi; yani hep İslâm'ın arkasına saklanırlar. Ne tuhaftır ki büyüdükten sonra dinle bütün bağlarını koparan bu insanların kimliğindeki o kelime, yazıldığı yerde kalmaya devam eder. Bu kimselerden birilerinin, resmi mercilere başvurarak o kelimeyi kimliğinden sildirdiği ise nadir olaylardandır. Son zamanlarda Avrupanın baskıları sonucu din hanesi kimliklerden kaldırıldı.

dışında kalan- Türkiye toplumunda bu genel eğilime, hemen her yerde tanık olmak mümkündür. Hiç kuşku yok ki bu tablo, ***İslâm*** ile ***Müslümanlık*** arasındaki uçurumun, güçlü ve kesin kanıtlarından biridir.

***

Coğrafi konum olarak ***Hindistan*** ile ***İran*** arasında yer alan Türk yurdu, İslâm öncesinde -*yüzyıllar boyu*- bu her iki bölgenin derin kültürel etkisi altında bulunmuştur. Milliyetçi Türk araştırmacılar bile bu gerçeği inkâr etmeye yanaşmamışlardır. Bu da şu anlama gelmektedir; Eski Türkler, tarihleri boyunca ***Hint*** ve ***İran*** kaynaklı dinlere bağlanmış ve bu iki yönden akıp gelen çok çeşitli inanışları -*mahalli yorumlarını da katarak*- özümsemişlerdir. Türk mistisizmi vaktiyle bu şekilde oluşmuştur; M.S.700'lerin başında İslâm'la tanışmaya başlayınca, aynı şekilde ondan, -*anlayışlarına uygun buldukları*- unsurları almış, eski mistik inanışlarıyla bütünleştirmişlerdir. Müslümanlığın oluşum süreci esasen bu şekilde başlamış ve günümüze kadar da böyle devam etmiştir. Onun için ***İslâm*** ile ***tasavvuf*** arasında hiçbir alaka bulunmazken ***Müslümanlık*** ile ***mistisizm*** iç içedir. ***İslâm*** ile ***tasavvuf*** arasında herhangi bir ilişkiye rastlamak mümkün değilken ***Müslümanlık*** ile ***mistisizmi*** (yani tasavvufu) birbirinden ayrı düşünmek imkânsızdır.

Bu ilgiyle -*başka bir açıdan*- İran'ın coğrafi konumunu önemsemek gerekiyor. Bu açıyı, İran'ın Türk yurdu ile Arap bölgesi arasında yer alması olarak açıklamak icap eder. Bu konumuyla İran, tarih boyunca bir yandan Türkleri, öbür yandan da Arapları Fars kültürüyle derin şekilde etkilemiştir.

Belgelerle sabittir ki Türklere de Araplara da tasavvufu aşılayanların hemen tamamı İranlıdır, Farstır. Aynı şekilde Türk ve Arap muhitlerinin *(örneğin Azerbaycan, ve Irak'ın güneyi gibi)* önemli bölgelerinde Şiîliği yayanlar da yine İranlılardır. Tarihi delillere ve belgelere dayanan bu gerçekler, -*İslâm'ın tasavvuftan münezzeh ve beri olduğunu kanıtladığı kadar*-, ***tasavvuf*** ile ***Müslümanlık*** arasındaki bağların da bir o kadar güçlü olduğunu ispat eder mahiyettedir.

İslâm'da ve Müslümanlıkta Ma'rifetullah

Ma'rifetullah: *(Ma'rifet)* ve *(Allah)* kelimelerinden oluşan Arapça bir isim tamlamasıdır. Ma'rifet (مَعْرِفَة) kelimesi, Arapça (عَرَفَ – يَعْرِفُ) kök fiilinden türetilmiş bir masdardır.[135] Türkçeye, bazen *(bilmek)* diye tercüme edilmiştir. Bu çeviri pek isabetli değildir. Çünkü *(Bilmek)* kelimesinin Arapça tam karşılığı "ilim عِلْم"dir. Nitekim Arapça klasik ders kitaplarının çoğu ***"Bilmiş ol ki"*** anlamına gelen (إِعْلَمْ) emriyle başlar. Bunun yerine -*bilindiği kadar*- hiçbir kitap (إِعْرِفْ) diye bir emirle başlatılmamıştır. Bu da kanıtlamaktadır ki ma'rifetin Türkçe doğru karşılığı *(bilmek değil),* tanımaktır. Gerçi Arapların yozlaşmış *"sokak dilinde"* örneğin; "عَرَفْتُ مَا قَصَدْتَ" *(maksadını bildim, anladım)* şeklinde yaygın kullanımlar var ise de fasih *(edebî)* Arapçada bu cümle "عَلِمْتُ مَا قَصَدْتَ" şeklinde ifade edilir. Doğrusu da budur. Dolayısıyla "**Ma'rifetullah**" tabirini Türkçeye: ***"Allah'ı tanımak"*** şeklinde çevirmek daha isabetlidir. Bununla beraber, ***"Allah'ı bilmek"*** şeklinde de çevrilmesi yanlış değildir.

"Allah'ı tanıma" ya da ***"Allah'ı bilme"*** kavramına gelince bunun üzerinde en çok tasavvufçular durmuştur. Onu kendilerince çeşitli ifade ve üslûplarla tanımlamış, *(sözde)* Allah Teâlâ'yı tanımak ya da O'nu bilmek için birçok kural koymuş, uzun ve dolambaçlı açıklamalarda bulunmuşlardır. Onların yaptığı bu tanımlama ve açıklamalar, İslâm âlimlerinin bu kavram hakkındaki izahlarından tamamen farklıdır. Bunun nedeni ise açıktır: Tasavvufçular -*din olarak Kabul ettikleri*- **Müslümanlığa** göre kanaatlerini açıklamışlardır; İslâm âlimleri ise -*hiç kuşkusuz*- **İslâm**'a mensup oldukları için –*Kitap ve Sünnetin sınırları içinde kalarak*- Allah'ı (c) bilmeyi ve O'nu tanımayı izah etmeye çalışmışlardır. Sonuç olarak vurgulamak gerekir ki; Tasavvufçularla İslâm alimleri arasında, *"**Ma'rifetullah**"* kavramı hakkında sergilenen -*birbirine aykırı*- yaklaşımlar, esasen din farkından kaynaklanmıştır. Nitekim başta *"**Ma'rifetullah**"* olmak üzere birçok mistik sorun yüzünden, tarih boyunca bu iki grup arasında kavga eksik olmamış, çıkan olaylar ***"Medrese-Tekke çatışmaları"*** ve benzer adlar altında kitaplara konu olmuş, derin izlerle tarihe geçmiştir. Bu alandaki önemli çalışmalardan biri de **Ali Fuat BİLKAN**[136] tarafından yazılan ***"Fakihler ve Sofuların Kavgası"*** adlı kitaptır. Ancak bu kavga ve benzerleri, aslında ***(fakihler**le **sofular**dan çok)* **Müslimlerle Müslümanlar** arasında cereyan etmiştir. Çünkü İslâm'da fıkıh ve tasavvuf adları altında birbiriyle çatışan iki aykırı ekol yoktur. Açıkçası; İslâm tarihinin ilk dört yüz yılından sonra -*toplumda*- başlayan ve günümüze kadar devam eden dinî ihtilâflar ve itikad çatışmaları, gerçekte ***İslâm*** ile ***müslümanlık*** arasındaki savaşlardan

---

[135] Bu masdarın çeşitli türevleri Kur'ân-ı Kerîm'de yer almaktadır. Örnekler:
عرفوا: el-Bakara/89; el-Mâide/83.
عَرَّفَ: et-Tahrîm/3
يَعرِفُ: er-Rahmâm/41
تَعرِفُ: el-Hacc/72; el-Mutaffifîn/24.
يعرفون: el-Bakara/146; el-En'âm/20; el-A'râf/46; en-Nahl/83.
تعرفهم: el-Bakara/173

[136] **Ali Fuat BİLKAN,** Fakihler ve Sofuların Kavgası, İletişim yy. İstanbul-2016

başka bir şey değildir. Bu savaşlar, genel anlamda ***"tevhid"*** ile ***"politeizm"*** *-ya da başka bir ifade ile-* ***"iman"*** ile ***"küfür"*** arasında cereyan etmiştir.

Bu münasebetle ilâve edelim ki; *"Kur'ân ve Sünnet çerçevesi içinde tanımlanan* ***imânî anlamdaki ma'rifetullah"***[137] ile *"tarikatçılık jargonuna göre tanımlanan* ***spekülatif ma'rifetullah"*** arasında hiç bir benzerlik ve hiç bir ilişki yoktur.

Ne varki büyük bir talihsizlik eseri olarak *-yüzyıllardır-* hem **İslâm** ile **Müslümanlık**, hem de **tasavvufçular**la **âlimler**, birbirinden ayırt edilemedikleri için *-birçok meselede olduğu gibi-* bu konuda da sürekli bir inanç ve düşünce karmaşası yaşanmıştır. Bu yüzden büyük fitneler kopmuş, kanlar dökülmüştür. İslâm Ümmetinin çöküşünde derin etkisi bulunan bu düşünce ve inanç kaosu; aslında Hem *-Müslümanlık dininin bağlıları olan-* **Müslümanların**, hem de *-İslâm'ın bağlısı olan-* **Müslimlerin,** asırlar boyunca aynı terminolojiyi kullanmalarından kaynaklanmıştır. Yoksa Müslümanlar, *-1000 yıl önce İslâm'dan yollarını ayırırlarken-* eğer örneğin Hıristiyanlar, Yahudîler ya da Budistler gibi kendilerine özgü bir terminoloji geliştirmiş olsalardı, belki günümüzdeki bu din ve düşünce anarşisi yaşanmayacak ve İslâm Dünyasını perişan eden din ve mezhep savaşları cereyan etmeyecekti.

***

İslâm âlimleri, ***«Akâid»*** ya da ***«İman Esasları»*** ve benzer isimler altında kaleme aldıkları eserlerinde ***"Allah Teâlâ'yı tanımayı"***, özet olarak şöyle açıklamışlardır:

Kişi eğer mü'min ise onun, Allah'ı (c) tanıdığı var sayılır. Kur'an ve Sünnetten öğrendiği sıfatlarıyla, isimleriyle ve kainat tablosunda seyrettiği muhteşem eserleriyle Yüce Yaratıcıyı, mü'min kişi, kolayca tanıyabilir. Bilgi ve eğitim seviyesi ne olursa olsun, kendisine bahşedilmiş olan temiz fıtrattan hareketle o, Rabbini tanımayı başarır. Onun, Allah'ı tanıyan bir mü'min olduğu ise ancak kendi ikrarı ile anlaşılır.

Kişinin, **mü'min** ve **müslim** sayılabilmesi içini onun; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, elçilerine, ahiret hayatına, kadere *(yani, hayrın ve şerrin Allah tarafından yaratıldığına)* kesinlikle iman etmiş olması gerkir. Ancak oldukça özetlenmiş olan bu imanın *(Kur'ân ve Sünnetin bütünlüğü içinde)* gerçekleşmiş olması şarttır. Aksine kişi; *-Allah'a, meleklerine, kitaplarına, elçilerine, ahiret hayatına ve kadere kesinlikle inanmış olsa bile-* eğer onun bu inancı *(Kur'an ve Sünnetin bütünlüğü içinde)* gerçekleşmemiş ise bu kimse, *-İslâm'ın inanç esaslarına göre-* **mü'min** ve **müslim** sayılmaz; o, artık başka bir dinin mensubudur veya değildir. Onun *(bütünlükten yoksun olan)* bu inancı yüzünden de Allah Teâlâ'yı tanımadığı var sayılır. İşte Hıristiyanı, Yahudiyi ve Müslümanı, **Müslim-Mü'min** kişiden ayıran bu kuraldır.

Bu hassas noktanın çok daha açık şekilde anlaşılabilmesi için burada ***"bütünlük"*** kavramı üzerinde durmak hayati önem taşımaktadır. Çünkü bütünlüğün gerçekleşmediği her yerde ve her şeyde kaos hakimdir. Bütünlük kazanamamış bir varlık, bir yapı, bir düşünce, bir kurum, bir tasarı ya da bir kurgu *-muhteşem ve mükemmel gözükse bile-* eksiktir, sakattır. Bütünlüğü sağlanmamış bir bilgi, insanı uğraştırır; yanlış hedeflere yöneltir; zaman kaybına, dolayısıyla strese neden olur ve

[137] Bu doğrultudaki ma'rifetullah konusunda, Kur'ân ve Sünnette birçok açıklamalar vardır. Özellikle Kur'an'daki işaretler, soru cümlesi olarak inen âyetlerde daha çok göze çarpmaktadır. Örneğin el-A'râf Sûresi, âyet/185, el-Enbiya Sûresi, âyet/30 ve Yasîn Sûresi, , âyet/77 bunlardan birkaçıdır.

yarardan çok zarar verir. ***«Yarım hekim candan eder, yarım hoca dinden eder»*** atasözü, bütünlükten yoksun bilginin tehlikesini en veciz bir ifadeyle dile getirmektedir. İşte bütünlükten yoksun olduğu için **Müslümanlık**, *-ta başta-* ölü bir din olarak doğmuştur. Yüzyıllardır İslâm'ın boyasıyla sergilenen bu dinin, nihayet günümüzde bütünlükten yoksun bir şablon olduğu ortaya çıkmış, maskesi düşmüş ve karanlık içyüzü gözler önüne serilmiş bulunmaktadır.

Sonsuz kurtuluşun ve sınırsız mutlulukların kaynağı olarak Allah Teâlâ'nın insanlığa gönderdiği Yüce İslâm'a gelince o, eşsiz bir bütünlüğe sahiptir. Çünkü İslâm, *-**«Tevqîfiye»** sistemi üzerine oturtulan-* olağanüstü bir disipline dayalı, evrensel bir hayat nizamıdır. Ancak ondaki bu bütünlük, o kadar hassas bir dengeye dayanmaktadır ki o, *-bir tek tuğlası yuvasından çekildiği takdirde tamamı yerle bir olacak-* muhteşem bir saraya benzetilebilir. Nitekim bu ilâhî nizam, *-işte bu yüzden-* ancak mîlâdî 622-661 yılları arasında *-sadece 39,5 yıl kadar-* uygulanabilmiştir. Ondan sonra *-dramatik bir sonla-* geri dönüşsüz olarak tarihin sahnesinden çekilmiştir. İslâm'ın bu çok önemli ve çok duyarlı niteliğini öğrenen düşmanları, zamanın akışı içinde *-tasavvuçuluk, tarikatçılık, Evliyâcılık, kerametçilik, tekkecilik, türbecilik, mevlitçilik, kandilcilik, muskacılık, büyücülük, üfürükçülük, ve dincilik-* gibi türlü yobazlık hileleriyle onun, bütün evrensel değerlerini mistikleştirmiş, onu camiye ve mezarlığa hapsetmiş, disiplinini alt üst ederek aslından uzaklaştırmışlardır. Ondan sonra İçi boşaltılan İslâm'ın adı kullanılarak *-başta intikam olmak üzere, çeşitli nedenlerle-* irili ufaklı bir çok din üretilmiştir.[138] Bu yapay dinler arasında özellikle **Müslümanlık**, Uzakdoğu'dan Balkanlar'a kadar çok geniş bir alana yayılma imkânını bulmuştur. Ortadoğulu halklar tarafından âdeta kuluçkaya yatırılan bu karanlık dinin bünyesinde, ilk önce ***"Türk Tasavvufu"*** adı altında gizemli, mitolojik ve yanıltıcı bir mistik felsefe geliştirilmiş, daha sonra bu *-çok tanrılı yıkıcı-* felsefeden zamanla yüzlerce tarikat, efsane, mit, bid'at ve hurâfe türetmiştir.

Tasavvufçular tarafından *-Müslümanca yorumlanarak-* çarpıtılmış olan İslâm'ın temel değerlerinden biri de *"**Ma'rifetullah**"*tır. İslâm'da imanın özünü ve özetini oluşturan bu ***kavram**, -tarikat teorisyenlerinin yüzyıllar önce; **«şerîat, tarikat, ma'rifet, hakikat»** diye düzenledikleri-* sinsi bir formülün içine alınmış ve ona, *-İslâm'ı hedef alan-* oldukça tehlikeli anlamlar yüklenmiştir. ***«Ma'rifet»*** kavramına bu amaçla yakıştırılan spekülatif anlam özetle şudur: ***"Ma'rifet: Tasavvufta keşif ve ilham yoluyla edinilen aracısız bilgidir. Bu bilgi, bir mürşid denetiminde, seyr-ü sülûk tabir edilen ve manevî bir yolculuk sonunda gerçekleşen içsel bir aydınlanma ile ancak kazanılabilir. Bu aydınlanma sâlik kişinin, fenâ makamından sonra yücelerek bekâ makamına ulaşmasıyla sonsuzlaşır."***

Büyük bir ustalıkla düzenlenen bu dörtlü tekerleme ve ***"marifet"*** kavramına yüklenen bu yanıltıcı tarif, *-hiç kuşkusuz İslâm'ın en silik bir izini bile ortadan kaldırmayı amaçlayan-* kapsamlı bir komplo projesinin şifresidir. Nakşbendîliğin 700 yıllık

---

[138] Tarih boyunca İslâm'dan tamamen veya kısmen kopmuş çeşitli dinler vardır. İslâmdan tamamen kopmuş ve bağımsızlığını ilân etmiş olanlardan en önemlileri şunlardır: ***İsmailîlik**, **Dürzîlik**, **Nusayrîlik**, **Kadyânîlik**, **Bâbîlik**, **Bâbekîlik*** ve ***Bahâîlik***… İslâm'ın bir parçası, bir ögesi ya da bir yorumu olduğu ileri sürüler dinlerin en başında ise ***Müslümanlık*** gelmektedir. Ancak ***Müslümanlık*** da dahil, bu dinin bünyesi içinde üretilmiş *(örneğin tarikatlar gibi)* birçok *-ikincil-* din daha vardır ki bunların, aslında İslâm'la hiçbir ilişkileri yoktur. Bunların hepsi de aynı zamanda İslâm'dan bağımsız dinlerdir.

birikimi dakik bir şekilde araştırıldığında, tarikatın eski ileri gelenleri tarafından bu şifrenin büyük bir maharetle kullanıldığı görülür. Evet Nakşbendî rûhânîleri, eskiden günümüze kadar -*zühd, takva, Allah sevgisi, Sünnet-i seniyyeye uyma ve Kur'ân'a bağlılık gibi*- tamamen İslâm'a ait olan değerleri dillerine pelesenk ederek daima kendilerine yönelik kuşkuları dağıtmaya çalışmış, bu suretle müsait hale getirdikleri ortamlarda *"**Ma'rifetullah**"* kavramını ***"manevî yolculuk"*** diye icat ettikleri dört süreçli ilâhlaştırma uygulaması için alet olarak kullanmışlardır.[139]
Evliyalık basamaklarında ilerleyerek nihayet Ma'rifetullah'a nail omuş kimseye Türk tarikatçılığında ***«Arif-i billâh»*** denir. Nakşbendîlikte de bu inanış ve anlayış aynen geçerlidir. İslâm'da ise böyle bir sıfat yoktur. Örneğin Hz. Rasûl'e (s) ne hayatında ne de vafatından sonra bu sıfat verilmemiştir. Aynı zamanda onun ashabından hiç biri de bu sıfatla anılmamıştır. Çünkü zât-ı ilâhiyeyi, tasavvur etmek, O'nu zihinde canlandırmak mümkün değildir. Nitekim Allah Teâlâ, hiçbir şeye benzemediğini Kur'ân-ı kerimde açıklamıştır.[140]

---

[139] Tarikatçıların, **«Şerîat, tarikat, ma'rifet** ve **hakikat»** şeklinde düzenledikleri spekülatif formülün açıklaması olarak uydurulan hikâye şöyle nakledilmektedir:

Rivâyete göre öğrencilerinden biri Mevlâna'ya sormuş.

– Efendim, bu dört kapı mes'elesini ben pek anlayamıyorum. Bana, onları anlayabileceğim bir lisanla izah eder misiniz? O da şu cevabı vermiş:

– Bak oğlum, karşı medresede ders çalışan dört öğrenci var. Dördü de kendilerini tamamen derse vermiş bulunuyorlar. Şimdi sen git bunlardan her birinin ensesine birer şamar at; sonra gel, orada neler yaşadıklarınla, sana bu dört kapı hakkında bilgi vereyim.

Mevlâna'nın bu öğrencisi, hocasının emrine uyarak; -*derse dalmış durumda gördüğü*- bu dört kişiden birincisinin ensesine bir tokat aşketmiş. Bunun üzerine, rahatsız edilen öğrenci derhal kalkıp bir tokatla ona misillemede bulunmuştur. Bu kez ikinciye de aynı şeyi yapınca o, -*misillemede bulunmak istemiş ise de*- kararından vazgeçmiştir. Ondan sonra üçüncüye de bir tokat atmış, ama o şöyle bir dönüp baktıktan sonra çalışmasına devam etmiştir. Nihayet dördüncüyü de tokatlamış; ancak bu sonuncusu hiç oralı bile olmadan mütalaasını sürdürmüştür.

Mevlâna'nın öğrencisi dönüp yaşadıklarını hocasına anlatınca, Hazret şu yorumda bulunmuş:

– Bak evlâdım; senden öç alan o birinci şahıs; şeriat kapısında çakılıp kalmıştır. Kitaplarda yazılı kuru kuralların çemberinden kurtulamamıştır. Onun için senden intikam aldı.

İkincisine gelince o, tarikat kapısından içeri yeni girmiş, manevî yolculuğu devam ettiği için henüz pişmemiştir. Buna rağmen, senden intikam almaya kalkıştı ise de gördüğü terbiye onu bundan engelledi.

Üçüncüsüne gelince o, ma'rifet kapısından içeri girmiş olduğu için sadece senin davranış biçimini merak etmekle yetindi.

Dördüncüsü ise seni kendinden ayrı gayrı görmediği için, yaptığınla hiç ilgilenmedi. Çünkü varlığın tamamının bir tek vücuttan ibaret olduğunu biliyordu. Dolayısıyla olup biteni gayet normal buldu ve sükûnetini korudu.

Hikâye bu… Ancak ne yazık ki bu ve benzeri binlerce hikâye, milyonlarca insan tarafından aynen vahiy gibi karşılanmakta, kuşaktan kuşağa nakladilmekte ve tarikatçılık yönünde insanların beynini yıkamak için kullanılmaktadır. İşte tasavvufun, tarikatçılığın ve onları bünyesinde barındıran **Müslümanlık Dini**'nin teklikesi, -*büyük ölçüde*- bu gibi mitolojik ve temelsiz söylencelerden kaynaklanmaktadır.

[140] Bkz. Şûrâ /11

Tasavuf ve ondan türetilen tarîkatlardaki antropomorfik anlayışla Allah'ta erime inancına paralel olarak zât-ı ilâhiyeyi de *(tam canlandırılmamış olsa bile)* fizik mahiyette tanıma ınancı vardır. ***«İmansız evliyalık sistemi»*** işte bu inanç üzerinde inşa edilmiştir. İslâm ise hem antropomorfizme, hem de teomorfizm'e tamamen kapalıdır. Bu da Müslümanlığı İslâm'dan ayıran önemli farklardan biridir.

Türk evliyacılığında, *-özellikle bir tarîkat şeyhini yüceltmek için-* sıkça kullanılan ***«Arif-i billâh»*** nitelemesi, bazen ***«Arif-i Rabbânî»*** şeklinde de kullanılmıştır. Şeyhi mürîdlerin zihnine yüceler yücesi kutsal bir varlık olarak yerleştirmek için şu zincirleme nitelemelere de *-reklam amaçlı olarak-* menkabe metinlerinde yer verilmiştir: ***«Kutbu'l-ârifîn, gavsü'l-vasıliyn, nuru'l-âlemîn…»***

***

Evliyâcılık ve kerâmetçilik geleneği, ilk önce İranlılar tarafından ***«Dostdârân-ı Khudâ*** دوستدارانِ خُدا***»*** *(yani: "Allah dostları")* adı altında *-yalnızca* ***ehl-i Beyt*** *ile sınırlı olarak-* başlatılmıştır. Fakat bu gelenek, *(Safevîler dönemine kadar)* Türk tasavvufundaki Evliyâcılık ve kerâmetçilik ile hiçbir benzerlik göstermemiştir. Türk mistisizmindeki evliyacılığın, *(İslâm'daki "**Ma'rifetullah**" ile değil!)* Fakat Müslümanlıktaki *"**Ma'rifetullah**"* kavramıyla sıkı bir bağlantısı olduğunu bu ilgiyle vurgulamak gerekir. İlginç bir nokta da şudur: Safevîlerden önceki ve sonraki İmamiyye Şiasında *"**Ma'rifetullah**"* kavramı, Türk tasavvufundakinden çok farklıdır. Çünkü Şiilikte, *(Türk Müslümanlığında olduğu gibi)* Hint kaynaklı bir tasavvuf anlayışı yoktur. Dolayısıyla ***"seyr-ü sülûk"***, ***"fenâfillâh"*** ve ***"bekâbillah"*** gibi kavramlar da Şiilikte yoktur. Nitekim Şii otoriteleri, *"Sofigerî* صوفیگری*"* dedikleri tasavvufa hiçbir zaman olumlu bakmamış, hatta zaman zaman tasavvufçulara lanet yağdırmışlardır.[141] Bununla birlikte tasavvufun Türkler arasında erken dönemde gelişmesinde Şiiliğin büyük etkisi inkâr edilemez. Çünkü Türk tasavvufu da İran Şiiliği de tarih boyunca evrilerek bugünkü şekillerini almışlardır.

Biraz önce değinildiği üzere, Türk evliyacılığının ana fikrini *-hiç kuşkusuz-* Müslümanlıktaki *"**Ma'rifetullah**"* kavramı oluşturmaktadır. Çünkü veli *(yani ermiş)* olabilmek için yıllar alabilecek mistik ve meditativ bir prosedürü izlemek gerekiyor.

---

[141] Şiiliğin çok çeşitli fraksiyonları vardır. *(Fazla bilgi için bkz. **Abdulkâhir bin Tahir, et-Temîmî el Esferâyînî** (ö. h. 429), **el-Farq Beyne'l-Firaq**; Ayrıca bkz. **Ebu'l-Feth Muhammed b. Abdilkerîm eş-Şehrustânî**. Ö. h.548. **el-Milel ven-Nihal**.)*

Bu fraksiyonların hemen tamamı, bâtınîliğe yer vermişlerdir. Özellikle Şiiliğin en fanatik grubu olan ***İsmaîlîlik***, tamamen bâtınî bir inanç ve düşünce akımıdır. Ancak şiiliğin hiçbir mezhebi tasavvufa sıcak bakmamıştır. Şiilikteki irfânî görüş dolayısıyla bu mezhebin tasavvufa yer verdiği düşüncesi çok net değildir. Buna rağmen *"tasavvufun On İki İmam Şiiliği ile birçok ortak yönü olduğunu"* ileri sürenler vardır. Nitekim tasavvufun kendisi de esasen gizemcidir; batınî bir inanç ve düşünce akımıdır. Aslında günümüzdeki İran yönetiminin tasavvufa bakışı bu meselyi netleştirmektedir. İran'ın siyasi rejimi, Şii veya Sünni ayrımı yapmadan tasavvufi akımları baskı altına almaktadır. Bazı araştırmacılara göre; İran'da her nasılsa tutunmuş bulunan *«Şii-Sufi Gonabadi tarikatının bağlıları sürekli olarak izlenmekte, yakalanıp tutuklanmakta, işkenceye uğramakta ve kamudaki görevlerinden ihraç edilmektedirler.»*

Bu prosedür, daha önce ***"seyr-ü sülûk"*** başlığı altında izah edilmiş idi. İslâm'daki *"**Ma'rifetullah**"* bütün bu dolambaçlı tanım ve uygulamalardan münezzehtir.

Bilindiği üzere; Irak'ın -*erken dönem*- zühdçü Fars-Arap tasavvufunda Evliyâcılık ve kerâmetçilik yoktu. O dönemde kendini tasavvufa verenler, sadece ***"zâhid"*** olarak anılırlardı. Onların kalabalık müridleri ve cemaatleri de yoktu. Zamanla haklarında örülen ve günümüzde Türkiyeli tarikatçılar *(özellikle de Nakşbendîler)* arasında büyük rağbet gören mistik mitoloji de o günlerde henüz oluşmamıştı. İranlıların ***İrfanî*** mistisizminde de ***"ehl-i Beyt"*** dışında kalanları ermişlikle niteleme geleneği yoktur. Dolayısıyla bu iki tür ezoterik anlayışta -*Hint rûhânîliğinin derin izleri varsa da*- *"**Ma'rifetullah**"* kavramı, ne eski züdçü Araplar, ne de İranlılar tarafından, -*Türk tasavvufundaki gibi*- yorumlanmıştır. Bu yorum, yalnızca Türklere özgü -*Budizm kaynaklı*- tasavvufta vardır.

Öyle görünüyor ki bu kavram; -*Türkistan'ın, Emevî döneminde Arap ordularınca fethedilmesinden sonra* halk arasında rağbet görmüştür. Ma'rifetullah'a yüklenen gizemci yorumun, *"İşgalci Araplar"a karşı pasif tepki ve* Türk müslümanlığının belirleyici bir özelliği olarak ortaya çıkmış olması kuvvetle muhtemeldir. Bu tepki, -*Türklerin vicdanında*- uzun zaman devam etmiş olmalıdır ki toplumun eğilimleri ve hisleri çok çekmeden Tarikat tasarımcılığı gibi bir sonuç doğurmuştur. Bunun üzerine fetihten yaklaşık 300 yıl sonra Türkistanda yetişen mistik şahsiyetler *(daha doğrusu kripto ekipler), -Budizm öğretisinden aldıkları ilhamla- "**Ma'rifetullah**"* kavramının içeriğini -*Müslümanlığa uygun bir formda*- dizayn etmişlerdir. Çok geçmeden Türk muhitlerinde büyük bir hızla yayılan Evliyâcılık, işte bu kavram üzerinde yapılandırılmıştır. Bilindiği üzere Türkler, İslâm'dan önce ***«kam»*** diye saygı duydukları din adamları özlemiyle Müslümanlık döneminde rûhânî kişilere evliya sıfatını vermişlerdir. İslâm'da ise kutsal kişilik yoktur. İslâm'daki ***«evliya»*** kavramı, Yunus suresinde, 62-64. Âyetlerde açıklanmıştır.

Evliyacılığın, -*muhtemelen*- **Ahmed Yesevî** (m.1093-1166) ve **Gujdewânî** (öl. 1179) gibi ilk tarikat kurucusunun yaşadığı asırdan önce yerleştiği sanılmaktadır. Ancak -*Evliyâcılık kültünün Türkler arasında yerleşip pekişmesini ve günümüze kadar devamını sağlayanların başında geldikleri için*- bu iki kişiye sadece tarikatçılar değil, aynı zamanda bütün milliyetçi çevreler *(bu arada T.C. Kültür bakanlığı)* büyük önem vermektedirler. Çünkü -*dinsel*- Türk kimliğinin, -*dinsel*- Arap kimliğinden ayırt edilmesinde bu iki şahsın bıraktığı mistik miras çok büyük etki yapmıştır. Onun için Müslümanlığın, -*İslâm'dan tamamen bağımsız bir Türk dini olarak*- yapılanmasında bu iki şahsın çabaları ve katkıları olağanüstü önem taşır.

***

İslâm'da ve Müslümanlıkta "Velâyet" ve "Velî" Kavramı

Velâyet وَلَايَة kelimesi: Arapça وَلِيَ – يَلِي; (ya da وَلَى – يَلِ) fiilinden türetilmiş bir masdardır. İslâm'da hem hukuk, hem siyaset bilimi, hem kamu yönetimi biliminin en önemli terimlerinin başında gelir[142]. Velî وَلِي kelimesi de yine aynı kökten türetilmiş bir sıfattır. Bu da İslâm'da aynı bilim alanlarının birer terimidir; Türkçeye de aynı lâfızla ve aynı anlamda *(Arapça olarak)* geçmiştir; velâyet mevkiinde bulunan kimsenin sıfatıdır; dost anlamında da kullanılır[143].

Türkiye'de -*maalesef İslâm ile Müslümanlık kavramları yüzyıllardır birbirine karıştırıldığı için*- ne ***velâyet***, ne de ***velî*** kelimesinin Müslümanlıkla hiç bir alâkası

---

[142] Velâyet الولاية: Henüz rüştüne ermemiş bulunan çocuklar adına (velî وَلِي sıfatıyla) şer'an karar verme hakkının kullanımına verilen addır. Bunun fer'i olarak; "mahcuru'n-aleyn محجورٌ عليه" durumundaki kimseler adına (vasıy وصي sıfatıyla) şer'an karar verme hakkının kullanımına ise Vesâyet denir. Kezâ velâyet: toplumu yöneten kişinin makamına da ad olarak verilir. Bu hakkı kullanan kişinin sıfatı ise «veliyyu'l-emr وليُّ الأمر» dir.

Bu kelime, Kur'ân-ı Kerîm'de nekre olarak bulunmamaktadır. Eliflâm-ı tarifle, yalnızca bir kez (Kehf Sûresi'nin 44'üncü âyet-i kerimesinde);[1] Sonu cem-i müzekker-i sâlimle biten bir örneği de yine bir kez (el-Enfâl Sûresi'nin 72'inci âyet-i kerimesinde) geçmektedir.

Velâyet kavramı, Müslüman Türkler tarafından (hem söz, hem de anlam bakımından) İslâm hukukundan aynen kopya edilmiştir. Bu gerçek inkâr edilse, ya da görmezden gelinse bile (Medenî Kanun md.262-289) bunu belgelemektedir. Velâyet, bir yetki statüsüdür ve buna ehil olan kimseler tarafından kullanılan hakları ifade eder. «Çocuklar üzerinde velâyet hakkı anne ve baba tarafından birlikte kullanılır. (M.K. md.263)»

[143] Konuya yabancı olanların zihinlerinde oluşabilecek herhangi bir karışıklığa meydan vermemek için bu iki kavramı -bilim diliyle- bir tasnife tabi tutmak gerekirse şöyle kategorisel bir açıklama yapılabilir:

a) Velâyet: (yerine göre) hukukî, siyasî ya da idari bir makamdır.

b) Anne ve baba, çocukları üzerinde velâyet hakkına sahiptirler. Yani, (rüşt yaşına erinceye kadar) onların velileridirler; onlar adına hak ve yetki kullanırlar.

c) Hakim tarafından tayin edilen vasıy de velî sayılır, velâyet yetkilerine sahiptir. Aklî melekesi kusurlu olan (bu nedenle de iradesini genelde kötüye kullanan, aşırı harcama yapan ve yanlış kararlar veren) "sefih" kimseye; ayrıca, aklî dengesi yerinde olmayan, (bu nedenle uzmanlar tarafından hakkında düzenlenen raporla: cezai ehliyeti bulunmadığına ilişkin bilimsel karar alınan ve yasal merciler tarafından bütün hakları elinden alınan) "deli" kimse için vasıy tayin edilir. Bu iki tip insan "mahcûrun aleyh" sayılırlar. Sefih ve deli adına bütün hak ve yetkiler vasıy tarafından kullanılır.

d) Siyasî ve idarî mevkilerde bulunan yetki sahiplerine veliyyü'l-emr, (yerine göre) vâlî

e) Velî, (yerine göre) dost anlamına gelir. Tarikatçılıktaki tahrif ve sömürü faaliyetlerine konu olan, bu anlamdaki velilik

bulunmadığı, *(bunların sırf İslâm'a ait oldukları)*, toplum tarafından henüz bilinmemektedir.

Aslında bu iki dinin, birbirinin aynısı olmadığı, *-okumuş **kripto bir elit** tarafından-*, eskiden beri bilinmektedir. Günün birinde ifşa edilebilir diye günümüz Türkiye'sinde, ***ilâhiyatçı-tarikatçı*** bir "mistik organizasyon" bu tarihi sırrı saklamaya devam etmektedir. Fakat son yıllarda iletişim ağlarının çoğalmasıyla birlikte bunları bir korku sardı. Türkiye'de Nakşbendîliğin bilhassa 2000 yılından itibaren yaptığı inanılmaz ataklar bu konudaki paniği haber vermektedir. Fakat asırlardır, *(yaptırım gücüne sahip)* odakların, sıkı şekilde gizlemeyi başardıkları bu sırrın, bir sürpriz olarak bugünlerde ortaya çıkması artık engellenemezdi. Nitekim bu saatlere kadar suskunluğunu sürdüren tarih, büyük bir cömertlik örneği vermek suretiyle eteklerindeki bütün Evliyâcılık şifrelerini çözerek ortalığa dökmeye hazırlanmaktadır[144].

***

Müslümanlar, kültürel değerlerini *(İslâm da dahil)* çeşitli din ve felsefelerden devşirmişlerdir. Fakat özellikle ***velâyet*** ve ***velî*** terimlerini, İslâm'ın *-birinci derecede-* temel kaynağı olan Kur'ân-ı Kerim'den aşırmış ve onlara ilginç anlamlar yüklemişlerdir[145] Bunun çok önemli bir nedeni vardır. Bunu özetle şöyle açıklamak mümkündür:

---

[144] Türkiye toplumunun tarihinde bunun gibi gizli tutulmuş birçok gerçek vardır. Bunlardan biri de Mevlânâ Celâlüddîn-i Rûmî olarak bilinen şahsiyet hakkındaki çeşitli olaylardır. Bu hadiseler, yakın tarihe kadar -her nasıl olmuşsa- yüz yıllar boyu örtbas edilebilmiştir! Son yıllarda Prof. Dr. Mikâil BAYRAM, büyük riskler alarak, -kolayca göze alınamayacak- çileler çekerek, ısrarla ve uzun yıllar sürdürdüğü çabalar sonucu ancak bu olaylar -belgeler ışığında- aydınlatılabilmiştir. Bunlardan biri de örneğin, Mevlânâ'nın oğlu Alaüddin Çelebi'nin, bizzat babasının isteği ve onayı üzerine (Nasreddin Hoca ile birlikte) öldürüldüğü gerçeğidir! Bkz. Prof. Dr. Mikâil BAYRAM, Sosyal ve Siyâsî Boyutlarıyla Ahi Evren-Mevlânâ Mücâdelesi s. 206-222 3. Baskı. Nüvekültür Merkezi yy. Konya-2012

[145] Bu ilgiyle ifade etmek gerekir ki velâyet masdarının birçok türevi, Kur'ân-ı Kerim'in çeşitli sûre ve âyetlerinde, çeşitli sentaktik (sözdizimsel) kalıpta ve çeşitli anlamlarda geçmektedir. Bunlar (tarifli tarifsiz, zamirli zamirsiz) 10 kalıptır: 1) Velî **2** ,وَلِيٍّ، وَلِيَّ، وَلِيُّ) el-Velî **3** ,الولي) El-Velâyeh **4** ,الوَلاَيَةُ) Velâyetihim **5** ,وَلاَيَتِهِمْ) Veliyyuhu **6** ,وَلِيُّهُ) Veliyyuhum **7** ,وَلِيُّهُم) Veliyyuhuma **8** ,وَلِيُّهُمَا) Evliya **9** ,أَوْلِيَاء) Evliyâihim ,أوليائهم **10**) Evliyâuhum أولياؤهم… Kur'ân-ı Kerim'de geçtikleri sûre ve âyetler şöyledir:

Velî وَلِيٍّ، وَلِيَّ، وَلِيُّ: el-Bakara/107,120,257; âl-i İmrân/68; el-En'âm/14,51,70; et-Tewbe/74,116; er-Ra'd/37; el-İsrâ'/111; el-Kehf/17,26; Tâhâ/18; en-Neml/10; el-Qasas/31; el-Ankebût/22; Lokmân/7; es-Secde/4; Sâd/23; Fussilet/34; eş-Şûrâ/8,31,44; el-Câsiye/19; el-Kâfirûn/109; en-Nisâ/45,75,89,119,123,173; Meryem/5,45; el-Ahzâb/17,65; el-Feth/22.

el-Velî الولي: eş-Şûrâ/9,28; وَلِيُّهُ: el-Bakara/282.

El-Velâyeh الوَلاَيَةُ: el-Kehf/44.

Velâyetihim وَلاَيَتِهِمْ: el-Enfâl/72

Veliyyuhu وَلِيُّهُ: el-Bakara/282.

Veliyyuhum وَلِيُّهُم: el-En'âm/127; en-Nahl/63.

Müslümanlık çok tanrılı bir dindir. Bu dine bağlı olan Müslümanlar, İslâm'dan önce ***«kam»***larına[146] *(yani din adamlarına)* tanrısal birer varlık olarak inanıyorlardı. İslâm'ı devre dışı bırakarak onun yerine Müslümanlığı icat ettikten sonra bu kez ***«kam»***lara benzettikleri şeyhlerini tanrılaştırdılar. Onlara *en muhteşem, en ulaşılmaz ve en yüce varlıklar olarak* inandılar. Onları olabildiğince ünlendirmek için ***«menkabe»*** adı altında bir edebiyat geliştirdiler. Bu edebiyatı kerâmet hikâyeleriyle süslediler. Anlaşılan odur ki; mistik Müslümanların *(ya da başka bir tabirle, tarikatçı zümrelerin)*, bu tanrısal şahıslar için aradığı en uygun sıfatın, ***«Veli»*** ve onun çoğulu olan ***«Evliya»*** sözcüğü olduğuna karar vermişlerdir. Bu amaçla, muhtemelen girdikleri arayışlar sonunda bu sıfatı *(İslâm'ın temel kaynağı olan)* Kur'ân-ı Kerîm'in Yunus Sûresi'nde bulmuşlardır. Bu ise onların arayıp da kolayca bulamayacakları en münasip bahaneyi oluşturmuştur. Çünkü ***"velî"*** kelimesi *(dost)* anlamına da gelmektedir. Özellikle de Allah ile insan arasındaki dostluğa vurgu yapmada bu kelimeyi kullanmak oldukça kolaydır. Dolayısıyla; *-gerek duygu sömürüsünde, gerekse (keramet efsaneleriyle) kitlesel hipnozun sağlanmasında-* bu kelimeye, *-hiç zorlanmadan-* birçok yanıltıcı anlam yüklenerek amaca ulaşılabilir. Nitekim öyle de olmuştur. Yaklaşık bin yıldır, Evliyâcılık ve kerametçilik konusunda üretilen söylenceler, hurafeler, *(özellikle son yüz elli yıldır okuma yazma öğrenmiş olan)* Türkiyeli insanlar tarafından yazılan kitaplar, Evliyâcılık mitolojisi konusunda devasa bir birikim oluşturmuştur.

İşte sırf bu amaçla Yunus sûresi'nin altmış ikinci âyet-i kerimesinde rastladıkları ***«evliya»*** kelimesine, kendilerince *(Zât-ı İlâhiye'yi âdetâ alaya alırcasına)* dehşet uyandıran sapkın anlamlar yüklemişlerdir. Müslümanların tarîkatçılar aracılığıyla gerçekleştirdiği bu girişim, *-hiç şüphesiz-* onların, İslâm'a karşı duydukları *(tarifi imkânsız)* gizli kinin ve derin düşmanlığın açık bir kanıtıdır. Nitekim, *-cinayet olarak nitelenebilecek yorumlarla-* bu âyet-i kerimeyi, *(bütün peygamberlerin savaş açtığı)* politeizmi yeniden canlandırmak için kalıcı bir alet haline getirmekten çekinmemişlerdir. Orta Asya'daki Türk yurdunun, *"Arap orduları tarafından işgal edilmesi"*nin ardından *-bin yıl boyunca-* alınmış bir dizi intikamın büyük ihtimalle en sinsi ve en korkunç örneği; *-Kur'ân'ın, İslâm'ın, aklın ve bilimin hiçe sayılarak-* bu âyet-i kerimenin arabesk yorumlarla çarpıtılmış olmasıdır.

Peki bu âyet-i kerîmede ne anlatılmıştır; tarikatçılar onu nasıl çarpıtmışlardır? Bu soruya, uygun ve ayrıntılı cevaplar bulabilmek için önce Yunus Sûresi'nin 62'inci ve 63'üncü âyet-i kerimelerinin Türkçe anlamlarına bakmak gerekir. Türkiye'de yaklaşık 300 meâl yazılmıştır. İlginçtir ki bunların büyük çoğunluğu *(müslimler tarafından değil)*, müslümanlar tarafından hazırlanmıştır! Sorunun, asıl kaygı uyandıran yanı; bu

---

Veliyyuhuma وَلِيُّهُمَا: âl-i İmrân/122.

Evliya أَوْلِيَاء: âl-i İmrân/28; en-Nisâ/76,89,139,144; el-Mâide/51,57,81; el-A'râf/3,27,30; el-Enfâl/72,73; et-Tewbe/23,71; Yunus/62; Hûd/20,133; er-Ra'd/16; el-İsrâ/97; el-Kehf/50,102; el-Furqân/18; el-Ankebût/41; ez-Zumer/3; eş-Şûrâ/6,9,46; el-Câsiye/10,19; el-Ahqâf/32; el-Mumtehine/1; el-Cumu'a/6.

Evliyâihim أَوْلِيَائِهِم: el-En'âm/121;

Evliyâuhum أَوْلِيَاؤُهُم: el-Bakara/257; el-En'âm/128.

[146] Türkler, İslâm'la tanışmadan önceki dinlerinde tanrısal olduklarına inandıkları ve saygı gösterdikleri evliyalarına ***«kam»*** diyorlardı.

meâllerin hemen tamanın ***"müslümanca"*** hazırlanmış olmasıdır. Ancak söz konusu talihsizliklere rağmen bu meâllerin çoğunda -*bahsi geçen*- iki âyet-i kerîmenin, Arapça metinlerine uygun ve yaklaşık olarak yorumlanmış olmasıdır! Hem bu gerçeği belgelemek, hem de bu âyet-i kerîmelerde ***"evliyacılığa"*** ilişkin hiç bir işaret bulunmadığını kanıtlamak için; biri Diyanet İşleri Başkalığına, iki tanesi de akademisyenlere ait olmak üzere, önce üç meâlden aşağıya aktarılan yorumlara bakalım:

«Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de. Onlar iman etmiş ve Allah'a karşı gelmekten sakınmış olanlardır.»[147]

«İyi bil ki, Allâh'ın velilerine (sevdiklerine) korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir. Onlar ki, inandılar ve korunurlardı.»[148]

«Gözünüzü açın! Allah'ın velîleri için hiçbir korku yoktur. Tasaya da düşmezler onlar. Onlar inanmış, takvaya sarılmışlardır.»[149]

Görüldüğü üzere; her üç meâlde de Allah'ın sevdiği kimselerin, belirleyici üç niteliğe sahip oldukları açıklanmaktadır: 1) Korkmazlar, 2) üzülmezler, 3) Allah'a iman etmişlerdir; O'na karşı gelmekten sakınırlar. *(başka bir ifade ile Allah'a karşı gelmekten korunurlar; takvaya sarılırlar...)* Hepsi bu kadar.

Bundan, en çok şu sonuçları çıkarabiliriz: Allah'ı gerçek anlamda sevenler *(ve tabiatıyla Allah'ın da kendilerini sevdiği kimseler)*, bu üç niteliğe sahip olanlardır. Bu üç vasfa sahip olmak veli *(evliyadan biri olmak için)* yeterlidir.

Peki tarîkatçılara *(özellikle de Nakşbendîlere)* göre velî *(Allah dostu)* olabilmek için sadece bu üç niteliğe sahip olmak yeterli midir? *"Asla! Çünkü o zaman evliyalık mesleği ayağa düşmüş olur; her önüne gelen Allah dostu olduğunu ileri sürmeye başlar; çarşı Pazar evliya ile dolup taşar... Evliyadan olmak bu kadar kolay olabilir mi?!"* Evet Nakşbendilere göre bu, mümkün değildir. *"Çünkü bu âyette -onlara göre- birçok sır vardır. Allah onları gizlemiş, kimseye açıklamamıştır. Bu sırları, ancak -Allah'ın sıfatlarına sahip olan- gerçek veliler bilebilirler."* Tarikatçıların inancına göre *"velîler Allah'ın sıfatlarına sahiptirler"*. Nitekim son devrin ünlü Nakşbendî şeyhlerinden biri olan **Abdülhakim Arvasî** bunu *"Râbıta-i Şerîfe"* adlı kitabında açıkça ifade etmektedir[150].

Evliyâcılık sektörünün temelinde böyle bir tasavvur vardır. Evliyâcılık mitolojisi, asırlar önce işte bu düşünce ile başlatılmıştır. Bu projeyi hazırlayan ve uygulamaya koyan tarikat teorisyenleri Allah'ın kitabında yer alan Yunus Suresi'nin 62. ve 63.

---

[147] Kaynak: Kur'ân-ı Kerîm, Yunus Sûresi, âyet: 62, 63, Diyanet İşleri Başkanlığı Meâli.

[148] Kaynak: Kur'ân-ı Kerîm, Yunus Sûresi, âyet: 62, 63, Prof. Dr. Süleyman Ateş Meâli.

[149] Kaynak: Kur'ân-ı Kerîm, Yunus Sûresi, âyet: 62, 63, Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk Meâli.

[150] Abdülhakim Arvasî'nin kullandığı ifade aynen şöyledir: «Râbıta: İlâhî – zâtî sıfatlarla tahakkuk etmiş ve müşâhede makâmına varmış bir kâmil ve mükemmele kalp bağlayıp, huzûr ve gıyâbında o zâtın sûretini hayâl hazinesinde muhafaza etmekten ibarettir.» Kaynak: Abdülhakîm Arvâsî, Râbıta-i Şerîfe Risâlesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, No. 243435, s.18.

Âyet-i kerimelerini inkâr etmekle hiç şüphesiz İslâm'dan ve imandan yollarını ayırmışlardır. Bugün onları izleyenler *(istedikleri kadar kanaatlerini gizlesinler)* ne bu gerçeği çürütebilecek bir kanıtı ortaya koyabilirler; ne de *(kurgu filmlerinde canlandırılan uzaylı yaratıkları anımsatan)* ***"veli"*** dedikleri kişiye mal ettikleri nitelikleri inkâr edebilirler. Ancak bu nitelikleri Yunus Suresi'nin 62. Ve 63. Âyet-i kerimelerine sığdırmaları mümkün değildir.

Tarîkatçı müslüman kişi, ***"veli"*** diye inandığı bu *"uzaylı yaratığa"* mal ettiği nitelikleri aslında inkâr etmemektedir. İslâm'dan ve imandan yolunu ayırma pahasına bu inancında ısrar etmektedir. Çünkü: tarîkatçılıkta canlandırılan ***"velî"***, *(Kur'ânî hakikatlere aykırı olsa da)* onun bu makama yükselmesi şöyle tarif edilmektedir:

1) Velî olan zat: ***"seyr-ü sülûk"*** denen uzun, çileli ve de manevi bir yolculuğa çıkarak, nihayet ***"fenâ"*** diye bir makama yükselir. Burada *(haşaa!)* Allah'ın içine girerek erir ve O'nunla birleşip bütünleşir.

2) Sonra ***"Bekâ"*** diye bir zirveye ulaşarak orada ***"ilâhî ve zatî sıfatlara bürünür"*** *(yani açıkçası: "Allahlaşır")* ve o makamda sonsuzlaşır.

3) Bu makama varan velî, evliya ordusuna katılarak *(onlarla birlikte)* kâinat üzerinde tasarrufta bulunur. Bunlara ***«Ricâlu'l-Gayb»*** denir. Bu ordunun kadrosu içinde yer alma şansını elde eden kimseler; ***üçler***, ***yediler***, ***kırklar***, ***ebdâl***, ***evtâd***, ***revâsî***, ***nukabâ***, ***nücebâ*** gibi sıfatlara sahip olurlar. Bunlardan bazıları *(sıra ile bir sonraki mertebeye intikal ederek)* nihayet ***«Gavs»*** mertebesine yükselir. Bütün kâinat, Gavsın başkanlığındaki bu evliya ordusu tarafından yönetilir. Bunlar Allah adına bütün evreni evirip çevirirler; İnsanların, ve tüm yaratıkların kaderine hakimdirler. Tüm bilinmezleri bilirler. İnsanların zihninden geçen her düşünceyi okurlar. Onun için kimin neye niyet ettiğinden haberdardırlar. Bulutların üzerinde gezer, yere düşmezler. Denizlerin üzerinde -*karada yürür gibi*- yürürler, batmaz, hatta ıslanmazlar bile. Dağlar, canavarlar onların karşısında boyun eğer. Hayvanlar onların karşısında dile gelir. Yakaranların dua ve beddualarını kabul ederler. Dilerlerse yağmur, kar, dolu, ya da taş, kurbağa, çekirge ve musibetler yağdırabilirler. Güneşi gökyüzüne çivileyebilirler. Nâmurad olanlar, onların yüzü suyu hürmetine bermurad olur. ***"Tayy-i zemân"*** ve ***"tayy-i mekân"*** üstünlüğüne sahiptirler. Yani zaman ve mekân kavramı onlar için söz konusu değildir[151]. Dolayısıyla, hem mahallenin mescidinde hem de Mekke'de

---

[151] Bu satırların yazarı Feriduddin AYDIN'ın dördüncü atası olan Nakşî şeyhi, Siirtli Muhammed el-Hazîn'e ait Kürtçe bir dörtlük, onların bu iddiasını açık bir şekilde belgelemektedir. Şeyh Süleyman el-Halidî tarafından Arapça şerh edilen bu dörtlük şöyledir:

شيخ حزين جو لا مكان * بوري ز مقام أوليان / علم باطن خدي دايي * زيده ز علم عارفان / علم جميع أوليان * حال همي بيغمبران /خدي لقلب شيخ ريتنه لورا بيه واث وان *.

Bu dizelerin Türkçe anlamları ise şöyledir:

Şeyh-i Hazîn lâmekâna gitti * Bütün evliyaların makamlarını geçti.

Allah ona bâtın ilmini verdi * Ariflere verdiği ilimden daha ziyade

Evliyanın bütün ilimlerini * Peygamberlerin bütün hallerini

Allah, şeyhin kalbine dökmüş * Onun için (şeyh) onlara varis olmuştur

Mescidü'l-Harâm'da aynı anda namaza durabilirler… Onlara inanmayanlar çarpılırlar. Onlara dil uzatanların başına türlü felâketler gelir…[152]

Türkiye toplumunun belli çevrelerinde yaygın olan bu inanışlar, aslında evliyayı peygamberlik makamının üzerine tırmandırma çabalarının bir çeşit açıklamalarıdır. Tarikatçılar bu konuda ihtilâf içindedirler. Örneğin; **Hasan Lütfü Şuşud**, bu konudaki kanaatini şöyle açıklıyor:

«Velâyet, fenâya varmış kimsenin hâlidir. Nübuvvet mertebesinden uludur. Bazı enbiyâ hazerâtı velâyete de sâhib olmuşlardır. Lâkin her velîde nübuvvet-i tarifiyye veya tebliğiyye mevcûd olagelmiştir.»[153]

Yaşar Nuri öztürk ise bunun aksine bir kanaat ortaya koyuyor. Öztürk'ün sözleri şöyledir:

«Gerçek mürşid (insanı kâmil), peygamberlikten sonra en yüksek mertebeyi elde etmiş insandır.»[154]

Bu çelişik sözlerden de anlaşıldığı üzere, özellikle Türk tasavvufunda ve Türkler arasında yaygın olan tarikatlarda teomorfizmin güçlü bir temel oluşturduğunu görürüz.

Türklerde Evliyâcılık, İslâm öncesi din ve inanışların en belirgin ve en köklü devamı olan bir kurumdur. Geç de olsa Türkler arasında yetişen çağımızın ünlü ilim adamları ve kudretli araştırmacılar tarafından bu gerçek teyit edilmiştir. Türkiye'de halen geçerli ve yaygın olan Evliyâcılık inanç ve geleneği hakkında bir Türk araştırmacısının bu konudaki tespitine bakalım. Son zamanlarda ***"senkretizm"*** ile ilgili çalışmalarıyla dikkat çeken Araştırmacı **Süreyya Su**, bu konuda şu bilgileri kaydetmektedir:

«Türk halk müslümanlığı, Ahmed-i Yesevî gibi büyük halk sûfilerinin etkisiyle, daha en eski zamanlardan itibaren ister sünnî, ister gayr-ı sünnî olsun, güçlü bir evliya kültü temelinde kurumlaşarak yayılıp gelmiştir. Bu müslümanlık anlayışı, kısmen İslâm'ın temel esaslarının ve hükümlerinin bir hayli dışında, mitolojik ve geleneksel unsurlarla örülmüş senkretik bir karakter arzeder. Türk halk müslümanlığının temeli Ahmed-i Yesevî ve benzeri Türk sûfileri tarafından atılmış, zaman ve mekân içinde yeni katkılarla İslâm öncesi eski inançların ve geleneklerin etkisi altında şekillenmiştir.»[155]

(Kaynak: سليمان بن عبد الله الخالدي، الهدية السليمانية، ص/**12**. حلب – سورية **1387**هـ.) Bu kitaptan bir nüsha, yazarın kütüphanesinde mevcuttur.

[152] Bu ilgiyle hatırlatalım; "Felâket", Arapça süsü verilmiş, ancak Arapça ile hiç alâkası olmayan uydurulmuş bir sözcüktür. Muhtemelen; (adalet, rezalet, emanet, keramet, kefalet ve vakâlet gibi Arapça kelimelere benzetilerek), Türkler arasında henüz okuma yazmanın yaygın olmadığı geçmişte uydurulduğu sanılmaktadır.

[153] Hasan Lûtfi Şuşud, İslâm Tasavvufunda Menâkıb-ı Evliya s.163 İstanbul-1958.

[154] Bkz. Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk, Kur'ân-ı Kerîm ve Sünnete göre Tasavvuf, M. Ü. İlâhiyât Fakültesi Vakfı yy. 3. Baskı S.399. İstanbul-1989

[155] Süreyya Su, Hurafeler ve Mitler, s. 104. İletişim yy. İstanbul-2009

Ünlü araştırmacılardan **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak** ise ***«Heterodoks İslâm»*** diye adlandırdığı Müslümanlıkta evliyacılığın eski dinlerin etkisi altında oluşumunu özetle şöyle dile getirmektedir:

«(…) bu mistik heterodoks İslâm, bu sûfî propagandacılar sayesinde çok tabii olarak eski atalar kültü ve Budizm'den kalan aziz kültü üstüne bina edilen, güçlü bir evliya kültü etrafında kurumlaşarak gelişti ve Türk Halk İslâm'ının -Sünnî kesimi de dahil olmak üzere- ana karakteristiğini yarattı. Evliya kültü, yani tabiatüstü birtakım ilâhî güç ve yetkilerle donanmış bulunduğuna inanılan kutsal bir şahsiyetin mistik karizması etrafında şekillenen, sarsılmaz inanç, bağlılık ve takdis duygusu, bu halk müslümanlığında yüzyıllardır kitâbî İslâm'dan daha derinlere işlemiş bir halde bugüne kadar gelmiştir»[156]

Müslüman Türk tarikatçısının ***"velî"*** kişiye mal ettiği belirleyici özelliklerden biri de -daha önce ayrıntılı olarak açıklandığı üzere- ***"ma'rifetullah"***tır. Bu inanç, aslında çok netleştirilmemiş olsa da *(Allah'ı, elle tutulur, gözle görülür biçimde bilmek)* anlamına gelir. Türk evliyacılığının, üzerinde temellendirildiği ***"Ma'rifetullah"*** anlayışı, **Celâlüddîn-i Rûmî**'den nakledilen ve tarikatçılar arasında çok sıkça tekrarlanan ***«Dört kapı»*** başlıklı bir hikaye ile açıklanmaktadır. Bunlar: ***"Şeriat, Tarikat, Marifet ve Hakikat"*** kapıları şeklinde sıralanırken inanılmaz hilelerle ***"şeriat"*** kevramı bir kabuk ve kuru kalabalık kurallardan oluşan bir basamak olarak gösterilmiştir. Bu sinsi hikâyedeki dolambaçlı anlatımda; ***"hakikat"*** perdesine büründürülen dördüncü aşamada ise ***"seyr-ü sülûk"*** yolculuğunun zirveye ulaştığına ilişkin sinyaller verilmiştir. Yolcunun bu zirvede sergilediği olağanüstü olgunluğun edebiyatı yapılırken aslında onun, ***"bu yüce makamda fenâya ermiş ve artık bakî"*** kalmış olduğu ima edilmektedir.

Bu spekülatif hikayeden ve benzeri izahlardan da anlaşılacağı üzere tarikatçıların ***"Ma'rifetullah"***tan amaçları, *-Kur'ân-ı Kerîm'de kenidini tanıttığı gibi-* Allah Teâla'yı tanımak; indirdiği yasaları hayata geçirmek ve onlara uygun olarak yaşamak; O'na, O'nun isteğidiği gibi kulluk ederek rızasına nail olmak asla değildir. Çünkü tarikatçılar *-Nakşbendilikten de tasavvufçuluktan da öte-* Müslümandırlar. Nitekim ***"Ben Müslimim"*** diyerek İslâm'a mensup olduğunu ikrar etmiş hiçbir tarikatçı tespit edilmemiştir. Onların gerçek amacı; ***"mücâhede"***, ***"riyâzet"*** ve ***"seyr-ü sülûk"*** dedikleri Hint usûlü gizemli, mistik ve ezoterik uygulamalarla *-zaman içinde-* yatkınlık kazanarak sanal bir âlemde kanatlanmak ve sayısız ufukları geçerek fizik ötesi ve akıl ötesi bir sonsuzluğa karışmak, bütün bunların sonunda da ilâhlaşmaktır. İşte Evliyâcılıktaki ***"Ma'rifetullah"***tan gerçek amaç budur.

***

Arapça ***"Velî"*** ve ***"evliyâ"*** sözcükleri, halk arasında, Türkçe ***"ermiş"*** kelimesiyle de ifade edilmektedir. Evliyâ sözcüğü, velî'nin çoğulu olmasına rağmen Türkiye'de halk, *(ermiş)* ile birlikte bu üç kelimeyi eş anlamlı olarak kullanmaktadır! Bu da toplumun -*hem dil, hem inanç konusunda*- kurallı ve köklü geleneklere sahip olmadığını gösteren

---

[156] Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak, Türkler, Türkiye ve İslâm, s. 45. İletişim yy. 7. Baskı. İstanbul-2005

kanıtlardan biridir. İslâm'ın yüzyıllardır Müslümanlıkla karıştırılıyor olmasının önemli nedenlerinden biri de budur.

Ermiş: *(Türkçe'de ermek)* masdarından türetilmiş bir sıfattır. Ermiş *(sözlükte)*: Belli bir hedefe varmış, ulaşmış demektir. Tarikatçılıkta ise *(haşaa!)* ***"Allah'a ulaşmış"*** mânâsında kullanılmaktadır. *"Allah'a ulaşmanın yolu"* olarak tarif edilen ***"seyr-ü sülûk yolculuğu",*** daha önce ayrıntılı olarak anlatılmış idi.

Ermiş kişinin ermişliği, aslında belli bir çevre tarafından ve belli amaçlar için bir süre ilân ve propaganda edildikten sonra yayılmaya ve yerleşmeye başlar. Bu konudaki çabalar, kripto bir ekip ya da derin devlet tarafından organize edilirse ancak sonuç verebilir. *(Şu gerçeği kabul etmek gerekir ki, her çağda ve her devletin bünyesinde bu teşkilatlar -tarih boyunca- var olagelmiştir.)* böylece, ermiş olduğu, *-geniş bir çevreye kabul ettirilen-* şahsın etrafında bir sektör oluşur. Buranın adı, günümüzde ***«dergâh»***tır.[157] Burada *(ermiş kişinin ününe göre)* kalabalıklar birikir ve çevrenin daha çok genişlemesine yarar. Böylece burası, kimisi için umut kapısı, kimisi için ekmek kapısı, kimisi için de şan, şöhret, izzet ve ikbal kapısı olur.

Yaklaşık 800 yıllık Türk tarikatçılığının *(Müslümanlık ana şemsiyesi altında)* üretmiş olduğu Evliyâcılık mitolojisinin temel taşını işte bu sektör oluşturmuştur. ***"Tekke sektörü"*** olarak da adlandırılabilecek bu çark Türk dindarlığının kaynağını oluşturur. Onun için, tarîkatçı olmasa bile hemen her Müslüman Türk; ermişlere, onlar için uydurulmuş kerâmet hikâyelerine, türbelere, onların içindeki yatırların soyundan gelenlere, evliyaların geride bıraktığı eşyanın mübarek olduğuna inanır ve onlara derin bir saygı duyar; bu semboller etrafından oluşturulmuş efsanelerin gerçek olduğundan kuşku duymaz. Bütün bu gerçekdışı şeylerin İslâm'a göre yasak olduğuna, bunların temelde İslâm kanunlarıyla ***«câhiliye sembolleri»*** olarak mahkûm edildiğine asla aldırış etmez. Bütün peygamberlerin *-her suç ve cinayetten önce-* bu gibi inanışlara karşı savaşmış olduklarına asla inanmak istemez…

Müslümanlık ile İslâm'ı *(ve tabiatıyla Müslüman ile Müslimi)* birbirinden kesin olarak ayıran en büyük farkın bu olduğunu eğer bu ilgiyle hatırlatacak olursak, evliyacılığın ayrıntılarına girmeye hemen hemen gerek kalmaz. Ancak *-mahalli Türk dindarlığının ana kaynağını oluşturduğu için-*, bu kez evliyacılığın da kaynaklarını aramamız gerekecektir. Evet Evliyâcılık ne zaman, niçin ve nasıl doğdu? Bu sorudaki ***"Evliyâcılık"*** kelimesini eğer ***"Nakşbendîlik"*** sözcüğü ile değiştirecek olursak cevabını bu kitabın bütünlüğü içinde kolayca buluruz.[158] Nitekim Türk dindarlığı, en az 600 yıla yakındır Nakşbendî Tarîkatı ekseninde dışa vurulmaktadır. Günümüzde de bu akım, toplumu tahminlerin üzerinde etkilemektedir. Son yıllarda, okullarda pozitif bilimlerin okutulmasına karşın, evliyacı dindarlığın gerilemediği Türkiye'nin ilginç çelişkilerindendir. Bu da özellikle Nakşbendî Tarîkatı'nın Türkiye toplumu üzerinde çok etkin olduğunu göstermektedir.

---

[157] Eskiden bu gibi yerlere «tekke تكية » ya da «hânegâh خانقاه » denirdi. Tekke ve zaviyelerin tümü, 1925 yılında çıkarılan 677 sayılı kanun ile lağvedildi. Ancak 1950'lerden sonra tarîkat faaliyetleri canlanınca bu kez tarikatçılar camileri tekkeye çevirerek bu kutsal mekânları kullanmaya başladılar.

[158] Bu kitaptan amaç, tamamlanması 23 yıl süren ve 1997 yılında tamamlanan **الطريقة النقشبندية بين ماضيها وحاضرها** adı altındaki çalışmamızdır. Bu kitap, maalesef henüz yayınlanamamıştır!

***

Kerâmet İslâm'ın, Kehânet Müslümanlığındır.

Önce şu önemli farkı vurgulayalam; kerâmet ile kerâmetçilik ayrı şeylerdir. Kerâmet İslâm'ın, kerâmetçilik *(kehânet)* ise Müslümanlığındır. Tarîkatçılar, kerâmeti kehânetle karıştırırlar. ***"Evliyâ"*** diye ürettikleri kişiliğe olağanüstü özellik kazandırmak için onun, gaybı bildiğini ileri sürerler. Bunu, kendi jargonlarında ***"Mükâşefe"*** ya da ***"Keşif"*** diye nitelerler.

Mükâşefe مُكاشَفة: Arapça, dörtlü كاشَفَ fiilinden türetilmiş, (***mufâale*** مُفاعلة) vezninde bir masdardır. (***Keşif*** كشف) sözcüğü ise, üçlü kök fiil: يَكْشِفُ – كَشَفَ dan türetilmiş bir masdardır. Bu iki kelime de Arap sözlüğünde: *(bilinebilir olan)* bilinmeyeni ortaya çıkarmak, anlamına gelirler. Türkçede de aynı lâfız ve aynı anlamda kullanılırlar. Ancak (***keşif***) kelimesine Türkçe (***etmek***) masdarı eklenerek ***«keşfetmek»*** şeklinde kullanılır.

Türk tasavvufçuları bu iki kelimeyi sözlük mânâlarından tamamen soyutlayarak, onlara kendilerince; *-ne Arap diliyle, ne de İslâm'la hiç alâkası olmayan-* anlamlar yüklemiş, birer tasavvuf terimi olarak birikimlerine ilâve etmişlerdir. Mistik akımlarda bu tür sorumsuzluklar yeni değildir. Nakşbendîliğin teorisyenleri tarafından yüzyıllar önce ***Budizm***'den yapılan adaptasyonlar bunu kanıtlamaktadır. Dönem dönem yeni dinsel kurallar koymaya ve çeşitli tarikatlar kurmaya da esasen Türk Müslümanlığı müsaittir.

Bu ilgiyle hatırlatalım: Tarîkatçılar Yüce ***İslâm***'ı *-hemen her fırsatta-* ***Müslümanlık*** diye lanse etmek için, bu iki ismi birbirinin yerine sürekli olarak kullanmış ve kullanmaktadırlar. Ancak Müslümanlığın hangi labirentlerde, hangi niyetlerle ve *-zaman içinde-* nasıl yapılandırıldığını merak edenler *-bilhassa keşif ve kerâmet hikâyelerini inceleyerek-* bu zümrenin kelimelerle nasıl oynadıklarına tanık olabilirler.

Bu iki kelime, tarîkat kültüründe *-özellikle Nakşbendîlikte-* büyük önem taşırlar. Bunlardan ***"keşif"*** sözcüğü, genelde kerâmetle birlikte kullanılır. Son zamanlarda, kerâmet hikâyeleriye doldurulmuş Nakşbendîlere ait kitaplarda[159] örneğin, *«filanca veli, keşif-kerâmet sahibi büyük bir zat idi.»* gibi cümlelere sıkça rastlamak mümkündür.[160] ***Mükâşefe*** sözcüğüne tarîkatçılar tarafından yüklenen anlamı, *-bu zümrenin akademisyen sözcülerinden-* **Prof. Dr. Süleyman Uludağ** şöyle

[159] Bu kitapların başında, Işıkçı Nakşbendîler tarafından yayınlanmış olan «İslâm Alimleri Ansiklopedisi» ve «Rehber Ansiklopedisi» gelmektedir.

[160] Bkz. İbrahim Sarı, Güneydoğu Evliyaları, Nokta E-Book Publishing, 1. Baskı-2016. S.459 Net Medya Yayıncılık.
Ayrıca bkz. https://www.huzurpinari.com/arsiv-download/evliyalar-ansiklopedisi/7366-abdulkadir-siddiki

açıklamaktadır: ***«Mükâşefe مُكاشَفة: Keşif hali, kalb gözünün açılması. Gayb âleminin görünmesini sağlayan hal. Mükâşefe sûfînin akıl ve duyu organlarıyla elde edemediği gayba ve ulûhiyete ait mahrem ve sırrî bilgiler verir.»***[161]

İslâm'ın temel kaynakları olan Kur'ân-ı Kerîm'in ve Sünnet külliyâtının koyduğu ölçülerle değerlendirdiğimizde yukarıdaki sözlerin, -*Mükâşefe maskesi altında*- kehâneti tarif ettiğini görürüz. Çünkü İslâm kaynaklarına göre ***«gayb»***ı *(yani mutlak meçhulleri)* Allah'tan başka hiç kimse bilemez. Bu gerçeği açık ve kesin surette ifade eden birçok âyet-i kerîme vardır. Ezcümle:

Âl-i İmrân Sûresi'nin 179. Âyet-i kerîmesinin meâli şöyldir:

«Allah, size gaybı bildirecek de değildir. Fakat Allah, elçilerinden dilediğini seçer (gaybı ona bildirir).»

El-En'âm Sûres'inin 50. Âyet-i kerîmesinin meâli de şöyldir:

« De ki: "Ben size, 'Allah'ın hazineleri benim yanımdadır' demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size 'Ben bir meleğim' de demiyorum. Ben sadece, bana gönderilen vahye uyuyorum."»

El-En'âm Sûres'inin 59. Âyet-i kerîmesinin meâli de şöyldir:

«Gaybın anahtarları yalnızca O'nun katındadır. Onları ancak O bilir.»

El-A'râf Sûres'inin 188. Âyet-i kerîmesinin meâli de şöyldir:

«De ki: "Allah dilemedikçe ben kendime bile bir zarar verme ve bir fayda sağlama gücüne sahip değilim. Eğer ben gaybı biliyor olsaydım, daha çok hayır elde etmek isterdim ve bana kötülük dokunmazdı. Ben inanan bir kavim için sadece bir uyarıcı ve bir müjdeciyim."»

Yunus Sûresi'inin 20. Âyet-i kerîmesinin meâli de şöyldir:

«Ona (Muhammed'e) "Rabbinden bir mucize indirilse ya!" diyorlar. De ki: "Gayb ancak Allah'ındır. Bekleyin, şüphesiz ben de sizinle birlikte bekleyenlerdenim!"»

Hûd Sûresi'inin 31. Âyet-i kerîmesinin meâli de şöyldir:

«Size ben, "Allah'ın hazineleri yanımdadır", demiyorum; gaybı da bilmem. "Ben bir meleğim" de demiyorum…»

Hûd Sûresi'inin 49. Âyet-i kerîmesinin meâli de şöyldir:

«İşte bunlar, sana vahyettiğimiz gayb haberlerindendir. Bundan önce onları ne sen biliyordun, ne de kavmin. O hâlde sabret. Çünkü (iyi) sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanların olacaktır.»

---

[161] Bkz. **Prof. Dr. Süleyman Uludağ**, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet yy. S.383 İstanbul-1999

Yusuf Sûresi'inin 102. Âyet-i kerîmesinin meâli de şöyldir:

«İşte bu (öykü), gayb haberlerindendir. Onu sana biz vahiy yolu ile bildiriyoruz. Yoksa onlar tuzak kurarak işlerine karar verdikleri zaman sen onların yanında değildin.»

Meryem Sûresi'inin 78. Âyet-i kerîmesinin meâli de şöyldir:

«Gaybı mı görüp bilmiş, yoksa Rahmân'dan bir söz mü almış?»

En-Neml Sûresi'inin 65. Âyet-i kerîmesinin meâli de şöyldir:

«De ki: "Göktekiler ve yerdekiler gaybı bilemezler, ancak Allah bilir. Onlar öldükten sonra ne zaman diriltileceklerinin de farkında değildirler."»

Gaybın, Allah'tan başka hiç kimse tarafından bilinmediğini; bildirmedikçe de bilinemeyeceğini ifade eden daha başka âyet-i kerîmeler de vardır.

Bütün bunlardan açıkça anlaşılmaktadır ki mutlak gaybı, *(eğer Allah Teâlâ elçisine bildirmemişse o da dahil)* Allah'tan başka hiç kimse bilemez. Dolayısıyla, *(izafî gayb*[162] *hariç; Allah'ın, elçilerine bildirdikleri de hariç)*, mutlak gayb sayılan bir hususta malumat sahibi olduğunu söyleyen ve ona ilişkin bilgi verme iddiasında bulunan kimse, *(Allah dostu olmak şöyle dursun)* kâhin ve şarlatan sayılır. Kehânet ise İslâm'da yasaklanmıştır.[163] ***«Allah'a karşı yalan uyduran veya kendine bir şey vahyedilmemişken, "Bana vahyolundu" diyen, ya da "Allah'ın indirdiğinin benzerini ben de indireceğim" diye laf eden kimseden kim daha zalim olabilir? Zalimlerin şiddetli ölüm sancıları içinde çırpındığı; meleklerin, ellerini uzatmış, "Haydi canlarınızı kurtarın! Allah'a karşı doğru olmayanı söylediğiniz, ve O'nun âyetlerinden kibirlenerek yüz çevirdiğiniz için bugün aşağılayıcı azap ile cezalandırılacaksınız" diyecekleri zaman hâllerini bir görsen!»***[164]

---

[162] İzâfî gayb: mutlak gaybın aksidir. Allah'ın varlığı, ruh melek, cin, şeytan, Cennet ve Cehennem gibi gerçekler, mutlak gaybın en önemlileridir. Gelecekte olup bitecek tüm hadiseler ve (açığa vurulmadığı sürece) İnsanın zihnindeki düşünceler de (başkası için) mutlak gayb'dan sayılırlar. Tartışılıyor olsa bile, hiç kimse, başkasının zihninden geçenleri tam olarak okuyamaz. Define, kayıp eşya, faili meçhul cinâyet ve suçlarla ilgili olaylar, matematiksel ve mantıksal problemlerin sonuçları gibi bilinmezler ise izafi gayb kapsamına girer. Bunlar aklî ve ilmî yollarla ve araç kullanarak bilinebilirler.

[163] Diyanet İşleri Başkanlığı ilmihalinde, kehânet hakkında verilen bilgiler şöyledir: «Kehanetin, modern bilimin yeterince gelişmediği, dinî bilginin de eksik kaldığı dönem ve toplumlarda bir hayli yaygın olduğu, bunun da temelinde, yukarıda temas edildiği üzere, insanın bilinmeyene ilgi duyması, gizemli olanı merak etmesi, etrafında olup bitenlerin sebebini kavrama isteyişi gibi bir sâikin yattığı söylenebilir. Ancak İslâm dini Allah'tan başka varlıkların gaybı bileceği ve insanın kaderini etkileyebileceği inancını içeren, neticede tevhid esasını zedeleyen her türlü bâtıl inanış ve yönelişe karşı sert bir tavır almış, bunun için de falcılığı, uğursuz sayma inancını ve kehaneti yasaklamıştır.

Kur'ân-ı Kerîm ve hadislerde kehanet yasak edilmekte, kâhinler yerilmekte, onları tasdik edenin Rasûlullah'a (s) indirileni inkâr etmiş olacağı (Ebû Dâvûd, "Tıb", 2; Tirmizî, "Tahâret", 102; İbn Mâce, "Tahâret", 122), cennete giremeyeceği (Müsned, III, 14) ve kırk gün namazının kabul edilmeyeceği (Müslim, "Selâm", 33) ifade edilmektedir. Bu ağır tehdit, fal ve kehanet inancının, falcı ve kâhinlerden yardım istemenin İslâm'ın özüne ve inanç sistemine temelden aykırı olması sebebiyledir.» Kaynak: Diyanet şleri Başkanlığı, İslâm İlmihali II, S. 170. TDV Yayınları

[164] El-En'âm/93

Ayrıca bu konuda Hz. Rasûl'den rivâyet edilen bir hadiste şöyle denilmektedir:

«Her kim bir kâhine gider ona bir şey sorarsa, kırk gün boyunca tevbe kapıları onun yüzüne kapanır; eğer kâhinin dediğine inanırsa kâfir olur»

Başka bir hadis de (meâlen) şöyledir:

«Her kim ki bir kâhine gider (danışır) ve onun söylediklerine inanırsa (…) Allah'ın Muhammed'e indirdiklerinin tümünden alâkasını kesmiş olur!»[165]

Hadisteki bu tehdide rağmen, "***keşif*** ve ***kerâmet***" adı altında tarîkatçı evliyalarına mal edilen aşağıdaki örnekler, bu zümrenin yüzyıllardır İslâm'a karşı amansızca sürdürdükleri savaşa ilişkin önemli ipuçları vermektedir.

Nakşbendîlere ait bir ***"ansiklopedi"***de, ***«İmâm-ı Rabbânî»*** diye meşhur edilen şahsın hocası **Bâqıy billâh** için aynen şu ifadeye yer verilmektedir: ***«Hızır ve İlyas aleyhisselâmın rûhâniyeti ile görüşüp konuştu. Ona hayatları ve ölümleri hakkında bilgi verdiler»***[166] **Bâqıy billâh**'ın öğrencisi **Rabbânî** için de şu övgülere yer verilmektedir: ***«Kerâmetlerinin altıbinden fazla olduğu bildirilmiştir.»***[167] Rabbânî'ye "***keşif*** ve ***kerâmet***" adı altında mal edilen hikâyelerden birkaçı şöyledir:

«Bir sabah zikr halkasında idim. Aniden bir fenâ hâli zâhir oldu. Kendimden geçtim. Bu hâl o günün ikindi namazından sonrasına kadar devam etti. Gördüm ki; ümmetin ışığı, İmâmların İmâmı, Ebû Hanîfe Kufi (radıyallahü anh) bütün talebeleri ile ve kendi mezheblerindeki bütün müctehidlerle etrâfımda toplandılar ve beni sardılar. Hocalarından İbrâhim Nehaî gibileri de orada gördüm. Sonra gördüm ki, İmâm-ı a'zâmın ve bu imamlardan hepsinin nûru bana geldi. Ben onların bu nûrlarından kendime geldim ve bekâya kavuştum. Tamamen o nûrlara gömüldüm. Her birinin nûrunu ayrı ayrı kendimin bir parçası gördüm, İki-üç gün sonra aynı huzûr ve bekâ, İmâm-ı Şafiî ve talebesi ve mezhebindeki müctehidleri ile zuhura geldi. Hanefî âlimlerinin benden ayrılıp çıktıklarını, İmâm-ı Şafiî'nin talebesinin ve müctehidlerinin bana geldiklerini, kalbime girdiklerini gördüm. Evvelkiler gibi, bunların da nûrları benim parçalarım oldu. Birkaç saat sonra, Hanefî mezhebinin

---

[165] Hadisin çeşitli rivâyet ve metinleri:

من أتى كاهنا فسأله عن شيء حجبت عنه التوبة أربعين ليلة فإن صدقه بما قال كفر.

مَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ (…) فَقَدْ بَرِئَ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ.

Kaynaklar: **Wâsiletu'bnu'l-Esqa**'dan naklen **Ebûbekru'bnu-Beşîr**; Tabarânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr. Ayrıca bkz: Sünenu'l-Beyhaqıy, s.474. Cilt:2. Rivâyet: **Ebû Hureyre**'den naklen, **Ebû Temîmete'l-Huceymî**.

[166] Bir grup Nakşbendî, Türkiye Gazetesi, İslâm âlimleri Ansiklopedisi, 15/336. Tarihsiz-İstanbul.

[167] A.g.e. 15/326. Tarihsiz-İstanbul.

nûrları, eskisi gibi tekrar bana geldiler. Şimdi kendimi bu iki mezhebin nûrlarına kavuşmuş buluyorum…" »[168]

Yine Rabbâni'ye mal edilen başka bir kerâmet hikâyesi de şöyledir:

«Çok uzak memlekette bulunan bir azîz, İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin medhini duyup, Serhend şehrine geldi ve birinin evinde misâfir kaldı. İmâm-ı Rabbânî'den istifâde etmek için geldiğini, ona talebe olmak şerefine kavuşmak istediğini, bunun için çok neşeli olduğunu söyleyince, ev sâhibi İmâm-ı Rabbânî'yi kötülemeye başladı. Misâfir çok üzüldü.Mahcûb oldu. İmâm-ı Rabbânî'ye sığınıp kalbinden; "Ben yalnız Allah rızâsı için, size hizmet niyeti ile gelmiştim. Şu şahıs, beni bu saâdetten mahrum etmek istiyor." dedi. Bu sırada İmâm-ı Rabbânî birdenbire yalın kılıç gözüküverdi. Hâllerini inkâr eden, o şahsa gereken cezayı verdi ve evden çıktı. O azîz sabahleyin mübârek huzûruna kavuşunca, geceki hâdiseyi arz etmek istedi. Fakat İmâm-ı Rabbânî hazretleri; "Gece olanı, gündüz anlatma!" buyurup, kerâmetini gizledi.»[169]

Günümüzde özellikle Nakşbendî kalabalıklar tarafından "***Gavs***", "***Seyda***" ve "***Efendi Hazretleri***" gibi unvanlarla ünlendirilmiş olan şahıslar için de yığınlarca kerâmet hikâyeleri üretilmiş ve üretilmeye devam edilmektedir. İstihbarat örgütleri, tarîkat mafyası ve derin devlet tarafından desteklenen bu tür faaliyetlerden asıl amaç: ***Müslümanlığı*** canlı tutmak, bu suretle de ***İslâm***'ın Türkiye'ye sıçramasını engellemektir!

Bunun, özellikle günümüzde çok önemli *(yarı-gizli)* bir nedeni vardır: Son yıllarda İslâm'ın dış dünyada nefretle karşılanmasını Türkiye, büyük bir kaygı ile izlemekte; bu nefret, günün birinde ***"İslâmofobi"*** olmaktan çıkıp ***"Müslümanofobi"***ye dönüşebilir diye rahatsızlık duymaktadır. Çünkü, Ortadoğu'daki anarşinin temelinde ***İslâm*** değil de ***Müslümanlık*** faktörünün yattığı eğer bir gün dünya halkları tarafından fark edilecek olursa her şeyin tersine döneceği, Türkiye'nin zirvesi tarafından çok iyi bilinmektedir. Onun için bir yandan dış dünyaya ***İslâm***'ın şiddet kaynağı olduğu hissini vererek ***Türk Müslümanlığını*** sevimli göstermek, öbür yandan içerideki milyonlarca hasta ruhlu insan için terapi kaynağı olarak kullanmak amacıyla -*Müslümanlığın birer kurumu olan*- ***Evliyâcılık***, ***kerametçilik*** ve ***üfürükçülük*** faaliyetleri özenle korunmaktadır.

***

Kerâmet كَرَامة sözcüğüne gelince; bu da Arapça كَرُمَ – يَكْرُمُ kök fiilinden türetilmiş bir masdardır; Arapça sözlükte: yücelik, şeref, yüksek itibar, âlicenaplık, ikram ve cömertlik mânâlarına gelir. Tarîkatçılıkta ise bu anlamların tamamı yok sayılarak, ***"velî"*** kişinin gösterdiği *(yukarıda örnekleri verilen)* sözde olağanüstü hadiselere ad olarak kullanılmıştır.

---

[168] A.g.e. 15/326. Tarihsiz-İstanbul. Bu sözlerin, ruh sağlığına sahip birine ait olmadığı açıktır. Ancak, bu halüsinasyonları görmemiş olmasına rağmen onların, Rabbanî adındaki şahısa mal edilmiş olması ihtimali de vardır. Hatta bu ihtimal çok güçlüdür. Nitekim, kerâmet mitolojisinin tamamının uydurulmuş olduğu ilmen sabittir.

[169] A.g.e. 15/347. Tarihsiz-İstanbul.

Kur'ân-ı Kerîm'de ve Sünnet külliyâtında hiç bir olağanüstü hadise, ***"kerâmet"*** kelimesiyle nitelenmemiştir. Aynı zamanda Kur'ân-ı Kerîm'de ***«kerâmet»*** sözcüğü, (كرامة ve الكرامة) şeklinde ne tarifli ne de tarifsiz olarak yer almaktadır. Buna rağmen; gerek İslâm'dan önce, gerekse İslâmî dönemde Allah Teâlâ'nın, salih kullarına -*doğa yasalarını durdurarak*- çeşitli ihsan ve ikram örnekleriyle muamelede bulunduğu kesindir. Örneğin; **Firawn** tarafından öldürüleceği korkusuyla, **Hz. Musa**'nın -*bebek iken*- annesi tarafından nehre terk edilmesi; daha sonra bulunması ve bizzat **Firawn**'ın sarayında koruma altına alınması; **Hz. Musa** ile yol arkadaşı arasında -*seyahatleri boyunca*- olup biten ilginç hadiseler; **Hz. Süleyman**'ın emri üzerine *"Nezdinde kitaptan bir ilim bulunan zat"*[170] tarafından Yemen kraliçesinin, tahtı ile birlikte *(göz açıp kapayıncaya kadar)* huzura getirilmesi; Hiç kimse ile temas etmemesine rağmen **Hz. Meryem**'in, **Hz. İsa**'yı babasız doğurması; **Hz. Meryem**'e -*hamilelik günlerinde*- gönderilen gıdalar ve mevsiminden önce yetişmiş hurmalar; Ashab-ı Kehf'in *(saklandıkları mağarada)* yüzyıllarca uyuduktan sonra yeniden uyandırılmaları gibi olağanüstü hadiselerin her biri elbette birer kerâmettir. Evet, İslâm âlimleri bu olayları ***«kerâmet»*** olarak nitelemişlerdir. Dikkat edilirse; ne **Hz. Musa**'nın annesi, ne **Hz. Musa**'nın yol arkadaşı, ne **Hz. Süleyman**'ın veziri, ne **Hz. Meryem**, ne de **Ashâb-ı Kehf**; bunların hiç biri rasûl ya da nebî değildi. Ancak Allah Teâlâ'nın, bu salih kullardan kimisinin doğasında *(hayat kanunlarına karşı)* meydana getirdiği bağışıklık ve direnç, kimisine verdiği tesellî, kimisine bahşettiği müstesnâ bilgiler ve kimisine ihsan buyurduğu nimetler birer kerâmettir.

Tarikatçılar, İslâm'a ait birçok değeri aşırarak, -*ondan sonra da çarpıtarak, dinleri olan*- Müslümanlığa mal ettikleri gibi, Kur'ân-ı Kerîm'de ve Sünnet külliyâtında rastladıkları olağanüstü hadiseleri de taklit ederek yaklaşık 800 yıldır yığınlarca kerâmet üretmişlerdir. Bütün bu çabaları -*"**evliya**" sıfatıyla meşhur ettikleri kâhinleri birer ilâh diye sunmak için*- harcamışlardır. Bu tür hikâyelerle doldurdukları menâkıbnâmeler, güçlü belgeler olarak bu zümrenin sırlarını günümüzde deşifre etmektedir. Örneğin bunlardan birinde yer alan şu dizeler, evliyacılığı bütün çıplaklığı ile afişe etmektedir:

«İki cihanda tasarruf ehlidir çünki velî
Deme kim bu mürdedir bunda nice dermân ola
Rûh şemşîr-i Hudâ'dır ten gılâf olmuş ona
Tâ ki â'lâ kâr eder bir tîğ ki uryân ola.»[171]

Şu var ki onlar, nasıl ki ***İslâm***'ı ***Müslümanlık*** kisvesine bürümeyi hiç bir zaman başaramamış iseler; öylece kâhinlerini de hiç bir zaman salih birer insan olarak nitelemeyi başaramamışlardır. Kâhinlerine mal ettikleri, kerâmet masallarını da Allah'ın, salih kullarına bahşettiği ihsan ve nimetler gibi açıklamayı becerememişlerdir. Allah Teâlâ, bu fırsatı onlara vermemiştir. Çünkü ne ***İslâm Müslümanlık*** demektir; ne ***kehânet*** ile ***kerâmet*** aynı şeylerdir, ne de ***kâhinler*** (haşaa!) Allah'ın salih kullarıdır ve dostlarıdır. Bunların hepsi ayrı şeylerdir; tarîkatçılar bunu kerih görseler de…

---

[170] Bkz. En-Neml/40

[171] Ahmed Yaşar Ocak, Menâkıbnâmeler S.7

***

Evliyâcılık ve ***kerametçilik*** geleneğinin geçmişine baktığımızda bu akımın, Türkistan'ın fethinden sonra başladığını görürüz. Çünkü, gerek Hz. Rasûl (s) döneminde, gerek Râşidî Hilâfet döneminde, gerekse Tabiîn ve onların çağdaşları olan *(Pers kökenli-Araplaşmış Iraklı)* "***zâhidler***" döneminde ***keşif*** ve ***kerâmet*** anlatıları ve tartışmaları yoktu.[172] Çünkü Tabiîn *(İslâm toplumunun ikinci kuşağı)* devrinde, ***«Tasavvuf»*** kelimesi telâffuz edilmeye başlamış ise de Müslümanlıktan, *-onun en önemli ayağı olan-* Türk tasavvufundan ve Nakşbendîlikten henüz eser yoktu. Bu ilgiyle hatırlatmak gerekir ki; ***keşif*** ve ***kerâmet*** efsaneleri, sadece Türk tasavvufuna özgü bir hususiyettir. Bu efsanelerden oluşan tarihî Türk tasavvuf mitolojisi, evliyacılığın kurumsallaşmasına paralel olarak başlamıştır. Çünkü keşif ve kerametin üretilebilmesi için önce ***"evliya"*** kişiliğin üretilmesi gerekiyordu. Türkistan'ın *"Arap orduları tarafından işgal edilmesi"*nden kısa bir süre sonra ***evliyacılığa*** paralel olarak ***kerâmetçilik*** akımı başlatılmıştır. Bu iki akımın mistik bir kisve içinde ortaya çıkması Türkün İslâm'a karşı çok anlamlı ve destansı direnişini özetlemektedir. İşte bu direnişin dıştan görüntüsünü temsil eden dinsel yapının adı ***«Müslümanlık»'***tır. Bu kılıf-yapı'yı aslında asırlardır destekleyen ve sürekliliğini sağlayan faktörlerin başında, *-evet hiç kuşkusuz-* ***Evliyâcılık*** ve ***kerâmetçilik*** akımları gelmektedir. Anadolu'nun hemen her köşesinde bulunan türbeler ve yatırlar bu gerçeği yeterince kanıtlamaktadır.

Bu direnişi anlamlandıran tavır *-çok yanıltıcı olduğu için-* son yıllara kadar hemen hiç kimse ne Müslümanlığın, ne tasavvufun, ne Nakşbendîliğin, ne de *-bütün bunların birer ayrıntısı olan-* ***keşif*** ve ***kerâmetin*** barındırdığı sırlar hakkında kayda değer bir şey bilmiyordu. Çünkü yüzyılların sonuçlandırdığı evrimin ve yozlaşmanın bir sonucuydu bu bilgisizlik… Peki, son yüz elli yıldır ancak okuma yazma ile ilgilenmeye başlamış bir toplum, geçmişini kuşatan mistikçiliğin şifreli ilmiklerini nasıl çözebilir! Fakat bu toplum her şeye rağmen *-sebeplerini bilmese de gelenek olarak-* Müslümanlığa sımsıkı sarılmak suretiyle İslâm'a karşı direnişini günümüze kadar sürdürmüştür. Bu direnişi anlamlandıran tavır ise: *-açıkça söylemek gerekirse-* her milliyetçi ve bilinçli Müslüman[173] kişinin, her Müslim[174] kişiye karşı; ***«Senin, mucizeler gösteren bir peygamberin varsa, benim de kerâmetler sergileyen binlerce evliyam vardır!»*** diye açıktan seslendiremediği (gizli) tepkisinden başka bir şey değildir. İşte ***keşif*** ve ***kerâmet*** şifrelerinde saklı bulunan asıl sır budur. ***Müslümanlık*** ile ***İslâm***'ın birbirinden tamamen ayrı ve bağımsız birer din olduklarını kesinleştiren kanıtların en başında da bu sır gelmektedir. Dolayısıyla yine hatırlatalım: Müslümanlığı ya da tarîkatçılığı *(özellikle de Nakşbendîliği) -ayrı ayrı ya da bütün olarak-* ***"pararlel din"*** diye nitelemek isteyenler çok büyük bir hataya düşmüş olacaklardır! Hayır, ***Müslümanlık*** ile ***İslâm***'ın, ya da tarîkatçılık ile İslâm'ın paralelliği akıl ve ilim divanında kanıtlanamaz. Bununla birlikte Müslümanlık ya da tarîkatçılık, İslâm'ın alternatifi de değildir. Tam aksine; belgeler ışığında, *-tarihi arka planı ile derinlemesine-* çok dakik

---

[172] el-Quşeyrî, (öl.1072) «er-Risâletu'l Quşeyriyye» adlı ünlü eserinde bu topluluktan 83 kişinin biyografisini işlemiştir.

[173] «Müslüman»: Müslümanlık Dini'nin bağlısı olan kimsenin sıfatıdır. Bu iki kelime, Kur'ân-ı Kerîm'in ve Sünnet külliyâtının hiç bir yerinde geçmemektedir.

[174] Muslim مُسْلِم: Kelimesi, İslâm Dini'nin bağlısı olan kimsenin sıfatıdır. Son vahiy dininin İslâm olduğu, Kur'ân-ı Kerîm'de tescil edilmiştir. «Şüphesiz Allah katında din İslâm'dır.» Âl-i İmrân Sûresi âyet/19.

bir incelemeye tabi tutulduğunda Müslümanlığın, İslâm'a karşı kurulmuş sinsi ve yanıltıcı bir savunma sistemi olduğu anlaşılır. Böyle bir inceleme sırasında onu besleyen ***evliyacılığın*** ve ***kerâmetçiliğin*** bütün şifrelerine ve sırlarına ulaşmak şarttır.

Bugünkü Türkiye toplumunu tanımlarken, bazı -*tarihsel ve sosyolojik*- ipuçlarını göz önüne aldığımızda, ***Evliyâcılık*** kompleksinin temelinde yatan gerçekleri tespit etmemiz kolaylaşmaktadır. Örneğin Türkiye'de ırkçılığa varan aşırı milliyetçiliğin temel nedeni düşman korkusudur. Şu var ki düşman korkusu, aynı zamanda düşman üretmenin de kaynağı olarak psikolojik bir afettir! İşte bu önemli bir ipucudur. Bu duygunun toplumda tarih boyunca var olduğunu saptamak zor değildir. En başta; yaygın olan kahramanlık efsaneleri, tarih saptırmacılığı[175] ve üretilmiş hayâlî kahramanlar bunu çok güçlü şekilde kanıtlamaktadır. ***«Her düşünce, kendi romantizmini ve romantik kahramanlarını üretir.»***[176] Nitekim, özgün bir milli kimlik inşa etmek amacıyla birçok tarihi kahraman icat edilmiştir. Örneğin bunlardan biri de ***«Ulubatlı Hasan»***'dır. Ortadoğu toplumlarında korku ile milliyetçilik, her çağda birbirini üretmiştir. Ne malum; bu halkların günümüze kadar tarih sahnesinde dimdik ayakta duruyor olması belki de bu iki şey sayesinde mümkün olabilmiştir. Milliyetçiler ürettikleri kahramanlık efsaneleriyle, tarikatçılar da ürettikleri kerâmetlerle toplum için tarihî ve manevî dayanaklar vücuda getirmişlerdir. Nitekim korku, insanda sığınma arayışını tetikleyen, hemen hemen ilk ve tek sebeptir. Bu ilgiyle, ***"evliyaların"*** bu duygudan hareketle üretilmiş manevî sığınaklar olduğunu söylemek yanlış olmaz.

***

[175] Türkiye'de sürekli bir tarih saptırmacılığı akımı vardır. Bu eğilim, Müslümanlıktan kaynaklanan din anarşisinin sonuçlarındandır. Ciddi ilim adamları bundan rahatsızdırlar. Örneğin, Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak, tarih saptırmacılığından şikâyatçidir. Bkz. Prof Ahmet Yaşar Ocak, Türkiye'de Tarihin Saptırılması Sürecinde Türk Sûfîliğine Bakışlar, s. 8, 9. İletişim yy. 2. Baskı. İstanbul-1996.

[176] Murat Aydoğdu, Kahramanlar ve Efsaneler, Makale. 04 Haziran 2012. Haksözhaber.net

Müslümanlığı Besleyen Felsefe ve Karakteri

Hiç kuşku yok ki bu felsefe tasavvuftur; Müslümanlık -*bin yıldan beridir*- bu felsefeden beslenerek günümüzdeki şeklini almıştır. Dolayısıyla hatırlatmak gerekir ki; -*kaynağını vahiyden alan İslâm'ın tam tersine*- Müslümanlık, -*büyük ölçüde*- tasavvuf temelli bir yapı olarak inşa edilmiştir. Bu nedenle -*İslâm hariç*- dünyadaki bütün dinler gibi Müslümanlık da tamamen rûhânî bir karaktere sahiptir ve yine bu nedenledir ki -*her münasebette vurgulanması gereken bir gerçek olarak-;* **İslâm** ile **Müslümanlık**, -*birbiriyle hiç alakası bulunmayan*-, her biri bağımsız ve birbirinden tamamen farklı iki ayrı dindir.

Fars kökenli insana ait hayal ve zihin gücüyle, -*son bin yıl içinde*- şekillendirilmiş olan ***«İrfanî Tasavvuf»*** da oldukça yanıltıcı ve spekülatif bir komplo felsefesidir. İslâm'ın dejenere edilmesinde tasavvufun, sinsi bir araç olarak kullanıldığını bu ilgiyle hatırlatmak gerekir. Bu amaçladır ki; mistisizme kendilerini adamış olan topluluklar, bin yıldan beridir büyük bir hırsla ve sürekli şekilde tasavvufu hep ***«gönül iklimi»*** olarak reklâm ede gelmişlerdir.

Bu uğurda -*bilinçli olarak*- vaktiyle köklü hazırlıklar yapılmış ve -*hicretten yaklaşık 150 yıl sonra*- girişimler başlatılmıştır. Daha sonra tedricen büyük çabalar harcanmıştır. Bu gayretler; aslında -*İslâm'ı zihinlerden tamamen kazımak için*- Farsların, -*kıyamet kopuncaya dek sürmesini planlayarak*- asırlar boyu ***«Ehl-i Beyt'in hukukunu müdafaa perdesi altında»*** örmeye devam ettikleri devasa büyüklükte bir projedir. Tasavvufun ebedi senaryosunu kurgulayan İranlılar, tarih boyunca *(başta Türklerden olmak üzere)* birçok ırk, cemaat ve topluluktan figüranlara da rol biçmişlerdir. Ancak bütün bu farklı ırk ve milletler içinde Türklerin faaliyetleri daha çok ön plana çıkmıştır. Onun için Türkler, *(büyük ölçüde Balkan halklarını, kısmen de Arapları etkileyen)* kendilerine özgü bir tasavvuf oluşturmuş ve onu sistemleştirmişlerdir.

Tasavvufun, aslında çok yönlü olarak içyüzünü kavramadan, onun temel amacının ne olduğunu anlamak imkânsızdır. Ancak bu amacı -*geniş kapsamda*- araştırmanın, -*takdir edilmelidir ki*- yeri burası değildir. Dolayısıyla esas gaye; bu mistik felsefenin, -*insan psikolojini etkileyerek bilinçaltında*- meydana getirmek istediği değişimleri -*genel manada*- araştırmak da değildir. Burada önemli olan, sadece onun bir araç olarak İslâm'a vurduğu darbenin boyutlarını ifşa etmektir.

Bir yandan başlattıkları ***Şuûbiyecilik*** الشعوبية hareketine paralel olarak Farslar, -*Hicretin üçüncü yüzyılından itibaren*- kurgulamaya çalıştıkları tasavvufu kurumsallaştırmak için hiçbir bahaneyi ihmal etmemişlerdir. Unutulmamalıdır ki ***ilk zâhidlerin***[177] yaşam biçimini anlatımlarında çarpıtarak, onları -*sözde*- örnek almakla işe başlamışlardır. Meselâ zühdün sembolü olarak tanınan -*Ashab'dan*- **Ebuzer el Ğifârî**[178], -*Özellikle* ***Hz. Osman****'a itirazlarda bulunduğu ve Medine'den sürüldüğü için*- Şiî Farslar tarafından efsaneleştirilmiş, doyumluluğu ve kanaatkârlığı -*bahanesiyle*- de tasavvufçular tarafından bir sömürü aracı ve ilham kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Bu bir yana, günümüzün solcuları bile, ***«yeşil komünizmin sembolü»*** olarak ona edebiyatlarında yer vermişlerdir.

---

[177] Bunlar 83 kişidir. **Ebû'l-Kâsım Abdulkerîm el-Kuşeyrî**, ünlü ***«Risâle-i Quşeyriyesi»***'nde bu şahsiyetlerin biyografilerini kaleme almıştır. Adları şöyledir:

أبو اسحاق إبراهيم بن أدهم، أبو الفيض ذو النون المصري، أبو علي فضيل بن عياض، أبو محفوظ معروف بن فيروز الكرخي، أبو الحسن سري بن المغلس السقطي، أبو نصر بشر بن الحارث الحافي، أبو عبد الله بن الحارث بن أسد المحاسبي، أبو سليمان داود بن نصير الطائي، أبو علي شقيق بن إبراهيم البلخي، أبو يزيد طيفور بن عيسى بن سروشان البسطامي، أبو محمد سهل بن عبد الله التستري، أبو سليمان عبد الرحمن بن عطية الداراني، أبو عبد الرحمن حاتم بن علوان (حاتم بن سوسف الأصم)، أبو زكريا يحيى بن معاذ الرازي الواعظ، أبو حامد بن خضرويه البلخي، أبو الحسن أحمد بن أبي الحواري، أبو حفص عمر بن مسلمة الحدّاد، أبو تراب عسكر بن حصين النخشبي، أبو محمد عبد الله بن خبيق، أبو علي أحمد بن عاصم الأنطاكي، أبو السري منصور بن عمّار، أبو صالح حمدون بن أحمد بن عمّارة القصّار، أبو القاسم جنيد بن محمد (سيد الطائفة)، أبو عثمان سعيد بن إسماعيل الحيري، أبو الحسين أحمد بن محمد النوري، أبو عبد الله أحمد بن يحيى الجلاء، أبو محمد رويم بن أحمد، أبو عبد الله محمد بن الفضل البلخي (ساكن سمرقند)، أبو بكر أحمد بن نصر الزقاق الكبير، أبو عبد الله عمرو بن عثمان المكي، سمنون بن حمزة، أبو عبد الله محمد بن حسان البسي، أبو الفوارس شاه بن شجاع الكرماني، أبو يعقوب يوسف بن الحسين، أبو عبد الله محمد بن علي الترمزي، أبو بكر محمد بن عمر الورّاق الترمزي، أبو سعيد أحمد بن عيسى الخراز، أبو عبد الله محمد بن إسماعيل المغربي، أبو العباس أحمد بن محمد بن مسروق، أبو الحسن علي بن سهل الأصبهاني، أبو محمد أحمد بن محمد بن الحسين الجريري، أبو العباس أحمد بن محمد بن سهل ابن عطاء الأدمي، أبو إسحاق إبراهيم بن أحمد الخواص، أبو محمد عبد الله بن محمد الخراز، أبو الحسن بنان بن محمد الحمّال، أبو حمزة البغدادي البزّاز، أبو بكر محمد بن موسى الواسطي، أبو الحسن الصائغ، أبو إسحاق إبراهيم بن داود الرقي، ممشاد الدينوري، خير بن عبد الله النساج، أبو حمزة الخرساني، أبو بكر دُلَفْ بن جحدر الشبلي، أبو محمد عبد الله بن محمد المرتعش، أبو علي أحمد بن محمد الروذباري، أبو محمد عبد الله بن منازل، أبو علي محمد بن عبد الوهاب الثقفي، أبو الخير الأقطع، أبو بكر محمد بن علي بن جعفر الكتاني، أبو يعقوب إسحاق بن محمد النهرجوري، أبو الحسن علي بن محمد المزين، أبو علي بن الكاتب، مظفر القرمسيني، أبو بكر عبد الله بن طاهر الأبهري، أبو الحسين بن بنان، أبو إسحاق إبراهيم بن شيبان القرمسيني، أبو بكر الحسين بن علي بن يزدانيار، أبو سعيد بن الأعرابي، أبو عمرو محمد بن إبراهيم الزجاج النيسابوري، أبو محمد جعفر بن محمد بن نصير، أبو العباس اليساري، أبو بكر محمد بن داود الدينوري الدقاق، أبو محمد عبد الله بن محمد الرازي، أبو عمرو إسماعيل بن نجيد، أبو الحسين علي بن أحمد بن سهل البوشنجي، أبو عبد الله محمد بن خفيف الشيرازي، أبو الحسين بندار بن الحسين الشيرازي، أبو بكر الطمستاني، أبو العباس أحمد بن محمد الدينوري، أبو عثمان سعيد بن سلام المغربي، أبو القاسم إبراهيم بن محمد النصراباذي، أبو الحسن علي بن إبراهيم الحصري البصري، أبو عبد الله أحمد بن عطاء الروذباري،

[178] **Ebuzer el Ğifârî** أبو ذر الغفاري: Ashabın ilklerindendir. ***«Benî Ğifâr; Ğifâroğulları»*** kabilesine mensuptur. İslâm'ı kabul edenlerin dördüncüsü veya beşincisi olduğu söylenir. Müslimlerin, Mekke müşriklerinin ağır baskısı altında bulundukları sırada iman etmiş ve işkenceye uğramış bir sahâbîdir. Dürüstlüğü, tok gözlülüğü ve yöneticilere yönelttiği adalet çağrılarıyla ünlüdür. ***«Ebuzer el Ğifârî»*** onun künyesidir. Adı: جندب بن جنادة **Cundub bin Cunâde**'dir. Hiç kimsenin, -*İslâm'a girdiğini henüz açığa vuramadığı ilk günlerde*- **Ebuzer**, muslim olduğunu ilan etmiş, bunun üzerine müşrikler tarafından öldüresiye dövülerek kanlar içinde bırakılmıştı. Hz. Peygamber'den duyduğu şu sözlerin derin etkisi altında kaldı ve yaşamı boyunca bu öğütleri hiç unutmadı: ***«-Acı da olsa daima doğruyu söyle; Allah'ın emir ve yasakları hakkında insanları uyardığın zaman, hiç kimsenin kınamasından korkma!»*** Ne var ki **Hz. Osman**'a -*adaletle davranması için*- yaptığı sert ve ısrarlı uyarılar üzerine Şam yakınlarındaki ***Rabeze köyü***'ne sürüldü ve hicretin 32. Yılında bu köyde, perişanlık içinde vefat etti. Cenazesine kefen bulmakta zorluk çekildiği söylenmektedir. İlginçtir ki başta Şiîler olmak üzere, Müslümanlar, hatta sosyalistler ve komünistler bile bu şahsiyeti amaçlarına alet etmişlerdir!

Birer ***«Tasavvuf mafyası»*** olarak nitelenmesi gereken mistik odaklar, Müslümanlık tarihi boyunca, *-sırf İslâm'ı hırpalamak amacıyla-* ***Kur'ânî*** ve ***nebevî*** değerlerin orijinal anlamlarını *-fırsat buldukça-* abartılı yorumlarla bozmaya çalışmışlardır. Bu değerlerden özellikle dört tanesi üzerinde ısrarla durmuş, bunları, Kitap ve Sünnetin sınırlarını aşarak amaçlarına alet etmeye çalışmışlardır. Bunlar: ***zühd, takva, vesile*** ve ***şefaat***tir. Edebiyatlarında özellikle ***zühd*** kavramı üzerinde yoğunlaşarak, onu gerçekten çok tehlikeli anlatımlar içerisinde sunmuş, bu suretle bilgisiz ve eğitimsiz kalabalıklar üzerinde kalıcı ve yıkıcı etkiler bırakarak, *-onları tembelliğe özendirmek ve yaşamın canlı alanlarından uzaklaştırmak-* bu suretle de ümmetin geri kalmasını ve İslâm'ın çökmesini sağlamak istemişlerdir. Bu hedeflerini de kesin bir başarı ile gerçekleştirmişlerdir. Günümüzde, Ortadoğu'daki manzara bunu kanıtlamaktadır.

***

İslâm'da **zühd**: doyumluluk, tok gözlülük ve kanaatkârlık anlamlarına gelmektedir. **Zühd** *-İslâm'da-* önemli bir ahlâk kuralı, bir tutum ve yaşam biçimidir. Onu şiâr edinenlere, *(yani; zühdü bir huy ve hayat biçimi olarak seçen)* kimselere **zahid** denir. Haramdan, israftan ve gayrimeşru yaşamdan **titizlikle sakınan her mü'min**, İslâm'da **zahid** sayılır. **Zühd**, özellikle zenginler için büyük önem taşır. Çünkü yoksul bir insan, ister istemez *«kendi yağında kavurulmak»* zorundadır. Fakat zengin bir insan, sahip bulunduğu büyük nimetlere ve geniş imkânlara rağmen eğer kanaatkâr ise; *(haramdan, israftan ve gayrimeşru yaşam biçiminden titizlikle sakınıyor ise)*; bununla birlikte çalışmaya ve daha çok kazanmaya devam ederken elde ettiği servetin, bir gün elinden çıkıp başkalarına intikal edeceğini hatırından çıkarmıyor, aynı zamanda kazancından özellikle ihtiyaç sahiplerini yararlandırıyor, toplum ve ümmet için *-yeri geldiğinde-* fedakârlıktan çekinmiyor ise, hiç kuşkusuz *(bu kimse)* **zahid** sayılır. Şu halde *-bu vasıflara sahip-* çok büyük servet sahibi bir mü'min de İslâm'a göre **zahid** sayılabilir.

Hal böyle iken tasavvuf yalnızca; dünyadan el etek çekmiş, *-sözde-* lokma-hırka geçinen ve bütün hayatını ibadetle geçirenlerin ancak **zahid** sayılabileceğini öngörmektedir. Hatta ***ibahî tasavvufa*** göre zahid kişide ahiret endişesi de olmamalıdır! Tasavvuf kitapları bu tip insanların sözleriyle ve hayat hikâyeleriyle doludur. Örneğin bunlardan biri, aşağıdaki dörtlükte sarf ettiği riyakârane sözlerle Allah'ın, mü'minlere vadettiği cenneti pervasızca ret etmektedir. Arapçasından yapılan çevirisinde aynen şöyle diyor:

«Allahım! (beni zatında eriterek) her iki âlemden de (dünyadan da ahiretten de) ilişiğimi kes;

Beni «lâmekân»da (yerin hiçliğinde) kendinle birleştirerek bir tek varlık haline getir.

Gerçek şu ki ben senden cennetleri istemiyorum.

Fakat Musa'ya dediğin gibi; bana da «beni göremezsin!» deme.»[179]

---

[179] Yukarıdaki dörtlüğün Arapçası şöyledir:

إلهي اجعلني عن الكونين فاني * وأبقني بالوحدة في لاَ مكانِ

فإني لم أرد منك جنانانا * ولكن لا تقل لي كموسى لن تراني

Yunus Emre'ye mal edilen, *-ve yukarıdaki sözlere benzeyen-* aşağıdaki dizeler, tasavvuftaki hem **«zühd»**, hem de **«fenâ»** kavramları hakkında önemli ipuçları niteliğindedirler. Dizeler şöyledir:

Cennet cennet dedikleri;
Birkaç köşkle birkaç huri.
İsteyene ver anları,
Bana seni gerek seni.

Aslında tasavvuftaki zühd anlayışı, Yunus Emre'nin şu dizelerinden çok daha açık şekilde anlaşılabilir; diyor ki:

Sufilere sohbet gerek
Ahilere ahret gerek
Mecnunlara Leyla gerek
Bana seni gerek seni

Evet, sofiler oturur bol bol konuşurlar; onların para, pul, ahiret, cennetin köşkleri ve huriler diye bir arzuları yoktur. Tek arzuları, ***«Allah'ta fâni olmak»***tır. Bunun gerçekte ne anlama geldiğini pek açıkça söyleme cesaretinde bulunamazlarsa da aslında ***«Allah ile birleşip tek varlık haline gelmeyi, yani Allahlaşmayı»***, bu sözlerle ima ederler. İşte zühdün arkasında yatan sır, aslında budur.

İlginçtir ki *-ne İslâm'daki kitâbî zühd-*, ne de bu tür çarpık **zühd** anlayışı, bizzat tarikatçılar arasında bile kabul görmemiştir. Nitekim **zühd** kelimesi, *-günümüz Türkiye'sinde-* devleti ele geçirmiş olan mistik örgütlerin başındaki insanların aklının uçundan bile geçmediği apaçık ortadadır. Çünkü bu insanlar izzet, ikbal, mevki, şan, şöhret ve servet peşinde koşuşturmakta, saraylarda refah içinde yaşamakta ve adeta nimetler içinde yüzmektedirler. Kendi kendini bu derece yalanlayan tasavvufa, *-bu sefil felsefeye-* gönül vermiş insanların ahlâk ve yaşam biçimleri düşündürücü olduğu kadar, tasavvuf temeline dayanan Müslümanlık hakkında da yeterli bir fikir vermektedir.

Yüzyıllardır; ***«Ebedî saadete nâil olmak için nefsi tezkiye, kalbi tasfiye, zâhir ve batını tamir ve terbiye eden bir ilim»***[180] olarak propaganda edilen tasavvufun, gerçekten amacının ne olduğunu anlayabilmek için bu alanda ünlenmiş insanların yaşantılarını ve neler söylediklerini biraz incelemek yeterlidir. Bu münasebetle muteber kaynaklardan birkaç örnek vermek, ikna edici bir fikir verecektir.

Bu dörtlük, benim (yani yazar **Feriduddin AYDIN**'ın üçüncü atası), Siirtli **Şeyh Muhammed el-Hazin**'e aittir. Onun oğlu, **Şeyh Fahreddin**'in halifesi ve yazarın da hocası **Şeyh Süleyman el-Halidî**'ye ait ***«el-Hediyyetu's Süleymaniyye s.6»*** adlı kitaptan alıntılanmıştır.

[180] Birçok kaynakta yer alan bu tarif, tanınmış tasavvufçu şahsiyetlerden **Zekeriya el-Ensarî** (ö.h.823)'den nakledilmiştir. Mısır'da 1959 yılında basılan ünlü ***Risale-i Kuşeyriye***'nin 2. Basımının, 8. Sayfasındaki hamişinde bu tanımın, orijinal Arapçası şöyledir:

التصوف: علمٌ تُعْرَفُ به أحوالُ تزكيةِ النفوسِ، وتصفيةِ الأخلاقِ، وتعميرِ والظاهر الباطنِ لِنَيْلِ السعادةِ الأبدية.

Örnek-1: Müslümanlık tarihinde, tasavvufun -*Fars kökenli*- ilklerinden ve ünlü figürlerinden biri olan **İbrahim b. edhem**'in kâbeyi tavaf ederken rastladığı birine şöyle ***«öğüt verdiği»*** nakledilmektedir:

«Şu altı dik ve sarp yokuşu aşmadan salihlerin derecesine ulaşamazsın; birincisi, refahın kapısını kapayıp sıkıntının kapısını açmalısın; ikincisi, ünlenmenin kapısını kapayıp aşağılanmanın kapısını açmalısın; üçüncüsü, rahatlamanın kapısını kapayıp, didinmenin kapısını açmalısın; dördüncüsü, uyumanın kapısını kapayıp geceleri uykusuz geçirmenin kapısını açmalısın; beşincisi, zenginliğin kapısını kapayıp fakirliğin kapısını açmalısın; altıncısı, umut kapısını kapayıp ölüme hazırlık kapısını açmalısın»[181]

Bu İranlı sûfînin yukarıdaki sözleri, Rasûlullah'ın (s) ve ashâbının hayat disiplini ile biraz karşılaştırıldığında, aradaki uçurumu görmemek mümkün değildir. İlginç olan; **İbrahim b. Edhem**'in bu ***«öğütlerle»*** dostuna, Salihler *(yani Allah katında makbul insanlar)* derecesine nasıl ulaşılabileceğini salık vermesidir!

Örnek-2: Yine ilk mutasavvıflardan **Seriyu's-Saqatıy** hakkında şöyle bir rivâyet var:

«Karh'lı Ma'ruf'un dostlarından olan Seriy, çarşıda ticaretle uğraşırdı. Bir gün Maruf, beraberinde yetim bir çocukla yanına geldi. Ona, "-Bu yetimi giydir", dedi. Seriy, diyor ki; onu giydirdim, bunun üzerine Maruf sevindi ve (bana hitaben): "-Allah dünya malını senin gözünde karartsın ve içinde bulunduğun durumdan seni kurtarsın", diye dua etti. O gün, dünya malından nefret ettiğim kadar hiçbir şeyden nefret etmediğim bir duyguyla dükkândan ayrıldım.»[182]

Çalışmayı, helâlinden kazanmayı, hayatı zinde ve güçlü olarak sürdürmeyi bu derece kötü gören ve insanları tembelliğin karanlık dünyasına iten, işte bu miskinlik felsefesidir; yani Müslümanlığı besleyen tasavvuf adı altındaki düşünce tarzıdır.

Örnek-3: Yine ilk mutasavvıflardan Fars kökenli **Şaqıyq el-Balkhî** hakkında şöyle bir rivâyet var:

«Şaqıyq el-Balkhî'inin zühd yolunu tercih etmesinin nedeni şöyle anlatılır: derler ki, kıtlık nedeniyle insanların perişanlık içinde uğraşıp didindiği günlerden bir gün Şaqıyq, bir kölenin, neşe içinde oynaşıp durduğunu görür. Ona sorar; -İnsanlar kuraklık ve kıtlık içindeyken sendeki bu canlılığın sebebi nedir acaba? Köle ona şu cevabı verir: -Patronumun bir köyü var ki ihtiyaç duyduğumuz her şeyi oradan sağlıyoruz, dolayısıyla bu durumdan bana ne! Bunun üzerine Şaqıyq kendi kendine şöyle der: patronunun -bir kul iken- sadece bir köyü var diye rızkı için bu adam hiç

---

[181] **Ebu'l-Kâsım Abdulkerim b. Hawazin el-Kuşeyrî**, er-Risaletu'l-Quşeyriyye, s 8. 2. Basım Mısır-1959. Metindeki çevirinin, Arapça aslı:

حكي أنّ إبراهيم بن أدهم قال لرجل في الطواف حول الكعبة: «اعلم أنك لا تنال درجة الصالحين حتى تجوز ست عقبات: أولاها أن تغلق باب النعمة وتفتح باب الشدة، والثانية أن تغلق باب العز وتفتح باب الذل، والثالثة أن تغلق باب الراحة وتفتح باب الجهد، والرابعة أن تغلق باب النوم وتفتح باب السهر، والخامسة أن تغلق باب الغنى وتفتح باب الفقر، والسادسة أن تغلق باب الأمل وتفتح باب الاستعداد للموت».

[182] A.g.e. S.11

kaygı duymuyor da Mevlâsı -bütün kâinata sahip- bir zengin iken Müslüman kişi aç kalacağından korkar.»[183]

Aslında her yöne çekilebilecek buna benzer söz ve hikâyeleri tasavvufçular, *(özellikle de tarikatçılar)* daima tuzak olarak kullanmış ve tehlikeli telkinlere malzeme yapmışlardır. **Şaqıyq'**kın sözleri bir bakıma *(Müslüman için değil, fakat)* müslim ve mü'min kişi için doğrudur. Çünkü **Müslüman kişiye** tasavvuf, şunu telkin eder: ***«de ki; benim sahibim olan Allah güçlüdür zengindir, dilerse ben çalışmadan da rızkımı verir, dolayısıyla çalışmaya, çabalayıp didinmeye aslında gerek yoktur.»*** bunun tam tersine **müslim kişiye** ise, onun ilham kaynağı olan **kitap** ve **sünnet** şunları emreder:

«İnsan için yalnızca çalıştığının karşılığı vardır ve kuşkusuz onun çalışması*(nın semeresi)* ***ileride görülecektir.»***[184]

«Ey iman edenler! Cuma günü namaz için çağrı yapıldığı zaman, hemen Allah'ı zikretmek üzere davranın ve alışverişi bırakın. Eğer bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır. Namaz bittikten sonra yeryüzüne dağılın ve Allah'ın ihsan ettiği rızkı kazanmaya çalışın.»[185]

«Yeryüzünü ayaklarınızın altına seren O'dur. Haydi! Üzerinde yürüyün ve Allah'ın rızkından yiyin. Dönüş ancak O'nadır.»[186]

Miqdâm bin Ma'di Kerib el-Kindi'den rivâyet edilen bir hadiste Rasûlullah'ın (s) şöyle dediği nakledilmiştir: ***«Kişi kendi elinin emeğiyle kazandığı bir yiyecekten daha hayırlısını yiyemez. Allah'ın elçisi Davud bile*** *(hükümdar olmasına rağmen)* ***kendi elinin emeğiyle ancak geçinirdi»***[187]

Gücünü ve kaynağını Kur'ân-ı Kerim'den alan ***İslâm*** ile Tasavvuf felsefesi üzerinde inşa edilmiş olan ***Müslümanlık*** arasındaki uçurum, İşte bu belgeler ışığında gözler önüne serilmiş bulunmaktadır. Sonuç olarak insanlar *(kendilerince)* özgürdürler;

---

[183] **Ebu'l-Kâsım Abdulkerim b. Hawazin el-Kuşeyrî**, er-Risaletu'l-Quşeyriyye, s 8. 2. Basım Mısır-1959. Metindeki çevirinin, Arapça aslı:

وقيل : كَانَ سبب زهده أَنَّهُ رأى مملوكا يلعب ويمرح فِي زمان قحط , وَكَانَ النَّاس مهتمين بِهِ فَقَالَ شقيق : مَا هَذَا النشاط الَّذِي فيك ؟ أما ترى مَا فِيهِ النَّاس من الجدب والقحط ؟ فَقَالَ ذَلِكَ المملوك : وَمَا عَلِي من ذَلِكَ ولمولاي قرية خالصة يدخل لَهُ منها مَا نحتاج نحن إِلَيْهِ ، فانتبه شقيق , وَقَالَ : إِن كَانَ لمولاه قرية ومولاه مخلوق فَقِير , ثمَّ إنه لَيْسَ يهتم لرزقه ، فكيف ينبغي أَن يهتم المسلم لرزقه ومولاه غني ؟

[184] En-Ncm Sûresi, âyet/39 وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى

[185] Cuma Sûresi, âyet/9-10
يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ * فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُون.

[186] Mülk Sûresi, âyet/15 هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

[187] Buhârî, 3/57. Hadisin orijinal metni:
حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عِيسَى عَنْ ثَوْرٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ الْمِقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَام كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ

dolayısıyla bu iki dinden birini seçebilirler. Fakat Müslümanlıkla İslâm'ı uzlaştırmak beyhûdedir.

***

Müslümanlığı, Tasavvufçuların Evliyâları Deşifre Ediyor.

Müslümanlığın içyüzünü keşfedebilmek için onun birincil dayanağı olan **tasavvuf** ve onun da temelindeki **evliyâcılık** hakkında köklü bilgilere sahip olmak gerekir.

Tasavvuf, bin yıl önce -*İslâm'a karşı bir komplo olarak*- kurgulanmış bulunan ***Müslümanlık*** projesinin altyapısını oluşturur. Tasavvufun da temel taşı ***evliyâcılıktır***. İslâm tarihi -*birikimli ve erbap tarihçi sosyologlar tarafından dakik şekilde*- araştırıldığı takdirde, vaktiyle İslâm'a karşı başlatılmış olan yarı örtülü savaşın stratejisi için başta üç kavramın belirlendiği anlaşılacaktır: ***Müslümanlık***, ***Tasavvuf*** ve ***evliyâcılık***. Bunlar birbirini besleyen üç temel unsur olarak dizayn edilmiştir. Bu proje esasen ırkçı eğilimden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Aslında bu eğilimin arka planında İslâm öncesi inançlara duyulan özlemi ve *(sözde)* İslâm'ın Araplar tarafından dayatılmış olmasına karşı duyulan tepkiyi varsaymak gerekir. Nietikm ırkçı eğilim bu duyguların bir sonucudur.

Birbirini tamamlayacak şekilde zamanla zenginleştirilen bu üç kavramdan evliyâcılığa olağanüstü bir içerik kazandırılmıştır. Bu sayede Türk Tasavvufu, Müslümanların her alanda yaşamını etkileyen muazzam bir kurum haline getirilmiştir. Bu gayretler, çok geçmeden asırlar önce semeresini vermiş, ***«Arap Dini»*** olarak damgalanan ve sahadan tasfiye edilen İslâm'ın bıraktığı boşluk, -***tasavvuf ve evliyâcılıkla*** *karakterize edilen*- ***Müslümanlıkla*** doldurulmuştur.

Vaktiyle İslâm'ı tedricen yıpratıp onu tarihe gömmek isteyenler, -*bu amaçla yola çıkarken, her şeyden önce*- insanoğlunun zaaflarını çok iyi keşfetmiş olmalılar. Bu suretle insan psikolojisini yönetmede ve yönlendirmede büyük bir başarı sergilemişlerdir. Ashabın -*vahiy karşısında*- gösterdiği teslimiyetten ilham alan bu teorisyenler, Müslümanlığı kurgularken, büyük olasılıkla -*hedef edindikleri kitlenin hayalinde*- Allah elçisi Muhammed'i (s) canlandıracak figürlere ihtiyaç duymuşlardır. Böylece, uygun gördükleri esrarengiz tiplere kerâmet adı altında hayâli roller biçerek -*erken dönemde*- ***evliyâcılık*** akımının temelini atmışlardır. Müslümanlıkta spiritüalist düşüncenin ilk adımda böyle hareketlendirildiğini tahmin etmek güç değildir.

Bu suretle Müslümanlığı, *-İslâm'ın aksine-* bir sırlar dini olarak örmek için zemin hazırlanmıştır. Amaçlı olarak *-cami ile mezarlık arasına sıkıştırılan-* Müslümanlığa insanı angaje etmek için, *-saygıdan ve hayatın bütün disiplinlerinden soyutlanmış-* kuru bir kelimeden ibaret kalan **«sevgi»** sözcüğü, yoğun bir malzeme olarak kullanılmıştır. Onun içindir ki Müslüman Türkler, İslâm'la tanıştıkları tarihten bugüne kadar Rasûlullah'ı (s) daima ***«Sevgili Peygamberimiz»*** olarak benimsemiş ve onu bu spekülatif nitelik içinde özümsemişlerdir. Nitekim Müslüman Türkün muhayyilesinde hiçbir zaman bir ***«Şanlı Peygamber»*** profili canlanmamıştır, bugün de canlanmamaktadır. Aksine, Muhammed (s), ***«Sevgili Peygamberimiz»*** diye zihinlerde ancak *-sevimli bir pamuk dede olarak-* yaşatılmıştır. Böyle bir şahsiyet ise *-bir elinde tespih, öbür elinde baston, ak sakallı sarıklı cübbeli-* bir din adamından, ya da bir Nakşbendî şeyhinden farksızdır. Sadece sözleri ve yaşantısı tarikat şeyhlerinkinden biraz daha ciddi bir mahiyete sahiptir.

Anlamı tartışılır bir ***«sevgili»*** etiketiyle zihinlere işlenen bu kişiliğin, *-iblis tiynetli-* proto tiplerini üretebilmek için birkaç malzemeye daha ihtiyaç vardı. Müslümanlığın teorisyenleri bunları da bulmuşlardır: ***Gayb*** *(bilinmezlik)* ve ***kerâmet*** *(olağanüstülük)*.. ***Evliyâcılık*** işte bu iki kavram üzerinde temellendirilmiştir.

Evliyâ**:** Arapça bir kelimedir ve çoğuldur. Onun tekili ***«velî»***dir. Fakat Müslümanlar Arapça ile ilgilenmedikleri için çoğulu tekilin yerinde kullanmak, hatta çoğulu ***«evliyâlar»*** diye bir daha çoğul yapmak onlar için sorun olmamıştır. Önemli olan veli ya da evliyâya ait sırlar âlemidir; bu âlemde cereyan etmiş olan olağanüstülükler cümbüşüdür. Evliyâcılık bu sayede köklü bir müessese haline getirilmiş, yüzyıllar boyu üretilen kerâmet masallarıyla ciltler dolusu bir mitolojik kültür oluşturulmuştur. Vurgulamak gerekir ki ***Müslümanlığın*** temel felsefesi ***tasavvuf***, tasavvufun da cazibe kaynağı ***evliyâcılık*** mitolojisidir.[188]

---

[188] Tasavvuftaki evliyâcılık mitolojisini, ilk zahidlerin hayat tarihçeleriyle karıştırmamak gerekir. Çünkü ilk zahidlerin, *-tasavvuf dönemi henüz başlatılmadan-* yaşadıkları kesindir. Çoğu tabiîn döneminde yaşamış olan bu şahsiyetler, «***zuhhâd*** زُهّاد» olarak bilindikleri gibi «***Ubbâd*** عُبّاد» ve «***nussâk*** نُسّاك» olarak da nitelenmişlerdir.

Zâhidâne yaşam tarzına ilişkin en eski eserin, **Hz. Hüseyi**'in oğlu **Ali Zeynulâbidîn** (658-710)'e ait «***es-Sahîfetu fi'z-Zühd*** الصحيفة في الزهد» olduğu söylenmektedir. İmamî Şiîlerin ünlü mercilerinden olan **Kuleynî** (864-941), bu risaleyi el-Kâfi adlı kitabına derç etmiştir. Tasavvuftan önceki zühd dönemine ait en kapsamlı eser ise **Abdullah İbn el-Mubarek** عبد الله بن ابمبارك (181/797)'e aittir. Eserinin adı «***Kitabu'z-Zühd ve'r-Reqâiq*** كتابُ الزهد والرقائق»'dir. Ayrıca **Esed b. Musa** أسد بن موسي (750-827) ve İmam **Ahmed bin Hanbel** أحمد بن حنبل (780-855)'in «***Kitabu'z-Zühd*** كتاب الزهد» olarak aynı adı taşıyan eserleri de bu konuda kâleme alınmış en eski ve muteber kaynaklardır.

İslâm tarihinde zühd döneminden sonra *-Tasavvuf dönemi başlamadan-* bir ara dönemin daha yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu ara dönemde de nispeten mistik bir hayat geçirmiş ünlüleri konu edinen eserler yazılmıştır. Bunların en iyi bilinenleri şunlardır:

1) **Ebu Saîd b. el-A'râbî** أبو سعيد بن الأعرابي (öl.952), Tabakatu'n-Nussak طبقات النسّاك

2) Ebu Bekr Muhammed b. Davud ez-Zahid أبو بكر بن محمد بن داود الزاهد (öl.953) Ahbaru's-Sufiyye ve'z-Zühd أخبار الصوفية وازهد. Ancak bu dönemde yazılanların şaibeli olduklarına işaret etmek gerekir.

Zahidler dönemini izleyen ilk dönem tasavvufçuluğunun ürünlerine gelince, bunlarda evliyâcılıktan söz edilmiş ise de genelde ünlü sûfîlerin uzlet ve mücâhede ile geçen yaşam tarzlarına daha ağırlık

Evliyâcılık mitolojisi; aslında vaktiyle -*İslâm'a karşı üretilmek istenen alternatif dinin altyapısını oluşturmak üzere, duygusallaştırılmış kitlelere yönelik-* bir ***«Allah ile aldatma»*** projesi olarak başlatılmıştır. Dolayısıyla bu yolda sarf edilen gayretlerin sonuç verebilmesi için öncelikle insanların duygusallaştırılması büyük önem taşır. Çünkü rüştünü yitirmiş, mantık ile duygu arsında denge kurmaktan aciz toplulukları hayâl âleminde yüzdürmek, onları ***batıla***, ***yanlışa*** ve ***çirkine*** inandırmak, ***hakka***, ***doğruya*** ve ***güzele*** inandırmaktan çok daha kolaydır.

---

verilmiştir. Şu var ki *–çok sonraları ortaya çıkan tarikatçılık döneminde yazılanlar kadar müptezel olmasalar bile-* bu eserlerde Kitap ve Sünnetin ruhuna uygunluk aranmamalıdır. Tasvvufçuluğun bu birinci aşamasında kâleme alınmış kaynaklar kısaca şöyle sıralanabilir:

1) **Ebubekr Muhammed b. İshaq el-Kelabâzî** أبو بكر محمد بن إسحاق الكلاباذي (öl. 990), et-Ta'arruf li mezhebi ehli't-Tasavvuf التصرُّف في مذهب أهل التصوف

2) **Ebu Abdirrahman es-Sülemî** أبو عبد الرحمن السلمي (öl. 1021), Tabakatu's-Sufiyye طبقات الصوفية

3) **Ebu Nuaym el-İsfahanî** أبو نعيم الإصفهاني (öl. 1038), Hilyetu'l-Evliyâ ve Tabakatu'l-Asfiya حلية الأولياء وطبقات الأصفياء

4) **Ebu'l-Kâsim el-Kuşeyrî** أبو القاسم عبد الكريم بن هوازن القشيري (öl. 1072), er-Risale fi İlmi't-Tasavvuf الرسالة في علم التصوُّف

5) **Eubu'l-Hasan Ali b. Osman el-Hucvîrî** أبو الحسن علي بن عثمان الحجوري (öl. 1072), Keşfu'l-Muhcûb كشف المحجوب

Mistik figürlerin evliyâ adı altında ilahlaştırılarak, haklarında mitolojik kitapların yazılması daha sonra tarikatçılık hareketlerinin hız kazanmasıyla birlikte başlar. Bunların da ilklerinin adlarını şöyle sıralayabiliriz:

1) **Hüseyn b. Nasr EL-Cuhenî** ابن خميس حسين بن نصر الجهني (öl. 1157), Menakibu'l-Ebrar ve Mehasinu'l-Ahyar مناقب الأبرار ومحاسن الأخيار

2) **Feridüddin Attar** فريد الدين العطار (öl. 1229), Tezkiratu'l-Evliyâ تذكرة الأولياء (Aslı arşça yazılmıştır)

3) **Abdullah b. Es'ad el-Yâfi**'î عبد الله بن أسعد اليافعي (öl. 1367), Rawzu'r-Reyahîn fî Menakibi's-Salihîn روض الرياحين في مناقب الصالحين

4) **Abdurrahman Câmî** نور الدين عبد الرحمن الجامي (öl. 1492), Nefehatu'l-Uns min Hadarati'l-Kuds نفحات الأنس في حضرات القدس (Aslı arşça yazılmıştır)

5) **Abdulvahhab eş-Şaranî** عبد الوهاب الشعراني (öl. 1565), Levakihu'l-Envar fî Tabaqâti'l-Akhyar

6) **Safiyyudîn Hüseyn b. Ali el-Kâşifî** صفي الدين حسين بن علي الكاشفي (öl. 1503), Reşahât Anu'l-Hayat رشحات عين الحياة (aslı arşça yazılmıştır)

7) **Muhammed Abdurraûf el-Munavî** محمد عبد الرؤوف المناوي (öl. 1622) El-Kevakibu'd-Durriyye fî Teracîmi's-Sâdâti's-Sufiyye الكواكب الدرية في تراجم السادات الصوفية

İslâm tarihinde, daha doğrusu Müslümanlık tarihinde, -*kırılma noktaları olarak nitelenebilen*- fitne ve kaos dönemlerinde bu faaliyetler daha çok yoğunlaşmıştır. Çünkü insanların perişanlığından böyle durumlarda istifade etmek, onları bu yollarla sömürmek, daha kolaylaşmıştır. Nitekim ***«evliyâ»*** diye meşhur edilen tiplerin çoğalması, kerâmet masallarıyla doldurulmuş kitapların artış göstermesi, türbe yapımının yaygınlaşması, tarikatların çeşitlenerek halk arasında rağbet görmesi bu dönemlere rastlamaktadır. Onun için Müslümanlığın İslâm'dan tamamen farklı bir din olduğunu ayrıca ortaya koyan güçlü kanıtlardan biri olarak ***evliyâcılık*** ve ***kerâmetçilik***, aynı zamanda bu yapay dinin iç yüzünü de gözler önüne sermektedir.

***

Müslümanlık, Evliyâcılıkla Nasıl Yapılandırıldı

Çeşitli münasebetlerle ifade edildiği gibi;-*aslında*-**Müslümanlık**, İslâm'ın zaman içinde tedricen aşındırılmasıyla son olarak aldığı şekil değil, tam aksine ***tasavvuf***, ***tarikatçılık***, ***evliyâcılık*** ve ***milliyetçilik*** dörtgeni üzerinde kurulmuş *(İslâm'dan bağımsız)* dinsel bir yapıdır. **İslâm**, kaynağını vahiyden alan ***ilâhî-evrensel*** bir din, toplumsal bir yaşam tarzı ve yönetim biçimidir. Müslümanlık ise ***millî-beşerî*** ve sırf rûhânî bir dindir.

Şu halde hiç tereddüt etmeden; ***evliyâcılık***, Türk Müslümanlığını besleyen dört temel kaynaktan biridir, diyebiliriz. Bu kaynağın peydahlanmasını, oldukça önemli bir temel nedene bağlamak mümkündür: ***Kimlik arayışı***! Bu arayış, Türklerin İslâm'la tanışmaya başladıkları tarihten günümüze kadar aralıksız devam etmiş, günümüzde ise hız kazanmıştır. Dolayasıyla taşıdığı önemin buradan kaynaklandığını vurgulamak gerekir.

Bu arayış ile evliyâcılık arasındaki ilgiyi bulabilmek, Türk insanın vicdanındaki gizli bir ıstırabı anlamaya bağlıdır. Ancak bunu başarmak pek de kolay değildir. Çünkü sekiz yüz yıldır bu konuda ancak birileri, ağzından şu sözleri kaçırabilmiştir:

«Velâyet, fenâya varmış kimsenin halidir. Nübuvvet mertebesinden uludur. Bazı enbiya hazerâtı velâyete de sahip olmuşlardır. Lakin her velîdenübuvvet-i tarifiyye veya tebliğiyyemevcûd olagelmiştir.»[189]

Bu korkunç sözler o kadar ustaca örülmüştür ki; bugün -***(akaid, tefsir, fıkıh ve hadis)*** *olarak bilinen temel İslâmi ilimlerde*- kapsamlı bir akademik birikime ve geniş bir kültüre sahip olmayan ve tabiatıyla ***Arapçayı*** çok iyi bilmeyen kimse bu dört cümleden neyin amaçlandığını kolayca keşfedemez. Ancak -*çok özet ve nispeten girift olmasına rağmen*- bu ifade, evliyâcılığın temelindeki niyetin ne kadar tehlikeli olduğuna işaret etmektedir. Bu sözlerin, günümüzün insanı için ağdalı ve muğlak olması, Türkiye'deki yoğun kimlik arayışının sırrını öğrenmeyi büyük ölçüde engellemektedir. Ancak Türk olduğuna inanan hemen her insanın, kökenine karşı beslediği aidiyet duygularını kışkırtan bütün bahanelerin arkasında,-*yukarıdaki sözlerin derinliklerinde saklı*- bir hasretin, bir hayıflanmanın varlığına ihtimal vermek gerekir.

[189] Hasan Lütfü Şuşud, İslâm Tasavvufunda Menakıb-ı Evliyâ, s, 163 İstanbul-1958.

Günümüzde -*ne yazık ki ortam müsait olmadığı için*- yukarıdaki ifade üzerinde daha fazla durmanın doğru olmadığı takdir edilmelidir. Bu nedenle evliyâcılık akımının temelindeki niyet ve amacı bir kenara bırakarak, bu yolda sarf edilen gayretler üzerinde durmak daha uygun olacaktır.

Bilindiği üzere evliyâcılıkta tasarlanan temel sembol, ***«veli»*** olarak nitelenen kişiliktir. Bu kişiliğe kazandırılan vasıflar çok mühimdir. Her şeyden önce ona veliliğin niçin ve nasıl verildiğini bilmek gerekir. Bunun için sadece şu soru bile bir anahtar oluşturabilir: «Evliyâdan» biri olarak ünlenmiş herhangi bir kimsenin, hayatında bir kez bile: ***«ben veliyim, ben evliyâdan biriyim, ben arif-i billâh'ım, ya da ben keşif ve kerâmet sahibi yüce bir şahsiyetim…»*** dediği veya benzer bir ifade kullandığı acaba kanıtlanmış mıdır? Bunun çok nadir istisnaları olabilir; ancak istisna kaideyi bozmaz. Kaldı ki «Evliya» diye nitelenen ve yüceltilen insanların her biri ***«ben veliyim, ben evliyadanım»*** diye bir iddiada bulunsa bile o kimse, bunu -*Kur'ân ve Sünnet ölçüleriyle*- nasıl kanıtlayabilir? Nitekim böyle sıra dışı bir iddia ile kendini reklâm etmiş birilerine belki rastlandığı için ***«Kerâmeti kendinden menkul»*** diye bir deyim üretilmiş, bu insanlar alaya alınmışlardır.

Şu halde Müslümanlar, madem ki Peygamberlerle veliler arasında çok sıkça ilgi kurmaktadırlar, örneğin *«Evliyânın hal ve gidişatta peygamberlere benzediklerini»* ileri sürmektedirler; öyle ise –*bunun gerçek olup olmadığını anlayabilmek için*- bu iki farklı kişilik arasında şöyle kısa bir karşılaştırma yapmakta yarar vardır:

Meselâ, Şair ***Orhan Veli Kanık*** gibi adı ***(Veli)*** olan kimselerden başka birilerinin *(Sûfî terminolojisindeki* ***«veli»*** *anlamında)* ***«ben veliyim»*** dediğine -*literatürde*- rastlanmamıştır. Muhtemelen çıkmış, aykırı fakat cılız bazı sesler bu gerçeği gölgeleyemez. Oysa üç peygamberin, -*kavimlerine hitaben*- çok açık bir ifade ile *«Ben size gönderilmiş Allah'ın elçisiyim»* dediği Kur'ân-ı Kerîm'de geçmektedir.[190] Peki, neden velilerden hiç kimse örneğin ***«ben evliyâdan biriyim»*** diye bir iddiada bulunmamıştır? Bu soruya birçok kimseler (kendilerince) bir takım cevaplar yakıştırabilirler. Bu cevapların hiç birine Kitap ve Sünnette herhangi bir dayanak bulunamayacağı için, üzerinde durmaya gerek yoktur. Ancak üzerinde durulması gereken önemli bir husus vardır ki o da; -***«gavs», «kutup», «veli», «evliyâ», «Allah dostu»*** *ya da* ***«yatır»*** *diye ünlenmiş (daha doğrusu ünlendirilmiş) hiç kimse-hayattayken-, velilik iddiasında bulunmamış olmasına rağmen*- bu rütbenin onlara insanlar tarafından verilmiş olmasıdır. Tabiatıyla bu rütbelendirmenin de yine Kitap ve Sünnette herhangi bir dayanağı bulunmamaktadır. İşte evliyâcılığın temelsizliği ve bu akımın bütün sırları böylece -*çok kısa yoldan*- gözler önüne serilmektedir.

İslâm'a göre kimlerin evliyadan sayılacağı ***Kur'ân-ı Kerim***'de, Yunus Sûresi'nin 62. ve 63. Âyetlerinde özetlenmiştir. Bunlar sadece iki sıfatla nitelenmişlerdir: 1. İman etmiş olmak, 2. Takva sahibi olmak. *(yani, Allah'ın emir ve yasaklarını çiğnememek)* Müslümanlıkta ise Veli, adeta bir ***«superman»***dir.[191] Onun için zaman ve mekân

---

[190] Bu üç Peygamber: **Muhammed**, **Musa** ve **İsa** aleyhimusselâmdır. Bkz. El-A'raf/158; es-Saff/5,6. Her üçünün de ifadesi aynıdır: «إِنِّي رَسُولُ اللهِ إِلَيْكُمْ»

[191] İs a character having great strength, the ability to fly, and other extraordinary powers.

mefhumu yoktur. Evliyâcılık, bu inanç üzerinde örülmüş ve ***kerâmetçilik*** üzerine kurulmuştur.

Bu ilgiyle belirtmekte yarar vardır; bir veli için ne kadar kerâmet üretilirse o veli o kadar ünlenir düşüncesiyle (genelde) çağdaş velilerin mürit ve hayranları birbirleriyle, kerâmet üretme yarışına girmiş olmalıdırlar. Nitekim *(müslimler şöyle dursun)*, bizzat Müslümanlar -*özeleştiri olarak*- şu yaygın söylemi her münasebette tekrar ederler***: «Şeyh uçmaz, mürit uçurur.»*** Ünlendirme amaçlı bu tür yarışların sonucu olarak, tabiatıyla velilerden bazıları ünlenirken öbürleri sönük kalmış, ya da büsbütün silinmişlerdir. Şöhreti çok fazla yayılan velinin, bir de üzerine türbe inşa edilmiştir. Bu suretle ***türbecilik*** geleneği yaygınlık kazanmıştır. Müslümanlar arasında, faniyi ilâhlaştırma çabaları böylece müesseseleşmiştir. Eski dinlerin devamı olarak, Mülümanlıktaki çok tanrıcılığın oluşumu bu şekilde özetlenebilir.

Müslümanlar tarafından, -*menâkıbnâme ve tabakât adı altında, evliyâ kerâmetleri üzerine*- birçok eser yazılmıştır.[192] Bu hikayelerin, ***Kitap*** ve ***Sünnetin*** ruhuna ne kadar uygun oldukları, ya da bu evliyânın peygamberlere ne kadar benzedikleri, -*İslâm'ın iki temel kaynağı olan*-***Kur'ân-ı Kerim***'e ve ***Kutub-i sitte***[193]'ye başvurularak tespit edilebilir. Ancak bu işlemi yapmak isteyenlerin hem çok büyük bir bilgi birikimine sahip olmaları, hem de uzun zaman alacak bir uğraş gerektirir. Bunun yerine, birkaç kerâmet hikâyesini okumak bile yeterli bir fikir verecektir.

1) Asırlar önce Arapça kaleme alınmış ünlü kerâmetçilik kaynaklarından birinde **İbrahim bin Edhem** hakkında şöyle bir hikâye yer almaktadır:

---

[192] Bunlardan özellikle Arapça kaleme alınmış şu üç kitap büyük rağbet görmüştür. Yazarlarıyla birlikte adları şöyledir:

1. أبو القاسم هبة الله بن الحسن الطبري اللاّلكائي(ت. **418**هـ.)، كرامات الأولياء

2 أبو محمد الحسن بن محمد بن الحسن الخلاّل(ت. **439**هـ.)، كرامات الأولياء

3. يوسف بن إسماعيل النبهاني(ت. **1350**هـ.)، جامع كرامات الأولياء

[193] **«Altı Kitap»** anlamına gelen **Kutub-i Sitte**; uzmanlar tarafından oldukça dakik bir sistemle derlenmiş olan Rasûlullah'ın (s) hadislerinin kaynaklarıdır. İslâm'ın Kur'an-ı Kerim'den sonra ikinci temel kaynağını oluşturur. Kaybolmadan zamanında zaptedilen hadisler, bu eserlerde kalıcılık kazanarak İslâm'ın sağlam kalmasında belgesel birer kanıt oluşturdular. Bu kaynaklar ve derleyicileri, **«Sünnet inkârcıları»** olarak -*yakın geçmişte*- ortaya çıkan bir güruh tarafından ağır dille eleştirilmektedirler. İslâm'a karşı, Mülümanlığı kışkırtıcı bir araç olarak kullanılan Sünnet inkârcılığı mevcut dinsel kaosu daha karmaşık hale getirmektedir.**Kutub-i Sitte**'nin ve derleyicilerinin adları, -*önem sırasına göre*- şöyledir:

أبو عبد الله محمد بن إسماعيل بن إبراهيم البخاري (ت. **869/256**)، جامع الإصول

مسلم بن الحجاج القشيري النيسابوري (ت. **831/216**) جامع الإصول

أبو داود سليمان بن الأشعث الأزدي السجستاني (ت. **888/275**) السنن

محمد بن عيسى السلمي الترمذي (ت. **892/279**) السنن

أحمد بن شعيب النسئي (ت. **915/303**) السنن

محمد بن يزيد الربعي القزويني، ابن ماجه (ت. **886/273**) السنن

«İbrahim bin Edhem'in, -bir gün- bir tek dinar paraya ihtiyacı oldu, sahildeydi. Allah'a dua etti. Bir anda balıklar hareketlendi. Her balığın ağzında bir dinar para vardı .İbrahim, bunlardan yalnızca bir tek dinar aldı»[194]

2) Tarikatçılar tarafında ***«İmam-ı Rabbanî»*** unvanıyla meşhur edilen Hintli bir spiritüalist için şöyle bir kerâmet anlatılır:

«İmam-ı Rabbanî'nin şöhreti yayılıp takipçileri çoğalınca, onu çekemeyen hasetçiler sultana şikayet ederek aleyhinde çekiştirdiler (Hindistan'da). Sultan da onu hapsettirdi. Üç yıl hapiste kaldıktan sonra serbest bırakıldı. Serbest bırakılması da şöyle olmuştu: Zindan her taraftan sağlam koruma ve güçlü nöbetçilerle çevrili olduğu halde, İmam Hazretleri Cuma namazı için dışarı çıkarak namazı kılıp yerine dönüyor, nereden çıkıp gittiğini ise bilemiyorlardı. Onun bu kerâmetli halini gördükleri zaman hapisten çıkarıp serbest bırakmışlardı.»[195]

3) Günümüzde yaşayan bir Türk gazeteci, köşe yazısında, bir kerâmet hikâyesini şöyle anlatmaktadır.

«Bir gün bazı insanlar, Hasan Harakani Hazretlerinin evine onu ziyarete gittiler. Gelip kapısını çaldılar. Kapıyı Şeyh'in hanımı açtı ve kendilerine Hasan Harakani'nin evde olmadığını, dağa odun kesmeye gittiğini söyledi.

Misafirler, gelmişken kendisini görmeden dönmek istemediklerinden, Şeyh'in gittiği dağa doğru yol aldılar. Bir müddet sonra bir de ne görsünler(!); Şeyh, bir aslanın üzerine ata biner gibi binmiş. Eline de bir yılanı kırbaç olarak almış, kendilerine doğru geliyor. Sormuşlar, "Şeyhim bu nehal?" O da demiş ki;

"Evdekine (hanımın bana yaptıklarına) sabrettim de onun karşılığı Allah bu gördüğünüz hali bana nasip etti (!)»[196]

Bu hikâyeyi nakleden yazar Nevzat Laleli, üç muhtemel nedeni sıraladıktan sonra aynen şu ifadeyi kullanıyor:

«Bu ve benzeri hiçbir gerekçenin böyle abartılmış bir hikâyeyi anlatmak için bize ruhsat vermez.»

Büyük olasılıkla, Müslümanlık ile İslâm'ı birbirinden ayırt edemeyen; yukarıdaki (düşük) cümlesinden, Türk dil kuralları hakkında yeterli bilgilere bile sahip olmadığı anlaşılan yazar, kısıtlı kültürüne rağmen kerâmetçiliği eleştirmektedir. Bu, bir Müslümanın özeleştirisi olarak; Mülümanlığın hem ne derece kuralsız ve sınırsız bir din olduğuna, hem de bu dinin İslâm'la hiçbir surette ilişkilendirilemeyeceğine işaret eden yüzlerce *(belki binlerce)* kanıttan biridir.

---

[194] Kaynak: أبو القاسم هبة الله بن الحسن الطبري اللاّلكائي، كرامات الأولياء. **Sayfa/265, El-Mektebetu'l-İslâmiyye, Kahire-2010.**

[195] Kaynak: يوسف بن إسماعيل النبهاني، جامع كرامات الأولياء **sayfa**/1/557. مركو أهل السنة, Gujrat-Hindistan-2001

[196] Nevzat Laleli, Bizim Anadolu Gazetesi. 10.03.2018.

Bu tespiti daha da güçlendiren başka bir nokta da var; yazar, büyük bir saygıyla andığı son dönem Nakşbendî şeyhlerinden **Mehmet Zahit Kotku**'nun aşağıdaki sözlerini naklederek kerâmetçiliğe karşı olumsuz kanaatini -*sözde*- delille açıklamak istiyor. Kotku'nun sözleri şöyledir:

«Bazı insanları uçuruyorlar, kaçırıyorlar. Bunlar nefsin aldatıcı oyunlarıdır. Sen kendini Allah'a sevdirebiliyor musun? İşte bütün mesele budur.»

İyi de bu sözleri söyleyen aynı **Mehmet Zahit Kotku**, yazdığı bir kitapta -*kendini yalanlarcasına*- şu ifadeyi kullanıyor:

«Bu tarikde şeyh, kemâl-i marifet ile mütehakkık olursa, ifâzada *(yardım etme konusunda)* ölü ile diri müsavi olurlar.»[197] Kotku'nun başka bir ifadesi de şöyledir:

«Mürîd nefsini dünya alakalarından sıyırıp, kuyûdât-ı tabi'ıyyeden içini boşaltır ve kalbini ulûm ve nükûşdan ve havâtır-ı kevniyyeden temizler, sonra o meyyitin ruhâniyetinden feyiz alıncaya kadar o nuru kalbinde saklar; muhafaza eder. Eğer râbıta meyyitin kabrinin yanında olursa, o kabrin sahibine selâm vermek lazımdır. Kabrin sağ ayak tarafına durur. Bir fatiha üç ihlâs ve bir âyet'ül-Kürsî okuyup sevabını o mevtânın ruhuna hediye eder. Sonra ruhâniyetine teveccüh edip istifâze eder. Nitekim (sav) efendimiz hazretleri "İşlerinizde güçlükle karşılaştığınız; kararsız olduğunuz zaman, kabir ehlinden yardım isteyiniz." buyurdular.»[198]

Bu sözlerin, Rasûlullah'a (s) ait olduğunu ileri sürmek, hakikaten büyük bir cüret meselesidir. Önemli bir kitlenin saygı duyduğu bir kişi tarafından bu sözlerin Rasûlullah'a (s) pervasızca mal edilmiş olması, -*hem bu şahsın, hem Müslümanların, hem de bağlısı oldukları*- Müslümanlık adındaki dinin, -*evliyâcılıkla, kerâmetçilikle ve ölücülükle*- ne hale düşürüldüğü, bir ibret tablosu olarak ortadadır. Dolayısıyla bütün bu çelişkilere vakıf olduktan sonra Müslümanlığı İslâm ile ilişkilendirmek, ya da onu bir tevhid dini olarak kanıtlamak imkânsızdır. Çünkü -*açıkça ifade etmek gerekir ki*- Müslümanlık çok tanrılı bir beşerî dindir; İslâm ise vahiyden kaynağını alan bir tevhid dinidir.

***

[197] Mehmed Zâhid Kotku (H. 1313/M. 1897-H. 1401/M. 1980) Tasavvufî Ahlâk: 2/272

[198] Age. 2/272

Türkiye'de Tarikat, Siyaset ve Müslümanlık İlişkileri

Türklerin İslâm ile tanıştıkları tarihten günümüze kadar, tarikat odakları ile siyasi otoriteler arasında daima sıkı ilişkiler kurulmuştur. Bu da Türklerde tarikat olgusunun çok eski geçmişe dayandığını göstermektedir. Bunun önemli nedenleri vardır. Bunları ortaya koyabilmek için önce şu *aydınlatıcı ön bilgilere* yer vermek gerekiyor;

Müslümanlık, -*büyük ölçüde İslâm'dan aktarımlarla*- Türkler tarafından -*1200'lerden itibaren*- yapılandırılmış bir dindir. Derinlemesine incelendiğinde bu girişimin -*akıllara durgunluk veren*- bir toplum mühendisliği ürünü olduğu görülür. Bir yandan -*dış dekoruyla İslâm'a çok benzediği için yaklaşık bin yıldır*- bu iki din ***(Müslümanlık ile İslâm)*** birbirine devamlı surette karıştırılmaktadır; öte yandan Müslümanlık, *tarikatlar sayesinde yaşatılabildiği*, tarikatlar da *tasavvuf altyapısı üzerinde kuruldukları için* bu üç yapıyı ***(Müslümanlığı, tarikatları ve tasavvufu)*** birbirine bağlayan çok güçlü ilintiler vardır. Milâdî 661 yılından sonra devlet ve toplum rejimi olarak uygulanmayan *(ya da uygulanamayan)* İslâm'ın bu ilişkiler dışında kaldığını önemle vurgulamak gerekir.

Keza; din ile siyaset birlikte söz konusu olduğunda -*eğer dinden amaç İslâm değil de* ***Müslümanlık*** *ise*- bu iki kurum arasındaki ilişkilerde din adamlarının ve tarikat şeyhlerinin önemli roller üstlendikleri unutulmamalıdır. İslâmî hayat nizamında ise bu rolü ilim adamları ile yöneticiler *(ulemâ ile ümerâ)* birlikte üstlenirler.[199] Bu da İslâm ile Müslümanlık arasındaki uçurumu işaret etmesi bakımından büyük önem taşır. Hatırlatalım ki ***Müslümanlık*** sırf *rûhânî, beşerî* ve *millî* bir dindir; ***İslâm*** ise vahye dayalı, evrensel ve ilâhî bir dindir.

---

[199] Müslümanlar -*eskiden olduğu gibi*- bugün de bilgiden o kadar yoksundurlar ki ***âlim*** ile ***din adamını*** birbirinden ayırt edememektedirler. Müslümanların bin yıldır İslâm ile Müslümanlığı birbirine karıştırıyor olmalarının nedeni de işte bu bilgi fukaralığıdır.

Türklerde *(İslâm sonrası dönemde)* siyaseti ve toplum sosyolojisini daima din yönlendirmiştir; ama hangi din? Bu konuda zihinler çok bulanık olduğu için bu soruya genelde yanlış cevaplar verilmektedir. Ehliyetsiz kimseler şöyle dursun, akademisyenler bile meselenin içyüzü hakkında spekülasyon yapmaktan maalesef çekinmemektedirler. Bu da *din-siyaset* ilişkileri konusunda gerçeğe uygun açıklama yapmayı zorlaştırmakta, araştırmacıyı risklerle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu yüzden bazı araştırmacılar can güvenliği konusunda kaygı duydukları için çalışmalarını müstear adlar altında yayınlamışlardır.[200] Özellikle Tarikatlarla siyaset odakları arasında cereyan eden çıkara dayalı paylaşımların arka planını irdelemek bu riskleri daha da büyütmektedir.

Türklerin *(İslâm'dan esinlenerek)* cumhur halinde Müslümanlığı kabul ettikleri 900-1200 yıllarında din ile siyaset arasındaki ilişkiler esaslı bir incelenmeye muhtaçtır. Fakat Türkistan'da mistik akımların 1200'lerden itibaren varlık göstermeye başlamasıyla birlikte tarikat şeyhleri ile siyasi yöneticiler arasında yoğun ilişkilerin cereyan ettiği bilinmektedir. Örneğin, Tarikatçılar tarafından ***«Şah-ı Nakşbend»*** unvanıyla yüceltilen Nakşibendi Tarikatı'nın kurucusu **Bahâeddîn Buhârî**, Mâverâünnehr Padişahının emrinde cellât olarak çalışmıştır. Bu bilgi yüzyıllar boyu gizli tutulmuş, ancak 2002 yılında deşifre edilebilmiştir. Tarikatçılar onun, tarikat şeyhi olmadan önce bu görevde bulunduğunu ileri sürmektedirler.[201]

Daha sonra, bu tarikatın şeyhlerinden **Ubeydullah-ı Ahrâr**'ın (ö.1490) siyaset adamları ile içli dışlı olduğuna dair geniş bilgiler bulunmaktadır. Bunun birkaç nedeni vardı. **Ahrâr**'ın hem çok zengin hem de çok ünlü bir tarikat şeyhi olmasını bu nedenlerin başında sayabiliriz. Nitekim siyaset adamları her dönemde servet sahibi ve ünlü kimseleri önemser, onların desteğini almak isterler. Muteber kaynaklar bunu kanıtlamaktadır.[202] İşte **Ubeydullah-ı Ahrâr** bunlardan biridir. Bu şahıs o kadar geniş

---

[200] Örneğin **Said-i Nursi**'nin risaleleri üzerine eleştirel bir çalışma yapan yazar **Mustafa Gök**, bu endişe ile önceleri ***«Abdullah Tekhafızoğlu»*** diye müstear bir isim kullanmıştır. Keza yazar **Ramazan Yazçiçek**, *«Dini Doğru Anlamak»* adı altında kaleme aldığı eserini, **Ahmet Yusuf Özütoprak** diye bir müstear isim kullanarak yayınlamak zorunda kalmıştır.

[201] Prof. Dr. **Necdet Tosun** bu şahıs hakkında şu bilgileri vermektedir:

«Bazı kaynaklarda Hâce Bahâeddîn'in Sultan Halil'e saltanatı boyunca altı sene hizmet ettiği kayıtlıdır. Bazılarında ise 12 sene onun yanında bulunduğu nakledilmektedir.» (Kaynak: Prof. Dr. Necdet Tosun, Bahâeddîn Nakşbend, s. 100-101. İnsan yy. 6. Baskı 2015 İstanbul.)

[202] Prof. Dr. **Necdet Tosun** bu konuda şu bilgileri kaydetmektedir:

«1432 senesinde 29 yaşında iken Taşkent'e göç etti ve uzun yıllar orada ziraatle meşgul oldu. Bu dönemde ziraat sayesinde önemli miktarda gelir elde edip topraklarını genişletmeye başladı. Taşkent'te yaşayan ailesinden de kendisine miras olarak tarla ve bahçeler kalmış olmalıdır.» (Kaynak: Prof. Dr. Necdet Tosun, Bahâeddîn Nakşbend, s. 161. İnsan yy. 6. Baskı 2015 İstanbul.)

«*(...) henüz 29 yaşlarındayken gerek tarımcılıkla gerekse ticaretle uğraşarak döneminin zenginleri arasına girmiş, aynı zamanda varlıklı bir tarîkat şeyhi olarak -herkesin olduğu gibi- yöneticilerin de dikkatini çekmiştir. 1300'den fazla çiftliğe sahip olduğu ve bunların her birinde üçer bin kadar işçi çalıştırdığı rivayet edilmektedir. Şüphe yok ki böylesi bir servet elde etmiş olan, üstelik tarîkat şeyhliği gibi sosyal bir statüye de sahip bulunan her kim olursa olsun toplum ve yöneticiler nezdinde büyük itibar sahibi olur ve sözü dinlenir. Bu, bir hayat kanunu gibidir.*» (Feriduddin Aydın, Geçmişten Bugüne Nakşbendîlik, Henüz basılmamış eser, s.268)

bir sosyal itibara ve etkiye sahip idi ki savaşan hükümdarlar arasında arabuluculuk bile yapıyordu.[203] **Fatih Sultan Mehmed**'in (1432-1481), **Ubeydullah-ı Ahrâr**'ı ve *«Molla Câmî»* olarak bilinen **Nureddin Abdurrahman Cami**'yi (1414-1492) Orta Asya'dan İstanbul'a davet ettiği de yine bazı kaynaklarda yer almaktadır.[204] Bu iki şahıs da birer tarikat şeyhi idiler.

Bunlardan biri de tarikatçıların, kendisini ***«İmam-ı Rabbanî»*** diye yücelttikleri **Ahmed Farukî Sirhindî** (1564-1624) adındaki Hintli rûhânîdir. Bu şahıs da Hint Babürî Devleti'nin hükümdarlarından **Ekber Şah** ve oğlu **Cihangir**'in yakınında bulundu. **Ekber Şah**'ın icat ettiği yeni dine[205] karşı çıktığı ileri sürülüyor ise de bunu kanıtlayan ciddi herhangi bir belge bulunmamaktadır. Elektnonik Vikipedi ansiklopedisinde onun hapse atılmasının nedeni şu ifadelerle açıklanmaktadır:

«Ekber Şah'tan sonra yerine geçen oğlu Cihangir Şah, ordu içinde mürit sayısı arttığı için vezirleri tarafından bir tehdit oluşturduğunun söylenmesi üzerine Rabbânî'yi hapse attırmıştır.»[206]

Sirhindî'nin -*sahip olduğu*- manevi makamın, Râşid halifelerin makamından daha üstün olduğu yolunda ileri sürdüğü iddiası üzerine hapsedildiğini söyleyenler de vardır. Kendini ***«Müceddid»*** unvanı ile propaganda ettirmesi onun ünlenmeye ne kadar düşkün olduğunu göstermektedir. Nitekim siyasetle ilgilenmiş ya da siyasiler nezdinde saygın bir statü kazanmış bütün Nakşi şeyhleri ve din adamları abartılı unvanlarla meşhur edilmişlerdir. ***Şeyhü-l'Ekber***, ***Müceddid***, ***Zülcenahayn***, ***Sultânü'l-Evliyâ***, ***Burhânü'l-Asfiyâ***, ***Gavsü'l- A'zam***, ***Kutbu'l-Aktâb***, ***Tâcü'l-Ârifîn*** ve ***Bediüzzaman*** bu unvanlardan bazılarıdır…

---

[203] «**Şahruh oğulları**'na mansup olan **Ebu'l-Kasım Babür Mirza b. Baysungur b. Şahruh** Semerkand'ı kuşattı. Ancak ordudaki atlar arasında vebâ salgını başladı ve askerlerin morali bozuldu. **Ubeydullah-ı Ahrâr**'ın yardımıyla sulh yapıldı ve **Ebu'l-Kasım Babür** geri çekildi» (A.g.e)

[204] Câmî sadece Mâverâünnehir ve Horasan'da tanınmakla kalmamış, Hindistan'dan Balkanlar'a kadar uzanan geniş bir alanda sultanların, âlimlerin ve şairlerin saygısını kazanmıştır. Fâtih Sultan Mehmed, Câmî'yi hacdan dönerken İstanbul'a davet etmek için Hoca Atâullah Kirmânî'yi 5000 altın hediye ile Halep'e gönderdiyse de Kirmânî varmadan az önce Câmî oradan ayrılmış olduğundan bu davet gerçekleşmemiştir. Fâtih ikinci defa yine değerli hediyelerle Câmî'ye bir elçi gönderip ondan kelâmcılar, felsefeciler ve mutasavvıfların görüşlerini mukayese eden bir eser yazmasını istemiş, bunun üzerine Câmî ed-Dürretü'l-fâḫire adlı eserini kaleme almış, ancak eser kendisine sunulmak üzere gönderildiğinde Fâtih vefat etmişti. Câmî'nin divanında Fâtih Sultan Mehmed'in fetihlerini anlatan mesnevi tarzında bir şiiri yer almaktadır (s. 777-778). (Kaynak: Bu madde TDV İslâm Ansiklopedisi'nin 1993 yılında İstanbul'da basılan 7. cildinde, 94-99 numaralı sayfalarda yer almıştır.)

[205] **Dîn-i İlâhî**, 1582'de Bâbür İmparatoru **Ekber Şah** tarafından kurulan ve o bölgede hâkim olan ***Budizm***, ***Cayinizm***, ***Hristiyanlık***, ***Hinduizm***, ***Mecusîlik***, ***Müslümanlık***, ***Sihizm***, ***Zerdüştlük*** gibi dinleri birleştirmeyi ve böylece tebaasının tek bir dine inanmasını öngören yeni bir dinin adıdır. (Kaynak: Vikipedi Ansiklopedisi «Dîn-i ilâhî» maddesi.)

[206] Bkz. «Ahmed Sirhindî» maddesi, Vikipedi Ansiklopedisi.
Bağlantı:
https://tr.wikipedia.org/wiki/Ahmed_Sirhind%C3%AE#:~:text=Yirmi%20ya%C5%9Flar%C4%B1ndayken%20B%C3%A2k%C3%AE%20Bill%C3%A2h'%C4%B1n%20m%C3%BCridi%20oldu.&text=Ekber%20%C5%9Eah'tan%20sonra%20yerine,%C3%BCzerine%20Rabb%C3%A2n%C3%AE'yi%20hapse%20att%C4%B1rm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r

Rabbanî'nin siyasete ilgi duyduğunu en ciddi şekilde kanıtlayan belge, onun Özbek Hanı **Abdullah Han**'a gönderdiği mektuptur. Bu mektupta **Rabbanî** Muhatabını İran şahına karşı savaş açmaya davet ediyor. Tarikatçılar bunu yayınlarında iftiharla kaydediyorlar.[207]

Siyasilerle en çok haşir neşir olmuş ve onları etki altında bırakmış olan Nakşibendi şeyhi, hiç şüphesiz **Halid-i Bağdâdî**'dir (1776-1826). Tarikatçılık serüvenine birçok kaynakta genişçe yer verilen bu şahsın önemli faaliyetleri Osmanlı Sultanlarından **II. Mahmud** (1785-1839) dönemine rastlar. Hükümdar, ilk başlarda **Halid-i Bağdâdî**'den işkillenir. Hakkında araştırma yapmak üzere danışmanlarından **Halet Efenidi**'yi (1761-1822 de) görevlendirir.[208] Bu zat hükümdara **Bağdâdî** hakkında olumsuz kanaat içeren bir rapor sunar. Ancak **Bağdâdî** Şeyhülislâm **Mustafa Asım**'ı ve birçok devlet adamını etkisi altına aldığı için **II. Mahmud Hâlet Efendi**'nin raporuna itibar etmez. Aynı zamanda **Hâlet Efendi,** bulaştığı yolsuzluklardan dolayı kısa süre sonra Hükümdarın öfkesini üzerine çeker ve idam edilir. Bu olay, **Bağdâdî**'ye inanılmaz bir şans kapısını aralar. O sıralarda Osmanlı devleti, 600 yıllık tarihinde hiç karşılaşmadığı korkunç bir bunalım içine girmiştir. İçerden ve dışardan devleti sıkboğaz eden birçok sorunla boğuşmaya başlar[209]. Bunlardan biri, dejenere olmuş Yeniçeri Ocağı'nın baş belâsına dönüşmüş olması, bir diğeri ise Arap Yarımadasında patlak veren *«Vahhabî İsyanı»*'dır. İstanbul hükümeti, İmparatorluğun her yanını etkisi altına almış; şöhreti güneyde Basra Körfezi'ne, doğuda Kafkaslara, batıda Bosna-Hersek'e kadar yayılmış olan **Halid-i Bağdâdî**'yi bu sırada bir umut ışığı olarak görür ve ona çeşitli roller biçer. Bu ilişki iki yüz yıldır son derece önemli ve kalıcı sonuçlar doğurmuştur.

Bağdâdî, devletten gördüğü güçlü destek ile *«Vahhabîliğin Anadoluya sıçramasını önleme perdesi altında»* toplumda kıpırdayacak muhtemel bir tevhidi uyanışın önüne geçmek için Nakşibendiliği İmparatorluğun her tarafına yaymayı başardı. Toplumun büyük bir kısmını -*gerek sürekli telkin sistemiyle gerekse (**teveccüh**, **rabıta** ve **Hatm-i Hâcagân** gibi) Hihnt dinlerinden uyarlanmış ritüellerle*- hipnotize ederek ***«Hâlidîlik»*** adı altında kurduğu mistik akımı milyonların vicdanına kazıdı. Elde ettiği bu başarının mükâfatı olarak ***«Mevlânâ Hâlid-i Zülcenahayn»*** *(yani; İki kanatlı Halid efendimiz)* unvanıyla ünlendirildi. **Bağdâdî**, bu süreç boyunca Osmanlının yüksek düzey devlet

---

[207] Işıkçı Nakşbendîlere ait İslâm Tarihi Ansiklopedisinde yer alan; **II. Abdullah Hân** ile **Rabbânî** arasındaki haberleşmeye ilişkin satırlar aynen şöyledir:

«Ehl-i sünnet müslümanları ta'ciz eden, dedesi Şeybânî Hân'ı hunharca katledip kafatasında şarab içecek kadar alcaklaşan Eshâb-ı kiram düşmanı Safevî mezhepsizlerin üzerine savaş açmanın caiz olup olmadığını âlimlerden sordu. Zamanın ve daha sonrasının büyük âlimi, İmâm-ı Rabbânî Ahmed Fârûkî Serhendî hazretleri, meşhûr "Redd-i Revâfıd" risalesini yazarak, Abdullah Hân'a gönderdi. İmâm-ı Rabbânî hazretleri, risale ile birlikte gönderdiği mektubunda; "Bunu İran'da Şah Abbâs-ı Safevî'ye gösterin! Kabul ederse ne iyi, etmezse onunla harb caiz olur." buyurdu.»

[208] **Halet Efendi** hakkında geniş bilgi için bkz. Dr. Süheylâ Yenidünya, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2009 Cilt:11 Sayı:2 (Sayfa:17-39); Ayrıcai bkz. Dr. Süheylâ Yenidünya, XIX Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti'nin Bağdat'ta Kölemen Hâkimiyetinin Kaldırma Teşebbüsleri, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı:182, Ekim 2009.

[209] «Osmanlı Devleti 1875'den itibaren Balkan İsyanları ile karşı karşıya kaldı. Avrupa devletleri de kendi çıkarları doğrultusunda bu olaylara müdahil olarak olayın devletlerarası nitelik kazanmasını sağladılar. Batıda yaşanan bu olaylar Osmanlı Devleti ile Rusya'yı karşı karşıya getirdi.» Bkz. **Doç. Dr. Melike Sarıkçıoğlu**, İran Arşivlerine Göre **Şeyh Ubeydullah** İsyanı. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

adamlarıyla samimi ilişkiler kurdu. Onlarla sıkça mektuplaştı. Bu mektuplar, -*Bağdâdî'nin yeğeni*- **Es'ad Sahib** tarafından derlenerek «***Buğyetu'l-Wâcid*** **بغية الواجد**» adı altında bir mecmuada toplanmıştır.[210]

Kürt Yazar **Hüseyin Cemo**, Bağdâdî'nin devlet adamları üzerindeki nüfuzunu şu sözlerle dile getirmektedir:

«***Hâlid-i Bağdâdî, 1810-1820 yılları arasında Baban Prensliği'ni yöneten iki hükümdarın çağdaşıdır. Bunlardan biri Abdurrahman Paşa (öl.1816), öbürü ise Abdurrahman Paşa'nın oğlu Mahmud Paşa'dır. Bu zat 1834 yılında, Nakşbendî tekkelerinden birinde bizzat kendini azlederek yönetimden çekilmiştir. İngiliz oryantalist Claudius Rich, Hâlid-i Bağdâdî'nin Prens Mahmud Paşa'yı ziyaret ettiği günlerde, Süleymaniye'den kaçış hikâyesini, 25 Ekim 1820 tarihli günlüğünde şöyle yazmaktadır: "Kürtler Hâlid-i Bağdâdî'yi Abdulkâdir Geylânî'den daha yüksek bir konuma koymuşlardı. Öyle ki Paşa, onun piposuna tütün doldurmak için karşısında ayakta dururdu…" Bilindiği üzere Hâlid tütün kullanıyordu. Bu alışkanlıktan, Kürdistan'ı terk edinceye kadar da vazgeçmedi. Ancak şunu söylemek gerekir ki; Baban Prensi Mahmud Paşa eğer onun piposuna tütün dolduruyor idiyse bu, Berzencî'nin çıldırması için yeterli bir neden oluşturmuştur.***»[211]

---

[210] Bu mektupların hepsi Arapça yazılmıştır. **Bağdâdî**'nin Osmanlı devlet adamlarına hitaben yazdığı mektuplar şunlardır:
* Akka Eyalet Valisi **Abdullah Paşa**'ya gönderdiği Mektuplar; Buğyetu'l-Wâcid, s.85, 227, 228, 244
* Şeyhülislâm **Mustafa Asım**'a gönderdiği Mektuplar; Buğyetu'l-Wâcid, s.105, 252
* Bağdat Valisi Gürcü **Davut Paşa**'ya gönderdiği Mektuplar; Buğyetu'l-Wâcid, s.108, 188
* Şam Valisi **Necip Paşa**'a gönderdiği Mektuplar; Buğyetu'l-Wâcid, s.119, 128, 144
* Dımışk Kadısı **Abdülkadir el-Haydari**'ye gönderdiği Mektuplar; Buğyetu'l-Wâcid, s.182, 183, 189
* Bağdat Nakîbüleşrafı **Abdülaziz el-Geylâni**'ye gönderdiği Mektup; Buğyetu'l-Wâcid, s.191
* Süleymaniye Valisi Babanzade **Süleyman Paşa**'ya gönderdiği Mektup; Buğyetu'l-Wâcid, s.199
* Basra Kadısı **Abdülkadir el-Kürdî**'yi gönderdiği Mektup; Buğyetu'l-Wâcid, s.199
* Maaratu'n-Nu'mân Müftüsü **Muhammed el-Cündî**'ye gönderdiği Mektup; Buğyetu'l-Wâcid, s.243
* Bağdat Müftüsü **Abdullah el-Haydarî**'ye gönderdiği Mektuplar; Buğyetu'l-Wâcid, s.245, 277
* Trablusşam Nakîbüleşrafı **Halil es-Semîn**'e gönderdiği Mektup; Buğyetu'l-Wâcid, s.268
* Dımışk Müftüsü ve Nakîbüleşrafı **Hasan Takiyüddîn el-Husnî**'ye gönderdiği Mektup; Buğyetu'l-Wâcid, s.269

[211] Yukarıdaki tercümenin (önemsenmesi gereken) Arapça aslı şöyledir:

" عاصر خالد النقشبندي في فترة إقامته في السليمانية بين **1810 – 1820** حاكمَيْن من إمارة بابان: عبدالرحمن باشا المتوفي سنة **1816** وابنه محمود باشا الذي حكم بابان حتى تنازله طواعية عام **1834** وعزل نفسه في إحدى تكيات النقشبندية (٧). يسرد مندوب شركة الهند البريطانية، المستشرق كلاوديوس ريج، وقائع هروب خالد من السليمانية في أيام زيارته للأمير محمود باشا. ويسجل الحدث يوم **25** تشرين الأول/ أكتوبر **1820**: "لقد وضعه الأكراد قبل بضعة أيام في منزلة ترتفع على منزلة عبدالقادر الجيلاني. وقد اعتاد الباشا أن يقف أمامه ليملأ الغليون له" (٨). ومعروفٌ أن خالداً كان مدخناً للغليون ولم يتوقف

Bağdâdî'nin inanılmaz bir üne kavuşmasını ve yaymaya çalıştığı neo-Nakşibendiliğin devlet tarafından desteklenerek imparatorluğun her tarafına yayılmasını -*biraz önce de işaret edildiği üzere*- o sırada birçok ürkütücü olayın -*tevafuk eseri olarak*- cereyan etmesine bağlamak yanlış olmaz. Evet İmparatorluğun temelleri **II. Mahmud** döneminde adeta çatırdıyordu. Kaynaklarda, bu olaylar ayrıntılarıyla kaydedilmiştir. Bunlardan, özellikle Nakşibendiliğin Osmanlı toplumunda hızla yayılmasını birinci derecede ilgilendiren neden, Yeniçeri Ocağı'nın ve Bektaşi tekkelerinin ortadan kaldırılması olayıdır. Bu hadise, -*birer tarikat olarak*- gerek Bektaşiliğin gerekse Nakşibendiliğin nasıl siyasetle iç içe olduklarını ortaya koyması bakımından olağanüstü önem taşır.

Kaynaklar, Bektaşi Tarikatı[212] ile Osmanlı devlet yönetimi arasındaki resmi ilişkinin **II. Bayezid** (1447-1512) ile başladığını kaydetmektedir. Bunu, ünlü araştırmacı **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak** da doğrulamaktadır. Bu konudaki ifadesi şöyledir: ***«Bu ilişki, Dimetoka'da doğduğu için eskiden beri buradaki büyük Bektaşî tekkesi Seyyid Ali Sultan (Kızıl Deli) Zâviyesi'ne ilgi duyan II. Bayezid'in o zaman şeyh olan Balım Sultan'la tanışması sonucu doğmuştur.»***[213] Bektaşilik bu tarihten itibaren devletin denetimi altında organize olmaya başlamış ve Osmanlı coğrafyasında gittikçe yayılarak kurumsallaşmıştır.

Osmanlı yönetimi Şeyhlere ve tarikatlara büyük önem vermiştir.[214] Bunun büyük bir nedeni vardı; ***Müslim*** azınlık hariç, toplumun çoğunluğunu oluşturan ***Müslümanların***

عن تدخينه إلا بعد خروجه من كردستان(٩). لكن أنْ يقف حاكم إمارة بابان محمود باشا ويملأ له الغليون مظهرٌ كافٍ لإثارة جنون الشيخ معروف النودهي البرزنجي." Kaynak:The Kurdish Center For Studies; http://www.nlka.net/news/details/528

[212] Bektaşiliğin tarihi hakkında şimdiye kadar yazılmış belgelerde hayret uyandıran çelişkiler bulunmaktadır. Bunlardan biri de ***Tarih-i Lütfî***'de yer aldığı ileri sürülen şu ifadedir: ***«Saltanat-ı Seniyye-i Osmaniye'de en evvel tertip olunan Yeniçeri askeri olup, sultan Orhan zamanında tahrir ve tertibine şüru ve o esnada, o vakit eizze-i kiramından Es Seyyid Muhammed elHacı Bektaş -Kuddise sırruhu- Hazretlerine ümeradan bazılarının irsaliyle tanzim olunacak asker için duaları talep olunmuş,aziz-i müşarün ileyh, varan memurları hüsnü kabulle telebbüs ettikleri, ridalarından züvara aba pareler ita eylediler.»*** Kaynak: Abdülkadir Sezgin, Türk Kültürü Hacı Bektaş-i Veli Araştırma Dergisi: https://hbvdergisi.hacibayram.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/view/72

Bu paragrafta iki ünlünün adı geçmektedir. Biri Osmanlı Sultanı **Sultan Orhan (**1324-1362**)**, öbürü ise **Hacı Bektaş'ı veli**'dir (1209-1271). Dr. Unvanını taşıyan **Abdülkadir Sezgin** adında bir yazar, ***«VE GÜNÜMÜZDE BEKTAŞİLİK»*** başlığı altında yazdığı bir makalede maalesef bu iki şahsiyetin çağdaş oldukları izlenimi uyandırmaya çalışmıştır!

Ne yazık ki bu hataya birçok yazar ve araştırmacı düşmüştür. Bu da Türklerin geçmişte yazıya ve kayıt tutmaya önem vermediklerini kanıtlamaktadır. Bu yüzden günümüzde içinden çıkılmaz bir din ve düşünce anarşisi yaşanmaktadır. Yeniçeri Ocağı ile Bektaşilik ilişkisi üzerine dikkatle kalem kullanmış araştırmacıların başında **Doç. Dr. Metin Ziya Yüksel**'i anmak gerekir. Bu araştırmacı akademisyenin -*sözü edilen konuda*- yazdığı ***«YENİÇERİ OCAĞININ BEKTAŞÎLEŞMESİ SÜRECİ VE YENİÇERİ BEKTAŞÎ İLİŞKİLERİ»*** başlığı altındaki makale tutarlıdır ve bilimsel nitelik taşımaktadır.

[213] Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak, TDV İslâm Ansiklopedisi Cilt:5, Sayfa: 17, 18.

[214] **Yavuz Bahadıroğlu**, 26 Eylül 2020 tarihli Yeni Akit Gazetesi'nde yayınlanan ***«Padişahlar, tarikatlar, şeyhler, müritler»*** başlıklı yazısında Osmanlı Devleti'nin, bir ***«şeyhler- müritler devleti»***

hemen tamamı -*bugün olduğu gibi*- çeşitli bâtınî inançlara sahipti ve sofu karakterliydi. Osmanlı toplumunda tarikatlar o kadar yaygın idi ki örneğin **Kanûnî** döneminde, *«600 bin nüfuslu İstanbul'da 300 dergâh vardı»*[215] Toplum üzerindeki hakimiyetini -*yalnızca sahip olduğu güç ile değil, aynı zamanda moral değerlere karşı duyduğu saygı ile de*- vatandaşa hissettirerek onu kendine en güçlü bağlarla itaatkâr hale getirmek için Osmanlı otoritesi uzun tarihi boyunca tarikatları daima kamusal alan içine çekmiştir. Bu politika asırlar boyunca kesintisiz bir süreklilikle devam ettirilmiştir. Bugün de aynı politika izlenmektedir. Çünkü her toplumda ve her dönemde Siyasi yönetim, halkın eğilimlerine önem vermek zorundadır. Bunun nedeni açıktır; yönetimin vatandaşlar tarafından kabul görmesi ve ayakta durabilmesi büyük ölçüde bu politikaya bağlıdır. Onun için Osmanlı yönetimi *(başta Bektaşîlik olmak üzere)* bütün tarikatlara önem vermiş, -*siyasi amaçlarını gerçekleştirebilmek için*- onlarla temas kurmuş, onlara rol biçmiş ve tarikat şeyhlerini danışma mercileri olarak kabul etmiştir. Bunun en bariz kanıtlarından biri de **II. Bayezid** zamanında Bektaşî Tarikatı ile kurulan ve 1826 tarihine kadar devam eden güçlü ilişkidir. Yine ***«II. Bayezid zamanında Halvetilik, Bayramilik ve Nakşibendiliğin de aynı şekilde devlet teşviki ile İstanbul'da tekkeler kurdukları…»*** kaynaklarda yer almaktadır.[216] Nitekim Osmanlı yönetimi, devletin ve toplumun güvenliğinden sorumlu bir kurum olan ordu ile Bektaşî tarikatı arasında resmi ve köklü bir bağ kurmuş ve bunu asırlarca devam ettirmiştir ki bu çok ilginçtir. Bu tarikatı yasaklamaya niyetlenen Padişah **II. Mahmud**'un yaptığı ön hazırlıklar sırasında öbür tarikatların liderleriyle yaptığı istişare de bir o kadar ilginçtir. Bu amaçla kurulan ***meşveret meclisine*** tarikatların şeyhleri de davet edilmiştir![217]

Devletin son zamanlarda özellikle Bektaşilere karşı tavır almasının önemli nedenleri vardı. Bunları, Yeniçeri Ocağı'nın lağvedilmesine ilişkin **II. Mahmud**'un Fermanında bulmak mümkündür.[218] Hem Yeniçeri Ocağı'nın hem de -*bu ocakla bağlantılı olduğu*

---

olduğunu ve hemen her padişahın bir tarikata bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Yazar bu padişahların ve bağlısı oldukları tarikatların ve şeyhlerin adlarını da vermiştir.

[215] Bu iddia, Independent Türkçe Gazetesi'ne aittir. Bkz. https://www.indyturk.com/node/249661/haber/hangi-padi%C5%9Fah-hangi-tarikata-mensuptu-yeni-akit-yazar%C4%B1na-g%C3%B6re-i%C5%9Fte-o-padi%C5%9Fahlar

[216] Bkz. **Prof. Dr. Gülay Yılmaz**, Bektaşilik ve İstanbul'daki Bektaşi Tekkeleri Üzerine Bir İnceleme, s:33. Akdeniz Üniversitesi. Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies, XLV (2015), 97-136.

[217] **Prof. Dr. Esra Yakut**, II. Mahmud Döneminde Bektaşiliğe Yönelik Uygulamalar, s: 245, 246. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No. 1616, Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 18. Ayrıca bkz. **Prof. Dr. Cengiz GÜNDOĞDU**, Osmanlı'da Tarikat Şeyhinin Padişahı Uyarı ve Teşviklerine Yönelik Bir Örnek, s: 36,38,39. Akev Akademi Dergisi, Yıl.16 Sayı: 50;

[218] «SURET-İ EMR-İ CELÎLÜ'Ş-ŞÂN DER HAKKİ TEKYE-İ BEKTÂŞİYÂN» başlığı altında çıkarılan fermanın metninde geçen -*Bektaşileri suçlayıcı*- bazı ibareler şöyledir:

«(…) şer'i şerîfe münâfî ve me'âzellahu teâlâ küfri müeddî istihlâl-i muharremât ve terk-i salât ve hulefâ-yi râşidîn rizvânullahi teâlâ 'aleyhim ecmaîn hazerâtına zebandirâzlık misillu harekâta ictisâr etmekde ve bunlar gittikçe memalik-i İslâmiye'de tekessür iderek sade-dil olan bir takım ehl-i imân dahî cehâletleri sebebiyle o makûle zındık u mülhidlerin türrehât ve hezeyânlarına terîfte olarak câdde-i şerîat-ı mutahharadan 'udûl ile râh-ı dalâlete sapmakda olduklarına binâen…» (Kaynak: **Prof. Dr. Esra Yakut**, **II. Mahmud** Döneminde Bektaşiliğe Yönelik Uygulamalar, s: 245. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No. 1616, Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 18.)

için- Bektaşi tarikatının yasaklanmasına ilişkin gerekçeler, tarih araştırmacıları tarafından ayrıntılarıyla kaydedilmiştir.[219]

Müslümanlığa geçişin başlangıcından beri Türklerde otoritenin tarikatlarla sıkı teması, *-hiç şüphesiz bu kurumlar aracılığıyla-* toplumu devletle bütünleştirme amacına yönelik olmuştur. Bu noktada gözden kaçırılmaması gereken şey, devletin topluma hiçbir zaman belli bir dini dikte etmemiş olmasıdır. Aksine devlet, toplumun benimsediği herhangi bir dini korumaya çalışmış ve toplumu yönetimle bütünleştirmede o dini bir araç olarak kullanmaya önem vermiştir. Devletin bin yıldır tarikatlarla içli dışlı olmasının asıl nedeni işte budur. Onun için; *(devlet, siyaset ve din ilişkileri)* bağlamında fikir yürütürken bu tespiti göz ardı etmemek gerekir.

Ancak bu tespitten karşımıza şöyle bir soru çıkmaktadır; *«Toplumun benimsediği dinin karakterini acaba Bektaşîlik mi belirliyordu ki Osmanlı Devleti daha kuruluşunun başında ordusu ile bu tarikat arasında bağlantı kurdu ve bu bağlantıyı sürdürdü?»* Bu soruya acaba nasıl bir cevap vermek gerekir? Çünkü gerek Osmanlı devletini yöneten hanedanın gerekse ona bağlı yönetici elitin öteden beri ***«Sünnî»*** olduğu ileri sürülmektedir. Bütünüyle Erkânı Sünnî inanca bağlı olan bir yönetim, ordusunun Bektaşî inancına bağlı olmasına göz yumar mı, *(hele bu inancı desteklemek ve devamını sağlamak için)* Bektaşi tarikatının ülke sathında yaygın olarak faaliyet göstermesine izin verir mi? Çünkü *-bilindiği kadarıyla-* Sünnî kesimin inançları ile Bektaşi (ve Alevî) kesimin inançları arasında derin bir uçurum bulunmaktadır. Bunu, **II. Mahmud**'un Bektaşîliği ortadan kaldırmak amacıyla çıkardığı ferman'ın metninden de anlamak gayet kolaydır.[220] Dolayısıyla bu soru mutlaka birçok araştırmacının zihnini meşgul etmiştir. Ne var ki *(son yıllarda işportaya çıkan birçok kitapta)* bu soruya çelişkilerle dolu türlü cevaplar bulmak mümkündür. Bu anarşik düşünce ortamını, ünlü araştırmacı **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak** şu veciz sözlerinde özetlemektedir:

«Alevî-Bektaşî kimliğinin yükselişiyle beraber özellikle popüler-amatör tarih yazıcılığının bir kesiminde yepyeni bir "saptırılmış tarih" yaklaşımını daha gündeme getirdi. Alevî-Bektaşî kesimine mensup yazarların çalıştığı amatör tarihçiliğin yayın alanındaki örnekleri, büyük çoğunluğuyla bu Alevî perspektifinin "saptırılmış tarih"inin ilginç örneklerini âdetâ bir patlama noktasına getirdi ve sürüyor.»[221]

Biraz önceki sorumuza yeniden dönelim. Çünkü bu soruya bulacağımız doğru cevabın ne kadar önemli olduğunu kavramamız gerekiyor. Sorumuz başka bir ifade ile şöyle idi: «Öteden beri ***«Sünnî»*** olduğu ileri sürülen Osmanlı Hanedanı ve devlet Erkânı,

---

[219] Bu konuda yapılan ön hazırlıklara ilişkin önemli açıklamalardan biri de şöyledir:

«Bektaşiliğe yönelik izlenecek politikanın belirlenmesi için 8 Temmuz 1826'da Topkapı Sarayı Camii'nde bir meşveret meclisi toplandı. Bu meşveret meclisine; sadrazam, görevde bulunan şeyhülİslâm ve eski şeyhülİslâmlar, Anadolu ve Rumeli kadıaskerleri, Nakşibendiye, Halvetiye, Kadiriye, Mevleviye, Sa'diye tarikatlarının şeyhleri ve ileri gelen devlet adamları katıldı. Padişah ise toplantıyı kafes arkasından izledi.» (Kaynak: **Prof. Dr. Esra Yakut**, **II. Mahmud** Döneminde Bektaşiliği Yönelik Uygulamalar, s: 245. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No. 1616, Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 18.)

[220] Bkz. Prof. Dr. Esra Yakut, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No. 1616, Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 18

[221] Bkz. **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**, Türkiye'de Tarihin Saptırılması Sürecinde Türk Sûfîliğine Bakışlar, İletişim yy. S.9 2. Baskı. İstanbul-1996.

ordusunun Bektaşî inancına bağlı olmasına, hele bu ordunun yüzyıllar boyu Bektaşilerle irtibatlı kalmasına neden izin verdi?»

Bilindiği üzere Türk Sünniliği günümüzde -*Milli Türk Müslümanlığı*- olarak son şeklini almış ve beşerî bir din niteliğini kazanmış olsa da büyük ölçüde Emevi dönemi Arap İslâmcımığının yozlaşmış bir kopyasıdır. İslâm'dan tamamen farklı olan bu dinde ***«tevkifiyye»***nin artık bir önemi bulunmuyor olsa da kitâbî niteliği ile kurallı ve formel bir yapıya sahiptir. Onun için her Sünni *(dindar)* Müslüman, -*açığa vurmasa da*- kitabî hiçbir özelliği olmayan Bektâşîliğe ve Alevîliğe karşı önyargılıdır. Hal böyle olunca Osmanlı devletinin Sünni yöneticileri, Yeniçeri askerlerinin Bektaşi Tarikatına bağlanmalarını nasıl kabul ettiler?

Aslında bu sorunun cevabı bir muamma değil. Ancak açıklamasının yeri de burası değildir. Konumuz, bilindiği üzere: ***«Tarikat, Siyaset ve Müslümanlık İlişkileri»***dir. Fakat buna kısaca şöyle bir açıklık getirebiliriz:

İslâm değil, fakat ***Müslümanlık*** ve ***bâtınîlik*** *(yani tarikatların tümü)*, siyaset için birer ideal araç sayılırlar. Nitekim bu iki dinsel yapı (***Müslümanlık*** ve ***bâtınîlik***) arasında hem sıkı bir ilişki bulunmaktadır hem de *(İslâm'ın aksine)* bunlar birer sömürü aracı olmaya müsaittirler. Bu ilgiyle vurgulamak gerekir ki 1200'lerden itibaren şekillenmeye başlayan bugünkü Müslümanlığın altyapısını aslında batınîlik akımları oluşturmuştur.

Günümüzün yerli oryantalistleri tarafından ***«Heterodoks İslâm»*** diye sorumsuzca isimlendirilen ***BATINÎLİK***; temelde ***Melâmetîlikten*** türeyerek gelişen; ***Bâbâîlik***, ***Yesevîlik***, ***Âhilik***, ***Kalenderîlik***, ***Haydarîlik***, ***Saltukîlik***, ***Hurûfîlik***, ***Bektâşîlik***, ***Nûrbakşîlik***, ***Zünnunîlik***, ***Celâlîlik***, ***Dedebabalık*** ve ***Harabatîlik*** akımlarının tümü için kullanılan ortak isimdir. Anadolu Milli Türk Müslümanlığı işte bu akımların harmanlanmasıyla oluşturulmuş bir üründür *(senkretik bir dindir.)* Osmanlı Devleti'nın kurulduğu günlerde *(Selçuklulardan artakalan)* şehirli Sünni bir azınlık hariç, Anadolu halkının büyük çoğunluğu, din olarak bu batınî akımların bağlılarından oluşuyordu. Bugün koyu birer Sünni olarak özellikle *Nakşibendi-Osmanlıcılar* tarafından lanse edilmeye çalışılan ilk Osmanlı padişahları da büyük ihtimalle batınî inançlara bağlı idiler. Belirtmek gerekir ki Osmanlı ailesinde Sünnileşme, Muhtemelen **Fatih Sultan Mehmed** zamanında başlamıştır. Oğluna, (*Yezid'in babası* anlamına gelen) **Bayezid** adını vermiş olması bunu kanıtlamaktadır. Bu nedenle, -*toplumun çoğunluğunu batınîler oluşturduğu için*- Yeniçerilerin vaktiyle Bektaşî tarikatına bağlı olmaları olağan karşılanıyordu. Unutmamak gerekir ki Osmanlı devletinin politikaları 1826'yılına kadar asırlar boyu tekdüze bir şekilde devam etmemiş, özellikle din konusunda evrim geçirmiştir. Sünnîlik; muhtemelen İlk Osmanlı Medresesinin 1331'de İznik'te kurulmasından sonra gelişmeye ve yayılmaya başlamıştır. Devletin bu uzun süre boyunca Bektaşilikle siyasi temas halinde bulunmuş olması ise ancak tarihî arka plan ışığında incelenebilir.

Batınîliğin yanı sıra Sünnîliğin de aynı zamanda siyasette bir araç olarak kullanıldığını bu münasebetle vurgulamak gerekir. Çünkü Irkları ve dilleri farklı olmasa da Osmanlı Devleti'nin çekirdek toplumunu oluşturan iki cepheden Sünni kesim özellikle -***Yavuz Sultan Selim****'den itibaren*- önem kazanmaya başlamıştır. Bu kesim, aslında Selçuklu toplumundan kalma şehirli bir azınlık idi. Bu cephenin okumaya ve yazmaya önem vermesi ona çok geçmeden devlet nazarında itibar kazandırmıştır. Nitekim padişahlar

bu kesimi teşkilâtlandırmak ve desteğini kazanabilmek için şehirlerde oldukça görkemli büyük camiler inşa ettirmişlerdir. Devletin sivil kadrolarına yalnızca Sünniler alınmıştır. Şu var ki Sünnilerin kurduğu ***Rufaîlik***, ***Kadirîlik***, ***Şâzelîlik***, ***Esmerîlik***, ***Halvetîlik Şa'bânîlik***, ***Gülşenilik*** ve ***Nakşibendilik*** gibi tarikatlar, gerek devlet gerekse toplum için karanlık bir gelecek hazırlamıştır. Devletin sosyolojisini deforme ederek çöküşünü hızlandıran önemli faktörlerden biri de Sünnilik perdesi altında organize olan bâtınî akımlardır. Bunlardan özellikle Halidîliğin getirdiği yıkım, Türkiye toplumu için tarifi imkânsız acılarla sonuçlanmıştır. İlerleyen satırlarda açıklanacağı üzere, bu tarikata bağlı odakların çıkardığı karışıklıklar ve İsyanlar bu gerçeği somut şekilde kanıtlamaktadır.

***

Halid-i Bağdâdî, 1811'de Nakşibendîliği Hindistan'dan getirip Ortadoğu'da yaymasıyla birlikte siyasetin dikkati bu şahıs üzerinde odaklanmıştır. Şöhreti çok kısa zamanda İmparatorluğun her köşesine yayılan **Bağdâdî**, ilk başta Padişahı şüpheye düşürmüş ise de Hükümdarın etrafını çoktan kuşatmış olan onun cerbeze yandaşları Sultanı ikna etmekte gecikmemişlerdir; O kadar ki Nakşibendilik saray mensuplarını bile etkisi altına almıştır. Nitekim **II. Mahmud**'un kızı **Âdile Sultan** (1826-1899) bile Nakşibendî tarikatı şeyhlerinden Bâlâ Tekkesi şeyhi **Ali Efendi**'ye (ö. 1877) mürid olmuştur.

Yeniçeri Ocağının kaldırılması ve Bektaşi Tarikatının yasaklanmasından sonra Osmanlı yönetimi Nakşibendilere büyük önem verdi. Bektaşilerin birçok tekkesi yıktırıldı. Ayakta kalmasına izin verilen tekkeler ise Nakşibendi şeyhlerine tahsis edildi.[222] Bunun üzerine **Halid-i Bağdâdî**'nin halifeleri *(temsilcileri)* Kürdistan'a, Anadolu'ya, Kafkasya'ya Mısır'a ve Balkanlara dağılarak, aşkla, canla, başla bu tarikatın misyonerliğini yaptılar. Neo Nakşibendiliği, -*yeni adıyla*- Hâlidîliği Müslümanlığın da ötesinde yeni bir din gibi yaymaya çalıştılar. Bu elemanlar, Osmanlı yönetiminin politikaları doğrultusunda özellikle üç konuda devleti *(kısa süreli ve sınırlı da olsa)* rahatlatan başarılar elde ettiler.

1) Vahhabîliğin Anadolu'ya sıçramasını önlediler.

2) Osmanlı toplumunun ***«tevhid»*** ile tanışmasını engellediler. Nakşibendi şeyhlerinin devlet adına elde ettikleri, belki de en büyük başarı bu oldu. Çünkü Avrupa'da sanayi devrimi sonrasında bilim ve düşünce alanında yaşanan gelişmeler, İslâm coğrafyasında Kur'ânî uyanışı mutlak surette tetikleyecek idi. Bu ihtimal çok güçlü idi. Fakat **Halid-i Bağdâdî**'nin ve halifelerinin yoğun mistik faaliyetleri sonucu bu olasılık kesin şekilde önlendi. Hinduizm'in ***«Hûşderdemciliği»*** İslâm'ın zikir ve dualarıyla harmanlandı. ***Teveccüh***, ***râbıta*** ve ***hatm-i hâcegân*** ritüelleri tekkelerde, camilerde, hatta evlerde bile sürekli icra edildi. Böylece -*bilinçaltı motivasyon seanslarıyla*- toplumun neredeyse tamamı hipnotize edilmiş oldu; Histerik cezbe nöbetleri geçiren insan sayısı arttı. Halk ileri derecede sofulaşarak meczup bir topluma dönüştü. Yobazlık yaygın bir hal aldı.

[222] Bkz. **Prof. Dr. Gülay YILMAZ**, Bektaşilik ve İstanbul'daki Bektaşi Tekkeleri Üzerine Bir İnceleme, s:33. Akdeniz Üniversitesi. Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies, XLV (2015), 97-136. Ayrıca bkz. **Prof. Dr. Mustafa ALKAN,** Hacı Bektaş-ı Velî Tekkesi'ne Nakşibendî Bir Şeyhin Tayini: Merkezî Bir Dayatma ve Sosyal Tepki.

Böylece İslâm'ın o zamana kadar kalabilmiş olan sönük izleri de tamamen silinerek Müslümanlığa büyük bir sertlik kazandırıldı.

3) Halidî şeyhleri, Kürt aşiretlerini bölüşerek onları karşıt kamplar haline getirdiler. Bu faaliyetler, Kürtler arasındaki birlik ve dayanışma ruhunu söndürdü. Bu değişim, sonuç olarak Kuzey Mezopotamya'da varlığını sürdüren; ***Erdelân, Soran, Behdînan, Hakkâri, Baban ve Botan*** gibi Kürt prensliklerinin -*kısmen İran, bir kısmı da Osmanlı güçleriyle*- ortadan kaldırılmasına ortam hazırladı. Bu beyliklere son verilince bir otorite boşluğu meydana geldi. Bölgenin özerk statüsü kaldırılınca dengeler bozulmaya başladı. Bu boşluğun doğurduğu kargaşa ortamında Kürt prensleri, aşiret ağaları ve Şeyhler arasında uzlaşmazlıklar baş gösterdi. Doğulu Nakşibendi şeyhleri, Kürt prensleriyle ve aşiret ağalarıyla siyasi alanda rekabete girdiler. Ancak bu zümrenin önemli bir avantajı vardı. Her biri kutsal bir kişiliği temsil ediyordu. Bu yüzden -*çoğu dindar olan*- Kürtler arasında saygın birer makama sahip oldular. İşte bu etkiyledir ki bölgede faaliyet gösteren Nakşi şeyhleri arasında özellikle -*geniş bir çevreye ve büyük bir üne sahip bulunan Nehrî Tekkesinin şeyhi*- **Ubeydullah** Bir Kürt devleti kurmak için harekete geçti.

Aslında Halidîliği Süleymaniye'den Hakkari'ye taşıyan, **Ubeydullah**'ın babası **Taha**'nın vaktiyle böyle bir niyet beslediği sanılmaktadır. **Bağdâdî**'nin ünlü halifelerinden olan **Taha** (1792-1853) Hakkari'nin Şemdinli (Şemdinan) ilçesine bağlı Nehrî köyünde bir tekke kurarak **Halid-i Bağdâdî**'nin vekili sıfatıyla tarikatçılık faaliyetlerine 1800'lerin ortalarında başlamıştı. Kısa sürede ünlenen bu şahsın ölümünden sonra yerine Kardeşi **Muhammed Salih** geçti ise de **Taha**'nın misyonunu oğlu **Ubeydullah** (1826-1883) devam ettirdi. Siyasete çok meraklı olan bu şeyh, mesleğinin sınırlarını aşarak bir Kürt devleti kurma macerasına kapıldı. Amerika'nın 1800'lerde İranı'ın Urmiye kentinde görevlendirdiği Misyoner **Dr. Cochran**'a 05 Ekim 1880 tarihinde bir mektup göndererek bu konudaki düşüncelerini ona anlattı.[223] Bölgedeki Kürt halkının zulüm gördüğünden şikâyetçiydi. Adaletli bir yönetim istiyordu. Osmanlı Devleti ise bu sıralarda tehlikeli gelişmeler karşısında sarsılıyordu. Merkezden çok uzak olan bu bölgede asayişi ve adaletli bir düzeni sağlamaktan acizdi. Bu çelişkiler **Ubeydullah**'ı heveslendirdi. O, kendi yöntemi ile bir düzen kurmak istiyordu. Coğrafi konumun ve Konjonktürün doğurduğu bu zorunlu sebep Şeyhi -*ister istemez*- olayların içine çekti. **Ubeydullah** çok geçmeden 1879'da Osmanlı Devleti'ne karşı silahlı bir isyan hazırlığı içine girdi. Botan Emiri **Bedirhan Bey** de 1843-46 yıllarında Osmanlı Devleti'ne başkaldırmıştı. **Ubeydullah** -*etrafındaki kalabalıklara güvenerek*- belki de onu örnek alıyordu. Ancak bu şeyhin temelde silah ile bir ilişkisi olmamıştı. Çünkü mistik bir şahsiyetti. Etrafına (mürit) sıfatıyla kümelenen kalabalıklar da düzenli bir silah eğitimi görmüş değillerdi. Tabiatıyla Şeyh **Ubeydullah**

---

[223] **Şeyh Ubeydullah**'ın **Dr. Cochran**'a yazdığı -*ve içinde niyetini ve özlemlerini dile getirdiği*- mektup şöyledir:

«500.000'den fazla aileden müteşekkil olan Kürt milleti ayrı bir halktır. Dinleri faklıdır ve yasaları ve gelenekleri ayrıdır... biz de farklı bir milletiz. Biz de kendi işlerimizin bizim elimizde olmasını istiyoruz; ki böylece kendi suçlularımızın cezalandırılmasında güçlü ve bağımsız olabilen diğer milletler gibi imtiyazlara sahip olalım... Bizim amacımız budur... Aksi takdirde, Kürdistan'ın tamamı, (Fars ve Osmanlı) hükümetlerinin ellerinde çektikleri sürüp giden kötü fiillere ve baskıya son veremedikleri için meseleyi kendileri ele alacaklardır.» (Kaynak: Dr. Orhan Örs, II. Abdülhamid'in Kürt Politikası 1876-1909, Doktora Tezi, s:203. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü.)

bu başıbozuk mürit kalabalığının başında Osmanlı'nın düzenli güçleri karşısında direnemezdi.

Vaktiyle İran Şahı **Muhammed Kaçar** ile **Ubeydullah**'ın babası **Taha** arasında kurulmuş olan samimi ilişkiler bu sıralarda bozulmuş, ikisinin halefleri birbirine diş biler duruma gelmişlerdi. Yeni şah **Nasiruddin**, Babasının Osmanlı sınırına yakın yerlerde **Taha**'ya vaktiyle tahsis ettiği **iki köyün gelirini** kesince **Şeyh Ubeydullah** harekete geçti. 1880 yılı Temmuz ayında 5 şeyh, 21 halife ve 42 katibin katıldığı bir konferans düzenleyerek İran'a karşı savaş açılması kararını aldı.[224] Aynı yılın eylül ayında da İran'a saldırdı. Fakat Tebriz'e doğru ilerlerken karşılaştığı İran ordusuna yenildi ve geri döndü. Bu olay Osmanlı hükümetini ürkütmüş **Ubeydullah**'a karşı tedbir almaya yöneltmiştir. Bu niyetle **II. Abdülhamid** onu İstanbul'a davet etmiş, bir süre göz hapsinde bulundurmuş, buna rağmen kendisine maaş bağlamış ve üst düzey bir devlet misafiri olarak ağırlamıştır. Fakat **Ubeydullah** kısa bir süre sonra İstanbul'dan kaçarak *(Batum üzerinden)* tekrar Nehrî'ye döndü.[225] Bu kez Osmanlı Devleti'ne karşı İsyan hazırlığına başladı. Oğlunun düğünü bahanesiyle davet ettiği binlerce müridini silahlandırmaya çalışırken devlet onun bu hazırlığından haberdar oldu. Nihayet Osmanlı güçleri tarafından ***Oramar*** Kalesinde sıkıştırılarak Oğlu **Abdülkadir** ile birlikte yakalandılar. İskenderun'da gemiye bindirilerek Mekke'ye sürüldüler. **Ubeydullah** 1883 yılında orada öldü. Oğlu **Abdülkadir** ise İstanbul'a dönebilmek için ancak 13 yıl sonra 1895 yılında izin alabildi. Fakat 1898 yılında tekrar sürüldü. **Abdülkadir** Bu kez Taif'e gönderildi. 1908 yılında İstanbul'a dönerek Ayân Meclisi (senato) reisliğine seçildi. İçine sürüklendiği siyasi macerası Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında da devam etti ve onun sonunu hazırladı. 1925 yılında parlak veren Palolu **Şeyh Said** İsyanında parmağı olduğu gerekçesiyle oğlu **Muhammed** ile birlikte İstanbul'da yakalanarak Diyarbakır'a götürüldüler. İstiklâl mahkemesinde (şeklen) yargılanarak 27 Mayıs 1925 günü idam edildiler.

Abdülkadir'in önemli bir hatası, mahkeme heyetinin kanaatini etkileyerek hakkında idam kararının verilmesine sebep olmuş olabilir; Yaşına ve tecrübelerine rağmen **Abdülkadir,** vaktiyle yazdığı bir şiirde genelleme yaparak bütün Türklere ağır hakarette bulunmuştur. Hayatıyla ödediği bu dil belâsının bir sonucu olarak hemen her Türk insanını rahatsız eden, onun -*kabul edilemez*- ifadesi şöyledir:

«Türkler, bütün Türkler utanmazlar.
Aslanlar durmayınız, hücum ediniz!
Müşrikler mebus olmuşlar»[226]

Irkçı Türk Nakşibendîlerin bu gerçeği bilmezden gelerek onu şehit ilân etmeleri ilginç bir çelişkidir. Ansiklopedilerinde geçen ibare aynen şöyledir: ***«Seyyid Ubeydullah hazretlerinin iki oğlu olup bunlardan Seyyid Abdülkadir Efendi İstanbul'da A'yân***

---

[224] Bkz. İbrahim Baz, Sünni-Şii Sınırında Nakşibendî-Hâlidî Şeyhlerinin Ehl-i Sünnet Savunması, Dergipark -36- Tasavvuf Dergisi.

[225] Bir rivayete göre *«Şeyh 1882 Temmuzunda Ramazan bayramı sırasında, tacir kılığına girerek, sahte bir pasaportla, Fransız şirketlerinden birine ait Pak isimli gemiyle Poti'ye oradan da Hakkari'ye kaçar.»* (Kaynak: Alişan Akpınar, Sezen Bilir, Tacim Sebüktegin, **Şeyh Ubeydullah** İsyanı Üzerine Yeni Belgeler. http://www.art-izan.org/artizan-arsivi/seyh-ubeydullah-isyani-uzerine-yeni-belgeler/)

[226] **Behçet Cemal**, Şeyh Sait İsyanı, Sel Yayınları s. 88-89. İstanbul-1955

reisi (senato başkanı) idi. Seyyid Abdülkadir Efendi Diyarbakır'da oğlu Seyyid Muhammed ile birlikte şehîd edildi»[227]

Aslında ırkçıların bu büyük hatayı görmezden gelmelerinin arkasında çok önemli bir neden bulunmaktadır. Bunu kısaca şöyle açıklamak mümkündür:

Bilindiği üzere **Yavuz Sultan Selim** döneminden günümüze kadar devlet sürekli olarak bir *«Kürt sorunu»* ile karşı karşıyadır. Bu sorunu çözüme kavuşturmak için yönetimler asırlardır çeşitli yollar denemiş iseler de hiçbirinden kesin sonuç alınamamıştır. Kürt kökenli **Halid Bağdâdî** ortaya çıkınca -*ekibiyle birlikte*- bu şahıs, *(biraz önce de açıklandığı üzere)* ancak üç hedefin gerçekleştirilmesinde kullanılabildi.

* Toplum hipnotize edildi ve sakinleştirildi;
* Vahhabiliğin Anadoluya sıçraması önlendi;
* Tevhidî uyanışın önüne geçilerek Müslümanlık canlı tutuldu. Fakat Kürt sorunu çözüme kavuşturulamadı.

Cumhuriyetin çok partili dönemi başlayınca derin devletin önemli bir kolu olan aşırı milliyetçi Türk tarikatçılar yeni nesil Kürt Nakşibendi şeyhlerini angaje ederek Kürtleri bu yolla Türk potasında eritmeyi amaçladılar. Kurdukları ticari bir firma aracılığıyla -*hedeflerini gerçekleştirmek üzere*- yoğun faaliyetler içine girdiler. Bu kapsamda Kürt bölgesinin eski İsyancı Nakşibendi şeyhlerine yeniden ün kazandırmak için geçmişlerini karartmaya çalıştılar. Örneğin Türklere ağır hakarette bulunmuş ve idam edilmiş bir şeyhi, ansiklopedilerinde ***«şehit»*** diye nitelediler.

İdam edilen bu şeyhin hatası ise ettiği hakaretle sınırlı kalmamıştır. Dikkat edilirse yukarıdaki şiirinde ***«müşriklerin mebus olduğunu»*** da sözlerine ekliyor; Burada sormak lâzım; Acaba Hint inanç ve ritüellerini İslâm'ın değerleriyle harmanlayan ve icat ettikleri dine Müslümanlık adını veren tarikatçı kripto şeyhler mü'min midirler?! Nitekim bu siyasetçi şeyhin kendisi de aynı zamanda bir tarikatçı idi.

Gerek Nehri şeyhlerinin gerekse ardılları olan Arvasîlerin Kürt davasına sahip çıkmış oldukları, inkâr edilemez bir gerçektir. Ancak onların tarikat şeyhi kisvesi içinde siyasete atılmaları, üstelik silaha sarılmaları büyük bir çelişkidir. Bu çelişkiler sarmalı içinde gizlenemeyecek kadar göze çarpan büyük bir çelişki daha vardır ki o da ırkçı Nakşibendiler tarafından (meşhur edilen) bir arvasîzâdenin Kürt kimliğini aleni bir şekilde inkâr etmesidir. Bu zat, ***«Doğu Anadolu Gerçeği»*** adlı kitabın yazarı **Ahmet Arvâsî**'dir.

Yazarın Kürtler hakkındaki bazı sözleri şöyledir:

«(…) bölücü unsurların etnik bir mânâ vermek istedikleri "Kürt" sözü üzerinde durmak gerekiyor. Ancak görülmektedir ki Orta-Doğu'da yaratılmak istenen sun'î bir millet'e ad olarak verilen Kürt teriminin açıklanması bugüne kadar bu meselenin ideologları tarafından dahi mümkün olamamıştır.»

[227] Bkz. Türkiye Gazetesi, İslâm Âlimleri Ansiklopedisi, Cilt: 18, s. 211. Tarihsiz-İstanbul.

«Bütün bunlara rağmen çeşitli yerli ve yabancı araştırıcı, kasıtlı olarak "Kürt" sözüne etnik bir menşe bulmaya çalışmışlar ve hâlâ da çalışmaktadırlar.»[228]

Nakşîliğin Halidî kolunu yaymak için yoğun propaganda çalışmaları yapan aşırı milliyetçi Türk tarikatçılar özellikle son yıllarda faaliyetlerine büyük bir hız vermişlerdir. Bu amaçla astronomik harcamalar yaparak kurdukları Vakıflar, TV. Kanalları ve radyolarla; ayrıca yayınladıkları kitaplar, dergiler, gazeteler ve yürüttükleri ev sohbetleriyle geçmişte siyasete karışan veya isyan çıkarmış olan Nakşi şeyhlerinin yıkıcı faaliyetlerini örtbas etmek için günümüzde büyük gayret sarf etmektedirler. İlginçtir ki *«akademisyen»* etiketini taşıyan bazı kimseler de -*yazıp çizdikleriyle*- bu propaganda furyasına destek vermektedirler.[229]

***

Şiddete yatkınlık bütün Nakşibendi zümrelerinde vardır. **Halid-i Bağdâdî**'in en ünlü halifesi olan **Muhammed Hânî**'nin ***«el-Behcetü's-Seniyye»*** adlı kitabında kaydettiği aşağıdaki sözler bu gerçeği kanıtlamaya yeter. **el-Hânî** diyor ki:

«Allah'ın sırf fazlı ve keremiyle, bol ihsanı ve nimetiyle, başarılı rast getirmesiyle öteden beri müjdelene geldiği ve aynı zamanda bu zincire bağlı bazı şeyhlerin geleceği doğru keşfederek müjdeledikleri gibi *(tarîkatımız)**, Sahib-i Zaman, Mehdi (aleyh'ir-rıdwân) ortaya çıkıncaya kadar devam edecektir. Çünkü bu tarîkat, Sıddıyqîliğin,*** *(yani Hz. Ebubekr'e bağlılığın)* ***sahip olduğu uyanıklığa paralel düşen uyumluluğun ta kendisidir. Amaç ise, insanları hakka çağırmak ve gerek gizli, gerekse aşikar yönetimi elde etmek, kaleleri ve ülkeleri ele geçirmek suretiyle gerçek ve en mükemmel kalıcılığa dönmektir.»***[230] Askeri terminoloji ile ifade edilen bu sözler aynı zamanda ve her halükârda siyaseti çağrıştırmaktadır.

---

[228] Bkz. S. Ahmet Arvasi, Doğu Anadolu Gerçeği, s. 13. Boğaziçi İlmî Araştırmalar Serisi:7 Boğaziçi yy. Ankara-1992

[229] Bkz.
* Bir grup Nakşbendi, Türkiye Gazetesi, İslâm Âlimleri Ansiklopedisi, İstanbul.
* Mevlânâ Hâlid-İ Bağdâdî Ve Hâlidîliğin Bingöl Ve Çevresi Üzerindeki Etkisi (Ulusal Sempozyum), Bingöl Üniversitesi, Bingöl-20107.
* Bingöl Araştırmaları Dergisi, Cilt:5. Sayı:1 Bingöl-2018
* Barışta "Sivil Kale", Savaşta "Ordu": Doğu Ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Hâlidî Dergâhları, Şırnak Üniversitesi İlâhiyât Fakültesi Tasavvuf Anabilim Dalı, 1. Baskı, Ankara-2020
* **Prof. Dr. Abdülcebbar KAVAK**, Müceddidî Şeyhi Mevlânâ Halid el-Bağdâdî'nin Ortadoğu'daki Misyonu, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, 2017.
* **Prof. Dr. Abdülcebbar KAVAK**, Mevlânâ Halid el-Bağdâdi'ye Göre İrşad ve Mürşid-i Kâmil, Şırnak Üniversitesi İlâhiyât Fakültesi Dergisi, sayı:22. 2019
* **Prof. Dr. Abdülcebbar KAVAK**, Bitlis Küfrevi Tekkesinin Ağrı'daki Temsilcileri Ve Şehrin İlmî Ve Manevî Hayatına Tesirleri, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN.
* **Prof. Dr. Abdülcebbar KAVAK**, Nakşibendîliğin Ortadoğu'da Yayılmasında Mevlana Halid El-Bağdadî'nin Rolü. A.İ.Ç.Ü İslâmi İlimler Fakültesi. Tarihsiz.

[230]. Bkz. **13**/محمد بن عبد الله الخاني، البهجة السنية، ص. **el-Hânî**'in *(yukarıda Türkçeye tercüme edilen)* Arapça ifadesi şöyledir:

Nitekim siyasetle ilgilenme huyu başta **Halid-i Bağdâdî** olmak üzere ona iman etmiş olanların hepsinde; ***Nehrî*** tekkesinin şeyhlerinde ve onlara bağlı olan ardıl tekkelerin temsilcilerinde ve mensuplarında da vardı; Bu huy onlarda bugün de devam ediyor. Bunlardan özellikle iki aile dikkat çekmektedir: **Arvâsîler** ve ***Küfrevîler*** (Kufralılar)… Arvâsîlerin lideri **Sıbgatullah Arvâsî** ile Küfrevî ailesinin büyüğü olan **Muhammed Küfrevî** (1775-1898)**,** Nehrî Tekkesinin başı olan **Taha**'ya bağlı idiler. Onun birer halifesi ve temsilcisi idiler. Taha öldükten sonra bu iki aile onun geniş muhiti üzerinde egemenlik kurmak için rekabete giriştiler. Araları açıldı ve birbirine karşı olan husumetleri büyüdü. O kadar ki Küfrevîler gerek Arvâsîleri, gerekse onlara bağlı olan tarikatçı kümelerinin hepsini sapık olarak damgaladılar. ***«Sıbgatullah Arvâsî'nin Şeyh Ubeydullah tarafından tard edildiğini»*** yani tarikattan atıldığını ileri sürüyorlardı. *(Siirtli Hazinodğulları ailesi de Küfrevîleri destekliyordu. Bu iki aile, Nehrileri ve onlara bağlı olan gerek Arvasîleri gerekse Tağileri kendi müritleri arasında devamlı kötülediler.)* Arvâsîler ve onlara bağlı Norşin'deki ***(Abdurrahman-ı Tağı)*** tekkesinin çevresi ise Küfrevilerin suçlamalarına aldırış etmediler. Gittikçe muhitlerini genişletmeye ve Küfrevilerin çevresini daraltmaya çalıştılar. Bunda da çok başarılı oldular. Bunun önemli bir nedeni vardı;

Küfrevî ailesi merkezlerini Bitlis'te kurmuşlardı. Dolayısıyla şehirli idiler. Müritlerinin aksine Türkçe konuşuyorlardı. Bu konum onların sosyetikleşmesine yol açtı. Herkese tepeden bakıyorlardı. Müritleri ile aralarına mesafe koymuşlardı. Kendilerine özgü bir protokol de geliştirmişlerdi. Bu protokolün kurallarına göre muhataplarıyla görüşüyorlardı. Sıradan müritler onlara kolayca ulaşamıyordu. Küfrevî şeyhlerine yürekten iman etmiş olanlar hariç, geriye kalan müritleri zamanla çözülüp bu aileyi terk ettiler. Hatta onların karşıtları olan Arvâsîlere ve ardılları olan Norşin'deki ***(Abdurrahman-ı Tağı)*** tekkesi şeyhlerine bağlandılar. Böylece Küfrevî ailesi, *-tabir caizse-* gittikçe kan kaybetti. Klasik bir Nakşibendi şeyh ailesi olmaktan uzaklaştı. Arvâsîler ve onları ayakta tutan Norşinliler ise yayılmaya ve günümüze kadar açılmaya devam ettiler. Bu kola bağlı olan Suriye'nin kuzeyindeki ***Haznevîler Tekkesi*** ile bu tekkeye bağlı Adıyaman'daki ***Menzilciler Tekkesi*** zincirleme olarak birbirini desteklemek suretiyle bu kolun muhitini gittikçe genişlettiler; *-Nehrililer döneminden beri içine sürüklendikleri siyasi maceralarına ve çıkardıkları isyanlara rağmen-* günümüzde şöhretin zirvesini yakaladılar.

İki aile arasındaki bu rekabet ve uzlaşmazlık devam ederken özellikle Arvâsîler aynen *(bağlısı oldukları)* Nehrî tekkesinin şeyhleri gibi siyasete heveslendiler; onları taklit ettiler. Müridin şeyhini taklit etmesi, ona benzemeye çalışması, Nakşibendi tarikatında önemli bir ilkenin ***«telebbüsî râbıta»***nın psikolojik sonucu olarak ortaya çıkar.[231]

وَقَعَ الاصْطِلاَحُ بَيْنَ إخْوانِ الطريقة والصّلاَحِ عَلَى تَسْمِيَتِهَا مِنْهُ خَالِدِيَّةً إلَى أنْ تَتّصِلَ مِنْ مَحْضِ فَضْلِ اللهِ وَكَرَمِه وَجَزِيلِ إحْسَانِه وَنَعَمِه بتَوْفِيقِه النّجيحِ عَلَى حَسَبِ مَا بُشِّرَ وَبَشّرَ به بَعْضُ مَشَايِخِ هَذِه السّلْسِلَة بالْكَشْفِ الصّحِيحِ بِحَضْرَةِ الْمَهْدِيّ صَاحِبِ الزّمَانِ عَلَيْهِ الرّضْوَانِ، لأَنّ هَذِه الطّرِيقَةَ هِيَ الْمَلائِمَةُ الْمُنَاسِبَةُ لِمَا يَكُونُ عَلَيْهِ مِنَ الصّحْوِ الصّدِّيقِيّ وَالرّجُوعِ إلَى الْبَقَاءِ الأَتَمِّ الْحَقِيقِيّ بِدَعْوَةِ الْخَلْقِ وَهِدَايَتِهِمْ إلَى الْحَقّ بِرِيَاسَتَيِ الظّاهِرِ وَالْبَاطِنِ، وَفَتْحِ الْقِلاَعِ وَالْمَوَاطِنِ وَهِيَ مُتّصِلَةٌ بِحَبْلِ اللهِ الْمَتِينِ إلَى يَوْمِ الدّينِ.

[231] Son dönemin Nakşbendî teorisyenlerinden **Abdulhakîm Arvâsî'**ye ait bu konu hakkındaki bazı açıklamalar sadeleştirilmiş olarak şöyledir:

«Pîrin kıyafet ve heyetine aynen bürünmek, kendini mürşid şeklinde görmek ve hayâl etmek... Bu vaziyette meydanda olan sanki pirdir, kendisi değil... Bu kısım râbıta ibâdetlere mahsustur. Mesela

Nitekim Arvâsîler de Nehrî şeyhleri gibi Kürtlerin ezildiğini bahane ederek sahneye çıktılar. Çok ilginçtir; Nehri şeyhleri *(Taha ve varisleri)* **Hz. Hasan**'ın soyundan geldiklerini, Arvâsîler de **Hz. Hüseyn**'in soyundan geldiklerini ileri sürüyorlardı. Yani her iki aile de -*bu iddialara göre*- Arap kökenli idiler. Fakat her iki aile de Kürtçülük ideolojisine kendilerini kaptırmışlardı. Aslında onları kültürel şartlar ve konjonktür yönlendiriyordu. Bu aileler yüzyıllardan beri Arap dünyasından kopmuş Kürtlerle haşir neşir olmuşlardı. Her iki ailenin de günlük konuşma dili Kürtçe idi. Onların aksine örneğin Siirtli ***Hazin oğulları*** ile Mardinli ***Hâmidîler*** Arapça konuştukları için silik kaldılar ve zamanla Küfrevîler gibi çöktüler.

Arvâsîlerden *(Osmanlıların son günlerinde)* normal yollarla siyasete atılmış olan kişi **Taha Arvâsî**'dir. (1864-1928) Bu şahıs ***"İkinci Taha"*** ve ***"Küçük Taha"*** olarak da tanınır. Hakkâri Sancağı'nın merkezi olan Başkale'de doğdu. Klasik medrese eğitimi aldı. Ayrıca devlet okullarında pozitif bilimler üzerine aldığı derslerle kültürel bir düzey kazandı. **Taha Arvâsî**, **Hüseyin Hilmi Işık** ve **Necip Fazıl Kısakürek** tarafından ünlendirilen **Abdülhakim Arvasi**'nın kardeşidir. Çeşitli memurluklarda bulundu. 1908'de Hakkari mebusu seçildi. Meclis-i Mebusan'ın feshedilmesinden sonra Irak'a gitti. Bir süre sonra memleketine dönerek 1918'de Van Müftülüğüne atandı. Cumhuriyet döneminde de çeşitli görevlerle memurluk yaptı ve 1928'de Ankara'da öldü. **Taha Arvâsî**, şeyh sülalesinden gelmesine ve Nakşi şeyhlerinin hemen hepsinden çok daha bilgili ve kültürlü olmasına rağmen şeyhliği meslek edinmemiştir. Bu nedeni, onun aydınlanmış olmasında aramak gerekir.

Arvâsî tekkesinin en büyük temsilcisi ve Hakkarili **Taha**'nın halifesi olan **Sıbgatullah Arvâsî**'nin ve sekiz oğlunun siyasetle ilgilendiklerine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır. Üç oğlu, zaten henüz çocuk yaşta ölmüşlerdir. Öbür beş oğlu da -*bilindiği kadarıyla*- siyasete karşı pek hevesli olmamışlardır. Ancak **Sıbgatullah**'ın üç torunu ***(Nur Muhammed**'in iki oğlu)* **Şihabuddîn** ve kardeşi **Muhammed Şirin** ile ***(Celâlüddîn**'in oğlu)* **Ali**[232] başbaşa vererek Osmanlı yönetimine karşı isyan hazırlığı içine girdiler (Ancak Ali'nin isteksiz olduğu sanılmaktadır.). Bunların, -*dedeleri **Sıbgatullah**'tan itibaren ailece bağlandıkları*- Nehri Tekkesinin şeyhlerini taklit ettikleri anlaşılmaktadır. Aslında bu üç Arvâsî şeyhini kışkırtan biri vardı; **Molla Selim**.[233]

Kur'ân dinlerken gözlerini yumar ve kendisini pîrin vücud ve kıyafetinde görür. Olan, sanki pîrdir, kendisi değil... Keza Kur'ân ve «Delâil» okurken, vaaz ve ders dinlerken, namaz kılarken kendisini mürşidin kıyafet ve heyetinde hayâl eder. Namazda kıyam (ayakta duruş), kuud (oturuş), ve kıraat (Kur'ân okuyuş) fiillerini yerine getiren sanki pîrdir, kendisi değil... »

«Bu son nokta şekline (Telebbüsî râbıta - kılığa bürünme) râbıtası ismi de verilir.» (Kaynak: **Abdulhakîm Arvâsî**, İstanbul-Süleymaniye Kütüphânesi, Celal Ötüken bölümü /232; Üniversite Kütüphânesi, 438/21 ve Beyazıt Devlet Kütüphânesi, 243435 sayı altında bu risâleden birer nüsha bulunmaktadır.)

[232] **Seyyid Ali**, Demokrat Parti Bitlis Milletvekili **Selahattin İnan**'ın babasıdır. Onun oğlu *(ünlü parlamenterlerden)* ***Kamran İnan***'ın da dedesidir.

[233] **Molla Selim** (1849-1914). Aynı zamanda **Said-i Nursi**'nin ve ***(Mesut Barzânî**'nin babası)* **Molla Mustafa Barzânî**'nin de hocasıdır. **Molla Selim** çok faal bir çeteciydi. ***Bitlis***'in ***Khumaç*** köyünde oturuyordu. *«Kürd Teavün ve Terakkî Cemiyeti (1908)»* ve ***«Rexıstına İrşad»*** örgütünün kurucularındandır. ***"Nakşbendîliğin gizli yüzü"*** diyebileceğimiz karanlık dünyanın önemli figürlerinden biri de bu **Molla Selîm**'dir. (Kaynak: Feriduddin AYDIN, Dünden Bugüne Nakşibendilik, Basılmamış Eser. S.346)

Bu şahıs üzerinde ciddiyetle durmak gerekiyor. Çünkü **Molla Selim**'in hayat seyrini izlediğiniz zaman onun sıradan bir kişi olmadığını hemen anlarsınız. Gerek *-çağımızda yaşayan-* torunlarının verdiği bilgiler[234] gerekse resmî belgelere yansıyan yaşam öyküsü, davranış biçimleri, gözü kara atılımları, faaliyetleri ve kararları onun zeki, çok titiz, meraklı, sinirli, duyarlı, duygusal ve cesur biri olduğunu göstermektedir. Klasik medrese ilimlerinde başarı göstermiş, emsalleri arasında imrenilir biri olmuştu. Ancak kültürel ufkunun çok dar olduğuna burada işaret etmek gerekiyor. Zira, el-Ezher Üniversitesi'nden mezun olduğu iddia edilen bu şahsın, dünyanın kürevî olduğuna inanmadığı söylenmektedir!

Medreseli bir aileden gelen *(Zaza kökenli)* **Molla Selim,** 10 Temmuz 1850 tarihinde Bingöl'ün Karlıova ilçesi Göynük bucağına bağlı Azizan köyünde dünyaya geldi. Köklü bir medrese eğitiminden sonra **Molla Feyzullah** adında bir hocadan icazet aldı. Ancak o günlerde medreseler yozlaşmış, ilim yuvaları olmaktan çıkmışlardı. Modern eğitim müfredatından yoksun idiler. *(Günümüzde de durumları eskisinden pek farklı değil)* Bu köhne ve çağdışı mekânlarda *-hiç güncellenmemiş-* ***Arap dil grameri***, ***fıkıh***, ***tefsir***, ***akaid*** ve ***hadis*** gibi İslâmî konularda dersler verilirdi; biraz da mantık okutulurdu.1800'lerin ilk çeyreğinden sonra Nakşî-Halidî şeyhlerin baskısı altına giren özellikle Kürt medreselerinde ***tarih***, ***coğrafya***, ***matematik***, ***biyoloji***, ***astronomi*** gibi pozitif ilimler yasaklanmıştı. **Molla Selim** böyle bir ortamda okudu. Buna rağmen o, kendini yetiştirdi. Çok sınırlı da olsa emsallerinden farklı bir ufuk kazandı. Onun çok geçmeden politize olması belki bundan kaynaklanıyordu. Çünkü devletin çöküş nedenlerini kavrayabiliyor, toplumun içine sürüklendiği bunalımın arka planını az çok görebiliyordu, ama manzarayı tam anlamıyla okuyamıyordu.

1800'lerin sonuna doğru Nehri tekkesinin yanı sıra, bu odağın takipçisi olan Arvâsî şeyhlerinin doğuda kazandıkları ün ve geniş çevre, **Molla Selim**'in dikkatini çekmeye başladı. Çok geçmeden Arvâsîlerden **Şeyh Celâleddin**'in daveti üzerine ***Hizan***'ın ***Gayda*** köyüne gitti. Burası Arvâsîlerin başkenti sayılır. **Molla Selim** bir süre bölgenin nabzını yokladı. Arvâsîlerin bu havalide oluşturduğu sosyolojik atmosferi hayallerine ve heveslerine oldukça uygun buldu. Böylece girişeceği maceranın planlarını burada hazırlamaya koyuldu.

Molla Selim'in yaşadığı dönem, Osmanlı Devleti'nin en bunalımlı evresidir. O günlerde, Kürt bölgesinde yoğun bir Ermeni nüfus vardı. Müslüman Kürtlerle Hıristiyan Ermeniler arasında uyuşmazlıklar, anlaşmazlıklar ve zaman zaman

---

[234] Bu konuya yer veren kaynaklar arasında **Molla Selim**'in torunlarından Bingöl Üniversitesi'nde görevli Araştırmacı Yazar **Abdullah Demir**'in ***«Molla Selim-i Dımılı ve Bitlis İsyanı»*** başlıklı makalesi, önemli bilgiler içermektedir. Bu makale, Bingöl'de çıkan ***Detay Dergisi***'nin ikinci sayısında yayınlandı. Ancak makalenin metninde bazı tutarsızlıklar bulunmaktadır. Örneğin Hizanlı Arvâsî şeyhlerine ait medreseyi, yazar ***«Tağî Medresesi»*** olarak zikretmiştir. Oysa Tağî Medresesi Bitlisin ***Norşin*** *(Güroymak)* ilçesinde bulunmaktadır ve **Abdurrahman Tağî** tarafından kurulmuştur. Ayrıca yazar **Abdullah Demir**, **Molla Selim**'e **Sıbgatullah Arvasî** tarafından halifelik icazetnamesi verildiğini ileri sürmektedir. Bu iddia da tutarsızdır. Çünkü **Sıbgatullah Arvâsî'**nin öldüğü 1870 yılında **Molla Selim** 20 yaşında idi. Onun bu yaşta şeyhlik icazetnamesi almış olması *(tarikat geleneklerine bakılırsa)* imkânsız gibidir.
Söskonus makale için Bkz. https://www.bingolonline.com/haber/molla-selim-i-dimili-ve-bitlis-isyani_-72497.html

çatışmalar çıkardı. Rusya ve İngiltere bu durumdan yararlanmak istiyor, bölgedeki etnik unsurları kullanarak ortalığı karıştırmaya çalışıyorlardı. Öte yandan Amerika, özellikle İran ile Osmanlı coğrafyasının kesiştiği bölgede -*çok eskiden beri yerleşik bulunan*- Nastûrî Hıristiyanları Protestanlaştırmak için yoğun bir misyonerlik faaliyetine girişmiş idi. Osmanlı Devleti, bütün bunlardan çok daha önemli ve çok daha tehlikeli bir sorunla karşı karşıya bulunuyordu. Bunun adı ***«İttihad ve Terakki Partisi»*** idi. Bir siyasi parti görüntüsü veren bu korkunç teşkilât, aslında komplike bir mafya örgütü düzeninde -*eylemler gerçekleştirmek üzere*- organize olmuştu. Dış güçlerin içerideki köprüsü gibiydi. Devleti ele geçirmiş olan bu tehlikeli örgüt, âdeta bir cinayet şebekesine dönüşmüştü. Bir yandan azınlıkları birbirine düşürmek, öbür yandan onları isyancı olarak sahneye çıkarıp kendilerine suç işletmek, sonra da onları acımasızca cezalandırmak suretiyle Osmanlı devletini çökertmeye çalışıyordu. Üyelerinin çoğu Sabetaistlerden ve -*Hazarların artığı*- Balkan Yahudilerinden oluşuyordu.

Molla Selim bütün bunları görüyordu; fakat manzarayı doğru değerlendirebilecek bir bilgi ve mantıktan yoksundu. Çünkü o da sonuçta fanatik bir Nakşibendî mollası idi! Dolayısıyla, olup bitenlerin tamamından sırf devleti sorumlu tutuyordu. Devlet ile onu ele geçirmiş olan bu mafya örgütünü birbirinden ayırt edemiyordu. Telaşlı ve sabırsız bir karaktere sahip olduğu için Osmanlı yönetimine karşı bıçak gibi bilendi. Çok geçmeden şeyhlik postunu bir kenara iterek ideolojik ortama sürüklendi. Takipçisi olduğu bir üst tekkenin *(Nehri Tekkesinin)* şeyhi olan **Ubeydullah**'ı ve oğlu **Abdülkadir**'i taklit etmeye yeltendi. Şeyhinin ***(Sıbgatullah**'ın)* torunları olan ***(Nur Muhammed**'in oğlu)* **Şihabuddîn**'in de aynı zamanda hocası idi. Onu da kışkırttı. 08 Mart 1914'de birlikte harekete geçerek 19 Mart 1914 günü Bitlis kent merkezine saldırdılar. İsyan bastırıldı ise de Asiler 02 Nisan 1914 günü yeniden şehre saldırdılar. Çarpışmalar dört gün sürdü. Ondan sonra çeteler püskürtüldü ve yakalananlar Divân-ı Harb-i Örfî *(sıkı yönetim)* Mahkemesinde yargılandılar. **Sıbgatullah**'ın torunlarından Şeyh **Şihabuddîn**, kardeşi **Muhammed Şirin** ve amcaoğulları **Seyyid Ali** ile birlikte toplam 14 kişi, 23 ve 27 Nisan 1914 tarihlerinde idam edildiler. **Molla selim** -*birkaç yandaşı ile birlikte*- Rus konsolosluğuna sığındı ise de -*Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine Rus Konsolosluğu kapanınca*- Kasım 1914'te teslim alınarak idam edildi. Bu sıralarda Musul'da tekkesi bulunan -***Barzanî** ailesinden*- **II. Şeyh Abdüsselâm**[235] bir isyan başlatmış idi. O da yakalanarak Aralık 1914'de Musul'da idam edildi.

***

Osmanlı Devleti tarih sahnesinden çekildikten sonra da Nakşibendi şeyhlerinin siyasete karşı olan iştahları kesilmedi. Dolaylı da olsa *(Cumhuriyet döneminde)* siyasetin tuzağına düşen veya düşürülen Nakşibendî şeyhlerinden biri de Palolu **Şeyh Said**'dir. Halidîliğin, -*etkisi altına girdikten sonra*- ileri derecede yozlaşan Kürt medreselerinin tipik ürünlerinden biri de bu şeyhtir. ***Septioğulları*** adıyla tanınan ve Erzurum, Bingöl Elazığ hinterlandında faaliyet gösteren bu şahıs da öbür bütün Nakşî şeyhleri gibi bilinçten ve kültürel ufuktan o kadar yoksun idi ki bağlısı bulunduğu tarikatın kaynağından ve kökeninden bile habersizdi. Bu tarikatın temelindeki on bir ilkenin Budizm'den alındığını bilmiyordu. Buna rağmen İslâm'dan tamamen ayrı bir din olan

[235] **Barzanî** ailesinde **Abdüsselâm** adında iki Şeyh vardır. **Abdullah** oğlu **I. Abdüsselâm** (ö.1872); **Hâlid-i Bağdâdî**'nin halifesidir. 1914'de Musul'da idam edilen **II. Abdüsselâm** ise **Muhammed**'in oğlu, **I. Abdüsselâm**'ın da torunu ve **Molla Mustafa Barzanî**'nin kardeşidir.

Müslümanlık uğruna cihad yapmak için silaha sarıldı.[236] Senaryo Ankara'da hazırlanmış idi. O dönemde rejimin önündeki engeller ***«derin devlet»*** eliyle ortadan kaldırılıyordu. Bu teşkilâtın dört ünlü elemanından biri de **Kasım Ataç** adında bir milis binbaşısı idi.[237]

Kasım Ataç, aynı zamanda **Şeyh Said**'in bacanağı idi. *(İkisi de Milis Miralay **Cibranlı Halit Bey**'in enişteleri idiler.)* Derin devlet bu şeyhi tetiklemek için **Kasım Ataç**'ı ajan olarak görevlendirmişti. Bu ajan rolünü büyük bir başarı ile yerine getirdi. **Şeyh Said**'i ve yandaşlarını pusuya düşürerek ele verdi. 29 Haziran 1925 günü sabaha karşı **Şeyh Said**'le birlikte on bir Nakşibendi şeyhi daha Diyarbakır'da idam edildiler.[238]

***

Öyle anlaşılıyor ki Cumhuriyetin kurucularında paranoya derecesinde bir Nakşibendî fobisi vardı. Çünkü Nakşibendi şeyhleri öteden beri siyasete hevesli idiler. Nitekim tecrübeler bunu kanıtlıyor. Devleti yöneten Balkanlılar ekibi bu zümreyi, önlerinde duran büyük bir engel olarak görüyordu. Onun için bu engelden kurtulmak istiyorlardı. 1925 senaryosunda, Kürt bölgesinde geniş çapta bir Nakşibendi kıyımı gerçekleştirmişlerdi. Fakat bu engelin henüz tamamen bertaraf olduğuna inanmıyorlardı. Bu kez batı Anadolu'daki Nakşibendileri temizlemek için yeni bir senaryo hazırladılar. Buna göre 6 esrarkeş, *-figüran olarak kullanılmak suretiyle-* bir dizi cinayet tertip edildi. Askerliğini Menemen'de yedek subay olarak yapan **Mustafa Fehmi Kubilay** adında bir öğretmen, isyancı esrarkeşler tarafından öldürüldü. Olayın içyüzü dikkatlice incelenecek olursa, derin devletin bu zavallı genç ve tecrübesiz öğretmeni de figüran olarak seçmiş olduğu anlaşılır. Nitekim bu teğmen ve emrindeki müfrezeye gerçek mermi verilmemiştir!

Bu hadise birçok kaynakta farklı ideolojilere sahip kimseler tarafından çelişik şekillerde anlatılmıştır. Örneğin Nakşibendiler kendi yayınlarında; ***«Nakşileri temizlemek ve bütün dindarları yıldırmak»*** amacıyla bu olayların hükümet tarafından tertiplendiğini ileri sürüyorlar.[239] Tarikatçıların karşıtlarına ait şu cümleler ise aksini iddia ediyor ve Nakşibendilerle Kemalistler arasındaki asırlık savaş hakkında bir ipucu da veriyor: Kemalist cepheye ait yayınlardan 22 Aralık 2018 tarihli Sözcü gazetesinde yayınlanan

---

[236] Asırlardır Müslümanlığın sırları kripto ekipler tarafından başarıyla gizlendiği için ne yazık ki Türkiye toplumu İslâm ile Müslümanlık arasındaki uçurum hakkında hemen hiçbir şey bilmemektedir. Bu yüzden *-din konusunda kayda değer hemen hiçbir gerçek bilgiye sahip bulunmayan-* gazeteci, araştırmacı, hatta akademisyen etiketli çeyrek okumuş bir zümre bu iki dini birbirinden ayırt edememektedir. Bunlardan biri de **Uğur Mumcu**'dur. Ne ***İslâm***, ne de ***Müslümanlık*** hakkında gerçek anlamda bir bilgiye sahip olmadığı halde bu şahıs, yazdığı bir kitaba, maalesef ***«Kürt İslâm Ayaklanması»*** diye bir isim vermiştir. Halbuki bu ayaklanmanın İslâm ile hiçbir ilişkisi yoktur. Fakat Müslümanlıkla ilişkilendirilmesi belki uygun olabilir.

[237] Cumhuriyet döneminin ilk Derin devletinde görevlendirilen dört kripto eleman şunlardır: **Çerkez Ethem**, **Topal Osman**, **İsmail Hakkı Tekçe** ve **Kasım Ataç**.

[238] Bu şeyhlerin adları şöyledir: Melikanlı **Şeyh Abdullah**, Milis subayı **Şeyh Şerif**, Çanlı **Şeyh İbrahim**, Harput isyancılarından **Şeyh Ali**, **Şeyh Celâl**, Çanlı **Şeyh Abdullah**, Çanlı **Şeyh Ömer**, Hanili **Şeyh Adem**, Silvanlı **Şeyh Şemseddin**, Termili **Şeyh İsmail**, Termili **Şeyh Abdüllâtif**,

[239] Bkz. Necip Fazıl Kısakürek, Son Devrin Din Mazlumları, s: 120, Büyük Doğu yy. 3. Baskı. İstanbul-1974

ifade şöyledir: ***«Menemen'de şeriat yanlıları tarafından çıkarılan ayaklanmada Asteğmen Mustafa Fehmi Kubilay 88 yıl önce şehit edilmişti.»*** Ancak bu ifadede fahiş bir bilgisizlik örneği sergilenmiştir. Namaz, oruç hac ve kurban gibi İslâm'a ait ibadetleri de yapan tarikatçılar İslâm dininin mensupları gibi gösterilerek algı operasyonu ile okuyucu üzerinde yanıltıcı etki uyandırma yoluna gidilmiştir. Oysa Nakşibendilik ***Budizm***'den peydahlanmış mistik bir akımdır. İslâm'la hiçbir ilişkisi yoktur. Tam aksine Müslümanlık Dini'ni besleyen ve onu ayakta tutmaya çalışan kripto ekiplerin yönettiği ve devam ettirdiği tarihi bir mistik mekanizmadır.

23 Aralık 1930 günü Menemen'de sahnelenen senaryoda, *-hadise ile hiçbir ilgisi bulunmayan ve İstanbul'da oturan-* Nakşi şeyhi **Es'ad Erbilî** (1847-1931) ve oğlu **Mehmed Ali Erbilî**[240] Menemen'e götürüldüler. Şeklen yapılan bir yargılamadan sonra **Es'ad Erbilî'**ye, zehir yedirilerek öldürüldü. Oğlu **Mehmed Ali** ise idam edildi. Hadise ile ilgisi olduğu iddia edilen 28 kişi de 03 Şubat 1931 gecesi sabaha karşı idam edildiler. Derin devlet tarafından olayda görevlendirilen figüranlara ip satan **Hayim oğlu Jozef** adında bir Musevi'nin de idam edilmesi senaryoyu deşifre etmesi bakımından ilginç bir delildir.

Bu münasebetle hatırlatmak gerekir ki **Erbilli Es'ad**, mistik dünyasının sınırları içinde devamlı durmamış, aksine sözleri ve faaliyetleriyle zaman zaman siyasileri kuşkulandırmış ve onların dikkatini çekmiştir. Nitekim Yunanistan'a kaçan ve orada adını ve dinini değiştirerek Hıristiyanlığı seçen Suriyeli **Şeyh Sükûti**[241] ile ilişkileri vardı. Ayrıca Vaktiyle **II. Abdülhamid** aleyhinde konuştuğu için memleketi Erbil'e sürülmüştü.[242]

---

[240] Bu şahıs, ünlü şovmen Mehmet Ali Erbil'in dedesidir.

[241] Bu şahıs, vaktiyle Manisa Mutasarrıfı ve Menemen eski Belediye Başkanı Giritli **Hüsnü Bey**'dir. Aynı zamanda ***«Şeyh Sükûtî»*** unvanı ile bilinen bir Nakşibendi Tarikatı mensubudur. İddialara göre: *«Manisa'nın işgal edilmeyeceği propagandasını yayarak halkı oyalamış, işgal güçlerine karşı direnişin önüne geçmiş, şehre giren Yunan güçlerini törenle karşılamış bir vatan hainidir. Bu kişi, 26 Ağustos 1922 tarihinde Yunan güçlerine katılmış ve 08 Eylül 1922'de çekilmeye başlayan Yunan güçleri ile birlikte Manisa'yı terk ederek Yunanistan'a geçmiş ve **«Hüsnüyadis»** adını alarak orada yerleşmiştir.»*

Aslında bu şahıs Giritli değil, Bedirhânî Aşireti'nden Kürt asıllıdır ve *-iddialara göre-* Dürzî Dini'ne mensuptur. 1847 yılında **Bedirhan Bey**'in başlattığı isyanda rolü bulunduğu suçlamasıyla Sultan **Abdülmecit** (1839-1861) tarafından Girit'e sürülmüş idi. Onun Giritli unvanı buradan geliyor. Bir ara **Erbilli Şeyh Es'ad**'ın gafletinden yararlanmıştır. Nitekim üçüncü kategoriden Nakşî şeyhleri çok bilgisiz ve kültürsüz olurlar. O kadar ki her üç yılda bir Hindistan'ın **Bodh Gaya** kentinde toplanan ve önemli kararlar alan birinci grup Nakşi şeyhlerinin faaliyetlerinden tamamen habersizdirler!

[242] Bu olay hakkında gerek mukabil, gerekse muhalif kalemlerce yazılmış aşağıdaki kaynaklara başvurmakta yarar vardır
* Necip Fazıl Kısakürek, Son Devrin Din Mazlumları, Büyük Doğu yy. İstanbul-1974
* Hasan Kamil Yılmaz, Esad Erbili Hazretlerinin Halifeleri, TDV İslâm Ansk. Cilt:11, S.348, 349. 1995-İstanbul
* Atatürk Yolu Dergisi, 2009 Yıl:22, Cilt:11, Sayı:14 ANKARA.
* İzzettin Çopur, Menemen (Kubilay Olayı) http://www.izzettincopur.com/index.php/tarihi-olaylar/26-girit-adasi-nicin-elden-cikti.
* Menemen Olayı, Vikipedi.
* Menemen Olayları ve Şehit Kubilay, Doç. Dr. Yağmur Say.
https://www.sonhaber.com.tr/makale/menemen-olaylari-ve-sehit-kubilay--11-/

Bir tarikat Şeyhi iken müritleri ile birlikte silaha sarılarak üzerine gönderilen askeri birliklere saldıran Bayburtlu **Şeyh Eşref** de meslektaşları gibi mistik hayatın sınırları içinde kalmak istemeyenlerden biriydi. Bunu hayatıyla ödedi. 17 Aralık 1919 günü, atılan bir top mermisiyle oğulları ve birkaç müridi ile birlikte öldürüldü.[243]

***

«Siyasetten ve şeytandan Allah'a sığınırım»[244] diyen *(Nakşibendî meşrepli)* ünlü din adamı **Said-i Nursi**, *-bu ifadesine rağmen-* hayatı boyunca siyasetin içinde bulunmuştur. Henüz çocuk yaşta iken Van Valisi Arnavut **Tahir Paşa**'ya sokulmuş, onun yardımıyla Osmanlıcayı öğrenmiş, kendini ifade edecek kadar Türkçesini ilerlettikten sonra, *-o günkü zorluklara ve mahrumiyete rağmen-* İstanbul'a ulaşmayı başarmış ve orada *-hiç çekinmeden-* siyaset girdabının içine dalmıştır. **Said-i Nursi**, oldukça ilginç bir karaktere ve keskin bir zekâya sahip, sinirli, hareketli ve çok cesurdu. Üç ay kadar eğitim gördüğü hakkında ilginç iddialar bile var.[245] Van'ın ***Başit Dağı***'nda **Tahir Paşa**'ya hitaben, onun ilk kez Türkçe bir mektup yazdığı söylenmektedir.[246] **II. Abdülhamid** döneminde Hem ***Van***'da, hem ***Bitlis***'te valilik yapan **Tahir Paşa**, **Nursi**'ye çok yakınlık göstermiş, zaman zaman onunla tartışmış, araları bozulmuştur. Hatta, Paşa onu Van'dan bile sürmüştür! İlginçtir; Nursi'yi 1907'de tedavi bahanesiyle İstanbul'a gönderen yine **Tahir Paşa**'dır.[247] Said-i Nursi'nin siyasilerle teması bu şekilde başlamıştır.

---

[243] Necdet AYSAL, Türkiye'de İslâmî Düşüncenin Örgütlenmesi ve Hedefleri, (Doktora Tezi) s. 230, 231. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, Ankara-2004

[244] Risale-i Nur; Mektubat: 22. Mektup/380; Asar-ı Bediiyye, s/21

[245] *«Yirmi senede öğrenilmesi gereken ilim ve fenlerin özünü üç ayda kavrayarak öğrenimini tamamlamış. Hangi ilimden olursa olsun, sorulan her soruya, tereddütsüz ve derhal cevap verirmiş.»* Bkz. *Bediuzzaman Said Nursî, Tarihçe-i Hayat, Sözler Yayınevi, İst. 1991, s. 34.*

[246] Bkz. https://www.yeniasya.com.tr/abdulbaki-cimic/bediuzzaman-tahir-pasa-nin-itirazina-cevap-veriyor_524031

[247] Tahir Paşa'nın Said-i Nursi için II. Abdülhamid'e gönderdiği mektubun metni şöyledir:

"Mârûz-u çâkerânemdir.

"Kürdistan ulemâsı beyninde harika-i zekâ ile müştehir Molla Said Efendi muhtâc-ı tedâvi olduğundan, şefkat ve merhamet-i Hazret-i Hilâfetpenâhîye iltica ederek, bu kerre ol cânib-i âliye azimet eylemiştir.

"Mümâileyh, bu havalide ilimce umumun merci-i hall-i müşkilâtı olduğu halde, yine kendisini talebeden sayarak kıyafetini değiştirmeye şimdiye kadar muvafakat etmemiştir.

"Kendisi Velînimet-i Âzam Hazretlerine hakikaten sadık ve hâlis duacı olmakla beraber, fıtraten edîb ve kanaatkâr ve fikr-i çâkerânemce, şimdiye kadar Dersaadet'e gitmek bahtiyarlığına nail olan Kürd ulemâsı içinde gerek ahlâk-ı hasenece, gerek Zât-ı Hazret-i Hilâfetpenâhiye sadakat ve ubûdiyetçe en ziyade şâyân-ı âtıfet bir zât-ı diyanetşiâr olmasına nazaran, mümâileyhin emr-i tedavi hususunda mazhar-ı teshilât ve nail-i iltifât-ı mahsusa olması, umum Kürdistan talebesi hakkında ilelebed unutulmaz bir insâniyet-i âli'l Hazret-i Pâdişâhî telâkkî olunacağının arzına cür'et kılındı.

"Bu babda ve her halde emr ü ferman, Hazreti Men Lehü'l-Emrindir."

Said-i Nursî, İstanbul'a varınca Derviş Vahdeti'nin çıkardığı Volkan Gazetesi'nde siyasi yazılar yazmaya başlar. Bir ara Teşkilat-ı Mahsusa'ya girerek **II. Abdülhamid**'in emrinde ajanlık yapar. Bu sırada ittihatçılarla yakınlık kurarak bu kez **II. Abdülhamid**'e karşı tavır alır. Selânik'e kadar giderek Meclis-i Mebusan üyesi Yahudi kökenli **Emanuel Karasso** ile görüşür. Akıl hastanesine bile yatırılır. Hangi parayla ve kimlerin yardımıyla giriştiği halâ bilinmeyen maceraların içine atılır. Bunlardan biri de etrafına bir kalabalık toplayarak Doğuda Ruslara karşı savaşa kalkışması olayıdır. Ne kendisi ne de oluşturduğu çete, Askerlik ve savaş hakkında hiçbir bilgiye sahip değillerdi. Nitekim çetesiyle birlikte Ruslara esir düşer, Ancak hangi maharetle bu girdabın içinden çıktığı da halâ bir sırdır. Doğu Avrupa'yı dolaşarak tekrar İstanbul'a ulaşır. Cumhuriyetin İlk günlerinde Ankara'ya davet edilir ve 19 Ocak 1923 günü TBMM'de bir konuşma yapar…[248]

***

Kemalistlerle Nakşibendiler arasında cereyan eden savaşlar Cumhuriyet döneminin ilk otuz yılı boyunca aralıklarla kanlı bir şekilde devam etti. Karşılıklı suçlamalar din üzerinden yapılıyordu. Kemalistlere göre dindarlık suçtu. Dindar kişi ***«mürteci»*** idi. Daha sonra bu sözcük ***«gerici»*** şeklinde değiştirildi. Onlara göre ***«din ayrı, siyaset ayrı»*** şeylerdi. Bu iki şeyi birbirine karıştırmak ***«irtica»*** sayılırdı. Tarikatçılar ise Kemalistleri *«dinsizlikle»* ve *«din düşmanı olmakla»* suçluyorlardı. Onlara göre de kendileri ***«Müslüman»*** idiler; Kemalistler ise ***«gavur»*** sayılırlardı. Kavga, bir din kavgasıydı, ama hangi din? Bu konuda her iki taraf da bocalıyordu. Kemalistler de Tarikatçılar da Müslümanlığı İslâm ile karıştırıyorlardı. Müslümanlğın, *-tekke ile **dırar camileri** arasında oluşturulmuş, türlü hurafe ve batıl karışımı-* dinsel bir hurdalık olduğu hakkında iki tarafın da hiçbir bilgisi yoktu. Aslında Kemalizm de *-karakter olarak-* Müslümanlıktan pek farklı değildi. O da Müslümanlık gibi yapay, animist ve ilkel bir din idi. Fakat siyasete alet edildiğini gizlemek için *bu din,* milliyetçi bir ideoloji perdesine büründürülmüştü.

Burada vurgulanması gereken bir gerçek daha var; Nakşibendilik de aynen Kemalizm gibi ideolojik bir niteliğe sahiptir. Bu tarikatın mistik bir felsefeden beslenmiş olması onu bu özellikten soyutlayamamıştır. Çünkü Nakşibendîlik, *-esas itibariyle-* 1200'lerde bir kripto ekip tarafından İslâm'a karşı gerçekleştirilmiş komplocu bir tasavvurun ürünüdür. Son yıllarda kurulan İbda-C terör örgütü bu tasavvuru güçlendirmektedir. Nitekim Nakşibendi şeyhlerinin *-biraz önce ayrıntılı olarak izah edildiği üzere-* giriştikleri silahlı maceralar bu gerçeği müdellel olarak kanıtlamaktadır.

---

3 Teşrinisânî l323
Bitlis Valisi Tahir

[248] Said-i Nursi hakkında geniş bilgi için Bkz. Doç. Dr. Yaşar KUTLUAY, Mezhepler Tarihi Yönünden Said-i Nursi ve Nurculuk. İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, Ankara-1966; Ayrıca bkz. Seyfi Güzeldere, Gerçek Bediüzzaman Said-i Nursi ve Doktrinleri. Toker Matbaası, İstanbul-1966.

Müslümanlığın da tarikatçılıktan beslenen bir din olarak şiddeti özendirdiğini ayrıca hatırlatmak gerekir.

Kemalistler, Nakşibendileri sadece siyaset sahnesinden çıkarmakla yetinmek istemediler; aynı zamanda onların sonraki kuşaklarını rejimin kültürel potasında eritmek için de bazı tedbirler aldılar. Bunların başında yeni nesil Nakşibendileri rejime entegre etmek oldu. Bunun için önemli çalışmalar yapıldı. Doğudan batı kentlerine *(Konya, Zonguldak, Sinop Muğla, Manisa, İzmir, İstanbul ve Edirne'ye)* sürülen Kürt Nakşibendi şeyhlerin çocuklarını derin devlet aracılığıyla okullarda eğittiler. Küfrevîlerden **Kasım Kufralı**'yı, Arvasilerden **Kamran İnan**'ı[249], **Edip Safter Gaydalı**'yı ve Palolu **Şeyh Said**'in ailesinden **Abdülmelik Fırat** (1934-2009)[250] ile **Mehmet Fuat Fırat**'ı (1928-2011)[251] bu gruptan örnek gösterebiliriz. Kemalistler elbette bu şahsiyetleri ve emsallerinin tümünü Kemalist potada eritmeyi başaramadılar. Örneğin -*sürgündeki ailelerinin bünyesi içinde özel surette medrese eğitimi alan*- **Kasım Kufralı** ve **Melik Fırat** laikleşmediler, Kemalist felsefenin etkisi altında da kalmadılar; Entelektüel birer Nakşibendi olarak yetiştiler. Ancak örneğin **Kamran inan** için bunu söylemek mümkün değildir. Şu var ki Kemalistler Nakşibendilere çağdaş dünyanın kapılarını bu şeyhlerin çocuklarına bu suretle açmış oldular. Böylece Nakşibendilerle artık diyalog kurma imkanını buldular. Onları asimile etmek için kendilerince bir çözüm yolu bulmuşlardı. Fakat hesaplar tutmadı. Özellikle siyaset sahnesine çıkardıkları bu modern Nakşibendilerle yüzgöz oldular. Süreç böyle devam ederken 40 yıl içinde Nakşibendilerin uyanmasına fırsat verdiler. Kemalistlerin bu gafleti, kendilerine acı bir sürpriz hazırladı. 1950 yılından 2000'li yılların başına kadar Nakşibendilerin yaptığı ataklarla Kemalistler hiç tahmin edemedikleri bir tablo ile karşılaştılar. Çünkü artık tek söz sahibi Kemalistler değil, onlara rakip turuncu bir cephe daha oluştu; Cemmaatler… Kemalistler ise onları hep yeşil görme felâketini yaşadılar ve gittikçe geriledi. O kadar ki günümüzdeki Kemalistler 1900'lerin başındaki Nakşibendilerden çok daha fantikleştiler. Agresif bir azınlık haline geldiler.[252] Yaklaşık yüz yıldır süren Kemalist-Nakşibendi savaşlarının kısa özeti budur.

---

[249] **Kamran İnan** (1929-2015), Arvasi ailesinden eski DP Bitlis Milletvekili **Selahattin İnan**'ın oğludur, O da 1914'de Bitlis'te İdam edilen Arvâsî şeyhlerinden **Ali** «Seyyid Ali»'nin oğludur, Ali de Şeyh **Celâlüddîn**'in oğludur. O da **Sıbgatullah Arvâsî**'nin oğludur. Kamran İnan Milletvekilliği ve bakanlık yaptı. Kürtçülükle pek ilgilenmedi. Fakat Türk ırkçılarına kırgındı. Ölümü dolayısıyla Mecliste tören yapılmamasını vasiyet etti.

[250] **Abdülmelik Fırat**, Palolu **Şeyh Said**'in kız (**Ayşan Hanım**) ile **Şeyh Şahabeddin**'in oğludur. **Şeyh Şahabeddin Şeyh Said**'in kardeşi **Şeyh Bahauddin**'in oğludur. Yani **Abdülmelik Fırat**, Palolu **Şeyh Said**'in kız tarafından torunudur. Ünlü bir Kürt siyasetçisidir. Kısaca Melik Fırat olarak da anılır. Ayrıntılı biyografisi araştırmacılar tarafından kaydedilmiştir.

[251] **Mehmet Fuat Fırat** (Kürt siyasetçi). Şeyh Ali Rıza'nın oğlu, Şeyh Said'in torunudur.

[252] Bkz. Necdet AYSAL, Türkiye'de İslâmî Düşüncenin Örgütlenmesi ve Hedefleri, (Doktora Tezi) s. 230, 231. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, Ankara-2004. Bu makalede ***«yobaz», «irtica»*** ve ***«mürteci»*** sözcükleri defalarca kullanılmıştır. Bunlardan bazı örnekler:

* «Mustafa Sabri Efendi, karanlık ruhlu bir ***yobazdı***.» S.93
* «31 Mart Ayaklanmasında asker İstanbul'a hakim olmuş ve Meclis'te destek bulan ***yobazlar***, isteklerinin yerine getirilmesini beklemeye başlamışlardı.» S.113
* «Bu hocalar arasında 31 Mart Olayı'ndan kalma şeriat düşkünü, tahsil düşmanı bazı ***yobazlar***, ne istediğini bilmeyen cahil kişiler, din yolunu çıkar sayan açıkgözler, bu temaları kullanan ve dini istismar eden hainler ya da başka emeller arasında koşan insanlar çok fazladır» S.188

***

Aslında Kemalistlerin de Nakşibendilerin de -*siyasi üstünlük elde etme savaşındaki*- stratejilerinde kullandıkları araç «din» idi. Nakşibendiler Mistik-senkretik Müslümanlığı kullanarak üstünlük sağlamaya çalışıyorlardı. Nitekim eğitimsiz kalabalıkları etkilemek için bu araç çok uygundur. Kemalistler ise ilâhlaştırdıkları bir figür etrafında animist bir din icat ettiler. Bu dini propaganda etmek için bir dönem çok ilginç şeyler söylediler. Örneğin **Kemalettin Kamu**, dinini şu mısralarda anlatmaya çalışıyordu:

Ne örümcek ne yosun,
Ne mucize ne füsun,
Kâbe arabın olsun,
Bize Çankaya yeter.[253]

Demek ki Kemalizm'de, -*Kâbenin alternatifi*- bir zamanlar Çankaya idi. Çünkü ilâh orada oturuyordu. İlâh öldükten sonra Kemalistler Ankara'nın ortasında kendilerine devasa büyüklükte bir kâbe inşa ettiler. Bu semboller hiç kuşkusuz dinsel niyetlerle belirlenmiştir. Dolayısıyla bu girişimler Kemalizm'in Müslümanlığa alternatif bir din olduğunu kanıtlamaktadır. Şu var ki Kemalizm ile Müslümanlığın önemli bir ortak noktası vardır. O da İslâm'a geçit vermemekten başka bir şey değildir. Bu noktada hatırdan çıkarılmaması gereken hedef, *(her iki cephe için de)* hiç kuşkusuz sırf siyasi üstünlük elde etmek olmuştur. Malzeme olarak da yoğun bir şekilde din kullanılmıştır. Çünkü şöhret ve çıkar için dinin kullanılması *(bilhassa Ortadoğu'da)* hem çok kolay hem çok caziptir. Bunun önemli bir nedeni vardır; son bin yılın Ortadoğu'sunun insanı oldukça yorgun, pek dertli ve çok şaşkındır. ***Persiya***'da, ***Mezopotamya***'da, ***Verimli Hilâl***'de ve ***Ön Asya***'da insanlar artık kimliklerini yitirmişlerdir. Bu coğrafyada birbirini kesip biçen, kana susamış tehlikeli terör sürüleri türemiştir. Durum Haçlı Savaşlarının, Haşhaşîlerin, Moğol saldırılarının ve isyanların bu bölgeyi kan gölüne çevirdiği dönemlerden bugüne kadar hiç değişmemiştir. İşte bu anarşik ortam en çok tarikatçıların ve dincilerin işine yaramıştır. Çünkü bu ortamda asırlardır hükümdarlar ve hükümetler, toplumlarını hizaya getirebilmek için çoğu kez can simidi olarak tarikatları kullanmışlardır. Böylece bölgenin tarihi macerasını Tarikat-Siyaset ilişkileri belirlemiştir. Bu ilişkiler gerek Uzakdoğu'da, gerekse Ortadoğu'da sosyolojiyi büyük ölçüde etkilemiş ve yönlendirmiştir.

---

* «Bu çevreler 1945 yılına kadar Cumhuriyetin şekline, laiklik ve devrimcilik ilkelerine karşı devamlı ve açık bir kampanya açamamışlardır. Bu arada zaman zaman ortaya çıkan ***irticai*** nitelikte olay ve isyanlar ise tavizsiz olarak bastırılmıştır.» (Önsöz)
* «Bu arada Kör Ali ve Beşiktaş Olayları'nı yakından takip eden kurnaz Derviş Vahdeti'nin, gazete çıkarmak için saraya baş vurup para istemesi de, ***irticanın*** Abdülhamit'ten ümit kesmemiş olduğunu göstermesi açısından son derece önemlidir.» S.99
* «Parti Genel Başkanı Vekili sıfatıyla söz alan **İsmet Paşa**, Cumhuriyetin ilanından sonra eski devir taraftarlarıyla ***mürteciler*** arasında öteden beri yapılmakta olan kışkırtmaları birçok örnekler göstererek açıklamış…» S. 347

[253] Bkz. Uyanış Dergisi, 15 Ağustos 1929.

Selçuklu tarihinin başından bugüne kadar, yaklaşık 800 yıldır tarikat-siyaset ilişkileri devam etmektedir. Şunu da ifade etmek gerekir ki devlet ile tarikatlar arasındaki ilişkiler her zaman olumlu devam etmemiş, bazen aralarında çok tehlikeli kapışmalar da cereyan etmiştir. Nitekim Kalenderi şeyhleri ile Selçuklu iktidarı arasında uzlaşmazlıklar yaşanmış, nihayet bu tarikata bağlı büyük kitleler, 1243 yılında Selçuklularla Moğollar arasında patlak veren ***Kösedağ savaşı*** sırasında Moğol ordusunun yanında yerlerini alarak Selçuklu ordusunu perişan etmişlerdir. Bunun üzerine Selçuklu Devleti çok geçmeden yıkılarak tarih sahnesinden çekilmiştir. İlginçtir ki hiçbir Türk araştırmacı şimdiye kadar bu olayın üzerinde durmamıştır. Bugünkü PKK ile karşılaştırıldığında çok daha yıkıcı etkiler bırakmış olan Kalenderiler -*sırf Türk oldukları için*- bu olay yüzyıllardır adeta örtbas edilmiştir!

Muhtemelen bu olaydan ve **Şeyh Bedreddin** isyanından ders alan Osmanlı padişahları daima tarikatlara önem vermiş, onları kullanarak toplum üzerindeki otoritelerini korumuşlardır. Nitekim **II. Mahmud** döneminde yıkılış trendine giren Osmanlı Devleti, büyük sorun haline gelmiş olan *(Bektaşi Tarikatına bağlı)* Yeniçeri Ocağından kurtulmak için Nakşibendileri devreye sokmuştur.

Cumhuriyet döneminde ise İlk Hükümet ile Nakşibendiler arasında 1925'te -***Şeyh Said*** *İsyanı sırasında-;* 1930 yılında da -***Menemen-Kubilay*** *olayı sırasında*- kanlı çatışmalar cereyan etmiş, Kemalist iktidar tarafından hazırlanan bu senaryolarda tuzağa düşürülen Nakşibendiler büyük kayıplar vermişlerdir. Fakat 1946 yılında çok partili dönem başlayınca siyasi partiler Tarikat topluluklarına yeniden önem vermeye başlamışlardır. Onları daima birer oy deposu olarak kullanmışlardır. Bu sayede Nakşibendiler özellikle son 30 yılda ellerini çabuk tutarak ve her fırsatı değerlendirerek büyük ataklar gerçekleştirmiş, devletin bütün kurumlarına sızmış, nihayet 2000'li yılların başından itibaren Kemalistleri zayıflatarak iktidarı onların elinden almayı başarmışlardır.

Türkiye'de Nakşibendiler, 1925 ve 1930 kayıplarının rövanşını almak amacıyla büyük bir dikkat ve esneklikle davranarak son yıllarda ***«zühd ve takva»*** perdesi altında -***«cemaat»*** *adını kullanarak*-mükemmel düzeyde öbek öbek organize olmaya başladılar.[254] Bunun üzerine Kemalistler tarafından damgalanarak ekonomi literatürüne

---

[254] Eski ***«Tekke»*** -*siyaset icabı*- günümüzde ***«Cemaat»*** oldu. Bu da tarikatçıların *(özellikle)* Nakşibendîlerin gerçek kimliklerini gizlemek için duruma ve şartlara göre nasıl davrandıklarını göstermektedir. Türkiye'de çok canlı bir şekilde faaliyet gösteren Nakşibendî örgütlerinden öne çıkanlar şunlardır:

* İskenderpaşalılar: Bu Cemaatin tanınmış Son Şeyhi **Mehmed Zahid Kotku**'dur (1897-1980) muhafazakâr Entelektüelleri organize etti ve birçoğunu siyaset sahnesine çıkardı. Son yıllarda Kemalistleri devre dışı bırakarak iktidara gelenler onun tekkesinde yetiştiler. Türkiye'de Tevhidî uyanışı ve İslâm'ın anlaşılmasını önlemek ve Milli Türk Müslümanlığına canlılık kazandırmak için «Milli Görüş» ideolojiyle yıllarca büyük çaba harcadılar.

* Erenköy Cemaati: 1931 yılında Menemen'de zehir verilerek öldürülen **Es'ad Erbilî**'ye bağlı olan topluluktur. Daha çok tüccarlardan ve iş adamlarından oluşan bu grubun başında, son zamanlarda **Mahmud Sami Ramazanoğlu** (1892-1984) bulunuyordu. İslâm'ın çarpıtılmasında ve Müslümanlığın canlandırılmasında büyük rolleri oldu.

* Menzilli Sofular: Bu grubun sembolü olan Bilvanisli Mele Abdülhakim, 1950'lerin başında ilginç bir şekilde sahneye çıkarıldı. Hikâyesinin arka planı gizli tutulmaktadır! Bu grubun günümüzde Türkiye'nin hemen her yerinde eli kolu vardır…

«Yeşil sermaye» etiketiyle kara listeye alındılar. 1970'lerin başında ***«Milli Görüş»*** adı altında ürettikleri bir siyasi sloganın arkasına gizlenerek iktidara doğru tırmanmaya çalışırlarken Kemalistler tarafından defalarca yolları kesildi. Kurdukları ***Millî Nizam Partisi***, ***Millî Selâmet Partisi***, ***Refah Partisi*** ve ***Fazilet Partisi***, Kemalistler tarafından art arda kapatıldı. Ancak Nakşibendiler hiç bıkmadılar. Gizli faaliyetlerini sürdürerek toparlanmayı başardılar. Kemalistler tarafından ***«türban yaygarası»*** olarak adlandırılan gürültü ile laikçilerin bütün gündemlerini yıllarca alt üst ettiler. Sonunda Kurdukları ***Saadet Partisi*** ile yollarına devam ettiler. Hatta daha sonra liberal bir kimliğe bürünerek başka bir isim altında zirveyi yakaladılar. Çünkü 1900'lerin başındaki karanlık kimliklerinden tamamen sıyrılarak, Kemalistleri imrendirecek kadar modern bir kimlik kazandılar. Nakşibendilerin, son yıllarda, eski bilgisiz ve fanatik seleflerine benzeyen hiçbir yanları kalmadı. Sofuluklarını ve İslâm'a karşı mücadelelerini gizli kapılar ardında sürdürdüler. İslâm'ın karşısına çıkardıkları Müslümanlığı canlı tutmak için büyük çaba harcadılar Bu amaçla İslâm'ın kutsal değerlerini siyasi çıkar amacıyla birer propaganda aracı olarak sıkça kullandılar. Sahip oldukları geniş ekonomik imkânlar sayesinde yeni kuşaklarını Avrupa ve Amerika'da yetiştirdiler. Bu suretle hem Kemalistleri hem rakipleri olan Nurcuları hem Alevileri entelektüel açıdan geride bıraktılar. Onlara kafa tutan Fetullahçıları da olağanüstü bir şaşırtmaca ile 15 Temmuz 2016 günü saf dışı bıraktılar. Son olarak siyasi otoriteyi Kemalistlerin elinden kesin şekilde aldılar ve onları bürokrasi çemberi içinde enterne ettiler.

Nakşibendiler günümüzde iki ayrı kimlik altında, Ortadoğu'da uluslararası bir aktör olmaya çalışıyorlar. Birinci kimliklerini ***«cemaat»*** adı altında ve sofu kılığı içinde sergilemektedirler. Eskiden toplantı yeri olarak kullandıkları tekkeler yerine, günümüzde camileri kullanmaktadırlar. Faaliyetlerini, birer ***«dırar»*** camiine dönüştürdükleri bu mekânlarda yoğun şekilde devam ettirmektedirler. Bu tablo içinde masum, sessiz ve siyaset dışı oldukları izlenimini uyandırmak istiyorlar. İkinci

---

* Pontuslu Nakşibendîler: İstanbul Balat'taki Rumların Yunanistan'a göç ettirilmesi amacıyla -*stratejik olarak*- vaktiyle derin devlet tarafından organize edilmiş bir gruptur.

* Aşırı Milliyetçi Nakşibendîler: Üç önemli görev üstlenen derin bir tarikatçı gruptur. 1) Nehri ve Arvâsî tekkelerinin eski İsyancı şeyhlerine ait gerçekleri gizlemek ve onları yeniden gündeme getirerek ardıllarına ün kazandırmak; 2) Vahhabiliğin Türkiye'ye sıçramasını önlemek; 3) İslâm'a karşı Müslümanlığı desteklemek.

* Süleymancılar; Kurdukları Kur'an kurslarının arkasına gizlenerek Halidî gruplarla rekabet eden Balkanlı Rabbânîci bir gruptur. İslâm'ın aşındırılmasında ve Müslümanlığın canlandırılmasında yıllardır büyük gayret sarfetmektedirler.

* Darendeliler; **Hamid Hamidettin Ateş** adında bir şeyhin organize ettiği Darendeli Nakşibendîler son zamanlarda tartışmalara konu oldular. YÖK'ün haklarında düzenlediği rapora aşırı milliyetçiler karşı çıktı. Darende halkının bir kısmı da bu gruptan şikâyetçi oldular. En büyük amaçları öbür Nakşibendî gruplar gibi İslâm'a karşı mücadele vererek Milli Türk Müslümanlığını güçlendirmektir.

* Öngüçüler: Sakarya'da konuşlandırılmış Nakşîliğin derin bir koludur. Kendilerinden başka bütün Nakşibendî gruplarını suçlayarak hedef şaşırtmaya çalışmaktadırlar. Bu görüntü tamamen yapaydır. Tam aksine bu grup da ötekiler gibi İslâm'ın, Türkiye'deki zayıf gölgesini de ortadan kaldırmak ve Müslümanlığa kalıcılık kazandırmak için çaba harcamaktadır.

Gerek bu gruplar gerekse pek ünlenememiş öbür Nakşî öbeklerin tümü siyasetle iç içedirler. 15 Temmuz 2016 günü Fethullahçıların giriştiği kalkışmaya karşı el birliği ile karşı çıkarak onları etkisiz hale getirmeleri, bu gerçeğin en somut delilidir.

kimliklerini ise Kemalistleri üzerlerine kışkırtmamak için -*tarikatla hiçbir ilişkileri yokmuş gibi gözükerek*- tamamen siyasi bir tablo içinde sergilemektedirler. Aslında her iki kılık içinde de aynı amaç uğrunda çaba sarf etmektedirler; o da bir yandan siyasi konumlarına kalıcılık kazandırmaktır; diğer yandan ise İslâm'a geçit vermemek için Milli Türk Müslümanlığını güçlendirmektir. Nitekim günümüzde sofuluk cepheleriyle dış dünyayı ürkütmemek için özen gösterirlerken, siyasi kimlikleri ile de gelecekte çok daha sağlam bir altyapı üzerinde sabitleşmek amacıyla yoğun bir faaliyet sürdürüyorlar.

Türkiye'de Cumhuriyetin ilk yıllarında iktidar ile Nakşibendiler arasında patlak veren kapışmalar aslında her iki tarafın da birbirini tanıyamamasından kaynaklanıyordu. Bu olaylar 1000 yıl boyunca genellikle uyumlu olarak süren tarikat-siyaset ilişkisinde sıra dışı bir kopukluk sayılır. Nitekim vaktiyle **Şeyh Bedreddin**'in yönettiği isyan ne o dönemin ne de sonrasının Osmanlı padişahları ile tarikatçılar arasındaki sıkı bağlantıyı olumsuz yönde etkilememiştir. Aksine, istisnasız her padişah bir tarikat şeyhi ile irtibat kurmuş, ona bağlanmış ve onun muhitini kullanmıştır. Muhtemelen bu ilgiyledir ki Osmanlı padişahlarının tümüne tarikatçılar tarafından evliya olarak inanılır. Buna göre, lider evliya olunca onun sahip bulunduğu makam, aynı zamanda siyasal bir statü anlamına gelmektedir. Nakşibendi şeyhlerinin siyasete karşı heveslerini kamçılayan faktörün temelinde bu kültürün büyük ölçüde etkisi vardır.

***

Tevhide Çağrının Önündeki Engeller ve Tehlikeler

İnsanları Allah'ın birliğine inandırmaya çalışmak çok zor ve tehlikelerle dolu bir iştir. Bunu anlayabilmek için peygamberlerin hayatını biraz araştırmak yeterlidir. Onların nasıl alaya alındıkları, ne büyük acılara ve işkencelere maruz kaldıkları, birçoğunun nasıl suikastlara uğradığı ve bazılarının nasıl şehit edildiği, insanlık tarihinin ibretlerle dolu olaylarının başında yer alır. Bu davayı üstlenecek kişinin *–her şeyden önce-* Milletlerarası arenada **olağanüstü bir güç ve otoriteyi temsil ediyor olması!** Bununla birlikte iki niteliğe sahip bulunması şarttır: **Bilgi** ve **cesaret**. Bu ilgiyle ve önemle hatırlatmak gerekir ki İslâm, -*bu niteliklere sahip olmayan hiçbir kimsenin*- ***"Müesses nizama karşı"*** başkaldırmasına izin vermemiş, aksini göze alanların girişimlerini ***"fitne"*** saymıştır. Yine önemle hatırlatmak gerekir ki; bu tür girişimlerde bulunan kişi ve topluluklar, İslâm âlimleri tarafından ya ***"Hârici",*** ya ***"Bâğî"*** ya da ***"ehl-i fitne ve fesâd"*** olarak damgalanmışlardır!

Dikkatler -*her nedense- (yukarıda özetlenen!)* stratejik şartlar üzerinde yoğunlaşmadığı için günümüzde birçok insan, yeterli bilgi birikimine sahip olmadan sırf hamâsî duygularla bu davayı üstlenmeye kalkışmaktadır. Bu yüzden hem kendisi büyük tehlikelerle karşılaşmakta hem de ***muvahhid azınlığın*** yönetim ve toplum tarafından ezilmesine neden olmaktadır.

Unutulmamalıdır ki insanlara niçin yaratıldıklarını hatırlatmak kadar zor ve tehlikeli bir görev yoktur. Çünkü bu uyarıyı alan insanoğlu, çeşitli zaafları yüzünden kâinatın üzerindeki muazzam otorite karşısında küçülüp eridiğini sezer, buna dayanamaz. Onun

için ilginç tepkiler gösterir; kimisi bu otoriteyi inkâr etmeye kalkışarak, kimisi de çeşitli bahanelere ve ilâhlara sığınarak dikkatini başka yönlere çevirip avunmaya çalışır.

Bu ikinci türden tepki gösterenler arasında dindarların, *-özellikle tarikatçıların-* sergilediği tutum ve tavırlar sosyologları, psikologları ve psikiyatri uzmanlarını meşgul edecek nitelikler taşır. Nedeni şudur:

Bu konuda yapacağınız en nazik bir hatırlatma bile onları *-temel haklarının başında gelen-* özgürlük talebi noktasında ürkütebilir, onları tereddütlere sevk edebilir. Nitekim bir insana, özgür olması gerektiğini hatırlattığınız zaman o, *bu davranışınızı -en azından-* nezaketsizlik olarak algılayabilir; hatta kendisine saygısızlık ettiğinizden bile kuşkulanabilir. Bu olasılık çok yüksektir. Çünkü bu konudaki uyarınız veya tavsiyeleriniz onu üç engel arasında sıkıştırır; ***yasalar***, ***gelenekler*** ve ***çıkar***. O, bu üç engeli aşmayı göze almadıkça tavsiyelerinize ve çağrılarınıza ciddiyetle itibar etmeyeceği gibi, tuzağa düşürülmekten kuşkulanarak size karşı tavır da alabilir.

Bu varsayımlardan yola çıkarak yine önemle hatırlatmak gerekir ki; Türkiye'de insanları *-Kur'an'daki Tevhîd çerçevesinde-* Allah Tealâ'nın var ve bir olduğuna, inandırmaya davet eden kişi eğer temkinli ve tedbirli davranmaz olursa büyük sorunlarla karşılaşabilir. Çünkü bu toplumun büyük çoğunluğu, *(Allah'ın varlığına ve birliğine inandığını, sözleriyle, ibadetleriyle ve dualarıyla sıkça ve coşkulu bir şekilde sergiliyor olsa bile)* bu inanış biçimi Kur'an'daki Tevhîdle örtüşmemektedir! Toplumun büyük çoğunluğu *-örneğin; anayasa koymak gibi-* sırf Allah'a özgü bazı hakları O'ndan başkasına da vermektedir. Keza; bugün Türkiye'de Tarikat şeyhinin, *-Allah Teala'nın haşa! Yeryüzünde-* vekili olduğuna inanan milyonlarca insan vardır.[255] Dolayısıyla, davetçi, dilediği kadar Akaid ve Kur'an ilimlerinde geniş bilgilere sahip bulunuyor olsun; eğer aynı zamanda felsefe, tasavvuf, sosyoloji, dinler ve mezhepler tarihi, siyaset bilimi ve toplum psikolojisi konularında uzmanlık bilgilerine sahip değilse; üstelik bu alanların ***muvahhid*** uzmanlarından destek almıyor veya alamıyorsa; istişare yapmıyorsa; bununla birlikte çağı okuyabilecek geniş bilgi ve kültür birikimine sahip değilse; *-büyük ihtimalle-* üstlendiği görevin altında ezilir; aynı zamanda ***muvahhid*** azınlığı tehlikelerin içine bilinçsizce sürükleyebilir. İşte günümüzdeki ***Neo-Selefiler***'in, içine düştüğü en büyük hata budur.

Tevhîd davetçisi, karşısına çıkabilecek engellerin neler olduğunu önceden tespit etmek ve ona göre hazırlanmak zorundadır. Allah'a büyük bir coşku içinde ibadet ederlerken insanların neden aynı zamanda O'na ortak koştuklarını anlamak, davetçinin ilk görevidir. Örneğin namaz kılan, oruç tutan, hacca giden ve zekât veren tarikatçı bir Müslümanın nasıl olur da aynı zamanda mezarlara, türbelere, ***«evliyalar»***a, ***«yatırlar»***a ve tarikat şeyhlerine taptığını anlamak gerekir. Aynı şekilde namaz kılan, oruç tutan, hacca giden ve zekât veren Kemalist bir Müslümanın, bütün bu ibadetleri *–sözde-* Allah'a kul olarak yerine getirirken aynı zamanda **Mustafa Kemal**'i *(bir kahraman ve lider olmanın çok ötesinde)*, nasıl olur da Allah'a ortak koştuğunu iyice araştırmak lâzımdır. Bu çözümsüzlüğün en ilginç yanı; *-örnekte görüldüğü üzere-* ne tarikatçının, ne de Kemalist'in, kendini müşrik saymadıkları, *-tam tersine-* birer samimi mü'min

---

[255] *(Bk.Ruhul-Furkan, Cilt:2, Sayfa:74).* ***«Pontuslu Nakşibendiler»*** Grubunu yönlendiren bir ekip tarafından yıllardır yayınlanan bu kitaptaki yorumlara, Türkiye'de milyonlarca kişinin güvenip inandığı sanılmaktadır. Diyanet İşleri başkanlığı tarafından bu kitaptaki yorumlar hakkında şimdiye kadar herhangi bir uyarı yapılmamış olduğuna göre sözü edilen yorumların çok geniş bir çevrede kabul gördüğü varsayılabilir.

olduklarına inanmış olmalarıdır. Bu spekülatif ve karanlık tablonun; bu hastalıklı ruhun yaygın olduğu bir toplum içinde -*insanları Allah'ın varlığına ve birliğine inanmaya çağırmak şöyle dursun*-, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmış bir insan olarak yaşayabilmek bile bir mucize gibidir.

Nitekim yakın geçmişte; Türkiye'nin göbeğinde putlara tapınan birlerce insana büyük bir cesaretle; *«Allah'tan başkasına tapmamaları»* çağrısında bulunan bir mü'min linç edildi, ağır işkencelere maruz kaldı ve *–muhtemelen vücuduna zerk edilen bir maddenin etkisiyle*- akli dengesini yitirdi! İlginçtir ki yüksek statüye sahip bir *«devlet adamı»* bu mü'min kişiyi *«meczup»* diye niteleyerek suçladı ve aşağıladı. Makamının verdiği cesaret ve kompleks içindeki bu şahıs, bizzat kendisinin ruhsal bir girdap içinde olduğunu -*büyük olasılıkla*- bilmiyordu.

Devlet adamlarının ve büyük kalabalıkların, zaman zaman **Mustafa Kemal**'in mezarına akın ettiklerini görürsünüz; yaşadığımız şu uzay çağında, insanın aklını ve kanını donduran yalnızca bu ilkel animizm örneğine bakıldığında bile Türkiye'de insanları Allah'ın birliğine inandırmaya niyetlenen kimsenin ne çetin bir sınavla karşı karşıya bulunduğunu ve ne korkunç tehlikelerle sarılı olduğunu kestirmek mümkündür. Şu var ki davetçinin öğrenmek zorunda olduğu daha birçok şey vardır.

Meselâ davetçi, yukarıdaki örnekte sözü edilen tarikatçı ya da Kemalist muhatabının;

1) Acaba bilgisizlik nedeniyle mi,

2) Tevhîd ehline karşı sırf inat olsun diye mi,

3) Yoksa beyni yıkanmış olduğundan mı, bu ağır suçu işlediğini öğrenmek zorundadır.

Çünkü müşrik kimse için bu üç ihtimalden en az biri söz konusudur ve çünkü bu hastalıkların her birinin tedavi şekli farklı olsa gerektir.

Görüldüğü üzere müşrik insanın, bu cinayeti işliyor olmasının arkasındaki nedenler en azından bu kadar çeşitlenmektedir. Bunlar insanoğlunun vicdanına musallat olan birer vebaya benzetilebilirler. Nitekim -*Nakşibendilikteki gibi*- şartlandırıcı mistik telkinler, tutkuya dönüştürülmüş saplantılar, bilgisizlik komplikasyonlarından kaynaklanan çeşitli zihinsel sorunlar, hipnotik yönlendirmelerle bilinçaltına yerleştirilen paranoid duygular -*yalnızca birer ruhsal bunalım olarak değil, aynı zamanda*- birer iman ve ahlak hastalığı olarak da ortaya çıkabilirler. Bunlar Tevhîd davetçisi için büyük önem taşır. Bu hastalıklardan biriyle malul bulunan kimsenin reşit ve mükellef olup olmadığı nasıl tespit edilebilir? Bu konuda kim ya da kimler merci kabul edilebilir? Davetçi bunları öğrenmek ve bilmek zorundadır. Örneğin; bilgisiz bir tarikatçının ıslahını, ahlâkçı ve nasihatçı olarak yetişmiş bir İslâm âlimi ancak üstlenebilir. Fakat ne yazık ki, âlim şahsiyetin yetişmesini sağlayacak bilimsel bir prosedüre Türkiye'deki eğitim sisteminde yer verilmemiştir. Onun için Türk din adamlarından büyük bir kitle, hatta birçok İlâhiyâtçı-akademisyen, -*maalesef*- ***tarikatçı***, ***mezhepçi-hanefist*** ve ***efsaneci*** olarak yetişmektedir. Dolayısıyla onlara böyle bir görevin yöneltilmesi Tevhîdi ilkeler bakımından esasen imkansızdır.

Tervhide ve Tevhîd ehline karşı düşmanlık ve intikam duyguları aşılanmış, inat psikozu ile malul tarikatçı bir hastanın; ayrıca Kur'an kursları ve tekkemsi mekânlarda ***rabıta***, ***sema*** ve ***«hu çekme» ayinleri*** gibi *–uygulamalarla yıllarca sürdürülen-* mistik ritüeller sırasında şartlandırılmış ve zihin dünyaları bulandırılmış sofuların ve mollanın; keza yıllarca Kemalizm'in andını heykel karşısında tekrarlayarak birer ***robot-müşrik*** haline gelmiş psikopatların tedavisi çok zor ve çoğu kez imkânsızdır. Günümüzde sayıları milyonları bulan bu tip hastaların tedavisi her şeyden önce *-çok kaliteli bir aile içi eğitimi ile yetişmiş, bağımsız bir ruh yapısına sahip, Tevhîd aydınlığından nasip almış, meydan çalışmalarıyla deneyim kazanmış, kendi branşında başarılı, doyumlu ve birikimli-* akademisyen uzmanlara havale edilmelidir. Ancak Türkiye'de bu formasyona sahip tek bir hekimin bile bulunduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve bulgu mevcut değildir. Aynı zamanda Türkiye'yi yöneten bizzat üst akıl, ***mistik dindarlığın*** etkisi altında bulunduğu için toplumdaki bu yaygın hastalığı ya görememekte, ya da görmezden gelmektedir. Nitekim, Türkiye halkının, sofu ruhlu bir toplum olduğunu bilen sağlık otoriteleri bile *-büyük ihtimalle-* bu klinik tablonun müzminleşmiş olduğunu ve kolayca değiştirilemeyeceğini bildikleri için temkinli davranarak şimdilik manzarayı seyretmekle yetinmeyi tercih etmektedirler. Örneğin Türk Tabipler birliği *-ne yazık ki-* böyle bir tutum içindedir! Bu ise vahim bir durumdur.

Bu manzara karşısında, *aynı zamanda* ***muvahhid*** insanın psikolojik durumu da büyük önem taşır. Bu tablo, Türkiye halkının esasen bir şirk toplumu olduğu hakkında onu kuşkuya düşürebilir, onu ürkütebilir, hatta reflekslerini şiddet yönünde tetikleyebilir! İşte bu çok tehlikelidir! Unutmamak gerekir ki hemen bütün peygamberler vahye muhatap oldukları ilk günlerinde birer şirk toplumu içinde bulunmuşlardır. Hayatı paylaştıkları kalabalıkların hiç biri de aslında Allah'ı inkar etmiyordu. Hatta *(yaratmak, rızık vermek ve öldürmek gibi)* sırf Allah'a mahsus sıfatları da putlara vermiyorlardı. Kur'an-ı Kerim onlardan şöyle söz ediyor: ***«Biz onlara, bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye tapıyoruz, diyorlar»***[256] ***«Kendilerine ne zarar, ne de fayda verebilecek şeylere tapıyorlar ve "İşte bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir!" diyorlar.»***[257] bugünkü toplum da hemen hemen aynı şeyleri söylüyor. Hiçbir tarikatçı, *«ben Şeyh Efendi Hazretlerine tapıyorum»* demez. Keza *-ilk Kemalistler hariç-* bugün hemen hiçbir Kemalist, *«ben* ***Mustafa Kemal****'e tapıyorum»* demez. Fakat bunların hepsi de aynen Mekke müşrikleri gibi Allah'a gösterilmesi gereken saygı şekillerinin aynısını ilahlarına göstermekten çekinmezler.

Özellikle üç duruş şekli vardır ki, insan bunlardan birini, Allah'tan başkası karşısında sergileyemez; ***kıyam***, ***rüku***, ***sücud*** *(yani secde)*… Günümüzün Müslüman müşrikleri *-aynen cahiliye dönemindeki müşrikler gibi-* bu üç duruşu da canlandırarak ilahları karşısında saygı göstermekten çekinmezler. Keza *(Anayasa koyma)* hakkını da bizzat kendilerinde bularak cahiliye müşriklerini örnek alırlar.

Muvahhid insan; böyle bir ortamda *(özellikle Kemalistlere, tarikatçılara, Mezhepçi Hanefistlere, ve Alevilere karşı)* aynen Rasûlullah'ın (s) *-Mekke döneminde-* müşriklere karşı izlediği muameleyi örnek alarak *-büyük bir vakar ve dikkatle-* davranış göstermelidir. Onların ilahlarını; *(heykellerini, bayraklarını, türbelerini, anıtlarını, şeyhlerini, evliyalarını, mumyalarını, kutsal saydıkları çeşmeleri ağaçları taşları,*

[256] Zumer Suresi, âyet/3

[257] Yûnus Suresi, âyet/18

Rasûlullah'a (s) ait olduğunu ileri sürdükleri giysileri, silahları ve eşyaları) asla aşağılamamalı, bu ilahların hiç birine asla dil uzatmamalıdır… Bu aynı zamanda Allah Tealâ'nın kesin emridir.[258] Çünkü şirk ve müşrik, bütün fitnelerin kaynağıdırlar. Nitekim sırf rehberlik amacıyla yazılmış olan bu satırlar bile -*pusuda, alarm halinde bekleyen*- fitne odaklarını huylandırabilir. Şu var ki; bu satırlar sadece bir araştırma çalışmasıdır, -*gerçekleri bulmak için kuşkulardan hareket ederek*- olayları sorgulamak ise bilimsel çalışmalarda zorunludur.

Tevhîdi hareketin önündeki engellerden biri de 1801 yılında Arap Yarımadasında Osmanlı yönetimine karşı patlak veren ***«Vahhabi İsyanı»***'nın, günümüzde -*çeşitli bahanelerle*- gündeme taşınarak Allah'ın birliğine inananların terörist olarak suçlanmasıdır.

***

Temelde, Osmanlı Toplumundaki yaygın şirk hastalığına karşı başkaldırıdan gayri bir anlam taşımayan bu harekete, aniden patlak vermiş sırf siyasal bir hadise gibi bakmak yanlıştır. Bu isyan, aslında ***üç önemli tarîhî olayın*** bir sonucu gibi gözükmektedir.

Bunlardan birincisi: (705'lerde) **Quteybe b. Müslim el-Bahili**'nin Türkistan'da giriştiği işgaller sırasında direnişçi Budist Türklerin ezilmesi ve **Buda** heykellerinin toplu şekilde yakılması üzerine, -***İslâm****'a karşı Türklerde biriken kin ve nefretin sonucu olarak kurulan ve zamana yayılarak asırlar boyu mistik uygulamalarla*- sürdürülen ***"çok tanrılı Müslümanlık"*** komplosudur.

İkincisi: ***Hazar Türk toplumu***'nun -*önce İslâm'ı kabul edip çok geçmeden Musevîleşmesi üzerine*- Milâdi 800'ün ortalarında tarih sahnesinden silinmesinde ***Abbasîler***'in oynadığı rol gerekçesiyle Türk muhitlerinde İslâm'a karşı mevcut nefretin yeniden canlanmasıdır.

Üçüncüsü ise ***Moğolların*** 1258'de Abbasileri ortadan kaldırarak aldıkları rövanş ile zirveyi bulan çok yönlü ve tarîhî Arap-Türk kavgasıdır.

Dolayısıyla bu İsyan, ***Politeist Müslümanlık*** kalkanı arkasında sinsice sürdürülen İslâm düşmanlığına karşı anlamlı bir cevap olarak izah edilebilir. Şu var ki; ***«Vahhabi İsyanı»***, bilimsel forumlarda, birikimli ve tarafsız ilim adamları tarafından çok yönlü olarak incelenip değerlendirilmeye muhtaçtır. Tarikatçıların ve Türk ırkçılarının gözü ile değil, bilakis ilim erbabının gözüyle bu isyanın ele alınması şarttır. Çünkü hem siyasal, hem etik açıdan incelendiğinde bu isyanın, aslında sırf silahlı bir başkaldırıdan ibaret olmadığı görülür. Bu ayaklanma; -*Arap yarımadası'nın, üstelik* ***Mekke*** *ve* ***Medine*** *gibi kutsal mekânların her tarafında asırlar boyu İslâm'ın şerefi çiğnenerek türbe gibi şirk sembolleriyle kirletilmesine karşı kabaran*- Tevhîdi duyguların -

---

[258] Bk. **El-En'am**/108: ***«Onların, Allah'ı bırakıp tapındıklarına sövmeyin, sonra onlar da haddi aşarak, bilgisizce Allah'a söverler. Böylece her ümmete yaptıklarını süslü gösterdik. Sonra dönüşleri ancak Rablerinedir. O, yapmakta olduklarını kendilerine bildirecektir.»***

Şu var ki; günümüzde Türkiye'li müşriklerin İlahlarına dil uzatılsa bile onlar Allah'a sövmeyi göze alamazlar. Çünkü Aynı zamanda Allah'a da ibadet ederek anlaşılmaz bir din anarşisinin içinde yüzmektedirler! İlahlarına hakaret eden kimseden intikam almak için -*Allah'a dil uzatmak yerine*- muvahhidlere çeşitli işkenceler yaparlar.

maalesef- şiddete dönüşmüş patlaması olarak izah edilebilir. Ancak yanlış stratejiler izlenerek ve şiddet kullanılarak girişilen hiçbir hareketin ıslah ve irşâd adına başarıya ulaşma şansı yoktur. Onun için, bu isyan başarıya ulaşamamıştır. Üstelik isyancıların bugüne kadarki kuşakları bu olayı çarpıtarak zaman içinde amacından saptırmışlardır. Hadiseyi irdelerken, bu başkaldırıda dış güçlerin muhtemel etkilerini de hesaptan çıkarmamak gerekir. Ne yazık ki *-çok karmaşık bir arka planı olan-* bu önemli tarîhî kalkışmanın içyüzünü, *-algı operasyonlarıyla şartlandırılmış ve yönlendirilmiş olan-* bugünkü topluma açıklamak oldukça zordur.

Günümüz Türkiye'sinde on milyonlarca insan ***«Musevilik»*** ile *«Yahudilik»*[259] kavramları arasındaki farkın bile farkında değilken, bu kalabalıkların ***İslâm*** ile ***Müslümanlığı*** birbirinden ayırt etmelerini beklemek safdillik olur. Böyle bir toplumun ***şirk*** ile ***Tevhîd*** arasındaki uçurumdan haberdar olduklarını söylemek de sadece bir iddiadan ibaret kalır. Dolayısıyla, ülkemizde insanları şeksiz, şüphesiz ve yorumsuz bir imanla Allah'ın var ve bir olduğuna inandırmaya çalışmak *(yani, Türkiye toplumunu böyle arı ve pür bir imana davet etmek)*, halka daima 1801'deki *«Arap İsyanı»*'nı ve *«Daiş Terör Örgütü»*'nü hatırlatacak, *«Vahhâbiliğin»* gündeme taşınmasına neden olacak, tarihi İslâm düşmanlığını körükleyecektir. Özellikle, *«Önce Tüküm, sonra müslümanım»* önyargısına sahip milliyetçi Türk insanı İslâm'a ve Tevhîde karşı daima en şiddetli şekilde direnecek, aynı zamanda Türklüğü de önceleyerek Müslümanlıkta ısrar edecektir. Evet Türk insanı, Müslümanlıktan başka dinlere bağlı kimseleri belki ***«gayri müslim»*** diye niteleyecektir, fakat hiçbir zaman bunun karşıtı olarak kendini **«Müslim»** diye nitelemeyecektir. Çünkü *-onun zihninde-* ***«Müslim»*** sözcüğü ***Arap insanını*** ve ***Tevhîdi*** çağrıştırmaktadır!

-. Peki Türkiye halkı Allah'a inanmıyor mu?!

Karanlık niyetleri fısıldayan böyle bir soru, Tevhîde çağrı yapan her insanın yolu üzerinde kurulabilecek en tehlikeli tuzaklardan biridir. Onun için muvahhid insan, bu ve benzeri sorular karşısında çok dikkatli olmak zorundadır. Bu ilgiyle hemen ifade etmek gerekir ki *(değil yalnızca müşrik dindarlar)*, bilakis alenen *«ben ateistim, hiçbir kutsala inanmam»* diyen insanlar bile zihinlerinde ve vicdanlarında Allah inancına yer vermekten kendilerini kurtaramazlar. Çünkü **ALLAH** kavramı öyle olağanüstü bir

---

[259] Türk kültüründe, ***Yahudilik*** ile ***Musevilik*** kavramları arasında fark vardır. İsrail oğulları ırkından gelen her insan **Yahudi** sayılır. Bu aidiyete Yahudilik denir. Başka bir ırktan olup sonradan Yahudileşen *(yani Musa'nın dinini kabul eden)* kimseye de ***Musevî*** denir. Hazar Türkleri gibi. Bu aidiyete de ***Musevilik*** denir.

Aslında bir kimseyi ***«Yahudi»*** diye açıktan nitelemek *(Osmanlı kültüründe)* onu aşağılamak anlamına geliyordu. Muhtemelen ***Yahudi*** vatandaşları incitmemek için bu niteleme yerine *(İsrail oğulları ırkından gelsin veya gelmesin)* Hz. Musa'nın dinine mensup herkese genelde ***«Musevi»*** denirdi.

Çağdaş akademisyenlerden, ***İbn Fadlan Seyahatnamesi***'ni Türkçe'ye çeviren **Prof Dr. Ramazan Şeşen** bu (küçük) hataya düşmüş, Hazar Türklerini Yahudilikle nitelemiştir *(Bk. Age. Önsöz)*

Arap kültüründe ***«Musevi»*** niteliği kullanılmamaktadır. Bunun yerine «***Mutehewwid*** مُتَهَوِّد» tabiri kullanılır.

gücü ifade eder ki kâinatta -*canlı, cansız*- hiçbir şey, onu algılamaktan kendini engelleyemez.[260]

Bu ilgiyle vurgulamak gerekir ki; ***şirk*** ile ***Tevhîdi*** birbirinden ayıran hemen bütün sırlar bu gerçekte saklıdır. Türkiyeli Akaid yazarları -*her nedense*- bu gerçek üzerinde durmak istememişlerdir. Nitekim ***Akide-i Nesefiyye***, ***Şerhu'l-Aqaid*** ve ***Sabunî***'nin akide üzerine yazdığı eser gibi kaynakları ders kitabı olarak okutan ve okuyan medreseliler de bu gerçekle ilgilenmemişlerdir. Keza günümüz Türkiye'sinde İslâm akaidi konusunda birçok kitap ve makale yazmış olan **Prof. Dr. Bekir Topaloğlu** da bu konuya hiç girmemiştir. Aslında Türkiye'de Akaid alanında eğitim veren kurum ve şahıslar tarafından şimdiye kadar mahalli bir meydan çalışması yapıldığına; toplumumuza ait bir inanç haritasının çıkarıldığına ilişkin anketsel bir bilgiye rastlanmamaktadır.

Türkiye'deki Tevhîdî hareketin kendi içinde de küçümsenemeyecek epeyce sorunları vardır. Örneğin;

1. Tüm Selefî fraksiyonlar, Mealciler, Hanifler topluluğu ve Sünneti ***«Vahy-i Gayr-i Metlu»*** olarak kabul etmeyenler, Tevhîdî hareket kapsamında bir bütün olarak düşünülebilir mi? Bu sorunun henüz net bir cevabı yoktur. Bu durum, Türkiye'de yaşayan mü'min azınlığın elini zayıflatmış, onu rejimin ve cahilî toplumun insafına terk etmiştir. Aynı zamanda müşrik çoğunluk[261] tarafından organize edilen istihbarat destekli linç kampanyalarıyla sürekli olarak bu azınlığın aşağılanmasına, muvahhid mü'minlere terörist gözü ile bakılmasına, onların ***«el-Qâide»*** ve ***«Daiş»*** terör Örgütleriyle ilişkilendirilmesine ve ezilmelerine yol açmıştır. Nitekim polis ve yargı teşkilâtının, ***«Fethullahçı Terör Örgütü»***'nün denetimine geçtiği dönemde Türkiyeli birçok Tevhîdi lider ve İslâm alimi göz altına alındılar. Onların bir kısmı Toros Dağları'na çıkarılarak kendilerine işkence yapıldı.

2. ***«Selefîlik»*** teriminin, Tevhîdî toplulukların tümü için kuşatıcı bir isim olup olmadığı, halen ihtilaflıdır. Aynı zamanda bu kavramın ***«ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat»*** kavramıyla örtüşüp örtüşmediği, yine tartışmalıdır. Kaldı ki Türkiye'li tarikatçıların *(hatta Irkçı Nakşbendîlerin)* bile kendilerini ***«ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat»*** olarak niteleditklerine bakılırsa bu konudaki problemin ne kadar büyük olduğunu görmek mümkündür.

3. Tevhîdî grupların; rejimin denetimi altında bulunan kurumlarda görev alanlara, özellikle ***«Diyanet İşleri Başkanlığı»***'nda çalışanlara ve Türkiye'deki camilere bakış açısı nedir?

Tüm muvahhidleri temsil eden yetkili bir merci bulunmadığı için bu sorular, -*ilmî manâda*- şimdilik maalesef cevapsızdır. Dolayısıyla *(eğer hadis sahih ise)*, cahiliye ölümüyle ölme riski, yalnızca cahili toplumun fertleriyle sınırlı değil, aynı zamanda

---

[260] ***«Yedi gök ve yer ile onlarda ne varsa hepsi, O'nu noksan sıfatlardan tenzîh eder ve hiçbir şey yoktur ki O'na hamdederek onu noksan sıfatlardan tenzîh etmesin, yalnız siz, onların tesbîh edişlerini anlayamazsınız…»*** el-İsra/44

[261] **«Müşrik çoğunluk»** nitelemesiyle, Türkiye halkının tümü amaçlanmamıştır! Çünkü böyle bir genelleme gerçeklere ve ahlâka aykırıdır. Dolayısıyla, fitne için bahane arayanların, -*kitapta geçen*- bu ve benzer tabirleri kendi amaçları doğrultusunda yorumlama imkânları yoktur. Bununla birlikte; alenen Allah'a ortak koşan zümreler, **«Tevhîdî Hareket»**'i oluşturan kesimden -*maalesef*- sayıca daha çokturlar.

Tevhîdî harekete kendilerini içtenlikle adamış bulunan bütün muvahhidler için de aynen söz konusudur.

4. Büyük ihtimalle, rejimin tehdidinden çekindikleri için, gerek Türkiyeli sosyologlar, gerekse ilahiyatçılar bugüne kadar -*Tevhîdî hareketi de kapsayacak çapta*- bir çalışmayı göze alamamışlardır. Nitekim Türkiye'de şimdiye kadar ***«Din Sosyolojisi»*** adı altında kaleme alınmış kitaplarda Tevhîdî Hareketten söz edilmemiştir. Bu gerçekler, Türkiye'de özgürlük anlayışını deşifre etmek bakımından ne derece önem taşıdığını gösterirken, büyük ihtimalle Tevhîdî hareket ile rejimi zaman zaman çeşitli bahanelerle karşı karşıya getirecektir.

Türkiye'deki yaygın şirk felaketine karşı mücadeleye kendilerini adamış aydın ve âlim şahsiyetler için söz konusu olabilecek en büyük tehlike, siyasi komplodur. Dolayısıyla bu şahsiyetlerin *–dönemsel olarak değişen siyasal atmosfere ve iktidarların yönlendirdiği konjonktüre karşı-* tedbirli olmaları büyük önem taşır. Unutulmamalıdır ki siyasi yönetimler için ***şirk*** ya da ***Tevhîd*** hiç önemli değildir. Bilakis ***şirk*** ve ***Tevhîd*** iktidarların güttüğü politikaya göre ancak birer propaganda aracı olabilirler. Dolayısıyla eğer koşullar şirkin yaygınlaşmasını sağlamışsa iktidar, hiç şüphesiz müşrikleri kullanarak ayakta durmayı tercih eder. Genelde de gidişat hep böyle olmuştur. Nitekim *-müşrikleri, içinde bulundukları hipnozda tutabilmek için, bilgisiz insana çok masum gibi gelen-* şu ifadeleri, siyasilerin söylem ve demeçlerinde sıklıkla bulmak mümkündür:

«Herkes dininde ve inancında serbesttir; Kimse inancından dolayı aşağılanamaz; hiç kimse dinini ve inancını açıklamaya ve değiştirmeye zorlanamaz; her vatandaşın dini ve inancı anayasanın teminatı altındadır» vb. Bunu da anayasanın 24'üncü maddesine dayandırmayı ihmal etmezler.[262] Oysa Müslümanlığın ve tarikatçılığın neredeyse tamamı İslâm'ı ve Mü'min kişiyi aşağılayıcı uygulamalarla doludur. Bu uygulamaları, bir listeye değil, bir kitaba sığdırmak bile zordur. Dolayısıyla siyasiler, çoğunluğu oluşturan Müslümanlardan destek aldıkları için İslâm'ın ve Tevhîd ehlinin aşağılanmasından dolayı hiçbir zaman vicdan azabı duymaz ve kaygılanmazlar.

Evet siyasi yönetimler, *-özellikle küçük toplulukların inançlarına ve ideolojilerine bakmaksızın-* daima çoğunluğu ve egemen gücü oluşturan sosyal yapılara, ideolojik kamplara ve kalabalıklara tutunmaya çalışırlar. Çünkü bu şekilde davranırlarsa ancak iktidardaki yerlerini koruyabilirler. Bu nedenle çoğunluğa dayanan siyasi örgütler, *(azınlıklarla aralarındaki dinsel ortak bağlara da çoğu kez itibar etmezler. Bu nedenle de)*, kendileri için engel teşkil eden Tevhîdî bir yapıya asla hoşgörü ile bakmazlar. Daha önemlisi; Tevhîdî yapıyı sindirmek, hatta *«gerekirse»* onu imha etmek için çeşitli şebekeleri bile devreye sokulabilirler. Nitekim ***«Derin devlet»*** her dönemde bu maksatla bir *«yedek araç»* olarak korunmuştur. İşin tabiatında bu zorlayıcı özellik

---

[262] Madde 24- (1) Herkes din ve inanç hürriyetine sahiptir. Bu hak, tek başına veya topluca, alenen veya özel olarak ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama ve bunları değiştirebilme hürriyetini de içerir.

(2) Kimse ibadete, dinî ayin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve düşüncelerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç, düşünce ve kanaatlerinden ve bunları değiştirmekten dolayı kınanamaz, suçlanamaz ve farklı bir muameleye tâbi tutulamaz.

(3) İbadet ve dinî ayin ve törenler, kamu düzeninin, genel sağlığın, genel ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması amaçlarıyla sınırlanabilir.

vardır. Aksi halde siyasi yönetimler kendilerine zarar vermiş olurlar ki bu, pragmatik çıkar felsefesine aykırıdır.

Bu ilgiyle, çok ciddi bir soru zihnimizi kurcalamaktadır: şiddetten tamamen uzak, şeffaf ve barışçıl bir sosyal yapıdan başka bir şey olmayan Tevhîdî topluluk, -*günümüzde tehlikeli mistik cemaatlerin ve ideolojik kampların çatışması ortamında*- kendini ne kadar güvende hissedebilir?! Bu soru fevkalâde önemlidir. Çünkü daha dün, devleti ele geçirebilecek kadar güçlenen ve düzenlediği komplolarla -*eski bir Genel Kurmay Başkanı dahil*- onlarca üst düzey subayı ve birçok gazeteciyi –*spekülatif suçlarla*- mahkûm edebilen bir şebeke, iktidar tarafından -*kısa süre içinde*- çökertilebildi. Eğer genel konjonktür müsait olsaydı bu şebekenin elebaşıları belki ***«Derin devlet»*** aracılığıyla ortadan bile kaldırılacaktı.

İlginçtir ki; camilerin içinde öteden beri yoğun biçimde şirk propagandası yapan bir tarikatçı mollası, *«Fuhş ticareti yaptığı»* suçlamasıyla, -*bu şebeke*- tarafından yakın geçmişte bir süre tutuklandı. Bu şahsın faaliyetleri, aslında ***PKK'***nın, **HİZBULLAH**'ın, **DHKPC**'nin, **JİTEM**'in ve ***DAİŞ***'in yaptıklarından çok daha tehlikeli sonuçlar doğurabilir! Bu bir abartı değildir. Çünkü bu şahıs, İslâm'ın bütün değerlerini altüst edebilecek oldukça sinsi bir üslup geliştirmeyi başardı! Ne var ki -*Türkiye halkı'nın henüz İslâm'la tanışmıyor olmasından dolayı*- bu yöntemin ne gibi tehlikelere yol açacağını küçük bir muvahhid topluluktan başka hemen hiç kimse fark edememektedir. Ne geniş Sünni-Hanefist kesim, Ne Alevi toplulukları ne de başka inanç grupları, -*dini, tarihi ve sosyolojik birikime sahip bulunmadıkları için, yaygın bilgisizlik ve şartlanmışlık yüzünden*- bu olayın içyüzünü keşfedebilecek bir refleks gösterememektedirler. Ancak –*biraz önce sözü edilen*- bu aydın muvahhid topluluk hem gittikçe hızla büyümekte hem de etrafını uyandırmaktadır. Türkiye'deki bu İslâmî uyanış, Milli Türk Müslümanlığının bütün defolarını *(ve tabiatıyla bu molla ve destekçilerinin komplolarını da)* yakın gelecekte afişe ederek gözler önüne serebilecek bir potansiyele sahip olduğunu açıkça sergilemektedir. Bu nokta, yakın gelecekte oldukça ciddi bir hareketliliğin ortalığı saracağını *(basiret sahiplerine)* haber vermektedir!

Sahneleri internette www.youtube.com dan seyredilebileceği gibi, bu Pontuslu Nakşibendi mollasının, Tevhîd akidesine karşı işlediği cinayet hükmündeki faaliyetleri hiç şüphesiz Türkiyeli muvahhidleri incitmiş, onları derin bir manevi işkenceye maruz bırakmıştır. İktidar tarafından bu şahısa, ve Güneydoğu'da konuşlandırılmış bir odağın başındaki kişiye ve benzerlerine eğer -*Müslümanlık ortak bağından hareketle*- bir süre daha müsamaha gösterilecek olursa, çok sayıdaki insanın bu ülkede suskunluğunu bozacağına şimdiden büyük ihtimal vermek gerekir! Günümüzdeki din ve mezhep savaşları bu konuda bize yeterli mesajlar vermektedir. Bunun sorumlusu elbette ki ehl-i Tevhîd olmayacaktır. Şu var ki siyasi güç; -*şimdiye kadar en az üç cinayete bulaşmış mistik bir topluluğun cerbeze sembollerinden olan bu mollayı ve benzerlerini korumak adına*- tarikatçı merkezlerini birer derin devlet karakolu olarak -*Tevhîd ehlini sindirmek üzere*- görevlendirebilir. Ancak sırf dünya barışı ve ahiret saadeti için hem toplumumuzu, hem de tüm dünya insanlarını Allah'ın birliğine inanmaya çağırmaktan başka hiçbir hedefleri olmayan Tevhîdî topluluğa karşı eğer iktidar böylesine tehlikeli bir sindirme harekâtına girişecek olursa, açıkça ifade etmek gerekir ki; bizzat kendi eliyle DAİŞ ya da benzeri Terör örgütlerine hizmet etmiş olacaktır!

Dolayısıyla **politeist-dindar** bir çoğunluğun desteğine dayanıyor olsa bile iktidar kendi geleceği açısından bu soruna erken eğilmek zorundadır. Bununla birlikte Tevhîdî topluluk da kendi güvenliğini ve itibarını korumak için, **politeistlerin** aşırılıkları karşısında asla tahrik olmamalıdır. Çünkü Tevhîdî mücadelenin ***Mekkî*** evresinde, barışçıl davranış -*bir strateji olarak*- esastır.

***

Tevhid İslâm'ın, Vahdet ise Müslümanlığındır

Tevhîd: Allah Teâlâ'yı Zâtı'nda, sıfatlarında ve isimlerinde birlemektir. Daha açık bir ifadeyle: O'nun: -*Tek, eşsiz, vekilsiz, başlangıçsız, sonsuz, ölümsüz, ihtiyaçsız, zamana ve mekâna sığmayan, dengi ve benzeri olmayan her şeyin yaratıcısı*- **Bir Zât-ı Ecell-i A'lâ** olduğuna imân etmektir. İslâm'da ***"İMAN"*** kurumu bu temele dayanmaktadır. İslâm âlimleri tarafından -*asırlar boyu*- kaleme alınmış birçok çalışmada bu konu geniş şekilde işlenmiştir.

Vahdet inancına gelince bu: Allah'ın Zâtı ile O'nun dışında kalan varlıklar arasındaki ilişki üzerine ileri sürülmüş felsefî bir kuramdır. Bu tasavvur; biri ***"Vahdet-i Vücûd"*** öbürü ise ***"Vahdet-i Şuhûd"*** olmak üzere iki farklı açıklama ile ortaya atılmış ve tartışılmıştır.

"Vahdet-i Vücûd" terkibi: Arapça -*iki sözcükten ve farsça bir bağdan oluşan*-, bir isim tamlamasıdır. Arapça وَحدةُ الوُجود şeklinde yazılır. Türkçe kısaca ***"Varlığın birliği"*** anlamına gelir. (**Varlık**)tan amaçlanan şey: evrenin -*görünen ve görünmeyen, bilinen ve bilinmeyen ne varsa*- tümüdür. Buna göre evrensel anlamda ***«varlık»*** dediğiniz zaman, -*Allah Teâlâ da dahil*- mevcut olan her şeyi kastetmiş olursunuz. Dolayasıyla, ***«varlık birliği»*** ya da ***«vahdet-i vücûd»*** dediğinizde -*yine Allah Teâlâ dahil*- her şeyin

-birlikte- bir tek şey olduğunu söylemiş olursunuz! Bu ise büyük bir tartışma konusudur.

"Vahdet-i Vücûd", aslında *(tasavvufî değil)* sırf felsefî bir söylemdir. Ancak ilk kez bu düşünce üzerinde esaslı bir şekilde yoğunlaşan **Muhyiddîn ibn Arabî**'nin,[263] sûfî bir şahsiyet olması dolayısıyla birçok kimse, ***"Vahdet-i Vücûd"*** tabirinin bir tasavvuf terimi olduğu zannına kapılmıştır. Onun için bu konu üzerinde fikir yürütenler arasında yöntem hatasına düşenler çok olmuştur. Nitekim bu yüzdendir ki *-tasavvuf ehli oldukları görüntüsünü veren ve felsefe ile ilgilenmemeleri düşünülen-* Nakşbendî zümresi içinde, bu konuya girmekten kendilerini alamayanların sayısı az değildir.

Nakşbendîlerin ***"Vahdet-i Vücûd"*** inancına ilgi duymalarının nedeni Nakşî şeyhlerinden ***"Rabbânî"*** lakaplı **Ahmed Sirhindî**'nin bu tezi eleştirmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Aslında **Muhyiddîn ibn Arabî**'yi anlayabildiği bile kuşkulu olan **Rabbânî**'in, ***"vahdet-i Şuhûd"*** adı altında geliştirdiği sözde altarnatif bir doktrinle ***"Vahdet-i Vücûd"***u tadil ettiği iddiası, mübalağadan ileri gitmez. Dolayısıyla da üzerinde durmaya değmez. Çünkü; *-536 mektubunun tamamını farsça yazmış olmasından da anlaşılacağı üzere-*; iyi bir Arapça bilgisine ve ilmi bir formasyona sahip olduğunu kanıtlayacak herhangi bir eseri tesbit edilmemiş olan Rabbânî'nin, **Muhyiddîn ibn Arabî**'yi eleştirmiş olması bilim ve akademi dünyasını hiç bir zaman meşgul edememiştir, edemez de...

Rabbânî'yi **Muhyiddîn ibn Arabî**'nin karşısına çıkarma çabasını gösterenler, aslında *(sadece Türkiye'de)* Milliyetçi Türk müslümanlığını İslâm'la yarıştırma komleksi içinde olan bir avuç *(tarikatçı-Hanefist)* ilâhiyatçıdan başkası değildir. Toplumun, *-özellikle günümüzde ne ilgilendiği, ne de anlayabildiği-*; ***"Vahdet-i Vücûd, "vahdet-i Şuhûd",*** **Muhyiddîn ibn Arabî** ve **Rabbânî** üzerinde bu küçük zümrenin, yoğunlaşıyor olmasının ilginç nedenleri vardır:

1) **Rabbânî**, Türkistan'dan Hindistan'a *«Nakşbendîlik kisvesi içinde»* sıçrama yapan Türk Müslümanlığına canlılık kazandırmıştır.

2) **Rabbânî**, İslâm'a karşı savaş açan*"Timûrî Türk imparatoru"* **Ekber Şah**'a hiç bir uyarıda bulunmamıştır.

3) **Rabbânî**, Türk Müslümanlığının büründürüldüğü ***"Sünnîliğin!"*** bayraktarlığını yaparak Şiiliğe karşı savaş açmış, bugünkü ideolojik Türk dindarlığının kurumsallaşmasına büyük hizmette bulunmuştur. Bu nedenle **Rabbânî**, Türkiye'de özellikle Nakşbendiler tarafından abideleştirilmiştir.

Muhyiddîn ibn Arabî'nin, ***"Vahdet-i Vücûd*** doktrinini eleştirdiği gerekçesiyle üç beş "akademisyen", Rabbânî'nin görüşleri hakkında birkaç risale yazmışlardır. Ancak

---

[263] Birinin ***"İbn Arabî"***, diğerinin ise ***"İbnu'l Arabî"*** lakabını taşıdığı ve birbirinin çağdaşı olduğu iki Endülüslü ilim adamının adları, Türkiyeli araştırmacılar tarafından sıkça karıştırılmıştır. Bunlardan biri, *(Türkiye'de daha çok tanınan,)* varlık birliği felsefesini sistemleştiren ve hayranları tarafından ***"Şeyhu'l-Ekber"*** diye yüceltilen filozof **Muhyiddin Muhammed bin Ali İbn Arabî et-Tâî**'dir. Bu zat 1165 tarihinde İspanya'nın Murcia *(Mürsiye)* kentinde dünyaya gelmiş, 1240 tarihinde de bugünkü Suriye'nin başkenti Şam'a ölmüştür. Literatürde ***"ibn Arabî"*** olarak yer alır. Öbürü ise: Hadîs, tefsîr ve Fıkıh âlimlerinden olan **Ebû Bekr Muhammed bin Abdillâh İbnü'l-Arabî**'dir. 1075 yılında İspanya'nın *(Sevilla)* İşbiliyye kentinde doğmuş, 1148 yılında aynı yerde ölmüştür.

bunlar, **ibn Arabî** ile **Rabbânî** arasındaki görüş farkını gereğinden fazla dillerine dolayarak meseleyi olduğundan fazla abartmışlardır. Bu tutumun da yine ilginç nedenleri vardır: Bu "yazarlar"ın, **Rabbânî** ile **İbn Arabî** arasında, kendilerine bir yer bulmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Çünkü -*biri Hintli, Öbürü de Arap olmasına rağmen*- ikisi de Türk Müslümanlığının önemli sembolleri haline getirilmişlerdir.

İbn Arabî, ünlü bir filozof, şair ve edip bir şahsiyettir. Bu sayededir ki *(özellikle tevhid ehli tarafından)* kabul görmesi mümkün olmayan sıra dışı görüşleri ve yorumları dolayısıyla ağır eleştirilmiş, *(hatta tekfir edilmiş)* olmasına rağmen, İslâm alimleri *(Rabbânî'nin aksine)* onu ciddiye almış, eserlerini büyük bir titizlikle incelemiş ve değerlendirmişlerdir.

Türklerin *(Arap kökenli alimler arasında)* özellikle **İbn Arabî**'ye verdikleri önemi şu nedenlere bağlayabiliriz:

1) Her şeyden önce **Muhyiddîn İbn Arabî,** -*Türkleri merak ettiği ve onlara sempati duyduğu için*- doğup büyüdüğü İspanya gibi çok uzak bir diyardan Selçuklu hükümdarı **İzzuddîn Keykâvus** ile mektuplaştı, 1205'te Harran'a uğradı, kısa bir zaman sonra da Konya'ya vardı. Mekke'ye gidip bir süre orada kaldıktan sonra Bağdat ve Halep üzerinden dolaşarak 1215 de tekrar Konya'ya geldi.

2) M. 1210 - 1274 yılları arasında yaşayan ünlü filozof **Sadreddin Konevî**'yi etkiledi ve onun dul annesiyle evlendi. Böylece Türklerle bir çeşit akraba oldu.

3) Selçuklu Devleti'nin iyice çöktüğü, Anadolu halkının, her bakımdan karanlığa gömüldüğü Moğollar tarafından ezilmek üzere olduğu günlerde **İbn Arabî**, mistik söylemleriyle, yüksek felsefesiyle, havalı edebiyatıyla ve kehanetleriyle bir teselli kaynağı olarak kabul edildi; geniş bilgisi ve kültürüyle, çok yönlü kişiliğiyle Endülüslü bir allâme olarak Türk mollalarını büyüledi.

Onun için, -*Türk Müslümanlığını İslâm'a karşı korumakla görevli olduklarına inanan*- başta Türk ilâhiyatçıları olmak üzere, Nakşbendiler ve tüm milliyetçi kümeler, özellikle günümüzde **Muhyiddîn İbn Arabî**'yi öne çıkarmak için yoğun bir propaganda kampanyası ile meşguldürler.[264] Geleceğin tarihi; -*Türk Müslümanlığının önemli direniş hareketlerinden biri olarak*- sosyolojiye damgasını vuran ***«Türban yaygarası»***nın sırlarını nasıl ifşa edecekse, bugünlerde *(TV. Dizileri eşliğinde)* hızlandırılan **İbn Arabî** kampanyasının da arka planını öylece gün yüzüne çıkaracaktır; ömrümüz bunu görmeye yetmese de…

---

[264] **Mehmet Bozdağ** öncülüğünde yapımı gerçekleştirilen ve 10 Aralık 2014 de ilk bölümü yayınlanan Ertuğrul dizisinde **Muhyiddin ibn Arabi**'ye büyük yer verildi. Bu dizi *(bugün 27 Ağustos 2018)* halâ devam ediyor. ***Nakşbendî-Ülkücü koalisyonu*** tarafından yönetilen derin devletin konjonktürel programına göre bu tertip uygun bir zaman aralığına denk getirildi. BOP projesindeki rolünden sıyrılmış, ve 100 yıl sonra doğuya yüzünü dönmüş olan Türkiye, bugünlerde -*diziler eşliğinde*- esrarlı bir hazırlığın telâşını yaşamaktadır. **Kutsal Devlet**, -*asırlardır Türk Müslümanlığını diri tutabilmek amacıyla İslâm'a karşı örülmüş, ancak epeyce tahrip olmuş surları restore etmek için*- ***"Büyük Türk dostu bir Arap âlimi"***'nin silüetine -*bugünlerde kendince*- parlak ve net bir görüntü kazandırmak istiyor. Ancak ***tarih saptırmacılığı sanatıyla*** bu amacı gerçekleştirmek, acaba mümkün olabilecek mi?! Hele -*Allah'ın indirdiği vahiy ile hiçbir alâkası bulunmayan*- bu ölü dine, **Muhyiddin ibn Arabî**'nin kehanet eleğiyle taşınan su sayesinde ne kadar can pompalanabilecektir? İşte bu sorunun cevabını Türkiye hiçbir zaman bulamayacaktır!

***

"Vahdet-i Vücûd" çok girift ve çetrefil içeriğe sahip bir felsefi konudur. **İbn Arabî**, ***Fütûhât-ı Mekkiyye*** ve ***Fusûsu'l-Hikem*** adlı ünlü kitaplarını bu felsefe üzerine oturtarak yazmıştır. İlim ehli arasında -***"Vahdet-i Vücûd"*** *diye ünlenen*- bu felsefe, asırlardır âlimleri meşgul etmiş ve onları iki karşıt gruba bölmüştür. Bunların biri, derin bir saygı ve hayranlıkla **ibn Arabî**'yi her fırsatta överek onu göklere çıkarmaya çalışırken, çok sayıda ünlü âlimlerden oluşan başka bir grup ise onu pek ağır suçlamış ve kâfir olduğuna hükmetmişlerdir.

"Vahdet-i Vücûd" felsefesini mümkün olduğunca anlaşılabilir bir ifade ile özetlemek gerekirse şunları söylemek mümkündür:

«Allah'ın bizzat kendisi de dahil, evrendeki her şey *(birlikte)* bir bütünü oluşturur. Allah, -*başlangıcı ve sonu olmayan*- ezelî ve ebedî bir varlıktır. Geriye kalan her şey, -*başlangıçlı ve sonlu olsa da*-, aslında bunların tümü O'nun ezelî ve kuşatıcı bilgisi dahilinde -*potansiyel olarak*- sürekli var idi. Yani; henüz hiç bir şey yok iken, Allah, -*sonradan yaratacağı bu şeylerin tümünü*- kesinlikle daha önce -*başlangıçsız ve sonsuz olan kuşatıcı bilgisi ile*- biliyordu. Öyle ise bu gerçeğe göre; *(evrendeki varlıkların tamamı, yaratılmadan önce de)* Allah'ın, *(aynen zatı gibi)* temelde -*başlangıçsız*- ezelî bir mevcûdiyete sahip idiler. Bu mantıksal çıkarsama; -*Allah'ın bilgisi dâhilinde başlangıçsız bir varlığa sahip bulunmuş olan*- bütün olguların sonsuzluğunu da zorunlu kılar. Çünkü bu kuşatıcı bilginin sahibi olan Allah sonsuzdur.»

Böylece, -*yaradılmışların tamamını Allah ile birlikte*- (haşaa!) bir tek varlık olarak tasavvur eden Vahdet-i Vücûdçular, bu inancı: ***«La mevcûde illâ Hû»*** *(yani Allah'tan başka varlık yoktur)*, ya da ***«La meşhûde illâ Hû»***, *(yani Allah'tan başka göze çarpan hiç bir varlık yoktur)* diyerek özetlemeye çalışırlar. Oysa Kitap ve Sünnette bu söylemlerin yeri olamaz. Çünkü bu tehlikeli ifadeler çok açık şekilde ***«Her şey Allah'tır»*** anlamına gelmektedir. Bunun ilham kaynağı ise esasen, -***Bestâmî*** *ve* ***Hallâc*** *gibi Zerdüştî sûfilerin vaktiyle seslendirdikleri* ***«Heme O'st»*** *(yani Her şey, O'dur)*- inancıdır. Zukhruf Sûresi'nin 15. Âyeti kerîmesi, bu inancı asırlar önce haber vermiştir.[265]

İbn Arabi'nin ardılları tarafından -*Kitap ve Sünnette yeri olmayan böylesi yakıştırma formüllerle*-, ***"Vahdet-i Vücûd"*** felsefesini İslâm'ın tevhid ilkesiyle bağdaştırma gayretlerine gelince bunun, ***"felsefe"*** süsü verilmiş spekülasyonlardan ve zoraki direnişlerden öteye gitmediği açıktır. Sonuç olarak vurgulamak gerekir ki İslâm, -*insanoğlunun aklına*- o kadar açık, o kadar güçlü ve o kadar zengin bir dil ve üslüpla kendini arzetmiştir ki onu edebiyat ve felsefe labirentlerinden geçirerek; vahdet-i vücûdla ya da Nakşbendîlikle esneterek Müslümanlığa dönüştürmek mümkün değildir. Bu nedenledir ki **Haricîlik**, **Vahhabîlik** ve **ihvancılık**, Arapların bir bölümünü İslâm'dan nasıl koparmış ise; **Şiilik**, İran halkının çoğunu İslâm'dan nasıl uzaklaştırmış ise, **vahdet-i vücûdçuluk** ve **tarikatçılık** da maalesef Türklerin bir bölümünü İslâm'dan koparark Müslümanlaştırmıştır.

---

[265] Âyet-i kerîmenin meâli şöyledir: ***«kullarından bir kısmını O'nun parçası saydılar. Şüphesiz insan apaçık bir nankördür.»***

***

Muhyiddin ibn Arabî'nin, parlak zekâsının ürünü olan *(ve yukarıdaki satırlarda özetlenen)* ***"vahdet-i vücûd"***, aslında türlü hileleri ve tehlikeli amaçları barındıran yanıltıcı bir felsefedir. Bu felsefeyi savunanlar da ret edenler de olmuştur.[266] Her iki grup da sayıca çoktur ve her iki grubun da çeşitli gerekçeleri vardır. Ancak, özellikle **İbn Arabî**'ye duydukları aşırı hayranlıktan ötürü bu felsefeyi savunanlar vardır ki onları ayrı bir grup olarak görmek gerekir. Çünkü, bunların bilinçlerinin altında karmaşık ideolojik duyguların yattığı kuvvetle muhtemeldir. Nitekim, ölümünden elli yıl sonra kurulmuş ve 627 yıl tarih sahnesinde kalmış olan ***"Osmanlı Devleti'nin hemen bütün önemli olaylarını bir kitabında haber verdiği ileri sürülen"*** böylesi kerâmet *(daha doğrusu kehânet)* sahibi ***"büyük bir evliya"***yı hangi Türk milliyetçisi ayakta alkışlamaz! Bu ilgiyle, Türklerdeki tarihî ***"Evliyâcılık"*** serüvenini ve *-özellikle Türk Müslümanlığının inşasında-* bu serüvenin önemini hatırlamak gerekir.

"Vahdet-i Vücûd" felsefesi etrafında asırlardır tartışmalar cereyan etmiş ve etmektedir. Kimileri, bu görüşün panteizmle aynı olduğunu[267], kimileri de ikisinin ayrı şeyler olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu tartışmaların üzerinde durmanın yeri elbette burası değildir. Ancak **Muhyiddîn İbn Arabî**'nin, ***"Vahdet-i Vücûd"*** kavramından ne amaçladığı hakkında kesin bir sonuç elde etmeyi kolaylaştırmak için onun sadece ***"Fusûsu'l-Hikem"*** adlı eserinde ***el-Hadîd Sûresi'***nin üçüncü âyet-i kerimesine yaptığı yorumu aktarmak yeterlidir. Allah Teâlâ, bu âyet-i kerimede *-oldukça veciz bir ifade ile-* zât-ı ilâhiyesini tanıtmaktadır. Sözü edilen âyet-i kerimenin *(ideale yakın)* Türkçe açıklaması ise şöyledir: ***«O, İlktir ve Sondur ve Zâhirdir ve Bâtın'dır. O, her şeyi hakkıyla bilendir.»***[268]

Ebu Said el-Harrâz'a ait bir yorumu aktardıktan sonra **İbn Arabî**' nin, bu âyet-i kerimeye ilişkin yaptığı yorum ise *(meâlen)* şöyledir: ***«Dolayısıyla O*** *(yani Allah)*, ***İlktir ve Sondur ve Açıktır ve Gizlidir… Bu nedenle O, açık olan*** *(tüm fizik varlıkların)* ***aynısıdır*** *(bizzat kendisidir)*; ***böyle açık iken, gizli kalmış olanların da yine aynısıdır; ve O, Ebu Saîd el-Harrâz adındaki kişi ile onun gibi sonradan peydahlanmış olanların da aynısıdır.»***[269]

---

[266] **İbn Arabi**'nin Kâfir olduğuna hükmeden İslâm âlimlerinden bazılarının adları ve kaynaklar şöledir: **İbn Hacer el-Asqalânî** *(Lisânu'l-Mîzân: 4/318; Mîzanu'l-İ'tidâl: 5/105)*; **İzz İbn Abdisselâm** *(Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ: 23/48)*; **Aliyyu'l-Qârî** *(Vahdet-i Vucud Risalesi s. 34, 216)*; **İmam Zehebî** *(Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ: 23/48)*; **İbn Teymiyye** *(Mecmû'ur-Resâil ve'l-Masâil: 1/179)*; **Taqiyyuddîn es-Subukî** (Muğni'l-Muhtâc-Şerbînî: 3/61); **Bedruddîn b. Cemâah** *(Aqîdetu İbn Arabî wa hayâtuh-Taqiyyuddîn el-Fâsî: S. 29, 30)*; **Nûruddîn el-Bekrî eş-Şâfiî** *(Masrau't-Tasavvuf: S.144)*; **İbn Khaldûn** *(Masrau't-Tasavvuf: S.150)*; **Necmuddîn el-Bâlisî eş-Şâfiî** *(Masrau't-Tasavvuf: S.146)*; **Şemsuddîn Muhammed b. Yûsuf el-Cezerî** *(Aqîdetu İbn Arabî wa hayâtuh-Taqiyyuddîn el-Fâsî: S. 31, 32)*; **el-Hâfız el-Irâqıy** *(Masrau't-Tasavvuf: S. 64)*; **Ebû Zur'a b. el-Hâfız el-Irâqıy** *(Aqîdetu İbn Arabî wa hayâtuh-Taqiyyuddîn el-Fâsî: S. 60)*; **Muhammed el-Gazâlî** *(Turâsuna'l-Fikriyyu fi Mîzâni'ş-Şer'i we'l-Aql)*

[267] Nakşbendî şeyhi, **M. Zahid Kotku**'nun müritlerinden olan **Turgut Özal**'ın bu görüşte olduğu ileri sürülmüştür.

[268] ***el-Hadîd*** 'nin üçüncü âyet-i kerimesinin, gerçekleştirebileceğim en isabetli Türkçe çevirisi bu olabilir kanısındayım. Yazar.

[269] Bkz. فصوص الحكم، ص/**553**، دار الكتاب العربي، بيروت–لبنان

Bu ifadeleri türlü edebiyat cilveleriyle yorumlayan Türkiyeli Vahdet-i Vücûdçuların en büyük hatası, ***zorunlu varlık*** *(vacibu'l-vücûd)* ile ***zorunlu birlik*** *(ehadiyyet)* arasındaki ***zorunlu bağı*** (alâka-i ilzâmiyyeyi) atlamış olmaktır. Ta **Bursalı Tahir**'den (1861-1925), **Babanzade Ahmed Naîm**'e (1872-1934), **İsmail Fenni Ertuğrul**'dan (1855-1946), **Ömer Ferid Kam**'a (1864-1944), **Muhammed İhsan Oğuz**'dan (1887-1991), **Ahmed Avni Konuk**'a (1873-1938) ve onların düzinelerle takipçilerine varıncaya kadar hiç kimse bu espriyi yakalayamamıştır. Çünkü bu insanlar **İbn Arabi**'ye o kadar çok çarpılmışlar ki onun her bakımdan yanılmazlığına âdetâ iman etmişlerdir; *"Bu zat acaba bir yerde hata yapmış olamaz mı"* diye düşünmeyi akıllarının ucundan geçirmemişlerdir; belki geçirmek bile istememişlerdir. Unutmamak gerekir ki aşırı hayranlık, insanda temyiz yeteneğini köreltir, hatta onu işlevsiz hale getirebilir. Bundan sonra kişi, sırf taklitçi bir yaratıktan ibaret kalır; artık hakkı batılı birbirinden ayırt edemez olur. Bu saplantı, özellikle Türkiye toplumunda ***"büyük Türk dostu"*** payesini kazanmış yabancı ünlüleri ödüllendirme yarışına kolayca dönüşebilir. Nitekim **İbn Arabî** hayranları arasında bu olay yaşanmıştır.

Bu zümre, ***zorunlu varlık*** düşüncesinden ***zorunlu birlik*** sonucunu çıkaran, Müslüman diyalektisyenlerin izahlarından bile habersiz kalmış ya da öyle gözükmek istemişlerdir. Bu ise son derece ilginçtir. Yine bu zümre; birlik kavramının teferruatından: ***"illet-i gâiyye"*** *(Cause première)* olan (**bir**)'in hem ***teaddütten*** *(çokluktan)*, hem de ***teşebbühten*** *(herhangi bir şeye benzemekten)* kesinlikle münezzeh olduğu gerçeğini algılayamamışlardır. **İbn Arabi**'ye duydukları aşırı hayranlık nedeniyle böyle bir zihnsel kriz yaşamış olabilirler. **İbn Arabî**, Kur'ân-i Kerim'de geçen ***«ilâhun wâhidun»***[270] ifadelerindeki (**bir**) kelimelerinin hepsini: -*spekülatif yorumlarıyla*- göreceli, ârızî, ilineksel, bölünebilir ve çoğalabilir niteliklerde birer (**bir**) olarak görmek istemiştir. Onun hayranları olan zümrenin mensupları da maalesef, bunu fark edememiş, ya da *(yine duydukları aşırı hayranlık nedeniyle)* onu sırf taklit etmiyi yeğlemişlerdir.

İbn Arabi'nin bu hamasetli hayranları, özellikle son yüz yıldır kollarını sıvayarak onun bu kadar açık ifadelerini Kitap ve Sünnetin ruhuna uygun hale getirmek için büyük hüner sergilemişlerdir! Havalı bir edebiyat şovu ile tevhid ehline meydan okuyan bu zümre ise hiç şüphesiz, *(1500 yıllık)* ***"Arap İslâmı"***na karşı *(1000 yıllık)* ***"Türk Müslümanlığı"***nın baş muhafızlarıdırlar. Onun için bunlar, Türkün dinî bağımsızlığının "muhteşem sembolü" olan Müslümanlığın devamı için bu nöbeti gelecek kuşaklara da emanet edeceklerdir. Öyle görünüyor ki bunların ardılları da; Allah'ın birliğine şeksiz, şüphesiz ve katıksız olarak iman etmiş olan tevhid ehlini *(küçük bir azınlık oldukları için)* daima fitne ktaynağı diye damgalayacak; onları terörle ilişkilendirecek; onlara manevî işkence olsun diye; Milliyetçi dindarlığın ve Türk Müslümanlığının omurgasını teşkil eden: (*Vahdet-i vücûdu, vahdet-i şuhûdu, tarikatçılığı, mevlitçiliği, cevşenciliği, kandilciliği, evliyacılığı, kerâmetçiliği, türbeciliği, âyinciliği, mantracılığı, râbıtayı ve hatm-i hacegânı)* bundan böyle de savunacak ve koruyacaklardır. Üstelik bir yandan da namaz kılarak, oruç tutarak, hacca giderek ve kurban keserek *(İslâm'ı Türk Müslümanlığının kılığı içinde sergilemeye çalışmak suretiyle)* Muvvahhid müslim azınlık üzerindeki manevi işkenceyi daha çok ağırlaştıracak, onları deyim yerinde ise sürekli şekilde çatlatmaya çalışacaklardır.

---

[270] Bkz. el-Bakara /163; en-Nisa /171; el-Mâide /73; el-En'âm /19; İbrahim /52; en-Nahl /22, 51; el-Kehf /110; el-Enbiyâ /108; el-Hacc /34; el-Ankebût /46; Fussilet /6.

***

İslâm'da hiçbir yeri bulunmayan ***"vahdet-i vücud"*** ve ***"vahdeti şuhûd"*** düşünceleri etrafında süregelen tartışmalar, yüzyıllardır -*işte böyle*- ağız dalaşına dönerek günümüze kadar devam etmiş bulunmaktadır. Tarikatçılar ve vahdet-i vucutçular, Bu iki düşünceyi ille de İslâm'ın bir yerine oturtmak için canhıraş bir şekilde çaba sarf ederlerken bir yandan da *(kendilerince)* bu iki düşünce arasındaki *"farkı"* açıklamak için, ileri geri, her ne istemişlerse söylemekten çekinmemişlerdir. Toplumun hayat ve kâinat gerçeklerini kavramasına, uygarlık yolunda ilerlemesine, refahına ve kalkınmasına hiçbir katkısı bulunmamış, tam tersine ayrışmayı ve kamplaşmayı körüklemiş bulunan bu tartışmalar ne yazık ki hâlâ devam etmektedir. Peki özet olarak işbu ***vahdet-i vücûd*** ve ***vahdet-i şuhud*** neymiş ve aralarında ne fark varmış diye merak edenler, şu özetten belki bir ibret çıkarabilirler:

«Vahdet-i vücut: Allah'ın varlığı dışında, bütün varlıkların vücudunu inkar ederek, sadece Allah'ın varlığına nazarı teksif etmektir. Vahdet namına kesreti, Allah namına kainatı inkar etme mesleğidir. Bu meslekte gidenleri böyle bir tarza iten sebep ise, kesret ve eşyanın Allah'a olan huzura mani olmasıdır. Huzuru kazanmak için eşyanın ve kainatın varlıklarını yok sayıyorlar. Nazarlarını sadece Allah'ın varlığına yoğunlaştırıyorlar. Hatta Allah'ın varlığında öyle fani oluyorlar ki, Allah'ın diğer isim ve sıfatlarını bile akıllarına getirmiyorlar. Tabi bu tarz meslek, kalbî ve hissîdir; aklî ve muhakeme tarzında değildir. Şayet aklen ve muhakeme ederek bu tarzı savunsa, mesul olur.»

Bir tarikatçının, bir nurcunun bu sözlerini ciddiye almak bir yana; *"bu sözler acaba ne kadar önem taşıyor, ya da ne işe yarıyor olabilir"*, sorusuna cevap aramak, elbette abestir.

Aynı şahsın bir de Vahdet-i şuhud hakkındaki izahına bakalım:

«Vahdet-i şuhud ise, Allah'ın haricindeki bütün masivayı, yani eşyayı, nisyan perdesine sarıp, bir kenara atmak ve bir daha akla ve nazara getirmemek demektir. Bir nevi kainatı unutmak ve hatıra getirmemek mesleğidir. Tıpkı kürek cezalıları gibi. Eski zamanlarda, gemilerde esirler ceza olarak kürek odasına atılır, bir daha hatıra getirilmezmiş. Aynı bunun gibi, vahdet-i şuhut salikleri de masivayı nisyan odasına atıyorlar... Allah'a olan huzuru ancak eşyayı nisyana atmak ile temin ediyorlar. Ama eşyanın vücudunu inkar etmiyorlar, sadece nisyan zindanına hapsediyorlar.»

İşte din, iman, ahlak ve Müslümanlık adına yüzyıllardır tarikatçılar, bunlara benzer sözlerle meşgul olmuş, başkalarını da meşgul etmiş ve zihinleri karıştırmışlardır.

Aslında *Vahdet-i vücud* ile ***Vahdet-i şuhud*** arasında hiçbir fark yoktur. Nitekim ***Vahdet-i şuhudu*** ortaya atarak sözde **İbn Arabi**'yi eleştiren **Rabbânî**, O'na derin bir saygı duymaktadır. Çünkü bu her iki şahıs da temelde **İslâm**'a karşı **Müslümanlığı** canlı tutmak için büyük çaba harcamışlardır. **Nakşbendîler** ve **Nurcular** da bu çabaları günümüzde yeniden canlandırmaya Türk Müslümanlığını bu düşüncelerle desteklemeye ve İslâm'ın Türkiye'ye sıçramasını bu suretle önlemeye çalışıyorlar.

***

İslâm İle Müslümanlık Birbirinden Nasıl Ayırt Edilebilir?

İslâmî ilimler üzerine -*uzmanlık düzeyinde*- eğitim almamış olan ve Arapça bilmeyen kimsenin, bu iki din arasındaki uçurumun farkına varabilmesi, maalesef hemen hemen imkânsızdır.

Çünkü Müslümanlık, ilginç bir **senkretik** din olarak -*en fazla İslâm'dan ve*- birçok dinden aşırmalarla -*zaman içinde*- yapılandırılmıştır. Fakat İslâm'dan taşınan unsurlar o kadar çoktur ki bunların Müslümanlığa kazandırdığı görüntü -*özellikle İslâmî ilimlerde uzman olmayan ve Arapça bilmeyen*- büyük kalabalıkları oldukça yanıltıcı mahiyettedir. Tabiatıyla bu gayretler, yüzyıllar boyu sürmüş, kriz ve kaos dönemlerinde daha çok yoğunlaşmıştır. Büyük ihtimalle âlimlerin ***zendekaya***[271] karşı verdikleri mücadeleler yetersiz kalmış, sonuç olarak -*çok geçmeden vicdanları ve yaşam alanlarını tamamen terk eden*- İslâm'ın bıraktığı boşluk, bu din tarafından

[271] ***Zendeka*** *(Zındıklık)*: İslâm'a ait olmayan bir inancı, bir kavramı ya da bir ibadet şeklini İslâm'a mal etme sapkınlığına verilen adıdır.

doldurulmuştur. Dolayısıyla zihinlerde bugün kemikleşmiş bulunan Müslümanlığı İslâm'dan ayırt etmek -*erbap olmayanlar için*- çok zordur.

Günümüz Türkiye'sinde bu konu, maalesef disiplinsiz bir ortamda ve büyük bir telâş içinde tartışılmaktadır. Bu sorunun içyüzü hakkında ancak İslâmî ilimlerde, keza tarih ve sosyolojide uzman olanların konuşması icap ederken ne yazık ki her önüne gelen, meseleye rastgele müdahalede bulunmaktadır. Örneğin bunlardan biri eski Hava Kuvvetleri Komutanı **İlhan Kılıç**, bir diğeri de Eski başbakanlardan **Mesut Yılmaz**'dır. Görüldüğü üzere bu iki kişi, -*bilgi uzmanlık ve kültürel düzey bakımından konuya son derece yabancı olmalarına rağmen*- vaktiyle yetkilerini aşarak İslâm ve Müslümanlık hakkında tutarsız açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu ise inanılmaz bir düşünce karmaşasını körüklemekte ve toplumu gerçek bilgilerden yoksun bırakmaktadır. Bu tartışmalar son yıllarda yoğunluk kazandı. Türklerin İslâm'dan ne anladıkları hakkında bazı Türk akademisyenler ve yazarlar tarafından kitaplar ve makaleler kaleme alındı. Bunların arasında özellikle **Namık Kemal Zeybek**'in adı ön plana çıkmaktadır. Bu yazarlardan bazıları dinin milliliğinden yana tavır aldılar. Yıllar önce ***«Türk-İslâm Sentezi»*** adı altında bir paradigma geliştirildi. Bu ise Kur'ân temelli İslâm'a alternatif olarak Milli nitelikli bir Müslümanlığın tercih edilmesi anlamına gelmektedir. Edebiyatçı **Dr. Sait Başer** ***«Yahya Kemal'de Türk Müslümanlığı»*** adı altında gerçekleştirdiği çalışmasında *"**Mâturidî**'nin Türk Müslümanlığı'nda merkezî bir rolü olduğunu"* ileri sürerek Türk insanının İslâm algısı hakkındaki fikirlerini genişçe izah etmiştir. Bütün bunlar çok açık bir şekilde kanıtlamaktadır ki Bugünün Türkleri, -*Araplarla karıştırılmamak için*- özgün bir dinin, kimliklerini belirlemede önemli olduğuna inanmaktadırlar. En azından Türkiye'de büyük bir çoğunluk böyle bir özlem duymaktadır.

Bu duygu, onları her platformda ve her fırsatta mümkün olduğunca ***İslâm*** yerine ***«Müslümanlık»*** terimini kullanmaya zorlamaktadır. Nitekim dinî konularda düşüncelerini açıklayan Türk akademisyen ve yazarlar, zorlanmadıkça yazılarında ***«Müslümanlık»*** kelimesi yerine ***«İslâm»*** kelimesini kullanmamak için azami dikkat göstermektedirler. Bununla birlikte ***«Müslim»*** kelimesini ne tekil, ne de çoğul olarak asla kullanmamakta, bunların yerine ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlar»*** sözcüklerini tercih etmektedirler. Örneğin ***«İslâmcılar Eliyle Yazılan Müslümanların Kanlı Tarihi»*** adlı makalenin yazarı **Mehmet Emin Koç**, bu başlıkla Müslümanlığın tarihini ***«kanlı»*** diye nitelemesine rağmen Hz. Peygamberin (s) iki hadisini naklederken hadislerde geçen ***«Müslim»*** kelimesini ***«Müslüman»*** şeklinde yazma çelişkisine düşmeye aldırış etmemiştir![272] Oysa bu zat ilahiyatçıdır; Arapça eğitim görmüştür. Aynı zamanda sapkın grupların İslâm'a ve Ümmete verdikleri zararlar ve sebep oldukları yıkımlar hakkında birçok çalışması vardır. Yani İslâm terminolojisi hakkında

---

[272] Kaynak:

https://www.academia.edu/35076115/%C4%B0SLAMCILAR_EL%C4%B0YLE_YAZILAN_M%C3%9CSL%C3%9CMANLARIN_KANLI_TAR%C4%B0H%C4%B0_MEHMET_EM%C4%B0N_KO%C3%87

Yazar, naklettiği hadisi şöyle tercüme etmiştir:
«Müslüman, elinden ve dilinden insanların selamette olduğu kimsedir; Müslüman, diğer Müslümanların canına, malına ve namusuna hürmet eden kimsedir» Oysa yazar, biraz duyarlılık gösterseydi, bu iki hadisi şöyle tercüme edebilirdi: ***«Müslim kişi, elinden ve dilinden insanların selamette olduğu kimsedir; Müslim, diğer Müslimlerin canına, malına ve namusuna hürmet eden kimsedir»***

bilgi sahibidir. *(Umulur ki bu zat, kendisine yakışan tevazuu gösterir, söz konusu kullanımı bir sürç-i lisan veya yanlış bir kullanım olarak kabul eder.)*

***

Müslümanlığın İslâm'dan ayırt edilebilmesi; ikisinin ***Kur'ân*** ve ***Sünnetteki*** kriterler ışığında karşılaştırılmasıyla ancak mümkündür. Bu işlemi, ilk önce -***Arapça dilbilgisi kuralları yardımıyla***- Kur'ân-ı Kerîm'in ilgili âyetlerini incelemek suretiyle başlatmak şarttır. Bu temel kuraldan yola çıkarak (***İslâm***) ve (***Müslümanlık***) kelimelerini, Kur'ân-ı Kerîm'in içinde aramamız lâzımdır.

Hemen vurgulamak gerekir ki ***«Müslümanlık»*** sözcüğü, Kur'ân-ı Kerîm'in hiçbir yerinde ***-kesinlikle-*** geçmemektedir! Çünkü;

1) Her şeyden önce; -*maalesef*- İslâm'a yakıştırılan bu yapay adın -*Türkler arasında*- kullanımı, Osmanlı dönemine rastlar. Nedenine gelince; Osmanlılardan önce Türkler bu ismi, -*büyük olasılıkla*- aynen İranlılar gibi ***«Moselmanî»*** şeklinde kullanıyorlardı. Çünkü toplum, İran (Fars) kültürünün derin etkisi altında bulunuyordu ve *(örneğin Gaznelilerde ve Selçuklularda)* devletin dili *(Türkçe değil)* Farsça idi.

2) **Müslümanlık** sözcüğü: üç ayrı dilden devşirilerek birbirine yamanmış, üç parçadan ibaret bir bileşik isimdir: (**Müslüm+an+lık**) Bu üç parçadan (***Müslüm***) kesiti, Arapçadan alınmış ve fahiş bir şekilde çarpıtılmıştır; çünkü doğrusu: (***Muslim*** مُسْلِم)'dir. Bu parçanın ilk hecesindeki **(ü)** sesi de Arapça değildir.

İkinci kesit: «ân» hecesidir. Bir aidiyet eki olan bu hece, Farsçadan alınmadır. Bilindiği üzere İranlılar, ***«Müslüman»*** kelimesini ***«Moselmân»*** şeklinde telaffuz ederler. Bu kelime, *(vaktiyle Türkler tarafından* ***Musliman*** *şeklinde seslendirilirken)* zamanın akışı içinde çarpıtılarak ***«Müslüman»*** kalıbında sabitleştirilmiştir. Bu kelime de Kur'ân-ı Kerîm'de yer almamaktadır.

Üçüncü kesit ise**:** ***«lık»*** hecesidir. Bu hece; Türk dil bilgisinde *(yapım eklerinden)*, isimden isim türetme ekidir. Arapça ile hiçbir ilişkisi bulunmadığı gibi, Kur'ân-ı Kerîm'de esasen Türkçe hiçbir kelime de yoktur.[273]

İslâm'a gelince; bu isim, ***(el-*** أل *takısını alarak)* (الإسلام) Şeklinde Kur'ân-ı Kerîm'de dört kez geçmektedir: **Âl-İmrân**/19 ve 85; **el-Mâide**/3; **es-Saff**/7. Bu âyetlerin hepsi de elbette çok önemli mesajlarla yüklüdürler; ancak **Âl-İmrân**/19 âyet-i kerimesi -*konumuz açısından*- daha ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü insanlığa Kur'ân'la gönderilen dinin **İslâm** olduğu, bu âyette oldukça güçlü bir vurguyla açıklanmaktadır. Bir kez daha hatırlatmakta yarar vardır ki; *Âl-i İmrân Sûresi, âyet/19'da, el-Maide Sûresi âyet/3'te ve el-Hacc Suresi âyet/78'de sözü edilen dinin adı* ***İslâm****'dır, kesinlikle*

---

[273] Bk. (**103**/النحل) وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ، لِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ، وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ. Meâli: Kur'ân'ı ona bir insan öğretiyor' dediklerini hakikaten biliyoruz. (Komplo niyetiyle) Muhammed'e Kur'ân'ı biri öğretiyor dedikleri kişinin dili yabancıdır. Oysa bu Kur'ân açık seçik bir Arapçadır. Ayrıca Bk. نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ * عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ * بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ. (**195 – 193**/الشعراء) Meâli: (193-195) Uyarıcılardan olasın diye onu güvenilir Ruh (Cebrail) senin kalbine apaçık bir Arapça olarak indirdi. İlginçtir; -kimlik arayışı krizinin bir tezahürü olarak- milliyetçi Türkler bu iki âyete karşı çok tedirgindirler!

Müslümanlık** değildir.* Aşağıdaki ilmî kanıtlar ışığında bu iki kelime ***(İslâm** ile **Müslümanlık) karşılaştırıldığında şu sonuçlar elde edilmektedir:

İslâm kelimesi **(**أَفْعَلَ**)** babından mastardır, bir tek yalın sözcüktür, Arapça: أَسْلَمَ kök fiilinden türemiştir. Kur'ânı Kerîm'de *(aşağıda gösterildiği üzere)* **«Esleme** أَسْلَمَ**»** kök fiilinden türemiş altı farklı sıyga (kip) geçmektedir. Bu sıygalar, toplam 40 tanedir ve Kur'ân-ı Kerîm'deki dağılımları şöyledir:

1) **Muslimeyni** مُسْلِمَيْنِ; *Kur'ân-ı Kerîm'de, bir yerde geçmektedir:* El-Baqara/128.

2) **Muslime'ten** مُسْلِمَةً; *Kur'ân-ı Kerîm'de, bir yerde geçmektedir:* El-Baqara/128.[274]

3) **Muslim'en** مُسْلِمًا; *Kur'ân-ı Kerîm'de, iki yerde geçmektedir:* Al-i İmrân/67; Yusuf/101.[275]

4) **Muslimûn'e** مُسْلِمُونَ; *Kur'ân-ı Kerîm'de, ondört yerde geçmektedir:* el-Baqara/132, 133, 136; Al-i İmran/52, 64, 80, 84, 102; el-Mâide/111; Hûd/14; el-Enbiya/108; en-Neml/81; el-Ankebût/46; er-Rûm/53.

el-Muslimûn'e الْمُسْلِمُونَ; *Kur'ân-ı Kerîm'de, bir yerde geçmektedir:* el-Cin/14.

5) **Muslimiyn'e** مُسْلِمِينَ; *Kur'ân-ı Kerîm'de, sekiz yerde geçmektedir:* el-A'râf/126; Yunus/84; el-Hicr/2; en-Neml/31, 38, 42; el-Qasas/53; ez-Zukhruf/69.

el-Muslimiyn'e الْمُسْلِمِينَ; *Kur'ân-ı Kerîm'de, onbir yerde geçmektedir:* el-En'âm/163; Yunus/72, 90; el-Hacc/78; en-Neml/91; el-Ahzâb/35; ez-Zumer/12; Fussilet/33; el-Ahqâf/15; ez-Zariyât/36; el-Qalem/35.

---

[274] Kelimenin sonundaki (ten): Arap dil gramerinde bir i'rab takısıdır, kelimenin özünden değildir. Ancak, ***Sarf*** ve ***Nahuw*** ilimlerinden nasibi olmayan kimseler, bunun farkında olamazlar!

[275] Kelimenin sonundaki (en); ***-yukarıda da değinildiği gibi-*** Arap dil gramerinde bir i'rab takısıdır, kelimenin özünden değildir. Bu sözcük, ***«Müslüman»*** kelimesiyle karıştırılmamalıdır. ***«Müslüman»*** Kelimesinin sonundaki (an) takısı Farsça'dan alınmıştır. İranlılar bu kelimeyi ***«Moselmân»*** şeklinde telaffuz ederler. Bu telâffuz şekli Osmanlılarda da vardır. Nitekim Ziya Paşa'nın bir gazelinde bu kelimenin *(Osmanlıca ve Farsça)* yazılış biçimi aynıdır, okunuş şekli Türkçede çarpıtılmıştır; Farsçadaki ***«Moselman»***, Osmanlıcada ***«Müselman»*** olarak telaffuz edilmiştir. Cumhuriyet döneminde bu kelime daha da çarpıtılmış, ***«Müslüman»*** olarak seslendirilmiştir! Gazelden alıntılanan ilk dörtlük şöyledir:

Bir gün olacak ben gibi nâlân olacaksın,
Ettiklerine sen de peşîmân olacaksın.
Tevsî'-i maişette bütün zikr ile fikrin,
Şeyhim ne zaman, söyle müselmân olacaksın!

Bu ilgiyle hatırlatmak gerekir ki; tarih boyunca Arapçadan Farsça'ya geçen binlerce kelimenin fonetiği *(yani telaffuz şekli)* İran'da bozulmuştur. İranlıların etkisiyle Türkçeye geçen bu kelimelerden bazılarının fonetiği yeniden değişmiştir. ***«Müslüman»*** kelimesi gibi.

6) **Muslimât'in** مُسْلِمَاتٍ; *Kur'ân-ı Kerîm'de, bir yerde geçmektedir:* et-Tahriym/5.

el-Muslimât'i الْمُسْلِمَاتِ; *Kur'ân-ı Kerîm'de, bir yerde geçmektedir:* el-Ahzâab/35;

Meâllerin neredeyse tamamında; yukarıdaki altı sıyga maalesef ***«tewqifiye»*** kuralı çiğnenerek Türkçeye çevrilmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'in metninde geçen ve *(tevqifiye gereği, Türkçeye çevrilmesi mümkün olmayan)* özellikle ***«İslâm»*** ve ***«Muslim»*** kelimeleri ***«Müslümanlık»*** ve ***«Müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir.[276]

---

[276] Hiç Arapça bilmeyen, aynı zamanda İslâmî kültüre sahip bulunmayan birçok kimsenin, -*Türkiye'de Kur'ân-ı Kerîm'e meâl yazmak gibi bir hevese*- kapılmış olması emsali görülmemiş bir cürettir. Bu tür girişimlerin bile Türkiye'de ne derece bir din ve düşünce anarşisinin yaşandığını kanıtlamaya yetmektedir. Aşağıdaki karşılaştırmalarda ortaya çıkan sonuçlar bu vahim tabloyu daha net bir şekilde gözler önüne sermektedir

Kur'ân-ı Kerîm'de *(aşağıda gösterildiği üzere)* «***Esleme*** أَسْلَمَ» kök fiilinden türemiş altı farklı kiplerden toplam 40 kelimenin *(Türkiye'de yaygın ve tanınmış)* 40 meâldeki çevirileri şöyledir:

Metinde, madde-1'deki «***Muslimeyni*** مُسْلِمَيْنِ» kelimesi, (Ali Fikri Yavuz, Diyanet İşleri Başkanlığı, Adülbaki Gölpınarlı, Adem Uğur, Ahmet Hulusi, Ahmet Varol, Ahmet Tekin, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Cemal Külünkoğlu, Hasan Basri Çantay, Harun Yıldırım, Hayrat Neşriyat, İlyas yorulmaz, Kadri Çelik, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Öngüt, Şaban Piriş, Sadık Türkmen, Süleyman Ateş ve Ümit Şimşek) hariç, diğer meâlciler tarafından ***«müslüman olarak», «müslümanlardan»*** ve ***«müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir.[276] Doğru meâli: ***«iki teslim olmuş…»*** veya ***«teslim olmuş iki…»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Metinde, madde-2'deki «***Muslime'ten*** مُسْلِمَةً» kelimesi, (Ali Fikri Yavuz ,Diyanet İşleri Başkanlığı, Adem Uğur, Ahmet Hulusi, Ahmet Varol, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Elmalılı Hamdi Yazır, Gültekin Onan, Harun Yıldırım, Hayrat Neşriyat, İlyas yorulmaz, Kadri Çelik, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Öngüt, Şaban Piriş, Suat Yıldırım, Süleyman Ateş ve Ümit Şimşek) hariç, diğer meâlciler tarafından ***«müslüman olarak»*** şeklinde tercüme edilmiştir.[276] Doğru meâli *(dişi tekil şahıs için)*: ***«Muslime olarak*** veya ***boyun eğmiş olarak»*** gibi yorumlardan biri olabilir

.

Metinde, madde-3'deki (Âl-i İmran Suresi, âyet/101'de geçen) «***Muslimen*** مُسْلِمًا» kelimesi; (Elmalılı Hamdi Yazır, Ahmet Hulusi, Abdullah Pehlivan, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, ,Diyanet İşleri Başkanlığı -eski-, Hayrat Neşriyat, Kadri Çelik, Ömer Nasuhi Bilmen) hariç diğer meâlciler tarafından «müslüman olarak» şeklinde tercüme edilmiştir.[276] Doğru meâli *(erkek tekil şahıs için)*: ***«Muslim olarak*** veya ***boyun eğmiş olarak»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Metinde, madde-4'deki ***Muslimûn***'e مُسْلِمُونَ kelimesinin geçtiği:

el-Baqara, âyet/132; (Elmalılı Hamdi Yazır, Ahmet Hulusi, Abdullah Pehlivan, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, ,Diyanet İşleri Başkanlığı -eski-, Hayrat Neşriyat, Kadri Çelik, Ömer Nasuhi Bilmen) hariç diğer meâlciler tarafından «müslüman olarak» şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde topluluk için*- doğru meâli: ***«teslim olmuş olarak»***, veya ***«boyun eğmiş olarak»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

el-Baqara, âyet/133; (Diyanet İşleri Bşk., Ahmet Hulusi, Ahmet Varol, Ali Bulaç, Ali Fikri Yavuz, Bayraktar Bayraklı, Cemal Külünkoğlu, Diyanet Vakfı, Elmalılı Hamdi Yazır, Gültekin Onan, Harun Yıldırım, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Hayrat Neşriyat, Hasan Basri Çantay, Kadri Çelik, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Öngüt, Şaban Piriş, Süleyman Ateş, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«müslümanlarız» «müslüman olarak»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«teslim olmuşuz»***, ***«teslim olanlarız»***, veya ***«boyun eğenleriz»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

el-Baqara, âyet/136; (Diyanet İşleri Bşk., Abdülbaki Gölpınarlı, Adem Uğur, Ahmet Hulusi, Ahmet Varol, Ali Bulaç, Ali Fikri Yavuz, Bayraktar Bayraklı, Diyanet Vakfı, Elmalılı Hamdi Yazır, Gültekin Onan, Harun Yıldırım, Bekir Sadak, Diyanet İşleri Bşk. -*eski*-, Diyanet Vakfı, Gültekin Onan, Hayrat Neşriyat, Kadri Çelik, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Ömer Öngüt, Şaban Piriş, Sadık Türkmen, Süleyman Ateş, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«müslümanlarız» «müslüman olarak»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«teslim olmuşuz»***, ***«teslim olduk»***, ***«teslim olanlarız»,*** veya ***«boyun eğenleriz»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Âl-i İmran, âyet/52; (Abdülbaki Gölpınarlı, Ahmet Hulusi, Diyanet Vakfı, Elmalılı Hamdi Yazır, Bekir Sadak, Diyanet İşleri Bşk. -eski-, İlyas Yorulmaz, Kadri Çelik, Mustafa İslâmoğlu, Şaban Piriş) hariç diğer meâlciler tarafından ***«müslümanlarız»***, ***«müslüman olanlarız»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«teslim olduğumuza…»***, ***«teslim olanlarız»*** veya ***«boyun eğenleriz» «boyun eğdiğimize…»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Âl-i İmran, âyet/64; (Abdülbaki Gölpınarlı, Ahmet Hulusi, Diyanet Vakfı, Elmalılı Hamdi Yazır, Mustafa İslâmoğlu) hariç diğer meâlciler tarafından ***«müslümanlarız» «müslümanlar»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«teslim olmuşuz»***, ***«teslim olduk»***, ***«teslim olanlarız»***, veya ***«boyun eğenleriz»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Âl-i İmran, âyet/80; (Ahmet Hulusi, Bayraktar Bayraklı, Mustafa İslâmoğlu,) hariç diğer meâlciler tarafından ***«müslüman olduktan sonra»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«teslim olduktan sonra» «boyun eğdikten sonra»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Âl-i İmran, âyet/84; (Abdülbaki Gölpınarlı, Abdullah parlayan, Adem Uğur, Ahmet Hulusi, Ahmet Varol, Ali Bulaç, Ali Fikri Yavuz, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Cemal Külünkoğlu, Diyanet İşleri Bşk., Diyanet Vakfı, Diyanet İşleri Bşk. -eski-, Elmalılı Hamdi Yazır, Gültekin Onan, Harun Yıldırım, Hayrat Neşriyat, İlyas Yorulmaz, Kadri Çelik, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Ömer Öngüt, Sadık Türkmen, Süleyman Ateş, Suat Yıldırım, Şaban Piriş, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslümanlar»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«teslim olmuşlarız»***, ***«müslimleriz»,*** veya ***«boyun eğmiş olanlarız»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Âl-i İmran, âyet/102; (Ahmet Hulusi, Elmalılı Hamdi Yazır, Mustafa İslâmoğlu, Şaban Piriş, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman olarak»***, ***«Müslümanlar olarak»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslim olarak»***, ***«Müslimler olarak»***, veya ***«boyun eğmişler olarak»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

el-Mâide, âyet/111; (Abdülbaki Gölpınarlı, Abdullah parlayan, Ahmet Hulusi, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Diyanet İşleri Bşk. -*eski*-, Elmalılı Hamdi Yazır, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Suat Yıldırım) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman»***, ***«Müslümanlar»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«teslim olmuşlarız»***, ***«müslimleriz»,*** veya ***«boyun eğmiş olanlarız»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Hûd, âyet/14; (Abdullah parlayan, Ahmet Hulusi, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Elmalılı Hamdi Yazır, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Sadık Türkmen, Şaban Piriş, Ümit Şimşek) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Artık Müslüman…»***, ***«Artık siz Müslüman…»***, ***«Halâ siz Müslüman…»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«şimdi teslim olacak mısınız»***, ***«artık teslim olacak mısınız»***, veya ***«artık boyun eğecek misiniz»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

el-Enbiya, âyet/108; (Abdullah parlayan, Ahmet Hulusi, Ahmet Tekin, Bayraktar Bayraklı, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Sadık Türkmen, Süleyman Ateş, Suat Yıldırım, Şaban Piriş, Ümit Şimşek) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«teslim olmuşmusunuz»***, ***«teslim oluyor musunuz»*** veya ***«boyun eğmişmisiniz»*** veya ***«boyun eğiyor musunuz»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

en-Neml, âyet/81; (Adem Uğur, Ahmet Hulusi, Ali Ünal, Bayraktar Bayraklı, Diyanet Vakfı, Harun Yıldırım, Hayrat Neşriyat, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Öngüt, Sadık Türkmen, Suat Yıldırım, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Muslimler olarak»***, ***«teslim olmuşlar olarak»***, veya ***«boyun eğmişler olarak»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

el-Ankebût, âyet /46; (Abdülbaki Gölpınarlı, Abdullah parlayan, Adem Uğur, Ahmet Hulusi, Ahmet Varol, Ali Bulaç, Ali Fikri Yavuz, Ali Ünal, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Diyanet İşleri Bşk., Diyanet Vakfı, Diyanet İşleri Bşk. -eski-, Elmalılı Hamdi Yazır, Gültekin Onan, Harun Yıldırım, Hayrat Neşriyat, İlyas Yorulmaz, Kadri Çelik, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Ömer Öngüt, Sadık Türkmen, Süleyman Ateş, Suat Yıldırım, Şaban Piriş, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«müslümanlarız»***, ***«müslümanlarıyız»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Teslim olmuşuzdur»***, ***«O'na teslimizdir»***, ***«müslimleriz»***, veya ***«boyun eğmiş olanlarız»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

er-Rûm, âyet /53; (Adem Uğur, Ahmet Hulusi, Ali Fikri Yavuz, Ali Ünal, Bayraktar Bayraklı, Celal Yıldırım, Diyanet Vakfı, Elmalılı Hamdi Yazır, Harun Yıldırım, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Sadık Türkmen, Suat Yıldırım, Şaban Piriş, Ümit Şimşek) hariç diğer meâlciler tarafından ***«müslümanlarız»***, ***«müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Teslimiyet göstererek»***, ***«O'na teslim olarak»***, ***«Müslimler olarak»***, veya ***«boyun eğenler olarak»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Metinde, madde-4'deki el-Muslimûn'e الْمُسْلِمُونَ kelimesinin geçtiği;

el-Cin, âyet /**14**; (Adem Uğur, Ahmet Hulusi, Ali Ünal, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Diyanet Vakfı, Diyanet İşleri Bşk. -eski-, Gültekin Onan, İlyas Yorulmaz, Kadri Çelik, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Sadık Türkmen, Suat Yıldırım, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslümanlar olursa»***, ***«Müslüman olmuş ise»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslimler»*** ***«Teslimiyet gösterenler»***, ***«teslim olanlar»*** veya ***«boyun eğmiş olanlar»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Metinde, madde-5'deki Muslimiyn'e مُسْلِمِينَ kelimesinin geçtiği;

el-A'râf/126; (Ahmed Hulusi, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Diyanet İşleri (eski), Elmalılı Hamdi Yazır, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Suat Yıldırım, Ümit Şimşek) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman olarak»***, ***«Müslümanlar olarak»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Muslimler olarak»***, ***«Teslim olmuşlar olarak»***, ***«teslim olanlar»*** veya ***«boyun eğmişler olarak»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Yunus/84; (Abdulbaki Gölpınarlı, Abdullah Parlıyan, Adem Uğur, Ahmed Hulusi, Ahmet Tekin, Ahmet Varol, Ali Fikri Yavuz, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri (eski), Diyanet Vakfi, Edip Yüksel, Elmalılı Hamdi Yazır, İlyas Yorulmaz, Kadri Çelik, Muhammed Esed, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Ömer Öngüt, Şaban Piriş, Sadık Türkmen, Seyyid Kutub, Suat Yıldırım, Ümit Şimşek,) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslümansanız»***, ***«Müslüman insanlarsanız»***, ***«Müslümanlarsanız»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«muslimler iseniz»***, ***«teslim olduysanız»***, ***«teslimiyet gösterdiyseniz»***, veya ***«boyun eğdiyseniz»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

el-Hicr/2; *(Ahmed Hulusi, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu,)* hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«teslim olmayı»***, ***«Teslim olmuş»***, ***«teslim olanlardan olmayı»*** veya ***«boyun eğmişlerden olmayı»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

en-Neml/31; (Abdulbaki Gölpınarlı, Abdullah Parlıyan, Adem Uğur, Ahmed Hulusi, Ahmet Varol, Ali Ünal, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri (eski), Diyanet Vakfi, Harun Yıldırım, Mustafa İslâmoğlu, Sadık Türkmen, Suat Yıldırım, Süleyman Ateş, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman olarak»***,

«Müslümanlar olarak» şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Muslimler olarak», «Teslimiyet göstererek»*** veya ***«boyun eğmişler olarak»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

en-Neml/38; (Abdulbaki Gölpınarlı, Abdullah Parlıyan, Adem Uğur, Ahmed Hulusi, Ahmet Varol, Ali Ünal, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri (eski), Diyanet Vakfı, Elmalılı Hamdi Yazır, Elmalılı (sadeleştirilmiş), Elmalılı (sadeleştirilmiş - 2), Harun Yıldırım, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Öngüt, Şaban Piriş, Sadık Türkmen, Suat Yıldırım, Süleyman Ateş, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman olarak», «Müslümanlar olarak»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslimler olarak» «Teslim olmuşlar olarak»***, veya ***«boyun eğmişler olarak»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

en-Neml/42; (Abdulbaki Gölpınarlı, Ahmed Hulusi, Ahmet Tekin, Ali Ünal, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri (eski), İlyas Yorulmaz, Ömer Öngüt, Sadık Türkmen, Seyyid Kutub, Suat Yıldırım, Ümit Şimşek) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman olmuştuk»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«teslim olmuştuk», «Müslimler olmuştuk»***, veya ***«boyun eğmişler olmuştuk»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

el-Qasas/53; (Abdulbaki Gölpınarlı, Ahmed Hulusi, Ali Ünal, Hasan Basri Çantay, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Suat Yıldırım, Tefhim-ul Kuran, Ümit Şimşek) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslümanlardık», «Müslümanlar idik»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslimler idik» «teslim olmuş kimselerdik», «Teslim olmuştuk»*** veya ***«boyun eğmişlerdik»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

ez-Zukhruf/69; (Abdulbaki Gölpınarlı, Ahmed Hulusi, Ahmet Ali Fikri Yavuz, Ali Ünal, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Diyanet İşleri (eski), Elmalılı Hamdi Yazır, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Şaban Piriş, Sadık Türkmen, Suat Yıldırım, Ümit Şimşek) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslim olmuş», «Teslim olmuş»***, veya ***«boyun eğmiş»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Madde-5'deki el-Muslimiyn'e الْمُسْلِمِينَ kelimesinin geçtiği;

el-En'âm/163; (Abdulbaki Gölpınarlı, Abdullah Parlıyan, Ahmed Hulusi, Elmalılı Hamdi Yazır, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Sadık Türkmen, Suat Yıldırım) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslümanların ilkiyim»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslimlerin ilkiyim», «Teslim olmuşların ilkiyim»***, veya ***«boyun eğmişlerin ilkiyim»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Yunus/72, (Abdullah Parlıyan, Ahmed Hulusi, Ali Ünal, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Elmalılı Hamdi Yazır, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Suat Yıldırım, Ümit Şimşek,) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman olmakla»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslim olanlardan olmakla» «Teslim olanlardan olmakla»*** veya ***«boyun eğmişlerden olmakla»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Yunus/90; (Abdulbaki Gölpınarlı, Abdullah Parlıyan, Adem Uğur, Ahmed Hulusi, Ahmet Tekin, Ahmet Varol, Ali Bulaç, Ali Fikri Yavuz, Ali Ünal, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri (eski), Diyanet Vakfi, Edip Yüksel, Elmalılı Hamdi Yazır, Elmalılı (sadeleştirilmiş), Elmalılı (sadeleştirilmiş - 2), Gültekin Onan, Harun Yıldırım, Hasan Basri Çantay, Hayrat Neşriyat, İbni Kesir, İlyas Yorulmaz, Kadri Çelik, Muhammed Esed, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Ömer Öngüt, Şaban Piriş, Sadık Türkmen, Seyyid Kutub, Suat Yıldırım, Süleyman Ateş, Tefhim-ul Kuran, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman olarak», «Müslümanlar olarak»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Muslimler olarak», «Teslim olmuşlar olarak», «teslim olanlar»*** veya ***«boyun eğmişler olarak»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

el-Hacc/78; (Ahmed Hulusi,) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman olarak», «Müslümanlar»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise:

«Müslimler», «Teslim olmuşlar», «teslim olanlar» veya ***«boyun eğmişler»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

en-Neml/91; (Ahmed Hulusi, Ali Fikri Yavuz, Elmalılı Hamdi Yazır, Mustafa İslâmoğlu, Sadık Türkmen, Suat Yıldırım, Ümit Şimşek) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslim» «Teslim olmuş»*** veya ***«boyun eğmiş»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

el-Ahzâb/35; (Abdullah Parlıyan, Ahmed Hulusi, Ali Fikri Yavuz, Ali Ünal, Hasan Basri Çantay, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Suat Yıldırım,) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslim olmuş» «Teslim olmuş»*** veya ***«boyun eğmiş»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

ez-Zumer/12; (Abdulbaki Gölpınarlı, Abdullah Parlıyan, Ahmed Hulusi, Elmalılı Hamdi Yazır, Hayrat Neşriyat, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Şaban Piriş, Sadık Türkmen,) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslümanların»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslim olmuşların» «Teslim olmuşların»*** veya ***«boyun eğmişlerin»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Fussilet/33; (Abdulbaki Gölpınarlı, Abdullah Parlıyan, Adem Uğur, Ahmed Hulusi, Ahmet Tekin, Ahmet Varol, Ali Bulaç, Ali Fikri Yavuz, Ali Ünal, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri (eski), Diyanet Vakfi, Edip Yüksel, Elmalılı Hamdi Yazır, Elmalılı (sadeleştirilmiş), Elmalılı (sadeleştirilmiş - 2), Gültekin Onan, Harun Yıldırım, Hasan Basri Çantay, Hayrat Neşriyat, İbni Kesir, İlyas Yorulmaz, Kadri Çelik, Muhammed Esed, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Ömer Öngüt, Şaban Piriş, Sadık Türkmen, Seyyid Kutub, Suat Yıldırım, Süleyman Ateş, Tefhim-ul Kuran, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman olarak», «Müslümanlar olarak»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslimler olarak», «Teslim olmuşlar olarak», «teslim olanlar»*** veya ***«boyun eğmişler olarak»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

el-Ahqâf/15; (Abdulbaki Gölpınarlı, Abdullah Parlıyan, Ahmed Hulusi, Ali Ünal, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri (eski), Hasan Basri Çantay, Hayrat Neşriyat, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Öngüt, Şaban Piriş, Sadık Türkmen, Suat Yıldırım, Süleyman Ateş, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman olanlardanım»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin ***-siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde-*** doğru meâli ise: ***«Müslim olmuşlardanım», «Teslim olmuşlardanım»*** veya ***«boyun eğmişlerdenim»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

ez-Zariyât/36; (Ahmed Hulusi, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Diyanet İşleri (eski), İlyas Yorulmaz, Sadık Türkmen, Suat Yıldırım,) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslim», «Teslim olmuş»*** veya ***«boyun eğmiş»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

el-Qalem/35; (Adem Uğur, Ahmed Hulusi, Ali Ünal, Bayraktar Bayraklı, Bekir Sadak, Celal Yıldırım, Diyanet İşleri (eski), Diyanet Vakfı, Elmalılı Hamdi Yazır, Elmalılı (sadeleştirilmiş - 2), İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Öngüt, Suat Yıldırım) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslümanları»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslimleri», «Teslim olanları», «teslimiyet gösterenleri»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Metinde, madde-6'daki Muslimât'in مُسْلِمَاتٍ kelimesinin geçtiği;

et-Tahriym/5; Abdullah Parlıyan, Adem Uğur, Ahmed Hulusi, Ali Ünal, Celal Yıldırım, Cemal Külünkoğlu, Diyanet İşleri (eski), Diyanet Vakfi, Elmalılı Hamdi Yazır, Elmalılı (sadeleştirilmiş), Elmalılı (sadeleştirilmiş - 2), Harun Yıldırım, Hasan Basri Çantay, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Ömer Öngüt, Suat Yıldırım, Süleyman Ateş, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslim», «Teslim olan», «kendini Allah'a veren»*** veya ***«Allah'a boyun eğen»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

Sonuç olarak, ***«Müslümanlık»*** kelimesi: 1) Arapça değildir; 2) Kur'ânî bir sözcük değildir ve Kur'ân-ı Kerîm'in hiçbir âyetinde yer almaz; 3) İslâm kelimesinin çevirisi olamaz, bu nedenle İslâm dinine ad da olamaz; 4) İslâm'daki **«Tewqifiyye** التوقيفية**»** yasasına göre -*evrensel bir mahiyet taşıyan ve hiçbir dile çevrilmesi mümkün olmayan*- ***«İslâm»*** kelimesi yerine ***«Müslümanlık»*** kelimesi kullanılamaz; 5) Kur'ân nassında, -***(İnne*** إنَّ*) edatıyla te'kiden*- kesin surette belirlenmiş olan ***İslâm***'ın, yorumu olarak ***(Müslümanlığın)*** kullanılabileceğine ilişkin herhangi bir gerekçe ileri sürmek imkânsızdır; 6) Bu konuda Ümmet ulemasının içmaı yoktur; Hatta (Türklerin, Kürtlerin ve İranlıların dışında kalan) Ümmetin öbür kesimlerinin bu sorun hakkında hiç bir bilgisi yoktur. 7) Bütün bu gerekçeleri destekleyen güçlü bir kanıt olarak: Nüfus Müdürlükleri tarafından T.C. vatandaşlarına verilen kimlik kartlarındaki *(din hanesine)* eskiden ***«Müslümanlık»*** değil, ***İslâm*** kelimesi yazılmakta idi… Dolayısıyla, bütün bu haklı gerekçeler, güçlü kanıtlar ve ilmî tahliller karşısında direnen ve İslâm dinine ***«Müslümanlık»*** adını vermekte ısrar eden kimse, yakın gelecekte -*Allah'ın izniyle*- kurulacak olan bağımsız **İslâm Ümmet Meclisi**'ne bağlı **«İslâm Âlimleri Konseyi»**'nin vereceği karara katlanmak zorunda kalacaktır!

***

İslâm İle Müslümanlık Arasındaki Farklar Nelerdir?

Günümüz Türkiye'sinde bu soruya doyurucu yanıtlar verebilecek insan sayısı çok azdır. Ancak yapılacak anketler, ciddi araştırmalar ve meydan çalışmalarıyla bu soruya çok geniş kapsamda cevap oluşturabilecek veriler elde edilebilir. Nitekim aşağıda bu soruya verilecek sınırlı cevaplar bile bu iki din arasındaki farkları açık şekilde ortaya koyacaktır.

Metinde, madde-6'daki el-Muslimât'i الْمُسْلِمَاتِ; kelimesinin geçtiği;

el-Ahzâab/35; (Abdullah Parlıyan, Ahmed Hulusi, Ali Fikri Yavuz, Ali Ünal, Elmalılı Hamdi Hasan Basri Çantay, İlyas Yorulmaz, Mustafa İslâmoğlu, Ömer Nasuhi Bilmen, Şaban Piriş, Suat Yıldırım,) hariç diğer meâlciler tarafından ***«Müslüman»*** şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelimenin -*siyak ve sibak ilgileri çerçevesinde*- doğru meâli ise: ***«Müslim»***, ***«Teslim olmuş»*** veya ***«boyun eğmiş»*** gibi yorumlardan biri olabilir.

İlginçtir ki Türk insanı, eskiden beri ***İslâm*** ile ***Müslümanlığın*** aynı şey olduğuna inanmış, daha doğrusu inandırılmıştır. Fakat bu konuda hissedilir bir çeşit takiyyenin varlığı da muhtemeldir. Çünkü yüzyıllardır İçyüzünün halktan gizlendiğini farz etsek bile ***Müslümanlık***, aslında ***İslâm***'dan alınmış bir intikam hareketinin adıdır. Bu harekette, *-büyük olasılıkla-* İranlılardan vaktiyle ilham alınmış ve hikmete aykırı surette sunulan İslâm, tepkiyle karşılanarak daha ilk günlerde süratle revize edilmiştir. Böylece üretilen ***Müslümanlık***, *«Arap İslâm'ı»*'ndan ve ***«Fars Moselmânîliği»***'nden soyutlanmıştır. Sonuç olarak denebilir ki Türkistan'ın Milâdî 707'den itibaren ***«Araplar tarafından işgaline tepki olarak!» Müslümanlık***, bir ***«Millî Türk Dini»*** kisvesinde şekillendirilmeye çalışılmıştır.

Bu tarihi olayın arka planı oldukça önemlidir. Unutmamak gerekir ki ***Müslümanlık***, temelde Farsların yaklaşık 1400 yıl önce kurgulayıp başlattıkları bir projedir. Daha sonra Türklerin *-kendi milliyetleri doğrultusunda-* bu projeye sağladıkları katkı büyük olmuştur. Müslümanlığın İslâm demek olduğu, ya da bu iki ismin aynı anlama geldiği yolundaki kanı, *-**«Horasan Erenleri»** sıfatıyla görevlendirilen-* ***Haytala rahipleri*** (Kolonizatör Türk Dervişleri) aracılığıyla ve yüzyılların akışı içinde *-Türk toplulukları arasında-* yaygınlaştırılmıştır. Bu iki kavramın, *(daha doğrusu bu iki ayrı dinin)* birbiriyle ilişkilendirilmesi ise korkunç trajedilere, inançlar arası çatışmalara ve büyük talihsizliklere yol açmıştır. Nitekim günümüzde *(sadece Türkiye'de değil, aynı zamanda bütün Ortadoğu'da)* yaşanmakta olan ve artık çözümü imkânsız hale gelen din ve düşünce anarşisi bu gerçeği kanıtlamaktadır. Bu problemin, *-kuşkusuz-* tarihsel, sosyal ve kültürel birçok nedeni vardır; aynı zamanda bu sorun, toplumun tarih boyunca siyasal ve sosyal alanda bocalamasına, zaman zaman çözülmesine ve gerilemesine de neden olmuştur. Sonuç olarak bu karanlık tablo, küresel güçleri harekete geçirmiş, kıyamet savaşlarının patlak vermesine zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla bu iki kavram *(daha doğrusu, bu iki din)* arasındaki farkları ortaya koymak, bu spekülatif ilişkilendirmede gizlenen sırları ifşa etmeye ve konuyu gündeme taşımaya yarayabilir. Aynı zamanda, *-mevcut din ve düşünce anarşisine son vermek amacıyla-* muhtemelen ileride harcanacak çabalarar için kapı aralamış olur.

***

İslâm hiç şüphesiz, çok muhkem disiplinleri olan evrensel bir hayat nizamıdır. Vahye dayalı bir İlâhî rejimdir. Büyük bir sorumlulukla belirtmek gerekir ki İslâm; *-günümüz toplumlarının yoz ve ilkel tasavvurundaki «**mabed-mezarlık dini**» değil-* tam tersine, kendi terminolojisindeki tanımıyla tüm hayatı kuşatan bir ***din ve yaşam düzenidir***; bir yasalar külliyâtıdır. Bu nedenle İslâm'ı Müslümanlığın karambolünde fark edebilmek için aşağıdaki karşılaştırmaları dikkatle ve ciddiyetle incelemek gerekir. Bunları bilimsel bir tertip içinde izleyebilmek için mukayese işlemi, konuların önem derecelerine ve ilgilerine göre *-özetlenerek-* sıralanmıştır.

1) Her şeyden önce İslâm Tevhid dinidir *(Allah'ın birliğine iman etme esasına dayanır)*. Bu dinin adı sadece ***İslâm***'dır,[277] ***Müslümanlık*** değildir. İnsanlık tarihi boyunca Allah'ın gönderdiği bütün elçiler, insanları *(Müslümanlığa değil)* İslâm'a davet

[277] Bkz. Gerçek şudur ki Allah indinde din İslâm'dır. Âl-i İmrâm/19 .إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللهِ الإسلام

etmişlerdir. Kur'ân-ı Kerîm'in birçok yerinde bu gerçeğin delilleri vardır[278] bu da ***Müslümanlığın*** asla ***İslâm*** demek olmadığını gösteren en güçlü kanıtlardan biridir.

Müslümanlık ise İslâm'ın tam tersine: ***çok tanrılı mistik, kurgusal ve milli bir dindir***. Müslümanlar, her ne kadar ***«Allah'tan başka ilâhlara da tapıyoruz»*** demiyor iseler de -*herkes tarafından*- kolayca sezinlenemeyecek hilelere başvurarak çok tanrılı olduklarına ilişkin inançlarını sürdürmektedirler. Nitekim Müslümanların, özellikle ölmüş insana ilişkin çeşitli inançları bu gerçeği deşifre etmektedir. Buna çağdaş literatürde «Kubûrîlik القُبُوريه» denir. İlim adamları tarafından bu akım üzerine birçok kitap ve makale yazılmıştır.

2) İslâm, güçlü ve köklü bir kaynağa dayanmaktadır: ***Vahiy*** الوحي. Bu kavramın, *metafizik bir anlam taşıyor ve yüksek bir kültüre hitap ediyor olması dolayısıyla* ***mü'min-müslimler****in aksine*, Müslümanlar tarafından algılanamamaktadır. Çağımızdaki Müslümanlar, -*günümüzde, bilim ve teknolojide yaşanan dev hamlelere, baş döndürücü değişim, gelişim ve açılımlara tanık olmalarına rağmen*- bu sorunu aşamamaktadırlar. Günümüzün Müslüman toplumlarında eğitim düzeyi oldukça düşüktür. Kaldı ki bin yıl önce bozkırlarda göçebe olarak yaşayan kalabalıkların -*asırlar boyu*- ***vahiy*** sözcüğünü bir kez bile duymamış oldukları kuvvetle muhtemeldir.

Müslümanlığa gelince o, böyle güçlü bir kaynaktan yoksundur. Tam tersine, -*çok kere ifade edildiği gibi-;* başta İslâm olmak üzere birçok din ve düşünceden beslenerek yapılandırılmış ***senkretik*** bir mistik yapıdır. Bu dinsel kurumun, İslâm'dan aşırı şekilde beslenmiş olması, günümüzde büyük sorunlara yol açmıştır. ***Hint dinlerinden***, ***Şamanlıktan***, ***Zerdüştîlikten***, ***Yahudilikten***, ***Hıristiyanlıktan*** ve ***geleneklerden*** birçok inanış, kült, hurafe, ritüel, dua ve ibadet şekilleri devralan Müslümanlık, dıştan örtündüğü -*namaz, oruç, hac ve kurban gibi ibadetlerden oluşan*- masum bir perde arkasında, -*ne ilginçtir ki*- Türkiye toplumuna İslâm kisvesi içinde yansımaktadır, ya da yansıtılmaktadır.

---

[278] Bkz.: **Hz. Nuh** diyor:

* ***Müslimlerden olmam*** için bana emredildi. وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

* Yunus/72; Musa kavmine dedi ki: Ey halkım! Eğer Allah'a iman ettiyseniz Ona tevekkül ediniz eğer ***Müslimlerseniz***. يَا قَوْمِ إِن كُنتُمْ آمَنتُم بِاللهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُواْ إِن كُنتُم مُّسْلِمِينَ

* Yunus/184; Hz. İbrahim'e Rabbi ***İslâm***'a gir deyince, Alemlerin Rabbine ***teslim oldum***, dedi. إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

* el-Bakara/131; Hz. İbrahim ve Hz. Yakub çocuklarına diyorlar ki: ancak ***müslimler olarak*** ölünüz. فَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ

* el-Bakara/132; Hz. Yakub'un çocukları şöyle cevap veriyor: bir tek ilâh olan senin ve ataların İbrahim, İsmail ve İshak'ın da ilâhı olan ilâh'a ancak ibadet ederiz, O'na ***teslim olmuşuzdur.*** نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَقَ إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

* el-Bakara/133; Havariler şöyle dediler: Allah'a iman ettik ve şahit ol ki biz ***Müslimleriz***. آمَنَّا بِاللهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

* Âl-i İmrân/52; Ehl-i Kitaptan bir grup Kur'ân'ı dinleyince şöyle dediler:

* el-Kasas/53; Ona inandık, şüphesiz o Rabbimizden gelen gerçektir. Elbette biz ondan önce de muslimler idik" derler. قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ

3) İslâm, *(sosyal hayatta kişinin tüm davranış biçimlerinde yansıyabilen)* kesin bir bütünlüğe sahiptir. Bu bütünlük; *-Kur'ân ve Sünnet ölçütlerinden yola çıkılarak- selef döneminde, ilk müçtehidler tarafından -görüş birliği ile- tespit edilmiş-* dokuz farklı hükümle ifade edilir. Bunlara ***«Ef'âl-i mükellefîn hükümleri*** **«أحكامُ أفْعالِ المكلَّفين»**[279] adı verilmiştir. Bunlar *-insanın her davranış biçimini yargılamada belirleyici-* dokuz kavramdan oluşur; ***İslâm Yöntem Bilimi***'nde temel bir yasadır. Buna göre her bir insan, hayatı boyunca ne yapıyor olursa olsun, dokuz farklı davranış biçiminden *-mutlak surette-* birini işler ve *-biraz önce söz konusu olan-* hükümlerden birine muhatap olur. Sorumluluk bu suretle tespit edilir.

İslâm'a ait bu temel kavramların ***Müslümanlıkla*** hiçbir alâkası yoktur. Bunların hayata geçirilmesi «***Tewqifiyye*** **التوقيفية**» yasası ile gerçekleşir. İslâm'dan devşirilerek Müslümanlığa mal edilmiş olmasına rağmen milyonlarca Müslüman bu yasadan habersizdir ve milyonlarca Müslüman bu yasayı her gün pervasızca çiğnemektedir. Bu yasa, Kur'ân-ı Kerim'de, başta ***Nahl Suresi***'nin 116'ıncı âyet-i kerimesi[280] olmak üzere, Kitap ve Sünnetin bütünlüğünden gücünü almaktadır.

Müslümanlığa gelince; bu dinin hiçbir sınırı yoktur. Başta din adamları olmak üzere hemen her kes *-aklına estiği gibi-* ***Müslümanlığa*** bir inanç, bir ritüel, bir ibadet biçimi ekleyebilir. *Örneğin;* ***Delâil-i Hayrât***, ***Cevşen***, ***Salat-ı Tefrîciye***, ***Salâten Tüncinâ*** *ve* ***evrad-ı Bahâiyye*** *gibi* gayr-ı meşru duaları meşru sanarak onları okuma yanılgısına düşebilir. Nitekim meşru olduğuna insanları inandırmak amacıyla *(Müslüman Nurcuların **«Tesbîhât»** adlı dua kitapçığı gibi)* içine Kur'ân-ı Kerim'den sureler serpiştirilmek suretiyle hazırlanmış yığınlarca kitapçık Türkiye'de yaygındır. Diyanet İşleri Başkanlığı bunlara ses çıkaramamaktadır. Bu tür yanıltıcı ve saptırıcı faaliyetlerin sayılamayacak kadar örnekleri vardır. Bu da ***Müslümanlık*** için bir bütünlüğün söz konusu olmadığını gösterir.

4) İslâm'da *(anayasal mahiyette)* kanun koymak Allah'a aittir. Kur'ân-ı Kerîm'de, bu temel yasaya dayanak oluşturan birçok âyet-i Kerime vardır[281]. Müslümanlıkta ise anayasalar, siyaset adamları tarafından, ya da onların oluşturduğu meclisler ve komisyonlar tarafından kararlaştırılır. Müslümanlığın *-aslında İslâm'la hiçbir ilişkisinin bulunmadığını kanıtlayan-* en çarpıcı özelliği budur.

5) İslâm'da ibadet ve dua, belli bir sisteme bağlanmıştır. Bu sistemin adı, *-yukarıda işaret edildiği üzere-* ***«Tevqifiyye»***'dir. Anlamı şudur: hiç kimse, Kur'an ve Sünnetle belirlenmiş olan ibadet ve dualardan başka herhangi bir şekilde ibadet yapamaz, dua edemez. Aksini yapanlar sonuçlarına katlanacaklardır![282]

---

[279] Her mükellef insanın, tüm davranış biçimlerinin tabi olduğu şer'î hükümler şunlardır: ***farz***, ***vacib***, ***sünnet***, ***müstehab***, ***mübah***, ***haram***, ***mekruh***, ***sahih***, ***batıl***.

[280] Bkz. **116**:النحل. وَلاَ تَقُولُواْ لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلاَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُواْ عَلَى اللهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللهِ الْكَذِبَ لاَ يُفْلِحُونَ.
Âyetin Meâli: ***«Aklınıza esen yalanı uydurup, "Şu helaldir ve bu haramdır" demeyin… Çünkü Allah'a iftira atmış olursunuz! Gerçek şu ki, Allah adına yalan uyduranlar kurtulmazlar!»***

[281] Bkz. en-Nisa/59; El-Maide/50; el-En'âm/57; Yusuf/40; eş-Şûrâ/10

[282] Bu sonuçların ne olduğunu merak edenler, *(akademisyenlerden ya da hocalardan değil)*, âlimlerden yardım alabilirler.

Müslümanlıkta ise -*biraz önce verilen örneklerde olduğu gibi*- tarih boyunca ***«evrâd»*** ve ***«ezkâr»*** adı altında rastgele çeşitli dua ve ibadet şekilleri üretilmiş ve düzenlenmiştir. Bunların birçoğu kitaplaştırılmış, ayrıca bu amaçla ***«tarikat»*** adı altında mistik örgütler kurulmuş, ayinler tertiplenmiştir. Bazı tarikatlarda bu ayin ve ritüeller, *(örneğin; Nakşbendîlikte)* karanlık ortamda ve sessizce icra edilir. *Kâdirîlik, Rufâîlik ve Mevlevîlikte ise* folklorik mahiyette danslı müzikli şekilde sahnelenir. İslâm'a tamamen yabancı olan bu ibadet ve dua biçimlerinin oluşturduğu güçlü kanıtlar, aslında Müslümanların -*açıkça söylemiyor olsalar bile*- İslâm'a geçit vermemek için -*bilinçaltı*- büyük engeller ördüklerini ortaya koymaktadır. Başlı başına bu gerçek bile Müslümanlığın İslâm'dan tamamen ayrı bir din olduğunu göstermektedir.

6) İslâm, gerçekçi ve sarih bir niteliğe sahiptir. Dolayısıyla İslâm'da gizemlilik yoktur; ruhbaniyet yoktur; ruhban sınıfı *(yani din adamı sınıfı)* yoktur;[283] dinselliğe özgü kıyafet ve üniformalar yoktur; imtiyazlı sınıflar yoktur…

Müslümanlıkta ise bunların hepsi vardır. Müslümanlıktaki gizemliliğin kaynağı Tasavvuftur. Çeşitli dinlerden beslenen ***tasavvuf*** *(bâtınîlik)* ya da ***mistisizm***, bir sırlar felsefesidir. Yahudiliğin ***Kabala*** öğretisinden, Hristiyanlıktan ve özellikle Hint dinlerinden: ***vahdet-i vücûd*** *(panteizm)*, ***fenâ fillâh*** *(nirvana)* ve ***beka billâh*** *(tanrılaşma)* gibi birçok inanışın Müslümanlığa akışını tasavvuf sağlamıştır. Bu nedenle tasavvufa, mü'minler tarafından ***«İblisin felsefesi»*** adı verilmiştir.

Müslümanlıkta, -*aynen* ***Yahudilikte***, ***Hıristiyanlıkta*** *ve* ***Budizm****'de olduğu gibi*- bir ruhban sınıfı vardır. Bu sınıftan olanlar, -*büyük ihtimalle* ***Hinduizm****'in esintilerini taşıyan, ancak evrim geçirerek şekil değiştirmiş olan*- sarık ve cübbe giyerler. Resmi din adamlarıyla birlikte, medrese ve Kur'ân kursu hocaları, bazı ilâhiyâtçı ***«akademisyenler»***, tarikat şeyhleri, üfürükçüler, muskacılar ve medyumlardan oluşan ruhban sınıfı, özellikle İslâm'ın Türkiye toplumuna sıçramasını önlemeye çalışmakta, Müslümanlığı ayakta tutmak için çeşitli spekülatif faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Şamano-Budist Türk Müslümanlığını ayakta tutmak ve İslâm'ın Türkiye toplumu tarafından algılanmasını önlemek amacıyla, başta tarikatçılar olmak üzere birçok vakıf, dernek ve kuruluş elbirliği ile büyük çaba harcamaktadır. Ancak yoğun propaganda faaliyetleriyle bu kurum ve kuruluşların en önünde ***bilhassa Nakşibendi tarikat odakları*** İslâm'a karşı çetin bir savaş vermektedir. ***Bir Nakşbendî mollasının*** bu amaçla ortalığı nasıl tahrik ettiğini aşağıdaki linkler kanalıyla izlemek mümkündür.[284]

İslâm ile ***Müslümanlık*** arasındaki farklar, yukarıdaki açıklamalarla elbette ki sınırlı değildir. Bunlar, -*bu iki din arasındaki derin uçurum hakkında sadece bir fikir vermesi için sunulmuş*- oldukça kısa bir özetten ibaret örneklemelerdir.

---

[283] Bir Profesör de *(Müslüman olmasına rağmen)* bu hakikatı makalelerinden birinde itiraf etmektedir. Bu makale Hürriyet Gazetesi'ne ait elektronik sayfada 01. 09. 2008 tarihinde yayınlanmıştır. Bkz. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/İslâmda-din-adami-olur-mu-9791041

[284] https://tr.sputniknews.com/turkiye/202009221042893436-selefi-dernekleri-silahlaniyor-diyen-cubbeli-ahmet-ifadeye-cagrildi-/; https://www.haberturk.com/ahmet-mahmut-unlu-selefi-dernekler-hakkinda-bilgi-verecek-haberler-2811304; https://www.msn.com/tr-tr/haber/gundem/son-dakika-haberler-c%C3%BCbbeli-ahmet-ifadeye-%C3%A7a%C4%9Fr%C4%B1ld%C4%B1-selefi-dernekleri-silahlan%C4%B1yor-iddias%C4%B1/ar-BB19hX27?ocid=msedgdhp

Müslümanlık ile İslâm arasında *(göze çarpmaz gibi duran)* kalın duvarın fotoğrafını netleştirmek için aslında Müslümanların kullandığı çok önemli bir parolaya -*bu ilgiyle*- işaret etmek gerekir: ***«Elhamdülillâh ben Müslümanım»!*** Evet Müslümanlar, herhangi bir münasebetle dinsel aidiyetlerini bu hileli parola ile dile getirirler. Bu paroladaki sır, -*muhatap üzerinde İslâm ile Müslümanlığın aynı şey olduğu izlenimini uyandırmaya dönük*- bir hiledir.

Dikkat edilecek olursa -*toplumda artık bir huy haline gelmiş olan*- bu hile sebebiyledir ki hiçbir Müslüman ***«Elhamdülillâh ben Müslimim,*** ya da ***«müslimeyim»*** demez. Halbuki Müslümanlar da aynen mü'minler gibi, İslâm'ın dışındaki dinlere bağlı olanlar için ***«gayri müslim»*** nitelemesini kullanırlar. Bu nitelemenin tam tersi ise ***«müslim»***'dir. Buna rağmen *(gerçek anlamda İslâm'a değil)*, din olarak Müslümanlığa bağlı olduklarından, aidiyetlerini ***«müslim»*** değil, ***«müslüman»*** şeklinden ifade ederler. Dinsel aidiyetini ***«ben müslimim»*** demek yerine neden ***«ben Müslümanım»*** şeklinde ifade ettiğini, bir Müslümana sormayı eğer göze alabilirseniz, ***«eski köye yeni adet mi!»*** diye onun size şiddetle tepki gösterdiğini göreceksiniz. Çünkü Müslümanlık ***«Atalar Dini»***'dir, kutsaldır, vazgeçilmezdir. Bu ilkelliğe ve barındırdığı hilelere birçok âyet-i Kerimede yer verilmiştir.[285]

İşte bu hile, Müslümanları deşifre etmekte, aynı zamanda ***Müslümanlık*** ile ***İslâm***'ın, -*aralarında hiçbir alaka bulunmayan*- iki ayrı din olduğunu da kanıtlamaktadır!

***

İslâm İle Müslümanlik Arasindaki Uçurum

İslâm ile ***Müslümanlık*** kavramları, -*birbirinden bağımsız*- iki ayrı inanç kurumunu temsil ederler. Bunu, -*çeşitli ilgi ve çağrışımlarla*- birçok kez gündeme getirmiş idik. Aynı zamanda konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak için bu iki kavram arasındaki farkları yukarıdaki bölümde -*özet olarak*- sunmuş idik. Buna rağmen Müslümanlığın İslâm ile yine de karıştırılabileceği olasıdır. Çünkü -*yaklaşık bin yıllık geçmişi olan bu tarihî bocalama*- tahminlerin çok üzerinde devasa bir sorundur. Zamanın akışı içinde kültürel çarpıklıkların birbirini üretmesiyle gittikçe katlanarak çığ gibi büyümüş olan bu sorun, -*yüzyıllar boyunca*- birçok siyasal ve sosyal soruna daha kaynaklık etmiştir. Bu iki kavramın asırlar boyu birbirine karıştırılmış olması, Müslümanlar arasında -*son bin yıl boyunca*- oldukça yıkıcı etkiler bırakmış, neden olduğu mezhep ve tarîkat kavgaları nihayet günümüze kadar sarkarak ürkütücü sonuçlar doğurmuştur. Dolayısıyla bu konuda mukayeseli ve daha ayrıntılı açıklamalara ihtiyaç vardır.

---

[285] Bkz.

* «Kendilerine, "Allah'ın indirdiğine uyun" denildiği zaman, "Hayır, biz babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız" derler. Şeytan, kendilerini cehennem azabına çağırıyor olsa da mı? وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا» Lokman/21;

* «Onlara, "Allah'ın indirdiğine uyun!" denildiğinde, "Hayır, biz, atalarımızı üzerinde bulduğumuz (yol)a uyarız!" derler. Peki ama, ataları bir şey anlamayan, doğru yolu bulamayan kimseler olsalar da mı (onların yoluna uyacaklar)? «وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ El-Bakara/170.

Her şeyden önce şu gerçeği hatırlatmak gerekir ki; Müslümanlığı İslâm anlamında değerlendirmek, *-üstelik genelleme yaparak-* bugünkü Müslüman kalabalıkları ***«Müslimler»*** ya da ***«mü'minler»*** diye nitelemek mümkün değildir. ***«İslâm Ümmeti»*** tarifine uyan çok küçük bir topluluk elbette ki mevcuttur. Bu azınlığın varlığı, *-kıyamet kopuncaya kadar da-* kuşaklar boyu sürecektir. Bu ilgi ile vurgulamak gerekir ki; ***«Ümmetim dalâlet üzerinde ittifak etmez;*** *-onun için-* ***Sevâd-ı a'zama uyunuz»*** meâlindeki zayıf hadise dayanarak Müslüman çoğunluğu ***«Sevâd-ı a'zam***[286]***»*** diye niteleyenler yanılırlar.

Ne büyük bir talihsizliktir ki *-Müslümanlar tarafından ezildikleri ve yeryüzünün dört bir yanına serpildikleri için hiçbir platformda dünyaya sesini duyuramayan-* bu ***sâlih*** ve ***hayırlı*** mü'min azınlığın bir araya gelmesine izin verilmemektedir. Bununla birlikte, Kur'ân-ı Kerîm'in ve Sünnetin tanımladığı *"ümmetin niteliklerine"* baktığımızda, bugün İslâm **c**oğrafyası üzerinde yaşayan çoğunluğun bu vasıflara sahip olmadığını açıkça görürüz. Örneğin Âl-i İmrân Sûresi'nin 110'uncu âyet-i kerîmesi İslâm ümmetini çok açık bir ifade ile tanımlamaktadır.[287] Ancak *-aralarında mü'minlerin serpili olması nedeniyle topyekûn tekfir edilmeleri doğru olmasa da-* Müslüman kalabalıklar, hiçbir şekilde bu tanıma uymamakta, dolayısıyla ***«İslâm Ümmeti»*** vasfını hak etmemektedirler. Bunun en güçlü kanıtı ise ***«İslâm İşbirliği Teşkilâtı»*** adı altındaki *(şekilden ibaret, ruhsuz)* örgütün varlığıdır![288]

Aşağıdaki karşılaştırmalar bu gerçeği su götürmez biçimde gözler önüne sermekte, sonuç olarak ***İslâm*** ile ***Müslümanlığın*** iki ayrı din olduklarını bir kez daha güçlü delillerle kanıtlamaktadır. Bu karşılaştırmalar, aşağıda iki ayrı bölüm olarak *-ve olabildiğince özetlenerek-* sunulacaktır.

***

---

[286] ***Sevâd-ı a'zam***: Büyük çoğunluk demektir. Yukarıdaki hadisin bugünkü Türkçe anlamı ise şudur: ***«Ümmetim, yanlış üzerinde görüş birliğinde bulunmaz.»*** Bu sözlerin Rasûlullah'a (s) ait olduğu kanıtlanamamıştır. Nitekim, İslâm'a bağlı topluluklar *(ilk 35 yıl hariç)*, tarih boyunca sapkın düşünceler üzerinde sürekli görüş birliğinde bulunmuşlardır. Dahası var; bu kamplar, birbirine karşı kanlı savaşlar vermek suretiyle *(adetâ aralarında yardımlaşarak)* İslâm'ı, daha beşiğindeyken boğmuşlardır. Bu cinayetlerin örnekleri çoktur. Bunların en büyüklerinden biri de ***«Müslümanlık»*** faciasıdır.

[287] Âyetin bir bölümünün meâli şöyledir: ***«Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah'a inanırsınız.»***

[288] Aslında ***«Müslüman İşbirliği Teşkilâtı»*** şeklinde olması gereken bu isimde (***İslâm***) kelimesinin kullanılmış olması, *-dehşet uyandıran-* bir çelişkiler sarmalının sonucudur. Bunu şöyle ifşa etmek mümkündür: Arap dünyasında ***«Müslümanlık»*** ve ***«Müslüman»*** kelimeleri hiç kimse tarafından kullanılmamaktadır. Çünkü bu sözcükler hem Arapça olmadıkları, hem de Kur'ân-ı Kerîm'de yer almadıkları için Araplarca bilinmemektedir. Bu bir yana, ***«Müslümanlık» Dini"nin,*** biri İran'da öbürü ise Türkiye'de iki farklı türünün bulunduğu hakkında Arap dünyası bugüne kadar hiçbir bilgiye sahip olamamıştır! *(Tıpkı* ***Daiş*** *Terör örgütüne, Türkiye'de* ***«IŞID»*** *adının verildiğinden bu örgüt üyelerinin haberi olmadığı gibi…)* Araplar ve diğer toplumlar, İran'daki dini, mezhep düzeyinde **«Şîîlik** الشيعة**»** olarak adlandırmaktadırlar. Oysa Şîîlik, İran'ın mecûsî kaynaklı ***«Moselmânîliği»***'nin *-deyim yerindeyse-* sadece vitrin adıdır. Türkiye'de de çoğunluğun, arkasına gizlendiği ***"Sünnîlik"*** de ***«Milli Türk Müslümanlığı'nın»*** vitrin adından başka bir şey değildir.

I. «Müslüman» Kişilik ile «Müslim»[289] Kişilik Arasındaki Farklara İlişkin Ayrıntılar:

1) Türkiye'de marjinal grupların ve çeşitli çetelerin bütün üyeleri, ***Müslüman*** ailelerin çocuklarıdırlar. Çok hassas olmasa bile, bu amaçla özel surette icra edilmiş anketsel nabız yoklamalarında, bunlar arasında birinin, ***Müslim-mü'min*** ailelerden geldiği saptanamamıştır. Örneğin:

* Türkiye'de ve Ortadoğu'da alkol ve sigara üreticilerinin, kullanıcılarının ve satıcılarının büyük kısmı; uyuşturucu şebekeleri ile bağlantılı kişi ve çetelerin büyük bölümü; yolsuzluk, kaçakçılık, dolandırıcılık, kalpazanlık ve sahtecilik çetelerinin bütün üyeleri; LGBT topluluğunun[290] bütün mensupları; gıdaya hile karıştıranlar, doğayı tahrip edenler, suları kirletenler, insanlara ve hayvanlara bilinçli olarak eziyet edenler, faiz ve tefecilik sektörlerinin sahipleri, yöneticileri ve işletmecilerinin tamamı Müslüman ailelerden gelmektedirler. Bunların anne ve babaları arasında ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** kimselerin bulunduğu, yani İslâm'ın bütünlüğüne inandığını açıklamış birinin var olduğu bilinmemektedir.

Bu ilgiyle ilâve etmek gerekir ki Araplar, -*gelenek olarak*- ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olduklarını ikrar ederler; fakat bu ikrar genelde içtenlikten ve gerçeklilikten uzaktır.

* Yakın geçmişte düzenlenen birçok miting ve protesto yürüyüşlerinde ***«kahrolsun şeriat»***[291]diye slogan atan binlerce aktivist ve onları soğukkanlılıkla ve hiç tepki vermeden seyreden kalabalıkların hepsi Müslümandırlar. Bunlardan, bir tek kişinin bile kendini ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olarak tanımlayabileceğine inanmak imkânsızdır.

* Yine yakın geçmişte İslâmî tesettüre ve İslâmî yaşam tarzına yasak koyanlar, ezanı Türkçeye çevirenler, Kur'an öğretimini ve Kur'an'ın dilini yasaklayanlar ve onların günümüzdeki uzantılarının tamamı Müslümandırlar. Bunlardan, bir tek kişinin bile kendini ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olarak tanımladığına ilişkin hiçbir kanıt mevcut değildir.

* Yine yakın geçmişte ***«İslâmî tesettür»*** konusunu ***"türban yaygarası"***na dönüştürenlerin tamamı Müslüman idiler. Bu grubun içinden de bir tek kişinin bile kendini ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olarak tanımladığı duyulmamıştır.

* Kemalistler, -*solcular ve sağcılar gibi*- ideolojik grupların bireyleri, ayrıca ateistler, deistler ve tarikatçılar, Müslüman ailelerin çocuklarıdırlar. Şimdiye kadar bunlardan da birinin kendini ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olarak tanımladığına ilişkin hiçbir kanıt yoktur.

---

[289] Bir kez daha hatırlatmakta yarar vardır ki; ***Müslümanlık Dini***'nin bağlısına ***«Müslüman»***, ***İslâm Dini***'nin bağlısına ise ***«Müslim»*** denir. Bu kavramların birbirine karıştırılmaması gerekir. Nitekim bu kavramlar yüzyıllar önce bir elit grup tarafından bilinçli olarak; geniş halk kitleleri tarafından ise bilinçsiz olarak birbirine karıştırıldığı için, günümüzde içinden çıkılamayacak korkunç bir din ve düşünce anarşisi yaşanmaktadır.

[290] «LGBT topluluğu veya LGBT toplumu, lezbiyen, gey, biseksüel ve transgender bireylerin meydana getirdiği gruplar.» Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/LGBT_toplulu%C4%9Fu

[291] ***Şerîat***: İslâm literatürünün en önemli terimlerinden biridir. İslâm'da hayat nizamını düzenleyen yasalar zincirinin tamamına verilen addır. Kur'ân ve Sünnetteki ahkâmın tamamını kapsar.

Çok nadir istisnalar hâriç, bu gruplardan hiçbir Müslümanın kendi ikrarıyla İslâm'a aidiyeti saptanamamıştır.

***

2) Türkiye'de ve Orta Doğu coğrafyasında terör örgütlerine angaje olmuş, şiddet kullanmış ve cinayetlere bulaşmış olanların büyük çoğunluğu Müslüman ailelerden gelmektedirler. Örneğin:

* **PKK**, **DHKPC**, **İBDA-C**, **ERGENEKON**, **JİTEM**, **FETO**, **KONTRGERİLLA** ve **HİZBULLAH** Terör örgütlerinin tüm üyeleri Müslüman aileler içinde yetişmişlerdir. Ne bu grupların içinden, ne de ailelerinden bir kişinin bile kendini ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olarak tanımladığı duyulmamıştır.

* Mafya örgütlerinin bütün kurucuları ve üyeleri Müslümandırlar. Bunların, İslâm'ın bütünlüğüne inandıklarını kanıtlamak çok güçtür.

* Etnik ayrım yaparak toplum'daki Kürtleri, Arapları, Lazları, Gürcüleri, Pontus dönmelerini ve Çerkezleri yok sayan[292]; PKK'yı ve Hizbullah'ı kurarak Kürtleri birbirine kırdırmak suretiyle Türkiye'deki demografik yapıyı değiştirmek isteyen ***«derin devlet»*** elemanlarının tamamı Müslümandırlar. Bunlardan, bir tek kişinin bile kendini ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olarak tanımladığına ilişkin hiçbir kanıt mevcut değildir.

* İdeolojik faaliyetlerinden ırkçı oldukları anlaşılan ve ***«Ya Allah, bismillâh, Allahu ekber»; «ezan susmaz, bayrak inmez, vatan bölünmez»*** ve ***«şehitler ölmez»*** gibi sloganlar eşliğinde sık sık gösteriler düzenleyen militanlar, Müslüman olduklarını asla inkâr etmezler. Ancak bunlardan birinin, kendini ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olarak tanımlamış olduğu duyulmamıştır. Bunların sergilediği bu tür duygu sömürüsüne *(İslâm terminolojisinde)* ***«Telâub»*** adı verilir. İslâm'ın kutsal değerlerini ve bilimsel ölçülerini alaya almak anlamına gelir. Bu ise ırkçıların İslâm'la ilişkilerini sonlandıran nedenlerden biridir.

* Yakın geçmişte işkence merkezlerinde on binlerce insanın büyük kısmını öldüren, bir kısmını da sakat bırakan ***JİTEM, GLADYO, KONTRGERİLLA*** ve benzeri derin yapıların kurucuları, ajanları ve uygulayıcıları Müslüman idiler. Bunlardan da birinin, kendini ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olarak tanımlamış olduğuna rastlanmamıştır.

* Türkiye'de Askeri darbe düzenleyen kliklerin tüm üyeleri Müslüman idiler. Onlardan kendini ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olarak tanımlamış hiçbir kişi yoktur.

* Son zamanlarda sayıları gittikçe artan ***«kobaycı doktorlar»***ın, *(yani insanları denek olarak kullanan)* hekimlerin(?) *-büyük ihtimalle-* tamamı Müslüman ailelerin çocuklarıdırlar. Çoğunlukla gizli *(Menzilci)* Nakşbendî oldukları sanılan bu doktorlardan, birinin bile ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olduğuna ilişkin ikrarı tespit edilmemiştir.

---

[292] Bu ırkçı kesim *(hatta bütün ırkçılar)*, Hucurat Sûresi'nin 13'üncü âyet-i Kerîmesine inanmamaktadırlar. Bu da Kur'ân'ın ve İslâm'ın bütünlüğüne inanmamak anlamına gelir ki bu nedenle ırkçıları *(örneğin, Türkçüleri, Arapçıları ve Kürtçüleri)* mü'min saymak mümkün değildir.

***

3) Çıkar amaçlayarak dinî duyguları sömürmeyi meslek edinmiş olan ve bu niyetle tarikat ve cemaat kuranların ve bu tarikatlara girenlerin tamamı Müslümandırlar.

* Örneğin; Bunların elit tabakası İslâm terminolojisini bildiği için aralarından kimileri bazı münasebetlerle ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olduğunu söyler. Ancak gerçeklikten ve samimiyetten yoksun olan bu tür ikrarlar spekülasyondan öte bir değer ifade etmez.

* Sünnet inkârcıları da Müslüman olmalarına rağmen -*eğitimli oldukları için*- aynı spekülatif ikrarla ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olduklarını zaman zaman söylerler. Ancak bu *(beceri gösterisi)* gerçekçi değildir.

* Türkiyeli mezhepçi Hanefistlerin, Şafiistlerin, Caferîlerin ve Alevîlerin tamamı Müslümandırlar. Bu gruplardan bazı ilâhiyatçılar, İslâm akâidi konusunda birçok kitap da yazmışlardır. Ancak eserlerinde ***İslâm*** ile ***Müslümanlık*** arasındaki farklara hiç dokunmamışlardır. Bu davranışın bilinçli olduğuna büyük ihtimal vermek gerekir. Dolayısıyla bunların büyük bir dikkatle takiyye yaptıkları anlaşılmaktadır.

* Ramazan ayını israf ve oburluk paranoyası haline getirmiş olan tüketim sömürüsünün bütün öncüleri, reklâmcıları ve onlara inanan kalabalıkların tamamı Müslümandırlar. İslâm'ın israf yasağına rağmen bu çılgınlığı bir dinsel yaşam tarzı olarak benimsemiş bulunan milyonlarca insanın ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olduklarını savunmak için bir gerekçe bulmak neredeyse imkânsızdır. Nitekim bunlardan birilerinin, bu yollu bir ikrarda bulunduğuna rastlanmamıştır.

* Türkiye'de İslâm'a geçit vermemek için organize olmuş ilâhiyatçı akademisyenlerin büyük kısmı, bütün resmi din adamları, üfürükçüler, muskacılar, falcılar, büyücüler, medyumlar, Alevî dedeleri, tarikat şeyhleri ve tarikat propagandalarına kendilerini adamış olan binlerce mistik misyonerin tamamı Müslümandırlar. Bunları İslâm'la ilişkilendirmek gerçekle bağdaşmaz. Çünkü özellikle tarikat topluluklarının merkezlerinde İslâm'ın iman esaslarına *(yani akaide ilişkin konulara)* temas etmek âdeta yasaktır. Bu merkezlerden bazılarının bitişiğine şeklen konuşlandırılmış ***«medreselerde»*** okutulan akaid dersleri ise aslında tarikatı İslâm'la ilişkilendirmeye dönük çok eski bir takiyye geleneğidir. Çünkü esasen tasavvuf ve tarikatçılık, ***Şamano-Budist Müslümanlık*** ile sıkı irtibatlıdır. Özellikle ***Milli Türk Müslümanlığı***, tasavvuf temeli üzerinde inşa edilmiş bir dindir. Dolayısıyla ***«Müslümanlık»*** görünürde bir din ise de temelde bir iman kurumuna dayanmamaktadır. Buna alternatif olarak, *(tarîkatlar aracılığıyla)* Müslümanlıkta kerâmet mitolojisi ve evliyalık kurumu tesis edilmiştir.[293]

* Hakimiyetin *(Allah'a değil)* ***«kayıtsız şartsız halka ait olduğunu»*** her münasebette dile getiren siyasilerin tamamı Müslümandırlar. Bunlardan hemen hiç kimsenin kendini ***«müslim»*** ve ***«mü'min»*** olarak tanımladığına ilişkin hiçbir ikrar tespit edilmemiştir. Oysa ***«ikrar»***, imanın ispatı için kesinlikle şarttır. Bu bir yana, yakın geçmişte üst düzey bir devlet adamı, hiç çekinmeden ve çok açık bir ifade ile *(TV. ekranlarında)* aynen şu

[293] Animist Müslümanlık ile atalar kültü arasındaki ilişkiler konusunda bilgi için bkz.: http://halkbilimifolklor.blogspot.com/2013/11/turklerde-atalar-kultu.html

ifadeleri kullanmıştı: ***«Kur'an'ın 'ahkâm âyeleri'ne göre dünya tanzim edilmemiştir. Gelin gene eski günlere dönelim diyorsanız, bu irticadır; dönemezsiniz»***[294]

Biraz önce adları geçen grupların büyük kısmı kendi itirafları ile ***Müslüman olduklarını*** açıkça ifade ederler. Ancak bunlardan hiçbir kimse, bilinçli olarak ***«ben müslimim»*** demez! Şu var ki, bu konu tartışıldığı zaman takiyye yaparak, ***«ben müslimim»*** ya da ***«ben mü'minim»*** diyenlerin sayısı elbette çok olur.

***

II. Müslümanlık ile İslâm Arasındaki Farklara İlişkin Ayrıntılar

* İslâm'da ***«Tevkifiye»*** sistemi vardır; Bütün ***mü'min-müslimler***, Kur'ân'ın ve onun getirdiği nizam olan İslâm'ın bütünlüğüne inanırlar. Müslümanlıkta ise İslâm'ın bütünlüğü inancı yer almamaktadır. Bundan da ***Müslümanların*** büyük çoğunluğunun Kur'ân-ı Kerîm'de özellikle iki âyet-i kerîmeye inanmadıkları anlaşılmaktadır. Bu iki âyet şunlardır: el-Haşr Sûresi, âyet:7; en-Nahl Sûresi. âyet:116. Hiçbir ilim adamının şimdiye dek bu konuda bir araştırma yapmayı göze almamış olması bunu kanıtlar gibidir.

* İslâm'da her mü'min bu ilkeyi *(kaynağı ile birlikte)* çok iyi bilir ve onun çizdiği sınırı çiğnemekten çekinir. Müslümanlar ise bu kavrama hiç önem vermezler. Nitekim hemen hiçbir Müslümanın, ***«Tevkifiye»*** kelimesini hayatında bir kez bile duymamış olması çok muhtemeldir. Duysa bile onu hiç önemsemez. Bu nedenle Müslümanlıkta ***helâl*** ile ***haram*** kavramlarının ***«yasak»*** kadar önemi yoktur.

* İslâm bir kâinat dinidir; Müslümanlık ise *(Türklerin, Arapların, İranlıların Soğdiyanalıların, Berberilerin, ve Kürtlerin)* İslâm öncesi inançlarını İslâm ile harmanlayarak oluşturdukları çeşitli millî ve beşerî dinlerin ortak adıdır. Ancak Türklerden başka hiçbir millet ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimelerini kullanmaz, telâffuz etmez. Türkler kendilerine özgü Müslümanlığa farklı özellikler kazandırmak için birçok tarikat kurarak, çeşitli âyinler düzenleyerek bu dini köklü bir yapı haline getirmişlerdir. Örneğin **Süleyman Çelebi** tarafından **Yıldırım Sultan Bayezit** (1360-1403) zamanında ***«Vesîletü'n-Necât»*** ismiyle sırf bir şiir olarak yazılmış bulunan eser, 150 yıl sonra **Üçüncü Sultan Murad** (1546-1595) zamanında ***«Mevlit»*** adı altında âyin haline getirilerek camilerde sahnelenmeye başlanmıştır. Bu girişimin İslâm öncesi animist dinlerin özlemiyle yapıldığı çok açıktır. Nitekim bir siyasi parti tarafından 10 Kasım 2019 günü Mustafa Kemal'in ruhuna mevlit âyini düzenlenmesi bile başlı başına bu özlemi kesin şekilde kanıtlamaktadır.[295] Bu ise anarşik bir dinî anlayışının Türkiye'de yaygın olduğunu göstermektedir.

---

[294] Bkz. Hürriyet Gazetesi 09.11.1999: http://www.hurriyet.com.tr/gundem/demirel-ahkam-ayetlerine-donusu-onermek-irticadir -39112375;

Bkz. http://www.hayrettinkaraman.net/yazi/laikduzen/2/0241.htm;

[295] Bkz. https://www.haberler.com/ataturk-un-ruhuna-mevlit-okutuldu-5287089-haberi/; Ayrıca bkz. https://yenisoluk.com/ataturkun-ruhuna-mevlit-okutuldu;

* İslâm'da ruhban *(din adamı)* sınıfı yoktur; Müslümanlıkta vardır.

* İslâm'da ***«din adamı»*** sıfatı yoktur; Müslümanlıkta vardır.

* İslâm'da ***tespih***, ***takke, kavuk***, ***sarık***, ***cübbe*** ve ***şalvar*** gibi dinsel aksesuar ve üniforma yoktur; Müslümanlıkta bunların hepsi vardır. Bunların çoğu Hint dinlerinden adapte edilmiştir.

* İslâm'da ***«Hacı»***, ***«Hoca»*** gibi dinsel sıfatlar yoktur; Müslümanlıkta vardır.

* İslâm'da bilgin kişi ***«âlim»*** diye nitelenir; Müslümanlar bu sıfatı, yakın geçmişte kullanımdan tamamen kaldırdılar, yerine Hıristiyanlardan kopya ettikleri ***«Akademisyen, Prof. Dr.»*** gibi sıfatlar koydular.[296]

* İslâm'da büyücülük yasaktır. Bu suçun cezası ölümdür. Müslüman toplumlarda ise bugün on binlerce büyücü faaliyet göstermektedir.

* İslâm'a göre başka dine bağlı olan kişi ***«gayr-i müslim»***'dir, ***«gayr-i müslüman»*** değildir. Çünkü İslâm'a göre ***«Müslümanlık»*** diye bir din yoktur. Müslümanlar bile ***«gayr-i müslüman»*** tabirini kullanmazlar, bunu fark edemeyecek kadar da bilgi ve kültürden yoksundurlar. İslâm, gayr-i Müslimler için özel bir statü belirlemiştir. Buna göre: *(savaş cephesindekiler hâriç)* gayr-i müslimler suçlanamaz, aşağılanamaz ve inançlarından dolayı yargılanamazlar; kutsallarına hakaret edilemez, mabetleri dokunulmazdır[297]… İslâm, kitâbî zimmîlerin mal ve can güvenliğini teminat altına alır. Müslümanlıkta ise bu teminat yoktur. Nitekim Müslümanlar tarafından bunlara *"gâvur"* olarak bakılır ve sıklıkla aşağılanırlar… Müslümanlıkta zimmîlik ilkesi olmadığı için, kanunlara rağmen gayr-i Müslimler, ***«azınlıklar»*** adı altında dinsel ayrımcılığın daima hedefidirler. Zaman zaman baskıya, tehcire ve soykırıma uğradıkları, tarihî vakalardandır.[298] Bu konuda örneğin ***«Pontus ve Koçgiri kasabı»*** olarak bilinen ***Nurettin Paşa*** ve ***Topal Osman***, ayrıca ***Hırant Dink***'i ve ***Rahip Santoro***'yu öldürenler gibi onlarca *"özel elemanın(!)"* Müslüman olduklarını unutmamak gerekir. Buna karşın, hiçbir ***mü'min-müslim*** kişinin, bu tür cinayetlere ortak olduğu tespit edilmemiştir.

---

[296] Bu ilgiyle enteresan bir çelişkiyi burada hatırlatmak herhalde çok yerinde olacaktır: Bilindiği üzere Pontuslu Nakşbendîler, başında şapka bulunan hiç kimseye selam vermezler. Çünkü şapkayı ***«küfür alâmeti»*** sayarlar. Oysa Nakşbendî Tarikatı Budizm'in ***Mahayana*** mezhebinin *-asırların akışı içinde-* değişikliklere uğramış bugünkü şeklidir. Dolayısıyla Pontuslu bir ***Müslüman-Nakşbendî***, bir anlamda Budist olduğunu hiç düşünmeden, şapka giyen kimseyi kâfirlikle suçlamaktadır. Ayrıca, şapkanın ***«küfür alâmeti»*** olduğuna ilişkin İslâm fıkhında herhangi bir hüküm yoktur. Çünkü şapka *(zünnar gibi)*, ruhbana mahsus bir giyim kuşam aracı değil, aksine bütün dünyada yaygın olarak kullanılan bir ***«libâs-ı âlem»***dir.

[297] Bkz. el-Hacc Sûresi, âyet: 40

[298] Bkz. **Ilgaz Zorlu**, Evet Ben Selanikliyim, Belge Yayınları, 1. Baskı. İstanbul-1998; Ayrıca Bkz. **Muhammed Vanlişi**, Ali Tandilava, *(Gürcüceden çeviri: Hayri Hayrioğlu)* Lazların Tarihi, Ant Yayınları, 1. Baskı, İstanbul-1992.; Ayrıca Bkz. **Tamer Çilingir**, Pontos Gerçegi, 1914-1923 Yılları Arasında Karadenizde Yaşananlar, Belge Yayınevi, İstanbul-2016. Ayrıca Bkz. 6-7 Eylül Olayları, **Dilek Güven**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul-2005.

* İslâm'da, devletin görevleri ile şahsın görevleri birbirinden kesin şekilde ayırt edilmiştir. Örneğin; *bilgisi ve kültürü ne kadar geniş ve sosyal statüsü ne kadar yüksek olursa olsun* cezaî hükümler, kişi veya kişiler tarafından uygulanamaz. Birey, başına buyruk şekilde hiç kimseyi yargılayamaz, infazda bulunamaz… Bu hak ve yetki yalnızca İslâm yargı kurumuna aittir. Müslümanlıkta ise kişi kendini ***(1500 yıl önce tarihin sahnesinden çekilmiş olan)*** İslâm'ın yerine koyarak istediği gibi hüküm vermekte ve uygulamaya geçmektedir. Onun için Müslümanlar çoğu zaman helâl ile haram arasında pek ayrım yapmazlar. Nitekim *(özellikle 1850-1950 yılları arasında)* devletin ulaşamadığı ücra bölgelerde şeyh ve ağanın görüş birliği ile birçok kez yargılama yapılmış ve infaz gerçekleştirilmiştir. Bu yargılama ve infazlar müslümanlıktaki geleneklere uyularak yapılmıştır.

* İslâm'da dinin kuralları ve uygulamaları**,** geleneklerden ayırt edilmiştir; Müslümanlıkta ise din ile gelenek karışıktır, iç içedir.

* İslâm'da ***ashab***, ***hükümdarlar*** ve ***kahramanlar*** kutsal değildirler; Müslümanlıkta bunlarla birlikte ***«evliyâlar»*** da kutsaldırlar. *(Bu inanış Şamanist dönemden kalmadır.)*[299]

* İslâm'da ***«Evliyâcılık»*** ve ***«Kubûrîlik»*** yoktur; Müslümanlıkta vardır. *(Bu inanış da yine Şamanist dönemin etkilerinden biridir.)*

* İslâm'da kehânet ve kerametçilik yoktur; Müslümanlık ise temelde efsanelerle örülmüş animist ve mitolojik bir dindir.

* İslâm'da ***«üveysilik»***[300] yoktur; Müslümanlıkta vardır.

* İslâm'da Allah'ın emir ve yasaklarına titizlikle uyan ***«Allah dostları, salih şahsiyetler»*** vardır; Müslümanlıkta ise bunun yerine Şamanist dönemden kalma bir inanış olarak; ***«insanların zihninden geçenleri okuyan, bulutlar üzerinde uçan, denizler üzerinde yürüyen ermişler ve evliyalar»*** vardır.

* İslâm'da ***«veli»*** sıfatı, Yunus sûresi 62-64. âyetlerde belirlenmiştir; Müslümanlıkta bu geçerli değildir. Hemen hiçbir Müslüman, bu âyet-i kerimelere perva etmez. Türbe ve yatırların, Türkiye'deki olağanüstü yaygınlığı, ayrıca Salâtin camilerinin kıble cephesindeki mezarlıklar bunu açıkça kanıtlamaktadır.

* İslâm, ***«tevhid»*** dinidir. Allah'ın varlığı ve birliği Kur'ân-ı Kerîm'de defalarca vurgulanmıştır. Onun için şirk, İslâm'da en büyük suç sayılmıştır, doğrudan veya dolaylı olarak Allah'a ortak koşmaktır; Müslümanlıkta ise Allah'ın varlığı söylem olarak geçer, ancak Allah'ın birliği inancı kesin değildir. ***«ölü tanrı»*** vardır, ***«evliya»*** sıfatına sahip tanrılar vardır. Bu inançlar, Müslümanların eski dinlerinden kalmadır.

---

[299] Irkçı-Osmanlıcıların bir kısmına göre ***«bütün Osmanlı padişahları cennetliktirler; bunlardan birinin Allah'a hesap vereceği veya cehenneme gireceği ihtimali yoktur.»***

[300] **Üveysîlik**: Hayattaki bir Müslüman evliyanın, ölmüş bir Müslüman evliyadan eğitim(!) almasıdır. Örneğin «**Ebû'l-Hasan-ı Harakânî,** *(kendisinden 88 yıl önce ölmüş olan)* **Bâyezid-i Bestâmî**'den, **Bestâmî** de *(kendisinden 38 yıl önce ölmüş olan)* **Câfer es-Sadık**'tan evliyalık diplomasını almıştır. Aynı şekilde Nakşbendîliğin kurucusu olan **Muhammed Bahaâuddîn Buhârî** de *(kendisinden 139 yıl önce ölmüş olan)* **Abdülkhâlık-ı Gucdevânî**'den evliyalık diplomasını almıştır.»

* İslâm'da ***«dincilik»*** de yoktur, ***«dindarlık»*** da yoktur; ancak ***«mü'min»*** olmak vardır. Müslümanlıkta ise gösterişle ve sembollerle dışa vurulan yaygın bir ***«dincilik»*** ve ***«dindarlık»*** söz konusudur. Bu nedenle Müslümanlar arasında din sömürüsü ve riyakârlık çok yaygındır.

* İslâm'da türbecilik yoktur; Müslümanlıkta vardır.

* İslâm'da ***«Sakal-ı şerif»*** diye bir kutsal yoktur; Müslümanlıkta vardır.

* İslâm'da ***«Hırka-ı şerif»*** diye bir kutsal yoktur; Müslümanlıkta vardır.

* İslâm evrensel bir dindir. Müslümanlık ise millî bir dindir.

* Üç özel mekân hâriç, İslâm'da, yürüme mesafesinde olmayan bir camiyi nedensiz olarak ziyaret etmek yasaktır;[301] İslâm'da cami, mukaddes ve saygın bir ibadet mekânıdır; fakat putlaştırılamaz. Caminin içine cenaze taşımak, çevresine ölü gömmek büyük saygısızlıktır.[302] Müslümanlıkta ise tam aksine**,** çeşitli gelenekler yaygındır. Birçok caminin civarında *(hatta özellikle kıble yönünde)* mezarlıklar vardır. Buralara uzak mesafelerden ziyarete gelinir. Açıkça dillendirilmiyor olsa da bunlara tapılmaktadır. Bu ise *(inkâr ediliyor olsa bile)* Müslümanların, Allah'ın birliğine inanmadığını kesin olarak kanıtlamaktadır.

* İslâm'da pirinç, tuz ve şeker üzerine okuyup üflemek gibi bir bâtıl inanç yoktur; Müslümanlıkta ***(şehir sosyetesi arasında)*** bu yaygındır.

* İslâm'da ipliğe okuyup üfleyip düğümlemek, efsun, muska, büyü ve fal gibi spekülatif eylemler yasaktır; Müslümanlıkta bunların hepsi serbesttir. Nitekim Müslümanlar arasında çok sayıda medyum, üfürükçü, büyücü, hacı, hoca ve tarikat şeyhi vardır.

* İslâm'da Kur'ân-ı Kerîm, tüm yeryüzünün anayasasıdır; Mezarlıkta Kur'ân okumak yasaktır; Müslümanlıkta ise Kur'ân-ı Kerîm, cami ve mezarlık kitabıdır. Cuma akşamları ve bayram günleri mezarlıklarda ölü ruhuna okunur.

* İslâm'da ölü için âyin düzenlemek yasaktır; Müslümanlar ölü için ***«kırkıncı»***, ***«elli ikinci»*** ve ***«ölüm yıldönümü»*** âyinleri düzenlerler. Ruhuna mevlit okutur, helva dağıtırlar. *(Bu dinsel etkinlikler, muhtemelen Şamanist dönemden kalma geleneklerdir.)*

---

[301] Bu üç mekân: 1) ***Mescidü'l-Haram***, 2) Rasûlullah'ın ***Medine'deki Mescidi*** *(Rasûlullah'ın (s) türbesi değil)*, 3) Kudüs'teki ***Mescidü'l-Aksa***'dır. Hadisin nassı şöyledir:

لا تشد الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد، المسجد الحرام ومسجدي هذا والمسجد الأقصى.متفق عليه

[302] Rasûlullah'ın (s) nâşının, vefat ettiği mescidinin bitişiğindeki odasına defnedilmesi, büyük ihtimalle ashabın duygusal anlar yaşadığı saatlerde çok acele alınmış yanlış bir kararın sonucudur. Vefat olayını izleyen devlet başkanlığı seçimi sırasında yaşanan karmaşa nedeniyle tartışılamayan bu defin şekli**,** asla örnek alınamaz. Nitekim *(doğru ise)* Rasûlullah'ın (s) ***«Mezarımı bayram yerine dönüştürmeyiniz; peygamberlerinin mezarlarını mescit haline getirip ona doğru namaz kılanların üzerine Allah'ın laneti olsun!»*** meâlinde bir sözü hadis kaynaklarında yer almaktadır. Hadisin Arapça metni şöyledir: **لا تَتَّخِذُوا قَبْرِي عِيدًا لَعَنَ اللهُ قَوْمًا اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ يُصَلُّونَ إِلَيْهَا**.Ne var ki bu yanlış, İslâm tarihi boyunca hep tekrarlanmıştır.

* İslâm'a göre ölü hiçbir şey duymaz, hiçbir acı hissetmez, hiçbir olayın bilincinde değildir ve hiçbir eylemde bulunamaz, çürür ve zamanla toprağa karışarak yok olur. Kıyamet günü diriltilecektir. Ruhun nereye gittiği de asla bilinemez; Müslümanlıkta ise ölünün ruhu hayatı yönlendirir, evini ve ailesini ziyaret eder, onlara ilham kaynağı ve destek olur. *(Bu da Şamanist dönemden kalma yaygın bir inanıştır.)*

* İslâm'da *(kim olursa olsun)* her insan, kıyamette hesaba çekilecek, durumuna göre ceza veya mükâfat görecektir. Müslümanlıkta ise ölen her Türk insanı kutsaldır ve cennetliktir. *(Bu kanaat son zamanlarda yaygınlık kazandı.)* Keza, Mete Atilla ve Bilge Kağan gibi İslâm öncesinde yaşamış olan bütün Türk hakanları, Selçuklu ve Osmanlı Padişahlarının hepsi gazi, şehit ve cennetliktirler. Bunların hiç biri cehennem yüzü görmez.

* İslâm'da cenaze namazı, ölmüş kişi için Allah'tan rahmet dilemek için kılınır; Müslümanlıkta ise *(açıkça dillendirilmese de)* ölmekle kutsallaşmış olan cenazeye bir tür tapmaktır.

* İslâm'da ***«er kişi-hatun kişi»*** ayırımı yoktur; Müslümanlıkta vardır. *(Cenaze için yapılan duadaki müennes müzekker farkı, yalnızca Arapça bilenleri ilgilendirir.)*

* İslâm'da ***senkretizm*** yoktur; Müslümanlık ise tamamen ***senkretik*** bir dindir. Çeşitli din ve geleneklerden oluşturulmuş bir karma tapınma kurumudur. (Türk-İslâm sentezi çalışmaları) bunu açıkça kanıtlamıştır.

* İslâm, vahiyden kaynağını alan özgün ve evrensel bir hayat nizamıdır; Müslümanlık ise binlerce doğru ile binlerce yanlışın, keza binlerce helâl ile binlerce haramın harmanlanarak yapılandırıldığı beşerî bir dindir.

* İslâm'da *(içtihat ekolleri olarak)* mezhepler vardır. Bunlar, hayatı kolaylaştırmak için yetkili âlimler *(müçtehitler)* tarafından yapılmış yorumlardır; fakat mezhepçilik yoktur: Müslümanlıkta ise bunun tam tersi söz konusudur. Nitekim bir İslâm fıkıh ekolü olan ***Hanefi mezhebi***, Türkiye'de ırkçı ***Hanefizme*** dönüştürülmüştür.

* İslâm'da mistik kurumlar yoktur; Müslümanlıkta vardır. *(Müslümanlar tarafından yaklaşık 360 kadar tarikat kurulmuştur)*

* İslâm'da Allah'a ve elçisine yalan isnatlarda bulunanlara ağır cezalar öngörülmüştür; Müslümanlıkta ise binlerce hadis uydurulmuştur. Bir tanesi de İstanbul'un fethine ilişkin kehânet ifadeleridir.[303]

* İslâm put yapmayı ve puta tapmayı yasaklamıştır; Müslümanlıkta putperestlik yaygındır. *(Mevcut yasalar engel teşkil ettiği için, maalesef bu konuda örnek verilememektedir)*

---

[303] Bu uydurma hadisin Arapça sözleri şöyledir: لتفتحن القسطنطينية فلنعم الأمير أميرها ولنعم الجيش ذلك الجيش

* İslâm'da bilgi, ***«zahir»*** ve ***«batın»*** diye tasnif edilmemiştir; Müslümanlıkta bu ayrım vardır.

* İslâm'da ***«âlim»*** kişi saygındır; Müslümanlıkta ***«ulemâ-i rüsûm»*** diye âlimler aşağılanmıştır.

* İslâm'da mü'minler kardeştir; Müslümanlıkta ise etnik ayrım vardır.

* İslâm'da ***«şeyh»***, ***«mürit»***, ***«derviş»***, ***«postnişin»***, ***«tekke»***, ***«rıbât»***, ***«inâbe»***, ***«râbıta»***, ***«hatm-i hâcegân»***, ***«zikir halkası»***, ***«devrân»***, ***«âyin»***, ***«Şeb-i arus»***, ***«ilâhî aşk»***, ***«dört kapı»***, ***«kerâmet»***, ***«himmet»***, ***«abdâl»***, ***«evtâd»***, ***«kutup»***, ***«gavs»***, ***«üçler»***, ***«yediler»***, ***«kırklar»*** gibi terimler ve bunlara bağlı inançlar yoktur; Müslümanlıkta ise bunların hepsi ve yüzlerce benzerleri vardır.

* İslâm vahyin sınırları içinde son şeklini almış ve Rasûl (s) tarafından *(devlet ve toplum nizamı olarak)* fiilen uygulanmıştır. Müslümanlık ise Arap komplolarının yönlendirdiği tarihî süreçler boyunca; önce İranlı spekülatörler, yüzyıllar sonra da Türk kripto teorisyenler tarafından kurgulanmıştır.

Tarihî olaylar, gerek ***«Arapların ideolojik Hâricî İslâmizmi»***'nin, gerek ***«İranlılar'ın Zerdüştî-Şiî moselmânîliği»***'nin, gerekse ***«Türklerin Şamano-Budist sûfî müslümanlığı»***'nın, İslâm'ı ortadan kaldırmaya yönelik çabalardan başka bir şey olmadığını kanıtlamaktadır. Bundan, Müslümanlığın bir komplo projesi olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür.

* İslâm'da bütünlük esastır; her ***müslim-mü'min*** kişi bu bütünlüğe inanır ve ona bağlılık gösterir. Müslümanlık içinse bütünlük söz konusu değildir. Bu dinin hiçbir sınırı yoktur. Hemen her Müslümanın -*kendi kanaatiyle vicdanında oluşturduğu*- farklı bir Müslümanlık tasavvuru vardır.

* İslâm'ın bağlısı: erkekse ***«ben müslimim»,*** kadın ise ***«ben müslimeyim»*** diye dinî kimliğini açıklar; Müslümanlığın bağlısı ise: ***«ben müslümanım»*** diyerek dinî kimliğini açıklar.

* İslâm'da bütün mü'minler kardeştirler[304]; Müslümanlığın bağlıları olan *(Araplar, İranlılar, Kürtler, Türkler, Türkmenler, Kazaklar, Berberiler, Peştunlar, belûcîler ve Hazaralar)* ise birbirine düşmandırlar. Bu topluluklar, tarihin hiçbir döneminde barışık yaşamamışlardır. Günümüzde de Müslüman ülkelerden her birinin sosyal mozaiğinde büyük sorunlar yaşanmaktadır. Bu ülkelerdeki etnik ve dinî gruplar arasında düşmanlıklar, hatta savaşlar sürüp gitmektedir. Örneğin Irak'ta ***Sünnilerle Şiiler*** arasında, Suudi Arabistan'da ***Vahhabilerle İsmaililer*** arasında sürekli bir husumet vardır. Yemen'de ***Sünni-Şafiilerle Şii Husiler***, Suriye'de de ***Şii-Nusayrilerle Sünniler*** yıllardır birbiriyle savaşmaktadırlar. Mağrip, Cezayir ve Libya'da ***Araplarla Berberiler*** birbirinden nefret ederler. Türkiye'de eskiden beri ***Sünnî-alevî*** ve ***Kemalist-Nakşbendî*** düşmanlığı sürüp gitmektedir. ***Nakşbendîlerle Nurcular*** da birbirlerini sevmezler.[305]

---

[304] Bkz. Müminler ancak kardeştirler… (el-Hucurât Sûresi âyet:10) (**10**/الحجرات) … إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

[305] Bkz. https://twitter.com/aklingozu/status/730622694836817920;
Bkz. https://www.risalehaber.com/tgrtde-said-nursiye-hakaret-yagdirdilar-219476h.htm;
Bkz. http://www.hurriyet.com.tr/akp-nin-asil-buyuk-korkusu-nurcu-naksibendi-kavgasi-9069979;

Almanya'da ***Milli Görüşçüler***, ***Kaplancılar***, ***Süleymancılar*** ve ***Fethullahçılar*** arasında sürekli çatışma ve düşmanlık vardır. Her grubun camisi muhiti ve faaliyetleri ayrıdır. Türkçe konuşmaktan başka hiç bir ortak yanları yoktur. Belki tek ortak yanları diyebileceğimiz şey şudur; ***İslamofobiyi körüklemek*** ve bu nefretin ***Müslümanofobiye dönüşmesini*** önlemektir.

* İslâm'da kin, nefret, gıybet, küskünlük, sövgü ve her türlü hakaret yasaktır; Müslümanlıkta bunların hepsi vardır, serbesttir ve yaygındır. Kemalist müslümanlara göre tarikatçılar ***«takkeli liboş»***; tarikatçı Müslümanlara göre ise Kemalist Müslümanlar ***«şapkalı godoş»***'tur.

* İslâm, 1500 yıl önce tarih sahnesinden çekildiği için, hiçbir millet onun uygulanış şekline ve kurduğu muhteşem uygarlığa tanık olamamaktadır. Aynı zamanda bugün dünya üzerinde ***«İslâm Devleti»*** niteliğinde bir devlet de mevcut değildir. Onun için dünyada ***«İslâmofobi»*** diye bir tepki yoktur; Bunu ileri sürenler, aslında dikkatlerin Müslümanlık ile İslâm arasındaki farlar üzerinde yoğunlaşmasını engellemeye çalışanlardır. Yani Müslümanlardır. Tam aksine dünyanın tepki gösterdiği din aslında Müslümanlıktır ve bu tepkinin gerçek adı da ***«Müslümanofobi»***'dir. Bu şifre burada çözüldüğü için; Müslümanların önemli bir sırrı bu satırlarda ifşa edildiği için çok büyük tepki gösterecekleri kuvvetle muhtemeldir!

* İslâm birlik ve beraberlik dinidir[306]; Müslümanlık ise ayrımcı ve ırkçı bir dindir. ***Müslüman-Müşriklerin*** en büyük hedefi gerçek mü'minlerdir! Mü'minlere karşı Yahudilerle işbirliği ederler[307]. Nitekim Nakşbendî iktidarlar ile İsrail arasındaki dayanışma örnekleri dış politikanın seyniri izleyenler tarafından bilinmektedir. Ortadoğu ülkelerinde binlerce mü'min, ***DAİŞ*** bahanesiyle mahkûm edilmişlerdir.

* İslâm evrensel, bilimsel, yapıcı, çağlar üstü bir din ve hayat düzenidir; müsamahakâr ve barışçıl bir dünya görüşüne sahiptir; Müslümanlık ise gerici, tarikatçı, bağnaz, yıkıcı, mezhepçi, fanatizme açık, çağdışı bir dindir.

* İslâm, erdemler ve güçlü bir ilkeler dinidir; ***Dürüstlük***, ***içtenlik***, ***yardımseverlik***, ***temizlik***, ***hakseverlik***, ***adalet***, ***çalışkanlık***, ***cömertlik***, ***merhamet***, ***irade***, ***cesaret*** ve ***fedakârlık*** gibi erdemler, İslâm'da ahlâk kurumunun temelini oluştururlar. Müslümanlığın ahlâkla ilişkisini anlamak için sadece Ortadoğu'daki tarikat ve mezhep savaşlarına, işkence merkezlerine, hapishanelere, stadyumlara, uyuşturucu şebekelerine, mafya ve terör örgütlerine bakmak yeterlidir. Daha güçlü delil arayanlar için **PKK**, **HİZBULLAH**, **PYD**, **YPG**, **DHKPC, İBDA-C**, **FETO**, **JİTEM**, **KONTRGERİLLA**, **EL-KAİDE**, **DAİŞ**, **BOKOHARAM**, **MAFYA** ve **SİYASİ PARTİLER** kesin ve somut birer kanıt olarak ortadadır.

Bkz. https://odatv.com/naksi-nurcu-kavgasinda-ikinci-raund--2102121200.html;
Bkz. http://www.diken.com.tr/aysenur-arslan-gulen-nurcular-naksibendi-tarikati/;
Bkz. https://www.aydinlik.com.tr/naksi-nurcu-kavgasinda-11-agustosta-kim-vurulacak;

[306] Bkz. Âl-i İmrân Sûresi:103; Nisâ Sûresi: 146, 175; Hacc Sûresi:78; El-Enfâl Sûresi:46.

[307] Bkz: el-Maide/82.

SONUÇ: ***İslâm*** ile ***Müslümanlık***, birbirinden tamamen ayrı birer dindirler. Buna göre dininizi seçmekte *(İslâm'a göre)* hürsünüz.[308] İster ***İslâm***'ı, ister ***Müslümanlığı*** seçebilirsiniz. Fakat İslâm'ı seçerseniz özellikle *tarikatçı, Milli görüşçü, Kaplancı, Nurcu, Fetocu, Vahhabî, İhvancı, Alevî, Râfizî, ırkçı, Kemalist ve yobaz Müslümanlar,* sizi ***el-Kaideciler***le, ***DAİŞçiler***le***, Bokoharamcılar***la, ***Meâlciler***le, ***Hanif Dostlar***la ve ***Sünnet inkârcıları*** ile karıştırarak suçlayabilirler!

***

Müslümanlık ve Irkçı-Dincilik

Dinciliğin birbirinden farklı tanımları yapılmıştır. Üslup, içerik ve sayıları ne olursa olsun bu tanımların hepsi başlıca iki farklı yaklaşımı yansıtırlar;

Birincisi, tanımı yapan kişinin dine art niyetle bakmasından kaynaklanır. Nitekim bu niyetle konuya bakıldığında dindarla dinci arasında hiçbir fark gözetilmez. Çünkü bu yaklaşıma göre ***«din, bilim ve mantık dışı çeşitli çelişik duygu ve inanışların bir***

[308] Bkz.
وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا. (الكهف/**29**)

yığınıdır; insanı afyon gibi uyuşturur». Buna benzer tanımlamaların bir kısmı materyalist felsefenin etkisi altında yapılmıştır. Diğer bir kısmı da -*büyük ölçüde*- ideolojiktir.

İkincisine gelince; objektif düşündüğünü sanan kişinin, -*dindarla dinciyi ayırt ederek*- yaptığı tanımdır. Ona göre, *"dinci, samimi değildir; fakat dindar kişi samimidir. Dolayısıyla dindarlık duygusu doğaldır, olumludur"*. Ancak bu, çelişkiler barındıran genellemeci bir görüştür. Karşılaştıracak olursak; -*din anlayışı hakkında*- bu her iki görüşle yapılan tariflerden hiç biri gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü her ikisinde de hem ***İslâm*** ile ***Müslümanlık*** kavramları hiç hesaba katılmamış, hem de ikisi birbirinden ayırt edilmemiştir. Oysa konunun kriterlerini belirleyen Kur'ân ve Sünnetin bakış açısıyla "dincilik" kavramını irdelediğimizde (dincilik şöyle dursun), dindarlığa da İslâm'da bir yer bulmak mümkün değildir. Evet bütün dinler dindarlığa da dinciliğe de açıktır. İslâm ise bu iki eğilimin ikisine de kapalıdır. Çünkü Allah'a, kitabına ve elçisine bağlılık, İslâm'da dindarlık kavramıyla açıklanamaz. Bu bağlılık Sadece ihlâsla açıklanır.[309]

Günümüzde yaşanan düşünce anarşisinin ve doğurduğu ahlâk çöküntüsünün arkasındaki neden de esasen budur. Yani açıkçası; ***İslâm*** ile ***Müslümanlığın*** birbirinden ayırt edilmiyor ya da edilemiyor olmasıdır. Bu o kadar büyük bir sorundur ki, sıradan kalabalıklar şöyle dursun, *(sözde)* ilâhiyat alanında kariyer yapmış «uzmanlar!» bile bu iki dini birbirinden ayırt etmeyi göze alamamaktadırlar! Çünkü her şeyden önce bunlar, *(ilim insanları olarak değil)* birer din adamı olarak yetiştirilmişlerdir. Onun için bu zümrenin, din olgusuna Kurânî bir nazarla bakabileceğini düşünmek güçtür. Ayrıca bunlar arasında birikimli ve tarihten haberdar olan bir kesimin niyetini gizliyor olması kuvvetle muhtemeldir. Onun için yüzyıllardır **«din»** kavramı üzerinde -*İslâm'ın sunduğu görüş doğrultusunda*- bilimsel bir uzlaşı sağlanamamıştır. Bu nedenle, *(İslâm'ın genel karakteri ve bütünlüğü temel alınarak)* din kavramı üzerinde görüş birliğine varılmadıkça dinciliğin tanımlanması kolay olmayacaktır. Sonuç olarak; vurgulayalım ki dinciliğin gerçek anlamda tanımlanabilmesi için *(İslâm'ın genel karakteri ve bütünlüğü)* konseptinden yola çıkmak şarttır. Neden?

Çünkü İslâm hariç, -***«semâvî»*** *olsun ya da olmasın, (Müslümanlık da dahil)*- bütün dinler dincilik temeli üzerinde kurulmuştur. Bunlardan ***«semâvî»*** dinlerin ancak tahrif edildikten *(çarpıtıldıktan)* sonra bu niteliğe büründürüldüğünü söylemek zorundayız. Başta ***Müslümanlık***, ***Hıristiyanlık*** ve ***Budizm*** olmak üzere, bu dinlerin tamamı, mensupları tarafından hayatın hemen bütün canlı alanlarından uzak tutulur. Bunların bağlılarına göre dinin yalnızca iki yeri vardır: ***İbadethane*** ve ***mezarlık***. Yine bu dinlerin bağlılarına göre din, ***«Tanrı-kul»*** ilişkisinden ibaret kalmalı ve bireysel olarak yaşanmalıdır. İşte gerçek anlamda dincilik budur. Ancak şunu ilâve edelim ki; Müslümanlık -*bütün yapay dinlerin aksine*- ***«mabet-mezarlık»*** çemberinin duvarını zaman zaman zorlamaya çalışır. İşte bu nedenledir ki egemen güçler tarafından üretilmiş olan -***«siyasal İslâm»***, ***«fundamentalizm»***, ***«köktendincilik»*** *ve* ***«irtica»*** *gibi*- kara propaganda söylemleriyle kamuoyu sık sık meşgul edilerek bir kaos körüklenir, dikkatler dağıtılır ve Müslümanlığın İslâm'a doğru ivme kazanması böylece tez elden önlenir. Bu tür komploların ve baskıların etkisiyle söz konusu çember tekrar daralmaya başlar. Nitekim tarih boyunca bu çember, konjonktürel olarak bazen genişlemiş, bazen

[309] Bkz. El-Bakara, âyet: 139; Mu'mim (Ğafir), âyet: 14, 65; Beyyine âyet: 4.

de daralmıştır. Bunun önemli bir nedeni vardır; Her ne kadar İslâm öncesi dinlerden birçok özellik devam ettirilerek Müslümanlık yapılandırılmış olsa da onun dış görüntüsü *(namaz, oruç, hac ve zekât gibi)* İslâmî değerlerle örüldüğü gibi, içyapısına da İslâm'ın hayata yön veren bazı disiplinleri yerleştirilmiştir. Onun için, Müslümanlar bu taklit dini İslâm'ın çekim gücüne karşı korumaya çalışırken daima zorluk çekmiş ve çekmektedirler. Bundan sonra da bu sıkıntılar büyük ihtimalle yaşanacaktır. Müslümanlığın içyüzünün ifşa olmaması için Müslümanlar -*her dönemin şartlarına uygun olarak*- ***«örtbas»*** stratejisini -*komplo teorileriyle*- bundan böyle de devam ettireceklerdir. Müslümanlıktaki bu grafiksel gelgit trendi, ***Müslümanlık*** ile ***İslâm***'ın inanılmaz yanıltıcı benzeşmesini bize -*dolaylı olarak*- bir kez daha hatırlatmaktadır.

Şu halde, -*Müslümanlık da dahil*- İslâm'ın dışındaki bütün dinlerin bağlıları –*ister çıkar için dini kullanır olsunlar, ya da samimi birer dindar olsunlar*- her iki durumda da dinci sayılırlar. Ancak bu global tanım elbette yeterli değildir. Bu yüzden dincilik kavramına standart bir tanım yapılamıyor ise de yukarıdaki analitik ve karşılaştırmalı bilgilerin ışığında onu anlamak artık mümkündür. Bununla birlikte dinciliği ve dinciyi çok daha berrak şekilde tanıyabilmek, özellikle de Müslümanlığın bir dincilik kaynağı olduğunu kavrayabilmek için yeniden bazı açıklamalara ihtiyaç vardır. Çünkü Müslümanlığın, neden dinciliğin kaynağı olduğu sorusu, inandırıcı bir cevap istemektedir. Fakat burada önemle işaret edilmesi icap eden şu noktayı hatırlatmakta yarar vardır; Bu cevabın özünü oluşturan; -*yaratıcı güç ve İlâhî otorite paradigmalarına ilişkin*- dinler arası inanış farklarını algılayabilmek, antropoloji, felsefe, dinler tarihi ve yöntembilim gibi uzmanlık alanlarında geniş bir ilmî birikim gerektirmektedir. Problemin esasen, -***İslâm*** *ile* ***Müslümanlığın****, İlâhi otoriteye ilişkin görüşleri arasında var olan*- derin uçurumdan kaynaklandığına da bu münasebetle işaret etmeliyiz.

Bunu -*başka bir ifadeyle*- şöyle izah edebiliriz: İslâm'a göre; kâinatın yönetimi –*bütünüyle, mutlak ve kesin surette*- Allah'a aittir. Bununla birlikte yasama da O'na aittir. Elçileri de dâhil hiç kimse O'nun adına, *değişmez kâinat kanunları* (Sünnetullah/doğa yasaları) *üzerinde* herhangi bir tasarrufta bulunamaz;[310] aynı zamanda elçiler aracılığıyla indirdiği teşriî yasalar üzerinde de hiçbir değişiklik yapılamaz. Bu konuda hiçbir kişiye ve hiçbir kuruma yetki verilmemiştir. *(Ancak bu temel yasaların ruhuna aykırı olmamak şartıyla, hayatın gerektirdiği her hususta kolaylaştırıcı ve açılım sağlayıcı ikincil yasalar konabilir.)* Bu kuşatıcı inanış, kısaca ***«iman»*** ile ifade edilir. Yani İslâm'ın bağlısı, bütün içtenliği ile böyle inanır. Onun için de ***mü'min*** olarak nitelenir. Dolayısıyla mü'min kişi, taşıdığı inanç hasebiyle *(dinci değil, dindar da değil)* ancak ***mü'min***dir *(imanlıdır.)*

Materyalistlerin ***«doğa yasaları»*** diye adlandırdıkları kâinat disiplinleri, aslında ilâhî kanunlardan başka bir şey değildirler. Örneğin zaman ve enerji kanunları bunların en önemlilerindendir. Fizik, kimya, matematik ve astronomi bu kanunları ve aralarındaki ilişkileri işler. Bunlar İslâm'ın, -*öğretisini üzerinde temellendirdiği ve tanımladığı gerçek dinin*- birincil konusunu oluşturur. Peygamberlere indirilen anayasalar ise İslâm'ın ikincil konusudur. Çünkü Allah Teâlâ, her şeyden önce yaratıcıdır, ondan sonra kanun koyucudur. Bu nedenle İslâm *(Evliyacı, türbeci, kerâmetçi, hurafeci ve mitolojik değil)* evrensel bir dindir. Dini yalnızca *mezarlık ve mabette gören* Müslümanlık ise bu büyük ve muhteşem kâinat gerçeklerini kökünden inkâr eden mitolojik ***dinci*** bir dindir. Onun için, Müslümanların büyük bir kısmına göre: Allah

[310] Bkz. El-Ahzaab/62; Faatır/43; el-Feth/23.

adına karar verebilecek ***«Mübarek şahsiyetler»*** vardır. Bunlar, kimine göre ***«veli»***, ***«evliya»*** ve ***«Salih»*** kimselerdir. *«Bu şahsiyetler* ***"fenâfillâh"*** *olmuş, Allah'ta erimiş, O'nunla bütünleşmişlerdir. Onların bazıları* ***"gavs"****, bazıları* ***"kutup"****, bazıları* ***"ebdâl"****, bazıları ise* ***"evtâd"*** *diye çeşitli kutsal rütbelere sahiptirler…»* Bu ilgiyle hatırlatmalıyız ki bu terimlerin bir kısmı esasen İslâm'dan devşirilmiş, bazıları ise önce üretilerek İslâm'a mal edilmiş, daha sonra da Müslümanlığa eklemlenmişlerdir. Dolayısıyla bu yakıştırmaların temelinde *-her şeyden önce-* hem spekülasyon, hem falsifikasyon vardır! Ayrıca bu unvanları hak edenin kim ya da kimler olduğu bilinmemesine rağmen, Müslümanlar istedikleri kimseleri ***«evliya»*** ilân ederek onları kutsallaştırmakta, onlar için ***«kerâmet»*** adı altında *(asla gerçekleşmemiş)* hikâyeler üretmekte, onlara insanüstü birer statü belirlemekte ve öldüklerinde üzerlerine türbeler inşa etmektedirler; ***«Yatır»*** diye adlandırdıkları mezarlarını ziyaret ederek onlardan medet ummakta, her sıkıntıda umutlarını onlara bağlamaktadırlar… Bütün bunlara İslâm âlimleri tarafından «***Kubûrîlik*** القُبُورِيّة» adı verilmiştir. Sorun bununla da sınırlı değildir; Meşhur edilen bu şahıslar tarafından kurulmuş tarikatlar, çeşitli ibadet biçimleri, *(Kenzülarş, duası, Kasîde-i Bürde, Delâil-i Hayrât, salât-ı tefrîciye ve Cevşen gibi)* dualar ve ritüeller Müslümanlar arasında oldukça yaygındır. İslâm'da hiçbir yeri bulunmayan bu mistik yapılardan bazıları zamanla gelişerek Müslümanlıktan adeta bağımsız birer din haline bile gelebilmektedir. İşte Müslümanlığa ve onun kapsadığı bütün bu *-meşru dayanaktan yoksun ve temelsiz-* akım ve inanışlara gerek içtenlikle bağlı olanların, gerekse çıkar için görünürde bağlılık gösterenlerin hepsi de hiç kuşkusuz dincidir. Sonuç olarak denebilir ki Müslümanlık da *(Hıristiyanlık ve Budizm gibi)* dinciliğin kaynaklarından biridir.

Dindarlık ***(tedeyyün)*** açısından konuya bakıldığında; dinciliğin tedeyyün olmadığını, dinci insanın da Mütedeyyin olmadığını söyleyebiliriz. Ancak bu ayırım, İslâm'a göre değil, Müslümanlığa ve Müslümanlara göredir. Dolayısıyla ***«dindarlık»*** kavramının İslâm'la ilişkilendirilemeyeceğini de ifade etmek gerekir. Bunun karşılığı olarak İslâm'ın bağlısı ancak ***Müslim***, ***mü'min***, ***muttakî***, ***muhlis*** ve ***sâlih*** olarak nitelenebilir.

İlginçtir ki Müslümanlar da dinciliğe tepki gösterirler. Onlara göre *(dindarın değil, fakat)* dincinin amacı gösteriş ve çıkardır. Oysa *-samimi olduğu ileri sürülen-* dindar kişi de *-her ne kadar çıkar amaçlamıyorsa-* temelde dinciliğin kaynağı olan Müslümanlığa bağlılığıyla mistik bir gösteriş sergiler ki bu çok büyük bir çelişkidir. Çünkü Müslüman kişi, *-inancında ve ibadetinde samimi olsa bile-* İslâm'ın özünden habersizdir; ***İslâm*** ile ***Müslümanlık*** arasındaki uçurumun farkında değildir. Dahası; İslâm'ın 1500 yıl boyunca hırpalanarak ondan üretilmiş Müslümanlığın macerasını bugünün Müslümanına anlatmak hayal kırıklığıyla sonuçlanabilir, hatta talihsiz gelişmelere bile yol açabilir. Çünkü cahili uyandırmak, dolu silahı kurcalamak ya da ateşle oynamak kadar tehlikelidir! İste bu Müslümanlık şamatasının temelinde ürkütücü bilgisizlik örnekleri yatar. Bu vesile ile belirtmek gerekir ki Müslüman coğrafyada bugün yaşanmakta olan din ve düşünce anarşisinin, aynı zamanda yaygınlaşmış olan ve tehlikeli raddelere varmış bulunan ahlâksızlığın esas kaynağı ve körükleyicisi, maalesef *-çeyrek okumuşluğun bir sonucu olan-* işbu kara bilgisizliktir.

Dincilik aslında, İslâm tarihinde Müslümanlıkla eşzamanlı olarak başlamıştır. Çünkü dinselliğin bu iki anlayışı *(Müslümanlık ve dincilik)* arasında organik bir ilişki söz konusudur. Hatta Müslümanlık demek, *-başka bir ifadeyle-* dincilik demektir, diyebiliriz. Ancak Müslümanlığı, dinciliğin bir üst adı olarak görmek daha uygun olur.

Çünkü ***«dincilik»*** tabiri -*yakın geçmişe kadar*- duygu sömürüsü, riyakârlık, takiyye[311], münafıklık ve ikiyüzlülük olarak algılanıyor ve ifade ediliyordu.

Dinciliğin tarihi serüveni ise şöyle özetlenebilir: Özellikle Hz. Osman'ın şehit edilmesiyle birlikte patlak veren siyasal karışıklıklar, toplumda bir kesimin ürkerek mistikleşmesine yol açtı. Ancak -*ilk evresinde*- bu tutumun, sadece dünyevileşmeye tepki olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu gelişmeyi sırf ***«dünyadan el etek çekmek»*** şeklinde yorumlamak doğru değildir. Nitekim bunu ***«zâhidâne hayat tarzı»*** olarak niteleyen çok sayıda ilim erbabı vardır. Netice itibarıyla bu tercihi dincilik olarak değerlendirmek, o dönemin gerçekten birer ahlâk nümûnesi sayılan ***(Ebûzer el-Gifârî** gibi)* şahsiyetlere karşı saygısızlık olur, Onun için İslâm tarihindeki ilk rûhanîleşme eğilimini nitelemeye çalışırken tarih araştırmacılarının dikkatli olması gerekir. Şu var ki birinci kuşaktan ilk zâhidlerin ve siyasi olaylar karşısında tarafsız kalanların -*bireyselleşerek sergiledikleri*- protest yaşam tercihlerinin ***«zühtçülüğe»*** yol açmış olabileceğine ihtimal vermek icap eder. Ancak bu olasılık, ne gerçek zahitlerin zühtçülerle karıştırılması için, ne de onların zühtçülükten sorumlu tutulması için bir neden oluşturur.

Gerçek anlamda dinciliğin, ***Irak zühtçülüğü*** ile başladığını kesin olarak söyleyebiliriz. Buna, dış görüntüsü itibarıyla ***«Arap dinciliği»*** de diyebiliriz. Çünkü bu akımın teorisi ve edebiyatı, bütünüyle Arapça yazılmıştır. Fakat Arap dinciliğinin ilk yazarlarının tamamına yakın kısmı Fars kökenlidirler *(yani İranlıdırlar)*. Evet, bu akımın hemen bütün aktörlerinin Araplaşmış İran kökenli mistiklerden oluştuğuna burada işaret etmek gerekir. Bunun çok önemli bir nedeni vardır; ***«İran topraklarının kısa zamanda Araplar tarafından işgal edilmesi ve İranlılara "Arap dini"nin dayatılması»*** olarak bu nedeni özetlemek mümkündür. İranlılara göre bunun intikamı bir şekilde alınmalıydı. Onun için İranlı insanın vicdanına kazınmış olan ve meselenin içyüzünü dürüstçe yansıtmayan bu kanı, o günden bu güne hiç değişmemiştir. Nitekim hemen her İranlı'nın kalbi Araplara karşı derin bir kin ve nefretle doludur.[312] Bu nefret Araplarda misliyle karşılık bulur. Bu gerçeği kanıtlayan ikinci bir akım daha vardır: ***Şuûbuyicilik***.[313] Bu ilgiyle hatırlatmak gerekir ki, *(Arap görünüşlü)* Fars dinciliği ya da ***«Irak zühtçü tasavvufu»*** ile ***Şuûbiyecilik***, paralel iki akım olarak bir yandan Arap milliyetçiliğine karşı savaş verirken öbür yandan İslâm'a ağır darbeler indirmiş ve tekrar ihya edilmesi hemen hemen mümkün olamayacak şekilde onu yıkıma uğratmıştır.[314] Irak zühtçü tasavvufu, bir zaman sonra yerini Türk tasavvufuna terk etmiş ve Türkistan'ın işgalinden sonra yavaş yavaş Müslümanlığa dönüşmüştür.

---

[311] **Takiyye**: çevre baskısından korunmak için kişinin (dinde) mezhebini ve inanışlarını gizlemesine verilen addır. Bu terim, daha çok Sünnîler tarafından Şiîler hakkında (suçlama ve aşağılama) anlamında kullanılır. Bu iki kesim arasında -tarih boyunca süregelmiş- derin bir düşmanlık vardır. 2000'li yıllarda Ortadoğu'da patlak veren mezhep savaşları bu tarihi düşmanlığın açık kanıtlarındandır. Bu da Müslümanlığın fitnelere ne denli kaynaklık ettiğini göstermektedir.

[312] İran'ın günümüzde Arap coğrafyasında körüklediği iç savaşlar bu gerçeği açık şekilde kanıtlamaktadır.

[313] **Şuûbuyicilik**: İran milliyetçiliği anlamına gelen ve Arap milliyetçiliğine karşı edebiyatla sürdürülen tarihi bir savaşın adıdır. Bu savaş asırlarca devam etmiştir.

[314] Bu gerçeği en veciz bir ifade ile **Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü** şu sözlerle dile getirmektedir: ***«İrânîlik, Hz. Hüseyin evlâdını Sâsânîlerin vâris tâkipçisi sayarak "Ehl-i beyt'in hukûkunu müdâfaa" perdesi altında Arap milliyetine ve İslâm dinine dehşetli darbeler vurdu ve eski bir medeniyetin***

Tekrar hatırlatmak gerekir ki Irak zühtçülüğü kılığındaki dincilik, başka bir deyimle *"Arap kisveli fars dinciliği"* döneminde Müslümanlık söz konusu değildi. Evet, *(en azından 800-1000 yılları arasında)* İslâm coğrafyasında ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimelerinin henüz telaffuz edildiğini kanıtlayan hiçbir delil bulunmamaktadır. *(Çünkü bu tarihlerde Türkler -genel anlamda- henüz İslâm'la tanışmış değillerdi.)* Bu ise, göz ardı edilemeyecek çok önemli ve çok kesin bir tespittir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında ve teyit mahiyetinde ifade etmek gerekir ki İslâm tarihinde dincilik, mistikleşme eğilimiyle ortaya çıkmıştır. Daha açık bir ifadeyle dincilik, ***"tasavvuf"*** adı altında ***"içe kapanma"*** olarak nitelenebilecek bir hayat tarzıyla başlamıştır. Bu yaşam biçimi çok sürmeden miskinliğe, tembelliğe, dünyayı boş vermişliğe ve hayatı umursamazlığa dönüşmüş; yüzyıllar sonra da bu zihniyet tarikatçılık olarak örgütlü hale getirilmiş ve yaygınlaştırılmıştır. Sonuç olarak *(Tasavvuf, miskinlik ve tarikatçılık)* iç içe geçip harmanlanmak suretiyle *(çeşitli evrelerden geçtikten sonra)* çağımızda dincilik olarak son şeklini almıştır. Onun için ***tasavvufu***, ***Müslümanlığı*** ve ***dinciliği*** birbirinden kesin sınırlarla ayırmak mümkün değildir. Bu nedenle her Müslüman aynı zamanda mistik ruhludur ve dincidir. Müslim ve mü'min kişiyi Müslüman tipten ayıran kalın duvar işte budur.

Dinciliğin fitilini ilk kez **Ebû Haşim es-Sûfî** (öl. m. 733) ateşlemiş ise de bu akımın en ünlü aktörü **Cüneyd el-Bağdâdî**'dir (m. 830-910). Bu iki şahıs da Fars kökenlidirler *(yani İranlıdırlar.)* **Cüneyd**'in günümüze kadar ulaşmış bulunan mektupları vardır.[315] İslâm Ansiklopedisinde **Cüneyd** hakkında kaydedilmiş olan şu sözler ilginçtir: ***«Cüneyd'in, tasavvufî düşüncelerini ifade etmek için söylediği ve sûfî tabakat kitaplarında yer alan sözleri açık ve anlaşılır olmakla birlikte risâle ve mektuplarındaki ifadeleri son derece kapalıdır.»***[316] **Cüneyd** ve öğrencileri çok sıkı takiyyeci oldukları için onun mektuplarındaki kapalılığın amacını anlamak zor değildir. Çünkü **Cüneyd-i Bağdâdî** kripto sûfilerden biridir. Hatta onların ilkidir. Bunun önemli kanıtlarından biri de bizzat yetiştirmiş olduğu **Ebûbekr-i Şibli**'yi (861-946) azarlayarak söylediği şu sözlerdir:

«Biz bu ilmi olgunlaştırdık, sonra onu labirentlerde gizli tuttuk, ama sen geldin onu şimdi insanlara ifşa ediyorsun!»[317]

---

kolayca yok edilemeyeceğini Zerdüşt akîdelerini İslâm kisvesi altında sokmak suretiyle açıkça gösterdi.»

[315] Bu mektuplar Ali Hasan Abdülkadir tarafından رسائل جنيد adı altında derlenerek 1988 yılında Kahire'de yayınlanmıştır.

[316] Bkz. TDV. İslâm Ansiklopedisi: https://İslâmansiklopedisi.org.tr/cuneyd-i-bagdadi. Bu madde ilk olarak 1993 senesinde İstanbul'da basılan TDV İslâm Ansiklopedisi'nin 8. cildinde, 119-121 numaralı sayfalarda yer almıştır.

[317] **Ebûbekr b. Muhammed b. İshak el-Kelâbâzî**, et-Taarruf limezhebi ehli't-Tasavvuf, s. 111. Hancı Kitabevi, Kahire-1994. Cüneyd'in Şibli'ye söylediği sözlerin Arapça orijinal metni şöyledir:
"نحن حيرنا هذا العلم تحييراً، ثم خبأناه في السراديب، فجئت أنت فأظهرته على رءوس الملإ!"

Özellikle öğrencilerinden biri olan **Hallac**'ın *«öldürülmesi gerektiğine»* ilişkin **Cüneyd**'in fetvası bu gerçeği teyit etmektedir.[318] Aslında **Cüneyd**'din bu tutumu takiyye'den başka bir şey değildir. Çünkü **Hallac**, tabir caizse *«şov yaparak»* dinciliğin içyüzünü açığa vuruyor, sûfî dincilerin sırlarını ifşa ediyordu. Bu da **Cüneyd**'i öfkelendiriyordu. **Hallac**'ın idam edilmesinden önce **Cüneyd**'in bu fetvayı vermiş olması, o dönemdeki dinci mafyanın ne kadar etkili olduğunu akla getirmektedir.

Abbasî döneminde, bugünkünden çok farklı karakterde bir dincilik vardı. Bunu, Arap elitinin arasına sızan ve farklı alanlarda beyin yıkamaya çalışan Fars kökenli iki grup körüklüyordu: ***edipler*** ve ***sûfîler***. Bunlar İran Sâsânî devletini ortadan kaldıran Araplardan intikam almak için kendilerini özel surette çok iyi yetiştirmiş entelektüellerdi. Bu iki gruptan birincisi ***(yani Şuûbiyeci edipler)***, Arap edebiyatında zirveye ulaşarak hayranlık uyandıran yetenekler sergiliyor, muhteşem ve ölmez eserleriyle Arapları büyülüyorlardı. Fakat aynı zamanda bu edebiyatın arkasına gizlenerek bir yandan Arapların orijinal kültürünü dejenere etmeye çalışıyor, toplumun ahlâkını bozuyorlardı. Öbür yandan tasavvufun arkasına gizlenmiş olan ikinci gruba *(sûfî dincilere)* yol açıyor, onlara malzeme hazırlıyorlardı. *(Bu edip ve şair grup «**Şuûbiyeciler** الشعوبيون» olarak tarihe geçmişlerdir)* Sûfiler ise sözde toplumu bunların yaydığı ahlâksızlıktan uzak tutmak için halk arasında miskinliği ve dinciliği yaymaya çalışıyorlardı. Böylece danışıklı çalışan bir düşünce mafyası olarak teşkilâtlanmış bu iki kutup, *(görünürde birbirine aykırı, fakat aslında)* birbirini tamamlayan güçlü bir organizasyondu. Örgütün ikinci kutbunu oluşturan sûfîler, bu sayede İslâm'ın izlerini kısa zamanda ortadan kaldırarak ***«Arap Müslümanlığı»*** diyebileceğimiz dinci bir anlayışı yaygılaştırmayı başardılar.

Çoğu Fars kökenli, fakat Arap görünümlü bu sûfîler, Türk sûfilerden *(hele bugünkü tarikatçılardan)* çok farklı idiler. Örneğin bunlardan **Cüneyd el-Bağdâdî**, **Seriyu's-Sakatıy**, **Ma'rûf el-Karkhî**, **Bişru'l-Hâfî**, **Şakıyk el-Balkhî**, **Bayezîd el-Bestâmî**, **Hatemü´l-Asamm**, **Hamdûn el-Kassâr**, **Ebû Osman el-Hîrî**, **Ruwaym b. Ahmed**, **Ebû Bekr eş-Şiblî**, **Amr b. Osman el-Mekkî**, **Hüseyn b. Mansur el-Hallâc**, **Semnûn b. Hamza**, **Ebû Bekr el-Varrâk**, **Ebû Saîd el-Kharrâz**, **İbrahim el-Khavvâss**, **Abdullah el-Harrâz**, **Benân b. Muhammed el-Hammâl**, **Ebû Hamza el-Bağdadî el-Bezzâz**, **Ebû Bekr Muhammed el-Wâsıtıy**, **Ebû'l-Khayr el-Akta'**, ve **Ebû Bekr el-Kettânî** gibi sûfiler, özellikle kitap ve sünnet konusunda birikimli idiler. Aynı zamanda Arap dili ve edebiyatı, Hint ve Yunan felsefesi konularında da geniş bir kültüre sahip bulunuyorlardı. Onun için bunlar, sergiledikleri yüksek edebî kudret ve felsefî anlatım gücü sayesinde Kur'ânî ve nebevî hakikatleri rahatça ters yüz etmesini beceriyor, şathiyeleriyle zihinleri bulandırıyor, yarattıkları son derece etkileyici gönül iklimine insanları cezp ederek onları muhitlerine kazanıyorlardı. Ayrıca diyebiliriz ki; ***«işârî tefsir»*** olarak literatüre geçen yorumlama akımı ve İslâm akaidini diyalektik yöntemle açıklama geleneği bu sûfîlerin tesiri altında başlamıştır; ***Mâtürîdizm*** ve ***Eş'arizm*** akımları bunun sonuçlarındandır. Böylece Arap toplumunu ileri derecede etkilediler.

---

[318] Bir Arap araştırmacı, **Cüneyd**'in bu fetvasını işleyen bazı kaynaklara dayanarak diyor ki:
ومن أفتى بقتله الجنيد والشلبي، غيرة على السر أن يفشى لغير أهله، فالواجب كتم الأسرار، وإظهار شريعة النبي المختار.
Türkçe tercümesi:
«Ehil olmayanlarca sırrın içyüzüne ulaşılmasından kaygılandıkları için onun (yani Hallac'ın) öldürülmesi gerektiği yolunda fetva verenlerden birileri de Cüneyd ve (onun öğrencilerinden) Ebûbekr-i Şiblî'dir.» Kaynak: محمود عبد الرءوف القاسم، الكشف عن حقيقة الصوفية دار الصحابة

Ne ki ilmî selefîlik sayesinde Kur'ân ve Sünnet literatürü kusursuz olarak günümüze ulaşabilmiştir.

Arapların aşırı duygusal olmaları bu dinci teorisyenlerin işini kolaylaştırıyordu. Araplardaki bu karakter, onları eskiden beri dinciliğe yatkın bir toplum haline getirmiştir. Nitekim ünlü tarihçi-sosyolog **İbni Haldun** Arapların temel karakterlerini sıralarken onların dinci olduklarını da bu tespitlerine ilâve etmektedir. **İbni Haldun**'un *(Türkçeleştirdiğimiz)* bu konudaki sözleri şöyledir:

«Araplar, basit (düşünen) insanlara ancak egemen olabilirler; Araplar bir coğrafi bölgeye egemen olduklarında orası hızla çöker, harap olur; Araplar ancak peygamberlik, velilik veya genelde dinsel bir kaynağın boyası altında devlet kurarlar; Araplar devlet yönetme becerisinden en uzak bir millettir…»[319]

***

Eski dinlerle sentezlenerek çarpıtılmış İslâm kültürünün etkisi altında[320], özellikle 1200'lerden sonra yoğun bir gelişme gösteren Orta Asya Türk dinciliğini *Arap dinciliğiyle* karşılaştırdığımız zaman aralarında çok büyük farklar görüyoruz. Örneğin; Kitap ve sünnet naslarının, Arap-Fars dincileri tarafından *-tasavvuf perdesi altında abartılı, dolaylı ve spekülatif anlatım tarzlarıyla-* yorumlanmasına karşın *erken dönem Türk dinciliği* yavan, âmiyâne ve mitolojik bir çığır izlemiştir. Bu nedenle *erken dönem Türk dinciliği* oldukça sığıdır; yalnızca eğitimsiz konar-göçer kitleye hitap eden bir efsane yığınından ibarettir. Bunun en çarpıcı örneği **Ahmed-ı Yesevî**'nin «***Divân-ı Hikmet***» adlı kitabıdır. Bu kitap ilmî ve edebî herhangi bir değer taşımamaktadır. Bu nedenledir ki İslâm ilim literatüründe yer almamaktadır. Onun için günümüzün ***İlâhiyâtçı-dinci*** yazarları, bugünün dinciliğini *(ırkçı niyetlerle)* zenginleştirmek için erken dönem Türk dinciliği konusunda yaptıkları yoğun araştırma maceralarından elleri boş olarak dönmektedirler. Nitekim bunların son yıllarda sözde doktora tezleri olarak eski Türk mistikleri hakkında yazdıkları kitap ve makaleler, uluslar arası akademi otoriteleri tarafından itibar ve ilgi görmemiştir.

Bundan daha ilginç olanı; yerli oryantalistlerin, Müslümanlığı İslâm'la açıklamaya kalkışarak dinciliği kamufle etmeye çalışıyor olmalarıdır. Bunun en çarpıcı örneğini aşağıdaki sözleriyle **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak** vermektedir. Kullandığı ifadeler aynen şöyledir:

---

[319] İbni Haldun'un, Arapça sözleri şöyledir:
"إنَّ الْعَرَبَ لاَ يَتَغَلَّبُونَ إلاَّ عَلَى البَسَطَاءِ. إنَّ الْعَرَبَ إذَا تَغَلَّبُوا عَلَى أَوْطَانٍ أَسْرَعَ إلَيْهَا الخَرَابُ. إنَّ الْعَرَبَ لاَ يَحْصُلُ لَهُمْ الْمُلْكُ إلاَّ بِصِبْغَةٍ دِينِيَّةٍ مِنْ نُبُوَّةٍ أَوْ وَلاَيَةٍ أَوْ أَثَرٍ عَظِيمٍ مِنَ الدِّينِ عَلَى الجُمْلَةِ. إنَّ الْعَرَبَ أَبْعَدُ الأُمَمِ عَنْ سِيَاسَةِ الْمُلْكِ!"
المصدر: عبد الرحمن بن محمد بن خلدون الحضرمي، الجزء الأول من كتاب العِبَر وديوان المبتدأ والخبر ، المشتهر بالمقدّمة. ص/**102–105**. دار ومكتبة الهلال، بيروت–**1991**م.

[320] Ünlü tarih araştırmacısı **Ord. Prof Fuad köprülü**, bu gerçeği su sözlerle dile getirmektedir: ***«İslâmiyet'in ilk asırlarında hiç mevcut değil iken sonraları İran, Hind, Yunan fikirlerinin ve kısmen de Îsevîlik'in te'siriyle –unsurlarından en fazlasını da İslâmiyet'ten almak şartiyle- teşekkül eden tasavvuf mesleki az zamanda bütün İslâm memleketlerini kaplamıştı.»*** Kaynak: **Prof. Dr. Fuad Köprülü**, Türk Edebiyatinda İlk Mutasavvıflar, s.16. Ankara-1993

«İslâm'ın kitabî esaslarına sadık olup aynı zamanda gelişmiş ve rafine bir kültür ve sanat ortaya koymuş olan "şehirli İslâm"dır. Bu İslâm, Türkiye tarihinde Ehl-i Sünnet veya kısaca Sünnîlik denilen yoruma dayanır.

İkincisi ise, tarihsel kökeni itibarıyla sosyal taban olarak daha çok kırsal (köyler ve konar-göçer) kesime dayanmakta olup, yine sosyolog ve antropologların popüler İslâm dedikleri, kısmen mitolojik inanç ve kültürlele karışık popüler bir san'at ve kültür ortaya koyan "halk İslâm'ı"dır. Bu halk İslâm'ının Türk toplumu arasında iki biçimi vardır:

Birincisi Sünnî yorumu benimsemiş halk kesiminin sergilediği biçimdir. İkincisi ise, bizim Heterodoks İslâm dediğimiz, bugün Türkiye'de Alevî-Bektaşî toplumu tarafından temsil edilen biçimdir.»[321]

Yukarıdaki ifadelere bakıldığında; ciddi ve saygın bir akademisyen olarak ünlenmiş bir şahsiyetin bile Türkiye'deki yaygın dinciliği kamufle etmek için ne büyük bir gayret sarf ettiğini anlamak hiç de zor değildir. Açıkça görüldüğü üzere bu zat, gerek Sünnîliğin gerekse Alevîliğin ve Bektaşîliğin hangi kaynaklardan beslendiklerini çok iyi biliyor olmasına rağmen bu dinci akımları İslâm'ın türleri olarak kategorize etmekten kendini alamamıştır!

***

Araplaşmış Fars kökenli Irak sûfileri derviş ruhlu birer ***«pîr-i mugân»***, birer ***«pîr-i harâbât»*** kişiliğine sahip, aynı zamanda birer edip ve filozof idiler. Ama evliyacı, kerâmetçi, tekkeci ve türbeci değillerdi; derviş kılıklı da değillerdi. ***«Derviş»*** tabiri de esasen Farsçadır ve İranlıların etkisiyle Türk dincilik geleneğine girmiştir. Dinciliğe evliyacılığı, kerâmetçiliği, tekkeciliği ve türbeciliği kazandıran Türk dincileridir.

Selef döneminin ortalarından itibaren Arap dincileri ***«nefis terbiyesi»*** perdesi altında devasa bir külliyat bırakmış olmalarına mukabil, Özellikle Anadolu Türkleri de -*tasavvuf adı altında*- geniş bir dinci efsane yığını oluşturmuşlardır. Cumhuriyet döneminde restore edilen ve ***«Türk-İslâm Sentezi»*** ülküsü etrafından tam anlamıyla millileştirilen Türk Müslümanlığı, bütünüyle bu dinci altyapı üzerine oturtulmuştur. Nitekim sokaklarda sık sık yankılanan meşhur ***«Bismillâh, ya Allah, Allahu ekber, Ezan susmaz, bayrak inmez, şehitler ölmez»***; ***«Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslümanız.. »***[322] sloganları ve Suriye iç savaşı sırasında ***Süleyman Şah***'ın türbesinin oraya buraya kaçırılması olayı Irkçı dinciliğin son zamanlarda öne çıkan önemli kanıtlarındandır.

Yüzyıllardır İslâm'a geçit vermeyen *Arap, Fars, Kürt ve Türk dinci Müslümanlıkları* aynı zamanda Batıya ait evrensel değerlerin ve bilimsel kazanımların doğru

---

[321] **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**, Türk Sûfîliğine Bakışlar, s.16. İletişim Y, İstanbul-1996

[322] Yazar **Aydın Engin**'in şu tespiti konu ile alâkası bakımından ilginçtir. Engin, bir köşe yazısında şunları kaydetmektedir: ***«1970'lerde başında "Başbuğ" nam Alparslan Türkeş'in bulunduğu, Türkiye milliyetçi-ırkçı siyasal hareketinin ana partisi MHP'nin ana sloganı şöyleydi: "Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslümanız..."»*** Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi 18 Mart 2018. Yazının tamamını okumakta yarar vardır.

anlaşılmasını ve doğru yorumlanmasını da engellemişlerdir. Tarihin akışı içinde gittikçe müzminleşen bu yıkıcı eğilim, çağımızda kaygı verici raddelere tırmanmıştır. Nitekim günümüz Orta Doğu'sunda büyük bir tehlike olarak yaygınlaşan ve dünya barışını tehdit eden mezhep savaşları, aslında *Arap, Fars, Kürt ve Türk dinciliğinin* sonucundan başka bir şey değildir. Şiîlerin yüzyıllar önce ***Ehl-i Beyt*** için ürettikleri yas ve dövünme ritüelleri, din adamlarının kılık kıyafetleri; Arapların müzik şölenine dönüştürdükleri, *-şâz rivâyetler ve çeşitli makamlar eşliğindeki-* Kurân tilavetleri, Türkiye'deki Evliyâcılık, türbecilik, kerâmetçilik, kutlu doğum ve mevlit merasimleri, özellikle de şehit kavramının bir sömürü aracı haline getirilmiş olması Orta Doğu'daki dinciliğin manzarasını gözler önüne sermektedir.

Kemalistler tarafından neredeyse bir asırdır ***«gerici»*** diye damgalanan *dinci-tarikatçıların* onlara karşı yıllar boyu verdiği amansız mücadele sonunda nihayet Kemalistlerin de koyu *animist-dinci* oldukları ortaya çıktı. Oysa Kemalistler sürekli olarak kendilerini ***«modernist, ilerici, çağdaş ve aydınlanmacı»*** olarak propaganda etmeye çalışıyorlardı. Bu gerçeğin tarihe geçmiş olması, şüphesiz gelecek kuşakları çok düşündürecektir.

Türkiye'de 24 Ocak 1970 günü ***tarikatçı-dinci*** bir siyasi partinin resmen kurulması Türk dinciliği tarihinde önemli bir dönüm noktası sayılır. Başka bir dinci kesim olan egemen Kemalistlerle hesaplaşmak üzere yola çıkan bu partinin kurucuları ve destekçileri, çalkantılı süreçlerden geçerek nihayet yıllar sonra resmi ideolojiyi *tarikatçı-dincilik* lehinde esnetebildiler. Böylece *(animist-dinci)* Kemalistlere karşı büyük bir başarı elde ettiler. Bu partinin açtığı çığırda ***«cemaat»*** adı altında kamufle olmuş çeşitli dinci topluluklar türedi. Bunlar yoğun bir faaliyet içine girdiler. Bu dinci örgütler, çok geçmeden ülkenin hem ekonomisine hakim oldular, hem de bürokrasi ve siyasette kadrolaştılar. Bunun sonucu olarak Türk bayraklı bir ***Milli Türk Müslümanlığı*** doğmuş oldu. 14 Ağustos 2001'de kurdukları başka bir partinin faaliyetleriyle Türkiye'de dincilik adeta şaha kalktı. ***Hanefizmin*** ve ***tarikatçılığın*** birer potansiyel kalesi olarak yüzün üzerinde İlâhiyât Fakültesi ve yüzlerce İmam-Hatip okulu açıldı.[323] O kadar ki Türkiye coğrafyasında artık İslâm'ın asla iflah olamayacağı bir ortam oluştu. Bu ortam Türk dincilerinin Avrupa'ya tam anlamıyla bir çıkarma yapmasına yol açtı. Başta Almanya olmak üzere Avrupa'nın birçok ülkesinde Türkler tarafından inşa edilen camilerin hemen tümüne Türk bayrağı asılarak İslâm'ın evrenselliğine ağır bir darbe indirildi. Bunlara Avrupa'da ***«Türk camileri»*** adı verilmiştir. Bu *ırkçı-dinci* gösteri, hiç şüphesiz Allah Teâlâ'nın, ***«İnne'l-mesacide lillâhi; Mescitler ancak Allah'ındır»***[324] yasasına karşı bir başkaldırıdır. Bunun bedeli çok ağır olmuştur. Selefiler tarafından ***«Dırar Camileri»*** olarak damgalanan bu tapınaklarda ibadet etmek, bundan böyle sürekli tartışma konusu olacaktır.[325]

---

[323] İstatistiklere göre, 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında imam hatip lisesi sayısı: 1.607; bu okullarda okuyan öğrenci sayısı: 44 bin 952'dir.

[324] Bkz. El-Cinn Sûresi, âyet:18

[325] İlginçtir; 2014 yılında Cuma namazı kılmak için, Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletine bağlı Sigmaringen ilçesindeki «Türk Camisi»'ne gelen Suriyeli sığınmacılar, çöpçülük yapan Pontus kökenli bir Türk vatandaşı tarafından azarlandılar. «Atalarımızı arkadan vuranların torunlarını bu camide görmek istemiyoruz!» diyerek bağıran bu kişi, büyük bir fitnenin fitilini ateşlemek isterken cemaatten Türk kökenli birinin ortalığı sakinleştirmesiyle olay önlendi. Fakat yankıları bir süre daha devam etti.

Türkiye'de ***dinci Kemalistleri*** büyük ölçüde devre dışı bıraktıktan sonra güçlenen ***dinci tarikatçılar***, iki karşıt cepheye ayrılarak son yıllarda devleti ele geçirmek için birbirleriyle kıyasıya yarışmaya başladılar. Bu yarış kısa zamanda derin bir düşmanlığa dönüştü. Bu örgütlerden enternasyonal bir görünüm kazanmış olan cephe, elindeki yargı mekanizmasını harekete geçirerek bir Nakşbendî mollasını *(fuhuş ticareti yaptığı gerekçesiyle)* tutuklattı. Böylece Nakşbendîlere gözdağı vermiş oldu. Nakşbendîler de ellerindeki siyaset mekanizmasını çalıştırarak bu örgütü tasfiye etmeye kalktılar. Onları şeytanlaştırdılar ve ***«Haşhaşîler»*** diye afişe ettiler; sonunda inlerine girdiler!.. Dincilerin bu savaşı gittikçe kızışarak nihayet 16 Temmuz 2016'da kanlı bir kavga ile sonuçlandı. Dinciliğin tehlikeli yüzünü dünyaya gösteren bu olay, günümüzde ***«siyasi ya da askerî kalkışma»*** adı altında gizlenmeye çalışılmaktadır! Böylece Türkiye'de dincilik devamlı şekilde kamufle edilmektedir. Fakat dünya bundan haberdardır ve bunun üzerine hesaplar yapmaktadır. *Arap Baharı*'nın, içyüzünü ortaya serdiği Arap ve Fars dinciliği kadar bu olay da Türk dinciliğinin Batıdaki imajını net olarak şekillendirmiştir.

Batı'da İslâm'ın nefretle karşılanmasından, Arap ve Fars dinciliği kadar herhalde Türk dinciliği de sorumludur. Çünkü, Avrupa'da *(Arap selefîlerin yanı sıra)* Türkiye kaynaklı ***Nurcu***, ***Işıkçı***, ***Milli görüşçü***, ***Menzilci***, ***Süleymancı***, ***Kaplancı*** ve ***Alevi*** dincilerin gerek kendi aralarındaki kavgaları, gerekse hepsinin sergilediği yıkıcı faaliyetler Batı dünyasında vaktiyle büyük kaygılara ve kuşkulara neden oldu. Batılılar önceleri bu gelişmeyi sabırla ve dikkatle izlediler. Ancak Batı'daki yönetimler, oryantalistler ve bilim insanları yardımıyla bu yapıların içyüzünü kısa zamanda öğrendi ve ***«Müslüman dünyayı»*** hem içinde bulunduğu gerilik nedeniyle, hem özellikle ***«Medenî dünya»*** için oluşturduğu tehlikeyi önlemek amacıyla cezalandırma yoluna gitti. ***«Arap Baharı»*** ile başlayan bu cezalandırmanın ayrıntılı gerçek hikâyesi muhtemelen yüz yıl sonra yazılabilecektir.

***

Dincilik, yüzyıllardır İslâm coğrafyası üzerinde çok yönlü yıkımlara neden olmuştur. Müslümanların geri kalmışlığı ve bugün içine düştükleri acıklı manzaranın arkasında hiç şüphesiz ***dincilik*** yatmaktadır. Bunu örtbas etmek için -*neden olarak*- hep İslâm gösterildi. Osmanlı Devleti'nin yıkılmaya başladığı günlerden on yıl öncesine kadar sıkça tekrarlanan bir söylemle ***Irkçı ve dinci Müslümanlığın*** sorumluluğu sürekli olarak İslâm'a yüklendi. Kanıksandığı ya da -*Türkçe'yi on yılda bir değiştiren*- ***dinci Müslümanlar***, dünü anlamakta zorlandıkları için, ***«İslâm terakkiye manidir»*** sözlerinden oluşan bu meşhur klişe, yakın geçmişte arşive kaldırıldı. İlginçtir ki bugün 20-30 yaşlarındaki milyonlarca dinci Müslüman, ***«ağdalı bir dille söylendiği»*** gerekçesiyle bu talihsiz söylemin ne anlama geldiğini bile bilmiyorlar!

Müslümansı Arap dünyasında özellikle son yüz yıl içinde ***Vahhabîlik***, ***Selefilik***, ***İhvancılık*** ve ***«Yeşil sosyalizm»*** gibi çeşitli ***dinci-ideolojik*** komplolarla İslâm'a ağır darbeler indirildi. Türkiye ve İran'daki dinci Müslümanlar da organize ettikleri ***dinci-ideolojik*** hareketlerle Araplara eşlik ettiler. Örneğin İran'da, 1979'da yönetimi ele geçiren Ayetullahların kurduğu dinci rejim, Türkiye'de de tarikatçılığın toplumu büyük

ölçüde etkilemesi ve devlet kurumlarını ele geçirmesi, İslâm'ın karşısında çok tehlikeli bir engel oluşturmuş ve kur'ânî değerler üzerinde büyük tahribata neden olmuştur.

Türkiye'de İslâm'a karşı işlenmiş bulunan en ağır suç, hiç şüphesiz Kur'ân-ı Kerîm üzerinden girişilen örtülü savaştır. Onun için bu savaşın içyüzünü mutlaka gözler önüne sermek gerekir. Ne yazık ki Arapça bilmeyenlere bu cinayeti anlatmak kolay değildir. Ancak zorlanarak da olsa bunu şöyle özetlemek mümkündür:

Türkiye'de son yıllarda hiç Arapça bilmeyen yüzlerce insan, *(ki bunların Arasında Peygamber olduğunu ileri süren* ***İskender Evranısoğlu*** *adında bir kişi de vardı.)* ***«meâl»*** adı altında Kur'ân-ı Kerîm'i Türkçe'ye çevirmeye kalkıştılar. Bunlar Kur'ân-ı Kerîm'de; **«Esleme** أَسْلَمَ**»** kök fiilinden türemiş altı farklı kipten toplam 40 kelimeyi çarpıtmışlardır. Bu konuda daha önce ayrıntılı açıklamalarda bulunduk.

Bu savaşın asıl özü ise şudur: Son yıllarda, din konusunda tarihi araştırmalara ağırlık verilince Türkiye'de bazı kesimler, özellikle dinci «Sünnîler» paniğe kapıldılar. Dolayısıyla bu komployu; ***-İslâm'ın Müslümanlıktan ayrı bir din olduğunun anlaşılmasını önlemek amacıyla-*** kurdular. Fakat bu girişimlerin içyüzünü bundan böyle gizlemek artık mümkün olamayacaktır. Çünkü söz konusu araştırmalar yakın gelecekte ***ırkçı-dinci Milli Türk Müslümanlığının*** bugüne kadar saklanmış olan daha birçok sırrını ortaya çıkaracaktır. Bu çok muhtemeldir.

***

İslâm'a geçit vermeyen Müslümanlığa ve özellikle bu yapay dinin ürettiği dinciliğe karşı gösterilen en büyük tepki hiç kuşkusuz *(Kur'an ve Sünnetin bütünlüğüne bağlı olan)* ***mü'min-müslimlerin*** koyduğu tavırdır. Mü'minler, biraz önce adları sıralanan dinci gruplara, genelde Haşr Sûresi'nin 13. ve 14'üncü âyet-i kerîmelerinin işaret ettiği zaviyeden bakarlar. Fakat *(Arabıyla, kürdüyle Türküyle, İranlısıyla vs.)* mü'minler, çok küçük bir azınlık oldukları ve dünyaya serpilmiş bulundukları için bu tepkilerini açık şekilde dile getirememişler, olayları şimdilik tedbirle ve sabırla izlemeyi uygun görmüşlerdir. Buna karşın Vahhabilerin etkisi altına giren tecrübesiz, yarı okumuş, aceleci, telaşlı ve duygusal birçok genç, Batılıların istihbarat servisleri tarafından tuzağa düşürülerek, başta dinci Müslümanların karşısına çıkarıldılar, ondan sonra da el altından -*sahip oldukları*- küresel güçlere karşı onları teşkilatlandırıldılar.

«Neo-Selefiler» diye adlandırılan bu topluluk, büyük bir bilgisizlik eseri olarak gözlerinin önündeki dincilik manzaralarını göremediler. Mezarcılığın, ölücülüğün, ruhbanlığın, medyumluğun, evliyacılığın, kerametçiliğin, efsunculuğun, kandilciliğin, mitolojinin, efsaneciliğin, mumyacılığın, lidere ve bayrağa tapıcılığın ne anlama geldiğini; bunların kimler tarafından üretildiğini, ne amaçla kullanıldığını ve -*göç etmiş*- hangi değerlerin boşluğunun bunlarla doldurulduğunu bilemediler. Kısacası, modern putçuluğu keşfedemediler. Üstelik hangi güçlerin emri altında ***«İslâm Devleti»***ni! kurmaya çalıştıklarının bile farkında olamadılar. Daha ötesi Müslümanların büyük çoğunluğunun İslâm Ümmetinin organik bir parçası sayılamayacağını hesaba katamadılar. Bunlar, zihin karışıklığı diyebileceğimiz bir bocalama içinde gafil avlandılar. Dolayısıyla birlikte yaşadıkları dinci kalabalıkları ıslah etmeye dönük bir çalışma yapmak yerine, silahlanarak namlularını hem Müslümanlara, hem de emrine girdikleri küresel güçlere yönelttiler. Çünkü *(Müslüman değil idiyseler de)* onlar da bir

çeşit dinci idiler. Böylece Batı dünyası hem Müslüman dincileri, hem de bizzat organize ettiği başka bir dinci grup olan ***(Selefileri)*** cezalandırma yoluna gitti.

***

Türkiye'de, kabul edildiği tarihten günümüze kadar büyük bir sorun olarak gündemde kalan laiklik, bugün de çözümsüzdür ve bugün de yoğun biçimde konuşulmaktadır. Halk tarafından değil, istisnasız daima devleti yönetenler tarafından laikliğin çok sıkça işleniyor olması ise ilginçtir.

Dikkati çeken bu noktadan konuya bakıldığında laikliğin esasen toplumu pek ilgilendirmediği, ancak devleti yöneten azınlığın zihninde onun -*Kur'an'daki İslâm'a karşı*- bir kalkan olarak kullanıldığı göze çarpmaktadır. Buna karşın laiklik, Müslümanlığa karşı oldukça esnetilmiş ve tolere edilmiştir. Laikliğin Kemalizm ile kaynaştırılarak bir din haline getirildiğini söyleyebiliriz. Onun için laikçilerle dindar Müslümanlar arasında sürekli bir uyuşmazlık vardır. Laikliğin çağrıştırdığı meseleler sadece din ve dinsellikle sınırlı değildir. Çünkü bu çağrışımın ahlâkî, sosyal ve kültürel boyutları da vardır. Fakat sadece din ve dinsellik açısından laiklik ele alındığında bile din kavramı kapsamında birçok farklı konu ile yüz yüze gelinmektedir. Bu ise laiklik sorununu evrensel kriterler çerçevesinde tartışabilmek için geniş bir ufka ve zengin bir entelektüaliteye sahip bulunmayı gerektirmektedir. Ne varki toplumun çok küçük bir kesiminin bile bu niteliğe sahip bulunduğunu ileri sürmek doğruyu yansıtmayacaktır. Türkiye'de, İslâm'ı ve laikliği birlikte tartışmak üzere şimdiye kadar hiçbir bilimsel çalışmanın yapılmamış olması bu gerçeği kanıtlamaktadır. Çünkü bu ülkede, hem laiklik, hem de İslâm konusunda uzmanlık bilgilerine sahip insan potansiyeli yoktur. Meselenin çözümsüzlüğünde rol oynayan en büyük faktörlerden biri de budur. Ayrıca, İslâm gibi büyük bir kâinat dininin, -*Trükler de dahil*- Ortadoğulu halklar tarafından tarih boyunca anlaşılamamış olması, Türkiye'de Kur'ân'ın dilini onbeş yirmi kişiden başka hemen hemen kimsenin bilmiyor olması, özellikle Türklerce ve İranlılarca (İslâm'dan ilham alınmış olsa bile) ***«Müslümanlık»*** adı altında ondan bağımsız ve ondan çok farklı bir dinin geliştirilerek benimsenmiş olması bu konudaki sorunu karmaşık hale getirmiştir.

Laiklik denince belki de ilk önce bilinmesi ve tespit edilmesi zorunlu olan noktalar bunlardır. Çünkü laikliğin İslâm'la çatışıp çatışmadığını bilmek, *(aralarında çatışma varsa çözüm için neler yapılmalıdır?)* sorusuna yanıt bulmak amacıyla gerek ***laiklik***, gerek ***Müslümanlık***, gerekse ***İslâm*** hakkında ilgililerin çok geniş bir bilgi birikimine sahip bulunması elzemdir. Laikliğin Türkiye'de henüz bir tanımının bile yapılmadığına bakılacak olursa onu gerek ***İslâm***'la, gerekse ***«Müslümanlık»***'la karşılaştırmanın mümkün olamayacağı da açıktır. Aynı zamanda laikliğin ne olup olmadığı hakkında bilgi sahibi olduklarını ileri sürenlerin, İslâm hakkında da uzmanlık düzeyinde geniş bilgi birikimine sahip bulunmaları kesinlikle şarttır. Çünkü karşı tarafın tezi hakkında geniş bilgi sahibi olmayan konuyu onunla tartışması mümkün değildir. Nitekim antik dönemden günümüze kadar akademik disiplini üzerinde eğitim verilen münazara kuralları arasında bu noktaya büyük önem verilmiştir. Ne var ki Kur'ân'da tanımlanan İslâm'ın Türkiye'de sadece birkaç bin kişi tarafından biliniyor olması bu konudaki olası girişimleri şimdilik imkânsızlaştırmaktadır.

Bu noktada karşımıza çıkan ilmiklerden birinin de İslâm ile **«Müslümanlık»** kavramları arasındaki karışıklık olduğunu görüyoruz. Türkiye'de *"okumuş kalabalıkların"* bile hakkında hemen hiçbir bilgiye sahip bulunmadıkları çok önemli noktalardan biri de budur. Bugün İlâhiyat profesörlerinin bile bu konuda söyleyebilecekleri, kayda değer bir şey bulunmadığına bakılacak olursa laik olduklarını ileri süren ve dine karşı çok daha ilgisiz oldukları tahmin edilen kesimlerin konuya ne kadar yabancı olduklarını anlamak güç değildir. Bu dereceye varmış olan bilgi

yoksulluğu ortamında ***laiklik*** ile ***İslâm*** arasında yüz yıla yakındır yaratılan sorunlar yığınının deşilmesi elbette zor bir iştir.

Buraya kadar ortaya konan ön bilgiler ışığında ***laiklik*** ile ***İslâm*** arasındaki sorunları sağlıklı şekilde ele alabilmek için önce belli bir yöntemin saptanması lüzumludur. Konuyu, çok rahat anlaşılır bir ilim disiplini çerçevesinde ele alabilmek için önce akla gelebilecek önemli başlıkları saptamak gerekir. Bu başlıkları şöyle sıralamak mümkündür:

1. Müslümanlığın, ya da İslâmiyet'in, İslâm'la karıştırılması sorunu.

2. Laikliğin mahiyeti.

3. İslâm, Müslümanlık ve laiklik arasında örtüşen ve çatışan noktalar

Konu, bu üç önemli başlık altında, ikinci ve üçüncü derecedeki ayrıntılarıyla birlikte ele alınmalıdır. Buna çok büyük gereksinim vardır. Aksi halde laiklikle ilgili sıkıntıların çözüme kavuşturulması yakın vadede mümkün hale gelemez. Bu ise toplum huzurunun sağlanmasına dönük iyi niyet ve girişimlerin önünde önemli bir engel olarak kalır.

Türkiye için yaşamsal önem taşıyan bu sorunun, mutlaka bilim adamları tarafından uluslararası bir forumda ele alınması gerekir. Ancak böyle bir forumda düşüncelerini ortaya koyacak bilim adamlarının, «***İslâm İşbirliği Örgütü»***'ne[326] üye ülkelerin vatandaşları olmamaları, *-usul açısından-* çok büyük önem taşır. Böyle bir forumun, ***İslâm Ümmet Meclisi***[327] üyeleri ve dünyaca ünlü tarafsız, ***akademisyen-teologlardan*** oluşan bir komisyonca organize edilmesi şarttır.

Yöntem bakımından lüzumlu olan bu tespitler, *-laiklik sorununu ele almak, tartışmak ve mümkün olduğunca bu soruna bazı çözümler bulmak için-* temel öneriler olarak algılanmalıdır. Aksi halde bu önerilerin muhatapları iyi niyetli olduklarını kanıtlayamazlar. Çünkü böyle bir eğilim, toplumu oluşturan etnik kitlelerin ve çeşitli inanç gruplarının uzlaşmasını ve birlikte huzurlu yaşamasını istememek anlamına

---

[326] Merkezi, Vahhabî ülkesinin Cidde kentinde bulunan «***İslâm İşbirliği Örgütü»***, ***Vahhabiliği***, ***ihvancılığı*** ve ***Milli Türk Müslümanlığını*** *(hatta Şiiliği)* Kur'an'daki İslâm'a karşı canlı tutmak için kurulmuş *(örtülü amaçları olan)* spekülatif bir cahilî dinler ittifakıdır. Bu örgüte üye olan ülkelerin adları şöyledir:

Afganistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Bahreyn, Bangladeş, Benin, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Brunei, Burkina-Faso, Cezayir, Cibuti, Çad, Endonezya, Fas, Fildişi Sahili, Filistin, Gabon, Gambiya, Gine, Gine Bissau, Guyana, Irak, İran, Kamerun, Katar, Kazakistan, Kırgızistan, Kornorlar, Kuveyt, Libya, Lübnan, Maldivler, Malezya, Mali, Mısır, Moritanya, Mozambik, Nijer, Nijerya, Özbekistan, Pakistan, Senegal, Sierra Leone, Somali, Sudan, Surinam, Suudi Arabistan, Tacikistan, Togo, Tunus, Türkiye, Türkmenistan, Uganda, Umman, Ürdün, Yemen.

[327] Günümüzde Kur'an ve Sünnet çerçevesi içinde faaliyet gösteren ***«İslâm Ümmet Meclisi»*** adı altında herhangi organizasyon mevcut değildir. Tevhidî azınlık tarafından *-bu amaçla-* üzerinde çalışılan herhangi bir proje de yoktur. Çünkü küresel güçler ve onların emrindeki Müslümanlar *-günümüzün şartlarında-* buna asla razı olmaz ve izin vermezler. Bu nedenle ehl-i tevhidin yolunu kesmek ve mü'minlerin böyle bir girişimde bulunmalarını engellemek amacıyla Türkiye'de tarikatçılar ellerini çabuk tutmuş, *-İslâm'a karşı Milli Türk Müslümanlığını canlı tutmak için-* bu isim altında yıkıcı bir çalışma başlatmışlardır. Dünya mü'minlerinin bu tehlikeli komplodan haberdar olması gerekir.

gelmektedir. Hangi düşünceye, hangi inanca ve ideolojiye hizmet ederlerse etsinler, bunlar, *-günümüze kadar bu eğilimde ısrar ederek Türkiye'de zaman zaman patlak vermiş yıkıcı olayların, yağma ve terörün sorumlusu olarak tarihe geçmiş olanlar gibi-* töhmet altında kalacaklardır. Bu nokta, aynı zamanda laiklik sorununun, çözümsüz kaldığı takdirde bundan böyle çok daha büyük tehlikelere neden olabileceğini haber vermektedir. Dolayısıyla meselenin acil olduğunu vurgulamak gerekir.

Türkiye'nin en büyük sorunu olan laikliğin, toplum huzurunu sağlamak amacıyla bir an önce bu yöntem çerçevesinde ele alınabilmesi için yukarıdaki üç başlığı olabildiğince açmak gerekir.

BU BAŞLIKLARIN BİRİNCİSİ, Müslümanlığın, ya da İslâmiyet'in, İslâm'la karıştırılması sorunudur.

Bazı ilim adamları hariç, hangi kesimden olursa olsun Türkiyeli insanın ilk bakışta bu cümleden çıkarabileceği hemen hiç bin anlam yoktur. Bu nokta ise Türkiye'de çok yaygın bir bilgisizlik sorununu hatırlatmaktadır. Ülkemizde bilgili ve kültürlü insanın hemen her saniyede yaşayabileceği büyük talihsizliklerin kaynağı işte budur. Bunların başında ise muhatap bulamamak ya da bir meseleyi bilimsel olarak kimseye anlatamamak gibi sorunlar gelmektedir.

İşte bu sorunlar zincirinin önemli halkalarından biri de Türkiye'de ***İslâm*** ile ***«Müslümanlık»*** kavramlarının birbirine karıştırılıyor olmasıdır. ***Müslümanlık,*** ya da aynı anlama gelen **İslâmiyet** kavramlarının, **İslâm**'la karıştırılıyor olması, Türkiye'de büyük ve çok yönlü sorunlara yol açmıştır. Son yıllarda ülkemizde yaşanan kavram kargaşasının belki de ilk nedeni ve ilk halkası budur. Bu konudaki yanlışlık, laikliğin söz konusu olabileceği hemen her meselede bundan sonra da yeni açmazların kaynağı haline gelebilir. Üstelik ortaya çıkacak yıkıcı sonuçlar bu yüzden *(sadece Müslümanlığa değil)*, İslâm'a da mal edilebilir. Zaten bugüne kadar da hep böyle olmuştur. Nitekim Müslümanlarla lâikler arasında yaşanmış olan olumsuzluklar, daima *(Kur'ân'ın bütünlüğüne inanan)* mü'minlerle laikler arasında yaşanmış gibi dışa yansımıştır. Oysa mü'minler genelde laiklerle muhatap olmamışlardır. Çünkü bu zümre Türkiye'de çok küçük ve yeni oluşmuş bir azınlıktır. Tam tersine, daima laiklerle (daha doğrusu laikçilerle) müslümanlar karşı karşıya gelmiş ve çatışmışlardır.

Müslümanlık ile ***İslâm***'ın birbirine karıştırılıyor olmasının, uzun bir geçmişi vardır. Bu sorunun başlangıcı, büyük olasılıkla Türklerin İslâm'la tanışmaya başladıkları günlere kadar dayanmaktadır. Bu da onların İslâm'ı Kur'an'daki şekline ve tanımına uygun olarak vaktiyle algılayamadıkları anlamına gelmektedir. Daha önemlisi; İslâm'ın tarih boyunca Türkler tarafından hiç bir dönemde algılanamamış olmasıdır!

Bir kısmı **Şamanist**, bir kısmı **Budist** ve Bir kısmı da **Mazdakist** iken İslâm'ın mesajına muhatap oldukları günlerde bu evrensel bilim ve kainat dininin derinliğini anlayabilecek kültür birikimine Türkler *(o çağda)* sahip değillerdi. İlk başlarda asker ve göçebe olan bu kavmin, hayat ve düşünce biçimleri buna müsait değildi. Onun için eski dinlerini de büyük ölçüde ve yüzyıllar boyu yaşayarak İslâm'dan bazı şeyler de öğrendiler. Ne var ki İslâm'dan öğrendiklerini eski inançlarıyla harmanlayarak yeni bir din geliştirdiler. İşte şu birkaç satır içinde serüveni özetlenebilen bu basit din, ***«Müslümanlık»*** olarak ortaya çıktı.

Türkler, ***«Müslüman»*** olduklarını asla inkâr etmezler. Bir Türk, ***«ben Müslümanım»*** derken çok büyük ihtimalle ***«Ben İslâm'a bağlıyım»*** demek istemektedir. Bu ikrar, iki noktada özetlenebilen bir içtenliği ifade eder.

Birincisi dindarlıktır. Yani Müslüman olduğunu ifade eden Türk insanı, bununla aynı zamanda dindar olduğunu anlatmaktadır ve bunda samimidir. Ancak dindarlığın İslâm'da yeri olup olmadığını merak etmez. Çünkü günümüze kadar Türklerin büyük çoğunluğu ***Müslümanlık*** ile ***İslâm*** arasındaki kalın duvarın bile henüz farkına varamamışlardır. Bu kalın duvarın bir parçası da dindarlıktır. Çünkü İslâm'a bağlı olan **Müslim**, *(Müslüman ve dindar değil)* sadece **mü'min**dir.

Müslümanlık kapsamında Türk insanının samimi olduğu **ikinci nokta ise** onun Kur'an'a olan saygısıdır. Bütün Müslüman Türklerde bu saygı, samimiyet temeline dayanır. Ne var ki Kur'an'a saygı ya da bağlılık ile Kur'an'ı anlamak ve onu yaşamak çok ayrı şeylerdir. İlginçtir ki bu ikinci şeyin, tarihin herhangi bir döneminde Türkler arasında yaygın biçimde gerçekleştiğini belgelemek mümkün değildir. *(Hem İslâm hem de laiklik ilgisiyle gerek bu nokta gerekse dindarlık kavramı üzerinde daha sonra durulacaktır.)*

Müslümanlık ile ***İslâm***'ın ayrı şeyler olduğunu bugün *(sayıca çok az da olsa)* artık bazı Türk ilim adamları açık bir dille seslendirmektedirler. Toplum bunu anlamakta zorluk çekse bile bu bir gerçektir. Dolayısıyla, İslâm'ı yozlaştırarak, ya da baştan beri, bütünlüğü içinde onu anlamakta zorluk çekerek geliştirilen dinsel anlayışların tümüne Müslümanlık demek doğru olacaktır. Müslümanlığa, eğer bu tanım içinde yaklaşacak olursak, ona bir sınır bulmamız mümkün değildir. Çünkü gerek Türkiye'de gerekse bu ülke dışında rastlanan Müslümanlık anlayışları o kadar birbirinden farklı ve o kadar birbirine aykırıdır ki bu anlayışların ortak paydası sembolik birkaç kelime dışında herhangi bir anlam ifade etmez. Müslümanlar arasındaki zihniyet ve kavram karmaşasının en büyük nedeni budur. Aynı zamanda Müslümanlığı hem İslâm'la hem laiklikle çatıştıran neden de budur.

Tarih boyunca çeşitli nedenlerle kapıldıkları farklı dinsel zihniyetler, Müslümanları bir yandan merkezkaç doğrultusunda İslâm'ın dışına iterken bir yandan da onları karşı karşıya getirmiştir. Mezhepler tarihini okuyanlar bu gerçeği çok iyi bilirler. İslâm tarihinde, *-eğer Hıristiyanlıktakinin tersine-* kanlı din savaşları yaşanmamışsa bu, *(Müslümanlığın değil),* yine İslâm'ın sayesinde olmuştur. Çünkü Müslümanlar arasında baş gösteren dinsel uzlaşmazlıklar, İslâm'ın öngördüğü tartışma yöntemiyle genelde sonuçlandırılmıştır. Müslümanların bir türlü yok edemediği İslâm'a ait büyük değerlerden biri de budur. Ancak sonuçlandırmanın her zaman çözüm anlamına gelmediğini burada vurgulamak gerekir.

İslâm'dan ayrı ve çok farklı dinsel yaklaşımlar yığını olarak tarihin akışı içinde örülüp peydahlanan ***«Müslümanlık»***, gittikçe İslâm'dan uzaklaşırken, bir zaman sonra önüne çıkacak çok sarp bir engelin oluşmasına da neden olmuştur. ***«Laiklik»*** adı altında ortaya çıkan bu çetin engel *(mü'minlerin değil)*, hiç kuşkusuz bizzat Müslümanların eseridir ve sorumluluğun büyük kısmı onlara aittir.

Bugün ***«dindar»*** Müslümanların şikayetçi oldukları laiklik, büyük ihtimalle, çok ilginç bir fenomen olarak, Kur'an-ı Kerim'de Bakara Suresi'nin 256'cı ayeti kerimesinde geçen; ***«dinde zorlama yok...»*** anlamındaki ***«Lâ ikrah»*** sözcüğünden alınmıştır. Eğer

bu tahmini doğrulayacak kanıtlar ortaya çıkarsa, Müslümanlar, *-İslâm da dahil-*, batılılar lehinde ne büyük değerler yitirdiklerini ilerde belki öğrenebileceklerdir.

Kur'an-ı Kerim'deki ***«lâ ikrah»*** ifadesinin, *-içerik ve kapsam bakımından-* elbette ki günümüzün laikliği ile hiçbir ilişkisi yoktur. Kaldı ki Batılılar, ***«laiklik»*** adı altındaki düşünceyi bu Kur'ânî kavramdan yola çıkarak ileri sürecek değillerdir. Fakat Müslümanlar, zamanla Kur'an-ı Kerim'den o kadar uzak düşmüşlerdir ki, ***«lâ ikrah»*** uyarısının tarih boyunca önemini anlamakta zorluk çekmiş ve bugün ***«laiklik»*** engeline takılmışlardır. Keza Müslümanlar Kur'an-ı Kerim'den o kadar habersiz duruma düşmüşlerdir ki laikliğin asla sağlamadığı ve hiçbir zaman sağlayamayacağı özgürlüğün ***«La ikrah»*** ile 1500 yıl önce temel bir yasa haline getirildiğini ifade edebilecek bilgilerden bile yoksun kalmışlardır.

«Müslümanlık» kavramı hakkında yoğunlaşırken, usul açısından ihmal edilemeyecek çok önemli bir nokta üzerinde durmak gerekir, o da şudur: Müslümanların çökmesine neden olan ve onları İslâm'dan, ilimden ve uygarlıktan bu derece uzaklaştırmış bulunan dinsel anlayışları ***«Müslümanlık»*** adı altında ele almak büyük olasılıkla yanlış anlamalara hatta sert tepkilere neden olacaktır. Bu sebeple Müslümanlık kelimesi yerine mistik din anlayışını ifade eden tabirler kullanmak daha yerinde olacaktır. Nitekim İslâm'ın, mistik inanış ve düşünce akımlarının etkisi altında zamanla ***«Müslümanlığa»*** dönüştüğünü söylemek çok yanlış olmaz. Bu noktayı biraz daha netleştirmek gerekirse Müslümanlığın ***mezhepçilik*** ve ***tarikatçılık*** olarak tutunduğunu ifade etmek mümkündür. Bu nedenledir ki Müslümanlığı irdeleyen bilim adamları onu **«Ordodoks»** ve **«Heterodoks»** diye iki gruba ayırarak incelemişlerdir.

İslâm'a her ne kadar mal edilse de anlayışta ve uygulamada birbirinden oldukça farklı birer kurum olarak varlık gösteren mistik ve mezhepçi akımları İslâm'la bağdaştırmak mümkün değildir. Ne var ki yüzyıllardır İslâm'la özdeşleştirilmiş olan Müslümanlığın, ondan çok farklı şeyler ifade ettiğini bugün insanlara anlatmak artık çok güçtür. Bu nedenle çağımızın araştırmacıları ve ilim adamları bile eserlerinde çoğu kez ***«İslâm»*** kelimesi yerine ***«Müslümanlık»*** kelimesini zorunlu olarak kullanmışlardır. Dolayısıyla bu farkı akademik dille ve net bir şekilde ortaya koymadan İslâm'ı, Müslümanlığı ve laikliği karşılaştırmak mümkün olamaz.

İslâm'ın yerine konan Müslümanlığın kelime olarak nereden geldiğini de aynı zamanda bu ilgiyle merak edenler bulunacaktır. Bir ipucu olarak bu sözcüğün, İran'daki kullanım şeklinden yola çıkılarak üretildiğni düşünmek mümkündür. Bilindiği üzere İranlılar, Müslüman kelimesini **«Moselman»** şeklinde telaffuz ederler. Bu da İslâm'ın Türklere İranlılar aracılığıyla geçtiğini gösteren önemli kanıtlardan sayılabilir.

Müslümanlığı İslâm'dan ayırt etmedeki önemli ölçülerden biri de şudur: Türklerdeki ***«Müslüman»*** ve İran'da kullanılan ***«Moselman»*** kelimeleri Kur'an-ı Kerim'in hiçbir yerinde geçmemektedir; Bu iki telaffuz şeklinin hiç biri, Kur'an-ı Kerim'de geçen ***«Muslim»*** kelimesinin ifade ettiği anlama da gelmez. İranlı ve Türk akademisyenlerin bu nokta üzerinde durmaktan son derece kaçınıyor olmaları büyük anlam taşımaktadır!

İslâm ve Müslümanlık için bilimsel birer tanım aradığımız zaman da yine aralarındaki uçurumu gösteren çok güçlü ölçülere rastlamaktayız. Örneğin Kur'an-ı kerim, geçerli din olarak *(Müslümanlığı ya da başka bir dini değil)*, yalnızca İslâm'ı göstermektedir. Al-i İmran Suresi'nin 19'uncu ayetini okuyanlar bu kesin hükmü açık şekilde

görebilirler. Keza Kur'ân-ı Kerim, aynı surenin 85'inci ayetinde; **«Kim İslâm'dan başka bir dine yönelecek olursa, onunki asla kabul edilmeyecektir»** şeklinde yine kesin bir hüküm ortaya koymaktadır. İlginçtir ki TC. Diyanet İşleri Başkanlığı, bu ayette geçen ***«İslâm»*** kelimesini, ***«İslâmiyet»*** şeklinde değiştirmiştir! Oysa Türkiye'de, son yıllarda gerçekleştirilen bilimsel çalışmalarda bu kullanımın yanlış olduğu ileri sürülmektedir. Örneğin ünlü araştırmacılardan ve saygın ilim adamlarından biri olan **Prof Dr. Ahmet Yaşar Ocak,** bu konudaki yanlış kullanımlara ilişkin olarak aynen şunları kaydetmektedir:

«İşte iyi bilmediğimiz bu Türkler ve İslâm konusunun, bilgisizlik ve ciddi bir tarih perspektifi yoksunluğu veya maksatlı hareket yüzünden Türkiye'de yarattığı, belki bazı ideolojik kesimler tarafından da özellikle manipüle edilen, henüz iyi algılanamamış birtakım meseleleri vardır. Bunların bir kısmı terminolojik alana da yansımakta, iyi anlaşılmadığı için, değişik kesimler tarafından çok farklı biçimlerde yorumlanması sebebiyle kargaşalara sebep olmaktadır.»

«Bunlardan –bu kitapta da sık kullanılan- bir grup, İslâm, İslâmiyet, Müslümanlık terimleridir. Türkiye'de yayımlanan pek çok araştırmada bunlar çoğu zaman birbiri yerine kullanılmakta, bu yüzden önemli bir fikrî karmaşa yaratılmaktadır. Oysa Türkçede kullandığımız bu terimlerin arasında çok belirgin ve önemli nüanslar vardır. Batı dillerinde bu üç kelime bir tek İslâm kelimesiyle karşılanır. Bir de "Müslüman" anlamında kullanılan Muslim veya Musulman kelimesi vardır. Fakat Türkçede özellikle bilimsel araştırmalar söz konusu olduğunda İslâm, İslâmiyet, Müslümanlık kelimeleri farklı şeyleri ifade ederler.»

«İslâm, doğrudan doğruya esasları Kur'ân-ı Kerime dayalı olup Rasûlullah (s) tarafından insanlığa bildirildiğine inanılan ilâhî mesajı belirleyen bir terimdir, ki bu bizzat Kur'ân'da da bu çerçevede kullanılmıştır. İslâm ilâhiyatı, bu teorik çerçeve üzerinde uğraşır. İslâmiyet ise, bu ilâhî mesajın Müslümanlar tarafından pratiğe geçirilmesi sonucu yaşanılan, kültürleşen biçimidir. Bu biçim, zamana, mekâna uyularak bu zaman ve mekân içindeki daha eski kültürel altyapıların etkisiyle değişik yorumlar, uygulamalar ve zihniyetler yaratır ki işte buna da Müslümanlık denir.»[328]

İslâm ile Müslümanlığın çok ayrı şeyler olduğunu ortaya koyan önemli bir kanıt da Kur'an-ı Kerim'de, ***«Ey iman edenler!»*** meâlinde ***«Ya eyyuhellezine amenû!»*** diye sık sık tekrarlanan bir hitap şeklidir. Bu hitap istisnasız hep **«mü'minlere»** yöneltilmiştir. Bunun aksine *(Müslümanlar şöyle dursun)* Kur'an-ı Kerim'de Muslimlere bile bir hitap bulunmamaktadır. Örneğin, **«Ey Muslimler»** meâlinde **«ya eyyuhellezine eslemû!»** diye bir hitap şekli, Kur'an-ı Kerim'de bir kere bile yer almamaktadır.

Tabiatıyla bu bilimsel analizleri anlayabilecek insan sayısı Türkiye'de son derece az olduğu için ***Müslümanlık*** ile ***İslâm*** arasındaki büyük farkı topluma anlatmak çok güçtür. Ancak, baştan başlayarak ilmikleri işte bu şekilde açmaya çalışırsak başkalaştırılan İslâm'ın Müslümanlık olarak günümüze kadar hem geçirdiği evrim süreçlerini daha açık biçimde izleme imkânını bulabiliriz; hem de Müslümanlığı, gerek İslâm'la gerekse laiklikle daha rahat karşılaştırabiliriz. Fakat ileride açıklanacağı üzere

[328] Bkz. **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**, Türkiye'de Tarihin Saptırılması Sürecinde Türk Sûfîliğine Bakışlar, s. 14-15. İletişim yy. 2. Baskı. İstanbul-1996.

mesele yine de sanıldığı kadar kolay değildir. Özellikle farklı Müslümanlık anlayışları arasındaki derin uçurumlar bu karşılaştırmayı oldukça zorlaştırmaktadır.

Bugünkü Müslümanlığı Kur'an'daki İslâm'la karşılaştıracak olursak bu iki kurumun gerçekten ayrı birer din olduğunu gözlemlemekte gecikmeyiz. Bununla birlikte Müslümanlığın, İslâm'dan ayrışmış ve az çok başka din ve felsefelerden beslenerek yapılanmış olduğunu da söyleyebiliriz. Şu var ki İslâm'a ait oldukları ile sürülen birçok tarikatta temel ilkeler, inanış ve ayinler -*kısmen değiştirilmiş olsa bile*- başka dinlerden alınmışlardır. İşte bu nokta, hem Müslümanlığın içinde yüzdüğü karmaşayı, hem de onu gerek İslâm'la, gerekse laiklikle karşılaştırırken ne kadar büyük sıkıntılarla yüz yüze gelinebileceğini göstermektedir.

Bütün mezhepleriyle ve tarikatlarıyla global olarak Müslümanlığı Kur'an'daki İslâm'la karşılaştırdığımızda –*yukarıda işaret edildiği üzere*- bu iki kurumun hem inanışta, hem uygulamada birbirinden tamamen iki ayrı şey olduklarını görürüz. Aralarındaki fark, benzer yanlarını örtebilecek kadar küçük değildir; onun için bu fark, Müslümanlığı İslâm'dan kesin biçimde ayırmaktadır. Müslümanlardan bir kısmının, kendilerini **«Müslim»**, ya da **«mü'min»** sanıp sayıyor olmaları bu sonucu değiştirmez. Çünkü Müslümanların büyük çoğunluğu bu önemli farkı anlayabilecek bilgi ve kültüre zaten sahip değildir.

Bu durum ise laikliğin İslâm'ı hedef almasında büyük rol oynamaktadır. Özellikle **Türkiye, Cezayir**, **Tunus**, **Irak,** ve **Afganistan** gibi ülkelerde daha yaygın olan Müslümanlık, İslâm için büyük risk oluşturmaktadır. Çünkü bu ülkelerdeki Laik kesimler, Müslümanlıktan daima İslâm'ı amaçlamışlardır. Onun için Özellikle Türkiye'de laikler, Müslümanlıkta veya Müslümanların söz ve davranışlarında kendilerince buldukları olumsuzlukları adeta kaçırılmaz fırsatlar bilerek daima İslâm'ı suçlamışlardır. Bunun en son örneği, ***«İslâmî Terör»*** adı altında yaptıkları suçlamadır. Laik kesimler bu konuda oldukça bilinçlidirler. Nitekim, ***«Müslüman Alemi»*** yerine ***«İslâm Alemi»*** demekten çoğu kez kaçınıyor olmalarına karşın, ***«İslâmî terör»*** yerine ***«Müslüman terörü»*** diye bir söylemi hiç kullanmamaktadırlar!

Bunun ise belki de ilk önemli nedeni şudur: hem laikler, hem de Müslümanlar geniş bir dünya kültüründen oldukça yoksundurlar. Bu iki kesime mensup insan yığınları genelde ***okur-yazar*** olmalarına karşın, *(bilimsel konularda)* **okur-anlar** oranı her iki kesimde de en iyimser tahminlerle yüzde ikiyi geçmez. Bu da çok yönlü ilmi gerçekleri onlara anlatmayı oldukça zorlaştırmaktadır. Üstelik bu ülkelerde yönetim, laik kesimlerin tekelinde bulunduğu için bu zümre, üstünlük kompleksinin etkisi altında eğitimli mü'min azınlığı muhatap kabul etmez. Aynı şey Müslümanlar için de söz konusudur. Onlar da çoğu zaman laiklerle işbirliği içinde bulunduklarından, ortakları ile birlikte *(laikler gibi doğrudan İslâm'a karşı olmasa bile)* mü'minlere karşı aynı duyguları taşırlar. Özellikle Türkiye'de, ırkçılık için birer dinsel stratejiler kaynağı haline getirilmiş bulunan ***Hanefizm***, ***Alevilik*** ve ***Nakşibendilik,*** bu ülkedeki Müslümanları mü'minlere karşı sertleştirmiştir. Kur'an'ın bütünlüğü ilkesine bağlı olan mü'minler bu ülkede bir yandan laiklerin hedefi haline gelirlerken, öbür yandan ortodoks hanfizmin, heterodoks Naşibendiliğin ve Aleviliğin kalabalık yandaşları tarafından baskı altında tutulmaktadırlar..

İslâm ile Müslümanlık kavramları arasındaki büyük farkı ortaya koyan bu çarpıcı tablo ışığında Müslümanlığı hem İslâm'la hem de laiklikle birkaç örnek eşliğinde karşılaştırmakta yarar vardır.

1) Müslümanlık, her şeyden önce tam anlamıyla aynen Hıristiyanlık gibi bir **tapınak ve mezarlık dinidir**. Dıştan göze çarpan bu özelliği ile Müslümanlık Türk laikliği ile çatışmamaktadır. Tam tersine onunla büyük ölçüde örtüşmektedir. Nitekim *(Alevisiyle, Sünnîsiyle, ortodoksu ile, heterodoksu ile)* Türk Müslümanlığının hemen bütün yandaş ve bağlıları ortak bir mistik din anlayışına sahiptirler. Buna laikler de dahildir. Türkiye'nin her yerinde yaygın bulunan babalar ve dedeler kültünün binlerce sembolü; Türbeler, sandukalar, anıt mezarlar, mumyalar, katafalklar, çelenkler, adak taşları, padişahlara ve *«Ulu Önderle»*'a ait özel eşyalar, bu *«kutsal»* yerlerde düzenlenen ayinler, saygı duruşları, cenaze alkışlamalar, festivaller, türbelerde kesilen kurbanlar, bağlanan çaputlar, sirke ile oruç bozmalar, ölü tanrıya yazılan dilekçeler, bu alanlarda kullanılan, tespihler, takkeler, sarıklar, okunan mevlitler, düzenlenen kortejler, semahlar, rabıtalar, hatm-i hacegânlar gibi zor sayılabilecek inanış biçimleri ve ritüeller Müslümanlığı ve onun paralelindeki laikliği İslâm'dan kalın bir duvarla ayırmaktadır. Bunların sadece küçük bir kısmı bile söz konusu edildiğinde İslâm ile Müslümanlık arasındaki bu duvarın ne kadar kalın olduğu gözler önüne serilmektedir.

Örneğin, ***Nakşibendi Tarikatı***'nın bütün ***«Âdâb ve erkânı»*** Budizm'den alınmıştır. 1350 yıllarından beri, Başta ***Reşahât*** adlı kitap olmak üzere birçok kaynaklarında bu tarikatın on bir ilkesine önemli vurgular yapılmaktadır. ***«Hûş derdem, nazar ber kadem, sefer de vatan, halvet der encümen, yâd kerd, bâz geşt, nigâh daşt, yâd dâşt, vuku-i zamân-î, vuku-i adedî, vuku-i kalbî»*** şeklinde sıralanan bu ilkelerin açıklamalarına bakıldığında, içerik bakımından **Patanjali**'ye ait ***Sutralar***'daki öğretilerin tıpatıp aynısı olduğu gözden kaçmamaktadır. Keza bu tarikatta sık periyotlarla düzenlenen ***«râbıta»,*** Budizm'deki yoga şekillerinden biridir. ***«Hatm-i Hacegân»*** adı altında düzenlenen toplu ayin de yine Budizm'in canlı motiflerini taşıyan bir ibadet biçimi olarak bu tarikatın ritüelleri arasında yer almaktadır. ***Kadirî, Cerrahî*** ve ***Rufaî*** tarikatlarının ayinleri sırasında bazı müritlerin vücutlarına şiş saplamaları, ateşte kızdırılmış demiri yalamaları, yine Budist rahipler tarafından uygulanan ***"pirobasi"*** *(pyrobatie)* ya da ***«Firewalking»*** örneklerinin aynısıdır. Hemen hepsi de uzun zaman vücudu meditasyon egzersizleriyle eğiterek fizyolojik konsantrasyonla -*trans halinde*- sergilenen olaydan başka şeyler değildir. Çeşitli amaçları olan bu ayin ve gösteriler, tarikatlara bağlı insanlar tarafından kesinlikle ibadet amacıyla uygulanmaktadır.

İslâm'da ise bu sayılanların hiç biri yoktur ve İslâm kanunlarında bunları işlemek ağır suçtur.

2) Müslümanlık ve laiklik için belli bir tanım bulmak mümkün değildir.

Halbuki Kur'an'ın bütünlüğü içinde İslâm'ı şöyle tanımlamak mümkündür: **İSLÂM, SON VAHYE DAYALI EVRENSEL BİR İNANIŞ, YAŞAM VE YÖNETİM BİÇİMİDİR.**

3) Türkiye'deki Müslümanlık ve Laiklik, milliyetçiliğe dayalı birer din olarak yapılandırılmışlardır. Büyük ihtimalle bu nedenledir ki Kur'an'daki İslâm, Türkiye'de **«Arap Dini»** olarak algılanmaktadır. Esasen bu anlayış eski bir geçmişe dayanır. Bu

yaklaşım hem Türk Sünnîliğinde hem de Alevilikte belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun çok güçlü kanıtları mevcuttur.

Örneğin **«Ali'siz Alevilik»** akımı bunu açık ve özet biçimde dile getirmektedir. Keza Alevilikte, İslâm'ın farz kıldığı Namaz, oruç, hac ve zekat gibi pek önemli emirlerin hesaba katılmıyor olması yine bu kanıtlardandır. Çünkü Aleviliğin mensupları, bunları Araplara özgü ibadetler olarak algılamışlardır. Bu nedenle onlar, Kur'an'ın içeriklerinden beğendiklerini Türkçe'ye çevirerek saz eşliğinde terennüm etmekle bir çeşit ibadet etmeye çalışırlar.

Benzer yaklaşımlar, başka formlar içinde ve başka söylemlerle Türk Sünnîliğinde de açığa vurulur. Bunun en bariz örneği İstiklal Marşında görülür. Bu marşın birçok satırlarında İslâm'a ait vurgular çok canlı bir şekilde milliyetçi amaçlarla kullanılmıştır. Bunlarla yüklü dizeler şöyledir:

«Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra **helâl**».
Hakkıdır hakka tapan milletimin istiklâl».
.....

«Benim **iman** dolu göğsüm gibi, serhaddim var».
«Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir **imanı** boğar,»
.....

«Doğacaktır sana va'dettiği günler **Hakk**'ın»
.....

«Sen **şehid** oğlusun, incitme yazıktır atanı»
.....

«Kim bu **cennet** vatanın uğruna olmaz ki fedâ?»
«**Şüheda** fışkıracak toprağı sıksan **şüheda**!»
«Canı, cânânı bütün varımı **alsın da Hüda**»
«**Etmesin**, tek vatanımdan beni dünyada cüda»

«Ruhumun **senden, İlâhî**, şudur ancak emeli:»
«Değmesin **mâbedimin göğsüne nâ-mahrem eli,**»
«**Bu ezanlar ki şahadetleri dinin temeli**»
«**Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli**»
.....

Laik olduğu ileri sürülen devletin milli marşında İslâm'a ait bu kadar söylemin yer alıyor olması çok ilginçtir! Bu ise Türk Müslümanlığı kapsamında, hiç tereddüt edilmeden dinin Millileştirildiği gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Devlet politikasında dinin milliyetçiliğe alet edildiğini kanıtlayan bu belge ve benzerleri Sünnî Müslümanları da bu konuda cesaretlendirmiştir. Örneğin, bir Nakşibendi Şeyhi olan **Ömer Öngüt**, bayrağı doğrudan bir iman ve İslâm konusu

olarak düşündüğü içindir ki aynen şu sözleri kullanmaktadır: *«Türk bayrağı hakkında paçavra diyen bir adama, siz Müslümandır diye nasıl bakabilirsiniz?»*.[329]

Bütün bu örneklerde açıkça görüldüğü üzere Müslümanlığın; *-İslâm ölçülerine sığmayan çok farklı ve çok aykırı unsurların bir araya getirilerek-* oluşturulduğunu görüyoruz. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Müslümanlık için belli bir tanım bulmak mümkün değildir, oysa İslâm Son Vahye dayalı, evrensel bir inanış, yaşam ve yönetim biçimidir.

2. **«Müslümanlık»** ve **«Müslüman»** kelimeleri **Kur'ân-ı Kerîm**'in hiçbir yerinde geçmemektedir. Oysa Kur'ân-ı Kerîm, **İslâm**'ın tek ve yegâne geçerli din olduğunu ilân etmektedir.

3. Müslümanlığın *(başta İslâm olmak üzere)* birçok dinden çeşitli kaynakları vardır. Onun için özellikle Türkiye'de tutunmuş olan ***dinsel-mistik*** anlayışlar, politeizme ve antropomorfizme açıktırlar. Bu nedenledir ki Türkiye'de Müslümanlar genelde herhangi bir **«haram»** fiil karşısında itirazlarını seslendirirlerken, *-İslâm'da en ağır suç olan-* Şirke karşı hemen hiçbir tepki göstermezler. Yıllardır yaşanan **«Türban sendromu»** bu gerçeği kanıtlayan en güçlü delillerdendir. Bilindiği üzere **«Türban mağdurları»** diye propaganda edilen çok kalabalık bir topluluk, Türkiye'de yıllarca *(ilk ve orta öğretim döneminde)* hemen her sabah okulların bahçesinde düzenlenen **«Milli Türk Dini»**'nin ayinlerine bilinçli olarak katılmış ve iki dinli yaşamak gibi dünyada belki eşi bulunmayan ilginç bir örnek teşkil etmişlerdir! İslâm'ın ise kaynağı Kitap ve Sünnettir. İslâm, şirk suçunu kesin biçimde mahkûm etmiş, üstelik onu **«pislik»** olarak nitelemiştir. (Bm. Kur'ân-ı Kerîm 9/28)

4. Müslümanlıkta, hemen her döneme ve her çevreye göre çeşitli ve çok sayıda ibadet ve dua biçimleri vardır. *(Cevşen, tefriciye, rabıta, hatm-i hacegân, mevlit, ölü için kırkıncı, elliikinci gece ve sene-i devriye duaları, çeşitli ilahiler, semahlar, şeb-i aruz ayinleri vb.).* İslâm ise bu gibi şeylere kapalı olduğu gibi, ibadet ve duayı kitap ve sünnetin koyduğu ilkelerle sınırlamış, aynı zamanda **«Tevkifiye»** sistemini getirerek dejenere olmayı kesinlikle önlemiştir.

5. Müslümanlık, milli bir din olmaya müsaittir, onun içindir ki **«Müslüman Ümmeti»** diye bir ümmet yoktur. İslâm ise evrenseldir ve kâinat dinidir. Onun için sayıları ne kadar az olursa olsun *(Hatta organize bir ümmet, gerçekte mevcut olmasa bile)* dünya mü'minlerini kucaklayan bir **«İslâm Ümmeti»** anlayışı vardır. Bununla birlikte, İslâm'da bütün mü'minler kardeştirler.

6. Müslümanlıkta çeşitli mezhepler ve tarikatlar vardır; bunlar aynı zamanda birbirleriyle çatışma halindedirler. Çünkü mezhepçiler ve tarikat cemaatleri arasında, her alanda büyük rekabet vardır. Onun için her cemaatin Şeyhi kendi cemaatine göre daha büyük velidir. Bazen bir cemaat, başka bir cemaati bidatçi, hatta kâfir olarak da niteleyebilmektedir. Nitekim bir Nakşibendî şeyhi olan **Ömer Öngüt**, Süleymancı

---

[329] Adı geçen şahıs, bu sözleri, ***«Süleymancıların İçyüzü»*** adı altında yayınladığı bir kitapta kullanmıştır. Bkz. Baskı 5 s.21

Nakşibendîleri açıkça kâfir diye suçlamıştır. Keza Türk Mezhepçiliğinde **Ebu Hanife** bütün mezhep imamlarından daha üstündür. Onun için **Ebu Hanife** ***«İmam-ı A'zam'dır»***. İslâm İse İçtihada çok büyük önem vermiştir. Bu nedenle mü'minler, **Ebu Hanife, Muhammed bin İdris, Ahmed bin Hambel, Malik bin Enes** ve bu şahsiyetlerin üstatlarını ve öğrencilerini ayırım yapmadan saygı ve rahmetle anarlar. Türk Müslümanlığının büyük çelişkilerinden biri de bu ünlü şahsiyetlerin Milyonlarca *«Müslüman Türk vatandaşı»* tarafından hâlâ tanınmıyor olmasıdır. Bu konuda alan araştırması ve anket yapmayı göze alabilenler hiç kuşkusuz çok ilginç sonuçlarla karşılaşacaklardır!

7. Özellikle Türk Müslümanlığında şekle çok önem verilmektedir. Ramazan aylarında Türkiye'de din adına Medyanın düzenlediği sofra ve yemek programları; cami, müze ve türbelerde yapılan röportajlar bu gerçeği kanıtlamaktadır. Bunların **«rating»** ve sömürü amaçlı olduğu zaten Türkiyeli birçok Müslüman tarafından bile ifade edilmektedir. İslâm ise bu tür eylem ve faaliyetlere tamamen kapalıdır. Bununla birlikte *(koyduğu ahlâk kuralları çerçevesinde)* doğal, abartısız ve mütevazı bir yaşam biçimini öğütler.

Bu belgesel tespitler, böylece Müslümanlık ile İslâm arasındaki kalın çizgiyi ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, hemen hiçbir ölçüye dayanmadığı için Türk Müslümanlığı laiklikle de büyük ölçüde bağdaşabilmektedir. Bu esnekliği övmek ve ödüllendirmek için çoğu kez ***«en iyi müslamanın Türkiye'de yaşadığı»*** ve ***«en iyi müslümanlık modelinin Türkiye'de uygulandığı»*** şeklinde ifadeler kullanılmaktadır. Bunlar doğru olsa gerektir. Fakat Müslümanlıktan eğer ***«İslâm»*** amaçlanıyorsa -*genelleme yaparak*- bunu, yukarıdaki belgesel gerçekler karşısında kanıtlamak mümkün değildir. Buna karşın Türkiye de dahil, mü'minler, birçok ülkede yaşamaktadırlar. Türkiye'de de elbette ki çok samimi, çok nitelikli, bilgili ve faziletli mü'minler vardır. Ancak şûraya dayanan, özgürlükçü ve adil İslâmi sistemin uygulandığı herhangi bir ülkeyi göstermek bugün için mümkün değildir.

Buraya kadar ***Müslümanlık*** ile ***İslâm***'ı özet olarak karşılaştırmak suretiyle belli düzeyde bir sonuç elde etmiş bulunuyoruz. Konunun yukarıda belirlenen metodolojisine uymak bakımından, bundan sonra Türkiye'yi yüz yıla yakın bir zamandır meşgul eden laiklik kavramı üzerinde durmamız gerekir.

Laiklik nedir?

Bu soruya yanıt bulmak, doğrusu kolay değildir. Çünkü hem Türkiye'deki kavram kargaşası ortamında bu kelimenin ne ifade ettiği şimdiye kadar ne anlaşılabilmiştir; ne de zaten laiklik kavramının henüz bir tanımı yapılmıştır. Bu nedenle laikliğin lehinde de aleyhinde de bugüne kadar konuşmuş olanlar çok büyük sorumluluk yüklenmişlerdir. Dolayısıyla bu çalışmada, Laikliği ancak sanal bir düşünce olarak ele almak mümkün olabilecektir.

«Lâiklik» Fransızca bir sözcük... Türkiye'de bu sözcüğün ne anlama geldiğini, Anayasa'ya kabul oyu veren milyonlarca insan dahi bilmiyor. Üstelik bunların arasında sosyologlar, tarihçiler, politikacılar, hatta akademisyenler bile vardır! Bu çelişki nasıl örtbas edilebiliyor, ya da nasıl açıklanabiliyor, ayrı bir çelişki; Ancak laikliğin ne anlama geldiğini, devleti yönetenler de bilmiyor. Bunun en canlı kanıtı Anayasadır. Çünkü Anayasa'da bile bu kavramın tanımı yoktur! Nitekim bir profesör bu durumdan

yakınır gibi mevcut açığı kapatmaya çabalıyor ve diyor ki: *«Türkiye'de sık sık, "laikliğin anayasada tanımı yok" diye şikâyetler duyarız. Bu şikâyeti özellikle Lâiklikten rahatsız olanlar dile getirirler. Aslında vardır. Lâiklik halkın egemenliğini dile getirmesi olduğuna göre, "Egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur" ilkesi, laikliğin en açık ve en anlamlı tanımıdır.»*[330] Görüldüğü üzere Profesör kıvranıyor ve laikliğin tanımını Anayasanın içinde bir türlü bulamıyor. Üstelik -*çekinmeden*- laikliği *«ulusun egemenliği»* diye gerçek dışı bir yorumla tanımlamaya çalışıyor.

Eskiden beri inatla hep tersinden işlenerek artık bir kördüğüm haline getirilmiş olan ***«Lâiklik»*** meselesi, bugün sadece devlet-toplum uzlaşmazlığının konusu olmakla sınırlı değil, aynı zamanda toplumdaki karşıt kamplar arasında da tehlikeli bir çatışma konusudur. Bunun en somut kanıtı da, ***Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı*** tarafından Temmuz 1998'de **Abant**'ta düzenlenen ***«İslâm ve Lâiklik»*** konulu sempozyumda yaşananlardır. Bu sempozyumun sonuç bildirisini ***«Hıristiyan Demokratik Bildiri»*** olarak niteleyen Akademisyen **Hüseyin Hatemi,** izlenimlerini şu sözlerle ifade ediyor:

«Türkiye'nin temel meselelerinden soyut bir bildiri oldu. Türkiye'nin meselelerinden açıkça bahsedilmedi. Şikâyet edilen meselelere dair bir metin ortaya çıkmadı.»

Görüldüğü üzere Lâiklik yüzünden Türkiye'de karşıt kamplar arasında yıllardır polemikler, dargınlıklar ve çatışmalar sürüp gidiyor. Laikçilerin ***"İslâmcı"*** diye alaya aldığı bir grup Sünnî okur yazar, laikliğin öteden beri din düşmanlığı şeklinde algılandığını ve uygulandığını ileri sürmektedirler. Bu görüş doğru olmasa gerektir. Daha doğrusu bu tespit, kavram kargaşasından kaynaklanan bir yanlışlık, ya da bir bilgi eksikliği sonucudur. Çünkü bu görüş bir genellemedir ve Türkiye'deki laik anlayışın, sanki bütün dinleri hedef aldığı anlamına gelmektedir. Oysa gerçekte laikliğin kendisi zaten bir din olarak algılanmıştır ve İslâm'dan başka hiç bir dini hedef almamaktadır. Lâikçi egemen azınlık, işte bu gerçeği gizlemek içindir ki sürekli olarak seküler bir elit görünümü içinde topluma gözükmeye kendini zorlamaktadır. Oysa lâikçiliğin sekülerleşme ile hiçbir ilişkisi yoktur. Tam tersine, bu ülkede kenetlenmiş batıcı elitlerin irrasyonel davranış kalıpları içinde topluma dayattıkları dinsel bir anlayış biçimidir. Eğer içyüzünü kısaca deşifre etmek gerekirse denebilir ki bu anlayış, temelde 5816 sayılı yasa ile icad edilmiş olan ***Teokratik Milli Türk Dini***'nin[331] felsefesini oluşturmaktadır. Üstelik Lâiklik sayesinde bütün tarikatlar bile (30. 11 .1925/677 sayılı yasaya rağmen) gayet özgür bir şekilde varlıklarını sürdürmektedirler!

Şu halde Lâiklik Türkiye'de genel bir din düşmanlığı şeklinde değil, fakat sırf ***İslâm Düşmanlığı*** olarak düşünülmüş ve şimdiye kadar hep bu doğrultuda hareket edilmiştir. Tuhaftır ki *(yukarıda değinildiği gibi)* Anayasa dahil, devlet belgeleri içinde Laikliğin herhangi bir tanımı bulunmamaktadır! Çünkü temelde Lâiklik hayâlî bir kavramdır. Dolayısıyla bu düşüncenin hayata geçirilmesi ve uygulanabilir olması da olanaksızdır. Buna rağmen resmi ideolojinin fanatik savunucuları, Lâiklik adı altında bir İslâm düşmanlığı rolünü üstlenmiş, açıklaması mümkün olmayan bir çelişkiler sarmalı içinde bocalamışlardır. Laikçi çevrelerin zaman zaman Sünnîlerin şahsında İslâm'a ve Müslümanlara karşı giriştiği fiilî durumlar, aslında laikliğin savunması olarak

---

[330]. Toktamış Ateş, Lâiklik s. 69. Ümit Yayıncılık 3. Baskı Ankara-1994.

[331] Bk. Mehmet Ali Ağakay, Türkçe Sözlük, (din Maddesi), sayfa 204. İkinci baskı, Ankara-1955; Ayrıca bk. Türkçe Sözlük. TDK. Cilt III-I, Din Maddesi s. 153. Cumhuriyet Basımevi İstanbul-1945

nitelenemez. Çünkü laikliğin hayata geçirilmesi zaten mümkün değildir ki ona karşı bir tavır koymak ya da onu savunmak mümkün olabilsin! Bu hareketler olsa olsa, İslâm'dan ve Müslümanlardan putçuluğa bir zarar gelebilir kaygısının panik şeklinde ortaya çıkan paranoid sonuçlarıdır.

Bu hayâlî Lâiklik düşüncesi «TC»'nin hiç bir zaman içinden çıkamayacağı kalıcı bir sorundur. Bu kavram ve ona Türkiye'de amaçlı olarak yüklenmiş bulunan tüm anlamlar, bilimsel, akılcı ve etik yöntemlerle, Müslimlerin de muhatap kabul edileceği forumlarda tartışılmadığı ve bilimin ön gördüğü ölçülerde sonuca bağlanmadığı sürece sorun çözümlenemez. Hatta, Müslim azınlığın yanı sıra aynı zamanda Müslüman çoğunluğa karşı bir dayatma ve vicdan baskısı olarak eğer laikçilik hamleleri sürdürülecek olursa bedelinin, yakın gelecekte çok ağır ödeneceği olasılığı da vardır! Çünkü dünyada Lâiklik adı altında başarıya ulaşmış bir İslâm düşmanlığı hareketini örnek göstermek mümkün değildir. Ne ***Mısır***'da, ne ***Suriye***'de, Ne ***Cezayir***'de, ne de ***Bangladeş***'te bu tür eylemler başarıya ulaşamamıştır. Tam tersine, ***"devlet terörü"*** olarak damgalanmıştır.

Üstelik Türkiye'de lâiklik, resmi ideolojinin formülleriyle idealize edilmiş ve dinsel fantezilerle salt bir din felsefesi olarak tasarımlanmıştır. Lâikliğin, özellikle -*Kemalizm perdesi altında gizlenen*- ***«Teokratik Milli Türk Dini»***'nin alt yapısı olarak bu tasarımda göze çarpıyor olması dikkat çekicidir. Bu da lâikliğin bu yeni dinde stratejik bir anlam taşıdığını göstermektedir. Nitekim dikkat edilirse lâiklik ile resmi ideoloji'nin topluma dayattığı ***«kadavra tanrı»*** anlayışı arasında çok sıkı bir ilgi vardır. Açıkça söylemek gerekir ki -*her ne anlama geliyorsa*- işte bu lâiklik sayesinde ancak ***«Teokratik Milli Türk Dini»*** ayakta kalabilmektedir. Bu gerçek ise lâikçilerin yeni dini koruyabilmek ve onu *(özellikle* ***"din"*** *tabirini asla kullanmadan)* yaşatabilmek için ne kadar çaba harcadıklarını ve ne kadar büyük bir sıkıntı içinde olduklarını gözler önüne sermektedir! Sonuç olarak *(vicdan özgürlüğü ve dinde tarafsızlık şöyle dursun)*, bütün bu örtbas edilmeye çalışılan gerçekler Türkiye'de lâikliğin tam anlamıyla pragmatik bir dinsel uygulama olduğunu çarpıcı bir şekilde kanıtlamaktadır. Sekülerleşme iddiaları ise resmi ideolojinin dayandığı otorite ve hegemonyayı İslâm'a karşı kullanma bahanesinden başka bir şey değildir. Kaba kuvvetin meşrulaştırılmasında bu bahane spekülatif olarak hep işlenmiş ve *(****"lâiklik"*** *ya da lâikçilik bu ülkede son nefesini verinceye kadar)* işlenecektir. Ancak Türkiye'deki hayâlî laikliğin, hiç bir zaman hayâlden öte bir anlam ifade edemeyeceği, bu ad altında sürdürülen İslâm düşmanlığının ise daima en şiddetli biçimde geri tepeceği de açıktır. Nitekim bu yüzden günümüze dek hep şiddet üretmiş olan sistemin şimdiden tamamen tıkanmış olduğu gerçeği bunu kanıtlamaktadır.

Eğer Fransa'da uygulanan Lâiklik örneğinin amaçlandığı ileri sürülüyor ve Lâiklik savunması bu temele oturtulmak isteniyorsa, burada bir bilgisizlik ve dolayısıyla bir mantık kaosu vardır. Çünkü Fransa'da **"din"** diye nitelenebilecek sosyolojik bir olgu artık hemen hemen yoktur. Tersine, Çarpıtıldıktan sonra bile ileri derecede yozlaştırılmış olan Hristiyanlık, günümüzde salt yaşlı Fransızlar tarafından sadece nostalji olarak duyumsanmaktadır. Bazı sembolleri de *(din değil)* artık gelenek ve kültür olarak sürmektedir. Halkın çoğu ise ***pozitivist*** ve ***pagandır***. Bu ülkede insan ilişkileri, daha çok seküler etik ölçülere dayanır. Ayrıca ***"Din"*** terimi, bütün Hristiyanlık dünyasında ***"religion"***'dur. Yani mistik inanıştır; tapınak dışındaki yaşamla ilişkisi yoktur. Oysa Türkiye'de ahlâk kurallarını belirleyen ölçüler ve kaynaklar son derece farklıdır. Örneğin, Sünnîler bir yana, Aleviler, *(hatta dine*

kayıtsız) "Roman vatandaşlar" bile Laik Devlet nikâhı ile hiç bir zaman ikna olamamış, daima, ayrıca bir dinî nikâh kıydırma ihtiyacını duymuşlardır. Keza Sünnîler, gerek Mecliste, gerekse mahkemeler ve noterlikler gibi resmi yerlerde, hatta bazı önemli mezuniyet dönemlerinin sonunda ***"formalite icabı"*** yaptıkları yeminlere, yemin diye hiç bir zaman inanmadıklarını özel sohbetlerinde sık sık dile getirmişlerdir! Bu nedenledir ki bir yandan İslâm'ı çarpıtmak için, diğer yandan modernist tarikatçılara şirin gözükmek amacıyla laikliği spekülatif olarak kullanan odaklarca ***"kültürel etkinlikler"*** adı altında düzenlenen folklorik ***"Şeb-i Arûs"*** âyinleriyle bazı panteist tasavvufçular için yapılan anma törenleri, koyu Sünnî yığınlar tarafından daima kuşku, hatta çok kere nefret ve tiksinti ile izlenmiştir.

Tarikatçıları da kapsayan İlmihalci Hanefistleri çatlatmak için laikçiler tarafından yıllardır camilere taşınan çelenkler ve özellikle son zamanlarda sosyete cenazelerinin alkışlar arasında camilerden kaldırılması, bu sinsi komplolarla İslâm'ı deforme etmeyi amaçlayan odakların İslâm'a ait en kutsal yerlere nasıl sokulabildiklerini, işi nerelere vardırmak istediklerini ve Laik Devlete bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da bütün bunlara nasıl seyirci kaldığını açıkça göstermektedir!

Türkiye'de bütün bu ***tiyatral-dinsel*** sahnelerin yanı sıra Sünnîlere ait sektörleri ***«İslâmî sermaye»*** ve ***«Yeşil sermaye»*** diye kara listeye alma cesaretini gösterenler, böylece laikliği genel bir din düşmanlığı değil, fakat koyu bir İslâm düşmanlığı şeklinde anladıklarını çok açık biçimde ortaya koymuşlardır. Sünnîlerden hiç bir zaman çekinmeyen, hatta onları her fırsatta sömüren, kullanan ve aşağılayan laikçilerin ***«İslâmî sermaye»*** fobisiyle bu kesimi ciddiye aldığını düşünmek güçtür. Onun için bu tavırla aslında Lâiklikten yola çıkarak bir ***İslâm düşmanlığı*** gösterisi ortaya konmuştur.

Laikçilerin hayâlî Lâiklik kompleksi ile icat ettikleri bir söylem de ***«Siyasal İslâm»***'dır. Oysa İslâm'ın, örneğin, Siyasal İslâm, Sosyal İslâm, Ekonomik İslâm, kültürel İslâm diye bölük pöçük şekilleri yoktur. ***İslâm, bütün kâinâtı kucaklayan çağlar üstü evrensel bir inanç sistemi, aynı zamanda bir yönetim ve yaşam biçimidir. İslâm, siyasal, sosyal, hukuksal, ekonomik, kültürel, ahlâkî ve rûhânî cepheleriyle birbirini tamamlayan Kur'ânî bir sistemdir. Bir tek kuralı bile yürürlükten kaldırıldığı taktirde diğerlerinin de otomatik olarak kaldırılmış sayılacağı bir bütünlüğe sahiptir.***

Laikçiler, işte bu gerçek anlamdaki İslâm'dan korktukları için din düşmanlığı değil, aslında ***İslâm düşmanlığı*** yapmakta; Kur'an'daki İslâm'ın içini boşaltarak, -*bilinçsiz Sünnî-Hanefis yığınların da kabullenebileceği*- değişik İslâm tasarımlarını zaman zaman ortaya koymakta ve ona çeşit çeşit adlar takmayı denemektedirler. Ayrıca kendileri dinci oldukları halde, Müslümanları dincilikle suçlamaktadırlar**. Dincilik,** -*kısa bir tanımla*-; ***dinin sadece ibadetlere ilişkin emirlerini, samimiyetten yoksun, çıkar uğruna, dalkavukça ve sırf şekilden ibaret olarak dışa vurmak ve başkalarını da buna zorlamaktır.*** Bu tanıma göre laikçilere bakıldığında onların, kendi dinlerini yaşarken ne kadar şekilci, ne kadar duygusal, ne kadar taklitçi, abartıcı, bağnaz ve kompleksli olduklarını görmek mümkündür. Üstelik başkalarına da dayattıkları bu dinin pek işe yaramayacağını da *(gizli ve içsel bir hesaplaşma ile)* çok iyi anladıkları için aynen Ortodoks Sünnîler, tarikatçılar ve Aleviler gibi onlar da kimlik kartlarına ***"İslâm"*** kelimesinin laik devlet tarafından yazdırılmasına vaktiyle hiç itiraz etmediler. Burada gözden kaçırılmaması gereken en ilginç nokta şudur: İslâm o kadar yüce, o kadar büyük, o kadar muhteşem, o kadar görkemli ve o kadar göz kamaştırıcıdır ki O'na

savaş bayrağı açmış olan ***antropomorfist-animist*** dinci laikler bile O'nun kanatları altına sığınmaktan kendilerini alamamaktadırlar!!!!

Lâiklik, gerçekten **Türkiye**'nin son derece önemli bir sorunudur; adeta yumuşak karnıdır. Onun için bu ilgiyle laikliği burada ciddi bir bilimsel incelemeye konu yapmak gerekir. Böylece duygusal eleştirilerin dışında kalınarak hem olası bir çözüm için gereken ortamın oluşmasına katkıda bulunulabilir, hem de hiç değilse laikliğin akıl ve ilim terazisinde ne olup olmadığı kısaca ortaya çıkarılabilir. Bu sayede günümüz **Türkiye**'sini derinden meşgul eden bu sorunun nasıl ele alındığı ve ne gibi sonuçlar doğurduğu da açıklığa kavuşturulabilir. Bu konuda ilk saptanabilecek gerçekler şunlardır:

Gerek laikçiler, gerekse karşıtları olan Ortodoks Müslümanlar, Lâiklik kavramını ön yargısız ve objektif olarak ele almamışlardır. Tam tersine laikçiler bu düşünceyi nasıl tanımlamak istemiş olurlarsa olsunlar, onu daima hem Müslümanları, hem de Müslimleri ezme aracı olarak kullanmışlardır. Ancak **Türkiye**'de Müslimler henüz muhatap kabul edilebilecek yeterli sayıya ulaşamadıkları için, tabiatıyla Laikçiler daima bu konuda Müslümanlara yüklenmiş, onları, ***"antilaik"***, ya da Lâiklik düşmanı olarak suçlamışlardır. Bir benzetme yapmak gerekirse Müslümanlar ve Muslimler Lâiklik dininde **kâfir** sayılmışlardır! Ortodoks Müslümanlar da laikliği genel bir din düşmanlığı olarak görme hatasına düşmüş, bu yüzden de *(istememiş olsalar bile)* sanki bütün dindarları savunmak gibi ilginç bir pozisyonda kalmışlardır.

İşte bu iki karşıt kamp arasındaki çatışmanın özü budur. Şu halde özetle diyebiliriz ki Lâiklik **Türkiye**'de hiç bir zaman bilimsel bir inceleme ve tartışma konusu olmamıştır. Bu da **Türkiye** Toplumu açısından büyük bir talihsizliktir. Ancak laikliğin, bunca kavgalara rağmen şimdiye kadar *–Müslümanların da katılımıyla-* bir kez olsun milletlerarası bir forumda ve bilimsel ölçülerde **Türkiye**'de tartışılmamış olması, tüm kesimleriyle bu toplumun ilimden, *-dolayısıyla bir ilim dini olan İslâm'dan-* ne kadar uzak olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir! Kendini bir topluluk olarak deklare etme hak ve özgürlüğünü henüz elde edememiş bulunan Müslim azınlığın, tabiatıyla bu toplumun organik bir kesimi sayılamayacağını da bu ilgiyle vurgulamak doğru olur.

Sonuç olarak şunu kaydetmekte yarar vardır ki; laikliğin bir kaos, bir kavga ve fitne konusu olmaktan çıkarılması için eğer günün birinde bir çalışma başlatılırsa bunun ön koşulu, herhalde akla gelebilecek tüm ayrıntıların ciddiyetle ve bilimsel kriterlerle tartışılmasıdır. Böyle bir tartışmanın ise tüm esprileri, büyük olasılıkla şu beş önemli soruya bulunabilecek kesin ve bilimsel yanıtlarda saklıdır:

1. Lâiklik, din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılması mıdır; bu iki şey, gerçekten birbirinden ayrılabilir mi; **Türkiye** bunu şimdiye kadar ne derece gerçekleştirebilmiştir; bunun yüzde yüz gerçekleştirilmesi mümkün müdür; dünya üzerinde bunu başarabilmiş bir tek ülke bile var mıdır?

2. Özellikle, bir yaşam ve yönetim biçimi olan İslâm gibi evrensel yasalara dayalı bir dinin kuşatıcı atmosferinden eğer laik devletin bizzat kendisi bile *–bütün çabalara rağmen-* dışarı çıkamıyorsa, din ile devleti birbirinden ayırmak nasıl mümkün olabilecektir?!!!

3. Lâiklik salt bir hoşgörü müdür; hoşgörünün, dinle ya da devletle doğrudan ne ilgisi vardır; bir ülkede hoşgörü ortamını oluşturmak için mutlaka dini devletten ayırmanın zorunlu olduğunu gösteren bilimsel bir ölçüt var mıdır?

4. Lâiklik, tüm dinler ve inanışlar karşısında tam bir tarafsızlık mıdır; toplumda iki kesimin inanışları çatışıyorsa, daha doğrusu bir kesimin inanışları, başka bir kesimin inanışlarını aşağılama anlamını taşıyorsa bu sorun Lâiklikle nasıl çözümlenebilir? Ayrıca hayatta insanın herhangi bir düşünceye, bir inanışa, bir tutum ve davranışa karşı tarafsız kalması mümkün müdür?

5. Lâiklik dinsizlik midir; devleti yönetenlerin:

a) Sırf dinsiz;
b) Tamamen dindar;
c) Dinder dinsiz karışık olmaları gibi farklı durumlarda sözde laik devlet, politikası ve kurumlarıyla; dindar, dinsiz, ya da kararsız vatandaşa karşı nasıl bir tutum izleyebilir; eşitliği nasıl sağlayabilir?

6. Lâiklik salt bir din düşmanlığı mıdır; bunun içinde bütün dinler var mıdır, yoksa sırf ***İslâm düşmanlığından mı ibarettir***? Eğer dinsizlik şemsiyesi altında bir toplumu birleştirmek amaçlanıyorsa bu hedef, din düşmanlığı, ya da sırf ***İslâm düşmanlığı*** ile gerçekleştirilebilir mi? Örneğin, yakın geçmişte Arnavutluk Diktatörü, **Enver Hoca**, herkesin nefesine kadar tüm davranışlarını kontrol altında tutabildiği üç buçuk milyonluk ülkesinde bile bunu başaramadığına göre, seksenbeş milyonluk bir toplumu -*zaman içinde bile olsa*- dinsizleştirmek nasıl mümkün olabilir?

Ayrıca, eğer Lâiklik din düşmanlığı demek ise, kadavra putçuluğu da bir din olmasına rağmen **Türkiye**'de bu dine tanınan ayrıcalık nasıl açıklanabilir? Yoksa Lâiklik bu beş alternatifin, ya da birkaçının sentezi anlamında mıdır?

Türkiye'de şimdiye kadar bu sorulara yanıt oluşturabilecek bir Lâiklik açıklaması yapılmamıştır. Bunun herhangi bir arayışı da kanıtlanmamıştır. Dolayısıyla laikliği savunanların en azından iyi niyetli olmadıkları sonucu bu analizlerden kesin ve açık şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu ise, **Türkiye**'de vicdan özgürlüğünün, egemen laikçi azınlık tarafından özellikle Müslümanlar aleyhinde son derece sınırlı tutulduğunu kanıtlamakta ve laikliğin, kesin bir ***İslâm düşmanlığı*** anlamına geldiğini göstermektedir.

Peki, durum bu olunca, Türkiye'nin bir İslâm Devleti niteliğine sahip bulunduğunu söylemek acaba doğru olur mu? Çünkü öteden beri birçok kimse, bilerek ya da bilmeyerek Türkiye'yi böyle tanımlamaktadır. Acaba bu bir duygusallığın mı, bilgisizliğin mi, mantık bozukluğunun mu, kavram kargaşasının mı bir sonucudur; yoksa zihinleri karıştırmak suretiyle, taşların bir an önce yerine oturtulmasından rahatsız olup zaman kazanmak isteyen bir çevrenin yaydığı asılsız propagandalardan biri midir? Şimdi de bu soruları aydınlatabilecek bir yanıt aramak gerekiyor.

***

Türkiye'de Tevhidî Hareket ve Seyri

«Tevhid» kavramı, bugünün Türkiye'sinde eskiye göre daha sık kullanılmaktadır. ***«Tevhidî Hareket»*** ise -*siyasal bir oluşumu çağrıştırdığı için*- çok yönlü olarak tartışılmaktadır.

Aslında ***«Tevhid»*** kavramı, -*Türklerin «İslâm'la tanıştıkları» tarihten bugüne kadar*- ilk kez bu derece öne çıkmış bulunuyor. Bu nedenle toplumun, muhtemelen yüzde biri oranındaki bir kitle ancak günümüzde ***tevhid*** sözcüğünü duymuş olabilir. Bu ise şüphesiz çok ilginç ve önemli bir gelişmedir. Çünkü İslâm'la ta 700'lerin başında tanışmış olmalarına rağmen, o tarihten bugüne kadar ***(tevhid*** *kavramı)*, Türk muhitlerinde sadece medrese duvarları arasında işlendi. Toplumun tabanı ise bu uzun süre içerisinde ***tevhid*** kelimesini çok nadir hallerde duydu. Bu sözcük, yüzyıllar boyu ancak camilerde ve ***«Kelime-i tevhid»*** cümlesi içinde telaffuz edildi.

Hatırlatmak gerekir ki *–neredeyse bin yıldır gecikmiş bulunan*- bu algı, ***İslâm***'ın Türkler arasında öteden beri ***«Müslümanlık»*** olarak yapılanmış olmasıyla ilişkilidir. Ancak yine önemle hatırlatmak gerekir ki ***İslâm*** ile ***Müslümanlık*** çok ayrı şeylerdir. Bu gerçeğin ancak son yıllarda anlaşılması ve tartışmaya açılması ise bugüne kadar doğurmuş olduğu sonuçları hiçbir şekilde artık değiştirmeyecek ve değiştiremeyecektir.

Tevhidle ilgili olarak -*Türkiye kültüründe*- bundan sonra da hemen hemen değişmeyecek veya zor değişebilecek çok şey vardır. Bunların başında; Müslüman Türkiyelilerin tevhid kavramını -*Kur'an ve Sünnet çerçevesinde*- kolay kolay anlamak istemeyecekleri noktası gelmektedir. Nitekim Türkiye'deki ***tevhidî harekete karşı*** çeşitli şiddette ve farklı doğrultularda tepkiler beklenebilir.

Örneğin; Muvahhidler[332] -*başta, kalıcı bir dünya barışı olmak üzere, insanın mutlu ve saygın yaşayabilmesi için muhtaç olduğu her şeyi ve gerekli ortamı sağlayacak*- evrensel bir hayat rejiminin ancak ***tevhid temeli üzerinde*** kurulabileceğine inanmaktadırlar. Müslümanlar ise buna -*kendi tarihlerinde*- hiçbir zaman inanmamış, bundan sonra da -*büyük ihtimalle*- inanmamakta direneceklerdir.

Burada önemle vurgulanması gereken bir nokta vardır; ***İslâm*** ile ***«Müslümanlık»*** kavramları arasındaki farkı mümkün olduğunca anlayabilmek için, bilhassa yukarıdaki satırlarda özetlenen: -*Mü'min ile Müslüman kişi arasındaki*- temel anlayış farkı üzerinde dikkatle yoğunlaşmak gerekir.

Tevhid sözcüğüne gelince bu kavram, sadece ***«Allah vardır ve birdir»*** demekten ibaret değildir. Bununla birlikte, -*eşi, benzeri, ortağı ve hiçbir eksiği bulunmayan, tapılmaya tek başına layık ve başına buyruk; kâinatın yegâne yaratıcısı ve yönlendiricisi olan*-

---

[332] Muvahhid: Allah Tealâ'yı birleyen, O'nun birliğine içtenlikle ve şaibesiz olarak inanan -*aynı zamanda bu inanışa uygun olarak hayatını düzenleyen*- mü'min demektir. Muvahid-mü'min ile Müslüman kişi arasında oldukça önemli inanış ve davranış farkları vardır. Türkiye toplumunun sosyolojisini, kültürünü, özellikle İslâm'a bakış açısını ve bu dini ne kadar tanıdığını kavrayabilmek için İslâm ile «Müslümanlık» arasındaki uçurumun farkında olmak kadar, Muvahhid (yani mü'min) ile Müslüman kişiliği birbirinden ayıran inanış farklarını ve davranış biçimlerini de bilmek, bir o kadar önem taşır.

Muvahhid-mü'minler, Türkiye'de tevhid hareketini başlatan küçük bir topluluktur. Çok yeni bir gelişme sayılan; *Kur'an'ın tanımladığı İslâm'ın Türkiye'de farkına varılması olayı*, muvahhidlerin başarısıdır. Türkler ve yönettikleri topluluklar tarafından Yüzyıllar boyu birbirine karıştırılan İslâm ile Müslümanlık kavramları, -*bundan böyle*- mü'minler sayesinde artık birbirinden ayırt edilebilecektir. Ancak bu başarı muvahhidler için büyük tehlikeleri davet etmiştir! Nitekim bu iki kavram, Ümmetin icmaı ile ilmî manada tanımlanmadan acele ederek genel bir tekfire yeltenebilecek kimseler, hem kendileri için, hem de Muvahhidler topluluğu için büyük sorunlara kapı aralayacaklardır! Türkiye'de Tevhid hareketinin seyrini ilâhî kader belirleyecektir.

Allah'a ve Onun birliğine, -*spekülatif yorumlarla ortak koşmadan*- içtenlikle inanmaktır. İşte vicdanda gerçekleşen bu köklü kabul ve doyum haline ***«İMAN»*** denir.

Bu anlamıyla ***tevhid***; insanoğlunu -*rüşt yaşından bile çok önce*- meşgul edebilen ve ona ilk görevini hatırlatan evrensel bir inanç sisteminin hem sembolüdür, hem de kişinin, -*ömrü boyunca sergilemek zorunda olduğu*- en doğal ve en insancıl davranış biçimlerini belirleyen hayat rejiminin temel taşıdır.[333]

***

Türkiye toplumunun yakın geçmişte çözülme sürecine girerek karşıt kamplara bölünmesi, yaklaşık on yıl öncesine kadar –*daha çok*- ***etnik***, ***mistik*** ve ***ideolojik*** nedenlere bağlanabilirdi. Ancak -*evrensel bir mahiyet taşıyan, bu yüzden inanç ve düşünceyi diyalektik boyutlarda etkilemeye başlayan*- yeni bir konu daha -*son yıllarda*- bu nedenlere katılmış ve kendini topluma dayatmış bulunmaktadır ki buna ***«Tevhid problematiği»*** adını verebiliriz. Ne var ki Türkiye'de -*azımsanmaması gereken*- ***politeist-Müslüman*** kalabalığın[334], -*ilk kez yüz yüze geldiği*- bu sorunu -*bilimsel bir kavrayış gücüyle*- algılamaya hazır olduğunu söylemek gerçeği yansıtmayacaktır. Onun için bu konu, son yıllarda çözümsüz tartışmalara neden olmuş, hatta tehlikeli gelişmelere yol açacak bir mesele haline gelmiştir.

Vurgulamak gerekir ki; -*bu yüzden yakın gelecekte muhtemelen patlak verecek eylemleri ve yıkıcı sonuçlarını mümkün olduğunca önlemek bakımından*- toplumun özellikle ***«aydın»*** diye nitelenen (?) kesimi, bu kavram hakkında –*yeterli düzeyde*- bilimsel donanıma kavuşmak zorundadır! Bu konuda olabilecek gecikmeler, şimdiden tahmin edilemeyecek sosyal patlamalara ve ağır yıkımlara yol açabilir.

Bunun nedeni çok açıktır; her şeyden önce Türkiye'nin tarihi serüveni, jeopolitik konumu -*şaibeli bir din anlayışı olan*- ***Müslümanlık***, ve ***«İslâm Dünyası»***'nın bu

---

[333] «Kişinin, -*ömrü boyunca sergilemek zorunda olduğu*- en doğal ve en insancıl davranış biçimlerini belirleyen hayat rejimi»inden amaç: üç ana kategoride özetlenebilen evrensel İslâm yasalarıdır.

Bunlardan birincisi: Allah-Kul ilişkisini düzenleyen «İbadet Fıkhı»'dır.

İkincisi: insan ilişkilerini düzenleyen «Muâmelât» yasalarıdır.

Üçüncüsü ise: Ahlâk kurallarıdır.

Bu üç kategorinin kapsadığı yasaların tümüne «İslâm Şeriatı» denir. Bu rejime bir bütün olarak inanmak ve onu bir bütün olarak hayata geçirmek, *(Kur'an-ı Kerim'in , Casiye Suresi'nin 18'inci âyet-i Kerimesine göre)* her mü'min için zorunlu bir görevdir. Müslüman kişi ise bu zorunluluğa inanmaz! İşte İslâm ile Müslümanlık arasındaki fark: -*Mü'min ile Müslümanı birbirinden ayıran*- bu iki aykırı anlayış ve inanış farkından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla **İslâm**'ı ve **Müslümanlığı** *(bazı kayıtlarla)* iki ayrı din olarak yorumlamak mümkün gibi görünüyor ise de bu konudaki kararı Ümmetin icmaına bırakmak çok daha uygun olur..

[334] Bu kalabalığın çoğunu Kemalistler ve tarikatçılar oluşturmaktadır. Türkiye'deki tevhid topluluğu, bu tespiti önemsemek durumundadır. Eğer toplumun tamamı -*genelleme yapılarak*- küfür ya da şirkle suçlanırsa -*ki bazı küçük radikal gruplar bu eğilimde olabilir*- bu kanaat, en azından büyük bir stratejik hata olur. Nitekim, her ne kadar İslâm ve Müslümanlık iki ayrı din görüntüsünü veriyorsa da bu nokta her zaman tartışmaya açık kalacaktır.

ülkeye bakış açısı hesaba katıldığında; ***şirk***[335] ***krizi*** eğer bu coğrafyada meçhul ya da ehil olmayan eller tarafından yönetilmeye kalkışılacak olursa -*ki bulgular bunu güçlendiriyor*- meydana gelebilecek kaosun ve kanlı savaşların ülkeyi ve toplumu nereye sürükleyeceğini şimdiden tahmin etmek imkânsızdır. Onun için, -*politeizmi kışkırtan odaklara ve düşüncelere karşı önlem almak amacıyla*- ***şirk*** ve ***tevhid*** sorunlarının akademik forumlarda ele alınması, bu suretle sağlanacak bilgilerle ve çözüm önerileriyle siyasi ve askeri otoritelerin -*gecikmeden*- bilgilendirilmesi önem taşımaktadır. Bu konuda, özellikle siyasi partiler ve sivil toplum kuruluşları büyük sorumluluk taşımaktadırlar.

Bu ilgiyle vurgulamak gerekir ki; İslâm'ın tebliğ ve davet ilkeleri gereğince aşağıda sunulacak özet, fakat çok önemli tanım ve açıklamalar, -*mevcut inanç ve düşünce krizinin yönetilmesi ve gelecekte yaşanabilecek acıların nispeten önlenebilmesi için katkı sunmak gibi*- önemli bir amaca hizmet etmektedir. Dolayısıyla bu bilgilere, -*yalnızca siyasi yönetimler, kurum ve kuruluşlar değil*-, aynı zamanda Türkiye'de yaşayan reşit her insan muhataptır. Keza, ülkemizin ve toplumumuzun *(hatta bir buçuk milyar müslümanın da)* esenliği açısından bu bilgilerle donanmak ve onları başkalarına devretmek gibi bir sorumluluk söz konusudur. İşte o bilgiler;

Önce ***tevhid*** kavramının tanımıyla başlayalım:

Tevhid, Arapça bir kelimedir. Sözlükte: birlemek, bir şeyin tek olduğunu söylemek demektir. Birleştirmek anlamında da kullanılır. Tevhide aykırı inancın adı **şirk**tir.

Tevhid sözcüğü, İslâm'da akaid ve kelâm ilminin en önemli terimlerindendir. Bu ilim dalının eksenini oluşturmaktadır. Öyle ki akaid konusunda her ne konuşulsa ve tartışılsa, -*mutlak surette*- bu terimle doğrudan ilişkilidir. Onun bir ayrıntısıdır. Bu nedenle tevhidin terimsel anlamı üzerinde kısa da olsa biraz durmak gerekir.

---

[335] ***«Şirk»*** kavramı hakkında, -*Türkiye toplumunda*- yaygın bir bilgisizlik vardır. Şirkin, ***«Allah'a ortak koşmak»*** anlamına geldiğini belki birçok kimse bilir. Ancak böyle bir inanışın tarihi evrimini, hangi yorumlara konu olduğunu, İslâm'ın bu inanış hakkındaki hükmünü, -*ayrıca*- şirkin Türkiye'de ne kadar ve hangi kisvelerde yayılmış olduğunu, -*en önemlisi de*- toplumsal hayatı ne kadar etkilediğini, birkaç ciddi araştırmacıdan başka hemen hiç kimse -*ne yazık ki*- bilmemektedir. Oysa tevhidî hareketin ülkemizde ortaya çıkmasıyla birlikte bu inanışa karşı, -*yakın gelecekte*- gösterilecek ve gittikçe büyüyecek tepkilerin önemli toplumsal sorunlara kaynaklık edeceğini şimdiden tahmin etmek gerekir. Özellikle şirk, eğer kişisel bir inanış olmaktan çıkarak; karşılıklı insan ilişkilerini doğrudan etkileyen bir hal alır ya da İslâm'a ait temel değerlerin çiğnenmesi şeklinde dışa vurulacak olursa bu sorun -*hiç şüphesiz*- çok daha büyüyecektir.

Örneğin muvahhid bir mü'min vatandaş eğer heykel, bayrak, anıt mezar, katafalk, türbe veya mumya gibi fani bir cisim karşısında veya şehit ruhu ve milli marş gibi bir bahane ile saygı duruşunda bulunmaya zorlanacak olursa bu istek, en şiddetli derecede tepki ile karşılanacaktır. Eğer böyle bir istek, zorla ve emirle yaptırılmaya kalkışılacak olursa bunun ne gibi olaylara yol açacağını özellikle siyasi kadrolar, -*yakın geleceğin gelişmelerini hesaba katarak*- şimdiden tahmin etmelidirler. Bunlardan çok tehlikeli bir nokta daha vardır ki şirk işlerken -*Müşrik kişinin veya topluluğun*- bilinçli olarak İslâm'a ait dokunulmaz bir değeri çiğnemesidir. Örneğin; İslâm'a göre Müşrik insan özgürdür, istediği puta tapabilir, istediği şekilde ibadet edebilir; ancak hem putuna tapınmak, hem aynı zamanda İslâm'a ait bir ibadeti icra ederek Mü'min gibi gözükmek hakkına asla sahip değildir! Hal böyle olunca eğer müşrik insan -*niyeti ne olursa olsun*- hem kendi dininde ibadet eder hem aynı zamanda İslâm'a ait bir ibadeti icra ederse bu kimse mü'minler tarafından en şiddetli cezaya çarptırılmayı hak eder. İşte müşrik kişi ya da şirk ortamını destekleyen siyasilerin, tarikatçıların, aynı zamanda kendilerini kanun koyucu olarak gören müşriklerin -*böyle tehlikeli bir davranışta bulunarak, toplumsal huzuru bozmamak için*- bu noktaya -*bundan böyle*- çok dikkat etmeleri gerekir!

Tevhid, *(yukarıda kısaca değinildiği üzere)*: Yalnız başına ve kayıtsız şartsız, tapılmaya değer; *-eşsiz, benzersiz, başlangıçsız, sonsuz, ortaksız, eksiksiz ve aşkın bir tek yaratıcı olarak-* Allah'a ve O'nun birliğine: *-Kur'an ve Sünnetin açıklamaları çerçevesinde-* katıksız, şaibesiz ve içtenlikle inanmak ve bu inancı açıkça ifade etmektir. Tevhidin, hemen hemen en kısa ve açık tanımı budur. Ana çerçevesi bu özet tanımda ifadesini bulan **tevhid** inancı *(Müslümanlığın dğil!),* İslâm dininin temel taşıdır.

İslâm *–semavi bir din olarak-* böyle özgün bir temele dayanmaktadır. Onun için her şeyden önce bu özelliği ile bütün dinlerden ayrılmaktadır. Nitekim *–Müslümanlık da dahil-*, kuralları arasında **tevhid** inancına *(yukarıdaki orijinal tanımıyla yer vermedikleri için)* bütün dinler, İslâm'dan kesin surette ayrılmaktadırlar. Bu nedenledir ki *-maalesef asırlardır İslâm'la karıştırılmakta olan-* Müslümanlığın, temelde İslâm'la hiçbir ilişkisi yoktur. Bu iki farklı dinî anlayış birbirine karıştırıldığı için de yüzyıllardır Ortadoğu halkları arasında akıl almaz bir din ve düşünce anarşisi yaşanmış, bu ise son bin yıldır İslâm vatanı üzerinde kanlı çatışmalara, isyanlara ve iç savaşlara neden olmuş, yıkıcı etkiler bırakmıştır. Bu kaos, halen devam etmektedir. Çünkü Müslümanlık, **tevhid** inancı üzerinde temellendirilmediği için bu dine bağlı mistik cemaatler *(tarikatçılar)*, dindarlıkları farklı gruplar, etnik kitleler ve çeşitli ideolojilere angaje olmuş Müslüman kişiler ve kamplar arasında sürekli çatışmalar yaşanmaktadır. Örneğin, Türkiye'deki Nakşbendî Cemaatleri, aynı tarikata bağlı olmalarına rağmen aralarında büyük uzlaşmazlıklar, rekabetler ve çekişmeler vardır. Dolayısıyla, *-İslâm'ın değil, tam tersine-* Müslümanlığın yorumlarından doğmuş olan bu tarikatların birleştirici değil, ayrıştırıcı olduğunu bu ilgiyle vurgulayalım.

Keza Türk, Kürt, Zaza, Arap, Laz, Çerkez, Gürcü ve Boşnak gibi farklı etnik kökenlerden gelen Türkiyelilerin *-aynı şekilde-* tamamı Müslümandır. Bu bir yana, Türkiyeli hemen bütün Sünni Hanifistlerin, Alevilerin, Kemalistlerin, sağcıların, hatta solcuların bile önemli bir kısmı *-bazı münasebetlerle-* Müslüman olduklarını ifade etmektedirler. Oysa bu çeşitli dinsel, mistik ve ideolojik kamplar arasında *-düşünsel ve inançsal aidiyetleri bakımından tarife sığmaz-* o kadar çok aykırılıklar ve çatışmalar vardır ki *(Türkçe konuşmaktan ve atalar dini olan Müslümanlıktan başka)* hemen hiçbir ortak bağları yoktur. Ancak bu iki ortak payda onları hiçbir zaman birleştirememiştir. İslâm'a bağlı **Müslim-Mü'min** azınlık arasında da elbette ki çeşitli uzlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Ancak bu küçük *(tevhidî)* kitle içinde yer alanlar her türlü ihtilâfa rağmen Kitap ve Sünnet'in hakemliğinde birbirleriyle diyalog kurma imkânına her zaman sahiptirler. Oysa Müslümanlar arasında kolayca diyalog kurulamamaktadır. Çünkü Müslüman gruplar arasında ortak bir iman kurumu mevcut değildir. Bu nedenle İslâm'ın bir vahdet *(birlik)* dini, Müslümanlığın ise uzlaşmazlık ve çatışma dini olarak birbirinden oldukça uzak iki farklı inançsal kurum olduklarını söylemek bir gerçektir.

Bu tespit, bir muammaya burada dokunmamızı gerektirmektedir. O da şudur; Yüzyıllardır bu coğrafyada yaşayan kitleler tarafından İslâm *-bir hayat nizamı olarak-* ilk defa tartışılmaktadır. Asırlardır Müslümanlığın gölgesinde kalan İslâm, *-teknolojinin sağladığı hız ve iletişim sayesinde-* ancak çağımızda gündeme taşınabilmiştir. Bu ise kuşkusuz çok önemli bir hadisedir. Bu gerçeği dillendirmek, zorunlu olarak dikkatlerimizi bin yıl öncesine çevirecek, *-bizi muhtemelen bir yığın sorunla karşı karşıya bırakırken-* tabiatıyla çeşitli tepkilere de neden olacaktır. Ancak

tevhid ilgisiyle İslâm muammasından söz ederken şu tarihsel zincirleme gerçekleri de aynı zamanda hepimiz hatırlamak zorundayız;

Zerdüşizm'in derin etkisini *–İslâmî dönemde de-* yaşayan İranlılar, *-Araplar dışındaki-* Ortadoğulu halkları 1500 yıldır çok yönlü bir baskı altında tutmaktadırlar; Orta Asya'dan koparak İran üzerinden Anadolu'ya akarken Türkler, *-asırlarca kaldıkları-* bu ülkede yerli halktan aldıkları ***Zerdüşist-Pers*** kültürünü eski dinsel kültürleriyle sentezlediler ve yönettikleri **Müslüman-etnik azınlıkları** da bu karma kültürle yönlendirmeye başladılar.

Hatırlamak zorunda olduğumuz çok önemli bir tarihi gerçek daha vardır ki o da şudur: Hem *–hakim zümre olarak-* Türkler, hem de yönettikleri Kürt, Arap ve diğer azınlıklar, yüzyıllar boyunca *okuma-yazmaya* önem vermedikleri için; üstelik *-sırf Arap dil gramerini ezberletmeye dayalı ilkel medrese eğitim tarzının baskısı altında-* Arapça'yı bir bilim ve iletişim dili olarak kullanamadıkları için İslâm'ın temel kaynakları olan Kur'an ve Sünnetle *-tarihin hiçbir döneminde-* doğrudan yüzleşememişlerdir.

İşte bütün bu faktörler üzerinde *–çok yönlü olarak-* yoğunlaştığımız zaman görmüş oluruz ki: *-biraz önce sıralanan nedenlerin ötesinde-* Maveraünnehr'in Araplar tarafından işgal edilmeye başladığı 707 yıllarından günümüze kadar, gerek İranlıların yönlendirmesiyle, gerek *–mahiyetleri meçhul kalmış-* birçok yer altı faaliyetleriyle, gerekse 1300 yıl boyunca kripto ekipler tarafından kurulmuş olan yüzlerce tarikatın sağladığı katkılarla Müslümanlık, *-İslâm'a ve tevhide karşı güçlü bir kalkan niteliğinde-* senkretik karakterini çağımıza kadar koruyabilmiştir. Nitekim Osmanlı bürokrasisi, Müslümanlığın bir gün İslâm'a dönüşmesi ihtimaline karşı yüzyıllar boyu güçlü bir refleksle adeta alarm halinde bulunmuş, tarikatlara verdiği sürekli destekle bu tutumunu açık şekilde sergilemiştir. Tabiatıyla tarikatlar da yönetimi daima desteklemiş, böylece her iki taraf, karşılıklı yardımlaşmanın ürünlerini birlikte devşirmişlerdir. Bazı araştırmacıların iddiasına göre aslında «Osmanlı Devleti'ni tarih sahnesine çıkaran güç, tarikatlardır»[336]

Onun için, bugünün şartlarında tevhid muammasını Müslüman Türkiye halklarına açıklamaya kalkışmak, tahminlerin üzerinde çok büyük tehlikeleri davet edecektir. Çünkü böylesine cüretli bir girişim; dinini değiştirmesi için milyonlarca insana alenen çağrıda bulunmayı göze almak anlamına gelecektir! Bu ilgiyle hemen hatırlatmak gerekir ki; ***«İslâm Tarihi»***'nde meydana gelmiş bu tür girişimler daima ağır tepkilerle karşılanmış ve çok sürmeden bastırılmıştır. ***«Kadızadeler Hadisesi»*** bunun çarpıcı bir örneğidir. İlginçtir ki peygamberlerin bile büyük bir kaygı ve ihtiyatla üstlendikleri bu ağır davaya günümüzde sahiplenmiş bazı kişiler; hiç çekinmeden ve hatta hiç bir tedbir almadan, üstelik İslâm'ın tarihsel serüveni hakkında güçlü ve ayrıntılı bilgilerden de yoksun bulunan bazı kimseler, aniden ortalığa çıkıvermişlerdir. Doğrusu bu hamasi hamleler onlara yaramadığı gibi muvahhid azınlığın da güçlü şirk kampları tarafından linç edilmesine sebep olmuştur.

Günümüzün nevzuhur tevhid çağrıcıları esasen birçok gerçeğin farkında değildirler. Yalnızca samimi olmak, biraz okur-yazar olmak, hatta araştırmacı, akademisyen veya medreseli bir molla olmak, bu dava için yeterli değildir. Milyonlarca insanın bugün

[336] Dr. Hasan Küçük, Osmanlı Devletini Tarih Sahnesine Çıkaran Kuvvetlerden Biri: Tarikatlar ve Türkler Üzerindeki Müsbet Tesirleri. Türdav Bs. Yy. Ltd. Şti. İstanbul-1976.

İslâm'ı Müslümanlıkla karıştırıyor olmasının çok boyutlu bir arka planı vardır. Bu arka plan hakkında yeterli bilgilere sahip olmadan ve peygamberî metotla yola çıkılmadan cahilî bir topluma tevhid mesajlarını vermeye kalkışmak, bu davaya hizmet etmek şöyle dursun onu -*bilinçsizce*- baltalamak olur. Bu hizmet için her şeyden önce hastalığın teşhisi gerekmektedir. Türlü türlü cahiliye hastalıklarıyla yüzyıllardır vicdan felci yaşayan özürlü bir topluma evvela acımak gerekir. Sonra onun tarihine, sosyolojisine, diline, ananesine, dünyaya bakış açısına, eski dinlerinden neler taşıyıp getirdiğine bakmak gerekir. Bu konuda örneğin **İbn Fadlan**'ın seyahatnamesine biraz göz gezdirmek bile geçmişin, çeşitli kisveler içinde bugüne nasıl aktarıldığını görmek bakımından yararlı olur. Hem sonra bu topluma bin yıl önce İslâm'ı kim ya da kimler anlattı? O günün davetçileri gerçekten İslâm, Kitap ve Sünnet hakkında yeterli bilgilere sahip mi idiler? Bu davetçiler kimlerdir? Bunların adları, kimlikleri ve mesleki formasyonları hakkında açık ve ayrıntılı bilgiler var mı?.. Bu konuda güvenilir kaynaklara ve ayrıntılı bilgilere ulaşılmadan atılacak adımların çok yanıltıcı olacağı ve büyük yanlışlıklara, hatta tehlikelere ve yıkımlara yol açacağı çok muhtemeldir.

Ciddiyetle hatırlatmak lâzımdır ki bir inanç sistemi olarak **tevhid**, çok nazik bir anlam taşıdığı gibi dünyadaki bütün inanç kurumlarından farklı olarak yerleştiği vicdana oldukça ağır sorumluluklar yükler. Dolayısıyla vicdanında böyle bir inancı taşıyan kişi ile muhatabı -*eğer herhangi bir nedenle*- birbirini anlamayacak olurlarsa aralarındaki ilişkiler çok talihsiz sonuçlar doğurabilir! Unutmamak gerekir ki toplumda bu temel inancın ne kadar önemli olduğunu bilen çok az insan vardır. Bunlara **mü'min** ve **Müslim** denir. Bunlar **ehl-i tevhid**dir; Allahın birliği inancına -*katıksız, şaibesiz ve tavizsiz olarak bağlı*- küçük bir zümredir.

Günümüzün Türkiye toplumu -*ne yazık ki*- bu gerçekten habersizdir. Oysa bu hayırlı azınlık halkımızın, -*çok fahiş ve yoğun şekilde işlediği*- şirk suçlarından arınmasını, bir an önce İslâm'la tanışarak evrensel bir hayat nizamına kavuşmasını arzu etmekte ve bu büyük dava için çaba harcamaktadır. İlginçtir ki devleti yöneten elit zümreler -*Tevhid inancına yabancı oldukları, üstelik bu ciddi konuda gerekli temel bilgilerden yoksun bulundukları için*- ülkemizdeki mü'min azınlık hakkında önyargılıdırlar. Yaptırım gücüne sahip yargı ve güvenlik güçlerinin başında bulunan sorumlular -*bu önyargıdan hareket ederek*-, tevhidî topluluğu eğer anarşi ve terör örgütleriyle bilinçsizce bir tutar, ya da bilinçli olarak bu iki kesimi birbirine karıştırmaya kalkışacak olurlarsa büyük vebal altında kalacaklarını ve bunun çok ağır yıkımlara neden olabileceğini tahmin etmeleri elzemdir.

Tevhid davetçilerinin de elbette dikkatli olmaları gerekir. Onların, muhataplarından çok daha sorumlu olduklarını bu ilgiyle vurgulamak lazımdır. Çünkü Muvahhid kişinin; *(dini, felsefi, ahlaki, siyasi ve sosyolojik konularda çok birikimli, aydın, kültürlü, bilinçli, nezih, şiddetin her türlüsünden uzak, -aynı zamanda- yaşantısı ve davranışları bakımından örnek ve)* yetkili bir şahsiyet olduğu varsayılır. Dolayısıyla böyle bir formasyona sahip bulunmayan ancak muvahhid olduğunu ileri süren her insanın başkalarını tevhide davet etmesi oldukça riskli bir davranış olur. Onun için İslâm'ın temel değerlerine iman ve amel planında içtenlikle bağlı, ancak bilgisi sınırlı muvahhidlerin davet ve tebliğ konusunda görevi daima ehline havale etmeleri şarttır.

Son derece önemli olan bu rehberlik bilgileri, -*ne yazık ki*- Türkiye'de yazılan Akaid kitaplarında yer almadığı için, çok tanrılı Müslümanların İslâm'a davet edilmesi ya da onların ıslahı için atılan adımlar sırasında büyük hatalar işlenmektedir. Bu hataların

belki de en büyüğü; davetçi muvahhidin, her ***politeist-Müslüman****ı* mü'min sanarak ona karşı ilgi duyuyor olmasıdır. Bu büyük bir yanlışlıktır. Halbuki eğer onu -*daha başta*- bir Yahudi, bir Hıristiyan, bir Yezidi veya bir Mecusi gibi görmeye çalışacak olsa -*her şeyden önce*- bu kişiyi muhatap alıp alamayacağı konusunda isabetli bir karar verebilir. Ne var ki günümüzde ortalıkta boy gösteren tevhid çağrıcıları bu ülkede işlenen küfür suçlarına karşı doğrudan kendilerini sorumlu tutuyor, bu yetmiyormuş gibi Müslümanları İslâm'la ilişkilendirerek, -*onları İslâm Ümmetinin bir parçası sayarak*-, kendilerine vazife çıkarmaktadırlar! Bu durum, tevhidi hareketin Türkiye'de çok yeni bir hadise olmasından ve Muvahhid davetçilerin -*cihad usulü, çağrı metotları ve küfürle mücadele stratejileri konusunda*- henüz gereken birikim ve deneyime sahip bulunmadıklarından kaynaklanmaktadır.

Her şeyden önce şu önemli nokta üzerinde yoğunlaşmak gerekir; kişi eğer *–İslâm'a aidiyetini kastederek*- kendini ***«Müslüman»*** diye tanıtıyor, fakat ***-mü'min*** *ya da* ***Müslim*** *olduğunu söylemek yerine-* ***«Müslüman»*** olduğunu ifade ediyor, hatta Müslümanlığı İslâm'la karıştırıyor, buna rağmen Kur'an ve Sünnetin bütünlüğüne inanıyor ise onu tekfir etmek -*en azından*- çok acele verilmiş bir karar olur. Evet hiç kuşkusuz, İslâm'ın adı **«tevqifî»** bir mahiyet taşır; bu husus kesin bir kanundur. Çünkü ayet ile sabittir.[337] Dolayısıyla İslâm'ı başka bir isimle değiştirmek imanın zevaline neden olur! Ancak, bilgisizlik sonucu eğer kişi bu hatayı işliyorsa onu -*İslâm'a davet etmeden önce*- hikmetle kendisini aydınlatmak gerekir. Daha doğrusu; bu ve benzeri birçok tehlikeli şirk sembolleri hakkında toplumu bilgilendirmek için Muvahhid âlimlerin bir an önce el birliği ile bir konsey oluşturmaları şarttır.

Unutulmamalıdır ki her dinin, hatta her özgün felsefe ve düşüncenin uğradığı bir son vardır; ***tahrife uğramak*** *(yani çarpıtılmak)* ve ***yozlaşmak***.. Evrensel bir inanç sistemi, eşsiz bir yönetim ve yaşam nizamı olan İslâm da böyle bir akıbete uğramış, *(teoride değil)*, fakat uygulamada inanılmaz derecede çarpıtılmıştır. İslâm'a ait değerlerden birçoğu alınarak başka dinlerin gelenek ve ibadet şekilleriyle birleştirilmiş, bu suretle tarikatlar, batıl mezhepler, hatta dinler kurulmuştur.[338] Bunu fark eden İslâm âlimleri her asırda seslerini yükselterek İslâm'ın tahrip edilmesine karşı çıkmışlardır. Çağımızda da böyle bir hareket vardır. Bu uyanışa hayatlarını adamış olan günümüzün Muvahhidleri tevhidin aksi olan şirke karşı mücadele vermektedirler. Bu inanç ve ahlak felaketi hakkında toplumları aydınlatmaya çalışmaktadırlar. Ancak neredeyse 1500 yıllık ***«İslâm Tarihi»***'nin en az 1300 yılı boyunca uzun bir kopukluluk, -*bir fetret dönemi*- yaşanmıştır. Bu süre içinde peydahlanan ***(Mutezilîlik***, ***Cehmilik***, ***Haricilik***, ***İrca***, ***Şiilik***, ***Müslümanlık***, ***Tasavvuf*** *ve* ***Tarikatçılık*** *gibi)* sapkın düşünce akımları yüzünden kanlı savaşlar ve yıkımlar yaşanmış, İslâm'a mensup olduklarını ileri süren toplumların bu yüce dinle -*gerçek anlamda*- hemen hiçbir ilişkileri kalmamıştır. Bu manzara karşısında sorumluluk duyan mü'min bir azınlık çağımızda insanlığı İslâm'la yeniden tanıştırmak gibi çok ağır bir yükün altına girmişlerdir.

Tevhide davet için, toplumun önce bugünkü sosyolojik görüntüsüne bakarak hastalığın teşhisi için ilk adımların atılması zaruridir. Hatırdan asla çıkarmamak gerekir ki; dev

---

[337] Bk. El-Haşr Suresi, âyet/7.

[338] Başta Nakşibendilik olmak üzere İslâm tarihi boyunca 300'den fazla tarikat kurulmuştur. Maliki, Hanefi, Şafii, Hanbeli ve Zahiri gibi ümmetin cumhuru tarafından kabul görmüş mezheplerden başka -*Özellikle Şiilik şemsiyesi altında*- çeşitli mezhepler kurulmuştur. Ayrıca Dürzilik, İsmaililik, Nusayrilik, Babilik, Kadyanilik ve Bahalilik gibi dinler kurulmuştur.

gibi salâtin camilerinin heybetli yapılarına, günde beş vakit minarelerden yükselen havalı ezan seslerine, kalabalık Cuma ve bayram namazlarına bakarak Türkiye'de ***İslâm***'ı ***Müslümanlıkla*** karıştırmak -*Kur'an ve Sünnet'in insanlığa sunduğu tevhid mesajlarından habersiz*- milyonlarca insan için son derece kolaydır. Bu tarihi gerçek, aslında yüzyıllardan beri yaşanmaktadır. Onun için zamanın akışı içinde kemikleşmiş olan bu zihniyeti kırmak ve Müslümanları İslâm'la tanıştırmak pek kolay olmasa gerektir.

***

«**Selefî سَلَفي**» kelimesi Arapça bir «ism-i mensub»dur. «**سَلَفَ – يَسْلُفُ**» kök fiilinden türetilmiştir. Mastarı, ***«selef»*** ve ***«sulûf»***dur.

«**Selef سَلَف**» sözcüğü, Arapçada *(kullanım amacına göre)* birkaç farklı anlama gelmektedir. Örneğin: İslâm ticaret fıkhında; -vadeli ödeme şartıyla satın almanın tersine- karşılığı olan parayı peşin ödeyerek malı daha sonra belli bir tarihte teslim almak üzere yapılan siparişe «selef» ya da ***«Selem»*** denir. Kışın çiftçiye -*sorumluluğu ona yüklemek şartıyla*- (belli) bir meblağ ödeyerek, üreteceği yine *(belli miktar ve nitelikteki)* mahsulü yazın (belli bir tarihte) teslim almak üzere yapılan sözleşme gibi… Aynı kökten gelen ***«Sulfe سُلفة»,*** avans anlamına gelir. Bu gramatik analizler bir ön bilgidir, konumuzu doğrudan ilgilendirmemektedir.

Burada esas itibarıyla ele alınan konu; kendilerini Selefî olarak tanımlayan ve Orta Doğuda giriştikleri maceralarla dünya kamuoyunu 2000'li yılların ilk çeyreğinde meşgul eden örgütlerdir.

***

«Selef سَلَف», daha çok (bir görevde) önceki kişi demektir. Yerine geçen kişiye de **«halef خَلَف»** denir. Çoğulu **«eslâf أسلاف»**tır.; **«Eski kuşaklar»** anlamına gelir. Konumuzda amaçlanan budur. Bu ilgiyle belirtmek gerekir ki **«Selef سَلَف»** ya da «Selef-i sâlihîn» terimi, özellikle Rasûlullah'tan (s) sonraki ilk üç kuşak için sıfat olarak kullanılır. **«Selefî سَلَفي»** de bu üç kuşağın izinde yürüyen, onlara bağlılık gösteren kimse demektir. Kendilerini böyle tanımlayanlara, bu alâka ile ***«Selefîler»*** denilmektedir. Ancak kendini sırf böyle tanımlamakla Selefî olduğunu ileri süren kimsenin samimiyetine inanmak mantıklı değildir. Çünkü İslâm'da bir kimsenin mü'min olduğunu ikrar etmesi yeterlidir. Ayrıca onun, -*mü'min ve muvahhid olduğunu ifade etmek için*- kendini Selefî diye nitelemesi gerekmez. Kaldı ki Selefîler, sergiledikleri eylemlerle niyetlerini ve ahlâkî düzeylerini ortaya koymaktadırlar. Bu nedenle *(ileriki bölümlerde kategorize edilecekleri üzere)* bunlar, farklı üç gruba ayrılırlar.

***

Selefîlik, bir mezhep ya da bir tarikat değildir. Ancak ilk Selefîlik, **Ahmed bin Hanbel**'in (780-855) hadisçi ekolü olarak tanımlanabilir. Doğrusunu söylemek gerekirse son yıllarda Selefîlik iddiasına sahiplenerek örgütlenen militarist grupların oluşturduğu ideolojik kampın Hanbelîlikle ya da ilk Selefîlikle herhangi bir bağı yoktur. Bu kampın *(dış görüntüsüyle)* temsil ettiği hareket, sözde küresel saldırıya karşı atağa geçmiş bir «İslâmî» tepki akımıdır. Tarihi bir kökeni de bulunan ve «daha çok; emperyalist güçlerin İslâm'a ve İslâm dünyasına karşı son zamanlarda giriştiği saldırı, sindirme ve asimilasyon hamlelerine» misillemede bulunmak üzere ortaya çıkmış olan silahlı-örgütsel faaliyetler için ad olarak kullanılmaktadır.

Bu faaliyetleri hikmetten uzak yöntemlerle sürdüren Selefîler, günümüzde -özellikle Orta Doğu'da- büyük siyasi sorunların kaynağı haline gelmişlerdir. Bu yüzden gerek içeride gerekse dışarıda ağır suçlamalara hedef olmuşlardır. Bilinçsizlik ve bilgi yetersizliği yüzünden sayısız çelişkiler içinde sergiledikleri ürkütücü tablolar, -*başta Türkiye'dekiler olmak üzere*- dünyadaki mü'min azınlığın tamamını büyük tehlikelerle karşı karşıya bırakmıştır. Bu nedenle -*Selefîlik ve Selefîler hakkında objektif bilgiler vermek suretiyle*- bilhassa Mü'min azınlığı uyarmak ve onların Selefîlerden ayırt edilmesini sağlamak, büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu iki farklı zümre, bilgisiz kalabalıklar tarafından birbirine karıştırılabilmektedir. Bu yüzden; son zamanlarda, araştırmacı, siyasi analist ve gazeteci gibi roller üstlenmiş bilgisiz ve ehliyetsiz bazı kimseler tarafından gerek Selefîlik akımı, gerekse Selefî örgütlerin faaliyetleri hakkında yayınlanan birçok makale, röportaj ve kitap, yanıltıcı sonuçlar doğurmuştur. Onun için kaynaklarına inerek, kamuoyunu ve dünyayı -*Selefîlik ve Selefîler hakkında*- objektif ve delillere dayalı açıklamalarla bilgilendirmek özellikle Orta Doğu'daki karanlık tablonun aydınlatılması, barış ve güvenliğin yeniden tesisi için oldukça önemlidir.

Bu amaçla, -*çeşitli sosyokültürel gerçeği ve birçok ideolojik arka-plan sırrını deşifre eden*- aşağıdaki stratejik bilgiler, ilim ehline yönelik tarihi sorumluluğun gereği olarak sunulmaktadır.

***

Selefîlik sıfatı, -*Rasûlullah'a (s) ve İslâm ümmetinin ilk üç kuşağına bağlılık anlamında*- çok eskiden beri kullanılmıştır. Örneğin; ***«Selef»*** kelimesini içeren bir hadis aktarılmaktadır.[339] Bu hadisin doğru ya da uydurma olduğu tartışmasına girmeden burada güdülen amaç; ***«selef»*** ve ondan türetilmiş olan ***«selefî»*** kelimelerinin çok eskiden beri kullanıldığını hatırlatmaktır. Fakat eski kaynaklarda, Selefîlikten -*kavram olarak*- söz edilmiş ise de erken dönem İslâm literatüründe -*mezhepsel ve örgütsel anlamda*- geniş bilgilere rastlanmamaktadır. Bu da Selefîliğin, İslâm tarihinde günümüzdeki gibi siyasi ve ideolojik bir nitelik kazanmadığını göstermektedir.

***

Selefîler başlıca üç grupturlar: ***1) Entelektüel Selefiler, 2) Vahhabî Selefiler, 3) Cihâdî Selefiler.***

[339] **Hz. Aişe** tarafından aktarılan hadis *(meâlen)* şöyle aktarılmaktadır:

«Bir gün Fatıma babasını ziyarete geldi. Yürüyüşü aynen Hz. Rasûl'ün (s) yürüyüşüne benziyordu. Girince Rasulullah (s) ona: Merhaba sevgili kızım dedi ve yanına oturttu. Sonra kulağına bir şeyler söyledi. Bunun üzerine Fatıma ağladı. Biraz sonra yine kulağına bir şeyler fısıldadı. Bu kez de Fatıma güldü. Ben de şöyle dedim: sevincin üzüntü ile bugünkü kadar buluştuğunu hiç görmedim. Sonra Fatıma'ya dedim ki: Rasulullah (s), bizden gizlediği bir şeyi yalnızca sana söyledi. Ne dedi, diye sordum. Bana, Rasulullah'ın (s) sırrını ifşa etmem, diye cevap verdi. Hz. Rasûl (s) vefat edince yine sondum. Bu kez şöyle dediğini anlattı: "- Kızım, Cebrail, her yıl bir kez gelip Kur'ân-ı Kerîm'i ezberimde tuttuğumu test ederdi. Bu yıl iki kez geldi. Anladım ki ecelim yaklaşmış. Aile halkımdan bana ilk önce kavuşacak olan ise sensin. Ne kadar şanslısın ki ben senin Selefinim." Bunun üzerine ağladım. Sonra dedi ki: ***"Bu ümmetin bütün kadınlarının hanimefendisi olmak istemez misin!"*** bunu duyunca da güldüm.» Bk. Sahih-i Müslim, 4/1904

ENTELEKTÜEL SELEFÎLER السلفية العلمية: İslâm'ın ilk yüzyılının son çeyreğinde ortaya çıkarak, Kur'an âyetlerini yorumlamada -çeşitli sapkın grupların[340] aksine- orta yolu izlemiş olan ılımlı topluluktur. Bu hayırlı azınlık, İslâm tarihi boyunca her asırda var olagelmiştir. Seslerini yükseltemiyor olsalar bile bu grubun mensupları günümüzde de *(dünyanın hemen her yerinde)* varlıklarını sürdürmektedirler. Bunlar çağımızda kendilerini *(mü'min, müslim ve muvahhid)* olarak tanımlamaktadırlar. Bu grubu, eski Hâricîlerin günümüzdeki temsilcileri olan ***el-Kaide***, ***Daiş***, ***eş-Şebâb*** ve ***Bokoharam*** gibi terör örgütleriyle, Vahhabîlerle, reformistlerle ya da ***«Sünnet inkârcıları»***[341] ile karıştıranlar benzeri görülmemiş bir bilgisizlik örneği vermiş olurlar. Tabiatıyla bu yüzden ağır bir vebal altına girerler. Bu mü'min azınlık, çağımızda hem Müslümanların, hem de *-biraz önce-* adları geçen grupların tehdidi altında bulunmaktadır.

VAHHABÎ SELEFİLER: Bu kitlenin gerçek Selefîlikle hiçbir ilişkisi yoktur. Bunlar, *-vaktiyle Hicaz'ın Necid çölünde yaşayan ve bölgedeki kabileler üzerine sık sık saldırılar düzenleyen-* ilkel bedevîlerin devamıdırlar. Daha doğrusu bunların; *-İslâm'ın ilk yıllarında ortaya çıkarak etrafa dehşet saçan ve **«Haricîler»** adı altında tarihe geçen-* sapkın bir kampın günümüzdeki uzantıları olduklarını söyleyebiliriz. Bugün modern kentlerde yaşıyor ve büyük servetlere sahip bulunuyor olsalar bile sertliklerini aynen sürdürüyorlar. Hepsinin ortak karakteri haline gelmiş bu tavır, bütün dünyada onlara karşı olumsuz bir izlenim uyandırmış, sevimsiz bir topluluk olarak ünlenmelerine yol açmıştır. Dolayısıyla bunları Selefîlikle nitelemek mümkün değildir. Bu nedenle, Vahhabîlikle ilmî Selefîlik arasındaki uçurumun farkında olabilmek için sözü edilen kitlenin geçmişini ve İslâm'dan ne anladıklarını çok iyi bilmek gerekir.

Aslında bunlara ***«Vahhabî»*** sıfatını ilk yakıştıranlar İngilizlerdir. Asırlardır İslâm dünyasını işgal edip bu coğrafyada fitne körüklemekle meşgul olan İngilizler, Türklerle Arapları birbirine düşürmek için 200 yıl kadar önce bir proje hazırladılar. Bu proje için bir bahane gerekiyordu, onu da buldular. Bunun hikâyesi ise (özetle) şöyledir:

«Türk politeizmi» olarak bilinen Müslümanlık, 1200'lerden 1750'lere dek o kadar çok yayılmıştı ki kutsal topraklarda sık sık türbelere ve tekkelere rastlanabiliyor, Mescid-i Nebevî'de ve Mescidü'l-Harâm'da bile tarikat âyinleri düzenleniyordu! Kur'ân'ın

---

[340] Bu gruplar: Başta **Haricîler** olmak üzere, **Mürcie**, **Şia**, **Cebriyye**, **Kaderiyye** ve **Mu'tezile**'dir.

[341] Son yıllarda Sünneti inkâr eden bir güruh ortaya çıktı ve kısa zamanla çoğaldılar. Bunların büyük kısmı, İslâm'ın ilim birikiminden habersizdir. Bunlara öncülük eden yarı okumuş bir azınlık ise art niyetlidir.

Gerçek şu ki; Hz. Rasûl (s), sınırlı bir işlevle yalnızca vahyi ileten otomatik bir aygıttan ibaret değildi. Aksine o, evrensel ve çok yönlü misyona sahip yönetici, yönlendirici ve eğitici bir dünya lideri idi. Sünnet inkârcıları *-muhtemelen bilgi yetersizliği yüzünden-* bu önemli özelliği kavrayamamaktadırlar. Başka bir tabirle, Hz. Rasûl'ün (s) eşsiz kişiliğini anlamakta yetersiz kalmaktadırlar. Aynı zamanda; Bin bir âlemin akıllara sığmaz gerçeklerine ilişkin ipuçları sunmuş olan Kur'ân-ı Kerîm gibi bir kâinat rehberinin ne derece ayrıntılı açıklamalar gerektirdiğini, bu açıklamaların ise *-eksiksiz şekilde-* ancak Hz. Rasûl (s) tarafından yapılabileceğini kavramaktan da acizdirler. Bu zümre, *-Vahhabîlerin fanatik hadisçiliğini bahane ederler. El-En'âm/57. ve Yusuf/40,67'inci âyeti kerîmelerini de delil göstererek-* böyle bir maceraya çıkacak kadar cesur olduklarını adeta teşhir etmektedirler. Onlardaki bu tutarsız bakış, büyük sorunlara yol açmış, İslâm Ümmeti'nin yeniden yapılandırılması çalışmalarını sekteye uğratan büyük engellerden biri olmuştur.

boşluğunu dolduran Evliyâcılık ve keramet mitolojisi, İslâm'ı neredeyse tamamen ortadan kaldırmış gibiydi. Bu vahim tablo karşısında kaygıya kapılan **Muhammed bin Abdulvahhab** (1703-1792) adında Necidli ıslahatçı bir hoca, harekete geçti. Bu şahıs, iyi niyetli bir Selefî idi. Fakat aydın değildi. Nitekim onun kitaplarında ***«Müslümanlık»*** kavramı hakkında en ufak bir eleştiri bulunmamaktadır. Oysa Türklerin büyük bir kısmı, İslâm'la tanıştıkları günden beri onu bir Arap dini olarak görmüş, bu tepkisel kanaatten yola çıkarak ***«Müslümanlık»*** adı altında kendilerine özgü bir din kurmuşlardır. Bu gerçeği bile keşfedememiş olan **Muhammed bin Abdulvahhab** kültürsüzdü. Büyük ihtimalle tarih ve sosyoloji konusunda bilgisizdi. Bu da onun dünya görüşünü sınırlamış, İslâm'ın *-tebliğ, davet, irşad ve ıslah metoduna ilişkin-* geniş ufuklarını görmesine engel olmuştu; İslâm'ın ferah alanını göremiyordu. Kısır ve yetersiz düşünme esaretinden kurtulamadığı için onun, İslâm'ın evrensel kuşatıcılığını algılayamadığı ve aklın önemine inanmak istemediği, bir kısım selef âlimlerinin kabul ettiği ***«kıyâs»***[342] ve ***«re'y»***[343] gibi çözüm yöntemlerine olumsuz baktığı anlaşılmaktadır... Nitekim aklı devre dışı bırakmak bütün Haricîlerde ortak bir karakterdir. Bu yüzden mütevatir sünneti, hadisçilikten ayırt edemiyordu. Bununla birlikte, **İbn Teymiyye** ve öğrencisi **İbn Kayyım el-Cevziyye**'nin fanatik hayranı idi. Sonuç olarak *(iyi niyetine rağmen)* o, bir âlimden çok, dar görüşlü bir din adamı idi. Çok tanrıcılığın yıkıcı etkilerine karşı İslâm'ı yeniden ihya etmek amacıyla 1738 yılında كتاب التوحيد ***(Kitabu't Tevhîd)*** adı altında bir eser kaleme alarak hazırlıklara başladı. Ardından **Dir'iyye Emiri Muhammed bin Suud** (1710-1765)'dan yardım istedi. Aynı zamanda ona damat oldu.

Gerek ehil, gerekse nâehil; gerek yandaş, gerekse karşıt kalemler tarafından çok farklı şekillerde yorumlanmış olan bu olayın *-buraya sığamayacak kadar-* oldukça uzun, *-aynı zamanda-* çetrefil, çoğu yanıltıcı ve çelişkilerle dolu bir hikâyesi vardır. Onun için bu hadiseyi incelemek isteyen ilim adamlarının ve araştırmacıların çok dikkatli olmaları gerekir.

İlginçtir ki müşrik bir toplumun, *-her şeyden önce-* hikmetle ve usulüne uygun olarak aydınlatılması gerekirken, bu önemli davayı üstlenen Necidli kabile otoriteleri, *-tam tersine-* hep şiddet kullanmayı önceliediler. Örneğin, çok acele davranarak, bölgede bazı kimseler tarafından put haline getirilmiş olan **Hz. Ömer**'in kardeşi **Zeyd b. Hattab**'ın türbesini yıkmak suretiyle etrafa gözdağı verdiler. **Muhammed bin Abdulvahhab**'ın bu olaylara seyirci kaldığı ve yöneticileri uyarmadığı tahmin edilmektedir. Oysa *-kültürden ve geniş bir ufuktan yoksun bulunan-* başta bu zatın ve yönlendirmeye çalıştığı cahil bedevilerin bilmediği birçok tarihi gerçek vardı. Bunlardan biri de asırlar önce Emevî ordularının, Türk kentlerini işgal ettikten sonra bölgede tapılan yüz binlerce putun toplatılarak onların *-şehir meydanlarında kalabalıkların dehşet dolu gözleri önünde-* ateşe verilmiş olması olayıdır. **Prof Dr. Zekeriya Kitapçı** bu konuda şu bilgileri kaydetmektedir: ***«Kuteybe b. Müslim'in Semerkant'ı teslim alışı sırasında yakılmak üzere ortaya yığılan Buda heykellerinin büyük bir köşk gibi olduğu ve başta***

---

[342] ***Kıyâs***, sözlükte: ölçme, takdir etme ve eşitleme anlamında kullanılır. Önemli bir fıkıh terimidir. ***«Mantıkta doğruluğu teslim edilen en az iki önermeden (öncül, mukaddime) zorunlu olarak üçüncü bir önermeye ulaştıran akıl yürütme şeklini belirtir (aklî veya burhanî kıyas). Fıkıhta kıyas, mantıkta kullanıldığı anlamın yanında esas olarak bir akıl yürütme biçimi olan temsili (analoji) ifade eder.»*** (Bkz. TDV. İslâm Ansiklopedisi. Cilt:25, Sayfa:539-540)

[343] ***Re'y***, Kısaca: Akıl yürüterek (isabetli sonucu) çıkarsama demektir.

o zamanın Semerkant hükümdarı Guzek (Oğuz Bek) olmak üzere yerli halkın Müslüman fatih'e şiddetli tepkiler gösterdikleri yolundaki rivayetler bize bu hususta yeteri kadar fikirler vermektedir.»[344]

İslâm'ın yasakladığı bu davranış asla küçümsenmemelidir.[345] Nitekim bu hadise, Türk toplulukları üzerinde o kadar büyük bir şok etkisi bırakmıştır ki çok geçmeden Mistik Türk teorisyenler[346] tarafından İslâm'a karşı ***«Müslümanlık»*** adı altında alternatif bir politeist din kurularak *«Emevîlerce işlenen bu cinayetlerin öcü, fazlasıyla alınmıştır!»* Şu var ki İslâm, Türkistan bölgesine Emevîlerden önce girmişti. Dolayısıyla Emevî işgalinden önce Türk yurdunda İslâm'ı kabul etmiş olan ve onu yaşayan topluluklar hiç kuşkusuz vardı. Aynı zamanda günümüzde, *(dünyanın birçok yerinde olduğu gibi)* Türkiye toplumu içinde de İslâm'a içtenlikle bağlı binlerce şuurlu ve faziletli mü'min yaşamaktadır. Özellikle fitne körüklemek için bahane arayanların kötü niyetlerini boşa çıkarmak bakımından bu gerçeği burada vurgulamak gerekir.[347]

İlginçtir ki İslâm'dan aşırmalarla takviye edilen Müslümanlığın günümüze kadar sırları ve şifreleri başarıyla gizlenebilmiştir. Bu talihsizliğin sonucu olarak toplum, bin yıldır Müslümanlığı İslâm diye algılamak gibi eşi görülmemiş bir yanılgının içine itilmiştir. Bu yüzden Müslümanlık, İslâm'ın önünde artık -*aşılması hemen hemen mümkün olmayan*- büyük bir engel haline gelmiştir. Öyle ki -*gerek Selçuklu gerekse Osmanlı âlimlerinin gayretleriyle ileri derecede yozlaştırılmış olmasına rağmen*- bu yapay din, Türkiye toplumunun İslâm'la tanışmasını sürekli olarak engellemiştir. Bilgi ve bilişim

---

[344] **Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı**, Orta Asya'da İslâmiyetin Yayılışı ve Türkler, 3. Baskı s. 62. Konya-1994

[345] Mekke'nin fethedildiği Hicretin sekizinci yılı, Ramazanın 8. gününe rastlayan 11 Ocak 630 tarihinde Kâbe ve etrafında bulunan putların ortadan kaldırılması bir istisnadır. Bu hadiseden sonra -*ashabın gerçekleştirdiği*- fetihler sırasında -*münferit olaylar hariç*- putlar genel anlamda imha edilmemiştir. Çünkü; El-En'am Sûresi'nin 108. Âyet-i Kerîmesinin yaptığı çağrışımdan da anlaşılacağı üzere müşriklerle muamelede onların kutsallarını *(politik olarak)* aşağılamamak esastır. Ve çünkü bu sakınma hem onların misilleme yapmalarına mahal bırakmamak, hem de yöneltilecek hidayet çağrılarında olumlu sonuçlar almak bakımından önem taşır. Nitekim Kemalist Müslümanların, -*karşıtları olan*- tarikatçı Müslümanları sindirmek için 1940-1970 yılları arasında *(kasıtlı olarak)* bazı meczuplara büst kırdırma olayları İslâm'ın bu konudaki görüşünü kanıtlamaktadır. Bu münasebetle vurgulamak gerekir ki; Bu *(hileli öç alma)* hadiseleri, ***Müslümanlardan*** ve ***Haricîlerden,*** Müslimleri ayırt edebilmek için çarpıcı bir örnek oluşturmaktadır.

[346] Bunların ilkleri ve en ünlüleri **Abdülhalık Gucdevânî** (öl.m. 1179) ve **Ahmed Yesevî** (1093-1166)'dir.

[347] İslâm dininin mensubu olan milyonlarca Türk, İranlı ve kürt, bu mensubiyetlerini ***«Müslüman», «Muselmân»*** ve ***«Musulman»*** diye ifade etmektedirler. Örneğin, dini ***İslâm*** olan bir Türk, ***«Ben Müslümanım»*** der; dini **İslâm** olan bir İranlı ***«Men Muselmânem»*** der; dini ***İslâm*** olan bir kürt de ***«Ez musulmanım»*** der. Bu her üç ifade de aynı anlama gelmektedir. Her üçü de -*bir şartla*- doğruyu yansıtmaktadır; Bu her üç ifade, -*eğer İslâmın ve Kur'ân'ın bütünlüğüne olan inancı ifade ediyorsa*- dini İslâm olan bir arabın, ***«Ene muslim»*** şeklindeki ikrarından farksızdır.

Görüldüğü üzere, bu noktada hiçbir sorun bulunmamaktadır. Yani bir Türk, ***«Ben Müslümanım»,*** bir İranlı ***«Men Muselmânem»,*** bir kürt de ***«Ez musulmanım»*** diyorsa bunlar, İslâm Dini'ne olan mensubiyetlerini bu kelime ile ifade etmektedirler. Bunlar hiç kuşkusuz İslâm'ın mensuplarıdırlar. Dolayısıyla içerik olarak ***İslâm***'dan amaçlanan şey, işbu aidiyetle ***«Müslümanlık»***'tan da amaçlanıyorsa bu konuda zihin bulandıracak ve ihtilâfa yol açacak hiç bir husus yoktur. (Bkz. **Feriduddin AYDIN**, İslâm'da İnanç Sistemi, s.28. Kahraman Yy. İstanbul-2010)

imkânlarının bolluğuna rağmen bu engel günümüzde çok daha çetin bir nitelik kazanmıştır.

İrşad ve ıslah yeteneğinden yoksun bulunan Necidlilerin 1744'de başlattıkları bu çıkış, ilk günlerde ne Osmanlı yönetiminin, ne de dış dünyanın dikkatini fazla çekmedi. Başında **Muhammed bin Suud**'un bulunduğu bedevi güçler 1744'de ***Necid*** ve ***el-Ahsa*** bölgelerine hâkim oldular. Böylece ***Dir'iyye Emirliği*** geniş bir alan kazandı. **Muhammed bir Abdulvahhab**, bu sırada onlara sadece -*Allah'ın birliği inancına bağlılık temelinde*- İslâmî bir yön belirlemeye çalışarak rehberlik ediyordu. Ne var ki onları şiddet kullanmaktan engellemiyor, ya da engelleyemiyordu. Bu yanlış tavır, çok geçmeden büyük ve tehlikeli gelişmelere neden oldu. Çünkü aslında ***Necid*** bölgesi tarihi Hâricîlik ruhunun ana yurduydu. Böylece İslâm tarihinde derin bir yara açılmış oldu.

Muhammed bin Suud 1765'te öldü. Yerine, Dir'iyye Emirliği'nin başına oğlu **I. Abdülaziz bin Muhammed** (1765-1803) geçti ve Basra'nın güneyinden Umman sahillerine kadar geniş bir alan üzerinde egemenlik kurmayı başardı. Şam ve Bağdat'ı tehdit eder hale geldi. 13 Mayıs 1802'de on bin kişilik bir ordu ile -*Şiilerce kutsal sayılan*- Kerbelâ kentine saldırarak büyük bir Şii katliamı gerçekleştirdi. *(2 binden fazla Şiinin öldürüldüğü ileri sürülmektedir.)* Ayrıca bu kentte bulunan **Hz. Hüseyn**'in türbesini ***«put»*** olduğu gerekçesiyle yıktırdı. Emir **Abdülaziz**, 4 Ekim 1803'te Şii bir suikastçı tarafından öldürüldü.

İçeride isyanlarla, dışarıda da düşmanlarla boğuşan Osmanlı yönetimi, Arap yarımadasındaki bu karışıklığı sonlandıramadı. Böylece İngilizlerin beklediği fırsat doğmuş oldu. Arap yarımadasında patlak veren bu siyasi gelişmelerle ciddi şekilde ilgilendiler. Bu olayı -*oryantalistlerin danışmanlığında*- ilk kez ***«Vahhabîlik»*** olarak adlandıran İngilizlerdir. *(Bu münasebetle hatırlatmakta yarar vardır ki günümüzde de örneğin **Prof. Dr. Hamit Algar** gibi -İngiliz kökenli, Müslüman adlı- oryantalistlerden yardım almaya devam etmektedirler.)* Böylece Necidli isyancılar ***«Vahhabîler»*** olarak tarihe geçmiş oldular. İngilizler öbür yandan da Irak'ın Süleymaniye kentinde Neo-Nakşbendiliğin senaryosunu hazırlamaya koyuldular. Böylece bu iki olay ile Orta Doğuda, -*günümüze kadar devam edecek olan*- din, siyaset ve düşünce anarşisi için ortam hazırlamış oldular.

Osmanlı yönetimi askeri yollarla Vahhabîleri dize getiremeyince karşılarına **Halid-i Bağdadi** (1776-1826) adında Kürt kökenli bir Nakşbendi tarikat teorisyenini çıkardı.[348] Bir mafya örgütü düzeninde organize edilen bu tarikat sayesinde -*en azından*- ***«Vahhabîlik»*** ya da ***«Selefîlik»*** akımının Anadolu'ya sıçraması böylece önlenmiş oldu.

Burada şu önemli hususu hatırlatmakta yarar vardır: Eserlerinden anlaşıldığı üzere **Muhammed bin Abdulvahhab** tevhid inancına içtenlikle bağlı idi ve bu uğurda canını tehlikeye atarak çetin mücadeleler verdi. Suudî Hanedânı'nın, -*İslâm akaidini anlamada*- ondan ilhamını aldığı iddiası ise inandırıcı hiçbir temele dayanmamaktadır. Dolayısıyla Suudî modeli Selefîliğin, entelektüel Selefîlikle hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle onlara Selefî demek yerine, -*İngilizler tarafından yakıştırılmış olan*- ***«Vahhabî»*** adının kendilerine daha çok uyduğunu söylemek yanlış

[348] Bkz. Feriduddin AYDIN, Tarîkatta Râbıta ve Nakşbendîlik, Furkan yy. 4. Basım.

olmasa gerektir. Aslında sadece Vahhâbîler değil, *-aralarındaki ezilmiş mü'min azınlık hariç-* Arapların tamamı da başka ırklardan Müslümanlar gibi İslâm'dan uzak bulunmaktadırlar.

İmparatorluk ile Vahhabîler arasındaki kavga, Osmanlı devleti'nin yıkılışına kadar devam etti. Aslında bu kavga Milli Türk Müslümanlığı ile Necid Vahhabîliği arasında İslâm üzerinden girişilmiş bir çekişmeden başka bir şey değildi. Ancak bu çekişme askeri ve siyasi bir niteliğe bürünmüştü. Bu kavganın belki de en önemli sahnesi; Birinci Suudî Devleti'nin Emirlerinden **I. Abdülaziz bin Muhammed**'in torunu **Emir Abdullah bin Suud**'un 24 Aralık 1818 günü İstanbul'da Beyazıt Meydanı'nda **II. Sultan Mahmud**'un huzurunda idam edilmesi olayıdır.[349]

Osmanlı otoriteleriyle Suudî Hanedanı arasında uzun yıllar devam eden çekişmelerden sonra **II. Sultan Abdülhamid** döneminde bu ailenin ileri gelenleri 1891 yılında Kuveyt'e sürüldüler. Ancak bu sülâleden **II. Abdülaziz bin Abdirrahman** (1856-1953) bir süre sonra yurduna kaçarak 1902'de Riyad'ı ele geçirdi. Bunun üzerine Osmanlı devleti 1914'de onunla antlaşma yapmak zorunda kaldı ve kendisine paşalık rütbesi verildi. Fakat **Abdülaziz** tez elden İngilizlerle anlaşarak Bugünkü ***«Suudî Arabistan»*** Krallığı'nı kurdu.

Suudî Krallığının benimsediği Vahhabîlik, 200 yıllık tarihi içinde evrilerek, günümüzde yeni bir Haricîlik modeli gibi şekillenmiştir. Bu anlayışın *-daha önce de işaret edildiği üzere-* İlmi Selefîlikle hemen hiçbir ilişkisi yoktur. İlk başta çok tanrılı Türk Müslümanlığına karşı tepki olarak ortaya çıkan Selefîliğin, Vahhabîliğe evrildikten sonra sergilediği en büyük özellik, şiddet kullanımıdır. Tarihî hariciliğin de en önemli özelliği buydu. Nitekim **Hz. Ali**'yi şehid eden ilk Haricîler ile gazeteci **Cemal Kaşıkçı**'yı parçalayan Vahhabîler arasında büyük benzerlikler vardır. Haricîliğin en büyük atası sayılan **Abdullah bin Khuwaysıra et-Temîmi[350]**, Huneyn ganimetlerinin dağıtımı sırasında Rasûlullah'a (s) hitaben ***«Ey Muhammed adaletli davran!»*** diyerek küstahça bir tavır sergilemiş idi.[351]

---

[349] **Emîr Abdullah bin Suud**; Bugünkü Suûdî Arabistan kıralı **Selman Bin Abdülaziz**'in beşinci atasıdır. Kralın soyağacı şöyledir: **Selman**, **Abdülaziz**, **Abdurrahman**, **Faysal**, **Türki**, **Abdullah** *(idam edilen emîr)*

[350] Bazı tarihçiler bu adamın adını maalesef **Züheyr bin Harkûs** olarak kaydetmişlerdir. Nitekim biz de bu hataya düşerek, bu kitabımızın birinci baskısında **Züheyr bin Harkûs** diye yazmış idik. Ancak yaptığımız araştırmalardan sonra bu hatayı düzeltmiş (ve bu şahsın adını **Abdullah bin Khuwaysıra et-Temîmi** olarak düzeltmiş) bulunuyoruz. **Züheyr bin Harkûs** ise Ömer b. El-Hattâb (r) döneminde Ahvaz kentini fetheden komutan sahabidir. Okuyucularımızdan özür dileriz.

[351] Bkz. Sahih-i Buhari, Cilt:3, Sayfa: 1143, Hadis No: 2969; Age. Cilt:4, Sayfa: 200, Hadis No: 3610; Olayı nakleden hadisin Arapça metni şöyledir:

حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقْسِمُ قِسْمًا أَتَاهُ ذُو الْخُوَيْصِرَةِ وَهُوَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اعْدِلْ فَقَالَ وَيْلَكَ وَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ أَعْدِلْ قَدْ خِبْتَ وَخَسِرْتَ إِنْ لَمْ أَكُنْ أَعْدِلُ فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ائْذَنْ لِي فِيهِ فَأَضْرِبَ عُنُقَهُ فَقَالَ دَعْهُ فَإِنَّ لَهُ أَصْحَابًا يَحْقِرُ أَحَدُكُمْ صَلَاتَهُ مَعَ صَلَاتِهِمْ وَصِيَامَهُ مَعَ صِيَامِهِمْ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنْ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنْ الرَّمِيَّةِ يُنْظَرُ إِلَى نَصْلِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى رِصَافِهِ فَمَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى نَضِيِّهِ وَهُوَ قِدْحُهُ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى قُذَذِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ قَدْ سَبَقَ الْفَرْثَ وَالدَّمَ آيَتُهُمْ رَجُلٌ أَسْوَدُ إِحْدَى عَضُدَيْهِ مِثْلُ ثَدْيِ الْمَرْأَةِ أَوْ مِثْلُ الْبَضْعَةِ تَدَرْدَرُ وَيَخْرُجُونَ عَلَى حِينِ فُرْقَةٍ مِنْ النَّاسِ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ فَأَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَشْهَدُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ قَاتَلَهُمْ وَأَنَا مَعَهُ فَأَمَرَ بِذَلِكَ الرَّجُلِ فَالْتُمِسَ فَأُتِيَ بِهِ حَتَّى نَظَرْتُ إِلَيْهِ عَلَى نَعْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي نَعَتَهُ.

Vahhabîlerin İslâm'ı nasıl anladıklarına, ahlâkî ve kültürel düzeylerine, dünya görüşlerine ve -*insanlarla ilişkilerinde sergiledikleri*- tavır ve tutumlarına gelince, bu hususlarda onların içyüzünü keşfetmek büyük önem taşır. Çünkü Vahhabî kitlesini yakından tanımayanlar, Arap dünyasında serpili bulunan mü'min azınlığın da Vahhâbîler ve Arap çoğunluk gibi inanıp düşündüğünü sanarak hataya düşebilirler.

Vahhabîlerin, diyaloğa kapalı, tavizsiz ve ilişkilerinde sert olduklarını söylemek yanlış olmaz. Çünkü kendini daima haklı görmek onlarda bir karakter halini almıştır. Bu nedenle hiçbir ödün vermeden, gerektiğinde esnek ve politik davranmadan bir Vahhabî ile anlaşmak güçtür. Onlarda âdeta genetik bir kalıcılık kazanmış olan bedevilik karakteri, bu toplumda fanatizmin, ufuksuzluğun ve görgüsüzlüğün yaygınlaşmasına yol açmıştır. Şiddet kullanmaya eğilimli olmaları da bu karakterden kaynaklanmaktadır.

Vahhabîlerdeki bu belirgin özelliklerin birkaç önemli nedeni vardır. Birincisi; onların, -*uygarlıktan ve bilgi kaynaklarından uzak çöllerde, yüzyıllar boyu hayatlarını sürdüren*- göçebe ataların soyundan gelmiş olmalarıdır. Bugün modern kentlerde ve refah içinde yaşıyor olsalar bile, atalarının -*gelenek olarak devam eden*- huyları, alışkanlıkları ve davranış biçimleri onları hâlâ etkilemeye devam etmektedir. Bu karakter, onları gerek toplum, gerekse devlet olarak büyük sorunlarla karşı karşıya getirmiştir. Vahhabîleri daha yakından tanıyabilmek için bu sorunlara bazı örnekler vermekte yarar vardır.

Kendilerini ***«ehl-i sünnet velcemaat»*** ve ***«ehl-i tevhîd»*** olarak sunan Vahhabîler; kısır görüşleri, yetersiz bilgileri ve kusurlu yorumları ile -*özellikle Allah'ın sıfatları hakkında*- sıra dışı kanaatler ileri sürmüşlerdir. Bu yüzden, *(sözde) "ehl-i sünnet velcemaat"* olduklarını ileri süren Matüridiler ve Eş'ariler gibi, -*hatta Şii-rafizîler gibi*- Vahhabîler de büyük hatalara düşmüşlerdir. Matüridileri, Eş'arileri ve Şii-rafızîleri -kelâmî *(diyalektik)* üslup kullandıkları gerekçesiyle- ağır suçlayan Vahhabîler, reddiyelerinde ve tartışmalarında benzer anlatım yöntemini kullanarak aynı hatayı işlemişlerdir. Özellikle ***«İstiva»*** konulu ayetler üzerine sapkın yorumlar yaparak Allah Teâlâ'ya yön ve mekân nisbet etmek ve Zat-ı İlâhiye'yi fizik bir varlık olarak tasavvur etmek gibi fahiş bir hata yapmışlardır. Bu münasebetle vurgulayalım ki Vahhâbîler ***antropomorfisttirler***.[352] Tarikatçılar ise ***teomorfisttirler***.[353]

Vahhabîler, **İbni Teymiyye** ve öğrencisi **İbn Kayyım el-Cevziyye**'yi adeta yanılmaz kabul ederek onların bütün görüşlerine teslim olmuşlardır. Oysa bu iki zat gerçekten çok değerli birer âlim olmalarına rağmen, eserlerinde küçümsenemeyecek hatalara rastlanmaktadır. Örneğin **İbn Teymiyye**, tasavvufu: biri İslâmî, bir diğeri gayr-i İslâmî olmak üzere ikiye ayırmıştır.[354] Halbuki Tasavvuf -*bir şirk kumkuması olarak*- bütünüyle İslâm'ın önünde en büyük engel ve mü'min kişi için en tehlikeli bir tuzaktır.

---

[352] ***Antropomorfizm*****:** İnsanî vasıfların *(başka bir varlığa)*, özellikle Allah Teâla'ya yakıştırılmasıdır. Örneğin ***Vahhabîlerin*** özellikle istiva âyetlerine bakışı antropomorfiktir.

[353] ***Teomorfizm*****:** Allah Teâla'ya mahsus sıfatların insana yakıştırılmasıdır. ***Tarikatların*** evliya tasavvuru teomorfiktir.

[354] Bkz. أبن تيمية، مجموع الفتاوى، كتاب التصوف المجلد الحادي عشر.

Vahhabîler, şirke karşı verdikleri mücadelelerinde -*ıslah ve irşad yollarını denemeden*- çok acele davranarak tamiri mümkün olmayan yıkımlara neden olmuşlardır. Çünkü *(tepeden inme)* ve şiddet kullanarak girişilen devrimlerin genelde başarılı olmadığını, sonuç alınsa bile bunun uzun süremeyeceğini, bilâkis *(tabandan başlayarak ve)* zamana yayarak girişilen kültürel devrimlerin daha çok başarıya ulaştığını hiçbir zaman düşünememişlerdir. Bunun başka bir örneği de Afganistan yönetimini ele geçiren *(matüridist-hanefist)* Talibân örgütüdür. Son elli yıldır Türkiye'de kendilerine ayak basacak bir yer arıyor olsalar bile Vahhabîler, şirke karşı savaşmak adına izledikleri yanlış politikalarla Türkiye'de Nakşbendîliği atağa geçirdiklerinin hiç farkına varamamışlardır. Nitekim -*bu tarikata bağlı*- dev bir örgütün, aleyhlerinde giriştiği amansız kültür savaşı hakkında *(yaklaşık 20 yıl öncesine kadar)* Vahhabîler hiçbir tepki göstermemişlerdir.

Vahhabîlik, Orta Doğu'da -*onarılması imkânsız*- yıkımlara neden olmuştur. Bunları -birkaç maddeyle- şöyle özetlemek mümkündür:

1) 1700'lerin ortalarında Osmanlı Devleti'ne karşı Necid'de girişilen isyan, -*başladığı tarihten günümüze kadar*- çok yönlü sorunlara kaynaklık etmiştir. Temelde politeizme, mitolojik dinî anlayışa, bid'at ve hurafelere karşı başlatılmış bir savaş olmasına rağmen akılcı bir mücadele stratejisi izlenmemiştir. Silaha ve şiddete dayanan bu girişim, misliyle karşılık bulmuş, yıkıcı sonuçlar doğurmuştur. Örneğin; *(sözde)* şirke karşı savaş verilirken -*küfür milletinin en sinsi ve en tehlikeli kesimi olan*- İngilizlerin emellerine bilinçsizce hizmet edilmiştir. *«Kendilerince, müşrik bir topluma karşı kitâbî olan bir toplumdan destek istediklerini»* eğer var sayacak olursak, bunun çok fahiş bir suç olduğunu kabul etmemiz gerekir. Çünkü böyle bir niyet, bir milletin tümünü tekfir etmek anlamına gelir ki buna İslâm hukukunda cevaz veren bir hüküm bulmak mümkün değildir. Araştırılacak olursa -*fazla çaba harcamadan bile*- coğrafyamızda gayet samimi bir mü'min azınlığın yaşadığını tespit etmek kolaydır. ***Türkler***, ***Kürtler***, ***Zazalar***, ***Lazlar***, ***Gürcüler***, ***Boşnaklar***, ***Çerkezler***, ***Ermeni*** ve ***Pontus dönmeleri*** gibi unsurlardan oluşan bu muvahhid mü'minleri görmezden gelip müşrik çoğunluğu bahane ederek Türkiye toplumunun tamamını tekfir etmek kolaycı bir genellemidir. Bedeli ağır olabilir.

2) Emevîlerin, gerek Ehl-i Beyt'e karşı giriştikleri zulüm ve sindirme olaylarına, gerekse Emevî ordularının 707-715 yılları arasında, Türk yurdunda işledikleri cinayetler, katliamlar ve Türklere ait putların yakılması[355] üzerine Araplara karşı bu toplumda yerleşmiş olan nefret duyguları -*Vahhabî hareketiyle*- bir kez daha uyandırılmış oldu.[356] Ayrıca; Afganistan'ın Ruslar tarafından işgali üzerine şiddet kullanma duyguları depreşen Vahhabîler ***«cihad»*** adı altında ***el-Kaide*** terör örgütünü

[355] **Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı** bu konuda şu bilgileri vermektedir: ***«Müslüman Fatih, şehre tam manasıyla hakim olduktan sonra halkın nasıl bir reaksiyon göstereceğini dahi nazarı itibara almadan önce Budist mabedlerinin putlardan (Buda heykellerinden) temizlenmesini, onların şehir meydanlarında toplatılmasını istemiş, daha sonra da hiç tereddüt etmeden yakılmasını emretmiştir»*** (Kaynak Z. Kitapçı, Orta Asya'da İslâmiyetin Yayılışı ve Türkler, 3. Baskı s. 113. Konya-1994)

[356] Unutmamak gerekir ki Türk Müslümanlığı'nın beslendiği önemli kaynaklardan biri de ***«Ehl-i Beyt»*** üzerine örülmüş yarı mitolojik ve dramatik külttür. İslâm'da yeri bulunmayan bu sömürü kültü, ***«Sünnî»*** Müslümanlarla ***Şiî*** *(ve Alevi)* Müslümanlar arasında hem bir ortak payda, hem aynı zamanda çok yönlü bir anlaşmazlık konusudur. Bu sorun bile Müslümanlığın karakterini deşifre eden önemli kanıtlardan biridir.

kurarak dev küresel gücün karşısına basiretsizce dikilmiş, bu çıkışla ilginç çelişkiler sergilemişlerdir.[357] Oysa her şeyden önce Afgan toplumunu İslâm'la tanıştırmak gerekiyordu. Çünkü Afganlılar tarihin hiçbir döneminde ıslah olmamış, bu yüzden de istikrar bulamamışlardır. Nitekim çok tanrılı Afgan Müslümanlığı, en az Türk Müslümanlığı, Arap Vahhabîliği, Arap İhvancılığı ve diğer Müslümansı toplumların dini anlayışları kadar uygarlıktan ve insanî erdemlerden uzaktır. Dolayısıyla küfür içinde bocalayan bu toplumu küfür güçlerine karşı savunmak mantıklı değildi. Onun için Vahhabîlerin bu girişimi oldukça yıkıcı sonuçlar doğurmuş, -*ne büyük bir talihsizliktir ki*- o sıralarda ufukta gözükmeye başlayan *(Ümmetin yeniden yapılandırılması)* ideali sekteye uğratılmıştır.

3) Şirk'e, bid'ate ve hurafelere karşı nasihat, irşad ve ıslah yolunu izlemek yerine zora başvuran Vahhabîler, Müslümanların, bâtıl dinlerine daha çok sarılmalarına neden olmuşlardır. Nitekim 1800'lerin başında patlak veren olayların alevlendirdiği kaostan yararlanmak isteyen İngilizler, muhtemelen ortamı daha belirsiz hale getirmek için 1811'de **Halid-i Bağdadi**'yi sahneye çıkarmışlardır. Bu şahsın gayretleriyle Neo-Nakşbendîlik önce Hindistan'dan Irak'a sıçramış, oradan da Anadolu'ya ve Balkanlara yayılarak 3 yıl gibi çok kısa bir süre içinde Osmanlı Müslüman toplumunun neredeyse bütününü etkisi altına almıştır.

4) 1960'lardan sonra Vahhabîler, spekülatif yollarla Türkiye'ye nüfuz etmeyi denemeye çalışırlarken istihbaratçı bir emekli albay, şiddetli bir refleksle atağa geçerek, ***«Işıkçılar»*** diye bilinen mistik bir tepki hareketini onların karşısına çıkarmıştır. Irkçı Nakşbendiliği temsil eden bu örgüt büyük bir ilerleme kaydederek son zamanlarda İslâm'a karşı Türk Müslümanlığını savunan dev bir kale haline gelmiştir. Ancak Vahhabîler, zamanla bu engeli yumuşatarak, 12 Eylül sonrasında *(Rabıta örgütü aracılığıyla)* Türkiye'nin Avrupa'daki imamlarına maaş bile bağlamışlardır. Böylece -*Vahhabîlik aleyhinde sürdürülen yoğun propagandalara rağmen*- Türkiye toplumunu psikolojik olarak etkilemeyi başarabilmişlerdir.

5) Vahhabîler, «Naylon misyonerler» olarak nitelenen **Abdullah Yolcu** ve **Ebu Said el-Yarbûzî** *(takma adlı)* iki şahıs aracılığıyla Türkiye'de açık propagandalarını sürdürürlerken, daha gizli yollarla ve başka elemanları vasıtasıyla Hizbullah artıklarını ve hamasî dindarlığa sahip toy gençlerden birçok kimseyi etkilemişlerdir. ***«Arap Baharı»*** ve Suriye krizi başlayınca bu gafil gençler maalesef Suriye ve Irak'a giderek orada ***DAİŞ*** terör örgütünün saflarına katılmışlardır. Günümüzde Vahhabî devleti -prestijini kurtarmak için- el-Kaide'ye ve bu örgüte ateş püskürüyor olsa da bu davranış, dışarıda inandırıcı gözükmemekte ve kabul görmemektedir.

---

[357] ***el-Kaide*** terör örgütü, Vahhabî Devleti'nin gizli servis şef i **Prens Turki bin Faysal** tarafından kurulmuş ve organize edilmiştir. 1979'da **Bin Ladin**'i Pakistan'ın Peşaver kentine gönderen bu şahıstır. Bin Ladin, 1984'de Filistinli **Abdullah Azzam** ile tanıştı. Onun yardımcısı olarak önceleri ***«Afgan mücahitleri»***ne lojistik destek sağlıyordu. **Abdullah Azzam** 24 Kasım 1989 günü Peşaver'de Cuma için yola çıktığı sırada Mossad ajanları tarafından gerçekleştirilen bir suikast sonucu hayatını kaybetti. **Bin Ladin** ise Taliban örgütü ile işbirliği içine girerek Afganistan'da militarist faaliyetlerde bulundu. Sonraları kontrolden çıkarak denetimindeki lejyonerlerin tek ve rakipsiz lideri oldu. Söylentilere göre, İngilizlerle sürdürdüğü ilişkiler onu töhmet altında bırakmıştır. Bin Ladin *(iddialara göre)* Amerikan gizli servisi tarafından 02 Mayıs 2011 günü öldürüldü. Türkiyeli Müslümanlar, bu olayı büyük bir sevinçle karşıladılar. Fakat -*Mücadele stratejisi yanlış bile olsa*- dünya mü'minlerinin çoğu, Bin Ladin'in ***«Muvahhid ve mücâhid»*** olduğu yolunda hüsn-i şehâdette bulunmakta, onun şehid olduğuna inanmakta ve onu rahmetle anmaktadırlar. Bu münasebetle hatırlatmakta yarar vardır ki; bu iki aykırı kanaat, İslâm ile Müslümanlığın iki ayrı din olduğunu kanıtlayan yüzlerce kanıttan biridir.

6) Vahhabîlik; *-özellikle uluslarası terörün yayılmasında ve Müslümanlığın İslâm'a karşı yeni bir hareket ve direnç kazanmasında-* gerek doğrudan, gerekse dolaylı olarak önemli sonuçlar doğurmuştur. Bunların başında; el-Kaide-Talibân koalisyonunun ortaya çıkması olayı gelmektedir. 1988 yılında kurulan el-Kaide, Vahhabîlik ruhunu taşıyan, şiddeti önceleyen, İslâm'daki İrşad, davet, tebliğ ve ıslah yöntemlerini önemsemeyen bir terör örgütüdür. ***«İslâmî cihad»*** amacıyla yola çıktığını ileri süren bu teşkilat, İslâm cihad stratejisinin tam aksine giriştiği yıkıcı faaliyetlerle gerçekte Yüce dinin imajını oldukça olumsuz etkilemiş, ona karşı nefret duygularının yayılmasına yol açmıştır. Daha sonra el-Kaide'den ilham alan *(veya onun birer parçası olarak ortaya çıkan)* Daiş, Eş-Şebab ve Bokoharam gibi örgütlerin giriştiği terör olayları, bu nefretin daha çok kabarmasına ve öfkeye dönüşmesine neden olmuştur.

Bu örgütlere tepki olarak Müslümanlar da İslâm'a karşı ilginç yollarla direnişe geçmiş, küfür dünyasını olabildiğince kışkırtmaya ve cesaretlendirmeye çalışmışlardır. Müslümanların bu konuda elde ettiği en büyük kazanım ise dünyanın Müslümanlığa karşı duyduğu nefreti, İslâm'a karşı imiş gibi göstermek olmuştur. Oysa İslâm, *-devlet ve toplum düzeni olarak-* 622-661yılları arasında, yalnızca 39 yıl uygulanmış, ondan sonra da âdeta buharlaşmış gibi tarihin sahnesinden çekilmiştir. Dolayısıyla İslâm'ın hayat nizamı olarak uygulanışına *(bugünkü tarih itibariyle)* 1358 yıldır hiçbir insan tanık olmamıştır. Dünyanın, bugün *(Orta Doğu'da)* manzarasını *-din adı altında-* seyrettiği spekülatif yapıya gelince bu, 1200'lerden sonra çeşitli komplolarla *(İslâm'ın boşluğuna oturtulmuş olan)* Müslümanlık adındaki senkretik beşeri dindir. Bu itibarla dünya, aslında İslâm'dan değil, *-haklı olarak-* Müslümanlıktan nefret etmektedir. Fakat ne büyük talihsizliktir ki dış dünya, İslâm ile Müslümanlığı birbirinden ayırt edememektedir. Dolayısıyla Müslümanlar tarafından dış dünyada ***«İslâmofobi»*** olarak propaganda edilen bu nefretin esasen ***«Müslümanofobi»*** olarak değiştirilmesi gerekir. Vahhabîliğin dolaylı olarak neden olduğu bu yıkıcılığa karşı her mü'minin uyanık olması elzemdir.

Bütün bu analitik ve belgesel açıklamalar, Vahhabîliğin asla selefilik anlamına gelmediğini, dolayısıyla Vahhabîlerin *(büyük kısmının)* selefi sayılamayacağını kanıtlamaktadır. Bununla birlikte genelleme yapmaktan kaçınılmalıdır. Örneğin Vahhabîler arasında, sükûnetini koruyarak Merhum **Muhammed bir Abdulvahhab** gibi tevhid inancına bağlı kalan ve elden geldiğince İslâmî bir hayat yaşayanları hayırla anmak ve bunları ne Müslümanlarla ne de Vahhabîlerle karıştırmak gerekir.

***

CİHADÎ SELEFÎLER'e gelince bunlar, Vahhabîler tarafından kurulan, ancak son zamanlarda onların kontrolünden çıkarak küresel güçler tarafından kullanılan silahlı grupların elemanlarıdırlar. Bunlar kendilerini selefi olarak tanımlamaktadırlar. Neo-Selefiler olarak da adlandırabileceğimiz bu grubun gerçek Selefilikle hiçbir ilişkisi yoktur. Dolayısıyla bu kesimi muvahhid mü'minlerden ayırt edebilmek için; *-özellikle onları kışkırtan ve kullanan odaklar hakkında-* doğru verilere ulaşmak, muhtemel fitnelere karşı hazırlıklı olmak için gereklidir. Elde edilmiş olan bu bilgileri kısaca şöyle açıklayabiliriz.

Cihadî Selefîler, biraz önce de işaret edildiği üzere gerçekte: *-emperyalist güçlerin, son zamanlarda İslâm'a ve İslâm dünyasına karşı giriştikleri saldırı, sindirme ve*

asimilasyon hamlelerine- misillemede bulunmak üzere ortaya çıktılar. Dolayısıyla onların, faaliyetlerine kötü niyetle başladıklarını söylemek yanlış olur. Ancak doğru olan bir şey vardır: O da bu gençlerin, *-yeterli bilgiden yoksun, aşırı duygusal ve kimler tarafından yönetilip yönlendirildiklerinden-* habersiz olmalarıdır. Nitekim yanlış zamanda, yanlış yerde ve yanlış yöntemlerle sergiledikleri ürkütücü görüntüler yüzünden aynı yöntemle ortadan kaldırılmak üzeredirler!

Onları kışkırtan cephelerden söz etmek gerekirse; bunların başında, algı kanallarını yöneten küresel güçler gelmektedir. Bu güçler, Orta Doğu'da genç neslin son yıllarda İslâm'a yöneldiğini gördüler. Bunların imha edilmesini planladılar. Bu amaçla bölgedeki Müslüman devletlerin istihbarat servisleri aracılığıyla on binlerce genci terör tuzaklarına düşürdüler. Bunların başında Vahhabîlerin organize ettiği örgütler gelmektedir. Yaklaşık son yirmi yıldır *-başta Türkiye olmak üzere, Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da-* psikolojik durumu uygun görülen binlerce çocuk ve genç, Vahhabîlerin propaganda ekipleri tarafından angaje edildiler. ***«İslâmî eğitim»*** adı altında uyguladıkları özel yöntemlerle onları zaman içinde şartlandırdılar. Batı dünyasının istihbarat örgütleri bu faaliyetlerden haberdar idiler. Budan kaygı duyuyorlardı. Çünkü bu çocuklar ve gençler, şaibesiz akideye sahip, mutedil ve donanımlı birer mü'min olarak değil, aksine sert birer Vahhabî olarak yetiştiriliyorlardı! Buna rağmen manzara, şiddetten uzak ve normal eğitim uygulamaları şeklinde yansıdığı için Avrupalılar bu etkinlikleri önce engellemediler. Çünkü zamanla radikalleşeceklerini biliyorlardı, bunu beklediler. Bu arada tarikatçı odaklar tarafından uygulanan ruhsuzlaştırma faaliyetlerini de desteklediler.

Çok geçmeden; *-gerek Irak'ta **Saddam**'ın intikamını üstlenen silahlı grupların ortaya çıkışı, gerekse **«Arap Baharı»**'nın patlak vermesi üzerine-* Orta Doğu'da anarşi yayılmaya başladı. İsrail destekli küresel güçler için böylece beklenmedik bir fırsat doğmuş oldu. Bu güçler, ülkelerinde Vahhabîler tarafından yetiştirilmiş olan gençlerin hemen tamamını, *-kurdukları özel şebekeler yardımıyla-* çok kısa zamanda Orta Doğu'ya aktardılar. **DAİŞ** terör örgütü içinde yer alan bu gençlerin önemli bir kısmı da Türkiye'den gitmiştir.

Özellikle Türkiye kökenli Neo-Selefileri harekete geçiren birçok sebep vardı. Bunlardan iki tanesi çok önemlidir. Kısaca şöyle özetlenebilir:

1) Cumhuriyetin başından beri Kemalist klikler tarafından kutsal değerlere karşı uygulanan baskılar, tarikatçı Müslümanlar kadar Müslim azınlığı da devamlı rahatsız ediyordu.

2) Derin devlet tarafından 1978'de kurulan PKK terör örgütü, son yıllarda kontrolden çıkınca yine derin devlet tarafından bu örgütün karşısına 1983'te Hizbullah Terör örgütü çıkarıldı. Amaç: bir yandan doğudaki Kürt nüfusun artışını önleyerek en büyük etnik kitlenin egemenliğini devam ettirmek, öbür yandan İslâm'ın Türkiye'ye sıçramasını önlemek suretiyle Müslümanlığı güçlendirmekti. Bu iki hedef de gerçekleştirilmiştir.

«Hizbullah» adıyla alevlendirilen hileli yangın söndürüldükten sonra özellikle bu örgütten arta kalan Kürt ve Zaza kökenli medreseli gençlerde Tevhid ve ***«Ümmet bilinci»*** gelişti. Ancak bu yarı okumuş topluluk, ne çağı okuyabilecek ne de İslâm'ın açılım stratejisini keşfedebilecek bir kültür düzeyine sahip idi. Bunlar sadece

Vahhabîleştiler. Nitekim bilgisel ve kültürel yetersizlik, onları ve onlarla kader birliği eden birçok Vahhabîleşmiş Türk gencini de küresel güçlerce organize edilen terör tuzağına düşürdü. Çok geçmeden kendilerini **DAİŞ**'in, safları arasında buldular. Bu günlerde ise toplu olarak imha edilmekle karşı karşıya gelmiş bulunmaktadırlar.

***

Neo-Selefîler Nerede Hata Yaptılar

Başta şunu vurgulamak lâzımdır ki genel olarak bütün dünyada, özellikle Türkiye'de yaygınlaşan din ve düşünce anarşisi yüzünden herhangi bir sorunu özgürce ve kaygısızca irdelemek kolay değildir. Orta Doğu'da bugün -*siyasal aktörler olarak*- boy göstermekte olan Selefîler, hiç şüphesiz muhitimizin en büyük sorunlarından birini oluşturmaktadırlar. Özellikle ürkütücü eylemleri hakkında açıklama yapanlar için bir kâbusa dönüşebilirler. Dolayısıyla büyük bir risk alınarak ve ancak belli sınırlarda bu gruptan söz edilebilir!

Önce belirtmeliyiz ki; Kendilerini ***«Selefiler»*** olarak tanımlayan bu kesimi ilmî selefilikle ilişkilendirmek mümkün değildir. Hiçbir tereddüde kapılmadan bunların, erken dönem Haricîlerin devamı olduklarını söyleyebiliriz. Nitekim İslâm tarihini çok iyi bilenler -*akidelerinden, tepkilerinden, savunma yöntemlerinden ve muhataplarına karşı sergiledikleri tavırlardan*- ***«Cihadî Selefîler»***in erken dönem Hâricîlerine tıpatıp benzediklerini anlamakta gecikmezler.

Bu kesimin neredeyse tamamı yarı-okumuştur. Özellikle Türkiyeli Neo Selefîler, Arap yandaşlarından çok daha bilgisiz ve kültürsüzdürler. O kadar ki selefleri olan Haricîlerin tarihteki maceraları hakkında bile doğru bilgilere sahip değildirler. Bunun önemli nedenleri vardır. Bunlar şöyle özetlenebilir:

1) Türkiyeli Neo Selefilerin Kürt ve Zaza kökenlileri, çoğunlukla medreselidirler. *(Unutmamak gerekir ki Kürt medreseleri, 1800'lerin başından beri Nakşbendîlerin hegemonyası altındadır.)* Uygarlıktan uzak olan bu yuvalarda sözde eğitim görenler, son yıllarda teknolojinin getirdiği kültürel açılımdan gerek olumlu, gerekse olumsuz yönde etkilendiler. Medresenin ve tarikatçılığın karanlığından uzaklaşabildikleri oranda aydınlanırlarken, -*onları ideolojik kaos ortamına çeken militanların etkisinde kalarak*- aydınlanma süreçlerini tamamlayamadılar. Bu nedenle çoğu Hizbullah ve benzeri terör örgütlerinin, ayrıca mafyalaşmış vakıf ve derneklerin tuzağına düştüler, maceralar yaşadılar ve büyük acılar çektiler. Onların bir kısmı da telef oldu. Bu olaylar, onların bilinçaltını intikam duygularıyla doldurdu. Dolayısıyla kurtulduktan ve sakin bir ortam bulduktan sonra yeni macera arayışları içine girdiler. Çünkü bu duygular onlarda *«macera düşkünlüğü»* diyebileceğimiz bir bağımlılığa yol açtı.

Neo Selefilerin Türk kökenlileri ise çoğunlukla İstanbul, Ankara ve Konya gibi büyük kentlerde yetiştiler. Bunlar, daha çok Türkiye Üniversitelerinde öğrenim görmüş Arap kökenli genç Vahhabîlerden etkilendiler. 1970'lerden sonra Türkiye'ye gelen ve bazıları Türk ailelerin kızlarıyla evlenmiş olan bu gençler, ***(Dr. Melâz Cemil Awwad*** *örneğinde olduğu gibi)* dindar Türk gençleri tarafından büyük bir sempati ve hayranlıkla karşılanıyorlardı. Çalışmalarında özellikle *«Tarikatçılık tehlikesi»*ne karşı uyarılara ağırlık veren bu genç Arap aktivistler, kısa zamanda Türk arkadaşları üzerinde etkili oldular. Bu sayede İslâm'ın ruhunu inceleme imkânını bulan Türkiyeli mü'min gençler, aldıkları uyarıların ne kadar önemli olduğunu anladılar. Fakat bu doğrunun yanında öncülerinin akaid konusunda yaptığı yanlış telkinlerin etkisinde de kaldılar. Aynı zamanda onların sunduğu eylem planları ve mücadele stratejileri ile militanlaştılar. Bu nedenle vasatîlik çığırını keşfedemediler. Bu yanlışların en büyüğü ise hiç kuşkusuz, tekfirde genellemecilik oldu.

2) Türkiyeli Neo Selefilerin işlediği hatalar, kısmen yanlış eğitimden ve tabiatıyla sonuç olarak bilgi yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Aslında ***«Cihâdî selefiler»***'in çoğu, çeşitli branşlarda eğitim görmüş gençlerden oluşmaktadır. Ancak bunlar İslâm âlimlerinden değil, kendileri gibi öğrenci olan Arap arkadaşlarından ders alıyorlardı. Seminerler düzeyinde ve ev sohbetlerinde icra edilen özel suretteki bu geçici ve plansız bilgi alışverişleri *(cihad fıkhından)* devşirilmiş konulardan ibaretti. Üstelik bu dersler, eğitici, akademik ve aydınlatıcı anlatım yöntemleriyle değil, aksine kışkırtıcı telkinler eşliğinde veriliyordu.

Bu gençlerden, -*Türkiye'deki köhne medreselerde kültürsüz mollaların denetiminde, asırlardır değişmemiş basmakalıp gramer konulu kitapları izleyerek*- sözde eğitim görenlere gelince; bunlar da aynen kendi hocaları gibi yetiştiler. Ne Arapçayı dil olarak kullanabildiler, ne de İslâmî ilimlerde uzmanlık kazanabildiler. Durum günümüzde de aynen devam etmektedir. Bu nedenle, *(Selefî olsun ya da olmasın)* bu karanlık yuvalarda eğitim(?) görmüş olanlar için medrese hayatı büyük hayal kırıklığı ile sonuçlanmıştır. Çünkü bunlar birer ilim, irşad ve ıslah rehberi olarak yetişememişlerdir. Geçerli birer mesleğe veya sanata sahip olamadıkları için de bunların çoğu ortalıkta kaldılar. Onları terörün içine iten önemli nedenlerden biri de bu olmalıdır. Biraz önce açıklanan rastgele yöntemlerin dışında, bunlardan Arap ülkelerinde nizamî surette eğitim görmüş olanlar ise sayıca çok azdırlar. Dolayısıyla yıllara mal olan esaslı ve sistematik bir eğitim görmeden böyle toplama bilgilerle sahaya çıkmakla Selefîler, bugün bedelini ağır ödedikleri büyük hatalar işlediler.

3) Türkiye'de -*Selefîleri de kapsayan*- bilgi ve kültür fukaralığının en önemli nedenlerinden biri de devletin ırkçı, gerici ve gayr-i ilmî, eğitim sistemidir. Fırsat eşitliğine yer vermeyen, bilimsel kriterlere uymayan ve tabiatıyla çağı okuyabilecek çok yönlü kişiliğe sahip, aydın ve uygar insan tipinin yetişmesine engel olan mahalli ve «milli» eğitim mekanizmasının çarkları arasından çıkıp ortaya serpilmiş talihsiz neslin bir parçası da bu Selefîlerdir. Özellikle asırlardır İslâm'ın boşluğunu doldurmuş bulunan Müslümanlık gibi senkretik bir dinin etkisi adlında dinî eğitim gördükleri için bunlar da aynen Türk ve Kürt ilâhiyatçılar gibi inanç ve kanaatlerinde tutucu olarak yetişmişlerdir. Bu nedenle:

* Selefiler de -*tarikatçı hanefist*- ilâhiyatçılar gibi diyaloga kapalıdırlar. Karşıtlarını küçümsedikleri için muhataplarını anlamakta zorluk çekerler. Yavan, itici ve hikmetten uzak hitaplarıyla -*kuşku içindeki*- dinleyicilerine hidayet kapılarını açamazlar. Çünkü davetlerinde Nebewî nezaket ve edepten uzaktırlar. İnsanların acılarını, ıstıraplarını, perişanlıklarını, bilgisizliklerini, -*altında ezildikleri*- olumsuz hayat şartlarını ve mazeretlerini hesaba katamazlar. Ezberlerindeki irşad ayetlerinin üzerinde yoğunlaşamaz, derin düşünemezler.

* Selefîler -*mükemmel bir eğitim görmedikleri için*- vasat bir entelektüaliteden yoksundurlar. Örneğin, aralarında yabancı dil bilen, hayat ve kâinatın esrarı ve fenomenleri hakkında geniş bilgilere ve ikna edici hitap gücüne sahip, donanımlı kimselerin sayısı çok azdır. Bunlar da muhtemelen duygusal oldukları için bir talihsizlik eseri olarak onlara katılmış, çok geçmeden de dışlanmışlardır. Bu yüzden malumatları genelde eksik ve kusurludur.

* El-Kaide'nin ürettiği Cihâdî Selefilerin en güçlü ve en kanlı örgütü **DAİŞ**'tir. Bu örgüt halen bir muammadır. Araştırmacıların bütün gayretlerine rağmen **DAİŞ**'ın arkasındaki karanlık noktaların derinliğine inilememektedir. Tıpkı **Sykes-Pıcot** planı, ***«Kurtuluş Savaşı»***, ***İzmir suikastı***, ***Sabetaist mafiya örğütü***, ***el-Kaide örgütü*** ve ***ikiz kuleler olayı*** gibi… Bu hadiselerin sırları ancak yüzyıllar sonra ortaya çıkabilir. Nitekim 800 yıl önce üretilen ***«Müslümanlık»*** adındaki dinin ve onun önemli ayaklarından olan Nakşibendîliğin şifreleri ancak günümüzde çözülebilmiştir.

DAİŞ; gerçekte batılı askeri istihbarat servisleri koordinasyonu tarafından 2014'de kurulan ***el-Kaide*** terör örgütünün Orta Doğudaki uzantısıdır. Bilindiği üzere Batının yetiştirdiği ve ürettiği en son düşmanlardan biri **Saddam Hüseyn**'dir. Bu şahsın batılılar tarafından itildiği maceralar büyük bir kaos ortamına dönüşünce batı dünyası Müslüman ülkelerin yöneticileriyle gizli işbirliği yaparak *(imanlı fakat toy ve gafil gençlerden)* yeni bir düşman ürettiler. İşte bu düşman **DAİŞ**'tir. ***BOP Projesi*** ve ***Feto terör olayı*** da dahil, bütün bu senaryolardan asıl amaç; Birinci aşamada Milli Türk Müslümanlığını ve Arap Vahhabîliğini güçlendirmek, ikinci aşamada ise Şiîler ve «Sünnîler» arasında din ve mezhep savaşlarını körüklemek ve İslâm'ın sadece zihinlerde kalmış olan silik izlerini de tamamen ortadan kaldırmaktır.

* Daişli Selefîlerin çoğu -*aynen Kemalistler, tarîkatçılar, Hanefist ilâhiyatçılar ve Vahhabîler gibi*- taklitçi ve ufuksuzdurlar. Bu kitlelerin hepsi de dinci ve mezhepçidirler. Fanatik olmalarının arkasındaki en büyük neden bu olsa gerektir. Bu yüzden, yıllar önce Vahhabî hocaların etkisi altında kaldılar; onları birer idol olarak gördüler ve takipçileri oldular. Ancak **DAİŞ** Terör örgütü ortaya çıktıktan ve Vahhabî Devleti tarafından kara listeye alındıktan sonra Cihâdî Selefîler bu hocalara karşı tavır aldılar. Onları ***«Kralların yardakçıları»*** olarak damgaladılar. Buna mukabil Vahhabî hocalar da Cihâdî Selefîlere ağır hakaretler yağdırmaya başladılar. Örneğin konuşmalarında Cihâdî Selefîlerden söz ederlerken onları «cehennem köpekleri كلاب النار» diye sıkça aşağıladılar. Vahhabîler bizzat yetiştirdikleri silahlı örgütlere karşı cephe aldıktan sonra bu kez Cihâdî Selefîler, -*cihad amaçlı faaliyetler sırasında sertliği öngören*- başka bir hoca grubunu öncü olarak kabul ettiler. ***«ed-Düreru's-Seniyye Fi'l-Ecvibeti'n-Necdiyye*** الدرر السنية في الأجوبة النجدية» adlı ansiklopediyi kendilerine alternatifsiz bir rehber olarak kabul ettiler.

* Cihâdî Selefîler de aynen örnek aldıkları Vahhabîler gibi hiçbir zaman Müslümanlık ile İslâm arasındaki uçurumu keşfedemediler. Bu yapay dini daima İslâm'la karıştırdılar. Kitaplarında ve konuşmalarında Müslimlerden hep «Müslümanlar» diye söz ettiler. Oysa bunlardan, örneğin Arap ülkelerinde yıllarca kalmış ve oralarda öğrenim görmüş olanlar, Araplardan birinin bir kez bile olsun ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** sözcüklerini duymuş olabilecekleri ihtimali yoktur. Çünkü -*Türklerden, Kürtlerden ve İranlılardan başka*- ne Araplar ne de başka bir millet bu iki kelimeyi hiçbir zaman kullanmaz.

Ayrıca; ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimeleri Kur'ân-ı Kerîm'in ve Sünnet külliyatının hiçbir yerinde geçmemektedir. Yüce dine Allah'ın (c) İslâm adını vermiş olmasına ve bunun Kur'ân-ı Kerîm'de tescil edilmiş olmasına rağmen, Selefîler bu yabancı ismin nereden geldiğini, kimler tarafından ve ilk kez ne zaman kullanıldığını merak etmemiş ve araştırmamışlardır.

* Neo-Selefîlerdeki gaflet o kadar derindir ki bunlar, son elli yıldır Türkiye'de sergilenen meâlcilik faciasını suskunluk içinde seyretmiş, -*Allah'ın kitabı bu ülkede hiç Arapça bilmeyen pervasız bir güruh tarafından çarpıtılırken, çıkar amacıyla bir ticaret metaı haline getirilirken*- bu cinayetlere karşı bir savunma platformu kuramamış, ümmeti uyarabilecek nitelikte uluslararası bir çalışma yapmamışlardır. Çünkü selefiler arasında bu vahametin farkına varabilecek bir eğitim düzeyine, bir entelektüel bilince ve bir akademik yeterliliğe sahip kimse yoktur.

4) Neo-Selefîleri şiddet ortamına ve büyük hatalar işlemeye iten önemli nedenlerden biri de yarı-okumuşluktan kaynaklanan taklitçilik, bilinçsizlik ve öngörüsüzlüktür. Bu konuda zihinlere ışık tutmak için Selefîlerdeki ufuksuzluğa kaynaklık eden şu örnekleri verebiliriz:

* Milletler tarihi, İslâm tarihi ve özellikle dinler ve mezhepler tarihi hakkında bilgisizdirler. Bu nedenle; etkileri günümüze kadar sarkmış bulunan önemli olayların içyüzünden habersizdirler. İslâm tarihinde kazanılmış başarıların yanında; İslâm öncesi din ve geleneklerin, -*kırılma noktaları olarak*- yaşanmış, savaşların, katliamların, komploların, uydurulmuş efsanelerin, felsefî akımların, din adına tertip edilmiş hurafelerin kimler tarafından nerede, nasıl ve hangi amaçlarla başlatıldığı, günümüzdeki etkileri ve bunların toplumu nasıl yönlendirdiği hakkında kayda değer bir malumata sahip değildirler.

Örneğin; ***Haricîlik***, ***Mürcie***, ***Şia***, ***Cebriyye***, ***Kaderiyye*** ve ***Mu'tezile*** gibi erken dönem düşünce akımlarının siyasal ve ideolojik arka planlarını araştırmaktan âcizdirler. Aynen Vahhabîler gibi onlar da bu akımların mensuplarını sadece ***«kelâmcılıkla»*** ve ***«bid'atçilikle»*** suçlamanın ötesinde bilimsel araştırma ve inceleme yapmayı beceremezler. Çünkü bilgisel altyapıdan yoksundurlar. Aralarında çağrışımla iz sürme, hadiseler arasındaki sebep-sonuç ilişkilerini yoklama, ilgilerle şifrelere ulaşma, analiz yapma ve bu sayede belgesel neticeler elde etme gibi maharetlere sahip profesyonel araştırmacılar bulunmamaktadır. Kürt ve Zaza kökenli Selefiler Türkçeyi başarılı olarak kullanamamaktadırlar. Aralarında Arapça akademik bir makalesi yayınlanmış bir tek selefî yoktur. Onun için -*gerek eskiden, gerekse günümüzde*- dünyayı ve toplumu meşgul etmiş olan fikir akımlarıyla devrimler ve sosyo-politik olaylar hakkında ilmî birikimden mahrumdurlar. Örneğin yakın geçmişte, genelde bütün dünyayı özellikle Türkiye toplumunu etkilemiş olan ***pozitivizm***, ***sekülarizm***, ***darvinizm***, ***kapitalizm***, ***komünizm***, ***sosyalizm***, ***sömürgecilik***, ***muhafazakârlık***, ***ırkçılık***, ***solculuk*** ve ***sağcılık*** gibi düşünce akımları; ***Masonluk***, ***İlluminati***, ***Moon Tarîkatı***, ***Opus Dei*** ve ***Trilateral Komisyonu*** gibi yeraltı örgütleri ile derin devlet ve mafia gibi gizli teşkilatlar hakkında Selefîlerin önemli ve doğru bilgilere ulaşabildiklerini tahmin etmek güçtür. Bunlar bir yana, -*kimlik bunalımının semptomları olarak*- ***Kemalizm***, ***tarikatçılık***, ***mezhepçilik***, ***Türk İslâm sentezi***, ***etnik sorunlar***, ***terör***, ***din sömürüsü***, ***yolsuzluklar***, ***darbeler*** ve ***türban yaygarası*** gibi Türkiye'nin iç sorunları, Selefîlerin hemen hiç dikkatini çekmemiştir. Çünkü selefiler, gerek Türkiye toplumunun, gerekse -*İslâm'dan soyutlanmış*- öbür Müslüman toplumların sosyolojisine ilişkin araştırmalardan tamamen habersizdirler. Örneğin; **Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü**, **Dr. Abdülbaki Gölpınarlı**, **Prof. Dr. Osman Turan**, **Prof. Dr. M. Altay Köymen**, **Prof. Dr. Mete Tunçay**, **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**, **Prof. Dr. Mikâil Bayram**, **Prof. Dr. Ahmet T. Karamustafa**, **Prof Dr. Mehmet Sait AYDIN**, **Prof. Dr. İbrahim Agâh Çubukçu**, **Prof. Dr. Şinasi Gündüz**, **Dr. Sait Başer**, **Aydemir Güler**, **Süreyya Su**, **İsmail Beşikçi**, **Ayşe Hür**, **Alev Alatlı**, **Nilütfer Göle**, **Namık Kemal Zeybek**, **Gurban**

Hüseynov, **Yervart Danzikyan**, Tunuslu **Tahir Bin Aşûr**, Cezayirli **Prof. Dr. Muhammed Arkun**, Mısırlı **Taha Hüseyn**, Suriyeli **Haşim Salih**, Yemenli **Abdulâlim en-Nehârî**, Yemenli **Mervan el-Gafuri** ve İngiliz **Prof Dr. Hamit Algar** gibi çağdaş araştırmacı akademisyen ve yazarlara ait kitap ve makalelerden hiç bir Türkiyeli Selefînin haberdar olduğunu, ***Cogito***, ***Köprü***, ***Yetkin Düşünce*** ve Uluslararası Hakemli E-Dergi olarak ünlenen Akademik ***DergiPark*** gibi yayınları izlediğini tahmin edebilir misiniz? Çünkü bu kesim, yıllardır Vahhabîliğin karanlığında kaybolmuştur. Nitekim Selefîlerin kütüphanelerinde Arap dil grameri, tefsir, hadis, fıkıh ve Akaid konularını içerenlerin dışında, ciddi ve kapsamlı bir ilmî kaynak pek bulunmaz. Çağdaş araştırmacıların ve yerli oryantalistlerin son yıllarda kaleme aldıkları çok önemli kitaplardan da habersizdirler. İşte bu tek taraflılığın, bu sırf mahalliliğin ve dünyadan soyutlanmışlığın sonucu olarak algıları körelmiştir.

* Neo-Selefîler, tarih, sosyoloji, antropoloji ve siyaset bilimi ile hiç ilgilenmedikleri için geçmişi günümüze bağlayamaz ve konjonktürü yorumlayamazlar; dolayısıyla tevhid dininin tarihi süreçler boyu nasıl yozlaştırıldığını, nasıl çarpıtılıp dönüştürüldüğünü keşfedemez, bu nedenle de sapmalara karşı isabetli stratejiler geliştiremezler. Nitekim bunlardan bir kısmının şiddet kullanan örgütlere sempati besliyor olmasının büyük nedeni buradan kaynaklanmaktadır. Bunun önemli kanıtlarından biri, el-Enfâl Sûresi'nin 67'nci âyeti kerimesinin derinliği üzerinde Selefîlerin hiçbir zaman yoğunlaşamamış olmasıdır. Bu münasebetle vurgulamak gerekir ki bunların özlediği devlet şekli, *-sergiledikleri bilgisizlik, bilinçsizlik, ilkellik ve şiddete dayalı stratejiler yüzünden-* asla vücut bulamaz. Buna imkân yoktur. Çünkü bu hayâlî devlet tasavvuru, Kur'ânî ve Nebevî bir İslâm devleti değildir. Ve çünkü ilk İslâm Devleti ve İsrail örneklerinde olduğu gibi; *-dünyanın defakto olarak kabullenmek zorunda kalabileceği bir kimlik ve nitelikle tarih sahnesine çıkamayan-* hiçbir siyasal yapı, yer küre üzerinde *(devlet adı altında)* kendine asla yer bulamaz!

Neo-Selefîler, 1500 yıllık İslâm tarihinde yaşanmış binlerce olayın kütüphaneler dolusu kayıtları şöyle dursun, Türkiye'de Cumhuriyetin başından günümüze dek cereyan etmiş siyasi kavgalar, katliamlar, toplu sürgünler, sosyal ve kültürel değişimler, derin devletin işlediği faili meçhul cinayetler, askeri darbeler ve yeraltı faaliyetleri hakkında ciddi malumata sahip değildirler.

* Neo-Selefîler, Rasûlullah'ın (s), büyük çoğunluğu müşrik olan bir toplum içinde yaşadığını, bir yandan müşriklerin sapkınlıklarına karşı 23 yıl savaş verirken, öbür yandan olağanüstü bir olgunluk, soğukkanlılık ve sükûnet içinde onlarla sürekli diyalog kurduğunu takdir edememektedirler. Halbuki Rasûlullah'ın (s) bu süre içerisinde onlarla münasebet gereği tokalaşmış olduğu, ikram ettikleri *(helâl)* gıdaları yediği, hediyelerini kabul ettiği kuvvetle muhtemeldir. Nitekim onlarla antlaşma yaptığına ve bu sıralarda onların bazı direnişleri karşısında geri adım attığına ilişkin tarihî kanıtlar mevcuttur.

* Neo-Selefîler, Türkiye toplumunun sosyolojisi hakkında bilimsel malumata sahip değildirler. Bu ülkede kaç etnik kitle yaşamaktadır; kaç dil konuşulmaktadır; Toplumun inançları, İslâm öncesi dinlerden hangilerinin tesirlerini taşımaktadır ve bunlar nelerdir; Malazgirt savaşından önce bu coğrafyada hangi toplumlar vardı ve buraya akın eden Türkler yerlilerle nasıl kaynaştılar; Arap, Fars ve Bizans kültürünün, Türkiye halkı üzerindeki etkileri nelerdir, gibi yüzlerce soruya müdellel cevaplar bulabilecek hemen hiçbir selefi yoktur.

* Unsurlarının büyük kısmı İslâm'dan aşırılmış, senkretik bir beşerî din olan Müslümanlığın, 800 yılı aşkındır İslâm'a indirdiği darbelerin neticesi olarak süreçler boyu evrilen ve günümüzdeki şeklini alan Türk Hanefizmi, Kürt Şafiizmi, Alevilik, Bektaşilik ve başta Nakşbendîlik olmak üzere kurulmuş onlarca tarîkat hangi hilelere başvurularak örüldü; bu mistik ve dinsel yapıların tamamını kapsayan Müslümanlığın *(İslâm'a alternatif)* bir paralel din olarak hangi teorisyenler tarafından projelendirildi; onların hangi halefleri tarafından günümüze kadar devam ettirildi?.. Bu sorulara selefîlerin verebileceği hiçbir cevap yoktur.

* Selefîler; -*dinî olsun dünyevî olsun*- sorunları hiçbir zaman aciliyet ve öncelik sırasına göre ele alma beceri ve basiretini gösteremediler. Örneğin -*Türkiye toplumu da dahil*- insanlığın şirk bataklığına saplanmış olduğu günümüzde; Mütevâtir olmayan hadisler, **Mehdi**'nin gelmesi, **Hz. İsa**'nın nüzulü ve benzeri konuları gündeme getirerek zamanlarını ve enerjilerini boşa harcadılar. Halbuki müşrik bir toplum ***«Haber-i âhâdın»*** delil olduğuna, mehdi'nin geleceğine ve Hz. İsa'nın nazil olacağına inansa da bunun ne yararı vardır? Nitekim tarikatçıların büyük çoğunluğu, bu konularda Neo Haricilerle aynı inanç ve kanaatleri paylaşmaktadırlar. Onlar da aynen Selefîler gibi ***«dinimiz İslâm'dır, biz ehl-i tevhidiz»*** diyorlar. Bununla birlikte ***«elhamdülillâh müslümanız»*** diyerek iki dinli yaşadıklarını söyleme çelişkisini sergiliyorlar.

***

Bu ürkütücü tabloya rağmen, Haricî Selefîler evleviyet prensibini bir kenara koydular. İkincil ve üçüncül meseleleri ısrarla öne sürerek o kadar çok bocaladılar ki bir yandan Hicaz'daki Vahhabî hocalarını *(birkaç yıl öncesine kadar)* adeta yanılmaz kabul ederlerken öte yandan Vahhabîlerin İstanbul'daki baş misyoneri ile ters düştüler. Aslında onlardaki bu bocalama; *(asırlardır birikmiş olan yığınlarca sorunun, ancak içtihâd yetkisine sahip bir ulemâ konseyi tarafından tartışılarak çözüme kavuşturulabileceği)* hakkında bunların herhangi bir düşünceye sahip bulunmuyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bu da onların dünya ve ümmet gerçeklerinden ne derece habersiz olduklarını gözler önüne sermektedir.

* Selefîlerin sergilediği ilginç çelişkilerden biri de başka dine bağlı olan bir topluma, İslâm'ın *(bid'atlere bulaşmış)* mensubu gibi yaklaşmalarıdır. Bu mantıkla, mesajlarını örneğin -*Yahudiler, Hıristiyanlar, Hindular ve Budistler gibi*- ***gayr-i Müslimlere*** hiçbir zaman yöneltmezlerken, ısrarla ve sürekli olarak Müslümanların tamamını muhatap aldılar. Çünkü onları ***Müslimler*** diye hesaba kattılar. Oysa eğer Selefîler Müslümanlığın arka plan şifrelerine ulaşabilme başarısını göstermiş olsalardı, onun gerçekte İslâm'dan tamamen ayrı bir din olduğunu; aynı zamanda Müslümanları yönetenlerin Siyonist-Haçlı işbirliğinin Ortadoğu'daki askerleri olduklarını öğreneceklerdi. Dolayısıyla neden Avrupa'da, Amerika'da İsrail'de ya da Hindistan'da değil de Orta Doğu'da savaş verme çelişkisine düştüklerini anlayacaklardı. Çünkü Müslümanları alet olarak kullanan ve Müslümanlığı İslâm'ın üzerine musallat eden Küresel güçler, başta Yahudiler olmak üzere küfür milletinin çeşitli kesimleridir. Dolayısıyla tevhide ve hidayete davet mesajlarının Müslümanlardan önce bu milletlere yöneltilmesi gerekmez mi? Ne var ki Selefîlerdeki kararmış ufuklar bu tabloyu görmelerine engel oldu.

Bu çelişkilerin temelinde esasen Orta Doğu'nun siyasi tarihindeki karanlık noktaların derin etkileri vardır. Bu bölgedeki yaygın ırkçılık tehdidi altındaki ilim adamları bu

noktalar üzerinde yoğunlaşamamaktadırlar. Çünkü bu coğrafyada merhamet pınarları kurumuş, erdemler adeta buharlaşmıştır. Bölgedeki hiçbir devletin bünyesinde sapkınları rehabilite eden irşad ve ıslah kurumları yoktur. Adeta birer mafya teşkilâtı gibi işleyen bu devletlerin tamamı kanun zoru ve polisiye tedbirlerle ancak itaati sağlayabilmektedirler. Din ***laikçilerin***, ***Kemalistlerin***, ***Baasçilerin***, ***Nusayrilerin***, ***Tarikatçıların***, ***Vahhabîlerin*** ve ***sermayenin*** bir sömürü çarkı haline gelmiştir. Üstelik bu devletlerdeki kurumların tamamı birbirlerinin alanına son derece yabancıdırlar. Bu nedenle isteseler de bir konuda eşgüdümü sağlayamazlar.

Örneğin Türkiye'de; Orta Doğu üzerine araştırma ve inceleme yapan akademisyenler, siyasi analistler, gazeteciler ve sözde ***«tarihçiler»***, Arapça ve Farsça bilmedikleri, aynı zamanda İslâmî ilimlerden habersiz oldukları için İslâm'ı Müslümanlıktan ayırt edememekte, dolayısıyla bölge sorunlarının içyüzüne vakıf olamamaktadırlar. Sonuç olarak siyasi kadrolara yararlı danışmanlık hizmetleri verememektedirler. Nitekim cahil gazeteciler ***«DAİŞ»*** terör örgütüne ***«IŞİD»*** diye tuhaf bir isim taktılar. İlginçtir ki Daişliler, Türkiye'de kendilerine verilen bu isimden habersizdirler! Sonradan kullanılmaya başlayan ***«DAİŞ»*** adı bile yıllardır ***«DEAŞ»*** ve ***«DAEŞ»*** şeklinde her gün binlerce kez yanlış telaffuz edilmektedir. Bu bile medyayı ve siyaseti yönetenlerin, yaşadıkları Orta Doğu bölgesinin tarihi ve kültürü hakkında ne kadar bilgisiz olduklarını göstermektedir.[358] Bunların, bölgede cereyan eden din ve mezhep savaşlarının arka planını, özellikle Selefîlik probleminin içyüzünü anlamaları mümkün müdür!

Sonuç olarak; hafızalardan silinmiş eski sorunların devamı, bu coğrafyanın manzarasını yeniden karartmakta ve karartmaya devam etmektedir. Nitekim Kadîm Haricîlik, bölgenin antropolojik arşivinde unutulmuş binlerce sorundan biri olarak zaman zaman başka isimler altında yeniden alevlenmektedir. Fakat biraz düşünelim ve kendimize soralım: Acaba ***Müslümanlık***, ***Şiilik***, ***Nusayrîlik***, ***Bahâilik***, ***Kadyanîlik***, ***Nurculuk***, ***Nakşbendîlik***, ***Fetoculuk***, ***laikçilik***, ***Kemalizm*** ve ***PKK'cılık*** da farklı adlar altında patlak vermiş birer haricîlik değil mi?

***

[358] Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayınlanan DAİŞ Raporunda bu örgütün adı doğru şekilde, ***«DAİŞ»*** olarak zikredilmiştir. Çünkü bu kurumda Arapça bilenler vardır. Ne ilginçtir ki bu rapora rağmen, İmam Hatip Lisesinde eğitim görmüş olan Cumhurbaşkanı bile örgütün adını ***«DEAŞ»*** olarak telaffuz etmektedir!

İslâmofobi mi Müslümanofobi mi?!

Ortadoğu'da manzara malum; Askerî darbeler, Mezhep savaşları, terör, işgaller, soykırımlar birbirini izlerken insan kanı oluk oluk akmaya devam ediyor. Fazla ayrıntıya girmeye gerek yok; Bu coğrafyada birbirini kesip biçenlerin neredeyse tamamı Müslümandır. Yani Müslümanlık dinine bağlılarıdırlar. Peki bunlara «İslâm'ın mensupları» demek bu yüce hayat nizamına haksızlık olmaz mı? Hatta İslâm'a korkunç bir iftira sayılmaz mı bu? Karşımızda duran bu vahim manzara, aynı zamanda İslâm ile Müslümanlığın birbiriyle alâkası olmayan iki ayrı din olduğunu kanıtlamıyor mu?..

Ne ilginçtir ki yalnızca; *(Türkiye'de, Türkî Cumhuriyetlerde, İran, Afganistan ve Tacikistan'da)*[359] hiç kimse Ortadoğu toplumlarını ***«Müslimler»***[360] diye nitelemiyor! Aksine, bu ülkelerde yaşayan insanların çoğu, dini kimliklerini ***«Müslüman»*** diye ifade ediyorlar. Oysa dış dünyanın hemen tamamında bu toplumlar, ortak dille (ing.) fakat haksız yere ***«Muslims»*** olarak niteleniyor. Görüldüğü üzere bu isimlendirmede önemli bir çelişki var. Evet, ***«Muslims»*** sözcüğü, aslında Kur'ân'daki Arapça karşılığının İngilizce tam çevirisidir. Fakat Müslümanların, dini kimliklerinin bu kelime ile ifade edilmesi gerçeği yansıtmamaktadır. Nitekim İâhî takdir, İslâm'ın bağlıları olan Müslimleri, öbür dinlerin bağlılarından *-ve tabiatıyla Müslümanlardan da-* bu kelimeyle ayırt etmiştir. Bununla birlikte, *-doğru ile yanlışın, helâl ile haramın, güzel ile çirkinin karışımından oluşan-* Müslümanlık da hiçbir zaman Müslimlerle Müslümanları aynı şemsiye altında toplayamamıştır, bundan sonra da toplayamayacaktır. Bu da ilginç değil mi? Son zamanlarda İslâm'a karşı gelişen patalojik tepkilerin temel kaynağı işte budur.

Kur'ân'ın iki kabı arasına hapsedilmiş olsa bile İslâm, Müslümanların gözünü kamaştırıyor, aynı zamanda onlarla hiçbir ilişkisinin olmadığını da adetâ haykırıyor. Bu da Müslümanları öfkelendiriyor. Çünkü ölesiye gösterdikleri çabalara rağmen onu bir türlü Müslümanlığa dönüştüremiyorlar. Bunu başaramadıkları için de çeşitli hilelerle ona saldırıyorlar; ona ***«Selefilik»*** ve ***«Vahhabîlik»*** gibi yakışıksız isimler vererek adını lekelemeğe çalışıyorlar. Oysa İslâm ne ***Müslümanlık***, ne ***Tarikatçılık***, ne ***selefilik***, ne ***Vahhabîlik***, ne de ***İhvancılıktır***. O, sadece ***İslâm***'dır ve kıyamet kopuncaya kadar da *(Müslümanların değil)* yalnızca Müslimlerin dini olarak kalacaktır, ***«welew kerihel kâfirûn!»***

İslâm, *-başta Müslümanlığa, ondan sonra da Müslümanlığın özendirdiği cehalete, yobazlığa, aymazlığa, yozlaşmaya, zulme, adaletsizliğe ve ahlâksızlığa geçit vermek istemediği için-*, özellikle son bin yıl boyunca Müslümanlar tarafından sürekli şekilde saldırıya uğramıştır. Ancak bu saldırılar *(Batı dünyasında olduğu gibi)* doğrudan ve

---

[359] Türkçe ve Farsça konuşulan bu ülkelerde İslâm'ın «Müslümanlık» olarak anılıyor ve tanıtılıyor olması, yaklaşık 1000 yıl önce İslâm'a karşı sinsice işlenmiş bir dizi komplonun sonucudur. Günümüze kadar bu olaylara ilişkin ciddi araştırmaların yapılmamış olması bile Ortadoğulu (Fars, Arap, Türk karışımı) halkların gizli aşikar işbirliği yaparak İslâm'ın gün yüzünü görmemesi için ne büyük çabalar harcadıklarını kanıtlamaktadır.

[360] Bu kelimenin Arapça ve Kur'ân'ı Kerîm'deki orijinal karşılığı (yerine göre): Muslimûn مُسْلِمُون ya da Muslimîn مُسْلِمِين dir. Bu her iki sözcük de Muslim مُسْلِم kelimesinin çoğullarıdır. Farklı yazılış ve okunuş nedenleri Arap gramer kuralları konulu kitaplarda ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Özeti (erbabınca bilindiği üzere) şudur: مُسْلِم kelimesi tekil bir isimdir. Bunun müzekker (eril) çoğulu; ref' halinde (yani mubtedâ, fail ve naib-i fail olduğu yerlerde) و ve ن ile sonlanır. Cer harfinden sonra geldiğinde veya mefûlun bih olduğu yerlerde ise ي ve ن ile sonlanır. Önemli bir not olarak belirtmek gerekir ki: Bu iki kelimenin Türkçede tam karşılığı: «Muslimler»'dir; «Müslümanlar» şeklinde tercüme edilmeleri, kesinlikle mümkün değildir. Bu göze alanlar, ya cahil, ya da Kur'ân'ın düşmanıdırlar. Bu cinayeti bilinçli olarak işleyenler, sonuçlarına katlanacaklardır!

açık şekilde değil, tersine sinsice ve spekülatif yollarla gerçekleştirilmiştir. Bu hilelerin en son örneklerinden ve en büyüklerinden biri de dış dünyada, Müslümanlığa karşı gelişen nefretin, Müslümanlar tarafından ***«İslâmofobi»*** olarak servis edilmesidir. Oysa bu nefretin gerçek ve haklı adı ***«Müslümanofobi»***'dir. Çünkü Müslümanların yüzünden dünya, *(Eylül 661 yılından bu yana)*[361] İslâm'la hiçbir zaman tanışma olanağını bulamamıştır. Bu gün itibariyle 1357 yıldır uygulanmadığı için tabiatıyla meçhul kalan İslâm'dan dünyanın nefret ettiğini ileri sürmenin bir mantığı yoktur.

Batı dünyasını İslâm hakkında yanıltanlar, kuşkusuz Müslümanlardır. Nitekim kendi dinleri olan ***Müslümanlığı*** Batılılara -*her fırsatta*- ***İslâm*** diye sunmaya çalışmışlardır. Buna rağmen kendi yurtlarında ***Müslümanlık*** adını ısrarla ve gururla taşırken, tamamen başka bir din olan İslâm'ın adını yalnızca kimliklerine yazdırmayı ve işlerine geldiği her yerde onu bir sömürü aracı olarak değerlendirmeyi ihmal etmemişlerdir. Yurt içinde İslâm'ı kimlik belgelerinde gizlemeye çalışırlarken, onu Batıda sadece bir sembol ve etiket olarak kullanmışlardır. Kur'ân-ı Kerîm'i üfürük ve mezarlık kitabı haline getirmişlerdir.[362] Bunun mutlaka farkında olan oryantalistler, ***Müslümanlık*** ile ***İslâm*** arasındaki uçurumu bilmelerine rağmen, -*haçlı zihniyetine zararı olur diye*- ne Avrupa'da ne de Amerika'da hiçbir zaman bu sırrı deşifre etmemişlerdir! Müslümanların İslâm'a karşı sürdürdükleri bu tutum, tabiatıyla batı toplumlarının öfkesini ***Müslümanlığın*** değil ***İslâm***'ın üzerinde yoğunlaştırmıştır.

Müslümanların hem kendi yurtlarında, hem dışarıda -*özellikle son kırk yıl içerisinde*- verdikleri yıkıcı örnekler, batı dünyasının dikkatini çekmiştir. Bu örneklerin sadece aşağıdaki çok kısa özeti bile aklıselim her insanı derinden düşündürecek mahiyetidir.

1) Önce Müslüman Dünyasında,[363] *(son 50 yılda)* Öldürülen Liderlerin Listesine bir göz atalım. Bu listede birçok isme rastlayacaksınız:

Ürdün kralı Abdullah b. Hüseyn, Irak kralı Faysal II, Irak Başbakanı Nuri Said Paşa, Afganistan Cumhurbaşkanı Hafizullah Emin, Afganistan Cumhurbaşkanı Nur Muhammed Terakki, Afganistan Cumhurbaşkanı Muhammed Necibullah Ahmedzâî,

---

[361] Bu, Hz. Hasan'ın devlet başkanlığından Muaviye lehinde istifa ettiği ve böylece Râşidî Hilâfet'in sona erdiği tarihtir.

[362] Merhum Akif bu çelişkiyi şöyle anlatıyor:

İbret olmaz bize her gün okuruz ezberde
Yoksa hiç mana aranmaz mı bu âyetlerde

Lafz-ı muhkem yalınız anlaşılan Kur'ân'ın
Çünkü kaydında değil hiç birimiz mânânın

Ya açar nazm-ı celîlin bakarız yaprağına
Yahut üfler geçeriz bir ölünün toprağına

"İnmemiştir hele Kur'ân şunu hakkıyla bilin
Ne mezarlıkta okunmak ne de fal bakmak için."

[363] Bu dünyaya, bugünkü görüntüsü ile «İslâm Dünyası» demek -bir bakıma- doğru değildir. Nitekim Türkiye'de «İslâm Dünyası» nitelemesi nadiren kullanılmaktadır. Müslümanlar son yıllarda, «İslâm'a karşı kazandıkları zafer»'in (!) bir nişanesi ve «Türkistan fethinin yeni bir intikamı» olarak «Müslümanlık Dünyası» tabirini daha büyük bir cesaretle ve sıklıkla kullanmaktadırlar.

Irak Devlet Başkanı Abdulkerim Kasım, Suudi Arabistan Kralı Faysal b. Abdulaziz, Pakistan Cumhurbaşkanı Zülfikar Ali Butto, Pakistan Başbakanı Binazir Butta, Mısır Devlet Başkanı Enveru's-Sadaat, Bengladeş Cumhurbaşkanı Muciburrahman, Türkiye Başbakanı Adnan menderes, Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Türkiye Maliye Bakanı Hasan Polatkan, Türkiye Başbakanı Nihat Erim, Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal. Lübnan Cumhurbaşkanı Beşir Cumeyyil, Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyn, Libya Lideri Muammer Kaddafi

Batı dünyasında ise yalnızca Amerika Cumhurbaşkanı **John Kenedy** ve İsveç Başbakanı **Olof Palme** öldürülmüştür. İkisinin de katilleri Ortadoğu kökenlidirler ve Müslümadırlar!

2) **Daiş**, **PKK**, **FETO**, **DHKPC** ve daha nice terör, uyuşturucu, fuhuş ve mafya örgütleri Müslümanlar tarafından kurulmuştur. ***el-Qâideh-Tâlibân*** örgütünün -*yıllardır bugüne kadar devam eden*- Afganistan macerası bütün dünyayı dehşete düşürmüştür. Bu kanlı örgüt, devşirdiği on binlerce nitelikli *(fakat gafil)* gencin telef olmasına, astronomik rakamlarla ifade edilebilecek servetlerin -*gözyaşı, kan ve ateşle karışarak*- yok olmasına yol açmıştır. Bu örgüt, aslında Osmanlı politeist Müslümanlığına karşı 2 asır önce patlak veren ***Vahhabîlik*** akımının militarist koludur; Müslümanlığın farklı bir ürünüdür.

3) 1980 yılında **Irak-İran** arasında birden alevlenen ve 8 yıl süren ***«Körfez Savaşı»***'nın neden olduğu yağma ve yıkımlar, bütün dünyayı yine dehşete düşürmüştür. Kapışan her iki devletin tebaası da Müslümandır. Bu savaşın patlak vermesini hazırlayan çok yönlü tarihi ve siyasi nedenler irdelendiğinde Müslümanlığın karanlık yüzü bir kez daha bütün çıplaklığı ile göze çarpmaktadır. Çünkü bu savaş bir bakıma; **Aflaqîler** ile **Alqamîler**'in[364] yeniden hesaplaşmasıdır. Bir yandan; **sağcı-solcu** ya da **kapitalist-sosyalist** kavgasıdır. Başka bir cepheden; **gerici-ilerici**, ya da **lâikçi-dinci** dalaşıdır. Bir başka yönden de **Sabii-Mecûsî** didişmesidir… Evet, Müslümanlararası ***«Körfez Savaşı»***, tarihin -*barındırdığı bu çok yönlü içerikle*- Ortadoğu'da biriktirdiği negatif enerjinin patlamasıdır. Önemli olan nokta şudur: Küresel güçler tarafından sahnelenen bu savaştaki aktörlerin hepsi Müslümandırlar.

Batı, eskiden kalma oryantalist birikimini ve günümüzdeki dev teknolojisini kullanarak Müslümanlar hakkında hemen her konuya ilişkin ayrıntılı bilgilere ulaşabilmiştir. Bu sayede Ortadoğu üzerinde bir yandan militarist yöntemlerle öbür yandan kültür savaşlarıyla projeler hazırlamakta ve zamanı gelince bunları uygulamaya koymaktadır. Müslüman ülkelerin yönetimleri de bu projelerde aktör olarak yer almaktadırlar. Ortaya çıkan her sonuç, İslâm'a karşı Batının nefretini bir kat daha artırmaktadır. Danimarka'da sahnelenen Kur'an'a saldırı olayı bunun en son örneğidir. Bu işbirliği sayesinde Müslümanlar hayâlî ***«İslâmofobi»*** projesinde yerlerini alarak günün birinde

---

[364] Aflaqîler العفالقة'den amaç: Irak ve Suriye'de kurulan Sosyalist Baas Partisinin kurucusu, Lübnanlı Hıristiyan Michel Aflaq'tır. Alqamîler العلاقمة 'den amaç ise; Abbasi Devleti'nin sadrazamlarından (başbakanlarından) İbn'ul-Alqami ابن العلقمي 'dir. Şii olan bu şahıs, gizlice Moğol Lideri Hülâgû ile haberleşerek Abbasi devletine son vermek üzere onu davet etmiş. Bunun üzerine 1258'de Başta başkent Bağdat olmak üzere, Abbasi ülkesi Moğollar tarafından işgal edilmiş, milyonlarca insan öldürülmüş ve Abbasi Devleti tarih sahnesinden çekilmiştir.

bunun, ***«Müslümofofi»*** olarak dışa yansımaması için çaba harcamaktadırlar. Günümüzde dökülen timsah göz yaşları bu sırrı yeterince deşifre etmektedir.

4) Bu arada, Türk Müslümanlığı da Avrupa'da *(özellikle Almanya'da)* yuvalanarak İslâm'ın parlak yüzünü bu kıtada var gücüyle karartmaya çalışmaktadır. Türkistan fethinin bu kaçıncı rövanşıdır bilinmez ama Türk Müslümanlığının Avrupa'da İslâm'a indirdiği darbe dehşet vericidir. Gerek **Alevî-Sünnî** çatışmasıyla, gerek **Süleymancı-Kaplancı-Milli görüşçü** cepheler arasındaki kavgalarıyla Türk Müslümanlığı, elinden geldiğince İslâm'a ait argümanları ve sembolleri kullanarak Avrupa'nın *-özellikle son yıllarda-* İslâm'a karşı amansız ve acımasız bir düşman haline gelmesini sağlamıştır.

5) Son olarak, sırları 15 Temmuz gecesi *-kısmen-* ortaya çıkmış bulunan bir terör örgütünün, **Neo-Müslümanlığı** dünyanın her tarafına yaymak amacıyla yıllarca İslâm'ı nasıl tahrip etmeye çalıştığı ortaya çıkmıştır. Modern Budizm'den gücünü alan bu tehlikeli akımın, *-İslâm'ın Türkiye'de (nasılsa kalabilmiş) cılız gölgesini de zihinlerden tamamen silmek için-* küresel güçlerle nasıl işbirliği ettiği artık yalanlanamaz kanıtlarla aleniyete dökülmüştür.

Denizden katre bu gerçekler bile Müslümanlığın ve Müslümanların, *-başta İslâm için, ondan sonra da tüm insanlık dünyası için-* ne büyük bir tehlike oluşturduğunu fazlasıyla kanıtlamaktadır.

***

Müslim ile Müslüman Birbirinden Nasıl Ayırt Edilebilir?

İki şey arasındaki benzerlik, bazen büyük açmazlara sebep olabilir. ***İslâm*** ile ***Müslümanlık*** gibi.. Bu iki kavram, çok eskiden beri hep birbirine karıştırılmıştır. Müslümanlığın barındırdığı tehlikeli sırların ortaya çıkmaması için -*eskiden beri*- harcanan yoğun çabalarla yaklaşık bin yıldır nesiller, bu iki kavramın aynı anlama geldiklerine inandırılmıştır. Bu yanılgı ise günümüzde büyük ve çözümsüz sonuçlar doğurmuştur. Bunlardan biri de bugün ***Müslim*** ile ***Müslüman*** kişiliğin birbirinden kolayca ayırt edilemiyor olmasıdır. Bu da özellikle çağımızın Ordadoğu'sunda, çözümlenmesi artık imkânsız bir problem halini almıştır. Bu yüzden İnançlarda, düşüncelerde, zihniyetlerde ve kanaatlerde inanılmaz bir kaos yaşanmaktadır.

İslâm ile ***Müslümanlığın,*** görünürdeki benzeşmelerinden doğan talihsiz yanılgı, ilim adamlarının elini kolunu bağlayacak kadar karmaşıktır. Çünkü, -*sanıldığının aksine*- bu iki kelime sadece iki farklı terim olmakla sınırlı değildirler. Bununla birlikte onlardan her biri, ayrı bir dinin adıdır. Şimdi bu noktada biraz düşünelim; İki dini karşılaştırmaya kalkışmak oldukça zordur. Dolayısıyla böyle bir uğraş, araştırmacıyı ne derece yoracak ve belki amacına ulaşmadan onu nasıl tükenme noktasına getirebilecekse, İslâm'ın bağlısı olan ***Müslim*** ile Müslümanlığın bağlısı olan ***Müslüman*** kişilik arasında mukayese yapmak da o derece gailelidir. Dolayısıyla temelde birbirine aykırı olan bu iki kişilik arasındaki uçurumun derinliğini kestiremeyen kimse -*eğer mü'min ise*- îmânî risklerle karşılaşabilir. Bu ilgiyle İslâm akidesinde, insan ilişkilerine yansıyan sonuçları bakımından, îmânı zedeleyici inanışlara dair uyarıların büyük önem taşıdığına burada işaret etmek gerekir.

***

Günümüzde, İslâm'ın kutsal ve dokunulmaz değerlerine karşı Müslümanların büyük çoğunluğu yaygın biçimde saygısız davranmaktadırlar. Bu davranışlar büyük ölçüde bilgisizlikten kaynaklanmaktadır. Ancak, bilinçli olarak böyle davrananların sayısı da az değildir. Bilinçli ya da bilinçsiz olarak İslâm'a karşı sıkça işlenen suçlar, aslında gerek din sosyolojisi kapsamında, gerekse hukukî açıdan genişçe incelenmeye değer. Çünkü bu suçlar, günümüzde hemen hiç karşılık bulmuyor olsa bile ***"önemli ve çok yönlü sorunlar"*** diye nitelenebilecek sonuçlar doğurmaktadır. En vahimi de bu ihlâllerin birçoğunda imanın zevâli ile kişinin uğrayacağı manevi felâkettir. Muhtemelen ***müslim*** sayılabilen bir ***müslümanın*** böyle bir durumda kalması gibi örnekler çoktur. Nitekim toplumumuzda, -*bilgisizlik yüzünden*- Müslüman olduğunu söylüyor olsa bile gerçekte muvahhid mü'minlerin sayısı esasen az değildir. Hal böyleyken, Birçok kimse, bu ihlâllerin *"bireysel bir sorun"* olduğunu, dolayısıyla üzerinde durulmaması gerektiğini sanabilir. Oysa doğurduğu sonuçlar *(dolaylı yollarla)* ahlâksızlığın yayılmasına yol açabildiği gibi sosyal hayatta sıkça rastlanan çeşitli anlaşmazlıklara ve kavgalara da yol açabilir. Günümüzde yaşanan çatışmaların,

toplumsal patlamaların ve terör olaylarının arkasında yatan nedenlerin başında inançlara karşı işlenen suçları sayabiliriz.

Bunlar bir yana; *-konumuzu ilgilendiren açıdan incelendiği takdirde-* bu suçlar, pervasızlıklar ve aşağılayıcı yorumlar, aynı zamanda ***Müslim*** ile ***Müslümanı*** birbirinden ayırt edici anlamlar da taşırlar. Bununla birlikte *-çok tanrılı bir din olan-* ***Müslümanlık*** ile *-bir tevhid dini olan-* **İslâm**, *(sırf dıştan benzeştikleri için)*, aralarındaki derin uçurumun farkında olamayanlar, ***Müslim*** ile ***Müslüman*** kişiyi de birbirinden kolayca ayırt edemeyebilirler. Ancak, genelde bilgisizlikten kaynaklandığını varsayacak olsak bile bu gafletin tahmin edilemeyecek tehlikelere yol açabileceğini unutmamak gerekir. Özellikle İslâmî değerlere karşı bilinçli olarak işlenen suçlar *-en azından-* mü'minler üzerinde tarifi imkânsız bir işkence etkisi bırakır ve onları derinden yaralar. Bu ise beklenmedik tepkilere yol açabilir; insan ilişkilerine büyük zararlar verebilir ve muhtemel gelişmelerin sonunda halkın huzurunu bozabilir; hatta toplumun çözülmesine bile neden olabilir.

Bilindiği üzere, günümüz dünyasında İslâm'ı koruyup savunabilecek bir otorite *-maalesef-* bulunmadığı için mü'min azınlığın mensupları, zaman zaman bu boşluğu doldurmak zorunda oldukları kanaatine kapılırlar. Müslümanların dayanılmaz saygısızlıkları karşısında harekete geçmek mecburiyetinde olduklarına inanırlar. Bu yüzden bazı mü'min kişi veya grupların nadir de olsa *-özellikle haricîlerin etkisi altında kalarak-* şiddete baş vurduğu bir vakıadır. İşte bütün bu sorunlara bir nebze ışık tutacak bilgiler kapsamında ***Müslim*** ile ***Müslüman*** kişilik arasındaki farklara kısa da olsa bazı örneklemeler eşliğinde bilgi sunmakta yarar vardır.

Müslim ile **Müslüman** kişi arasındaki **inanış**, **düşünce** ve **davranış** farklarını burada genişçe izah etmeye elbette imkân yoktur. Ancak bu iki kişilik arasında bulunan *(söz konusu üç noktadaki)* önemli farkları *-maddeler halinde-* şöyle özetlemek mümkündür:

1) Müslim kişi, *-sırf Allah'a gösterilmesi gereken bir saygı biçimiyle-* faniye saygı gösterilemeyeceğini bilir ve böyle inanır.[365] Ancak Müslümanlar tarafından ölümle tehdit edildiği zaman *(bilgisini kullanarak)* bir yol seçmeye bakar ve sonucuna katlanır! Nitekim Müslim insanın, inancından kaynaklanan bu tutumu onu özellikle Türkiye'de büyük tehlikelerle karşılaştırır. Bunun örnekleri sıklıkla yaşanır. Müslimler bu yüzden yargılanır, ağır cezalara çarptırılır, bazen de acımasızca linç edilirler![366] Müslim kişiyi çok tanrılı dinlerin bağlılarından ayıran en belirgin ölçüt budur.

---

[365] Özellikle üç duruş biçimi vardır ki *-İslâm akidesine göre-* her kim ve ne olursa olsun; *Allah'tan başkasına*, bunlardan biriyle asla saygı gösterisinde bulunulamaz. Bunlar: 1) Karşısında, susarak ve kımıldaman ayakta durmak; 2) Karşısında, rüku'a varmak. 3) Karşısında, Secdeye varmak. Kim bu duruş biçimlerinden herhangi biri ile *Allah'tan başkasına* saygı gösterirse sonucuna katlanmak zorunda kalır!!!

[366] Türkiye'de siyasî kisve ile kamufle edilmiş animist bir akımla Müslümanlığın karışımından oluşan çok yeni bir dinin militanları, cumhuriyetin başından 1980'lerin sonuna kadar mü'minleri kâh şeytanlaştırarak, kâh onları tarikatçılar kategorisinden sayarak sayısız cinayetler işlemişlerdir. İlâhlarını akıl hastalarına kırdırarak bahaneler yaratan bu azınlık Müslümanlara dokunmazlarken, 1980 yılına kadar **İslâm**'a ve **Müslimlere** karşı çok sert politikalar izlemişlerdir. Tarikatçılara, ***«Türban yaygarası»***'ndan sonra yenik düşmüş olsalar da *-mü'minlere karşı-* iktidardaki Müslüman tarikatçılarla aynı tutum içindedirler.

2) Müslim kişi, -*imkânlar elverdiğinde*- **«izâfî gayb»**'ın beş duyu sayesinde ve araç kullanılarak bilinebileceğine; ancak **«mutlak gayb»**'ın Allah'tan başkası tarafından asla bilinemeyeceğine, şayet elçiye bildirilmişse bunun mümkün olabileceğine inanır. Müslüman ise **Kur'ân**, **ilim** ve **akıl** ile izahı ve kanıtlanması olanaksız iddialarla bunun **«evliyalar»** için de mümkün olduğuna inanır. Aslında iki ayrı dine bağlı olan bu iki figürün inançları arasındaki söz konusu fark -*kendi sınırlarında*- son derece doğaldır. Çünkü bunların her biri, öbüründen ayrı bir dine bağlıdır. Doğal olmayan şey; bu iki dinin aynı olduğuna inanan insanların bu aykırı inanışlar konusunda tartışmalarıdır. İşte bu yüzden talihsiz olaylar yaşanmaktadır. Nitekim **«Neo-Selefîler»** bu tür hatalara düşerek büyük gailelere neden olmuşlardır. Onların bilgili ve mutedil mü'minlerden farkları bu noktada açığa çıkmıştır.

3) Müslim-mü'min kişi, muvahiddir. *(Allah'ı* ***zatında***, ***sıfatlarında*** *ve* ***isimlerinde*** *birleyen)* bir inanca sahiptir. Bu inanca **«Tevhid»** denir. Müslüman ise **teomorfisttir**. Yani -*spekülatif yorumlarla inkâr etmeye kalkışırsa da*- aslında **tanrılaştırdığı insanlara** tapar.[367] Bu inanç özellikle -*Türk Müslümanlığının önemli bir ekolü olan*- Nakşbendî Tarikatı'nın otoriteleri tarafından -*mistik terminoloji kullanılarak*- açıkça dile getirilmiştir.[368] Fakat dil, ağdalı ve rûhânî bir üslupla kullanıldığı için, bu spekülatif yöntemi İslâmî ağızdan ayırt edebilecek bilgi ve kültürden yoksun bulunan Müslümanlar **tevhid** ile **teomorfik** inançlar arasındaki uçurumun farkında olamamışlardır! Nitekim İslâm'ın 1000 yıldır Türkler tarafından Müslümanlıkla sürekli karıştırılıyor olmasının temel nedeni budur. Bunun birçok ikincil nedeni daha vardır ki bunların başında Türkçe gelmektedir. Çünkü Türkçe -*yüzyıllar boyu göçebeliğin ve askerî ruhun baskısı altında*- sade bir halk dili olarak kalmış, tarihin hiçbir döneminde *(ve günümüzde de)* bir bilim dili olma özelliğini kazanamamıştır. Dolayısıyla Türkçeyi ana dil olarak konuşanlar, İslâm akaidinin inceliklerini anlamakta oldukça zorluk çekerler.

4) Müslim-mü'min kişi, İslâm'ın bütünlüğüne inanır ve ***«ef'âl-i mükellefîn*** «أفعال المكلّفين ahkâmını çiğnememeğe özen gösterir. Örneğin; Kur'ân-ı Kerîm'in bir anayasa

---

[367] Örneğin bir tarikatçı (mürid), şeyhine taptığını, onu Allaha eş koştuğunu nadiren ağzından kaçırır. Keza Sünnici ya da Alevî bir Müslüman herhangi bir yatırın, bir «velinin», Allah'ın ortağı olduğunu kolay kolay itiraf etmez, açıktan söylemez, fakat içinde kesinlikle böyle inanır. Dolayısıyla takiyye, sadece Şiilere mahsus bir sır saklama yöntemi değil, aynı zamanda Sünnici ve Alevîler arasında da yaygındır. Müslümanlar, şeyhlere, evliyalara, yatırlara ve Osmanlı padişahlarına ibadet etmediklerini, sadece onlardan şefaat dilediklerini ileri sürerler. Ancak bu tutumlarıyla Zümer Suresi'nin üçüncü ayet-i Kerime'sinde izah edilen duruma düştüklerini hiç düşünmezler.

[368] Nakşbendî şeyhlerinden **Abdulhakîm Arvâsî** 1923 yılında kaleme aldığı «**Râbıta-i Şerîfe»** adlı risâlesinde «**râbıta»** ritüelinin icra şeklini aşağıdaki satırlarında tarif ederken insanın, Allah'ın sırf zatına mahsus sıfatlara sahip olabileceğini ifade etmektedir. Sözleri aynen şöyledir:

«Râbıta, Sıfat-ı İlâhiyye-i Zâtiye ile mütehakkık, makâm-ı müşâhedeye vâsıl bir kâmil–i mükemmel ile rapt-ı kalb eyleyüp huzur ve gıyabında o zatın sûretini hızâne-i hayâlinde hıfzetmekten ibarettir.»

Yazar, ağdalı bir ifade kullandığı için -*günümüzün okuyucusu tarafından anlaşılamayabileceği endişesiyle yukarıdaki tarifi*-, **Necip Fazıl Kısakürek** aşağıdaki şekilde sadeleştirilmiştir.

«Râbıta, İlâhî-Zâtî sıfatlarla tahakkuk etmiş ve müşahede makamına varmış bir kâmil ve mükemmele kalb bağlayıp, huzur ve gıyabında o zatın suretini hayâl hazinesinde muhafaza etmekten ibarettir.» Kaynak: **Abdulhakîm Arvâsî**, Râbıta-i Şerîfe, Bayezit Devlet Kütüphânesi No. 243435 s. 18

olduğuna inanır, bireysel ve toplumsal yaşamın bu anayasaya uygun olmasını ister; canını bu uğurda tehlikeye atmaktan da çekinmez. Kur'ân-ı, asla ölü ruhuna okumaz. *(Çünkü Rasûlullah'ın (s) ve dâvâ arkadaşlarının, Kur'ân-ı, asla ölü ruhuna okumadıklarını kesin olarak bilir).* İslâm'n, -*esasen*- siyasi, sosyal ve kültürel hayatın kuşatıcısı ve düzenleyicisi olduğunu bildiği için, dini siyasete alet etmez, çünkü edemez ve onu bir sömürü aracı olarak kullanmaz, çünkü kullanamaz. Müslüman ise, İslâm'ın bütünlüğüne inanmaz. Tam tersine -*kendisi ile alâkası bulunmamasına rağmen, yetkisiz ve bilgisiz olarak*- sık sık Kur'ân-ı Kerîm'den söz eder; onu ölü ruhuna okur; ücret karşılığı, Kur'ân okumaktan ve okutmaktan çekinmez.

5) Müslim-mü'min kişinin yaşamında rûhânîlik yoktur; Bu nedenle *(başka dinlere ait mistik akımlar oldukları için!)* tasavvuftan, ve tarikatlardan uzak durur. Hayatını takva ölçülerine göre düzenlemeye çalışır. Müslüman ise çelişkilerle dolu kaotik bir dinsel yaşam içinde bocalar. Müslümanların bir kısmı tarikatçıdır. Örneğin Türkiyeli, Türkistanlı, Pakistanlı ve Afganistanlı Müslümanlar arasında **Nakşbendî** ve **Alevi** tarikatları, Hindistan ve Pakistan'da da **Diyobendîlik** yaygındır. Türkiyeli Alivîler, kimliklerine göre Müslüman olmalarına rağmen Alevîlik, Müslümanlıktan bağımsız bir din haline gelmiştir. Oysa Türk Alevîliği de temelde Türk Sünniliği gibi İslâm'a tepki olarak doğmuş bulunan Müslümanlığın bir varyantıdır. Ayrıca Anadolu'da, isimleri uzun bir listeyi doldurabilecek ***(Kâdirî, Rufâî, Halvetî, Cerrahî, Mevlevî, Bektaşî*** *ve* ***Melâmî*** *gibi)* birçok tarikat eskiden beri yerleşmiştir.

6) Müslim-mü'min kişi, -*îmânın selâmeti için*- ihlâs ve takvanın önemine inanır. Onun için Allah'a bağlılığını erdemli ve disiplinli bir yaşamla sürdürmeye özen gösterir. Müslüman ise takva ile alâkası olmayan bir dindarlık gösterisi içinde yaşar. Bu ilgiyle belirtmek gerekir ki Müslümanlıktaki **«dindarlık»,** İslâm'daki **«takva»**'nın alternatifidir.

7) Müslim-mü'min kişi; bireysel ve sosyal disiplinin; sevgi, saygı ve barışın varlığı güçlülüğü ve devamı için güzel ahlâkın esas olduğuna inanır. İlginçtir ki Müslümanlar, kendi dillerine ve dinlerine ait olmayan bu kutlu kelimeyi sık sık kullanırlar. Ne var ki ahlâk, onlar için hemen hiçbir anlam ifade etmez. Nitekim şu çok çarpıcı örnek, Müslümanlar arasındaki yaygın ahlaksızlığı yeterince kanıtlamaktadır;

İslâmî ilimlerden tamamen habersiz ve hiç Arapça bilmedikleri halde Kur'ân-ı Kerîm'i Türkçeye çevirmeyi göze almış birçok Müslüman meâl yazarı, Kur'ân'ın metninde geçen **«Müslimler»** sözcüğünün Arapçasını **«Müslümanlar»** şeklinde tercüme etme cüretini göstererek, -*dille ifade edilmesi zor*- bir ahlâksızlık örneği vermişlerdir. Bu şahısların bilgi düzeylerini ve sorumluluk duygularını test etmek isteyenler, meselâ Kur'ân-ı Kerîm'den *(bir âyetin yalnızca Arapçasını)*, bu meâl yazarlarından diledikleri birine gösterip *(onun, herhangi bir kaynağa başvurmasına meydan vermeden!)* çevirisini isteyerek -*burada ifşa edilen*- bu korkunç gerçeğe bizzat tanıklık edebilirler.

İşte o zaman, **İslâm** ile **Müslümanlığın**, keza **Müslim** ile **Müslümanın** ne kadar ayrı, ne kadar farklı ve birbirlerine ne kadar benzemediklerini gerçek mânâda anlamış olur.

***

İslâm Âlimleri vakurdurlar, Ya Müslüman Din Adamları?..

Burada, her şeyden önce hatırlatılması gereken bir gerçek var; iki ayrı dinin mensupları arasında elbette birçok yönden farklar bulunacaktır; örneğin bir İslâm âlimi ile bir Hıristiyan râhibi arasında -*yalnızca inanç ve ibadet bakımından değil, aynı zamanda yaşam tarzı, konuşma üslûbu ve davranış biçimleri bakımından da*- nasıl ki birçok farklar bulunabilecekse, aynı şekilde bir İslâm âlimi ile bir Müslüman din adamı arasında da -*onları birbirinden ayırıcı*- nitelikler bulunacaktır. Bu çok doğaldır. Doğal olmayan ise, bu iki farklı kişiliğin birbirine karıştırılıyor olmasıdır.

Bu ilgiyle belirtmek gerekir ki şimdiye kadar büyük bir talihsizlik eseri olarak; ***İslâm*** ile ***«Müslümanlık»***, ***Müslim*** ile ***«Müslüman»***, ***takvâ*** ile ***«dindarlık»***, ***ibâdet*** ile ***«gelenek»*** ***ribâ*** ile ***«fâiz»*** ve daha birçok farklı kavram, sürekli olarak birbirine karıştırıla gelmiştir. Ezcümle; ***İslâm âlimi*** ile ***«Müslüman din adamı»*** arasında, -*başta din olmak üzere*- ***ahlâk***, ***kültür*** ve ***yaşam tarzı*** bakımından onları birbirinden ayıran farklar hiçbir zaman gündeme getirilmemiş, bilakis olağanüstü önem taşıyan bu mesele -*bilinçli olarak*- daima gizli tutulmuştur. *(Bunun en güçlü kanıtlarından biri de Türklerin İslâm ile tanıştıkları günlere ilişkin gerçeklere, okul müfredatlarında hiç yer verilmiyor olmasıdır!)* Bu kavramların sürekli şekilde ve ısrarla birbirine karıştırılıyor olması, Türkiye'de yaşanan dinsel anarşinin boyutlarını gözler önüne sermektedir.

İslâm âlimi ile Müslüman din adamını, -*yerine göre*- birbirinden ayırt edici birçok özellik ve nitelikler elbette vardır. Çünkü onların her biri, esasen ayrı bir dinin mensubudur. Bağlısı bulundukları dinler arasındaki tıpatıp benzerlikler ise, -*açıklaması oldukça uzun sürecek*- çeşitli hilelerin ve komploların talihsiz sonuçlarıdır. Bunları, serpilmiş bulundukları tarihin devasa yığınları arasından bulup ortaya çıkarmak ise dev araştırma ekiplerinin, yıllar alacak çalışmalarıyla ancak mümkün olabilir. Bu ilgiden yola çıkılarak; örneğin bir ***İslâm âlimi*** ile bir ***Müslüman din adamı*** karşılaştırıldığında onları, -*öncelikle ahlâk konusunda*- birbirinden ayıran en çarpıcı niteliğin, (vakar الوقار) olduğunu görürüz.

Vakara gelince bu vasıf, mükemmel bir kişilik için İslâm'ın öngördüğü davranış biçimlerinin başında gelen bir fazilettir. Türkçede ***«ağırbaşlılık»*** olarak ifade edilen vakar, bu sözcüğün sınırlarını aşan çok daha derin bir içeriğe sahiptir. Olgun kişiliğin -*göz ve gönül dolduran*- görüntüsünü, -*ona yönelen her bakış üzerinde*- uyandırdığı saygınlık ve ciddiyeti vakarla ancak ifade etmek mümkündür. Onun için bu fazilet, öncelikle peygamberlerin, âlimlerin ve sâlihlerin en belirgin vasfıdır.

Türkçede ***Ağırbaşlılık*** anlamında kullanılan ***vakar***, çok yönlü içeriği itibariyle mükemmel bir şahsiyetin tecellisidir. ***Temkin***, ***teenni***, ***sabır***, ***tevazu***, ***ciddiyet***, ***hoşgörü*** ve daha birçok erdemin ancak birlikte ifade edebileceği **vakar**ın, bugünkü Türkçede (ve bir tek kelime ile) isabetli ve doyurucu bir tarifini yapmak çok güçtür. Ayrıca, Kur'ân ve Sünnet temelli bir imanın yansıması olan vakarın, mü'minden başka birinin kişiliğinde tecelli etmesi mümkün değildir. Dolayısıyla İslâm'dan başka dine mensup bir kimsenin *(ne kadar bilgili ve kültürlü, ne kadar olgun ve ağırbaşlı olursa olsun)* vakur bir duruş sergilemesi hemen hemen imkânsızdır. Nitekim bu nedenledir ki Müslümanlar bu sıfatı tanımazlar; birinde belirtilerini gördüklerinde ise onu sevimsiz bulur, kendisine karşıt duygularla bakarlar. Onun için bir mü'minle dostluk kuramaz,

onun tutarlı duruşu karşısında ezilir, açıklamalarını anlamakta zorluk çeker ve özellikle bir İslâm âliminin verdiği evrensel mesajlara katlanamazlar. Dolayısıyla Müslümanlardaki bu ufuksuzluk, onları daima mü'minlere karşı önyargılı olmaya itmiştir.

Müslümanlar bunun tam aksine; hikâyeci, hurafeci, habbeyi kubbe yapan mübalağacı, lafazan ve beyin yıkayıcı hocalardan çok hoşlanırlar. Vaaz kürsülerinde bangır bangır bağırarak, dikkat kesilmiş eğitimsiz cemaat üzerinde -*ağlama şovlarıyla, zihin bulandırıcı yorumlarıyla*- hipnoz etkisi bırakan tiplere olağanüstü bir bağlılık göstererek zebun olurlar. Nitekim ***Nakşbendîlik***, ***Nurculuk*** ve ***Fethullahçılık*** akımları böyle yöntemlerle yayılmış ve tutunmuştur. Bu nedenledir ki bir ilim ehlinin Müslümanlara belgeler ışığında ve bilim diliyle gerçekleri izah etmesi oldukça zordur, hatta çoğu zaman tehlikelidir. Nitekim yakın geçmişte, kendisine kurtarıcı Mehdi gözü ile bakılan ünlü bir Müslüman hoca hakkında en ufak bir eleştiride bulunanların hayatı karartılırdı! Özel bir TV. Kanalında sözleri adeta ***«kutsal mesajlar»*** niteliğinde yayınlanan bu şahıs, sözde ibadet sırasında ciddiyetini bozanlar için bakınız neler söylüyor. Hocanın medyadan izlenebilen ifadeleri aynen şöyledir:

«Namaz kılarken sağa sola bakan, gözlerini sağa sola gezdiren insanlar, Rabbimin namusuna dokunmuş gibi bana dokunduruyorlar! Keşke o esnada tenasül uzuvlarını çıkarıp başıma işeseler; bağışlayın çok çirkin oldu. Fakat ben o işi o kadar çirkin buluyorum ki, o kadar münasebetsiz yatıp kalkmaları o kadar çirkin buluyorum ki şu söylediğim çirkin sözler onun yanında hafif kalır. Başıma işeseler o kadar hakaret saymam. O kadar dokunuyor bana. Gözleri çevrede gezen insanlar, ellerini dizlerinin üzerine büküp koyan insanlar, Rabbin huzurunda durmuş olmanın şuurundan mahrum insanlar, o kadar rencide ediyor ki beni… Keşke bir hançer çıkarıp sineme saplasaydınız, katil olacaksınız! Ama ellerimi açıp yalvaracaktım, diyecektim ki: Allah'ım, bunu affetmeden senin huzuruna gelmiyorum!»[369]

Keza Pontuslu Nakşbendîler grubuna bağlı bir Müslüman molla, Nakşbendîlerin kabir sualinden nasıl vareste tutulacağına dair ilginç sözleri de yine aynı medya kuruluşu tarafından görüntülü olarak yayınlanmaktadır. Sözleri aynen şöyledir:

«Efendi babamdan duydum buyurdu; Ali Haydar Efendi Hazretleri'nden işittim: yarın ahirette kabirden çıkan bir adamı azap melekleri yakalasa, azaba götürürlerken yaka paça, bu adam dese ki; ben Nakşbendi tarikatı'nın Hâlidî kolundanım dese, bırakırlar…»[370]

İlginçtir ki bu iki Müslüman molla çok popüler olmuş ve Türkiye'de milyonlarca müslümanı kendilerine bağlayabilmişlerdir.

***

[369] Bkz. http://www.youtube.com/watch?v=bga1K2eRQVI.

[370] Bkz. https://www.youtube.com/watch?v=DcNAYpiP63k ; Bu iki Müslüman din adamının günümüzde internette yayınlanmakta olan görüntüleri gelecekte kaldırılabilir. Dolayısıyla burada verilen bilgilerin gerçek dışı olduğu, -*yarınlarda*- müslümanlar tarafından iddia edilebilir. Nitekim Müslümanlar, dinlerinin -*yüzyıllar boyu gizlenmiş olan*- sırlarını ve şifrelerini ifşa edenlerden ağır intikam hamlelerine kalkışacakları ihtimali her zaman vardır. Onun için Araştırmacıların ve Özellikle aydın mü'minlerin bu kayıtları arşivleyerek muhafaza altıa almaları büyük önem taşır.

Müslümanların vakar sıfatı hakkındaki bilgisizliği, onların başta Rasûlullah (s) olmak üzere ashabı ve ümmet büyüklerini tanımalarına engel olmuştur. Nitekim Müslümanların hemen tamamı Rasûlullah'ı (s), ashabını ve selef-i salihîni birer Nakşbendî şeyhi, ya da birer cami imamı kılığında tasavvur etmektedirler! Oysa gerçekte birer ilim ve fazilet abidesi, birer nur-i mücessem olan bu şahsiyetlerin en çarpıcı niteliklerinin başında ***vakar*** gelirdi. Onları abideleştiren bu ender vasıftan dolayıdır ki günümüze kadar Kur'an-ı Kerim'den başka hiçbir kitaba sığmamışlardır.[371]

Müslümanların ***mollalarına, âyetullahlarına, tarîkat şeyhlerine, medyumlarına, hacı hocalarına*** ve resmi etiketli ***din adamlarına*** gelince bunların hemen tamamı; -*gerek ortaçağdan kalma (eski Hint rahiplerine mahsus) kıyafetler içindeki dış görüntüleriyle*- saygınlık devşirmeye, -*gerekse konuşmalarını sürekli olarak Kur'an ve Sünnetten alıntılarla süslemek suretiyle*- İslâm âlimlerini taklit etmeye çalışmaktadırlar. Ancak ahlâk ve davranış olarak onlara asla benzememekte, çünkü benzeyememektedirler. Nitekim onları ve mensubu oldukları ***Müslümanlık*** dinini teşhir eden önemli nedenlerden biri de işte bu zümredeki ***taklit merakı*** ve ***vakar yoksunluğudur***.

Müslüman din adamları, tarih boyunca dışa vurdukları, -*amacını aşan düşünceleriyle ve sapkın inanışlarıyla*- daima edep ve vakarın sınırlarını ağır biçimde çiğnemişlerdir. Bu yüzden İslâm âlimlerinin sert eleştirilerine hedef olmuşlardır. Müslümanlığın önemli bir kaynağı olan tasavvufta mistik kişilere ait tevhide aykırı birçok söz, bu kaynağın edebiyatına girmiş ve ne ilginçtir ki -*Allah'a karşı cüretle sarf edilmiş bu sıra dışı ifadeler*- Müslüman topluluklar tarafından kabul ve saygı görmüştür.

Örneğin çok eski kaynaklardan biri olan **Risâle-i Quşeyriyye**'de, Nakşbendî Tarikatının evliyalarından **Bayezid-i Bestâmî**'nin, şu ifadeleri kullandığı nakledilmektedir:

«Bayezid-i Bestâmî'ye denildi ki; Allah yolunda uğradığın en şiddetli sıkıntı nedir? Anlatılacak gibi değil, diye cevap verdi. Peki nefsinin senden çektiği en küçük eziyeti anlatır mısın diye soruldu; Tamam, işte bunu yanıtlayabilirim diyerek şu cevabı verdi: Nefsimi, Allah'a biraz ibadet etmeye davet ettim, teklifimi kabul etmedi; ben de ona bir yıl boyunca hiç su içirmedim»[372]

---

[371] Bkz. Âl-i İmrân Sûresi/144; el-Mâide Sûresi/41; et-Tewbe Sûresi/ 100; el-İsra Sûresi/1; el-Ahzâb Sûresi/45, 56; el-Feth Sûresi/29; en-Necm Sûresi/2, 3, 5 ,11, 17; el-Hadîd Sûresi/10; el-Haşr Sûresi/8-10; el-Qalem Sûresi/4; eş-Şerh Sûresi/2-4.

[372] **Ebu'l-Kasım Abdulkerim b. Hawazin el-Kuşeyrî**, er-Risaletu'l-Quşeyriyye, s 15. 2. Basım Mısır-1959. Metindeki çevirinin, Arapça aslı:

قيل لأبي يزيد، ما أشدّ ما لقيتَ في سبيل الله؟ فقال: لا يمكن وصفه. فقيل له ما أهون ما لَقِيَتْ نفسُكَ منك؟ فقال أمّا هذا فنعم، دعوتُها إلى شيءٍ من الطاعات فلم تجبني، فمنعتُها الماءَ سنةً.

Bayezid-i Bestâmî'den -*bir mü'minin tahammülünü zorlayan*- daha birçok sıra dışı sözler nakledilmiştir. ***«şathiyât»*** olarak nitelendirilen bu sözlerin, ***«sekr»*** halinde *(yani manevi sarhoşluk anlarında)* ağızdan kaçırıldığı, bu nedenle ***«evliya»***'nın söz konusu durumlarda sarf ettikleri sözlerden dolayı mazur sayıldıkları, tarikatçıların ünlü bahanelerinden biridir. **Bayezid-i Bestâmî**'den nakledilen şathiyât hakkında fazla bilgi için bkz.

1) **الجواهر والدرر للشعراني بهامش الابريز للدباغ ص286**;

Ciddiyetten yoksun bu perişan sözlerin, ruh sağlığına sahip, vakur bir insana ait olduğunu söylemek güçtür. Oysa bu şahsın ve benzerlerinin çeşitli tuhaf sözlerine, tarikatçılara ait yığınlarca ***«kitap»***(?) ve ***«ansiklopediler»***de(?) de rastlamak mümkündür. Ancak onlar bu kabil tutarsız sözleri, ***«Allah dostlarına ait, içinde sayısız hikmetler barındıran kutsal mesajlar»*** olarak değerlendirirler.

Milâdî 1213-1291 yılları arasında yaşamış Cezayirli **Afîfüddîn Süleymân et-Tilimsânî** adındaki mistik bir kişinin kayıtlara geçen bazı sözleri ise oldukça ürkütücüdür. Bir ara Konya'ya gelen ve **Sadruddin Konewî**'den ders alan bu şahıs hakkında Yemenli bir âlim, aynen şunları anlatmaktadır:

«**Mağripli Afifuddin Süleyman bin Ali et-Tilimsani**'nin yanında **Muhiddin-i Arabi**'nin ***Fusûsu'l-Hikem*** adlı kitabı okunuyordu. Bu sırada biri ona dedi ki:

– Fusûsu'l-Hikem'deki bu ifadeler, Kur'ân-ı Kerîm'e aykırıdır. Tilimsânî şu cevabı verdi:

– Kur'ân'ın tümü şirktir; tevhid ancak bizim sözümüzde vardır.

Bu kez de muhatabı ona şunu sordu;

- Madem ki (ileri sürdüğünüz gibi) "Evrendeki her şey temelde bir tek vücuttan ibarettir, neden eşle ilişki helâldir de kız kardeşle haramdır?!". Bu kez de Tilimsânî şu cevabı verdi:

- Bizim inancımıza göre hepsi helâldir, Fakat şu kalpleri perdelenmiş olan insanlar, «haramdır» dediler, biz de onlara: öyle ise yalnızca size haramdır, dedik.»[373]

Şimdi, **vakar meselesi** bir kenara bırakılsa bile, hani ***«ayıp denen bir şey var,»*** diye halk dilindeki haklı uyarıyı hatırlamamak mümkün değil. Bu ilgiyle konuya ilişkin bir tespiti daha öncekilere eklemek gerekiyor; o da şudur: Müslümanlar tarafından ***«Evliya»*** diye vasıflandırılan ve türbeleri asırlardır -*şefaat ve himmet dileyen-*

---

2) **461**اللمع للطوسي ص;

3) **276**الابريز للدباغ ص;

4) **286**الانسان الكامل للجيلي وانظر ايضا هامش الابريز ص.

[373] Bkz.

ولَمَّا قُرِئَ كتابُ فصوصِ الحِكَمِ هذا على المتصوِّفِ التلمسانيِّ وقيل له: القرآنُ يخالفُ فصوصَكم، قال: القرآنُ كلُّهُ شركٌ، وإنّما التوحيدُ في كلامِنَا نحن، فقيل له: فإذَا كان الوجودُ واحدًا فلِمَ كانتْ الزوجةُ حلالاً والأختُ حراماً؟ فقال: الكلُّ عندَنَا حلالٌ، ولكنَّ هؤلاءِ المحجوبون قالوا: حرامٌ، فقلنا: حرامٌ عليكم Salih. el-Muqli, El-Alemu'ş-Şamikh, S 475 PDF.

https://upload.wikimedia.org/wikisource/ar/4/4c/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%84%D9%85_%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8%A7%D9%85%D8%AE_%D9%81%D9%8A_%D8%AA%D9%81%D8%B6%D9%8A%D9%84_%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%82_%D8%B9%D9%84%D9%89_%D8%A7%D9%84%D8%A2%D8%A8%D8%A7%D8%A1_%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B4%D8%A7%D9%8A%D8%AE.pdf

ziyaretçilerin akınına uğrayan bu şahıs ve benzerlerinin, Müslümanlarca ***«Allah dostları»*** diye nitelenmesi, aslında Müslümanlığın nasıl bir din olduğunu gözler önüne seren binlerce kanıttan biridir. Dolayısıyla bu dini yüce İslâm ile ilişkilendirmek *(Kur'an, Sünnet, ilim ve akıl divanında)* kesinlikle imkânsızdır.

***

İslâm, Evrensel Bir Gerçek, Müslümanlık İse Bir Senaryodur

İslâm ile ***Müslümanlığı*** bugüne kadar birbirinden ayırt edememiş olanlar, tarihte bu iki dinin etkin oldukları dönemleri karşılaştırabilirler. Örneğin İslâm'ın filizlendiği 600'lü yılların başından **Beytü'l-Hikme**'[374]nin faaliyet gösterdiği 800'lü yılların sonuna kadar gerek yönetim, gerekse toplum üzerinde İslâm etkindi. Ondan sonra hızla etkisini yitirdi ve boşluğunu Müslümanlık doldurmaya başladı. Şimdi İslâm tarihindeki bu iki aşamayı çok yönlü olarak *(özellikle sosyolojik açıdan)* biraz karşılaştırabiliriz.

Gerek Rasûlullah'ın (s) devlet başkanlığı döneminde, gerekse onun devamı olan ***Râşidî Hilâfet*** döneminde yönetimin kaydettiği başarılar, tarihe adeta altın harflerle geçmiştir. Bunun çok güçlü kanıtları vardır; Bir yandan gerçekleştirilen fetihler, öbür yandan topluma *-bilinçlendirme faaliyetleri ile-* kazandırılan ***iman***, ***ahlâk***, ***disiplin*** ve ***bilgi*** potansiyeli, 1400 yıldır dünyanın her yerinde tüm zamanların binlerce araştırmacısını meşgul etmiştir. Bu başarıların tamamını bütün ayrıntılarıyla kayda geçirmekten, *-günümüze kadar-* en kudretli tarihçiler bile aciz kalmışlardır. Nitekim ashabın her biri *-gerçek anlamda-* birer ayaklı kütüphane olduğu için, Rasûlullah'ın (s), ilk İslâm devletini kurduğu 622 yılından **Hz. Hasan**'ın ***(Muaviye lehinde)*** devlet başkanlığından istifa ettiği Eylül 661 yılına kadar geçen 39 yıl içinde, *-ilk İslâm toplumunda-* Kur'an-ı Kerim'den başka hiçbir kitap yazılmamış, çünkü buna ihtiyaç duyulmamıştır.

İslâm, esas olarak medeniyetini *(sanat ve bayındırlıktan çok)* erdemler üzerinde inşa etmiştir. Hayat düzeni olarak hâkim olduğu günlerde adalete, eşitliğe, hakseverliğe ve dürüstlüğe büyük önem verilmiş, insanlar özgürce konuşmuş, halifeyi *(yani devlet başkanını)*, *-hatta vaktiyle Rasûlullah'ı (s) bile-* yüzüne karşı eleştirebilmiş[375], bu

---

[374] ***Beytu'l-Hikme*** بيت الحكمة: Abbasi Halifesi **Ebu Ca'fer el-Mansur** (714-775) zamanında tasarlanan, ancak *(üçüncü kuşaktan torunu)* **el-Me'mûn** (786-833) döneminde faaliyete geçirilen *(çeviri ve bilimsel araştırmaların yapıldığı)* ünlü akademinin adıdır.

[375] **Ebu Said el-Khudrî** أبو سعيد الخدري 'den rivâyet edilen bir hadiste şöyle deniliyor: Hz. Ali Yemen'de görevli olduğu bir sırada, Hz. Peygamber'e; *-tabaklanmış deriden bir kesecik içinde-*, henüz toprağından ayıklanmamış bir miktar altın cevheri gönderdi. Hz. Peygamber de bu altını; ***(Mekkeli yoksul)*** dört göçmen arasında bölüştü. Bunlar: **Uyayna bin Bedr** عيينة بن بدر , **Aqra' bin Hâbis** أقرع بن حابس , **Zeydu'l-Kayl** زيد الخيل ve *(tahmin ediyorum)* **Alqama** علقمة ya da **Âmir bin Tufayl** عامر بن طفيل idiler. Hz. Peygamber'in arkadaşlarından biri, "biz bu yardımı şu adamlardan daha çok hak etmiştik!" diye serzenişte bulundu. Hz. Peygamber bunu duyunca şöyle dedi: *"yoksa bana güvenmiyor musunuz? Oysa ben, göktekinin güvendiği biriyim; bana, sabah akşam gökten haber gelir…"* Bu sırada adamın biri ayağa kalktı. Bu adam; gözleri çukur, elmacık kemikleri ve alnı ileriye doğru çıkık, sık sakallı, başı tıraşlı idi ve peştemalı yukarı doğru çekilmiş vaziyette idi… Hz. Peygamber'e ***"Allah'tan kork!"*** diye uyarıda bulundu. Bunun üzerine Hz. Peygamber ona, ***"Behey ateşte yanası adam! Ben, yeryüzündeki bütün insanlardan daha çok Allah'tan korkan biri değil miyim!"*** diye cevap verdi. Rivâyetçi diyor ki, adam çekip gitti. Ardından **Halid ibn el-Welîd** Hz. Peygamber'e: ***"ey Allah'ın elçisi, izin verir misiniz, bu adamın boynunu vurayım?"*** diye teklifte bulununca Hz. Peygamber, ***"hayır, olmaz. Bu adam belki namaz kılıyordur,"*** diyerek ret etti. Bunun üzerine Halid şöyle dedi, ***"nice namaz kılan vardır ki diliyle söyler ama kalbinde iman yoktur."*** Hz. Peygamber ona, ***"ben insanların kalbini deşip içlerini araştırmakla emrolunmadım."*** cevabını verdi, sonra da şunu ekledi; ***"bu adamın dölünden bir nesil türeyecektir ki Allah'ın kitabını güzelce okuyacaklar, fakat iman onların gırtlaklarından aşağı inmeyecek; ok, nasıl ki yaydan fırlayıp gidiyorsa onlar da dinden öylece fırlayıp çıkacaklardır."***

nedenle de kardeşçe yaşamışlardır. ***Raşidî Hilâfet*** döneminde peş peşe elde edilen kazanımların bir sonucu olarak **Hz. Osman** döneminin sonlarına doğru İslâm toplumunda zenginlik artmış, genel bir refah yaşanmıştır. Ne var ki kaderin bir cilvesi olarak, aniden patlak veren bir anarşik olayın ardından baş gösteren beklenmedik gelişmeler[376], tarihi farklı bir mecraya doğru yönlendirmeye başlamış ve Müslümanlığın doğuşuna ortam hazırlamıştır.

Milâdî 750 yıllarından sonra -*Hz. Ali yandaşlığı ve Kerbelâ faciası bahaneleriyle*- İran'da kurgulanan ve yüzyıllar sonra dramatize edilerek sahnelenen ***ideolojik-mistik Şiilik***, acem modeli bir ilk Müslümanlık olarak ortaya çıkmıştır. Bu model, kısa zamanda İslâm'a yamanan ***Türkler***, ***Soğdlar***, ***Kürtler***, ***Koptlar*** ve ***Berberiler*** gibi çeşitli kavimler için ilham kaynağı olmuştur. Bu topluluklar zaman içinde Yahudi Kabalasından, Yunan ve Hint felsefelerinden haberdar olmaya başlayınca, büyük ölçüde İslâm'dan, kısmen de bu felsefelerden gerçekleştirdikleri adaptasyonlarla çeşitli -*Müslümanlık modeli*- dinler üretmişlerdir. İlkin -*biri Fars, öbürü ise Türk modeli olmak üzere*- başlıca iki ayrı dinsel yapı formunda peydahlanan Müslümanlık, -*içerdiği temel İslâmî öğelerin zamanla çarpıtılmasıyla*- çeşitli adlar altında başka dinlere de dönüşmüştür. Örneğin; ***Dürzîlik***, ***Nusayrîlik***, ***Kadyanilik*** ve ***Bahaîlik*** bunların başında gelir. Öyle görünüyor ki bu dinleri kuranlar, arı İslâm'ı algılayabilecek bir mantıksal yeteneğe ve kültürel olgunluğa sahip bulunamadıkları için Müslümanlıktan koparken çelişkiler girdabına saplanmış, -*yaşadıkları dönemin koşullarından yararlanarak*- karanlık tipler ve eğitimsiz kalabalıklar üzerinde etki bırakmış ve nihâyet bu isimler altındaki dinleri üretmişlerdir.

Şekilciliğin ve tutuculuğun kaynağı olan Müslümanlık, -*barındırdığı ırkçı düşüncelere, sömürüye ve yaydığı korkuya tepki olarak*- tarih boyunca farklı ırk ve kültürden birçok insan topluluğu, bu dinden soğumaya başlamış ve ondan bağlarını koparmıştır. Türkiye'de bunların bir kısmı; -*Cumhuriyetin başından beri devleti ele geçirmiş bulunan; 5186 sayılı yasayı topluma karşı silah olarak kullanan ve putçuluğu resmi din kılığına büründüren*- animistler, bir diğer kısmı ise dış güçlerin emrine girerek, ya da bilinçsizce tuzaklarına düşerek, (***PKK***, ***DHKPC***, ***İBDA-C***, **JITEM**, **KONTRGERILLA**, **ERGENEKON**, **HIZBULLAH**, ***EL-KAİDE***, ***BOKOHARAM***, ***eş-ŞEBÂB***, ***DAİŞ*** ve ***FETO***) gibi terör örgütlerini kurmuş, Ortadoğu'yu kana bulamışlardır.

Müslümanlığın -*fanatizme kaynaklık eden*- en çarpıcı özelliklerinden biri -*hiç kuşkusuz*- ırkçılıktır. Nitekim gerek ***Fars Müslümanlığı***, gerek, ***Türk Müslümanlığı***, gerekse ***Arap Vahhâbîliği***, temelde ***İslâm***'a duyulan nefretin birer ürünüdürler. Bu nefretin etkisiyledir ki **Turan** illerini işgal eden ordular, daha ilk günlerden itibaren -*Farsların ve Türklerin hafızasına*- **«Emevî orduları»** değil, bilakis **«İslâm orduları»** olarak kazınmıştır. Keza Araplar, -*Selçuklularla başlayan ve Osmanlılarla devam eden*- Türk egemenliğini daima nefretle anmış, bunu çağımızda okul kitaplarına kadar

---

İslâm hukukuna göre bu adamın cezası ölümdür. Çünkü Hz. Peygamber'e itiraz, Allah'a itiraz anlamına gelmektedir. İki şahit huzurunda Allah'a ve Rasûlüne yapılacak itirazın cezası (İslâm hukukunda) kesinlikle ölümdür. Buna rağmen Hz. Peygamber, bu adamı affetmiştir.

[376] Bu gelişmelerden amaç; **Abdullah ibn Sebe'** عبد الله بن سبأ adında Yemenli bir Yahudi'nin öncülüğünde başlatılan ve *(devlet başkanı)* **Hz. Osman**'ın (17 Haziran 656'da) öldürülmesiyle sonuçlanan İslâm tarihindeki ilk ve en büyük fitnedir.

yansıtmışlardır. Bu üç millet arasındaki tarihî kin ve düşmanlık yüzyıllar boyu sürmüş, günümüze kadar değişmemiştir. Bilhassa Türklerle İranlılar arasındaki karşılıklı nefretin vaktiyle, -*savaş şartlarında doğal gibi gözüken*- şöyle bir gerekçesi vardı: Bu iki milletin toprakları ***«Araplar tarafından»*** işgal edilmiş, savaşlar sırasında birçok insan hayatını kaybetmiş, bu iki kavmin putları gözlerinin önünde tahrip edilmiş, aynı zamanda hükümdarları öldürülmüştür. Ancak asayiş sağlandıktan sonra verilmeye çalışılan İslâmlaştırma mesajlarının, bu bölgelerdeki halklar tarafından sükûnet içinde anlamaya çalışıldığını kanıtlamak güçtür. Aslında bu demektir ki İslâm'a duyulan tepki günümüze kadar devam etmiştir. Nitekim Araplardaki Hâricîlik ruhu, İranlılardaki spekülatif Ali yandaşlığı ve Türklerdeki tarîkatçılık. Mevlitçilik, Cevşencilik, Kandilcilik ve Kutlu doğum senaryosu bu gerçeği teyit etmektedir.

Yaklaşık 1100 yıl önce İran'da üretilen ***«ehl-i Beyt»*** kültü ve ondan yine yaklaşık 100 yıl sonra Türkistan'da -***«atalar kültü»****'nün devamı olarak*- kurulan yer altı mistik örgütler, ***gerek Fars, gerekse Türk Müslümanlığı'nın*** kuruluş amaçlarını açıklamaya yetmektedir. Nitekim -*en dakik bir incelemeye alındıklarında bile*- Kur'ân-ı Kerîm ve Sünnette, ***«ehl-i Beyt»***'in dinselleştirilmesine ilişkin herhangi bir emareye rastlamak mümkün olmadığı gibi, aynı şekilde bu iki kaynakta ***«Tasavvuf»*** ve -*mistik örgüt anlamında*- ***«tarikat»*** sözcüklerine rastlamak da mümkün değildir. Dolayısıyla bu iki muhkem ve belgesel kaynağa rağmen ***Fars ve Türk Müslümanlığı'nın*** yüzyıllardır ısrarla devam ettiriliyor olması, şu sonuçlarla izah edilebilir:

1) Müslümanlık İslâm'dan ayrı, kurgusal ve bağımsız bir dindir.

2) Aralarındaki benzerliklerden dolayı ***Müslümanlığın***, ***İslâm*** kisvesi altında gösteriliyor olması kesinlikle etik dışıdır, tam anlamıyla bir falsifikasyondur.

3) Bunu göze alanlar, en ağır biçimiyle intihal suçu işlemiş olurlar. Dolayısıyla sonucuna katlanmak zorundadırlar!

4) Bu dine bağlı olanların inançlarında ve davranış biçimlerinde ortaya çıkan sayısız gerçekler, Müslümanlığın kurgusallığını çarpıcı şekilde belgelemekte ve onu en güçlü deliller ışığında kanıtlamaktadır. Örneğin,

a) 12 imam inancı;

b) Özelde tarihi Arap düşmanlığı, genelde ise tüm Sünnîlere karşı güdülen nefret;

c) Radikal düzeylerde çarpıtılmış ezan ve ibadet şekilleri, İranlıların öncülüğünde üretilmiş olan ***Şii Müslümanlığının*** kurgusallığını açık şekilde kanıtlamaktadır.

Türk Müslümanlığı'nın da büyük bir Milli senaryo olduğunu kanıtlayan birçok inanç, ibadet şekilleri ve davranış biçimleri vardır. Bunların en çarpıcı birkaç örneğini şöyle sıralayabiliriz:

Türk Müslümanlığı'nın, nasıl ki İslâm'la hiçbir ilişkisi yoksa, ***Hanefizm*** olarak şekillenmiş bulunan Türk mezhepçiliğinin de -*İslâm fıkhında meşru ve saygın bir yere sahip bulunan*- ***«Hanefî Mezhebi»*** ile hemen hiçbir alâkası yoktur. Çünkü Türk hanefizmi'nin -*her şeyden önce, ibadetin dışında kalan*- dünyevî hayatla hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır. Nitekim, *(nadir istisnalar hariç)* hiçbir Türk ***hanefist***, ne ailevî, ne

ticarî, ne siyasi ve ne de milletlerarası ilişkilerinde ***Ebu Hanife*** ve öğrencilerinin görüşlerini asla hesaba katmaz. Bu bir yana, on milyonlarca hanefist, ***Ebu Hanife***'nin ve öğrencilerinin adlarını bile bilmez! Hanefistlerden yalnızca ***«dindarlar»*** ve ***«sofular»*** namaz, oruç, hac, ve kurban gibi önemli ibadetler sırasında hanefizmin -*İslâm'dan uyarlanmış, ilmihal düzeyindeki*- öğretisine başvururlar. Bilindiği üzere İslâm'da ***dindarlık*** ve ***sofuluk*** yoktur. Ne var ki Müslüman Türkler ***İslâm***'ı ***Müslümanlık*** kılığında göstermeye çalıştıkları gibi İslâm'daki *«zühd»* ve *«takva»*yı da ***«dindarlık»*** ve ***«sofuluk»*** kılığında göstermeye çalışarak bu senaryonun devamı için çaba harcamış ve harcamaktadırlar.

İranlıların, nasıl ki ***«Ehl-i Beyt»***'i -***Zerdüşî Müslümanlık*** *için temel sembol olarak*- seçmiş bulunmaları bir tesadüf değilse, Türklerin de -***Şamano-Budist Müslümanlık için***- ***«Hanefizm»***'i temel sembol olarak seçmiş olmaları yine bir tesadüf değildir. Bilakis bu tercih önemli sırlar barındırmaktadır. Bunların en önemlisi ise -***«Sünnî mezhepler»****'in kurucuları oldukları ile sürülen*- dört imamdan üçünün Arap, **Ebu Hanife**'nin ise İranlı olmasıdır! Meselenin asıl dikkat çeken yanına gelince bu; hızını alamayan bazı keskin hanefistler tarafından **Ebu Hanife**'nin ***hem Türk, hem de sofu*** olduğunun ileri sürülmesidir!

Tüm özelliklerinden anlaşıldığı üzere; *(aynen Fars Müslümanlığı gibi)* milli karaktere sahip bir din olan ***Türk Müslümanlığı***'nın ürettiği en önemli inanç akımlarının başında ***Hanefizm*** gelir. Türkiye'de bu akıma kendini kaptırmış olan her Müslüman, -*milliyetçi olmanın da ötesinde*- ırkçıdır. Onun için bu tip insanın vicdanında dinin bütün sembolleri ve ibadet biçimleri millidir, mutlaka Türk damgasını taşımalıdır. Bu nedenle:

«1) Bütün Türk camilerine Türk bayrağı asılmalıdır; 2) Örneğin Malezya'daki, Endonezya'daki, Nijerya'daki, Mısırdaki asker mehmetçik değil, ama Türkiye'deki asker Mehmetçiktir; 3) Kur'an'daki Arabın (u) sesi, Türkün (ü) sesi olarak değiştirilmelidir; 4) Kur'andaki bütün ***«Muslimûn»****,* ***«Muslimîn»*** *ve* ***«Muslimât»*** *kelimeleri* ***"Müslimler"*** *şeklinde değil, tam tersine* ***«Müslümanlar»*** *şeklinde Türkçeye çevrilmelidir; 5) Hiç kimse ahkâm âyetlerini asla gündeme getirmemeli,*[377] *onları sadece ölmüşlerin ruhlarına okunmakla yetinmelidirler; 6) Her hacı-hoca, dua dibacelerinde Rasûlullah'ı (s) asla* ***"ve's-salâtu ves'selâmu alâ seyidina ve nebiyyina"*** *şeklinde değil,* ***"… alâ rasulinâ"*** *diye anmalıdır; 7) Hiçbir zaman* ***«esselaâmu aleykum»*** *şeklinde değil, tüm dünya Müslümanlarının aksine* ***«selâmün aleyküm»*** *diye selamlaşmak gerekir. 8) Hiçbir Müslüman Türk, Rasûlullah'ı (s)* ***-ordularının başında zırhlı, miğferli, kılıcını kuşanmış, önünde tevhid bayrağını taşıyan bayraktarı ile birlikte***- *asla gözünde canlandırmamalı, tam tersine onu; her zaman tespihiyle, takkesiyle, şalvarıyla sakalıyla meşgul, mihrab-ı duada oturmuş bir* ***«Himmeti hazır olsun! Hoca Efendi Hazretleri»*** *gibi tasavvur etmelidir; 8) Dünyadaki bütün Müslümanlara fark atabilmek için, mutlaka Türk camilerinde, daima Kur'an'ın yanında Türkçe* **mevlit** *de okunmalı, okutulmalıdır; 9) Türk camilerinde namaz kılan* ***Şafiî, Malikî*** *ve* ***Hanbelî*** *mezheplerine mensup, Türk olmayan Müslümanlar daima mercek altına alınmalı, onların namaz kılma şekline karşı uyanık olmalıdır…»*vs. Bu liste daha da uzatılabilir.

---

[377] Örneğin: ***Câsiye Sûresi*** âyet/18, ***el-Mâide Sûresi*** âyet/38 ve ***en-Nûr Sûresi âyet***/2 gibi… Özellikle Lâik Hanefist müslümanlar, -*kanaatlerini seslendirmeseler de*- bu ve benzer ahkâm âyetlerine karşı derin bir kin beslemektedirler.

Müslümanlığın tam anlamıyla bir senaryo olduğunu ve İslâm'la hiçbir ilişkisinin bulunmadığını gözler önüne seren binlerce kanıttan bazıları da işte budur. Ancak bu tablonun, özellikle günümüzde -*kasıt ve inattan çok*- bilgisizlikle alakasını da unutmamak gerekir.

***

Müslümanlık Bir Komplo Projesi midir?

Bu soruya kesin olarak ***«evet»*** diyebilmek kolay değildir. Çünkü Müslümanlığın İslâm'a karşı hazırlanmış özel ve ciddi bir kurgunun ürünü olduğunu ileri sürmek, çok güçlü ve somut deliller gerektirmektedir. Bu konuda beş ayrı varsayımdan söz edilebilir.

1) Müslümanlık: İslâm'ı ortadan kaldırmak için, kasıtlı bir tasarımla yüzyıllar önce inşa edilmiş yapay dinin adıdır.

2) İslâm, zaman içinde yozlaştırılarak dejenere edilince Müslümanlık adını almıştır.

3) İranlıların etkisiyle Farsça ***«Moselmânî»*** sözcüğünün Türk ağzıyla seslendirilen ve İslâm'a bu şekliyle verilen ikinci bir taklit addır.

4) Arapça İslâm kelimesinin, Farsça ya da Türkçe tercümesidir.

5) Vaktiyle bilgisizlik sonucu vuku bulmuş bir dil sürçmesi sonucu, İslâm'a yanlışlıkla verilmiş ve daha sonra yaygınlaşmış bir isimdir; bir ***«galat-ı meşhur»***dur.

Her şeyden önce belirtmeliyiz ki bu varsayımlardan -*hangisi doğru olursa olsun*- Müslümanlığın asla İslâm olmadığıdır. Çatallaşan bu kavşakta, -*bu beş olasılığın her birini ayrı ayrı ele almak suretiyle*- edinilebilecek herhangi bir bilgi kırıntısını dakik bir incelemeden geçirdikten sonra ancak gerçeğe yakın bir hükme varılabilir. Bilimsel etiğin icabı da budur.

Önce farz edelim ki, Müslümanlık özel ve gizli bir tasarımın ürünüdür; bu takdirde proje kimler tarafından, nasıl ve ne zaman başlatıldı; bu projenin amacı inşa yöntemi, stratejisi ve malzemeleri nelerdi? Bu sorular karşımıza çıkacaktır ve bu konuda belgesel tespitler şarttır. Bunların hepsini somut belgeler ışığında kanıtlamak gerekecektir. Aksi halde konu bir iddia olarak havada kalacak ve ağır bir sorumluluk söz konusu olacaktır.

Meselenin ağır sorumluluk gerektirdiğini ve araştırmacı için tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini hatırdan çıkarmayalım. Fakat bir taraftan da İslâm'ı ortadan kaldırmak için -*ona ait bir kisve içinde*- yeni bir din inşa etmeye azmeden profesyonel bir kripto ekibin bu amaçla yüzyıllar boyu devir teslim yoluyla faaliyet gösterdiğini düşünelim. Mîlâdî 700 ilâ 1200 yılları arasında cereyan etmiş 500 yıllık tarihin ve sosyolojik hadiselerin ışığında bu ekibin köklü deneyimler kazandığını ve muazzam bir bilgi birikimine sahip bulunduğunu da var sayalım. *(Biraz sonra bu topluluğu teşhis etmeye çalışacağız.)* Bu bâtınî ekip, üstlendiği böylesi büyük projeye ilişkin, en ufak bir somut iz bırakmış olabilir mi ? Buna ihtimal vermek, tarife sığmaz bir bilgisizlik örneğidir. Unutmamak gerekir ki, ***Karmatîler***'den ***İhvânussâfa***'ya, ***Haşhaşîler***'den ***Masonluğa***, ***illuminati***'den ***Opus Dei***'ye ve ***Bohemian Grove***'ye kadar nice gizli ve gizemli örgütler, derin yapılar ve mafya teşkilâtları, sırlarını yüzyıllarca saklamayı başarabilmişlerdir.

Tarihte, eşine rastlanamayacak büyüklükteki ***"Müslümanlık komplosu***"nun tasarımı ve temelindeki hileler, elbette çok büyük olmuştur. Onun için de bu din, *-ahlâk ve özellikle iman kurumu üzerinde-* korkunç yıkımlara neden olmuştur. Bugün ne Türkiye' ne Ortadoğu ülkeleri, ne de beşeriyet dünyası, bu tahribatı giderebilecek güçtedir!

Öncelikle vurgulamak gerekir ki bu komplo, İslâm'a karşı açılmış dehşetli bir savaş olmasına rağmen, izlenen yöntemde ve kullanılan hilelerde asla şiddete başvurulmamıştır. Bu savaşta tartışmaya ve kavgaya hiçbir zaman kapı aralanmamıştır. Buna bilhassa çok dikkat edilmiştir. Komplonun *(şiddeti çağrıştıracak)* hiçbir iz bırakmamış olmasını işte bu yöntemin özelliklerinde aramak gerekir. Örneğin bu komployu gerek tasarlayan gerekse uygulayan grup üyelerinin her biri, *-sadece mistik bir gönül adamı değil, aynı zamanda-* cahil kalabalıkları büyüleyici hipnotik yanıltma sanatının birer hünerli ustası olarak yetişmiştir. Akılları durduran üstün becerileriyle bunlar, en katı kalpleri bile mest eden rûhânî cilveler sergileyerek asırlardır, milyarlarca insanın vicdanına sızmasını başarmış, ruhların derinliklerinde birer ilâh olarak taht kurmuşlardır.[378]

Bunlar niçin böyle bir yola koyuldular; bunu nasıl becerebildiler? Bu iki sorunun yanıtlarını ayrı ayrı aramak gerekir. Önce bu figürlerin sıradan birer kimse olmadıklarına inanmamız lâzımdır. Düşününüz; Çağatay Hükümdarı **Sultan Halil** (öl.1346)'in emrinde 6 yıl, bir rivayete göre de 12 yıl cellatlık yapmış[379] bulunan, Nakşbendî Tarîkatı'nın kurucusu **Muhammed Bahâuddîn Buhârî** (1318-1389), günümüzde, Ortadoğu'da ve Orta Asya'da milyonlarca Nakşbendî tarafından derin bir saygı ile anılmaktadır. Unutmayalım: bu adamın bir cellât olduğu ancak 600 yıl sonra ortaya çıkmıştır! Ekranlarda sık sık boy gösteren cerbeze bir Nakşbendi mollası, onun cellatlığını meşru göstermek için Rasûlullah'ın (s) ünlü komutanlarından **Sa'd bin Ebi Vakkas**'ı örnek göstermişti! Ama bu molla bir gerçeği bilinçli olarak gizliyor: **Sa'd bin Ebi Vakkas**, Rasûlullah'ı (s) emrinde ve Allah'ın adalet sistemine göre infazları gerçekleştiriyordu. Nakşbendîliğin kurucusu **Bahâuddîn Buhârî** ise tarihçiler tarafından ***«haşin ve zalim»***[380] diye nitelenen **Sultan Halil**'in emrinde siyaseten idama mahkûm edilmiş insanların boynunu kesiyordu! Bu iki insanın gerek şahsiyetleri, gerekse görevlerinin özellikleri arasındaki uçurumu fark edebildiğimiz oranda hem ***İslâm*** ile ***Müslümanlık*** arasındaki farkı, hem de söz konusu komplonun sırlarını anlamaya yaklaşmış oluruz.

***

«Hâcegân» adındaki bu hayalet ekibin böyle bir maceraya neden girdiğini *(bu girizgâhtan sonra)* tahmin etmemiz daha kolaylaşacaktır. Bunun için, Emevî döneminde ve daha çok **Quteybe bin Muslim el-Bâhilî** (m. 669-715) komutasında

---

[378] Asker emeklisi bir Nakşbendînin, kaleme aldığı ***«Şâh-ı Nakşibend»*** adlı kitabın yayıncıları tarafından bu tarîkatın kurucusu hakkında dizilen şu övgüler oldukça ilginçtir. Methiyeler aynen şöyledir:

«Velîler ordu ordu olsa… Bunların başbuğlarından da ayrı bir ordu kurulsa… Ona başbuğ olacaklardan da bir ordu… Son başbuğ Şâh-ı Nakşibend Hazretleri olurdu.» Kaynak: A. Faruk Meyan, Çile yy. Önsöz. İstanbul-1979

[379] **Prof. Dr. Necdet Tosun**, **Bahaeddin Nakşbend**, s. 100, İnsan yy. baski 6. İstanbul-2015

[380] A.g.e. S.101

Arap ordularının, Türkistan'ı işgal ederken halkın kutsallarına karşı giriştikleri sert faaliyetleri hatırdan çıkarmamak gerekir.[381] Putların yığınlar halinde ve kalabalıkların gözleri önünde ateşe verilmesi, büyük ihtimalle halkın yüreğinde ve vicdanında onulmaz yaralar açmış ve bu acı inanılmaz bir öfke ile karışık bularak -*bin yıl boyunca*- günümüze kadar devam etmiştir. Bu öfkenin etkisiyledir ki cumhuriyet döneminde milyarlarca lira harcanarak Türkiye'nin her köşesi heykellerle donatılmış, 5186 sayılı yasa çıkarılmış, mezar ve türbeler mermerlerle süslenmiştir. Türkiye âdeta bir heykeller, mezarlıklar ve türbeler açık müzesi haline getirilmiştir.

Yine bu öfkenin etkisiyledir ki Türk insanı, Arapları tarihin hiçbir döneminde affetmemiş, onları sevmemiş, onları kendine yakın görmemiş, onlara güvenmemiş ve her fırsatta onları aşağılamıştır.[382] Bu nefret bazı Türk şahsiyetler tarafından açıkça dillendirilmiştir. Bunlardan biri de **Nihal Adsız**'dır. Bu zat, nakledilen vasiyetnamesinde, Arapları yeni düşmanlardan saymaktadır.[383] Ancak bu, onun geniş bir kültüre sahip olmadığını göstermektedir. Çünkü Türkler arasında Arap düşmanlığı oldukça eski bir meseledir. Onları, yaklaşık beş yüz yıl boyunca kendi bayrakları altında yönetmiş olmalarına rağmen Türkler, Arapları hiçbir zaman -*gerçek anlamda*- vatandaşlar olarak görmemiştir. Örneğin, Selçuklu ve Osmanlı yönetimleri, Anadolu'nun güney sınırlarına Türkmen aşiretlerini yerleştirmiş, bu sayede Arapların kuzeye doğru açılarak Türk toplumuna karışmalarını önlemişlerdir. Günümüzde

---

[381] Tarihçi **Zekeriya Kitabçı**, İbn Kesîr'in Tarihinden yararlanarak **Quteybe ibn Müslim**'in kardeşine verdiği talimatı şöyle kaydetmektedir.

«Semerkant'a gelen bütün yolları tutmasını, şehir kapılarından hiçbir müşrik'in (Türk) girmesine müsaade etmemesini, her türlü silah taşımayı -isterse bir demir parçası olsun- yasak etmesini, aksine davrananlar olursa derhal öldürülmesini tavsiye etmeştir. Bu şiddet tedbirleri öyle insafsız bir şekilde uygulanmıştır ki şehre mutlaka girmesi icab eden kimselerin ellerine balçıktan mühürler vurulmuş, ancak bu balçık kuruyuncaya kadar şehirde kalmalarına izin verilmiştir. Aksi takdirde bunlar derhal öldürülmüşlerdir. Böylece Quteybe, muharip Türk unsurunu tamamen etkisiz bir hale getirmek istemiştir.»

Kaynak: **Zekeriya Kitapçı**, Orta Asya'da İslâmiyetin Yayılışı ve Türkler, 3. Baskı s. 168,169. Konya-1994.

[382] Araplaşmış bir Türk Olan Halep eşrafından **Abdurrahman el-Kevûkibî** adlı aktivist. Eserlerinden birinde Türklerin Arapları şu sözlerle aşağıladığını tespit etmiştir:

«***Dilenci Arap*** *(baldırı çıplak bedevî)*»; «***Kör fellah***»; «***Arap çingenesi***»; «***Kıptî Arap***»; «***Ne Şam'ın şekeri Ne Arabın yüzü***.» «***Pis Arap***»; «***Arap Tabiatı***»; «***Arap Çenesi***»; «***Bunu yaparsam Arap olayım***»; «***Nerede Arap, nerede tambur***»; «***Siyah kedi ve köpeklerin Arap Arap diye çağırılması…***»

[383] **Nihal Atsız**'ın vasiyetnamesi şöyledir:

«Yağmur Oğlum! Bugün tam bir buçuk yaşındasın. Vasiyetnameyi bitirdim, kapatıyorum. Sana bir resmimi yadigar olarak bırakıyorum. Öğütlerimi tut, iyi bir Türk ol.

Komünizm bize düşman bir meslektir. Bunu iyi belle. Yahudiler bütün milletlerin gizli düşmanıdır. Ruslar, Çinliler, Acemler, Yunanlılar tarihi düşmanlarımızdır. Bulgarlar, Almanlar, İtalyanlar, İngilizler, Fransızlar, Araplar, Sırplar, Hırvatlar, İspanyollar, Portekizliler, Romenler yeni düşmanlarımızdır. Japonlar, Afganlılar ve Amerikalılar yarın ki düşmanlarımızdır. Ermeniler, Kürtler, Çerkezler, Abazalar, Boşnaklar, Arnavutlar, Pomaklar, Lazlar, Lezgiler, Gürcüler, Çeçenler içer(de)ki düşmanlarımızdır. Bu kadar çok düşmanla carpışmak için iyi hazırlanmalı.

Tanrı yardımcın olsun! Nihal Atsız*. 4 Mayis 1941 »*

savaştan kaçan Araplara kucak açılmışsa, bu tutum konjonktürün zorunlu kıldığı politikaların gereğidir. Bütün bunların yanı sıra Türkler, İslâm öncesi kutsallarına *(özellikle ölü kültüne)* olan bağlılıklarını devam ettirmek suretiyle Arap unsuruna karşı nefret ve öfkelerini canlı tutmak istemişlerdir. Öbür yandan Arapların genel anlamda sergiledikleri gerilik, sertlik, görgüsüzlük, disiplinsizlik; içine sürüklendikleri cehâlet ve ilkellik, Türklerin Müslümanlığa daha sıkı sarılmalarına yol açmıştır. Nitekim; *«İslâm, böylesi rezil, kepaze ve perişan bir milletin dini olduğuna göre Türk insanı bu dine girmeyi zül sayar!»* gibi bir kanaatin Türkler arasında yaygınlaşmış olabildiğine ihtimal vermek gerekir. Yüksek sesle ilân edilmiyor olsa bile bu tutum ve kanaatin Türkler arasında yaygın olduğunu, tarihsel ve sosyolojik gerçekler kanıtlamaktadır.

***

Ölmüş insana gelince; İslâm'a göre onun defteri dürülmüştür, durumunu Allah'tan başka hiç kimse bilemez, onunla iletişim kurmak imkânsızdır. Mü'min olarak öldüğüne inanılıyorsa *(gerçek şehit hariç)* yıkanır, kefenlenir, namazı kılınır, ondan sonra da camilere ve yerleşim birimlerine uzak bir mezarlığa defnedilerek terk edilir. Rahmetle anılabilir, fakat ruhuna Kur'an okunamaz, mezarı özenle yapılamaz, üzerine bina inşa edilemez. Ölmüş insanın, aslında dinin özüyle hiçbir alâkası yoktur.

Müslümanlıkta ise *(yıkama, namaz ve defin)* dışında bu kuralların hiç biri geçerli değildir. Bunlar da İslâm'dan aşırılmıştır. Nitekim *-ısrarla tekrarlandığı üzere-* Müslümanlık kesinlikle ayrı, İslâm da ayrı bir dindir. Çünkü Müslümanlık İslâm'dan tamamen ayrı bir din olarak inşa edilmiştir; bu dinin temel taşını da esasen ölmüş insan oluşturmaktadır. Yani başka bir ifade ile ceset ve mezar, Müslümanlığın özünü ilgilendirmektedir. Salâtin camilerinin kıble cephesindeki mezarlıklar, bu konuda bize önemli mesajlar vermektedir. Bu alâkanın esprisini ise *(biraz sonra değinilecek olan)* ***«üveysîlik»*** inancında aramak daha doğru olur. Bu nedenle Türk insanının neden mezarla devamlı surette haşir neşir olduğu sorunsalına dönmemiz ve İslâm'a karşı vaktiyle kurulmuş tarihî komployu yeniden irdelememiz gerekiyor.

***

Dünyada Türkler kadar mezarlarla *-meftuniyet derecesinde-* meşgul olmuş hemen hiçbir insan topluluğu bulunmadığını söylemek mübâlağa sayılmamalıdır. Bu da mîlâdî 707-715 yılları arasında, Türkistanı'ın hemen her kentinde, Arap askerî güçleri tarafından putların toplu şekilde imha edilmiş olmasına karşı duyulan tarihi tepkinin eyleme dönüşmüş şeklinden başka bir şey değildir. Ancak Arap askerlerine yöneltilmesi gereken öfke ve tepkinin İslâm'a yöneltilmiş olması çok ilginçtir. İslâm'a karşı kurulan komplonun karakterine bakıldığında bu tepkiyi *(Türkün lisan-ı hâliyle)* şöyle yorumlamak gerekiyor:

«Siz, geldiniz vatanımızı işgal ettiniz, topraklarımızda can ve mal telefatına yol açtınız, üstelik derin bir saygıyla ibadet ettiğimiz putlarımızı da ateşe verip onları gözlerimizin önünde yaktınız… Ancak siz sadece maddi varlıklarımızı tahrip ettiniz; biz ise sizin manevi kaynağınızı kurutacağız, böylece sizin ruhunuzu söndüreceğiz. Üzerinde titrediğiniz o tevhid inancınızı öyle bir tahrip edeceğiz ki çok geçmeden siz de aynen bizim gibi putperest toplumlar olacaksınız. Bunun hiçbir zaman farkına da varamayacaksınız. Çünkü sizlerle birlikte yine namaz kılacağız, yine oruç tutacağız ve dininizin emrettiği bütün ibadet şekillerini uygulayacağız. Ama biz aynı zamanda

*dilinizi de kullanarak **Seyr-u süluk** diye bir eğitim sistemi getireceğiz, **vahdet-i vücud**, **Allah aşkı**, **marifetullah**, **fenâfillâh**, ve **bekabillâh** gibi nice nice ilâvelerle dininizi öyle bir dejenere edeceğiz ki onu kıyamete dek bir daha kurtaramayacak, eski haline döndüremeyeceksiniz!..»*

Evet, Türk Müslümanlığının projesini kuranlar *(yani sırf tarikat teorisyenleri)* ve zaman içinde onu yapılandırarak uygulama alanına koyanlar *(silsile babaları)* çok büyük ihtimalle böyle düşünmüşlerdir. Öfke ve tepkiden kaynaklanan bu kanaatin daha sonraki Türk kuşaklara da *(bilinçli olarak)* aynen intikal etmiş olduğunu ileri sürmek ise abartıdan öte bir ahlâksızlık örneğidir. Ancak şu kadarını söylemek mümkündür: sonraki kuşaklar büyük ölçüde bilgisizliğin ve duygusallığın kurbanları olarak bu tuzağa düşmüşlerdir. Ataların batıl inanışları onlara hak suretinde yansımıştır. Aynı zamanda Arapların verdiği kötü örnekler, Türk kuşaklarını tarih boyunca İslâm'a karşı alarm halinde tutmuştur. Bu nedenle son bin yıldır atalar kültünün etkisi altında yönlenmiş ve şartlanmışlardır. Dolayısıyla din olgusuna Müslüman Türkler -*eskiden beri*- geleneksel ve folklorik etkinlikler olarak bakmış, bu yüzden ***İslâm*** ile ***Müslümanlık*** arasındaki farklar onları hiçbir zaman ilgilendirmemiştir; bu konuda herhangi bir karşılaştırma yapmamış, arayış içine girmemiş, girme ihtiyacını da duymamışlardır. İşte bu sırf taklit kültürü yüzündendir ki Müslümanlar tevhid ve iman kavramlarını hiçbir zaman ciddiye almamışlardır. Geleneksel olarak, ***«kelime-i tevhid»***'i ve ***«kelime-i şehadet»***'i rutin bir tekrarla telâffuz etmeyi alışkanlık haline getirmiş olsalar bile bu iki temel ikrarı sindirmek için çok derin düşünme ihtiyacını duymamışlardır. Oysa vurgulamak gerekir ki İslâm sırf ***tevhid*** demektir. Tevhid deyince de yalnızca ve yalnızca ***İSLÂM*** akla gelmelidir. Evet; yani İslâm demek ***(her şeyden önce)***: *«Allah birdir»* demektir. İlginçtir ki Müslümanların büyük bir kısmının *(gerçekten)* Allah'ın birliğine inandıklarını söylemek güçtür. Bu konudaki en büyük engel ise -*çok büyük ihtimalle- «mezar ve türbe sevdası»*'dır.

***

İslâm'ın, kendi bağlılarını, ceset ve mezardan büyük bir duyarlılıkla uzak tutmaya çalışmış olması dikkat çekicidir. İslâm'ın bu karakteri, İman kalesinin temel taşı olan Tevhîdi, -*politeizmin tehlikelerine karşı*- koruyan sağlam bir zırhtır. Türkistanlı bazı babalar tarafından -*hemen hiç kimsenin bakamadığı bir açıdan*- bu zırhın 1200'lerde keşfedilmesi, Türklerin tarihinde bir dönüm noktasıdır ve son derece önemli bir olaydır. Dolayısıyla, şimdiye dek hemen hiçbir araştırmacının dikkatini çekmemiş olan bu noktanın ne kadar ehemmiyetli olduğunu ve barındırdığı sırları artık ifşa etmenin zamanı gelmiştir.

Mîlâdî 700-1200 seneleri arasında tarihî ve sosyolojik birikime sahip olmayı nasılsa başarabilmiş *gizemli bir derviş zümresinin,* bu zırhı keşfettiği ve *–İslâm'ı ortadan kaldırmak için*- bir sistem kurduğu anlaşılmaktadır. Bu sistemde bir takım işaretler ve parolalar vardır. Bu istişarelerin mutlaka yazılı belgelerle kanıtlanması gerekmez. Bunlar ancak üst düzey bir elit tarafından bilinmektedir. Yarı örtülü bu sistemin uygulaması ise oldukça yanıltıcıdır. Öyle ki bu sistemin ibadet perdesi altında uygulanan ritüellerinde, kültürsüz mü'min ve Müslimleri kuşkulandırmayacak spekülatif motivasyonlara yer verilmiştir. Şu var ki sözü edilen bu esrarengiz grubun ifadeleri ve ***«tarikat kuralları»*** adı altında geliştirdikleri kavramlar ve kullandıkları anlatım üslupları onları bir nebze deşifre etmektedir. Bütün bu ilkeler ve kavramlar arasında özellikle ***«üveysilik»*** adı altında tasarladıkları inanış, bu tarihî komplonun

nirengi noktasını oluşturmaktadır. O dönemde bu sistem için gerekli malzemeler de -*geçmiş olan 500 yıllık bir zamanın akışı içinde*- zaten hazır hale gelmişti. Nasıl mı?

Türkistan'ın Araplar tarafından işgali sırasında yaşanmış dramatik olayların, halk arasında uzun süre konuşulmuş olduğu muhakkaktır. Bu olayların halk üzerinde derin etkiler bıraktığı da inkâr edilemez. Dolayısıyla **Hz. Ali**'ye ve soyuna yaşatılan acılar, nasıl ki yüz yıllar boyu işlenerek bu olaylardan çeşitli destanlar, din ve mezhepler üretilmiş ise Türkistan'ın işgali sırasında olup biten hadiselerden de mutlaka benzer şekilde çeşitli inanışlar uydurulduğu akla gelmektedir. Bir ilham kaynağı haline gelen bu söylencelerin belli çevreleri *(özellikle ozanları ve dervişleri)* harekete geçirdiğini var saymak gerekir. İşte bu adamlardan, -*aralarında anlaşmış*- bir grubun kolları sıvayarak ***«üveysîlik»*** adı altında bir inanış üzerinde yoğunlaştıklarını burada deşifre etmek gerekiyor. Peki ***üveysilik*** nedir, ne işe yaramış ve sözü edilen esrarengiz derviş zümresi bunu nasıl geliştirmiş, nasıl kurumsal hale getirebilmiştir? İlerleyen satırlarda, bu soruların cevapları üzerinde bir nebze durulacak olsa da aslında bu konuya ilişkin bilgileri buraya sığdırmak mümkün değildir.

Üveysîlik: Bir tarîkat şeyhinin, *(yaşamakta olduğu çağdan çok önceleri)* ölmüş tarîkat rûhânîlerinden biriyle buluşarak, görüşerek(?) onun bilgilerinden yararlanması inancıdır. Bu iki kişi arasındaki zaman farkı bazen yüzyıllarla ifade edilebilir. Örneğin; Nakşbendî tarîkatı'nın kurucusu olduğu söylenen **Şah-ı Nakşbend** (Öl. M. 1389)'in, -*kendisinden 139 yıl önce ölmüş olan*- **Abdülkhâlık Gucdewânî** ile görüştüğü ve ondan mezun olduğu ileri sürülmektedir"[384]

İşte Müslümanlık dini'nin temel taşı budur. Bu dinin animist bir temele dayandığı bu suretle ortaya çıkmaktadır. Böyle bir zemin üzerinde inşa edilmiş bir dinin ise, İslâm ile ilişkilendirilmesinin bilimsel hiçbir izahı olamaz. Böylece aslî değerlerin yozlaşmasıyla *(ya da yozlaştırılmasıyla)* Müslümanlığın, İslâm'dan bir çeşit dönüşmüş olabileceği şeklindeki tez, bütünüyle çürümüş olarak karşımıza çıkmaktadır.

Peki bu dervişler kimlerdi ve bunu nasıl becerebildiler? Bu sorunun ikinci şıkkının çok özetlenmiş cevabı esasen yukarıdaki satırlar içinde verilmiştir. Ancak elbette bu yeterli değildir. Onun için önce bu dervişlerin kim olduklarına bakalım.

Önce belirtmek gerekir ki tarih, -*İslâm'ın saptırılmasında etkisi bulunmuş*- başlıca iki zümreyi tespit etmiştir. Bunlardan ilk topluluk yaklaşık olarak mîlâdî 800-1000 yılları arasında yaşamış olan *(çoğu Araplaşmış Fars kökenli)* sûfîlerdir. Bunlar, daha çok ***Irak***'ta, ***Horasan*** bölgesinde ve kısmen de ***Mısır***'da ortaya çıktılar. ***"İlk zâhidler"*** olarak da tanınırlar. Bunların ünlü ilklerinden biri **İbrahim bin Edhem** (ö. m. 779), sonuncularından biri de **Saîd bin Selâm el-Mağribî** dir. (ö. m. 985) Bunların biyografilerini ve ürettikleri yeni kavramları derleyerek ciddi bir te'lif disiplini çerçevesinde kitaplaştıran, **Ebû'l-Qâsım Abdulkerîm el-Quşeyrî**'dir. **Quşeyrî**'nin Risâlesi'nde, bu şahsiyetlerin inanışları ve mistik anlayışları arasında ***«üveysîlik»*** adı altında bir kavram bulunmamaktadır. Işıkçı Nakşbendîlerin iddiasına göre **«İbrahim**

[384] Bkz. Feriduddin AYDIN, Tarikatta Râbıta ve Nakşbendîlik, 4. Baskı, s.68. Tevhid yy. İstanbul-2018; Ayrıca bkz. Feriduddin AYDIN, Geçmişten bugüne Nakşbendîlik *(Tarîkatçılığın Sırları ve Şifreleri)*, S. 175 *(Feriduddin Aydın özel kütüphanesi)* Eser henüz yayınlanmamıştır.

bin Edhem[385] ile **Ebûyezîd-i Bestâmî** üveysîdirler.»(?)[386] Ancak bu iddialara kanmak, ya da genelleme yaparak bu ilk zâhidler zümresinin tümünü itham etmek haksızlık olur. Çünkü en azından, bunların sözlerinde ve eserlerinde tahrîfât yapılmış olabilir. Ayrıca, menâkıb kitaplarında bu şahsiyetleri göklere çıkarmak isteyenlerin oldukça abartılı sözleri dikkat çekmekte, bu tür anlatımların uydurma olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Nitekim ne **Quşeyri**, ne de ondan önce ve sonra bu zümre hakkında kitap yazmış olan müellifler, eserlerinde, bu topluluktan birinin üveysilikle ilişkili olduğu yolunda herhangi bir söz söylememişlerdir. Bundan şu sonucu çıkarabiliriz: Ne ***İslâm*** ne de ***Müslümanlık*** tarihinde, **Bahâuddîn Buhârî**'nin yaşadığı (1318-1389) yıllara kadar mistik dünyada üveysîlikten söz eden biri hakkında bilgi yoktur.

İkinci topluluk ise **Ahmed-i Yesevî** (öl. m.1166) ve **Abdülhâlık Gucdewânî** (öl. m.1179) ile başlayan ve **Muhammed Hâcegi-i Emkenegi** ile biten Türkistanlı dervişlerdir. İşte ***«üveysîlik»*** inancını bunlar üretmişlerdir. Demek ki İslâm'dan intikam almak için 500 yıl beklemek gerekiyordu. Niçin? Çünkü Türkistan'ın Araplar tarafından işgal edildiği yıllarda Türk topluluklarının yaşadığı şok, ancak bu dönemde etkisini büyük ölçüde yitirmiş, aynı zamanda bu süre boyunca birikmiş olan söylenceler ve efsaneler yeni bir din inşa etmek için yeterli malzemeyi oluşturabilmiştir.

Üveysiliğe gelince, bu inanış, İslâm'ı temelinden yıkarak ortadan kaldırmanın, hatta Allah Teâlâ'nın varlığını inkâr etmenin kutsal anahtarıdır denebilir. Çünkü:

1) Bu inanış; diri bir insanın, on yıllar, hatta yüz yıllar önce ölmüş bir insanla iletişim kurabilme iddiası üzerine kurulmuştur.

2) Bu inanışa göre; böyle bir iletişimle bir araya gelen iki insan, o kadar yüceler yücesi kimselerdir ki zaman kavramı onlar için söz konusu değildir. Çünkü onlar vaktiyle ***"fenâ makamını aşarak bekâ makamına yükselmiş, Allah'ta eriyerek O'nunla bütünleşip sonsuzlaşmışlardır."*** Aslında Allah kavramı bu inanışta âdeta buharlaşmıştır; sadece sembolik bir anlam ifade etmektedir.

3) Bu inanışta, *(yaşamakta olduğumuz dünya âleminden, A'râf âleminden ve âhiret âleminden başka, ayrıca)* bir de rûhâniyet âlemi vardır.

4) Yukardaki üç maddeye göre; *(haşaa!)* Allah'ın, Cennetin, Cehennemin, hesabın, suâlin, ve mizânın hiçbir önemi yoktur.

5) Tarîkatçılık, râbıtacılık, ermişlik, Evliyâcılık, kerâmetçilik ve türbecilik, üveysilikten türetilmişlerdir.

6) Bu sırlar, her çağda sayıları genelde üçü dördü geçmeyen Nakşbendî zümresinin en üst statüsüne sahip şeyhler arasında ancak paylaşılır.[387] Başka hiç kimseye asla

---

[385] Bkz. Bir grup Nakşbendi, Türkiye Gazetesi, İslâm âlimleri Ansiklopedisi, 2/226. Tarihsiz-İstanbul.

[386] Bkz. Bkz. **عبد المجيد بن محمّد بن محمّد الخانيّ، الحدائق الورديّة في حقائق أجلاّء النقشبنديّة ص/ 97. القاهرة – 1308 هـ.**

[387] Bu konu ile ilgili özel bir alıntıda şöyle denilmektedir:

*«Naqshbandi sheikhs are of three groups; the highest group of them, not exceeding seven in every era, meet every seven years in the city of **Bodh Gaya**, India. There they make important decisions. But they*

sızdırılmaz. Müslümanlığın ases patronları bunlardır. Ancak bu patronaj ikincil statüdeki onlarca Nakşî şeyhi tarafından yürütülür. Kendilerine avâm gözüyle bakılan Nakşbendî kalabalıklar tarafından din ve tarikat adına paylaşılan yığınlarca çelişik inanışlar, hikâyeler ve efsaneler ise bu elit tarafından hiçbir zaman ciddiye alınmaz. Zaten bu kalabalıklar sırf propaganda için kullanılan bir araçtan başka bir şey ifade etmezler. Karmaşık gibi gözüken bu yapı, son 600 yıldır Türk Müslümanlığına altyapı hizmeti vermektedir. Ayrıca bir yandan Alevilik tarafından dejenere edilmesini önlemekte, öbür yandan İslâm'a dönüşmesini engellemektedir. Bu suretle Nakşbendîlik Türk Müslümanlığını ayakta tutmaktadır. Onun için Nakşbendilikle Müslümanlık arasında çok ciddi bir organik ilişki mevcuttur.

Bütün bunlar üst üste konduğunda Müslümanlık komplosunun -*Nakşbendîliğin kurucuları olan*- Türkistan dervişleri tarafından ***«üveysîlik»*** temeli üzerinde tertip edildiğini kestirmek kolaylaşır. Bu komplocu dervişlerin ***«üveysîlik»*** projesindeki çıkış noktaları ise **Uweysu'l-Qarenî**[388] adlı bir zattır. Rasûlullah (s) döneminde yaşadığı, ancak onunla bir araya gelemediği, fakat kendisine derin bir sevgi beslediği rivâyet edilmektir.[389] Hikâye sadece bundan ibarettir. Ne var ki bu hikâyeden zaman içinde, önce Nakşbendîlik adı altında bir örgüt, ardından da Müslümanlık diye bir din üretilmiştir. Bu inanışa göre, **"İbrahim bin Edhem** adlı Zahid, *(rûhaniyet âleminde)* **Uweysu'l-Qarenî** adlı zâhid ile buluşmuş ondan istifâde etmiştir." Oysa **Uweysu'l-Qarenî**, m. 657 yılında **Hz. Ali** komutasındaki ordu saflarında *(Sıffîn savaşında)* Muaviyeci güçlere karşı çarpışırken şehid olmuş. **İbrahim bin Edhem** ise m. 714 yılında ***Afganistan***'ın ***Belh*** kentinde doğmuştur. Bu iki tarih arasında tam 57 yıl vardır. Bu da demektir ki bu iki şahsiyet birbirlerini asla görmemişlerdir. Başka bir iddiaya göre de aynı iletişim ve buluşma **Ebûyezîd-i Bestâmî** ile **Câfer es-Sâdık** arasında yaşamıştır.[390] **Halbuki Bestâmî**, **Câfer es-Sâdık**'tan 38 yıl sonra doğmuştur. Aynı şekilde Nakşbendi Tarîkatı'nın kurucusu **Bahauddîn Buhârî**'nin, doğumundan çok önceleri ölmüş bulunan **Abdulkhâlık Gucdewânî** ile buluşup görüştüğü ileri sürülmektedir.[391] Halbuki **Gucdewânî**, mîlâdî 1179'da ölmüş, **Buhârî** de mîlâdî

---

never write this decisions. A small number of these decisions indirectly reach the second group. One of the most important characteristics of sheikhs belonging to these two groups is that they do not believe in Allah and the Hereafter. As for the third group, they are guided by the instructions that come to them indirectly from above. But they do not know the names of the sheikhs and how many they are in the first and second groups. Third-class Naqshbandi sheikhs are extremely religious. They meticulously fulfill the obligatory prayers in Islam. They even wake up in the middle of the night and perform the tahajjud prayer. However, they differ from the people of tawhid in matters of faith. One of their most important beliefs, which is to dissolve in Himself by entering into Allah. To achieve this result, they follow a spiritual path they call "Sayrusulook". This is a private and secret training. According to their belief, those who follow this path rise and become exalted in time. At the end of this journey, "They melt into Allah and become one with Him. Thus, they become eternal and immortal."»

[388] Bu zatın, Türkiye'de adı **Veyselkarânî** olarak değiştirilmiştir.

[390] Bkz. **محمّد بن عبدالله الخانيّ، البهجة السنيّة في آداب الطريقة النقشبنديّة ص/ 11. طبعة مصر – 1241 هـ**.; Ayrıca bkz. Aynı kaynak PDF. S19. https://img.webme.com/userfiles/alhaqqani/37-bahjat.pdf Ayrıca

Bkz. **عبد المجيد بن محمّد بن محمّد الخانيّ، الحدائق الورديّة في حقائق أجلاّء النقشبنديّة ص/ 97. القاهرة – 1308 هـ**

[391] Bkz **عبد المجيد بن محمّد بن محمّد الخانيّ، الحدائق الورديّة في حقائق أجلاّء النقشبنديّة ص/ 126. القاهرة – 1308 هـ**.

1318'de doğmuştur. Bu iki tarih arasında ise 139 yıl gibi bir zaman aralığı vardır. **Gucdewânî**'nın Hızır ile görüştüğü de ayrı bir iddia.[392]

Türk Müslümanlığını arka planda yönlendiren Nakşbendiliğin gizli manzarasından bazı önemli kareler işte bunlardır. Onun için; Acaba, İslâm İle Müslümanlık Aynı şey mi, diye bir soru karşısında kendilerini bulanlar, buradaki belgesel bilgilerden yola çıkarak artık makul bir cevap bulabilirler.

***

[392] Bkz. عبد المجيد بن محمّد بن محمّد الخانيّ، الحدائق الورديّة في حقائق أجلاّء النقشبنديّة ص/ **111**. القاهرة – **1308** هـ.

Müslümanlık ve Korku

Psikiyatri uzmanlarının, korku kavramı üzerine yaptıkları uzunca açıklamaları, -*ansiklopedik ölçekteki*- şu özet tanım içinde bulabiliriz: ***Bir tehlike ihtimali karşısında güven içinde olmadığını veya sahip olduğu değerlerin kayba uğrayacağını sanan*** *(veya böyle inanan)* ***kimsenin kapıldığı duyguya korku denir.***

Müslümanlık ile ***«korku»*** diye adlandırılan kaygı arasında ciddi bir bağ bulunmaktadır. Ne var ki günümüze kadar bu ilişki hiç irdelenmemiştir. Ancak bu dinin bir korku ürünü olduğu, bundan böyle yavaş yavaş ortaya çıkacaktır; Çağımızdaki hız ve iletişim imkânları, bu konudaki sırların deşifre edilmesini -*zaman alsa da*- sağlayacaktır. Fakat bu alâkayı tespit etmek ve onu gün yüzüne çıkarmak oldukça zordur. Ünlü araştırmacı **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**'ın bu gerçeği teyit eden bir ifadesi şöyledir: ***«(…) Bir kere önce şunu itiraf etmek gerekir ki, Türklerin İslâm'ı nasıl yorumladıkları gibi, uzun bir zaman ve geniş bir mekânı içine alan, gerçekten çok mühim, olduğu kadar da karmaşık ve çok yönlü bir konuda doyurucu bilgiler verebilmek, ikna edici analizler yapabilmek fevkalâde zor bir iştir.»***[393] Çünkü Müslümanlığı tahminen 1000 yıl önce doğuran ***«Büyük Korku»*** hakkında bugün *(profesyonel araştırmacılar hâriç)* hemen hiç kimse doğru ve ayrıntılı bir bilgiye sahip değildir. Her şeyden önce; ***«Beşinci kol»*** diye isimlendirebileceğimiz yerli oryantalistlerden başka, Müslümanlığın İslâm'a karşı nasıl üretildiğini bilen birine rastlamak mümkün değildir. Ancak bu uzmanlar, *(ileride açıklanacağı üzere)* maalesef olayı çarpıtarak örtbas etmeye çalışmaktadırlar. Çünkü esasen bu amaç için yetiştirilmişlerdir.

Evet, ***«Müslümanlık»*** adı altındaki milli din İslâm'a karşı ne zaman ve nasıl üretildi? Bu din neden korkunun ürünü olarak peydahlandı? Bu korkunun mahiyeti nedir? Bu dini kimler, hangi amaçla ve nasıl kurguladı? Tarihin akışı içinde Müslümanlık hangi evrim süreçlerinden geçerek bugünkü şeklini aldı? Günümüzde bütün Müslümanlar, -*bu dini doğuran korkuyu*- hâlâ içlerinde hissediyorlar mı? Bu soruların cevaplarını -*açık bir anlatımla, ikna edici deliller ve belgeler eşliğinde ve bir bütünlük içinde*- bağımsız ve özgün bir kaynakta bulmak mümkün müdür?

Bu soruların, maalesef kısa bir cevabı yoktur.[394] Çünkü gerek bu dini kurgulayan -*asırlar önceki*- derin mistik örgütün faaliyetlerine, gerekse tarih boyunca bu dini, İslâm'ın kisvesi altında propaganda etmeye çalışmış olan rûhânîlere ait yazılı belgeler o kadar kıt, -*bununla birlikte*- o kadar birbirinden kopuk ve dağınıktır ki bunları

---

[393] Bkz. **Prof Ahmet Yaşar Ocak**, Türkler, Türkiye ve İslâm, s. 33, İletişim Y. 7. baskı, İstanbul-2005.

[394] Ünlü bir Türk bilgininin aşağıdaki ifadeleri bu gerçeği doğrulamaktadır:

«Türklerin yaklaşık milâdî 900'lerden itibaren peyderpey Müslüman olmaya başladıkları genel olarak kabul edilir. Türk tarihinde büyük bir dönüm noktası teşkil eden bu olayın, bugüne kadar genel çerçevelerin ve siyasi tarih sınırlarının dışına çıkılarak değişik yönleriyle hâlâ "mikro düzeyde" incelenmemiş olması, bu konuyla ilgili mevcut pek çok problemin derinliklerine inilmeden, yalnızca "makro plan"da birtakım genel kabuller ve spekülatif açıklamalarla yetinilmesi, doğrusu Türk sosyal bilimciliğinin ve özellikle Türk tarihçiliğinin hâlâ dolduramadığı en göze çarpan boşluklarından birisidir. Bu sebeple Türklerin İslâm'ı kabulü, iyi biliniyor sanılmasına rağmen, aslında iyi ve doğru bilinmeyen birçok yanı hâlâ karanlık bir konudur.» Kaynak: Prof Ahmet Yaşar Ocak, Türkler, Türkiye ve İslâm, s. 26, İletişim Y. 7. baskı, İstanbul-2005.

toparlayarak bir araya getirmek, içlerinde yer alan olaylar ve şifreler arasındaki bağlantıları tespit etmek ve bu suretle kareleri yan yana getirerek tabloyu netleştirmek, bir maharet, uzmanlık, emek ve cesaret işidir. Bu konudaki uğraş, araştırmacının ömründen onlarca yıla mal olabilir. Çünkü Türklerin tarihini *(kendileri değil)*, Çinliler ve Araplar yazmışlardır. Onlar da Türkler hakkında nadiren yazılı belgelere rastlamış, daha çok sözlü kültürlerinden yararlanarak eserlerini oluşturmuşlardır. Onun için Türk Müslümanlığı, tarihte eşine ender rastlanan bir muamma olarak binlerce sır barındırmaktadır. Üstelik ***«İlâhiyat profesörü»***, ***«sosyolog»***, ***«tarihçi»***, ***«araştırmacı»***, ***«siyasi analist»*** ve ***«ilim adamı»*** kisvesindeki yerli oryantalistlerden oluşan binlerce insan, medyanın ve akademik ortamın bu sırlardan haberdar olmaması için, bugün Türkiye'de yoğun çaba harcamaktadırlar. Fakat elinizdeki bu çalışmada ortaya koyduğumuz ipuçları sayesinde Müslümanlık, büyük ihtimalle önümüzdeki on yıl içinde sır olmaktan tamamen çıkacak, onun *(taklit ve paralel bir din olarak)* İslâm ile hiçbir ilişkisinin bulunmadığı anlaşılacaktır.[395]

Müslümanlığı doğuran ***«büyük korku»***nun*, -günümüzdeki geniş Müslüman halk toplulukları için-* söz konusu olmadığına önce işaret etmek gerekir. Çünkü bu yapay dinin, yaklaşık 800 yıl önce nasıl projelendirildiği, niçin ve nasıl yaygınlaştırıldığı hakkında, bu kalabalıklar hiçbir tarihi bilgiye sahip değildirler. Ancak yukarıda ***«beşinci kol»*** diye nitelenen özel yetiştirilmiş bir grup insan, hiç şüphesiz bu korkuyu taşımaktadır. Çünkü bunların çoğu, tarihî olaylar hakkında az veya çok bilgi sahibidirler. Örneğin Türk yurdunun *-700'lü yılların başında-* Emevî orduları tarafından işgal edildiği sırada sahnelenen dramatik olaylara ilişkin bir nebze malumat sahibi oldukları muhakkaktır. Dolayısıyla *-bugünkü tarih itibarıyla tam 13 asır önce (707-715 yılları arasında) Türkistan halkının yaşadığı dehşet kadar olmasa bile-* bu elit tabaka derin bir kaygı taşımaktadır. Ancak bu, *-artık hem Arap, hem İslâm korkusu değil-*, sadece İslâm korkusudur! Milli Türk Müslümanlığını gündemde tutan, ona canlılık kazandıran ve onu spekülatif manevralar sayesinde İslâm'la aynı imiş gibi göstermeye çalışan güçlerin taşıdığı korku işte budur.

Müslümanlığı doğuran ***«büyük korku»***nun kimler tarafından yönetildiğini ve İslâm'ı dönüştürmede bu korkunun günümüze kadar nasıl kullanıldığını deşifre edebilmek için, yüzyıllardır baş tacı edilen bir grup mistik figürden ve bazı tarihî şahsiyetlerden[396] söz

---

[395] «Aslında bu iki dinin, birbirinin aynısı olmadığı, okumuş kripto bir elit tarafından, eskiden beri bilinmekte idi. Günün birinde ifşa edilebilir diye *çağımızda,* ***ilâhiyatçı-tarîkatçı*** *bir* ***"polit çete"*** bu tarihi sırrı saklamaya devam etmektedir. Fakat son yıllarda iletişim ağlarının çoğalmasıyla birlikte bunları bir korku sardı. Türkiye'de Nakşbendîliğin bilhassa 2000 yılından itibaren yaptığı inanılmaz ataklar bu konudaki paniği haber vermektedir. Fakat asırlardır, *(yaptırım gücüne sahip)* odakların, *-alarm halinde dikkat kesilerek-* gizlemeyi başardıkları bu sırrın, korkunç bir sürpriz olarak bugünlerde ortaya çıkması artık engellenemezdi. Bu saatlere kadar suskunluğunu sürdüren tarih, büyük bir cömertlik örneği vererek; kara kutusundaki bütün Evliyâcılık şifrelerini çözerek, onları ortalığa dökmeye hazırlanmaktadır.» *Kaynak:* ***Feriduddin AYDIN****, Geçmişten Bugüne Nakşbendîlik (Tarîkatçılığın Sırları ve Şifreleri).* Eser henüz yayınlanmamıştır.

[396] Müslümanlığın canlı kalmasını sağlayarak İslâm'ın yeniden tarih sahnesine çıkmasını engelleyen, derin mistik örgütün 800 yıl boyunca yetişmiş özellikle sekiz teorisyeni, üstlendikleri roller bakımından büyük önem taşırlar. Bunlar: **Abdülhâlık Gucdevânî**, **Muhammed Bahauddîn Buhârî**, **Ubeydullah-ı Ahrâr**, **Ahmed Farukî Sirhindî**, **Hâlid-i Bağdâdî**, **Abdülhakîm Arvâsî**, **Said-i Nursî** ve **Fethullah Gülen'**dir. Bunlarla birlikte on binlerce, hatta yüz binlerce figüranın da propaganda için kullanıldığı muhakkaktır. Bu figüranlar arasında örneğin çağımızda BOP Projesi eşbaşkanlığını üstlenen kişiye varıncaya kadar birçok ünlü bulunmaktadır.

etmek gerekecektir. Çünkü bu kimselerden özellikle mistik teorisyenlerin, İslâm öncesi dinlerden derledikleri çeşitli inanç ve ritüelleri, Türk insanının İslâmî kültürüne uyarlamak için ne yaptıklarını ve bundan ne amaçladıklarını ortaya çıkarmak büyük önem taşımaktadır. Böyle bir çalışmanın ise çok çetin bir yolu vardır; o da: ***Elde edilmiş (birbirinden kopuk ve oldukça dağınık) bilgi kırıntıları arasındaki bağlantılardan hareketle iz sürerek, en az 1000 yıllık olayların akışını ve bunların birbirini nasıl tamamladığını aydınlığa kavuşturmaktır.***

Bu olayların başlangıç noktasının, ***«Türklerin İslâm'la yüz yüze geldikleri»*** tarih olduğu düşünülebilir. Fakat acaba Türkler gerçekten İslâm'la yüz yüze gelebildiler mi? Önce bu sorunun cevabını bulmak gerekir. Çünkü Emevî ordularının Türkistan'a girdiği milâdî 707'de İslâm, vahyin indiği tarih itibarıyla -*sözde*- 97 yaşındaydı. Oysa İslâm, -*devletin siyasal rejimi ve toplumun hayat nizamı olarak (m.622-661 yılları arasında)*- sadece 39 sene uygulanabilmiş, **Hz. Hasan**'ın ölümüyle birlikte kısmen geri dönüşsüz olarak yürürlükten kaldırılmış, bir süre sonra da tamamen tarih sahnesinden çekilmiştir. Öyleyse 661 yılından sonra ancak bireysel olarak yaşanabilmiş olan İslâm için yeni bir serüvenin başladığını rahatça söyleyebiliriz. Ne var ki bu dinin ancak bir avuç samimi insanın inisiyatifi ile aslına uygun olarak yaşatılabildiğini de itiraf etmek zorundayız. Eklemek gerekir ki**,** İslâm'ı bireysel olarak yaşama gayretleri günümüze kadar devam etmiştir. Bu sayededir ki Kur'ân-ı Kerîm ve Sünnet değişmeden çağımıza kadar ulaşabilmiştir. Dolayısıyla Müslümanlar ***«ilk korku»***nun süregelen etkisiyle bugün Kur'ân'ı değiştirmeye kalkışıyor olsalar da *(ki bu konuda çeşitli projeler ve yoğun çabalar var!)*[397] bundan sonra göze alacakları girişimlerin sonuç veremeyeceğine inanmak gerekir. Nitekim Türk meâl yazarları *(Kur'ân'ın 40 yerinde geçen 8 kelimenin anlamlarını çarpıtmaya çalışmışlarsa da)*[398] Kur'ân-ı Kerîm'in Arapça orijinal metni üzerinde herhangi bir değişiklik yapmamışlardır, çünkü yapamamışlardır. Yani *(bu yazarlar arasında Arapça bilenler)* bunu asla başaramayacaklarını kestirmişlerdir.[399]

Müslümanlığı doğuran korkunun kaynağına ve nedenine gelince bu, -*707-715 tarihleri arasında Türk yurdunun sahne olduğu Emevî işgalleri sırasında*- Türklere ait yüz binlerce putun yakılmasından başka bir şey değildir. Ancak Türk tarihçileri tarafından bu olayların sürekli şekilde örtbas ediliyor olması çok ilginçtir.[400] Müslümanlık dininin

---

[397] Bunun en açık ve kesin kanıtlarından biri de Türk mealciler tarafından meallerin metinlerinde birçok kez ***«Müslüman»***, ***«müslümanlar»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimelerinin kullanılmış olmasıdır.

[398] Kur'ân-ı Kerîm'in 40 yerinde geçen bu sekiz kelime şunlardır:
مُسْلِماتٍ، مُسْلِمَةً، مُسْلِمُونَ، الْمُسْلِمُونَ، مُسْلِمِينَ، الْمُسْلِمِين، مُسْلِمَيْنِ.

[399] Şu gerçeği asla hatırdan çıkarmamak gerekir ki, hiç Arapça bilmeyen birçok kimse Kur'ân-ı Kerîm'in metnini Türkçeye çevirmeyi maalesef göze alabilmiştir. Demek ki Türkiye'de buna kalkışmanın hiçbir bedeli yoktur. Bu ise aslında Müslümanların İslâm'a, akla gelebilecek her türlü müdâhalede bulunabileceklerini açıkça kanıtlamaktadır. Sonuç olarak bu da Müslümanlığın nasıl bir din olduğunu gözler önüne sermektedir.

[400] Bu konuda -*çok sınırlı olarak*- birtakım ipuçlarını ortaya çıkarmış olan ***(Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü***, ***Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken***, ***Prof. Dr. Abdülkadir İnan***, ***Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak***, ***Prof Dr. Zekeriya Kitapçı***, ***Turgut Akpınar*** *ve* ***Süreyya Su*** *gibi)* bazı cesur araştırmacılar çıkmışsa da bunlar -*büyük ihtimalle derin mistik örgütlerin faaliyetlerine ilişkin güçlü dayanaklara ulaşamadıkları için*- Müslümanlık komplosunun sırlarını -*yeteri kadar*- ifşa etmeye güç yetirememişlerdir. Nitekim bazı rivayetlere bakılırsa **Birûnî**'ye göre ***«Emevilerin genel komutanı Kuteybe bin Muslim, işgal ettiği Türk kentlerinde yazılı belgeleri toplatarak imha etmiştir.»*** Ayrıca Emevi ordusundaki askerlerin Orta Asya'da giriştikleri savaşlardan asıl amacın ganimet elde etmek olduğuna ilişkin bilgi kırıntılarına **Prof.**

barındırdığı önemli sırlar eğer çağımıza kadar gün yüzüne çıkmamışsa, bunun nedeni, işte bu ***«örtbas»*** manevrasıdır. Bu manevranın iç yüzünü anlamak ise zor değildir.

Hiç kuşku duymamak gerekir ki yüz binlerce *(daha doğrusu milyonlarca)* insanın taptığı nesneleri onların gözleri önünde ateşe vermek, dehşet uyandıran bir hadisedir. En kutsal değerlerinin, -*korku dolu gözlerle*- ateşe verildiğini seyreden bir toplumun, -*asırlar geçmiş olsa bile*- düşmanını affetmiş olabileceği pek mümkün değildir. Nitekim Türkün vicdanındaki Arap nefreti günümüze kadar sürmüştür. Bunun örneklerine birçok alanda tanık olunmuştur.[401] Şu var ki Arap insanına karşı duyulan nefret, temelde

---

Dr. Zekeriya Kitapçı'nın çalışmalarında rastlamak mümkündür. Çağımızın ünlü Türk tarihçisi **Prof. Dr. İlber Ortaylı**'nın ***«Türkler öyle bayılarak din kabul etmez, son derece çakal bir millettir.»*** ifadesi ise ***kılıç zoru*** ve ***katliamlar*** hakkında birçok gerçeği özetler mahiyettedir. (Bkz.https://t24.com.tr/haber/ilber-ortayli-turkler-oyle-bayilarak-din-kabul-etmez-son-derece-cakal-bir-millettir,336782)

Dolayısıyla bu şartlar altında İslâm'la tanışmış olan Türklerin, bu dini aslına uygun olarak kabul etmiş ve onu orijinal şekliyle hayata geçirmiş olduklarını ileri sürmek çok büyük bir iddia olur. Çünkü zaten Emeviler İslâm'ı Türklerden çok önce -*pratikte*- tahrip etmiş, onu evrensel niteliklerinin birçoğundan soyutlayarak Araplaştırmışlardı. Ayrıca, fetih ve cihâd adı altında girdikleri Türk kentlerini yakıp yıkan, servetlerini yağmalayan, birçok silahsız insanı kılıçtan geçiren, bununla birlikte esir aldıkları Türkleri kitleler halinde Arap kentlerine naklederek onları köle ve cariye diye esir pazarlarında satıp çalıştıran Emevîlerin, -*bu konuda -Türkler de dâhil-, İslâm'a girmiş bütün etnik topluluklara*- kötü örnek oldukları muhakkaktır. Türkler okuma ve yazmaya önem vermedikleri için bu olaylar hakkında -*o tarihlerde*- kayda değer bir kaynak bırakmamışlardır. Aynı zamanda **Cengiz Han** ordularının (1220'de) Türk kentlerinde giriştiği soykırımlar hakkında da nedense Türkler suskundurlar! *(Halbuki **Cengiz**'in ordusunda Uygurlar ve Karluklar da vardı.)* Böylece anlaşılıyor ki Müslümanlık, her ne kadar Emeviler'in, -***İslâmî cihad ruhundan uzak***- işgal ve zulümlerine karşı bir tepki dini olarak ortaya çıkmış ise de, Moğol istilasının ve bizzat Türklerin kendi aralarında giriştikleri savaşların neden olduğu karmaşa ve bilgi kirliliğinin de bu dinin ortaya çıkmasında büyük etkileri olmuştur. Bütün bunlara ilaveten, tereddütsüz diyebiliriz ki Müslümanlığa temel oluşturan mistik akımlar, esasen *(Türkler henüz İslâm'la tanışmadan)* Abbasîler döneminin başında ortaya çıkmıştır. Nitekim tasavvuf anlayışını İslâm tarihinde ilk başlatan **Ebu Haşim es-Sufî** (öl. 733), Abbasîlerin kurucusu **Ebu'l-Abbas es-Seffah**'ın (750-754) çağdaşıdır. Sonuç olarak diyebilirz ki Araplar, her ne kadar ***«Müslüman»*** ve ***«Müslümanlık»*** kelimelerini hiçbir zaman kullanmamış olsalar da Müslümanlığın, İslâm'a karşı alternatif bir din olarak ortaya çıkmasında en az Türkler ve İranlılar kadar sorumludurlar.

[401] Türklerin günümüzde bile Araplardan ne kadar nefret ettikleri, onların Arapları aşağılayıcı sözlerinden açıkça anlaşılmaktadır. Bu sözlerin aşağıdaki bir kısmı *(1804-1902 yılları arasında yaşamış olan)* **Abdurrahman el-Kevâkibî** adlı bir Arap araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. O sözler şunlardır:

Dilenci Arap; Kör Fellâh; Arap Çingenesi; Kıptî Arap; Ne Şam'ın şekeri, ne Arabın yüzü; Siyah kedi ve köpeklerin Arap Arap diye çağrılması; Pis Arap; Arap aklı; Arap tabiatı; Arap Zevki; Arap çenesi; Bunu yaparsam Arap olayım; Nerede Arap nerede tambur… Bunlara sonra eklenmiş bazı benzer sözler daha vardır, örneğin: ***İşler Arap saçı gibi karışmış; Arap yağı bol bulunca K…..'na sürermiş; Arabın en iyisi attır vs.***
Bkz. عبد الرحمن الكواكبي، الأعمال الكاملة، ص: **325**. المؤسسة العربية للدراسات والنشر، بيروت–**1975**م.

Cahiliye toplumu haline dönmüş olan Arapların da bir kısmının Türkleri sevmediğine burada işaret etmek gerekir. Hiç şüphe yok ki bu da yine Müslümanlığın etkilerindendir. Çünkü Araplar, asırlarca Türklerin egemenliği altında yaşamışlardır. Ve çünkü Müslümanlık İslâm'ın aksine birleştirici değil, ayrıştırıcıdır. Öte yandan Türklerin, Suriye iç savaşı üzerine çoğunlukla Arap olan üç milyondan fazla sığınmacıyı himaye etmesi hiç şüphesiz *(Milli Türk Müslümanlığına rağmen)* İslâm'ın kalabilmiş olan izlerini yansıtmaktadır.

(gizleniyor olsa bile) Kur'an'daki İslâm'a duyulan nefretten başka bir şey değildir. Bunu keşfedebilmek içinse özellikle Nakşbendi Müslümanlarla Kemalist Müslümanların İslâm'ı gerçek anlamda yaşayan tevhid ehline *(Müslim-mü'minlere)* nasıl baktıklarını incelemek yeterlidir.

Bu konuyu irdelerken, birbirinden ayrı birçok meselenin iç içe girdiğini görüyoruz. Araştırmayı zorlaştıran büyük engellerden biri de budur. Örneğin, yüzyıllar önce Türk putlarını yakanlar, *(iddia edildiği gibi)* işgal sırasında soykırım ve cinayet işleyenler, eğer Emevî orduları idiyse bu olaylardan bütün Arapların, *(hele İslâm'ın)* sorumlu tutulmaması icap eder. Mantıklı düşünmenin gereği budur. Aynı zamanda genelleme yaparak, Müslümanlığı İslâm'ın karşısına çıkarmada bütün Türklerin görüş birliği içinde olduğunu ileri sürmek de çok büyük bir yanlış olacak, böyle bir yaklaşım bundan da öte, yukarıdaki değerlendirmeleri sabote etmek gibi bir art niyeti ortaya koyacaktır.

Ancak izine pek rastlanamayan bir sır vardır ki, tarihin akışı çok dikkatli şekilde izlenecek olursa *(toplumun vicdanında)* onun varlığını derinden sezinlemek hiç de imkânsız değildir. Bu sırrın özü ise şudur: ***«İslâm'dan nefret»*** duygusu, aslında nitelik değiştirerek *(âdeta vücutta gizli bir kanser hücresi gibi)* derinden devam etmektedir. Evet, vicdanında dine yer vermeyenler hâriç, bu coğrafyada yaşayan hemen hiçbir insanın İslâm'a karşı olduğuna rastlamak belki imkânsız gibidir. Dıştan görünen manzara budur. Ne var ki bu toplum asırlardır İslâm'ı Müslümanlıkla özdeşleştirdiği için artık ondan nefret etmiyor gibi dışa yansımaktadır. Meselenin en önemli sırrı burada saklıdır. Nitekim eğer İslâm, Müslümanlıktan tamamen ayıklandıktan sonra özgün niteliği içinde bir gün Müslümanlara sunulacak olursa *(Arap, Türk, Kürt, **F**ars, **B**erberî vs.)* hiçbir Müslümanın ona olumlu bir gözle bakacağı tahmin edilemez. Bunun kaynağı ise senkretizmdir. Yani olayın gerçek özeti şudur: İslâm'ın helâli ile Müslümanlığın haramı, İslâm'ın doğrusu ile Müslümanlığın yanlışı, İslâm'ın güzeli ile Müslümanlığın çirkini, yüzyıllardır o kadar hileli yollarla, ilmik ilmik, iç içe ve ustaca örülmüştür ki bu gün artık bu iki dini birbirinden ayırmak mümkün değildir.

***

İslâm'ın Müslümanlığa dönüştürülmesi olayı -*insanlık açısından*- hiç kuşkusuz bir faciadır. Bu cinayetin günümüze kadar mistik örgütler tarafından gizlenmiş olması da ayrı bir faciadır. Bu talihsizliğin nedeni olan 1000 yıl önceki toplumsal dehşet ve korkunun -*mistik örgütler ve onların destekçileri tarafından*- bugüne kadar gizlenebilmiş olması ise tarifi imkânsız bir başarıdır. Mistik akımlara *«bilimsellik»* adına destek sağlayan ve onları meşrulaştırmaya çalışan belli bir grup ***ilâhiyatçı-akademisyenlere,*** burada bilhassa dikkat çekmek gerekir. ***«Bilim adamı»*** unvanlı bu yerli oryantalistler, -*seleflerini aratmayacak çok zekice anlatım yöntemleriyle*- sözü edilen korkuyu gizlemeye çalışmaktadırlar. Nitekim **Prof Dr. Zekeriya Kitapçı**'dan başka hemen hiçbir araştırmacı bu olaya dokunmak istememiştir. Yerli oryantalistlerin bu konudaki manevraları ise çok ilginçtir. Ancak **Zekeriya Kitapçı**, ırkçı çevreleri tetiklememek için şu yumuşatıcı sözleri kaydetme ihtiyacını duymuştur:

«Müslüman Fatih, (…) Budist mabedlerinin putlardan temizlenmesini, onların şehir meydanlarında toplatılmasını istemiş, daha sonra da hiç tereddüt etmeden

---

Ancak Araplar da Türkler gibi Müslümanlaştıkları için, İslâm'ın dışında kalmış olan bu toplulukların kendi aralarındaki bu tür kavgalar, İslâm'ın gerçek mensupları olan ***Müslim-mü'minlerin*** gündemini hiçbir zaman meşgul etmez.

yakılmasını emretmiştir. Böylece Kuteybe, bir taraftan uzun zamandan beri inandıkları, her türlü kötülüklerin defi ve iyiliklerin celbi için tazim ve saygıda bulundukları mukaddes putların hiçbir şeye yaramadıklarını bizzat onlara göstermek istemiş, diğer taraftan da Budizm ve Zerdüştlüğe belki de o devirlerin en ağır darbesini vurmuştur.»[402]

Birikimli bir araştırmacı olmasına rağmen bu konuda suskunluğunu koruyan ilim adamlarından biri de **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**'tır. Bu zat, -*1000 yıldan beridir Türklerde dinî algı ve anlayışın süreçleri ve bugüne nasıl gelindiği hakkında oldukça değerli bilgiler vermiş olmasına rağmen-*, İslâm ile Müslümanlığın birbirinden bağımsız iki ayrı din olduklarına ilişkin tek kelime kaydetmemiştir. Bunun nedeni ise çok açıktır ve özü şudur; Eğer hazret bu olaydan söz edecek olursa onun, Müslümanlığı doğuran 1000 yıl önceki dehşet ve korku sahnelerini anlatması da gerekecektir. Bu ise Türk Müslümanlığının içyüzünü gözler önüne sermek anlamına gelir ki bunu göze almak hiç kolay değildir. Dolayısıyla buna bir türlü cesaret edemeyen **Ahmet Yaşar Ocak**, Müslümanlığı, İslâm'dan ayrı bir din olarak ortaya koymak yerine onu, iki türlü İslâm diye sınıflandırmıştır: ***«Ortodoks İslâm», «Heterodoks İslâm»***.[403] Oysa Kur'an-ı Kerim bir tek İslâm'dan söz etmektedir. O da Rasûlullah'a (s) vahyedilmiş ve bir bütün olarak hayata geçirilmesi emredilmiş olan İslâm'dır.[404] Bu hüküm, Kur'an-ı Kerim'de o kadar ciddi bir ifadeyle tescil edilmiştir ki herhangi bir kuşkuya mahal bırakmamak üzere İslâm'dan başka hiçbir dinin geçerli olmadığı da ayrıca vurgulanmıştır.[405]

İşte, aslında başta Sayın **Ocak** olmak üzere, yerli oryantalistlerin taşıdığı kaygı buradan kaynaklanmaktadır. Nitekim eğer İslâm'ın ***«Ortodoks»*** ve ***«Heterodoks»*** şeklinde iki türlü olduğunu söylemek yerine, Müslümanlığın paralel bir din olarak peydahlandığını açığa vuracak olurlarsa en az 800 yıldır gizleniyor olan sırları ifşa etmiş olurlar ki bunun bedeli çok ağır olacaktır. Büyük ihtimalle bunun doğuracağı tepkileri göğüslemekten çekinmişlerdir.

***

Vaktiyle Müslümanlığı doğurmuş olan ***«büyük korku»***, tarih boyunca Türk topluluklarında birçok korkuya daha kaynaklık etmiştir. Bu nedenle Müslümanlığı ***«Korku Dini»*** olarak nitelemek yanlış olmasa gerektir. Örneğin bunlardan biri de

---

[402] Bkz. **Prof Dr. Zekeriya Kitapçı,** Orta Asya'da İslâmiyetin Yayılışı ve Türkler, s. 113, 3. baskı,) Konya-1994

[403] **Doç. Dr. Durmuş Hocaoğlu** da bu farkı şöyle ifade ediyor: ***«Numenal İslâm'ın bir tek adet olmasına karşılık Fenomenal İslâm birden ziyadedir.»*** Kaynak: Köprü Dergisi; Türk Müslümanlığı Bahar 99 [66. Sayı]
http://www.koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=427

[404] Bkz. Al-i İmrân Sûresi âyet: 19. Âyetin orijinal metni şöyledir:
إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ... (آل عمران/**19**)
Meâli: ***«Gerçek şudur ki, din, Allah katında İslâm'dır.»***

[405] Bkz. Al-i İmrân Sûresi âyet: 85. Âyetin orijinal metni şöyledir:

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ. (آل عمران/**85**)

Meâli: ***«Her kim ki İslâm'dan başka bir din arama çabası içine girerse, bilsin ki o din kendisinden asla kabul edilmeyecek ve o kişi âhirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır.»***

çağımızda Müslüman Kemalistlerin, ***«büstlere yönelebilecek tecavüz»*** korkusudur. Bu kaygı Kemalistlerde o kadar büyük bir psikolojik rahatsızlık haline gelmiştir ki bunlar, 1940'lardan 1980'lere kadar el altından akıl hastalarına sık sık büst kırdırmış, böylece bu korkunun devam etmesini sağlamışlardır. Türk siyaset terminolojisine giren ***«Beka meselesi»*** deyimi de bu korkunun önemli simgelerindendir. Nitekim artık sıradanlaşmış bir terör olayı bile bu deyimin bir süre sıkça kullanılmasına neden olabilmektedir.

Önce ***«büyük korku»***dan, sonra da onun tarih boyunca günümüze kadar doğurduğu başka birçok korkudan sadece bazılarının yansımalarına birkaç örnek vermek önyargısız zihinlere ışık tutacaktır.

* Büyük korku ilk kez, **Ahmed Yesevî** (1093-1166) ile **Abdülhâlık Gucdevânî** (öl.m. 1179) arasındaki dayanışmanın -*hiç şüphesiz*- bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bunu şöyle özetleyebiliriz: «***Müslümanlığın*** en büyük mimarı olmasına rağmen **Yesevî**, bu tarihî projeyi hayata geçirmek için attığı adımlarda daima sır saklamıştır. Günümüzde ırkçı kesimler tarafından, hakkında sık sık tanıtım etkinlikleri düzenlenerek ***"büyük âlim ve evliya"*** olduğu yolunda propagandası yapılan **Yesevî**, aslında -*cahil biri olmasına rağmen*- çok başarılı bir ***kripto sûfîdir***. Bu nedenle de ***"Ehl-i Sünnet"*** eğilimli ilim adamları ve araştırmacılar tarafından ***«Bâtınî»*** olarak damgalanmıştır. Öngördüğü bu yeni dinin felsefesini milli ruha uygun şekilde düzenlerken bir tereddüt yaşamadığı, çünkü onun atalar kültüne bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu ise, Nakşbendîlikteki ***yarı-gizli*** tutuma ve çevreye daima ***"Sünni"*** kisve içinde gözükme anlayışına aykırıdır.»[406]

Ahmed Yesevî, mitolojik ***«Arslan Baba»*** hikâyesiyle ünlenmiştir. Bu gerçek dışı olayı, **Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü** şöyle nakletmektedir:

«Arslan Baba, menkabeye göre ashâbın ileri gelenlerindendir. Meşhur bir rivâyete göre dört yüz sene ve diğer bir rivâyete göre de yedi yüz sene yaşamıştır. Onun Türkistan'a giderek Hoca Ahmed'i irşada memur olması, bir mânevî işârete dayanıyordu: Hz. Peygamber'in gazâlarından birinde, ashâb-ı kiram nasılsa aç kalarak onun huzuruna geldiler; biraz yiyecek istirham ettiler. Hz. Peygamber'in duası üzerine Cibrîl-i Emîn. Cennetten bir tabak hurma getirdi. Fakat o hurmalardan bir dânesi yere düştü. Hz. Cibrîl dedi ki: "Bu hurma sizin ümmetinizden Ahmed Yesevî adlı birinin kısmetidir. Her emânetin sâhibine verilmesi tabiî olduğu için Hz. Peygamber, ashâbına, içlerinden birinin bu vazifeyi üzerine almasını teklif etti. Ashâptan hiç biri cevap vermedi; yalnız Baba Arslan inâyet-i risâletpenâhî ile bu vazifeyi üzerine alabileceğini söyledi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, o hurma dânesini eliyle Arslan Baba'nın ağzına attı ve mübârek tükrüklerinden de ihsan etti. Hemen hurma üzerinde bir perde zâhir oldu ve Hz. Peygamber, Arslan Baba'ya, Sultan Ahmed Yesevî'yi nasıl bulacağını ta'rif ve ta'lim ederek onun terbiyesiyle meşgul olmasını emretti. Bunun üzerine Arslan Baba Sayram'a -yâhut Yesi'ye- geldi ve üzerine aldığı vazifeyi yerine getirdikten sonra, ertesi yıl vefat eyledi."»[407]

---

[406] ***Feriduddin AYDIN***, *Geçmişten Bugüne Nakşbendîlik (Tarîkatçılığın Sırları ve Şifreleri)* henüz basılmamış eser.

[407] Prof. Dr. Fuad Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, s.28, 29. Ankara-1993

Bu münasebetle Rasûlullah'ın (s), ***«Her kim benim ağzımdan yalan söylerse Cehennem'de yerini hazırlasın!»*** meâlindeki hadisini hatırlamamak mümkün değildir. Milli Türk Müslümanlığının ilk kurucularından olan **Yesevî**'nin ***«Divan-ı Hikmet»*** adlı kitabında yer alan bu hikâye, onun hem bilgi düzeyi, hem de ahlâkî durumu hakkında yeterli ipuçları vermektedir. Ne var ki bugün aklı başında hiçbir Müslüman Türkün, bu hikâyenin gerçek olabileceğine inandığını söylemek mümkün değildir. Bu ise hem Müslümanlığın, hem de Müslümanların büyük çelişkilerinden ve ***«büyük korku»***yu çağrıştıran önemli sembollerden sadece biridir.

Nakşbendîliğin doğmasında büyük etkileri olan **Abdülhâlık Gucdevânî**'ye gelince bu şahıs, **Ahmed Yesevî**'nin samimi arkadaşı ve Müslümanlığın baş mimarlarından biridir. Hint dinlerinden ilham alarak Budizm'den devşirdiği sekiz kurala[408] dayalı felsefesiyle Müslümanlık projesine büyük bir katkı sağlamıştır. Bunlar baş başa vererek *(izahı buraya sığmayacak uzun bir hikâyesi olan)* çeşitli dinlerden derledikleri inanış ve ritüeller üzerinde yeni bir din inşa etmişlerdir. Böylece Emevi döneminde yaşanan put kıyımının 500 yıl devam eden psikolojik etkilerini giderecek sistemler bulmuş, bu suretle Türk topluluklarını rehabilite etmeye çalışmışlardır.[409]

Muhtemelen bazıları şöyle bir itirazda bulunacaklardır; *«câhiliyye Araplarının putperestliği, eski Türklerin putperestliğinden daha meşhurdu. Türklerde (klasik anlamdaki) putperestlik Araplardaki kadar çok yaygın değildi. Hemen her Arabın bir veya birkaçına taptığı, toplam 360 putun tümünün Rasûlullah (s) tarafından imha ettirilmesi, sizin **"büyük korku"**ya bağladığınız olaya ilişkin tezinizi zayıflatmaktadır."*

Böyle bir itirazda bulunabileceklerin hesaba katmadığı ya da katamadığı şu noktaları açıklamakta yarar vardır**:**

Önce şunu hatırlatmak gerekir ki, Rabûlullah (s), Mekke'yi fethettiği ve cahiliye düzenini kökünden kaldırmak üzere olduğu gün, putları tamamen imha ettirmiştir. Bu tarihte klasik Arap putperestliğine kati şekilde son verilmiştir. Dolayısıyla olaydan korkacak hemen hiç kimse kalmamıştır. Bu gerçek o kadar kesindir ki Kur'ân-ı Kerim, şeytanın mü'min toplumdan umudunu tamamen kestiğini tescil ve ilân etmiştir.[410] Putperestlik, *-İslâm'ın 40 yıl sonra tarihe karışmasından sonra (ve bu kez insanın insana tapması şeklinde)* kılık değiştirerek ancak dönebilmiştir. Nitekim bu tür putperestlik, 540 yıl sonra Türkistan'da inşa edilen Müslümanlıktaki putperestlik için ilham kaynağı olmuştur. Sonuç olarak, Mekke'nin fethinden sonra Arap toplumunda

---

[408] Bu sekiz kural şunlardır: ***Hûş Der Dem***, ***Nazar Ber Kadem***, ***Sefer Der Vatan***, ***Halvet Der Encümen***, ***Yâdkerd***, ***Bâzgeşt, Nigehdâşt***, ***Yâddâşt***. Bunlara, **Muhammed Bahâuddin Buharî** üç kural daha eklemiştir: ***vukûf-i zamânî***, vukûf-i ***adedî***, ***vukûf-i kalbî***. Ancak ne ilginçtir ki 800 yıl önce yaşayan **Gucdevânî**'nin ve onun takipçisi olan **Buharî**'nin bu kuralları nereden devşirip neden dine ekledikleri ve bu yetkiyi kimden aldıkları hakkında hiçbir Türk âlimi soruna eğilmemiş ve bu zendekayı sorgulamamıştır! Bu da Müslümanların ***«Tevkifiye»*** sistemine ve ona bağlı olarak ***«Ef'âl-i makellefin»***'e inanmadıklarını kanıtlamaktadır. Mürcie anlayışının Müslümanlar arasındaki yaygınlığı da bunu desteklemektedir.

[409] Büyük korkunun buradaki ipuçlarından yararlanabilmek ve Müslümanlığın *(önce mistik temeller üzerinde)* nasıl tasarlanıp zamanla nasıl hayata geçirildiğini *-tarihi süreçleriyle-* izleyebilmek için tasavvuf ve tarikatlar konusunda çok geniş bir ilmi birikime sahip olmak gerekir. Unutmamak lâzımdır ki Müslümanlık, Tasavvuf ve tarikat temelleri üzerinde inşa edilmiştir. Yine unutmamak icap eder ki, gerek tasavvufta, gerekse tarikatlarda iman kurumu yoktur. Dolayısıyla Müslümanlığın esasen ***«İmansız evliyalık»*** sistemi üzerinde bina edildiği, hatırdan çıkarılmamalıdır.

[410] Bkz. El-Maide/3

40 yıl gibi bir süre için de olsa ***«Muhammed ve İslâm korkusu»*** diye bir şey söz konusu değildir. Oysa Türkleri yöneten ve yönlendiren Müslüman elit tabakada günümüze kadar devam eden müthiş bir ***«İslâm korkusu»*** mevcuttur. Bir komplo olarak İslâm Müslümanlıkla özdeşleştirildiği için halk arasında bu korku sezilememektedir. Bunun günümüzde yalanlanamaz kanıtları vardır: ***«Siyasal İslâm»***, ***«Kökten Dincilik»*** ve ***«Fundamantalizm»*** söylemleri, İslâm'a duyulan derin nefretin birer ifadesidir. Keza; ***Mü'min-muvahhid*** azınlığa, ***el-Kaide*** ve ***Daiş*** teröristleri gibi bakılması ve onlarla aynı kefeye konması yine bu nefreti çağrıştırmaktadır.

Şunu da eklemek lâzımdır ki 661 yılından sonra Araplar *(Kur'ân'ın dilini bildikleri halde)* yeniden bir cahiliye toplumuna dönüşmüş ve *(adına Müslümanlık diyemez isek de)* yeni bir dine girmiş, bir tür Müslümanlaşmışlardır. Bu dinin ana ekseni Araplarda liderlere tapmak, Türklerde ise liderlere ve "evliyalara" tapmaktır.

* Büyük korkunun ikinci yansıması Türk Müslümanlar *(ve Arap selefiler)* arasında yaygın olan ***"Muaviyecilik"***tir. Arapların Muaviyeciliği anlaşılabilir gibidir. Çünkü, 1000 yılı aşkındır Araplara kin besleyen İranlılar **Hz. Ali**'yi ve soyunu âdeta ilâhlaştırmış bulunuyorlar. Araplar da -*buna misilleme olarak*- **Hz. Ali**'ye ve soyuna düşman olan **Muaviye**'yi idol haline getirmişlerdir. İranlılara misilleme yapmayı meşrulaştırmak için Arapların Muaviye'yi savunmasının esas sebebini, -*temelde bu toplumda (putperestliğe yeniden dönme özlemi olarak)* ***lidere tapımda aramak*** gerekir. Ayrı ayrı gerekçelerle de olsa, Muaviye hayranlığının yansımasını ***"Bayezid"*** isminde görebiliyoruz. Hem Araplar, hem Türkler, bu ismi kullanmışlar, toplumdan hiçbir tepki almamışlardır. Bilindiği gibi, bir meşhur tasavvuf büyüğünün ismi de, Osmanlılarda bir padişahın ismi de, günümüzde meşhur bir şovmenin ismi de **Bayezid**'dir. Anlamı ***"Yezid'in babası"*** demek olan bu isim, sadece **Muaviye** hayranlığını değil, aynı zamanda **Muaviye**'den çok daha müfsid bir ismi, Peygamber torunu **Hz. Hüseyin**'in katilinin ismini de içermektedir. Ancak Türk Müslümanların **Muaviye** hayranlığı çok daha farklıdır. Bunu *«Sünnî Türklerin ve Arapların ortak anlayışı»* olarak savunmak son derece yanlıştır. Bu hayranlığın sünnîlikle hiçbir bağlantısı olmadığı gibi Müslümanların sünnîliği(?) de esasen ***«örtbas»*** olayında kullanılan bir perdeden başka bir şey değildir. Meselenin içyüzüne ait ilk şifrelerden birini, -*özetle*- şöyle çözmek mümkündür:

Türkler Emevî döneminde aşağılandıkları kadar tarihin hiçbir döneminde ve başka bir millet tarafından aşağılanmamışlardır. Hal böyle olunca Türkler neden Emevi sülâlesinin başı olan *(Üstelik Rasûlullah'ın (s) yakınlarına derin bir düşmanlık beslemiş bulunan)* **Muaviye**'ye hayranlık duysunlar? Bunun mantıklı bir nedeni var mıdır? Ayrıca ***«Muaviye**'nin ashaptan olduğu ve vahiy kâtipliği yaptığı»*, ***Müslümanları*** asla ilgilendirmemektedir. Aksine bu mesele, esasen yalnızca İslâm'ın mensupları olan ***Müslim-mü'minleri*** ilgilendirir. Çünkü *(defalarca tekrarlandığı üzere)* ***Müslümanlık*** ile ***İslâm***, birbirinden tamamen bağımsız iki ayrı dindir. Dolayısıyla Müslümanlık bir vahiy dini değildir ki *«vahiy kâtibi olmak»,* **Muaviye**'nin Müslümanlar arasında saygı görmesi için bir gerekçe teşkil etsin!

Bütün bu analizler ise Türk Müslümanların **Muaviye**'ye neden hayran oldukları hakkında bize önemli bir ipucu sunmaktadır: ***«örtbas!»*** Çünkü hem Şiilikle savaşmayı devam ettirebilmenin, hem de Müslümanlığı İslâm kisvesinde gösterebilmenin, aynı zamanda İslâm'ı savmanın da bir yolu işbu **Muaviye** hayranlığıdır.

* Büyük korkunun üçüncü yansıması, Müslümanların, kurduğu devlet yapısı içinde bir şûrâ meclisine hiçbir zaman yer vermemiş olmalarıdır. Çünkü şûrâ, İslâm'ın insanlığa sunduğu en yüce değerlerden biridir. Bu sistemi Yunanlılardan kalma *«demokrasi»* ile karıştırmamak gerekir.

Müslümanlar siyasi yönetim şekli olarak daima monarşiyi tercih etmiş, böylece İslâm'ın -*bir bütün olarak*- yeniden tarih sahnesine çıkmasını bilinçli olarak engellemişlerdir. Günümüzde başta Müslüman Türkiye olmak üzere, Müslümansı Araplar arasında da yaygın olan ***«tek adam rejimleri»*** bunu açıkça kanıtlamaktadır.

* Büyük korkunun dördüncü yansıması, Müslümanların İslâm'ı cami ile mezarlığa hapsetmiş olmalarıdır. Bu suretle İslâm'ın hayat damarları koparılmış, sosyal yaşam alanlarıyla ilişkisi kesilmiştir.

* Büyük korkunun bir başka etkisi, Müslümanların tarih boyunca âlim yerine sırf din adamı yetiştirmek için harcadıkları çaba şeklinde yansımıştır. Bu gelenek günümüzde de bütün hızıyla devam etmektedir. Nitekim İmam Hatip okullarının ve İlahiyat fakültelerinin yaygın hale getiriliyor olması bunu güçlü şekilde kanıtlamaktadır. Nedenine gelince; âlim kişi toplumu İslâm'a yönlendirecektir; bu ise korkulanın başa gelmesine izin vermek anlamına gelir ki Müslümanların bunu kabullenmesi mümkün değildir. Son yıllarda akademik kariyer yapanlara, -*âlimlere alternatif olarak*- ***«Akademisyen»*** unvanı veriliyor olması**,** İslâm'a karşı alınmış olan tavrın yine yansımalarındandır.

Günün birinde İslâm'ın Türkiye'ye sıçrama olasılığı Müslümanları daima tedirgin etmiştir. Bu tedirginliği, Müslümanların hemen bütün davranışlarında, tepkilerinde, geleneklerinde, yasalarında ve dinsel etkinliklerinde açıkça görmek mümkündür. Bu tedirginlik hiç kuşkusuz, asırlar önceki ***«büyük korku»***nun günümüzdeki yansımasıdır. Hâcegân geleneğinin takipçisi olan elit bir yönlendirici grubun -*kendi vicdanında*- şu soruyu fısıldadığına büyük ihtimal vermek gerekir: ***«Acaba günün birinde yine putlarımız toplatılıp ateşe verilecek mi?»*** Bu duygunun bilinçaltı bir reaksiyon olması muhtemeldir. Fakat -*büyük olasılıkla*- on milyonlarca insanın DNA'sına işlemiş olan bu gizli soruyu gün yüzüne çıkarabilecek bir teknoloji maalesef henüz keşfedilmemiştir. Onun için Müslümanlardaki ***«İslâmofobi»***nin dış dünyadaki ***«Müslümanofobi»***den çok daha şiddetli olduğu muhakkak ise de, bunu somut biçimde ortaya çıkarmak oldukça zordur. Fakat gerçeği söylemek gerekirse, korku ile yatıp korku ile kalkan Müslümanların, *(gizliyor olsalar bile)* en büyük korkusu, hiç şüphesiz İslâm'dır. Kur'ân-ı Kerîm bu sırrı bize açıklamaktadır.[411]

İslâm'ın yeniden canlanıp geri geleceğinden korkan Müslümanlar, büyük bir titizlikle yaşatmaya çalıştıkları Müslümanlık dini için -*hayret uyandıran*- çok araçlı bir savunma sistemi geliştirmişlerdir. Örneğin bu araçların en önemlilerinden biri tarikat kurumudur. Tarikatçılık kapsamındaki hemen her emir, her kural, her inanış, her ritüel ve her makam Müslümanlığı canlı tutmak için birer araçtır. Bunların bütünlüğünü ve uygulamasını sağlayan merci ise ***Şeyhlik makamıdır***. Buna benzer bir temsil makamı

---

[411] Bkz. Al-i İmrân Sûresi âyet: 151

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ :(آل عمران/**151**)

daha vardır: ***Seyitlik***… Toplum sosyolojisini önemli ölçüde yönlendiren Bu iki kurumun gölgesindeki Müslümanlık inanılmaz bir sömürü aracı haline getirilmiştir.

***

Müslümanlıkta Seyitlik ve Seyitler

Türkiye'de *(halk dilinde)* ***"Seyit"*** Şeklinde telâffuz edilen fakat doğrusu «***Seyyid*** سيّد» olan sözcük Arapça bir sıfattır; ***Ehl-i Beyt***'ten olanlar için kullanılır. ***«Ehli- Beyt»*** tabirine gelince bu da Ev halkı, mânâsına gelen, yine Arapça bir isim tamlamasıdır. Bu bileşik isim, İslâm literatüründe büyük önem taşıyan bir terimdir. Rasûlullah'ın (s.), **Hz. Ali**[412] ve **Hz. Fatıma** (m.605-632)'dan (r.)[413] devam eden soyu için *özel bir unvan* olarak kullanılmaktadır.

Biri *Hûd Sûresi* âyet:73, öbürü de *Ahzâb Sûresi* âyet:33'te olmak üzere bu terkip Kur'ân-ı Kerîm'de iki yerde geçmektedir. Birincisinin konumuzla ilişkisi yoktur. İkincisinden amaç ise: Rasûlullah'ın (s) aile halkıdır. Bu âyet-i kerimede Allah Teâlâ, Rasûlullah'ın (s.) ev halkına, meâlen şu emirleri yöneltmektedir: *« Evlerinizde oturun. Önceki cahiliye dönemi kadınlarının açılıp saçıldığı gibi siz de açılıp saçılmayın. Namazı kılın, zekâtı verin. Allah'a ve Resûlüne itaat edin. (Ey Rasûl'ün ev halkı!) Allah, sizden ancak günah kirini gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.»*[414]

Hz. Rasûl'ün (s.) ev halkı için, *-bu ilâhî hitapla-* özel bir konum belirlendiğini anlamak mümkündür. Şu var ki bu konum, toplum üstü bir sınıfsal statü anlamına gelmemekte, fakat topluma örnek olma gibi bir mesaj taşımaktadır. Dolayısıyla Hz. Rasûl'ün (s.) soyundan gelenler, *-hangi çağda olurlarsa olsunlar-*, bu ilâhî disipline uymak zorundadırlar. Aynı zamanda ümmetin tamamı da bu emirlere muhataptır.

Âyet-i Kerîme'nin derinliğini yoklayacak olursak; Ümmetin tamamıyla karşılaştırıldığında ***Ehl-i Beyt*** mensuplarının, *-örnek olma noktasında-* çok daha duyarlı ve dikkatli davranmaları gerektiği sonucuna varırız. Ne var ki tarihîn akışını izlediğimizde bu duyarlılığın maalesef ne ümmette, ne de ***Ehl-i Beyt***'te devam ettiğini görürüz. Tarihin âdetâ kesin bir yasası gibi işleyen yozlaşma ve bozulmanın hem ümmeti hem de ***Ehl-i Beyt***'i ne kadar etkilediğini burada anlatmak ise hem doğru değil, hem de mümkün değildir.

***

[412] **Hz. Ali** (r.): (m.601-661) yılları arasında yaşamış olan Râşid halîfelerin dördüncüsü, Rasûlullah'ın (s) amcası **Ebû Talib**'in oğlu, Rasûlullah'ın (s) kızı **Hz. Fatıma**'nın (r.) eşi, **Hz. Hasan** (r.) ve **Hz. Hüseyin**'in babaları, Bedir ve Hayber kahramanı, ünlü âlim ve seyyidlerin *-Rasûlullah'tan (s.) sonra-* ikinci atasıdır. Ashâbın ulularındandır. Kûfe'de sabah namazına giderken yolunun üzerinde pusu kuran **Abdurrahman ibn. Mülcem** adında bir haricî anarşist tarafından düzenlenen suikast sonucu şehîd edildi.

[413] **Hz. Fatıma**: Rasûlullah'ın (s) **Hz. Hatîce**'den kızı, **Hz. Ali**'nin (r.) eşi, **Hz. Hasan** (r.) ve **Hz. Hüseyin**'in anneleri, Cennet hatunlarının Hanımefendisidir. m.605-632 yılları arasında yaşamıştır. Babası Rasûli Ekrem Muhammed Mustafa'nın (s.) vefatından sonra içine girdiği derin hüznün etkisiyle henüz 27 yaşındayken genç vefat etmiştir.

[414] Âyet-i Kerîme'nin orijinal metni:
وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى، وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ، وَآتِينَ الزَّكَاةَ، وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ. إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا (الأحزاب: **33**)

Rasûlullah'ın (s.) soyu, ***Hz. Ali*** *ile Hz.* ***Fatıma****'nın* iki oğlu olan **Hz. Hasan**[415] ve **Hz. Hüseyin**[416] den devam etmiştir. Bu iki şahsiyetin soyundan gelenler için ***"Ehl-i Beyt"*** nitelemesinin kullanıldığı konusunda İslâm âlimlerinden fukaha ve usulcülerin çoğu görüş birliği içindedirler. Bu sülâle, hem İslâm hukukunda, hem İslâm tarihinde, hem de toplum sosyolojisinde özel bir konuma sahiptir. Aynı zamanda -*bu sülâleden*- devlet başkanları, devlet ve siyaset adamları olarak birçok kimsenin tarihe mal olmuş bulunmasından dolayı aile, ***"Hânedân-ı Ehl-i Beyt", "Seyyidler Hânedânı", "Evlâd-ı Rasûl"*** ve ***"Sülâle-i Tâhire"*** olarak literatüre geçmiştir.[417] Keza bu sülâleye mensubiyeti *(resmi ya da mütevatir)* şecerelerle kanıtlanmış olanlar, seküler siyaset geleneğine göre prens ve prenses unvanına sahiptirler.

«**Seyyid** سيّد» kelimesi Arapçadır; ***"Efendi"*** demektir. İşgal ettiği özel mevki veya sahip olduğu geniş bilgi ile çevresinde saygın kişi olarak tanınanlar için kullanılır. Bu algı, eskiden günümüze kadar sosyolojik bir gerçek olarak vardır. Toplumda böyle bir karşılık bulan saygınlık anlayışı, ayırımcılık olarak yorumlanmamıştır. İslâm da bunu ret etmemiştir. Nitekim Türkler arasında ***«rasûlina»*** şeklinde yerleşen tabir yerine, genelde bütün dünya Müslümanları Rasûlullah'ı (s.) andıklarında onu işaret ederek ***"Efendimiz"*** anlamına gelen ***«Seyyidina»*** nitelemesini kullanırlar. Rasûlullah'ın (s.), torunu **Hz. Hasan** için bu sıfatı kullandığına ilişkin bir hadis, yukarıda geçen âyet-i kerîmeye paralel olarak **Ehl-i Beyt**'in özel mevkiini güçlendirmektedir.[418]

İslâm hukuku çerçevesinde de bu sülâlenin özel bir konumu vardır. Kur'an-ı Kerîm'de yer almamakla beraber Rasûlullah'ın (s.) bu aileden bir kimsenin ***zekât***, ***sadaka*** ve ***adak*** gibi sosyal yardım kaynaklarından yararlanamasını yasalaştırmıştır. *(Fahiş değerlerde olan ve gayrimeşru amaç taşıyanlar hariç,)* hediyeler bu yasağın dışında tutulmuştur. Büyük ihtimalle, bu sülâleye mensup kişilerin sıfatlarını kullanarak hem *(olabilecek)* bir sömürü suçuna bulaşmalarını önlemek, hem alın teriyle helâlinden kazanma azmini ailede canlı tutmak, hem de ümmete bu ahlâkî yolla örnek olmalarını sağlamak için Rasûlullah'ın (s.) böyle bir önlem almış bulunduğunu düşünmek gerekir.

"Ehl-i Beyt Hânedânı", biraz önce değinildiği gibi iki koldan devam etmiş ve farklı sıfatlarla anılmışlardır. Bu iki koldan, **Hz. Hasan** (r)'ın soyundan gelenler ***«Şerîf*** شريف**»**, **Hz. Hüseyin** (r.)'in soyundan gelenler ise ***«Seyyid*** سيّد**»** diye nitelenmişlerdir. Bu sülâleye -***Hz. Abbas*** *(r.)'ın soyundan gelenlerle birlikte*- ***«Hâşimî Hânedânı»*** denir. Yukarıdaki emir ve yasakların, aynı zamanda Abbasîler için de söz konusu olduğu kanaatinde olan âlimler vardır. Burada oldukça önemli bir hatırlatmada bulunmak bir

---

[415] **Hz. Hasan** (r.) (m.624-670): Râşid halîfelerin sonuncusudur. Ümeyyeoğullarının başı tarafından girişilen entrikalar sonucu istifaya zorlanmış, -*Müslim kanının akmasına engel olmak için*- yaklaşık 6 ay kadar bulunduğu hilâfet makamından çekilmiştir.

[416] **Hz. Hüseyin**'(m.626-680): Ümmeti, Ümeyyeoğullarının zulmünden kurtarmak için başlattığı harekât sırasında *(bugünkü Irak'ın güneyine düşen)* **Kerbelâ** mevkiinde şehid edildi. Günümüzde tarikatçılar ve özellikle Şiiler tarafından *(onun şehadet olayı)* dramatize edilerek duygu sömürüsüne ve mezhep propagandalarına âlet edilmektedir.

[417] Arap dünyasında bu aile «**el Eşrâf** الأشراف» diye nitelenmektedir.

[418] Hadisin metni şöyledir:
حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْجُعْفِيُّ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنْ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخْرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ الْحَسَنَ فَصَعِدَ بِهِ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنْ الْمُسْلِمِينَ. صحيح البخاري. م م (4/ 204)

görevdir; **Yüce İslâm**: *-vahye dayalı, evrensel bir inanış, yaşam ve yönetim rejimi olduğu için-* ümmetin bütün fertlerini şeriat yasaları karşısında eşit tutmuş, hiçbir sınıf farkını tanımamış, asla onaylamamıştır.[419] Bu nedenle, ***Ehl-i Beyt Hânedânı*** imtiyazlı bir sınıf değildir. Bu sülâleden bir kimsenin, *-şeriat karşısında-* ümmetin öbür fertlerinden hiçbir farkı yoktur. İslâm, Allah katında üstünlüğü bir tek şarta bağlamıştır. O da Allah'ın emir ve yasaklarına titizlikle uymaktır.[420] Bu disiplin Kur'ân-ı Kerîm'de ***«Takva»*** terimi ile ifade edilmiştir.

Ehl-i Beyt'den birçok şahsiyet ve aile, İslâm tarihi boyunca İslâm ümmetinin bünyesinde herkes gibi, Ticaret, sanat, siyaset, ilmî çalışmalar ve cihâd gibi hayatın çeşitli alanlarında faaliyet göstermiş, önemli görevler almış ve büyük başarılar sergilemişlerdir. Hatta bu sıfatı taşıdıkları için *(örnek olmak bakımından)* daha büyük bir sorumluluk duygusunu taşımış seyyid ve şerifler parlak örnekler vermişledir. Bu aktiviteler onların İslâm vatanının her yerine dağılmalarına vesile olmuştur. Onun için doğuda Hint yarımadasının ortalarından, batıda atlas Okyanusu kıyılarına, güneyde Yemen'den, kuzeyde Balkanlara kadar İslâm coğrafyasının hemen her yerinde seyyidlere ve şeriflere rastlamak mümkündür. Bu sülâlenin iman, bilgi ve kültürle donanmış müstesna şahsiyetleri, her devirde *(ırklarüstü bir tutum izleyerek)* İslâm ümmetini bir tek toplum, İslâm coğrafyasını da bir tek vatan gibi görmüşlerdir. Bu nedenledir ki gerçek seyyid ve şerifler *(nadir istisnalar hariç)* fitne ve terör olaylarına bulaşmamışlardır.

Ne var ki bu hanedanın inanılmaz acılarla dolu bir tarihi de vardır. Bu sülalenin pek değerli büyükleri başta olmak üzere tarih boyunca birçok seyyid ve şerif, tarifi imkânsız işkencelere uğramış, vücutları lime lime parçalanmış ve şehîd edilmişlerdir. Yürekleri dağlayan bu olaylara tarih şahit olmuştur. Ne üzücüdür ki bu dramatik olaylar, yüzyıllardır bazı çıkarcı ve fanatik çevreler tarafından duygu sömürüsünde araç olarak kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra birçok menfaat esiri kimseler kendilerini topluma seyyid ve şerif olarak sunmuş, bu suretle servet, mevki ve şöhret elde etmişledir. Daha kötüsü; bu sülaleye mensup olduğu için saygı görmüş servet ve ün kazanmış bazı seyyid ve şerifler *(sayıca az da olsalar)* ne yazık ki bu ailenin şerefine yakışmayan davranışlar sergilemişlerdir.

---

[419] Yüce **İslâm** ile Yapay bir din olan **Müslümanlık** arasındaki önemli farklardan biri de budur. İslâm'da imtiyazlı sınıflar yoktur. meslekî unvanlar, rütbeler ve makamlar, eşitliğe aykırı amaçlarla kullanılamazlar. Müslümanlıkta bütün bunlar vardır. **İslâm**: *-tevhîd temeline dayalı-* bir hayat ve kâinat dinidir; Müslümanlık İse çok tanrılı bir ***mabet ve mezarlık*** dinidir. **İslâm**, birleştirici ve yapıca bir ahlâk ve fazîlet dinidir. **Müslümanlık** ise; ırkçı, mezhepçi, ayırımcı ve yıkıcı bir dindir. Bu dinin ne kadar tehlikeli olduğunu anlamak için; Müslümanları parçalamış ve onları kanlı bıçaklı hale getirmiş olan aşağıdaki ideolojilere, terör örgütlerine, kavram ve sloganlara bakmak bile yeterlidir:

Laiklik, Kemalizm, tarikatçılık, Vahhabîlik, ihvancılık, Evliyâcılık, türbecilik, kerâmetçilik, sağcılık, solculuk, ırkçılık, Mealcilik, Sünnet inkârcılığı, Hanefizm ve Batı hayranlığı… Nusayrîlik, Dürzîlik, Bahaîlik, Kadyanîlik… *«Ne mutlu Türküm diyene», **«Ya sev ya terk et!», «Bir Türk dünyaya bedeldir»***… Daiş, PKK, DHKPC, FETO, Hizbullah, İBDA-C, 28 Şubat, Türban yaygarası, Ergenekon, Balyoz, işkenceler ve darbeler… Bunlar, denizden sadece bir damladır.

[420] Bkz. ***«Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanıyasınız diye sizi boylara ve oymaklara ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'nun emir ve yasaklarına en titiz şekilde uyanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.»*** Hucurât Sûresi âyet:13

Seyyidler, İslâm ülkelerine dağılırlarken, ümmetin herhangi bir kesimini öbüründen üstün tutmamış, her kitle içinde yer almış ve çoğunlukla bulundukları kültür içinde asimile olmuşlardır. Örneğin, Arap bölgelerinde kalanlar, özgün kültürlerini korumuş, İran, Mâverâünnehir ve Hindistan'a göç edenler buralardaki toplumlara ayak uydurmuş, ancak ailenin aydınları yine özgün kültürlerini koruyabilmişlerdir.

***

Bu giriş bilgilerden sonra, -*Türkler ve onların yönettiği azınlıklar içine karışan*- seyyidlere gelince; Önce şunu belirtmeliyiz ki Arap kökenli bu sülâlenin Türk toplulukları içine karışmaları iki ayrı olayın sonucu olarak gerçekleşmiştir. Bu olayların birincisi fetihler ya da -*başka bir tabirle*- Arap işgalleridir. İkincisi ise dışarıdan gelen saldırılar sonucu mecburi göçlerdir. Fakat seyyidlerin Türk diyarına intikalinden önce özellikle **Hz Hüseyin** (r.) evlâdının, erken dönemde İran topraklarına göçtüklerini ve Farslar arasında yaşamaya başladıklarını bu ilgiyle hatırlatmak gerekir. Yine bu münasebetle işaret edilmesi gereken çok önemli tarîhî bir gerçek vardır ki onu da şöyle özetlemek mümkündür:

I. Erdeşir (m.180-242) tarafından, 226 yılında kurulmuş olan Sasânî *(İran)* İmparatorluğu, -*Ashâb ordusunun **Hz. Ömer** (r.) zamanında giriştiği fetih harekâtı sonunda*- 425 yıl sonra tarih sahnesinden çekildi. Ünlü asker-Sahâbî **Nu'man bin Muqarrin** (r.) komutasındaki İslâm ordusunun Nihavend savaşında kazandığı zaferden sonra Kral **III. Yezdgird** (624-651), -*kaçarken sığındığı bir değirmende*- İranlı bir haydut tarafından öldürülünce ülke İslâm topraklarına katıldı. Sasânîler'in bu 29'uncu ve son imparatoru, **Hz. Hüseyin**'in zevcesi, **Prenses Şehrbânû Hatun**'un babasıdır; yani **Hz. Hüseyin**'in -*hiç görmediği!*- kayın pederidir. **Hz. Hüseyin**, Emevîler tarafından şehid edilince İranlılar, evlilik bağıyla oluşan onun bu akrabalığını, geliştirdikleri ideolojilerine alet ederek *(işgalci diye damgaladıkları Araplardan intikam almak amacıyla)* erken dönemde çocuklarına sahiplendiler. **Hz. Hüseyin**'in, torunlarını İran'a götürdüler. Bu sülâle orada çoğalarak yayıldı. Bunların bir kısmı, komşu olan Türk şehirlerine göçüp oradaki topluluklara karıştılar. Yüzyıllar sonra Türkler Anadolu'ya göç edince de onlarla birlikte bu coğrafyaya intikal ettiler. Anadolu'ya ilk gelen seyyidler bunlardır.

Başta Medine ve Kerbelâ olmak üzere Arap topraklarında atalarının uğradığı suikastların, katliamların, sürgün ve işkencelerin Seyyidleri nesiller boyu meşgul ettiğine inanmak gerekir. Hiç kuşku duymamak lâzımdır ki; gerek İran'da, gerekse Türk yurtlarında onlara bu acı anıları kasıtlı olarak hatırlatmak isteyen çevre ve topluluklar olmuştur. Bu yüzden hem İran'da, hem Türkistan'da, hem Anadolu'da yaşayan Seyyidlerden, bir kısmının, -*bu halkların da etkisiyle*- Araplardan nefret ettikleri ihtimali büyüktür. Bu yüzden hem İran, hem Türk toplumunda sosyolojiyi etkilemiş olan, çelişkilerle dolu birçok olay yaşanmıştır.

Bu çelişkilerin en çarpıcı örneklerinden biri seyyidlik iddiasıdır. Bu konuda iki örnek vermek yeterli olacaktır. Birincisi: İran Safevî Devleti'nin hükümdârı **Şah İsmail**'(1487-1524) dir, ikincisi ise: Osmanlı Padişahı **II. Sultan Mustafa** döneminin şeyhülİslâm'larından Erzurumlu **Feyzullah Efendi**'(1639-1703) dir. **Şah İsmail**'in Türkmen kökenli olduğu kesin gibidir. Başta ona ait Türkçe divan olmak üzere birçok belge bu gerçeği açıkça kanıtlamaktadır. Onun Kürt kökenli olduğunu ileri sürenler de vardır. Fakat Arap kökenli ya da Seyyidler sülâlesinden olduğuna ilişkin ciddi hiçbir

belge bulunmamaktadır. **Feyzullah Efendi**'ye gelince onun, Afganlı ozan **Celâlüddîn-i Rûmî**'nin hocası **Şems-i Tebrîzi**'nin soyundan geldiği iddia edilmektedir. Halbuki özellikle son yıllarda yapılan dakik araştırmalara bakılırsa **Şems**'in büyük ihtimalle Fars kökenli olduğu sanılmaktadır. Üstelik **Şems-i Tebrîzi**'nin, İsmailî propagandacısı olduğu su götürmez bir gerçektir.[421] İsmaîlîlerin (özellikle) propagandistleri panteisttirler.[422] İnançlarında Allah kavramına ilişkin hiçbir iz yoktur. Bu inançta birinin, Seyyidler arasından çıkması ihtimali ise çok zayıftır.

Bu her iki şahsın dönemlerinde Seyyid olmak toplum içinde olağanüstü bir saygınlık nedeni sayılırdı. Onun için birçok maceraperest seyyid olduklarını iddia ederek, ya çıkar ve ün için bu takma sıfatı kullanmışlardır, ya da ideolojilerini ve inançlarını başkalarına aşılayabilmek için bu yolu seçmişlerdir.

Türkistan, Milâdî 707'den itibaren İslâm vatanına katılınca, ortalığın yatışmasından sonra Seyyidlerden birçok kimse, Arap ailelerle birlikte bu bölgeye gelip yerleşmişler idi. Ancak Türkler henüz Anadolu coğrafyasına doğru akmaya başlamadan önce Ashab döneminde gerçekleşen fetihler sırasında bazı seyitlerin bugünkü Doğu Anadolu bölgesinde *(Siirt, Mardin, Ahlat, Erzincan ve Erzurum'da)* yerleşmiş oldukları düşünülebilir. Buna *"birinci dalga"* diyebiliriz. İkinci bir dalga olarak; Malazgirt'in fethiyle birlikte Orta Asya'dan ve İran'dan Türk kabileleriyle birlikte Anadolu coğrayasına intikal etmiş seyyid şahsiyetler ve aileler mutlaka vardı. Bu iki dalga ile gelmiş olan seyyidler, önce Anadolu Selçuklu toplumu içinde, daha sonra da Osmanlı toplumu içinde yüzyıllar boyu yaşamışlardır. Arap kökenli olmalarına rağmen Türk çoğunluk arasında *(yakın temastan kaynaklanan ve asırlar süren etkileşimle)* bu aileler zaman içinde çok yönlü büyük değişimler geçirmiş, doğal bir şekilde kültürel asimilasyona uğramışlardır. Bu aileler, ana dillerini unutmuş, eski Arap geleneklerini terk etmişlerdir. Büyük çoğunluğu *-kökenlerinin farkında bulunmuş olsalar bile-* bunu anlatabilecek ve kanıtlayacak düşünce ve kültürden yoksun kalmışlardır. Orta çağda sıkça patlak veren iç savaşlar, göçler, çeşitli yaşam sıkıntıları *(ve özellikle Türklerin okuma-yazmaya önem vermemiş olmaları)* bu sonucun temel nedenlerindendir.

Üçüncü dalga olarak gelenlere geçmeden önce; gerek birinci, gerekse ikinci dalga içinde Anadolu'ya gelen Seyyidlerden maalesef çok belirgin izler bulunmamaktadır. **Emir Sultan** (m.1368-1429) olarak da tanınan **Emîr Buhârî**'den başka seyyid olarak gösterilen aile, aşiret ve şahsiyetlerin Ehl-i Beyt'ten olduklarına ilişkin kesin kanıtlar yoktur.[423] **Yıldırım Sultan Bayezid**'in damadı olmasına rağmen, **Emîr Buhârî**'nin bile Osmanlı arşivlerinde resmî ve onaylı soyağacına rastlanamıyor olması ilginçtir. Ancak **Emîr Buhârî**'nin Ehl-i Beyt'ten olduğuna ilişkin kanaat tevatüre

---

[421] Bkz. **Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü**, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**. Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, 8. Baskı. S. 219. Ankara-1993.

[422] Bkz. Age.: ***«Mevlânâ'nın coşkun bir aşk, yüksek ve ilâhî bir ilham ile yazarak sonradan "Divân-ı Şems'ül-Hakayık" ismi altında Şems-i Tebrîzî'nin mâneviyetine ithaf ettiği şiirlerde panteizmin belki en yüksek derecesine kadar yükselebilmesi, sema ve raksa, mûsıkîye karşı samimi bin incizab göstermesi, her şeyden çok Şems'in telkinlerine isnâd edilebilir.»***

[423] Adı **Muhammed** olan **Emîr Sultan**'ın şeceresi şöyle nakledilmektedir: **Muhammed**, **Ali**, **Muhammed**, **Hüseyin**, **Ali**, **Muhammed**, **Muhammed Mehdi**, **Hasan Askeri**, **Ali Naki**, **Muhammed Taki**, **Ali Rıza**, **Musa Kazım**, **Cafer-i Sadık**, **Muhammed Bakır**, **Zeynü'l-Abidin**, **Hz. Hüseyin**, **Hz. Ali**.

dayanmaktadır. Dolayısıyla mütevatir haber olarak bu kanaatin gerçeği yansıttığına itibar etmek gerekir.

Seyyidlerin sırf Sünni kesim içinde yer aldıklarına ilişkin kanaat oldukça tutarsızdır. Aksine birçok seyit ailenin esasen aleviler arasında yer aldıklarına büyük ihtimal vermek gerekir. Bunun, -*anlatımı çok uzun sürebilecek*- önemli bir nedeni vardır. Bunu şöyle özetleyebiliriz.

Emevîler, -*açılım sürecinde*- Ashab'ın giriştiği fetihlerden oldukça farklı ve son derece sert stratajiler izlemişlerdir. Onun için **Hz. Ömer** (r.) ve **Hz. Osman** (r.) dönemlerinde İran topraklarının fethi hem az telefatla, hem de çok kısa zamanda gerçekleşmiş, buna karşın Emevi döneminde Türk yurtları işgal edilirken dehşetli katliamlar yapılmış, yüz binlerce Türk, Emevi şehirlerinde 90 yıl kadar köleleştirilmişlerdir. Milâdî 707 yılından itibaren işgal edilmeye başlanan ***(Buhara, Semerkant, Taşkent, Fergana, Uşrusana, Merw, Tirmiz, Cürcan, Kaşgar, Balasagun, Sicistan ve Talegan)*** gibi Türk kentlerinde işlenen bir aşağılama olayı Türkleri acı içinde sarsmıştır. Hadisenin canlı tablolarını bugün hatırlamıyor olsalar bile, bu aşağılama örneği, onların üzerinde katliamlardan daha derin izler bırakmıştır. Bu olaya duyulan şiddetli tepki Türklerin din anlayışını köklü şekilde değiştirmiş ve inanç yıkımını günümüze kadar devam ettirmiştir. Emeviler tarafından katliama uğrayan Türkleşmiş seyyidler de bu ilgiyle aynı duyguları toplumla paylaşmışlardır. Türk tarihçileri *(bazı mülahazalarla!)* bu olayı günümüzde deşmeye yanaşmasalar bile meseleyi bu saatten sonra daha fazla gizlemeyi artık başaramayacaklardır!

Türkistanı'ın işgalinden sonra zamanla Türkler arasına karışan seyyidlerin genelde Araplara, Özelde Emevilere karşı bir tutum içinde Türklerle paylaştıkları bu tepkinin nedeni son derece önemlidir. Özellikle ***Muaviyeci-Hanefist Tarikatçılar***, dikkatlerin bu tarihi hadise üzerinde yoğunlaşmaması için büyük çabalar harcıyor olsalar bile asırlardır gizlenmekte olan sır son yirmi yıla yakındır, irdelenmeye başlanmıştır. Olay bütün çıplaklığıyla şudur:

Emevi orduları, girdikleri Türk kentlerinde sıkı aramalar yaparak bulabildikleri ne kadar put varsa onları kent meydanlarına yığmış, halkı da zorla bu put yığınları etrafına toplayarak -*üzerlerine yağ döküp*-, onların gözleri önünde ateşe vermişlerdir. Bu hadise, Türklerde o kadar şiddetli bir travmaya neden olmuştur ki o günden itibaren *(özellikle Kuşanlar Bey'liğinin yaptığı gibi)* yer altı örgütleri kurarak İslâm'a karşı yıllarca mücadele vermişlerdir. Ancak bu yolla bir sonuca varamayacaklarını anlayınca, İslâm'a görünürde benzeyen ***"Müslümanlık"*** adı altında alternatif bir din kurarak niyetlerini asırlarca gizlemeyi başarabilmişlerdir. Hem eğitimsizlik yüzünden, hem de geç dönemde Türklerin arasına karışan seyyidler, bu dönüşümün sebep ve sonuçları hakkında hiçbir şey bilmedikleri için ortama ayak uydurmuşlardır. Ancak onlar da Türkler gibi iki farklı inanç grubuna ayrılmış, bir kısmı "Sünni" kesimin, bir kısmı da "Alevî" kesimin inançlarını paylaşmışlardır. ***"Sünni Seyyidler",*** daha çok *(Hint dinlerinden ilhamını alan)* Nakşbendîliği, *(Türk milliyetçiliği temeline dayanan)* Hanefizmi ve Matüridizmi benimsemiş, örtülü bir politeist-dindarlığı tercih etmişlerdir. ***"Alevî Seyyidler"*** ise Şamanist Türkmenlerin gelenek ve inançlarını aşılanarak, çok tanrılı, açıktan hümanist bir çizgi izlemişlerdir.

İkinci dalga içinde Anadolu'ya göç etmiş olan seyyidlerin önemli bir kısmı, Ankara, Konya, Kırşehir, Seydişehir ve Bursa'ya yerleşmiş, İstanbul'un alınışından sonra

balkanlara da geçmişlerdir. Bunlardan örneğin, aşağıdaki kişilerin ***"Evlâd-ı Rasûl"***den oldukları iddia edilmektedir:

Hacı Bektaş-ı Veli *(1209-1271)*; **Seyyid Harun Veli** *(ö.1320)*; **Somuncu Baba** *"Hamîdüddîn-i Aksarâyî" (1331-1412); Emîr Sultan'ın dostu, Bağdatlı (ilk nakîbü'l-Eşrâf)* **Seyyid Ali Natta bin Muhammed** *(ö.1534)*; *(İkinci nakîbü'l-Eşrâf)* **Seyyid Zeynelâbidîn** *(Seyyid Natta'nın oğludur, fakat hakkında bilgi yoktur)*; (Üçüncü nakîbü'l-Eşrâf) **Seyyid Mahmûd** *(hakkında bilgi yoktur)*; **Seyyid Nizam** *(ö.1550): Bağdat'lıdır,* ***Yavuz Sultan Selim*** *Dönemi şahsiyetlerinden bir tarîkat şeyhidir.* **Seyyid Alâüddîn Semerkandî** *Bahru'l-Ulûm adlı tefsirin yazarıdır. (ö.1406)*; **Seyyid Nuruddîn**, *Sümbülî Tarîkatı'nın şeyhidir (1652-1747).*

Bunlar gibi daha yüzlerce kişinin Seyyid olduğu ileri sürülmektedir. Ancak bunu kanıtlayan hiçbir delil bulunmamaktadır. Eski Türkmen aşiret ve aileleri arasında da seyyidlik iddasında bulunanlar vardır. Bunlardan Sünnî olan Urfadaki ***Gergerlioğulları*** ailesini örnek gösterebiliriz. Bunlar **Somuncu Baba**'nın neslinden geldiklerini ve seyyid olduklarını ileri sürmektedirler. Bundan daha ilginç olanı, CHP Genel Başkanı **Kemal Kılıçdaroğlu**'nun Seyyid olduğunu iddia etmesidir. Kılıçdaroğlu'nun Hürriyet Gazetesi'inden **Okan Konuralp** ile yaptığı söyleşi sırasında böyle bir iddiada bulunması dikkat çekmiştir. Bu iddiada göze çarpan ilgi, onun mensubu bulunduğu aşiretin taşıdığı ***"Kureyşan"*** ismidir. Tabiatıyla bu iddianın kanıtlanabilmesi için -*bilimin ışığında*- ortaya konacak güçlü delillere ihtiyaç vardır.

***

Bir kimsenin veya ailenin ***Ehl-i Beyt Hânedânı***'ndan olması sosyolojik bakımdan önem taşıdığı için, Abbasiler döneminden itibaren yönetimler bu şahısların ve ailelerin kayıtlarını tutacak özel kurumlar oluşturmuş, buralarda işlemleri yürütmek üzere yine seyyidlerden özel memurlar görevlendirmişlerdir. Bu kurumun Abbasîler dönemindeki adı ***"Nekâbetü'l-Ensâb"*** idi. Başına ilk kez tayin edilen görevlinin adı **Ömer bin Ferec er-Ruhhâcî**'dir. Ne İslâm Dünyasında, ne de başka ülkelerde henüz nüfus sayımı diye bir olgu yokken, -*Abbasî döneminden itibaren*- sadece bu sülâle için nüfus kayıtlarının düzenlenmiş olması seyyidlerin İslâm toplumu içinde ne kadar saygın bir konuma sahip bulunduklarını göstermektedir. Türkiye'de, Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte bu işlemlere son verilmiş, ancak birçok Arap ülkesinde hâlâ devam ettirilmektedir. Aynı zamanda, Bu konuda dikkat çeken bir gelişmenin **İrlanda**'da cereyan ettiğini duyuyoruz. Yakın geçmişte, *«İrlanda'nın en saygın eğitim kurumlarından* ***Dublin City Üniversitesi****, insanların kökenlerini ortaya çıkarmaya yönelik çarpıcı bir araştırmaya imza attı.»* şeklinde bir haber yayınlandı. Bu kapsamda: Genetik uzmanı olan **Prof. Dr. Gary Murphy**'nin önemli bir araştırma yaptığı; -*geliştirdiği modelle*- Rasûlullah'ın (s) soyundan gelen milyonlarca insanın, bugün dünya üzerindeki dağılımlarına ilişkin bir harita çıkardığı ifade edilmektedir.

Abbasilerleri izleyen Fâtımî, Selçuklu, Zengî, Eyyübî ve Osmanlı devletleri de bu geleneği sürdürmüşlerdir. Osmanlılar, ***«Nekâbetü'l-Eşrâf»*** adı altında kurdukları müessede seyyidlerin nüfus kayıtlarını tutmuş, onlardan isteyenlere ***«şeceri-i Tayyibe»*** veya ***«Hüccet»*** diye isimlendirilen soyağacı belgesi verilmiştir. Bu müssesenin, hemen her şehirde bulunan şubesinin başına, ***«Nakîbü'l-Eşrâf»*** unvanını taşıyan bir görevli seyyid atanırdı. Biraz önce değinildiği gibi, Cumhuriyetin kuruluşundan sonra bu müessese lağvedilmiştir.

Bu ilgiyle belirtmek gerekir ki savaşlar, işgaller, yağma ve çopul olayları, keza yangınlar, çeşitli felaketler, eğitimsizlik ve ihmal, bu müesselerdeki arşivlerin tahrip olmasına tarih boyunca defalarca neden olmuş, bu yüzden çok değerli eserlerin yanında nüfus kayıtları ve şecerelerin büyük kısmı ortadan kaybolmuştur.

***

Seyyidlerin Anadolu'ya doğru yaptıkları üçüncü göç dalgası ise 1258 yılı ve sonrasına rastlar. Bu tarih, Moğol ordusunun **Hülagü** komutasında İslâm coğrafyasının önemli bir kısmı üzerine saldırı düzenlediği yıldır. Moğollar, Şubat 1258'de Abbasi başkenti Bağdat'a girerek şehrin altını üstüne getirdiler; yüz binlerce insanı öldürdüler; bir milyon civarında kitap yaktılar… Bazı rivayetlere göre Abbasi Halifesi **el-Musta'sım Billâh**'ı (1213-1258) bir çuvala koyarak savaş atlarının toynakları altında çiğnemek suretiyle onu feci şekilde öldürdüler. Böylece Abbasî Devleti tarih sahnesinden çekilmiş oldu. Bu felâketten kaçan insanlar arasında seyyid aileleri de bulunuyordu. Bunlardan bazıları Musul ve Cizre üzerinden bugünkü Güneydoğu Anadolu bölgesine dağıldılar. Bu bölge üzerinde egemen olan Musul Eyyubileri ve Murdin Artukluları bu göçmen seyyidleri karşılayıp onları Mardin, Siirt ve Diyarbakır arasındaki yörelere iskân ettirdiler. Bu aileler zamanla Van, Hakkari, Muş, Ağrı, Erzincan ve Erzurum'a dağılarak çoğaldılar.

Çevrelerinde Seyyid olarak ünlenen bu aileleri özet olarak şöyle sayabiliriz: **Mardin**'de Hâmidîler; **Midyat**'ta Arnâsîler; **Batman-Gercüş**'te Becirman Seyyidleri; Batergiz seyyidleri; Ezdara seyyidleri; **Siirt**'te Fersaf Seyyidleri olarak tanınan Hazinzâdeler ve bu ailenin akrabaları olan Kurtalan Kâdirîleri, Tillolu Abbasîler *(Fakirullahzâdeler)*; Siirt'in Halenze, tom ve Fiskin köylerindeki seyyidler; **Diyarbakırlı** Şeyhzadeler ve Gürânîzâdeler; **Harputlu** Attâsîler; **Bitlis**'te, Mutki Kâdirîleri *(Bunlar, Kurtalan Kâdirîleri ile yakın akrabadırlar.)*; Yine **Bitlis**'te, Seyyidoğulları ve Geylânîler; **Van** ve **Bitlis**'te Arvâsîler; **Hakkari**'de Nehri Seyyedleri; **Erzurum**'da, Babadere seyyidleri; Gadâyizâdeler; **Narman** seyyidleri; **İspir**'de Varhor seyyidleri; **Hınıslı** Septîler; **Bayburt**'ta, Seydiyakup seyyidleri… Bölgede bunlardan başka *(fazla tanınmamış)* onlarca seyyid aileleri vardır.

Bu veriler, hiç şüphesiz Türkiye'de etnisiteye ve toplumsal kimliğe ilişkin önemli sosyolojik gerçeklerinden birini yansıtmaktadır. Ancak bu verileri kesin bilgiler olarak kabul etmek mümkün değildir. Bunlar, bilimin süzgecinden geçirildikten sonra ancak netleşebilirler. Konunun toplum ahlâkını ilgilendiren bir cephesi de bulunmaktadır. Bu ilgiyle belirtmek gerekir ki seyyidlik sıfatını bir sömürü aracı olarak kullananların yanı sıra bazı fırsat düşkünleri tarafından ***«teseyyüd»*** diye ifade edebileceğimiz bir ahlâk kusuru da işlenmektedir. **Teseyyüd**: intihal suçuna benzemektedir. Seyyid olmadığı halde ***Ehl-i Beyt***'e mensup olmayı ileri sürmektir. Özellikle içinde yaşadığımız ortam buna çok müsaittir. Çünkü günümüz Türkiye'sinde inanılmaz bir din ve düşünce anarşisi yaşanmaktadır. Teseyyüd gibi bencillik ve çıkarcılık örnekleri bu anarşiyi daha çok azdırır.

Türkiye'de yaşanmakta olan ahlâk çöküntüsü, -*büyük ihtimalle*- artık geri dönüşü ve tamiri mümkün olamayacak bir yıkımı haber vermektedir. Bunun, -*birbirini üreterek çığ gibi büyümüş*- çok yönlü tarihsel arka plan sorunları da vardır. Bu yıkıcı nedenler zincirinin ucu yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Türkistan'ın Emeviler tarafından işgal

edilmesi üzerine -*Türk muhitlerinde*- İslâm'a karşı duyulan tepki ve derin nefret, bu nedenlerin hiç şüphesiz ilkidir. Bu tepki, ibretlik çelişkilerle doludur. Günümüzde **Mustafa Kemal**'in Seyyid olduğunu ileri süren bir profesör bile sahnede yerini almıştır. Bu örnekte görüldüğü üzere "Seyyitçilik", işte bu nefreti bir çeşit örtbas etmek için kullanılan bahanelerden biridir. Toplumdan son derece gizlenerek örülmüş olan bu çelişki ilmiklerinin her biri, -*İslâm'a ait değerleri çarpıtıp yine İslâm'a karşı kullanarak*- onu zaman içinde dejenere etmeye dönük olmuştur. Bundan elde edilen sonuç: mistik bir azınlık tarafından mîlâdî 1200'lerde kurgulanarak -*geniş halk yığınlarına hissettirilmeden, son derece sinsi yollarla yapılandırılmış ve*- günümüze kadar yaşatılmış bulunan bugünkü dinsel anlayış tarzıdır. Bu mitolojik dinsel anlayış tarzında ***«seyyidlik»*** sıfatı yoğun şekilde kullanılmıştır.

Bu nedenle; toplumun saplandığı manevî bunalımdan çıkarak esenliğe kavuşabilmesi için, özellikle ***seyitçilik***, ***Evliyâcılık***, ***kerametçilik***, ***tarikatçılık***, ***anıtçılık*** ve ***mezarcılık*** gibi câhiliye mitolojisinin yol açtığı imânî yıkıma karşı her mü'minin, hatta aklı başında her vatandaşın dikkatli olması gerekir. Müslümanlığın karanlık atmosferinden kurtularak İslâm'ın aydınlığına kavuşmanın birinci şartı budur.

***

Müslümanlık, Medrese Ve Eğitim

Müslümanlık, medrese ve eğitim kavramları arasındaki tarihi ve sosyolojik ilişkiler önemli sırlar barındırmaktadır. Hemen hiçbir tarihçinin ve hiçbir sosyoloğun bu sırlara şimdiye kadar dokunmamış olması, araştırmacıların bu konuya girmekten çekindikleri izlenimini uyandırmaktadır. Bu sorunun esasen odak noktasını ***«Müslümanlık»*** adındaki din oluşturmaktadır. Büyük ihtimalle bu dinin yüzyıllırdır iç yüzünün ortaya çıkmasını angelleyen kapalı örgütlerin tehdidi böyle bir çekinceye kaynaklık etmiştir.

Herşeyden önce şu gerçeği vurgulamak gerekiyor; Müslümanlığın İslâm demek olmadığı, tam tersine; yaklaşık 1230'larda *(Kripto Sûfî ekipler tarafından)* İslâm'a karşı bir komplo projesi olarak hayata geçirildiği, nihayet son on yıldan beridir artık sır olmaktan çıktı. İslâm tarihinde meydana gelen en korkunç kırılma noktası ve sosyolojik evrimin en önemli ve en dehşet örneği olarak bu sapma hakkındaki bilgi, kitabın bölümleri boyunca maalesef zorunlu olarak tekrar edilmiştir![424]

Müslümanlıkta Eğitim meselesine gelince bunun, İslâm'daki eğitimle uzaktan yakında ilgisi olmadığını hatırlatmak lâzımdır. Bilindiği üzere İslâm'da eğitim dili Arapça'dır. Asr-ı saadet ve Raşidî hilâfet döneminden ilhamını almak suretiyle, İslâm'ın altın çağı sayılan IX ila XIV. yüzyıllar arasında Beytü'l-Hikme'nin devamı olarak varlık gösteren medreseler işlevsel, rasyonel ve evrensel nitelikte idiler. Daha sonra Müslümanlığı İslâm'ın kisvesi içinde sunarak toplumda bir inanç ve zihniyet devrimi gerçekleştirmek amacıyla spekülatif bir eğitim başlatılmıştır. Bu eğitim şekli taklide dayalı, ezberci ve skolastiktir. İslâm öncesine özlem duyan mistik örgütlerin iman kurumunu dejenere ederek hazırladıkları ortamın etkisi altında bu amaç gerçekleştirilmiştir. Yine Arapça eksenli fakat fonksiyonel olmayan durağan, şekilci ve şartlandırıcı bir eğitim başlatılmıştır. Müslümanlıkta yabancı dil eğitimi işte böyle bir maceranın konusudur.

Yabancı dil eğitimi dünyada iki farklı yöntemle verilmektedir. İlginçtir; bu iki yöntem karşılaştırılarak toplumlardan hangilerinin daha ileri ve uygar olduğunu, hangilerinin de geri ve gerici olduğunu saptamak mümükündür. Bir toplumun medeni kalitesini test etmeye yarayan önemli kriterlerden biri de budur.

Bu iki yöntemden birincisi; *"öğreticilik ilkesi temelinde, kuralcı dil bilgisi anlayışından uzak, pedagojik ilkelere uygun biçimde yürütülen eğitim şeklidir."*[425] Bu yöntemde; yeni doğan çocuğun, ailesinin ana dilini

[424] Burada amaçlanan kitap, HMA yayınları tarafından 2023 yılında yayınlanan «KUR'ÂN'DAKİ DİN İSLÂM MI MÜSLÜMANLIK MI» adlı çalışmadır.

[425] Bkz. Dr. Hasan KURNAZ, dilbilgisi öğretimi, 14. Bölüm. ResearchGate, December 2020.

öğrenirken yaşadığı doğal iletişim süreçlerinden ilham alınır. Bu ise büyük ölçüde pedagoji biliminin konusudur. Medrese hocasının bu bilime son derece yabancı olduğunu bu münasebetle hatırlatmak gerekir.
İkinci yöntem ise; "*kuralcı dil bilgisinin katı prensiplerine bağlı kalınarak, salt şekilci kuralları öğrencilere ezberletmek suretiyle yürütülen eğitim şeklidir.*"[426]
Birinci yöntemde dersin anlatım dili, öğretilen dilin *(yani hedef dilin)* aynısıdır. Örneğin, Arapça öğretiliyorsa öğretmen dersi Arapça anlatır, İngilizce öğretiliyorsa öğretmen dersi İngilizce anlatır… Bu dil eğer aynı zamanda öğretmenin ana dili ise eğitimden büyük ölçüde olumlu sonuçlar alınır. Bu ihtimal yüksektir. Yok eğer hedef dil öğretmenin ana dili değilse alınacak sonuçlar *(verimlilik bakımından)* göreceli olarak değişebilir. Ders sırasında ana dilin zorunlu hallerde bile kullanılmaması ise önemli sorunlara yol açabilir.
İkinci yöntemde dersin dili mahalli dildir. Yani öğretmenin ve aynı zamanda öğrencinin ana dilidir, Öğretilen dil hangisi olursa olsun öğretmen kendi ana dilini kullanır. Hoca Türk ise Türkçe, Kürt ise Kürtçe ders verir. Her kelimeyi tercüme ederek dersini sürdürür.[427]
Hemen hatırlatmak gerekir ki; Türkiye'de *(hem Milli Eğitim Bakanlığının denetimi altındaki tüm resmi okullarda, hem üniversitelerde, hem de yönetimler tarafından faaliyetlerine göz yumulan yüzlerce kanunsuz medresede)* yukarıdakilerden ikinci eğitim şekli uygulanmaktadır.
Bu münasebetle, yeri gelmeşken bir hatırlatmada bulunalım; Tevhid-i tedrisat kanununa rağmen medreselerin faaliyetlerini görmezden gelmenin son derece önemli bir nedeni vardır. Onu da kısaca şöyle açıklayalım;
Toplum yaklaşık bin yıldır din olarak ***İslâm*** yerine ***Müslümanlığı*** benimsediği için, Müslümanları İslâm'ın rasyonel mantığı ile yönlendirmek ve eğitmek mümkün olamamıştır. Aksine *(Türk, Arap, Fars, Kürt, Laz, Boşnak, Hırvat, Pomak, Arnavut, Pontuslu, Çerkez, Beluc, Tacik, Hazara, ve Berberi gibi çeşitli ırklardan)* Müslümanlar, *(ilkel ve animist bir din olan)* Müslümanlığın derin etkisi altında kalarak sosyolojik yapılarını ve kurumlarını şekillendirmişlerdir. İşte medreseler, bu dinin irrasyonel mantığının ürünlerinden olan kurumların başında yer almaktadırlar. Özellikle Türk devletlerinde yönetimler toplumun Müslümünlıktan kaynaklanan gelenekçi karakterini korumak için bu kurumları *(ilkelliklerine rağmen)* yaşatmaya çalışmışlardır. Bu tutumu bir devlet politikası olarak kalıcı hale getirmişlerdir.
Bu gerçeği, önemli bir tarihi belge ile kanıtlamak mümkündür.

---

[426] Bkz. Dr. Hasan KURNAZ, dilbilgisi öğretimi, 14. Bölüm. ResearchGate, December 2020.

[427] Bkz. الدرس الأول من حل المعاقد - YouTube;
https://www.youtube.com/watch?v=pQXhaWLYs6k&list=PLfzltUgMKS2rxc9n1B2U-uKslhNuEspaj

Alp Arslan ve **Melikşah** dönemlerinde vezirlik *(bugünkü tabirle)* başbakanlık yapmış olan Nizamülmülk; Ebu Ali Kıvamuddin Hasan bin Ali bin İshak et-Tûsî (1018-1092), tarafından kurulan Nizamiye medreselerinin müfredatı, *(Bir iddiaya göre)* tehlikeli sonuçlar doğuracak şekilde düzenlendi. Bu iddianın sahibi olan **Dr. Gulâm Hüseyn Yusufî**, Siyasetnâmenin -*Dr. Yusuf Bekkâr tarafından gerçekleştirilmiş olan*- Arapça tercümesinin girişinde *(Türkçeye çevirdiğimiz)* şu bilgileri kaydediyor:

«Nizamiye medreselerindeki eğitim sistemi, Şafii mezhebine bağlılıkta bir tür fanatizme ve öğrencilerin öbür mezhepleri reddetmelerine yol açtı. Bu bir yana; Beşinci yüzyıl ve sonrasında Horasan'da, daha sonra Irak'ta ve diğer İslâm ülkelerinde kurulan medreselerde, pozitif bilimlerde eğitim yasaklanmıştır. Nitekim bu medreselerde sadece edebiyat ve dinî ilimlerin tedrisatıyla yetinilmiştir. Bu da elbette aklî ilimlerin popülaritesini ve öğrencilerin bunlara olan ilgisini azaltmış, ilmin ihtişamını alıp götürmüştür. Nizamiye medreselerinin durumu işte böyle idi ve şu sonuçları doğurdu: Öğrenciler, düşünceyi aydınlatacak her şeyden, araştırma bilincinden, düşünme ve muhakeme melekesinden mahrum kaldılar. Aklî ilimler konusunda bir çeşit sınırlı algılama ile yetiştirildiler. Sonunda merhum Muhammed Ali Furûği 'nin dediği gibi, ilim adamlarımızın, aynen Avrupalıların Orta Çağ'da yaşadıkları gerilik ve duraganlıktan muzdarip olduğu bir döneme geldik.»[428]

Abbasilerin yükselme döneminde kurulan Beyt'ül-Hikme üniversitesinin yüzyıllar süren parlak sonuçları işte bu Nizamiye medreselerinin talihsiz bir şekilde varlık göstermesiyle birlikte ortadan kalktı. Özgürce düşünme, araştırma ve bilimsel faaliyetler tamamen sekteye uğradı. Başta eğitim olmak üzere her alanda ezbercilik ve taklit, bir huy ve karakter olarak kemikleşti; hatta kutsallaştı ve din iman halini aldı. «Âlim» sıfatı önemini yitirdi. Âlimlerin boşluğunu din adamları doldurmaya başladı. Bunlar adeta birer papağana dönüştüler ve beyin yıkama makinesi haline geldiler. Böylece Müslümanlıkta bir ruhban sınıfı oluştu.

«Müslümanlık» adındaki senkretik dinin yüz yıllar boyu İslâm adı altında propagandasına kendilerini adayan saptırılmış tarih yazarları, Nizamiye medreselerini örneğin şu ifadelerle hâlâ övmeye devam etmlektedirler;

---

[428] Yukarıdaki Türkçe çevirinin Arapça orijinal metni şudur:

"كان نظام التعليم في النظامية ضربًا من التعصب للمذهب الشافعي الذي يتأتّى عنه رد المذاهب الأخرى في نفوس التلاميذ. فضلا عن هذا: فإنَّ تعليمَ العلومِ العقليةِ وَتَعَلُّمَها في المدارس التي أُنْشِئَتْ في خرسانَ في القرنِ الخامسِ وما بعدَهُ، ثم في العراقِ وسائرِ البلادِ الإسلاميةِ كان محظورًا! إذ لم يكنْ يُدَرَّسُ فيها ويُتَعَلَّمُ سوى الآدابِ والعلومِ الدينيةِ. وكان هذا بطبيعة الحالِ يقلّلُ من رواج العلومِ العقليةِ واهتِمَامِ المتعلّمِينَ بها، ويُذْهِبُ بَهَائَها. هكذا كانت حالُ المدارسِ النظاميَّةِ، وكانت نتيجةُ ذلك: أنَّ طُلاَّبَها كانوا محرومين من كُلِّ ما مِنْ شَأنِهِ إثارةُ الفكرِ، ووجوبُ البحثِ، وإظهارُ النَّظَرِ والاستدلالِ. لقد كانوا يُرَبَّوْنَ بنوعٍ من محدودية الفكرِ في مستوى العلوم العقليةِ إلى أن نصل في النهايةِ إلى حُفْنَةٍ ابتُلِيَ فيها فُضلاؤُنا فيما يقولُ المرحوم محمد علي فروغي بالجمودِ والركودِ اللذَيْنِ عانا منهما الأوروبيون في القرون الوسطى."

«Üniversite niteliğine sahip olan bu medreselerde dini ilimlerin yanı sıra pozitif ilimler de okutulmuş, çok değerli ilim insanları dersler vermişti. Nizamiye Medreseleri, çağına göre oldukça ileride bir okul görevi görmüş, önemli isimlerin bu okullarda yetişmeleri sağlanmıştır.»[429]

Gerçeği yansıtmayan bu ve benzeri iddialar, dürüst ve profesyonel araştırmacılar tarafından daima yalanlanacaktır. Bu bir yana, faaliyet şekilleri çok yönlü olarak incelendiğinde medreselerin, İslâm dünyasının çökmesini hazırlayan nedenlerin başında geldiğini kolayca fark etmek mümkündür. Bin yıldan beridir hiç değişmemiş, müfredatı hiç güncellenmemiş olan bu köhne kurumların neden olduğu geriliği dile getirmek çok zordur.

Medreselerde uygulanan taklitçi ve ezberci eğitim şekli, nesiller üzerinde algı, tepki, anlayış, muhakeme, ahlâk ve davranış biçimi gibi çeşitli bakımlardan inanılmaz yıkımlara neden olmuştur. Bu konudaki tahribatın biraz anlaşılabilmesi için medreselerdeki eğitim geleneği, tedrisatın yapıldığı ortam, eğitimde esas alınan kitaplar ve bu kurumlardaki insan ilişkileri hakkında bazı bilgiler vermek gerekir.

***

Medrese kavramı ve Medrese Tarihi

"***Medrese*** مدرسة" kelimesi Arapça'dır, "***derase*** دَرَسَ" kökünden türetilmiş bir ***"ism-i mekân"***dır. Ders okutulan yer, *-bugünkü tabirle-* okul ve *-yerine göre-* üniversite anlamlarında kullanılır.

İslâm tarihinde ilk medrese hiç şüphesiz Rasulullah'ın (s) Mekke döneminde ashabını bilgilendirmeye ve bilinçlendirmeye çalıştığı el-Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın evidir. Ondan sonra da Medine'deki ***"Suffa"***dır. Ancak bu ilk iki eğitim yuvası ***"Medrese"*** olarak isimlendirilmiyordu. Tarihçi Makrizî'ye göre çok sonraları Abbasi halifelerinden el-Mu'tazıd Billah (m.857-902) Bağdat'da Şemmasiye semtinde *"ilim tahsil hücreleri"* adı altında ilk medreseyi kurdu. Ancak Abbasi halifelerinden Harun Reşid'in oğlu el-Me'mun'un (m.813-833) emriyle *(devlet akademisi olarak)* Bağdat'da kurulan Beytü'l-Hikme adlı bilimler kurumu İslâm tarihinin en muhteşem medresesi kabul edilir. Bu kurum esasen çağının en önemli ve muhtemelen yegâne üniversitesi idi.

İslâm tarihinde ilk medreselerin kuruluşunu kronolojik olarak şöyle sıralayabiliriz:

1. Buhara'da kurulan İmam Ebu'l-Hafs el-Fakih (h. 150-217) Medresesi.

---

429 https://sobider.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=43583#:~:text=Nizamiye%20Medreselerinde%20%C3%B6%C4%9Frenim%20g%C3%B6ren%20%C3%B6%C4%9Frencilere,etkilemi%C5%9F%2C%20e%C4%9Fitim%20sisteminde%20etkili%20olmu%C5%9Ftur.

2. Fatımî Devleti zamanında Kahire'de (259-362 yılları arasında) kurulan el-Ezher Medresesi.
3. Gaznelilerden Nasr b. Sübüktekin (ö.h.279) tarafından Nusabur'da inşa ettirilen Sa'diyye Medresesi.
4. Ebu Hâtem b. Habbân el-Bustî Medresesi. Hicri 305 dolaylarında el-Bust kentinde kuruldu.
5. Ebu'l-Velîd Hassân b. Ahmed en-Nisabûrî (ö. H.345) Medresesi.
6. Muhammed b. Abdillâh b. Hammâd (ö.388) Medresesi
7. Emîr Şücâu'd-Devle Sadir b. Abdillâh'ın inşa ettirdiği Sâdiriyye Medresesi. Şam'da h.391 yılında kuruldu.
8. Ebubekr el-Busti'nin (ö.429) Nisabur'da kurduğu ve finanse ettiği medrese.
9. Nizamü'l-Mülk doğmadan önce Nisabur'da kurulan Beyhakiyye Medresesi.
10. Nizamiye Medreselerinden beş ay önce, Ebu Said b. El-Müstevfi tarafından Bağdat'da kurulan Ebu Hanife Medresesi.
11. Nizamü'l-Mülk tarafından (h. 459 yılında) Bağdat'da inşa ettirilen Nizamiye Medresesi

Medrese kelimesi tahminen IX. Yüzyıldan beri kullanılmaktadır. Ancak resmi eğitim kurumlarına isim olarak ***"medrese"*** tabiri çok sonraları kullanılmıştır.

Yukarıda adı geçen medreselerin devamını büyük ölçüde Selçuklu devleti sağlamıştır. Selçuklular Anadolu'ya yerleştikten sonra başta Konya olmak üzere Sivas, Kayseri, Niğde, Tokat, Amasya, Kırşehir ve Erzurum'da anıtsal özellikte büyük medreseler inşa etmişlerdir.[430]

Selçuklulardan sonra Osmanlılar da birçok medrese inşa etmişlerdir. Ancak bu medreselerde eğitim kalitesi hep düşük seyretmiştir. Nitekim Osmanlı medreselerinde hiçbir filozof, düşünür ve ilim adamı yetişmemiştir. Tam tersine buralarda, birer kopyacı olan birçok *şerhçi* ve *haşiyeci* molla ortaya çıkmıştır. Bunlar dinciliğin yayılmasına ortam hazırlamışlardır. Bu gerçeği, ünlü düşünür Cemil Meriç şu veciz sözlerle dile getirmektedir:

«Osmanlı İmparatorluğu'nda büyük düşünür çıkmadı. Çünkü düşünceye ihtiyaç yoktu. Düşünce bir felâkettir, zorlamadan, mecbur kalmadan düşünmez insan. Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa karşısındaki bozgunu, endüstriyel toplumun, askerî bir toplumu yenmesidir.»[431]

---

[430] Bu medreselerin en önemlileri şunlardır: Konya İnce Minareli Medrese; Konya Karatay Medresesi; Konya Ali Gav Medresesi; Konya Sırçalı Medrese; Akşehir Taş Medrese; Isparta Atabey Ertokuş Medresesi; Kırşehir Cacabey Medresesi; Erzurum Çifte Minareli Medrese; Erzurum Yakutiye Medresesi; Kayseri Hunat Hatun Medresesi; Kayseri Sahibiye Medresesi; Sivas Çifte Minareli Medrese; Sivas Şifaiye ya da Buruciye Medresesi; Sivas Gökmedrese; Sinop Pervane Medresesi; Diyarbakır Zinciriye Medresesi; Tokat Yağıbasan Medresesi; Niksar Yağıbasan Medresesi...

[431] Cemil Meriç, Sosyoloji Notları ve Konferanslar, s.220 İletişim yy. 4. Baskı, İstanbul-1997

Medreselerin statüleri tarih boyunca farklılıklar göstermiştir. Bunların bir kısmı örfi, bir kısmı ise resmi nitelik taşıyordu. Zenginler tarafından kurulan ve finanse edilen medreseler örfi mahiyette idiler. Ancak bu medreselenden mezun olanlara da devlet itibar ediyor, başarılı olanlarına görev veriyordu. Statüsü ne olursa olsun bütün medreselerde eğitim meccânî idi. Hiçbir öğrenciden ücret alınmazdı. Bilakis onların masrafları ya devlet tarafından veya finansörler tarafından karşılanırdı.
Medrese inşa edenlerin ve bu kurumlar için harcama yapanların hemen tamamının temelde samimi, iyi niyetli ve özverili oldukları kabul edilir. Ancak bu konuda uğraş verenlerin esas amaçları hiçbir zaman hesaba katılmamış, bu insanların gerçekte amaçlarının ne olduğu, maalesef araştırılmamış ve araştırılmamaktadır! Oysa -*karanlıkta duran*- bu alandaki arka plan oldukça büyük önem taşımaktadır. Nitekim İslâm'ı tamamen ortadan kaldırmak ve onun boşluğunu ***"İsmaililik"*** dini ile doldurmak amacıyla Fatımi Devleti'nin hükümdarları Kahire'de asırlar önce el-Ezher medresesini kurmuşlardır. Halbuki bu eğitim kurumu günümüzde ***"Muaviyeci Sünniliğin"*** öğretilerini yayma faaliyetlerini yürütmektedir.
Bu ideolojik din, ***"Müslümanlık"*** adı altında Türkiye'de yaygındır ve bir yandan Alevîlikle öbür yandan Şiilikle çatışma halindedir. Müslümanlık bu acıdan, İsmaililikten çok daha yanıltıcıdır. Çünkü Müslümanlar *(İsmaililerin aksine)* aynen müslimler gibi Kur'ân'a ve Sünnete bağlı olduklarını ileri sürmektedirler. Ancak Müslimler, Kur'ân'a ve Sünnete olan bağlılıklarında elbette samimidirler. İslâm'ın bütünlüğüne inanmaktadırlar. Ne var ki bunu Müslümanlar için söylemek mümkün değildir. Bunun en tehlikeli yanı ise Müslümanlık ideolojisinin medreseler kanalıyla propaganda ediliyor olmasıdır. Onun için Türkiye'deki medreseler bu dinin akademileri sayılırlar. Ne var ki tarih bilgisinden yoksun olan halk asırlardır bu komplonun farkına varamamıştır.

***

Medreselerde Eğitim Geleneği

Türkiye'de yaygın olarak faaliyet gösteren irili ufaklı yüzlerce medresede, görünürde; *«İslâm'a ait yazılı kaynakların anlaşılması ve topluma anlatılması için belli bir eğitim verilmektedir.»* Bu iddia, muhafazakâr çevreleri yönlendiren organize bir *milliyetçi-ilâhiyatçı* topluluk tarafından yaygınlaştırılmış bir kanaattir. ***Milliyetçi-Müslüman zihniyeti*** besleyen düşüncelerden biri de budur. Ancak bu eğitim şeklinin, son derece geri ve her türlü medeni vasıftan yoksun olduğunu söylemek bir abartı olarak algılanmamalıdır. Bu yuvaların işleyiş tarzları hakkında şu bilgileri sunmak aydınlatıcı olacaktır.
Türkiye'de her medresenin mutlak surette bir Nakşibendi şeyhi ile ilişkisi vardır. Bu yuvalar Nakşibendi odaklarının birer akademisi sayılırlar.

Medreseyi şeyh adına yöneten ve finanse eden iş adamları, vakıflar ve dernekler bu konudaki faaliyetlerini yarı örtülü olarak devam ettirirler. Bunun anlamı şudur; Medresenin varlığı, aslında hem devlet tarafından, hem halk tarafından bilinmektedir, fakat hiçbir yasal statüsü yoktur. Aralarında milletvekillerinin ve hatta bakanların bile bulunduğu medrese kurucuları ve finansörleri, her dönemin siyasi yönetimi ile şeyh arasında bir köprü vazifesi görürler. Faaliyete geçirdikleri medreseyi aynı zamanda şeyhin çevresini genişletmek için bir propaganda aracı olarak kullanırlar; Bu yuvaları, halka birer ilim ve irfan merkezi olarak yansıtırlar. İktidarlar ise -*seçim mevsimlerinde*- şeyhin ve medresesinin çevresinden destek almak için bu yuvaların kununsuz faaliyetlerine daima göz yumarlar. Cumhuriyetin kuruluşundan beri hangi ideolojiye sahip olursa olsun, yönetimi ele geçiren her klik böyle bir politika izlemiş ve izlemektedir. Tek parti döneminde (1923-1950) bile yönetim, medreseleri baskı altına almasına rağmen faaliyetlerini durdurmamıştır! Bu da Türkiye'yi ele geçiren bütün oligarşik yönetimlerin aynı politikayı izlediklerini kanıtlamaktadır. Çünkü, dönemsel olarak değişmiş olsalar bile, Türk devletinin bütün yöneticileri Müslümanlığın devamı için medreselerin varlığını zorunlu görmüş, bu gayri meşru yapıların faaliyelerine kontrollü olarak göz yummuşlardır.

Günümüzde medreselerin çoğuna yakıştırılmış spekülatif bir sıfat onları meşrulaştırmıştır. Artık kanunsuz sayılmamaktadırlar! Bu medreselerin her birine -*Diyanet İşleri Başkanlığından sağlanan bir ruhsat ile*- Kur'ân kursu adı verilerek faaliyetleri serbest hale getirilmiştir.[432]

***

Medreselerde Genel Ortam

Medreselerdeki ortam ve şartlar 1970'lere kadar vahim denebilecek kadar geri ve ilkeldi. Medreseye öğrenci kabul etmek için hiçbir bilimsel kurala uyulmazdı. Faaliyetlerin tamamı eskileri taklit etmekten ibaretti. Bu konuda geçerli olan tek şart, medreseyi şeyh adına yöneten grup liderinin sadece onayı idi. Bu onayı alabilmek için öğrencinin peşin olarak kabul etmek zorunda olduğu şartlar vardı. Göreceli olarak biraz daha rahatlamış olsalarda mudreselerde bu durum ve şantlar günümüzde de aynen devam etmektedir. Örneğin;

* Öğrenci, -*en başta*- medrese ve çevresinin kutsal ve en üst sembolü olan şeyhe peşin olarak biat edecektir. Yani; *«Efendi Hazretleri»* ***Gavs*** mı,

[432] Bkz. *"Bu medreselerin bir kısmı Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kur'ân Kursu olarak faaliyette bulunurken, diğer bir kısmı da eğitim faaliyetlerine gayr-ı resmî olarak devam etmektedir."* Kaynak: İsmail NARİN, Bingöl Medreselerinde Fıkıh Eğitimi, Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi; "Uluslararası Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslâmi İlimler Sempozyumu"; Bingöl Araştırmaları Dergisi.

Kutup mu veya ***Mehdi*** mi kabul ediliyor? Öğrenci adayı, mutlaka böyle bir evliyalık sıfatıyla ona iman ettiğini yöneticilere deklare edecektir.
* Öğrenciye -*hasbelkader*- Şeyh, Medrese ve çevresi ile ilgli stratejik bir sır verilirse onu canı pahasına saklayacaktır.
* Şeyhin ününü yaymak için verilen görevi yerine getirecektir; Örneğin kendisinde, şeyhe kerâmet üretmek gibi bir yetenek keşfedililir ve bu konuda ondan makale ve kitap yazmak, Web sitesi kurmak, editorlük yapmak, şeyhin çevresine ait radyo ve televizyonlarda konuşmak ve konferans vermek gibi «hizmetler» istenirse, elinden geleni esirgemeyecektir. Bu görevleri üstlenmek ve yürükmek amacıyla *(Feto organizasyonunda olduğu gibi)* zeki, cesur ve becerikli öğrenciler seçilir ve özel olarak eğitilirler. Bütün bu yarı örtülü faaliyetler, iktidarlara vekâleten derin devlet tarafında denetlenir!
Hemen tamamı Nakşibendi Tarikatı şeyhlerine bağlı olan medreselerin çoğunda ikindi ve yatsı namazından sonra ***rabıta*** seansları ve ***hatm-i hacegân*** ayinleri yapılır. Hint dinlerinden adapte edilmiş olan bu ibadet şekillerinin İslâm'a ait olduğu izlenimini uyandırmak için onları bu iki vakit namazından sonra icra etmeyi ve bu uygulamalar sırasında Kur'ân okumayı gelenek haline getirmişlerdir. Tevhidî inanca sahip olduğu saptanan, dolayısıyla bu ayinlere katılmayan ve onlara soğuk bakan öğrenciler, bir bahane ile dışlanır ve uzaklaştırılırlar.
İzin ya da görevle medrese dışına çıkan öğrenciler, cemaatin istihbaratçıları tarafından sıkı şekilde izlenirler.
Derslerinde başarı kazanan, medrese düzenine harfiyyen uyan ve şeyhe bağlılığını kanıtlayan öğrenciler arasından ileride ona halife (veliaht) olacak adaylar seçilir.
Yakın geçmişe kadar, Kürt köylerinde bulunan medreselerdeki öğrencilerin gıda ve beslenme ihtiyacı belli aileler tarafından gönüllü olarak karşılanırdı. Bu ailelerce hazırlanan öğünlere ***«râtib»*** adı verilirdi. Râtibler, evlerden medreseye öğrenciler tarafından taşınır ve nöbet esasına göre sofra kurulur, temizlik yapılır ve bulaşıklar yıkanırdı. Türk medreselerinde ise bu ihtiyaçlar belli bir disiplin çerçevesinde finansörlerin ve sponsorların denetimi altında maaşlı ya da gönüllü hizmet elemenları tarafından yerine getirilir.

***

Medreselerde Öğretim

Medreselerde yazılı veya sözlü sınav yoktur; yazı tahtası yoktur. *(son zamanlarda bazı medreselerde yazı tahtası kullanılmaya başlandı.)* Ödev yoktur; sınıf geçme veya sınıfta kalma gibi bir durum yoktur. Onun yerine kitaptan kitaba geçmek gibi bir süreç izlenir. Medreselerde bilgisayar ve internet kullanılmaz, konferans, sempozyum ve panel gibi ilmi forumlar

düzenlenmez. Çünkü medreselerde *(ilim adamı değil)* sadece din adamı yetişir.

Son zamanlarda *(özellikle Nakşibendîlerin iktidarı ele geçirdikleri ikibinli yılların başından beri)* medrese ve tarikat propagandaları yoğunlaştı ve sürüyor. Bu konuda konferanslar verilmekte, sempozyumlar bile düzenlenmektedir. Örneğin *"Uluslararası Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslâmi İlimler Sempozyumu"* Bingöl Üniversitesi tarafından bu amaçla düzenlenmiştir. Bu propagandalarda medreselerin sözde âlim yetiştiren kurumlar olduğu yolunda ifadelere sıkça yer verilmektedir. Bir algı operasyonu olarak kullanılan bu ifadeler elbette doğruyu yansıtmamaktadır. Türkiye'deki medreselerin sözde; *"Nizamiye, Ezher, Kayrevan, Müstansıriyye medreselerinin öncülüğünü yaptığı eğitim ve öğretim müesseseleriyle kurumsal kimliğe kavuştuğu, bu medreselerde devletin ve toplumun ihtiyaç duyduğu ilim ve devlet adamı yetiştiği"*[433] iddia edilmiştir. Bu propagandalarda o kadar abartılı ifadeler kullanılmaktadır ki silüetleri bile dışa yansımayan bu köhne medreseleri, uzay çağını yaşayan dünyanın gündemine taşımak için kimi insanların ne talihsiz çabalar sarfettikleri ibret vericidir. Aşağıdaki ifade, medrese propagadalarının günümüzde hangi raddelere tırmandırıldığını gösteren örneklerden sadece biridir.

«Klasik İslâmî ilimlerin anlaşılmasında çağdaş araştırmacılara hâlâ yön verme kabiliyetine ve öğretim metotlarına sahip bu öncü kurumların iz düşümü olan günümüz Şark medreseleri ise, ilim ve hikmet geleneğinin ilk mektepleri olan Dârülerkam ve Suffe'nin takipçileri olma iddiasını taşımaktadırlar.»[434]

Bu çelişkiler esasen Müslümanlıktan kaynaklanmaktadır. İslâm'ın bir ilim ve hayat dini olmasına karşın Müslümanlık hayattan kopuk, mistisizme açık tamamen ruhânî bir dindir. Onun için bu dinin medreselerinde yıllarca Arap dilinin gramer kurallarını ezberlemekle ömürlerinin dörtte birini harcayanlar birer ilim adamı olarak yetişemezler. Buna imkân yoktur. Nitekim bu şahısların dış görünüşleri bile kişiliklerini yansıtmaktadır. Kendilerini özel imkânları ve çabalarıyla geliştirenler istisna edilecek olursa bu mollaların çoğu kültürsüz, dar görüşlü, fanatik ve hacı hoca kılıklıdırlar. Görgü ve nezaketten yoksundurlar. Bunun nedenlerini şöyle açıklayabiliriz;

Medreseye kabul edilen öğrenciler, bilgi seviyelerine ve yaşlarına göre tasnif edilmezler. Onlardan sadece kesin itaat istenir. Aynı hücreye yerleştirilen öğrenciler arasında önemli yaş farkları bulunur. Bu yüzden -

---

[433] Bkz. İsmail Narin, "Bingöl İli ve Çevresindeki Medreselerde Fıkıh Eğitimi, Uluslararası Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslâmi İlimler Sempozyumu 29 Haziran – 1 Temmuz 2012"

[434] Bkz. M. Halil Çiçek, Şark Medreselerinin Serencâmı, Beyan Yay., İstanbul 2009, s. 29-35. Nakleden: İsmail Narin, "Bingöl İli ve Çevresindeki Medreselerde Fıkıh Eğitimi. https://dergipark.org.tr/tr/pub/bad/issue/39603/468307

sürekli örbas edilse de insan ilişkileri ve ahlâk konusunda- bu yuvalarda sıkça önemli sorunlar ve skandallar yaşanır! Nitekim devletin 1940'lardan önce giremediği bölgelerde medreselerin içinde çeşitli suçlar işlenmiştir. Bunlar hiçbir zaman araştırılmamış ve deşifre edilmemiştir.[435]

Kürt bölgesinde camiler yakın geçmişe kadar medrese olarak kullanılırdı. Öğrenciler camilerin içinde eğitim alır, aynı mekânı yemekhane ve yatakhane olarak kullanırlardı. Muhtemelen bu gelenek bazı köylerde hâlâ sürdürülmektedir. Yakın geçmişe kadar camilerin içinde sigara da içilirdi. Ancak Diyanet İşleri Başkanlığının denetleyebildiği köy camilerinde bu gelenek son yıllarda yasaklanabilmiştir.

Medreselerde *"12 tür ilim tahsil edildiği"*, halk arasında öteden beri yaygın olan bir kanaattir. Bunu şöyle sınıflandırırlar:

* **Alet İlimleri:** (dört branştır): Sarf, Nahuw, Belagat ve Mantık
* **Usul İlimleri:** (dört branştır): Fıkıh, tefsir, hadis ve akaid
* **Furu' İlimleri:** (dört branştır): İnanç, ibadet, ahlâk ve hukuk gibi konularda pratik bilgiler.

Bu ilimlerde eğitim alan ve medreseden mezun olanlara, Kürt bölgesinde ***«Melayekî duwanzdeh 'ilmî»*** denir.

***

Medreselerde okutulan kitaplar yüzyıllardan beridir hemen hemen değişmemiştir. Bu kitaplar dört gruptur:

1. Arapça gramer; Sarf (morfoloji) ve Nahuw (sentaks) Kitapları;

"***Nahuw*** النَّحْوُ" kelimesi Arapça'dır. Yerine göre Çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır. Türkiye'de bir *"galat-ı meşhur"* olarak ***"Nahiv"*** şeklinde yanlış telâffuz edilmektedir. İlginçtir ki bu sözcük bütün İmam-Hatip okullarında ve İlâhiyât fakültelerinde bile özellikle Türkler tarafından ***"Nahiv"*** şeklinde yanlış seslendirilmektedir! Bu kavram İslâm ansiklopedisinde şu şekilde tanımlanmıştır:

«Sözlükte "yönelmek, izini takip etmek" anlamındaki ***nahv*** *kelimesi isim olarak "yön, taraf, yol" mânasına gelir. İsimlendirmeye dair rivayetlerin çoğuna göre gramerin sentaks kısmına bu adın verilmesinin sebebi, Hz. Ali'nin kelime çeşitleriyle tanımlarını kapsayan bir sayfayı Ebü'l-Esved ed-Düelî'ye verdikten sonra, "Bu yola girerek ilerle" (Ünḥu hâẕe'n-naḥve*

[435] Örneğin, Bitlis'in Mutki ilçesine bağlı (eski adıyla) **OHİN** köyünün Medresesinde bilinmeyen bir nedenle öğrencinin biri, Medresenin Müderrisi **Şeyh Alaaddin**'in (öl.1949) yardımcısı olan **Molla Mahfuz**'a kin bağlar. Şeyh Alaaddin Molla Mahfuz'a ders verdiği bir sırada, bu öğrenci onların kitap üzerinde yoğunlaşmış bulunduğunu fırsat bilerek arkadan balta ile Molla Mahfuz'un başına darbe indirmeye çalışır. Fakat baltanın sapı öğrencinin elinde dönerek *(kesicinin arkasındaki)* kaba kısmı Şeyh Alaaddin'in başına isabet eder ve şeyh kendinden geçer. Öğrenci ise kaçmaya çalışırken köylüler tarafından yakalanır ve feci şekilde öldürülür. Şeyh Alaaddin, aldığı darbenin etkisiyle bir gözünü kaybeder. Tahminen 1940'tan önce cereyan etmiş olan bu olay, günümüze kadar esrarını korumuştur. O kadar ki günümüzde bu köyde yaşayanların hiç biri bu olay hakkında herhangi bir şey bilmemektedir.

أَنْحُ هذَا النَّحْوَ*) demesi veya Ebü'l-Esved'in, gramerle ilgili bazı düşüncelerini belirtip öğrencilerine Hz. Ali'ninkine benzer bir tâlimat vermesidir.»*[436]

2. Dini (şer'î ilimlere ait) kitaplar; (Akaid, Fıkıh, tefsir ve Hadis kitapları)

Akaid (عَقَائِد); İslâm'da iman esaslarını simgeleyen bir kavramdır. Bu kelime çoğuldur. Tekili (Akîde عقيدة)dir. Tarih boyunca akaid konulu birçok kitap yazılmıştır. Bunların arasında özellikle Taftazânî'nin ***"Şerhu'l-Akâid"*** adlı eseri, medrese müfredatı içinde eskiden beri yer almıştır.

Fıkıh branşında, Hanefi-Türk medreselerinde; ***"Kudûrî"***, ***"Mülteka"***, ***"Halebi"***, ***"Tankîh"***, ***"Tavzih"***, ***"el-Hidaye"***, ***"Dürerü'l-Hükkâm"*** ve ***"Reddü'l-Muhtar"***, gibi kitaplar okutulmaktadır. Kürt Şafii medreselerinde de ise; ***"Gayetü'l-İhtisar"***, ***"Mukaddimetü'l-Hadrami"***, ***"İ'ânetu't-Tâlibîn"***, ***"Minhacü't-Tâlibîn"***, ***"Menhecü't-Tullâb"***, ***"Fethu'l-Muin"*** ve ***"Tuhfetü'l-Muhtâc"***, gibi kitaplar okutulur.

3. Hadis Kitapları;

Medreselerde hadis branşında okutulan bazı eserler hakkında şu bilgileri verebiliriz: Osmanlı dönemi medreselerinde, hadis branşında *(öğretim aşamasına göre)* şu kitaplar okutulurdu: el Bağavi(516/1122)'ye ait ***"Mesabihu's-Sünne"***; Radiyüddin es-Sağani(650/1252)'nin ***"Meşerariku'l-Envar"***ı ve Buhari(256/869)'nin ünlü te'lifi, ***"el-Camiu's-Sahih"***.. Günümüz medreselerinde ise ilk başlayanlara ***"el-Erbain"*** ve ***"Riyazü's-Sâlihîn"*** okutulmaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre, Diyarbakır'da bir grup molla bir araya gelerek, *-ileri seviye öğrencileri için-* belirledikleri hadis kitaplarının medreselerde okutulmasını kararlaştırmışlardır. Bu programa göre okutulması öngörülen kitaplar şunlardır: Nevevi'nin ***"Riyazu's-Salihin"***inden yüz hadis; ***"et-Tacu'l-Camiu li'l-Usûl fi Ehadisi'r-Rasûl"***; ***"el-İydâh fi Ulumi'l-Hadis ve'l Istılah"*** ve ***"Teysiru Mustalahi'l-Hadis"***… Ayrıca ***"el-Beykuniye"*** Manzumesinin ezberlenmesi kararlaştırılmıştır.

4. Mantık kitapları;

Gerek Türk, gerekse Kürt medreselerinde mantık kitabı olarak ***"İsagocî"*** (veya "İsagûcî") adlı eser ve şerhleri okutulur.

5. Arapça Edebiyat kitapları *(edebî anlatım kuralları)***;**

Türkiye'deki medreselerde, Arap dili edebiyatı üzerine yazılmış klasik eserler okutulur. Bunlardan iki tanesi çok önemsenir, adları şöyledir: ***"Muhtasaru'l-Meânî"***, ***"Telhisü'l-Miftâh"***.

Bilhassa kelâm, akaid ve fıkıh dersleri sırasında dikte edilerek, *-yönlendirici telkinler altında-*, İslâm'a ait beş ana bilim dalında verilen eğitim, Müslümanlık lehinde *-ileri derecede-* esnetilerek uygulanır! Bu politik tutumda güdülen amaç; İslâm'ın asırlar önce söndürülmüş olan

[436] (Kaynak: TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt 32. Sayfa: 300-306 İstanbul-2006)

ruhunun yeniden hayat bulmasını engellemek ve Müslümanlığı canlı tutmaktır!

Arapça gramer ve edebiyat kitapları Medreselerde öbür üç gruba giren kitaplardan daha çok önemsenir ve yıllarca hem okutulur, hem ezberletilir. Aslında Arapça, yardımcı bir ilim dalıdır. İslâm'ın ve Kur'ânın esaslı bir şekilde anlaşılabilmesi için son derece önemli ve tek araçtır. Ancak, Medrese eğitim geleneğinde sırf Arap dil grameri üzerinde o kadar çok durulmaktadır ki bu dersler eğitimin en önemli konusu ve yegâne amacı haline getirilmiştir.

Şimdi bu kitapları inceleyelim;

Medrese geleneğine göre aşağıda sıralanacak olan her kitap ile birlikte ona ilişkin şerhlere, hâşiyelere ve özet bilgilere rastlayacaksınız. Bu bilgiler hem kitap hakkında hem de bu ilgi ile medreselerdeki eğitim mantığı hakkında değerlendirmelerde bulunmanıza yardım edecektir.

Bin yıllık tarihi boyunca medreselerde okutulan kitaplarda ve bu yapıların hiyerarşisinde geleneksellik büyük ölçüde korunmuş olmakla birlikte, müfredatta nadiren değişiklikler yapılmıştır. Örneğin bir araştırmacı bu konuda şunları kaydetmektedir:

«XIV. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar Osmanlı Devleti'nin yegâne eğitim kurumu olan medreselerde talebelere hangi kitapların okutulduğunu gösteren kaynaklar yeterli olmadığından her yüzyıl için detaylı olarak tespit etmek mümkün olamamaktadır. Bu konuda bir sınırlama ve idari düzenleme mevcut olmadığı için okutulan dersler asırlara göre değişmiş ve müderrislerin yetkisi dâhilinde kalmıştır. Bu sebeple Osmanlı medreselerinde okutulan ders veya kitapların hangi tarihten itibaren bir tertib ve nizam içinde okutulmaya başlandığı belli değildir.»[437]

Bu konuda yaşanmış olan belirsizlikler ve disiplin dışı değişiklikler, medreselerin tarihi konusunda her araştırmacıya göre farklı bir kanaat uyandırabilir. Bütün bu karışıklıklar içinde değişmemiş olan tek şey taklit ve gramer ezberciliğidir. Bu tutum adeta *(bir saplantı olarak)* kalıcılık kazanmıştır.

Medreselerde Arap dilinin iki branşı (Sarf الصَّرفُ ve Nahuw النَّحْوُ) üzerinde olağanüstü bir titizlikle durulmuş ve bu iki ilim dalının belirlenmiş metinleri istisnasız öğrencilere ezberletilmiştir. Bu tutum günümüzde de aynı ısrarla sürdürlmektedir.

Bu iki branştan sarfa öncelik verilir. Arapça'da kelimenin yapısı ve iştikakıyla[438] ilgili branşa bu ad verilmiştir. Konu ile ilgili olarak;

---

[437] Ekrem Tak, Bilgin Aydın; XVII. Yüzyılda İstanbul Medreselerinde Okutulan Kitaplar, Tereke Kayıtları Üzerine Bir Değerlendirme. Dil ve Edebiyat Araştırmaları (DEA), Bahar, 2019; (19) 183-236ISSN: 1308-5069 - E-ISSN: 2149-0651

[438] İştikâk, İslâm Ansiklopedisinde şöyle tanımlanmıştır: *"Sözlükte "bir şeyin yarısını almak" anlamına gelen iştikāk kelimesi, terim olarak "aralarında mâna ilişkisi bulunan iki kelimeden birinin diğerinden*

"Çevirmek ve döndürmek" anlamına gelen sarf sözcüğü, terim olarak -*biri uygulamalı, öbürü ise teorik olmak üzere*- iki şekilde kullanılır: Uygulamalı sarf *(veya tasrif)*, türetim sisteminin konusudur. Bu sistemin kurallarına göre kök sözcükten çeşitli fiil ve ve isim türetilir. Teorik sarf ise; kelimenin İştikak sistemine konu olmayan durumlarını inceleyen branştır.

Medreselerde eğitime ilk başlayanlara, Osmanlı döneminden beri, ilk önce ***"el-emsile*** الأمثلة**"** adında bir kitapçık okutulur. Özellikle Türk medreselerinde uygulama böyledir. Emsilenin konusu tasriftir. Yani Arap dil gramerinde fiil çekimleridir. Kitap, fiillerin türetim kiplerine ilişkin örnekler içerir. Bunlar yalnızca sülâsî mücerredin müteaddîsine ait çekim örneğidir, iki gruptur;

1. *"Emsile-i muhtelife* الأمثلة المختلفة**"**, yani karışık kipler; bunlar fiiller, isimler ve masdarlardan oluşan 24 örnektir.

---

alınması ve türetilmesi" demektir. Kendisinden türetilen asıl (kök) kelimeye müştâk (me'hûz) minh, ondan türeyen fer'î (tâli) kelimeye de müştâk (me'hûz) veya iştikāk adı verilir."

İştikâk, İslâm Ansiklopedisinde şöyle tanımlanmıştır: *"Sözlükte "bir şeyin yarısını almak" anlamına gelen iştikāk kelimesi, terim olarak "aralarında mâna ilişkisi bulunan iki kelimeden birinin diğerinden alınması ve türetilmesi" demektir. Kendisinden türetilen asıl (kök) kelimeye müştâk (me'hûz) minh, ondan türeyen fer'î (tâli) kelimeye de müştâk (me'hûz) veya iştikāk adı verilir."*

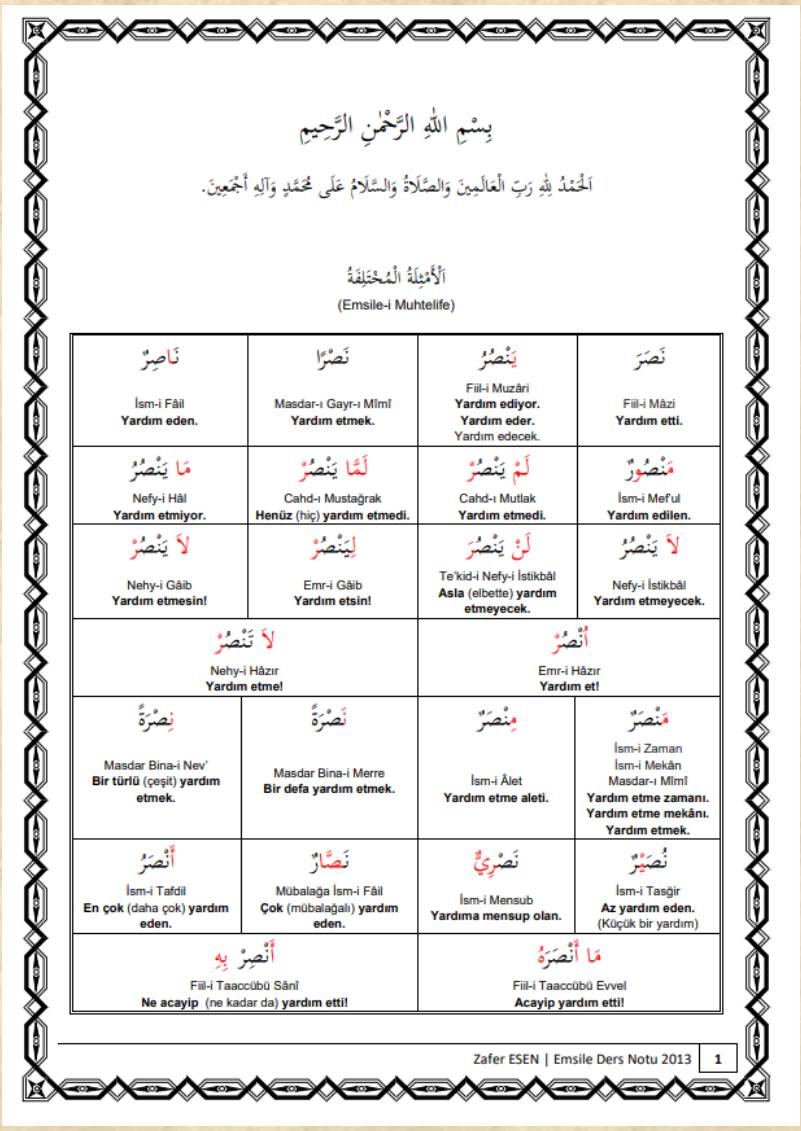

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ.

اَلْأَمْثِلَةُ الْمُخْتَلِفَةُ

(Emsile-i Muhtelife)

نَصَرَ Fiil-i Mâzi **Yardım etti.**	يَنْصُرُ Fiil-i Muzâri **Yardım ediyor.** **Yardım eder.** Yardım edecek.	نَصْرًا Masdar-ı Gayr-ı Mîmî **Yardım etmek.**	نَاصِرٌ İsm-i Fâil **Yardım eden.**
مَنْصُورٌ İsm-i Mef'ul **Yardım edilen.**	لَمْ يَنْصُرْ Cahd-ı Mutlak **Yardım etmedi.**	لَمَّا يَنْصُرْ Cahd-ı Mustağrak **Henüz** (hiç) **yardım etmedi.**	مَا يَنْصُرُ Nefy-i Hâl **Yardım etmiyor.**
لاَ يَنْصُرُ Nefy-i İstikbâl **Yardım etmeyecek.**	لَنْ يَنْصُرَ Te'kid-i Nefy-i İstikbâl **Asla** (elbette) **yardım etmeyecek.**	لِيَنْصُرْ Emr-i Gâib **Yardım etsin!**	لاَ يَنْصُرْ Nehy-i Gâib **Yardım etmesin!**
أُنْصُرْ Emr-i Hâzır **Yardım et!**		لاَ تَنْصُرْ Nehy-i Hâzır **Yardım etme!**	
مَنْصَرٌ İsm-i Zaman İsm-i Mekân Masdar-ı Mîmî **Yardım etme zamanı.** **Yardım etme mekânı.** **Yardım etmek.**	مِنْصَرٌ İsm-i Âlet **Yardım etme aleti.**	نَصْرَةً Masdar Bina-i Merre **Bir defa yardım etmek.**	نِصْرَةً Masdar Bina-i Nev' **Bir türlü** (çeşit) **yardım etmek.**
نُصَيْرٌ İsm-i Tasğir **Az yardım eden.** (Küçük bir yardım)	نَصْرِيٌّ İsm-i Mensub **Yardıma mensup olan.**	نَصَّارٌ Mübalağa İsm-i Fâil **Çok** (mübalağalı) **yardım eden.**	أَنْصَرُ İsm-i Tafdil **En çok** (daha çok) **yardım eden.**
مَا أَنْصَرَهُ Fiil-i Taaccübü Evvel **Acayip yardım etti!**		أَنْصِرْ بِهِ Fiil-i Taaccübü Sânî **Ne acayip** (ne kadar da) **yardım etti!**	

Zafer ESEN | Emsile Ders Notu 2013 | 1

Emsile-i muhtelife Cetveli

***

2. *"Emsile-i muttaride* الأمثلة المطردة**"**, yani sürekli ve düzenli kipler. Bunlar 14 fiil kipinden oluşur; malum ve meçhul olmak üzere iki kısma ayrılır. Bunların her biri de gâib *(gâibe)*, muhâtab *(muhâtaba)* ve mutekellim *(mütekellime)* olmak üzere üçe ayrılır.

Fiil-i Mâzi Bina-i Malûm		
نَصَرَ	نَصَرَا	نَصَرُوا
نَصَرَتْ	نَصَرَتَا	نَصَرْنَ
نَصَرْتَ	نَصَرْتُمَا	نَصَرْتُمْ
نَصَرْتِ	نَصَرْتُمَا	نَصَرْتُنَّ
نَصَرْتُ	نَصَرْنَا	

Emsile-i muttaride Cetveli

***

El-Emsile adlı kitapçığın yazarı bilinmemektedir. İlginç olan, henüz Arapça ekmeğin ve suyun adını bile bilmeyen çocuğa bu kitapta; ***"yardım etti"*** diye tercüme edilen Arapça نَصَرَ fiilinin çekimi yaptırılır ve kitaptaki bütün örnekler ona ezberletilir. Oysa نَصَرَ "yardım etti" demek değil, ***"destekledi"*** anlamına gelmektedir. İkisi arasında büyük anlam farkı vardır. Nitekim hiçbir Arap, ***"bana yardım et"*** demek için muhatabına asla أنصُرْنِي diye hitap etmez. Bilakis, سَاعِدنِي der. Yüzyıllardır medreselerde bu yanlış tekrar edilmektedir!

İnanılmaz bir ilkellik örneğini yansıtan bu çarpık eğitim sistemine coğrafyamızda asırlardır hiç kimsenin itiraz etmemiş olması, Müslümanlığın bir ürünü olan medreselerde nesiller boyu nice beyinlerin uyuşturulduğunu ve körpe ruhların söndürüldüğünü gözler önüne sermektedir.

***

Medrese müfredatının ikinci kitabı, -*yine Arapça fiil çekimleri konusunda bilgi içeren*- ***"Sarf Cümlesi"*** adındaki bir dizi te'lifin ortak adıdır. Bu mecmuada yer alan kitapların adları şöyledir: ***el-Emsile***, ***Binâü'l-Ef'âl*** بناء الأفعال, ***el-Maksûd*** المقصود, ***el-İzzî*** العزي ve ***Merâhü'l-Ervâh*** مراح الأرواح...

El yazması, ***el-İzzî*** العزي adlı sarf kitabının ilk sayfası

***

Medrese öğrencisi, *(yönlendirilerek)* bu kitaplardan birini veya birkaçını okur ve ezberler. Bu kitaplardan ***el-İzzî***'nin yazarı, Ebü'l-Meâlî İzzüddîn Abdülvehhâb b. İbrâhîm b. Abdilvehhâb ez-Zencânî el-Hazrecî (ö. 660/1262) dir. ***Merâhü'l-Ervâh***'ın yazarı ise Ahmed b. Ali b. Mes'ûd'dur. Hayatı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Öbür üç kitabın yazarları hakkında da herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Sarf eğtiminin ilk aşaması, bu kitapların öğrenciye ezberletilmesi ile sona erer, ardından Nahuw branşına geçilir.

***

* Medrese müfredatının Nahuw konulu ilk kitabı, *"İmam Birgivî"* olarak tanınan Birgili Mehmed Efendi'nin[439] (1523-1573) yazdığı ***"el-Avâmilü'l-Cedîd*** العوامل الجديد**"** adlı eserdir. Müellifin (besmele, hamdele ve salveleden sonraki) İlk cümlesi şöyledir:

---

[439] Hurafelere ve batıla karşı savaşmış bir İslâm alimi olmasına rağmen, bazı yazarlar onu «Türk alimi» olarak tanıtmışlardır. Nitekim Zülfikar Durmuş ve Ramazan Meşe tarafından kaleme alınan bir makalede Birgivî, bu kimlikle tanıtılmıştır. Bu iki kişinin Birgivi hakkında kullandıkları cümle şöyledir: *«Çeşitli sahalarda eser veren büyük Türk âlimi Birgivî, 10 Cemâziyelevvel 929 (27 Mart 1523) tarihinde Balıkesir'de doğmuştur.»* Müslümanlığı İslâm'a karşı canlı tutmak ve bu dinin İslâm'a yol vermesine engel olmak amacıyla özellikle günümüz Türkiyesinde bu tutum yaygın olarak izlenmektedir. (Bkz. Zülfikar Durmuş-Ramazan Meşe, Birgivî'nin el-Avâmil Adlı Eserinin Nahiv İlminin Öğretimindeki Yeri ve Önemi, UMDE DINI TETKIKLER DERGISI Cilt: 1, Sayı: 1 Aralık/December 2018): 11-32)

وبعد: فاعلم أنه لابد لكلِّ طالبِ معرفةِ الإعرابِ، من معرفةِ مائةِ شيءٍ...

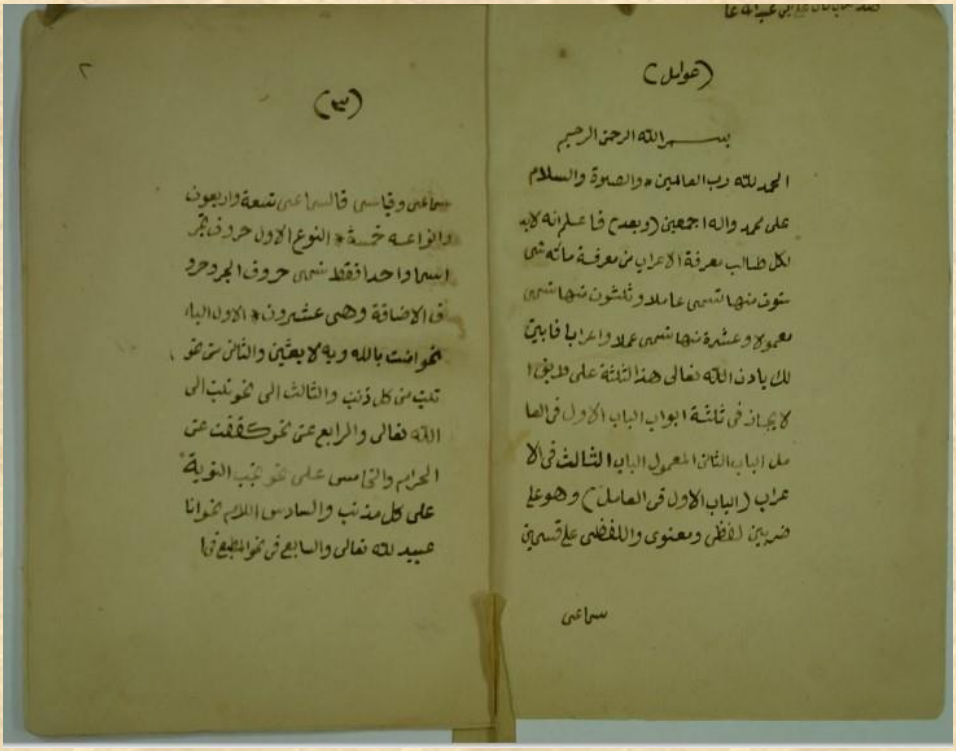

El yazması ***"Avâmil-i Birgivi"***'nin ilk iki sayfası

***

Vaktiyle Abdulkâhir el-Cürcânî (öl.1078) tarafından yazılmış olan ***"el-Avâmilü'l-Mie*** العوامل المائة**"** adlı kitaptan sonra yazıldığı için Birgivî eserine, *(Yeni Avâmil)* anlamına gelen bu adı vermiştir. ***"Avâmil"***: etkenler demektir. Bundan cümledeki kelimenin son sesini belirleyen etkenler amaçlanır. Arapça'da kelimenin son harfinin sesi oldukça önemlidir. Nahuw ilminin başat konusu budur; buna ***"İ'râb*** إعراب**"** denir.

Birgivî'nin Avâmili yararlı bir kitaptır. Eğitici özelliğe sahiptir. Nahuw branşının ilk kitaplarındandır. Sarf konusunda öğrenciye dayatılan bir veya iki kitaptan sonra okutulur. Fakat birçok eser gibi Avâmil de *(öğrenci ile birlikte)* medreselerdeki sistemsizliğin kurbanı olmuştur.

***

* Nahuw branşının ikinci kitabı, ***"Avâmil-i Cürcânî*** عوامل الجرجاني**"**dir. Özellikle Kürt medreselerinde Birgivî'ye ait Avâmil'in yanı sıra ayrıca; esas adı ***"el-Avâmilü'l-Mie*** العوامل المائة**"** olan Avâmil-i Cürcânî de okutulmaktadır. Konusu, yine Arapça nahuw'dur. Edatlar hakkında geniş ve çok yararlı açıklamalar içermektedir. Arapça'da kelimenin son sesini değiştiren yüz faktörden bahsetmektedir. Bu kitap Molla Gürânî tarafından da şerh edilmiştir. Avâmil-i Cürcânî *(besmele, hamdele ve salveleden sonra)* şu cümle ile başlar:

وبعد: فإن العواملَ في النحوِ – على ما ألّفه الشيخُ الإمامُ عبدُ القاهرِ بنُ عبدِ الرحمنِ الجرجانيُّ رحمةُ اللهِ تعالى عليه– مِئَةُ عاملٍ...

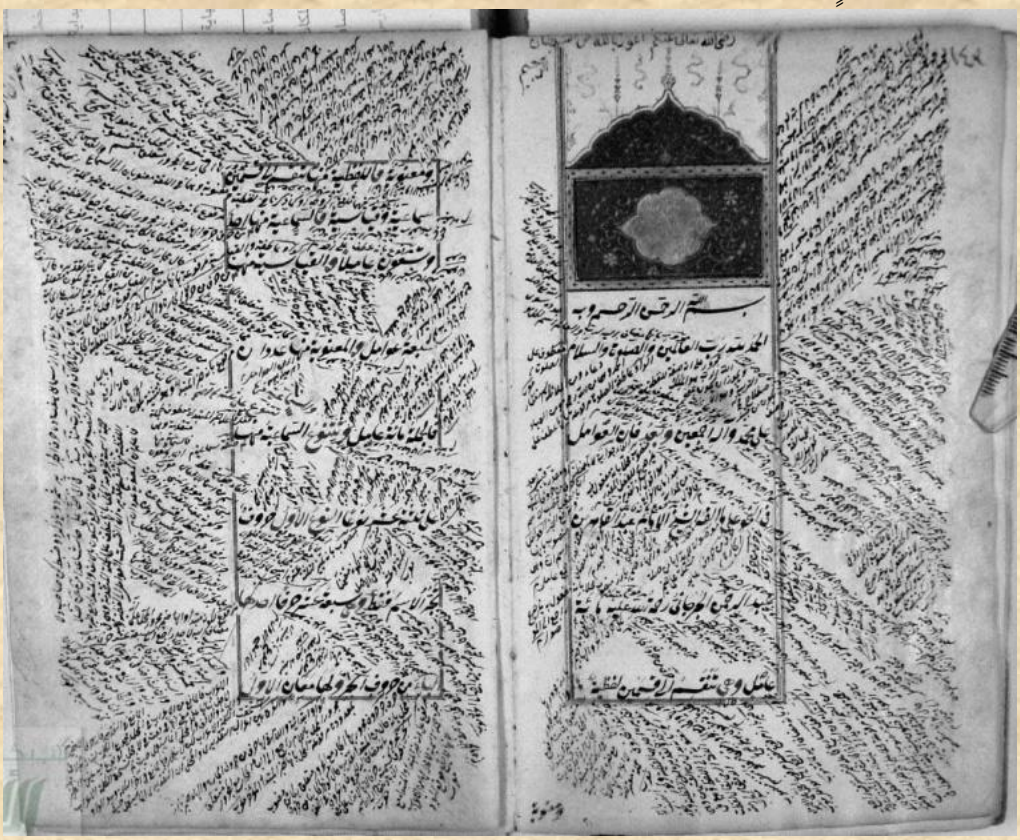

El yazması ***"Avâmil-i Cürcânî"***nin ilk iki sayfası

***

* Nahuw branşının üçüncü sıra kitabı ***"Zurûf"***'tur. Zarflara ilişkin gramer kurallarını içeren küçük bir kitapçıktır. Açıklama dili Kürtçe'dir. Kürt medreselerinde okutulur ve ezberletilir. Yıllar önce matbu nüshası bulunmadığı için öğrenciler tarafından kalemle kopyalanarak çoğultılırdı. Kürtçe ***"bilmiş ol ki"*** anlamına gelen ***«Tu bızan»*** diye başlar.Yazarı; Kürt kökenli Molla Yunus el-Arkatıynî'dir. Bu kitap Arapaça'ya çevrilmiştir. Tillo'daki medresede okutulan nüsha *(besmele, hamdele ve salveleden sonra)* şu cümle ile başlar:

وبعدُ: فإعلم أيّها الأخ العزيز – وفّقك اللهُ لما يحبُّهُ ويرضاهُ– أنَّ كُلَّ شيءٍ هو موجودٌ في الدنيا إمَّا ظرفٌ أز غيرُ ظرفٍ...

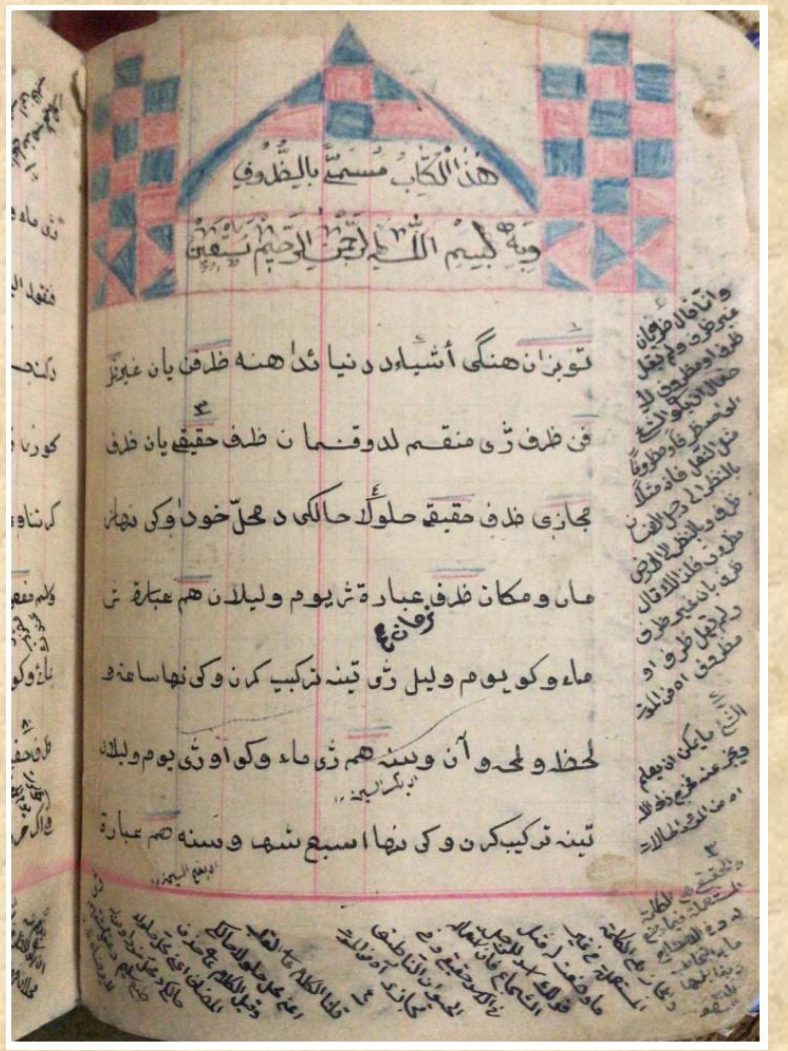

Kürtçe ***"Zurûf"*** adlı kitabın ilk sayfası

***

* Nahuw branşının dördüncü sıra kitabı ***"Terkib*** التركيب**"**dir. Orijinal Metni Kürtçedir. Arapçaya tercüme edilmiştir. Bu eserin de yine Molla Yunus el-Arkatıynî tarafından telif edildiği ileri sürülmüktedir. Bu da eskiden, birçok medrese sıra kitapları gibi öğrenciler tarafından kalemle kopyalanarak çoğultılırdı. Yazar, Cürcânî"nin ***"el-Avâmilü'l-Mie"*** ismindeki kitabının içeriği üzerinde, bu eserinde analitik açıklamalar yapmıştır. *(besmele, hamdele ve salveleden sonra)* şu cümle ile başlar:

اعلم وفقك الله تعالى أنه بعد الإتفاق في كون (بسم الله) جملةً، وقع الإختلاف في إعرابه، فذهب الكوفيون إلى أنه بعض من الجملة الفعلية؛ والبصريون إلى أنه بعض من الجملة الاسمية. فعلى الأوّل: الباءُ عاملٌ لفظيٌّ سماعيٌّ، حرفٌ من الحروف الجارّةِ، موضوعٌ للمصاحبة، أو للملابسةِ، أو للاستعانة، مبنيٌّ على الكسر بناءً أصليًّا.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي هدانا للإيمان وشرّفنا بالإعراب والبيان والصلاة والسلام على سيّد ولد عدنان وعلى آله و صحبه الفائزين بالرضى والجِنان.

بعد التحديث بمنه تعالى بتعريب التركيب بعد الظروف خدمة لتعميم الأصل وهو لمولانا الملا يونس الأرقطيني المعروف عمم نفعهما كما نفع بأصليهما المنعم الرؤف فنقول مستعينين بالله الكريم.

اعلم وفقك الله تعالى أنه بعد الاتفاق في كون بسم الله جملة وقع الاختلاف في إعرابه فذهب(١) الكوفيون إلى أنه بعض من الجملة الفعلية والبصريون إلى أنه بعض من الجملة الإسمية فعلى الأول(٢) (الباء) عامل لفظي سماعي حرف من الحروف الجارّة موضوع للمصاحبة أو للملابسة أو للاستعانة مبني على الكسر بناءً أصليا.

الْمَبْنِيّ

إذ(٣) المبني على قسمين: أصلي وهو أربعة: الفعل الماضي، والأمر الحاضر(٤)

(١) إنما عكس ما في الأصل لأنه مخالف لما في الكتب المعتمدة التي بأيدينا. وفي مغني اللبيب: إن قدر ابتدائي باسم الله فإسمية وهو قول البصريين، أو أبدأ باسم الله ففعلية وهو قول الكوفيين وهو المشهور في التفاسير والأعاريب ولم يذكر الزمخشري غيره إلا أنه يقدر الفعل مؤخرا ومناسبا لما جعلت البسملة مبتدأ له فيقدر باسم الله أقرأ باسم الله أحل باسم الله أرتحل ويؤيده الحديث باسمك ربي وضعت جنبي اه

(٢) الأولى تأخير قوله: فعلى الأول إلى قوله: الجار والمجرور ظرف خاص الخ لأنه هو محل الخلاف.

(٣) تعليل للتقييد بالأصالة. اعلم أن المعرب: ما يختلف آخره بسبب دخول العوامل عليه والمبني: ما ليس كذلك، والمعاني المقتضية للإعراب ثلاث وهي الفاعلية والمفعولية والإضافة أي كون اللفظ صالحا لأن يكون فاعلا أو مفعولا أو مضافا أو مضافا إليه، فأي لفظ وجدت فيه تلك المعاني فالأصل فيه أن يكون معربا، وأي لفظ لم توجد فيه فالأصل فيه أن يكون مبنيا وقد يخرج كل منهما عن أصله بمشابهته الآخر. حاشية التركيب

(٤) هذا عند البصريين وهو الراجح وأما عند الكوفيين فهو معرب لأنه عندهم مجزوم بلام مقدرة والجزم من ألقاب المعرب وهذا إذا لم يكن معه لام وإلا فهو معرب اتفاقا نحو: قوله تعالى: فبذلك فلتفرحوا.

Arapça matbu “Terkib” adlı kitabın ilk saşfası

***

* Nahuw branşının beşinci sıra kitabı ***“Sa’dullah es-Sağîr*** سعد الله الصغير***”***dir. Dili Arapçadır. Awâmil-i Curcânî’nin şerhidir. Yazarının S‘adullâh el-Berdeî olduğuna ilişkin iddialar varsa da bu görüş netlik kazanmamıştır. Cürcânî’nin ***“el-Avâmilu’l-mi’e”*** adlı eseri üzerine yazılmış şerhlerden biridir. Bu kitap öğrenciye ezberletilmez, sadece Awâmil-i Curcânî’nin metni ezberletilir. Kitabın şârihi, açıklamalarına şöyle başlıyor:

بسم الله، أي باستعانةِ اسم اللهِ نبتدئُ الكتابَ. فالجارُّ والمجرورُ صلةُ (نبتدئ) المقدّرِ مؤخَّرًا، لِيُفِيدَ تقديمُ الصلةِ الحصرَ...

Eski basım ***Sa'dullah es-Sağîr*** adlı kitabın ilk sayfası

***

* Nahuw branşının altıncı sıra kitabı ***"Şerhu'l-Muğnî*** شرح المغني"dir. Arapça gramer kurallarını içeren orta hacimde bir kitaptır. Özellikle bu kitapta edatlara önem verilmiştir. Yazarı; Bedruddîn Muhammed b. Abdirrahim b. Muhammed el-Omarî el- Meylânî'dir. Bu zat, hocası Ebü'l-Mekârim Fahrüddîn Ahmed b. el-Hasen b. Yûsuf el-Çârpurdî'ye (ö. 746/1346) ait ***"el-Muğnî Fi İlmi'n-Nahuw*** المغني في علم النحو**"** adlı kitapçığı şerh etmiştir. Bu iki zat da İranlıdırlar. Kitabın *(şerhi değil)* sadece metni ezberletilir. ***"Şerhu'l-Muğni"*** Türk medreselerinde okutulmaz. Bunun yerine Birgivî'nin İzhâr'ı okutulur. ***"Muğni"***nin şârihi, *(besmele, hamdele ve salveleden sonra)* açıklamalarına şöyle başlıyor:

أمّا بعد: فيقول المفتقرُ إلى المولى العظيم، بدرُ المِلَّةِ والدين، محمدُ بْنُ عبدِ الرحيم، بنِ محمّدٍ العمريُّ الميلانيُّ: لما لم يكن للكتابِ المسمى بالمغْنِيّ في علم النحوِ شرحٌ، – وهو من مصنَّفاتِ أستاذي العلاَّمةِ، فريدِ دهرِه، ووحيدِ عصرِه، العالِمِ بالأصولِ والفروعِ، الجامعِ بين المعقولِ والمشروع، عمَّانِ المعاني، نعمانِ الثاني، قُدوةِ

الأئمةِ السالكين، فخرِ المِلّةِ والدين، أحمدَ بْنِ حسنِ الجَارْبُرْدِي، تغمَّدَهُ اللهُ بغفرانِهِ، وأسكنه بُحْبُوحَةَ جنانِهِ– خطر ببالي أن أشرحَ له شرحًا...

Her yazarın bazı kusurları olabilir. Bunu normal görmek gerekir. Küçük kusurlar ilim ehlinin ehliyet ve yeterliliklerini gölgelemez. Bu ilgiyle ***"Şerhu'l-Muğni"***de tespit ettiğimiz küçük bir kusuru burada zikredebiliriz.

Müellif, kitabına kısa bir girişten sonra ***"Nahuw"*** ilminin kısa bir tarifini yapmış, ondan sonra bu kavramın ifade ettiği çeşitli manaları sıralamıştır. Sonuncu örnekte, bu kelimenin ***"kabile"*** anlamına geldiğini kaydetmiştir ki bunu (kanaatimizce) doğru görmüyoruz. Müellifin ifadesi şöyledir:

ومنها معنى القبيلة، كقولك: نظرتُ إلى نحو بني تميمٍ، أي إلى قبيلة بيني تميم.

نظرتُ إلى نحو بني تميمٍ ifadesindeki (نحو) kelimesi müellifin ifade ettiği gibi *"Benî Temim Kabilesi'ne baktım"* anlamında değil, *"Benî Temim Kabilesi'nin bulunduğu tarafa baktım"* demektir. Burada (نحو) kelimesi cihet (yön) mânâsına gelmektedir. Bu ifadenin müellife değil, kitabı kopya edenlere ait olduğu kuvvetle muhteleldir.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمدُ لله الفاطرِ الحكيمِ، القادرِ العليمِ، مُنْشِئِ العالِي العظيمِ، مُحيِيَ البالِ الرميمِ. والصلاةُ على رسوله الكريمِ، الرؤفِ الرحيمِ، محمّدٍ المشرّفِ عموما بإنعامه العميمِ، وخُصُوصًا بِنَحْوِ قولِه تعالَى: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾. والرِّضوانُ على آلِه وأصحابِه وأزواجِه وأحبّائِه إلى يومٍ لا ينفعُ مالٌ ولا بَنُونَ إلا مَنْ أَتَى اللهَ بقلبٍ سليمٍ.

أمّا بعدُ.. فيقولُ المُفتقِرُ إلى المولَى العظيمِ بدرُ المِلّةِ والدينِ محمّدُ بْنُ عبدِ الرحيمِ بنِ محمّدٍ العُمَرِيُّ الميلانِيُّ: لَمّا لَمْ يكُنْ للكتابِ المُسَمَّى بِالْمُغْنِي في علمِ النَّحْوِ شرحٌ ـوهو مِنْ مُصَنَّفاتِ أُسْتَاذِي العلّامةِ، فَرِيدِ دَهْرِه، ووَحِيدِ عَصْرِه، العالِمِ بِالأُصُولِ والفُروعِ، الجامِعِ بينَ المعقولِ والمشروعِ، عُثْمانِ المَعَانِي، نُعْمَانِ الثاني، قُدْوَةِ الأئمةِ السالكينَ، فَخْرِ الملةِ والدينِ، أحمدَ بْنِ حَسَنِ الجَارْبُرْدِيِّ تَغَمَّدَهُ اللهُ بِغُفْرَانِهِ، وَأَسْكَنَهُ بَحْبُوحَةَ جِنانِه.. خطَرَ بِبَالِي أنْ أشرَحَ له شَرْحًا، كاشِفًا لِكُنُوزِ مَعَانِيهِ الصَّحِيحَةِ، ورَاضِحًا لِرُمُوزِ ألفاظِهِ الفَصِيحَةِ، فَاسْتَعَنْتُ بِاللهِ واشْتَغَلْتُ بِذلك راجيا أنْ يُوَفِّقَنِي لِمَا أَرَدْتُه على وَجْهِ التَّتْمِيمِ، وسائِلًا منه أن يَعْصِمَنِي مِنْ عِقَابِهِ الأَلِيمِ، ويُدْخِلَنِي بِفَضْلِه جنّةَ النَّعِيمِ، أنَّهُ هو الغَفُورُ الرَّحِيمُ.

اعلم: أنّ هذا العِلْمَ الذي نشرَعُ فيه عِلْمُ النَّحْوِ، فلا بُدَّ مِنْ تَعْرِيفِهِ، فَنَقول: النحوُ ـعـ في اللغة على معانٍ. منها: معنى الجانب كقولك: سرتُ إلى نحوِ دار فلانٍ أي إلى جانبها، ومنها: معنى القصدِ كقولك: نَحَوْتُ نَحْوَكَ أي قَصَدْتُ قَصْدَكَ، ومنها: معنى النوع كقولك: عندي ثلاثةُ أنحاءٍ من الطعام أي ثلاثةُ أنواعٍ من الطعام، ومنها: معنى المقدار كقولك: جاء الجيشُ وهم نحوُ ألفٍ أي مقدارُ ألفٍ، ومنها: معنى الشِّبه والمِثل كقولك: مررت برجل نحوِك أي شِبْهِكَ ومِثْلِكَ، ومنها: معنى الصَّرْف كقولك: نحَوْتُ بَصَرِي إليك أي صرَفْتُ بَصَرِي إليك. ومنها: معنى القَبِيلة كقولك: نَظَرْتُ إلى نَحْوِ بني تَمِيمٍ أي إلى قَبِيلةِ بني تميم. ـعـ وفي الإصطلاحِ: عِلْمٌ بِأُصُولٍ تُعْرَفُ بِها أحوالُ أواخِرِ الكلمةِ مِنْ جِهَةِ الإعرابِ والبناءِ. قوله:

Ebki basım ***Şerhu'l-Muğni*** adlı kitabın ilk sayfası

Bazı medreselerde bu kitap ile birlikte ***"el-Âcurrûmiyye*** الآجرومية**"** adlı kitap da okutulmaktadır. Yazarı, Ebu Abdillah Muhammed b. Muhammed b. Davûd İbn-i Âcurrûm es-Sinhâcî (ö.723/1323) dir. Bu zat Kuzey Afrikalıdır.

Bu seviyede Nahuw eğitimine ara verilerek yeniden bir sarf kitabı okutulur.

***

* Sarf branşında medrese kitaplarının yedinci sıra kitabı ***"Sa'dinî*** سعدي**"**dir. Konusu, Arapça Etimoloji, *(fiil ve isim türetim bilimi)*'dir, yani iştikâktır. Çok önemli bir eser olarak kabul edilir. İzzi'nin şerhidir. Sarf branşının üst düzey kaynaklarındandır. Bu kitabın yazarı, Fars kökenli Sa'duddîn Mes'ûd b. Omar et-Taftazânî'dir. (M. 1312-1389/H. 712-791) Eserin asıl adı ***"Tedrîcu'l Edânî ilâ Kırâati Şerhi's Sa'd alâ Tasrîfi'z Zencânî"***dir. ***"Şerhu't-Tasrîfi'l-'izzi"***, ***"Şerhul-'İzzî fi't-tasrîf"*** ve ***"Sa'diyye"*** gibi daha başka isimlenle de anılmaktadır.[440] ***"Sa'dinî"***nin müellifi, (yani ***"el-İzzî"***nin şârihi) et-Tetazânî, *(besmele, hamdele ve salveleden sonra)* sözlerine şöyle başlıyor:

وبعد: فيقول الفقيرُ إلى اللهِ الغنيِّ مسعودُ بْنُ عمرِ القاضي التفتازانيُّ، بيّض الله غرةَ أحوالِهِ، وأورق أغصانَ آمالِهِ: لما رأيتُ "مختصرَ التصريفِ"، الذي صنّفه الإمامُ الفاضلُ، العالِمُ الكاملُ، قدوةُ المحقّقين، عِزُّ الملّةِ والدين، الزنجانيُّ رحمه الله تعالى مختصرًا ينطوي على مباحثَ شريفةٍ، ويحتوي على قواعدَ لطيفةٍ.. سنح لي أن أشرح شرحًا يذلِّلُ من اللفظِ صعابَه، ويكشف عن وجه المعاني نقابَه، ويستكشف مكنونَ غوامضِهِ، ويستخرج سرَّ حُلْوِهِ من حَامِضِهِ، مضيفًا إليه فوائدَ شريفةً، وزوائدَ لطيفةً، ممَّا عثر عليه فكري الفاتر، ونظري القاصِر، بعون الملك القادر...

[440] Bkz.Nihat Tarı, Teftâzânî ve Sa'dînî adlı şerhi, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Arap Dili ve Belagatı Bilim Dalı.

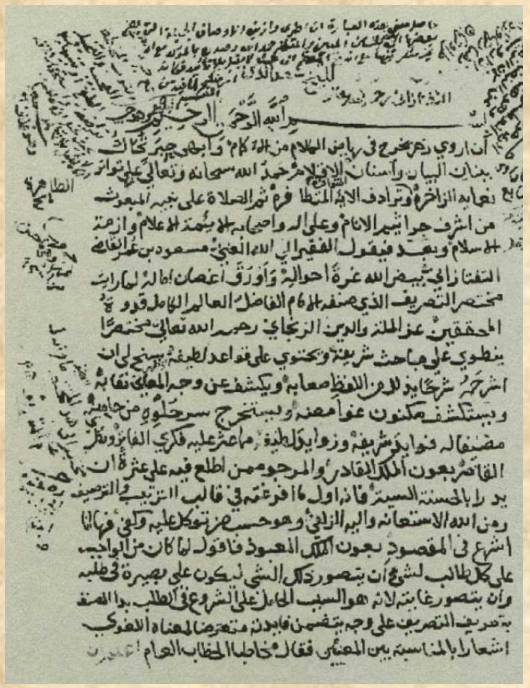

El yazması ***Sa'dinî*** adlı kitabın ilk sayfası

* Nahuw branşının sekizinci sıra kitabı ***"Hallu Meâkidi'l-Kavâid*** حل معاقد القواعد**"**dir. Ahmed b. Muhammed b. Ârif Şemsuddin Ebu's-Senâ ez-Zîlî et-Tôkâdî (ö.1006/1597) tarafından yazılmıştır. *"es-Sivâsî"* olarak da tanınır. Şerhin yazarı büyük ihtimalle Türktür. Çünkü bazı kayıtlarda Sivaslı ve zileli olarak tanınmıştır. Müellifin yaşadığı dönemde Zile'nin Sivasa bağlı olduğu düşünülebilir. Fakat, başka kayıtlarda "Şemsuddin Ebu's-Senâ ez-Zîlî et-Tôkâdî" olarak da geçtiğine göre Zilenin o dönemde Tokad'a bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Bu kitabın yazarının kim olduğu konusunda tartışma vardır. Muhammed Zeynülabidîn Selâme adında bir akademisyen, 1973 yılında, el-Ezher Üniversitesinde hazırladığı doktora tezinde, ***"Hallu Meâkidi'l-Kavâid"*** adlı eserin yazarının, Ebu'l-Abbas Takiyyüddîn Ahmed b. Muhammed eş-Şumni olduğunu ile sürmüştür. Bunun üzerine Filistin'deki Gazze İslâmî ilimler Üniversitesi öğretim üyelerinden Pof. Dr. Muhammed Mahmud el-Âmûdî, bu iddiayı reddetmiş ve çürütmeye çalışmıştır.[441]

Eser, cümle ve ahkâmı hakkında geniş bilgilere yer vermekte ve üç bâbdan oluşmaktadır; İlk bâbda cümle ve cümlenin hükümleri, i'rabdan mahali olan ve olmayan cümleler; ikinci bâbda, cer harflerine ait ayrıntılar; üçüncü bâbda ise bazı kelime ve edatlara ilişkin analitik açıklamalar içerir. Yazar bu eserinde; Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullâh b. Yûsuf b. Ahmed b. Abdillâh b. Hişâm el-Ensârî (ö. 761/1360)'ye ait ***"Kavâidu'l İ'râb"*** adlı kitabı şerh etmiştir. ***"Hallu Meâkidi'l-Kavâid"*** adlı bu şerh, Medreselerde öğrenciye ezberletilmez, fakat onun metni olan ***"Kavâidu'l-***

[441] Bkz. **20 157**،ص**143 –** مجلة الجامعة الإسلامية ، المجلد العاشر ، العدد الثاني ، ص

İ'râb" adlı kitap ezberletilir. İbn. Hişâm el-Ensârî'nin önemli eserlerinden olan ***"Katru'n-Nedâ ve Bellü's-Sada"*** adlı Nahuw kitabı ve aynı yazara ait olan şerhi de özellikle Türk medreselerinde okutulur.
"Hallu Meâkidi'l-Kavâid" adlı kitabın girişinde, müellifine ait ilk cümleler şöyledir:

الحمد لله الذي رفع أسماء العلماءِ بفعل الخشية في قوله: إنما يخشى الله من عباده العلماء.. ونوَّر بمصباح معارفهم الكافية قلوبَ الطالبين نَحوَه، وبارك فيهم كما بارك في لاولا، وأغنى عن ضوء المصباح واجدَ الإصباح من شموسِ لطفه المغني اللبيبَ والأذكياءَ، ونصب أعلامَ العلم بنصِّ قولِهِ تعالى "فاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لاَ تَعْلَمُون"...

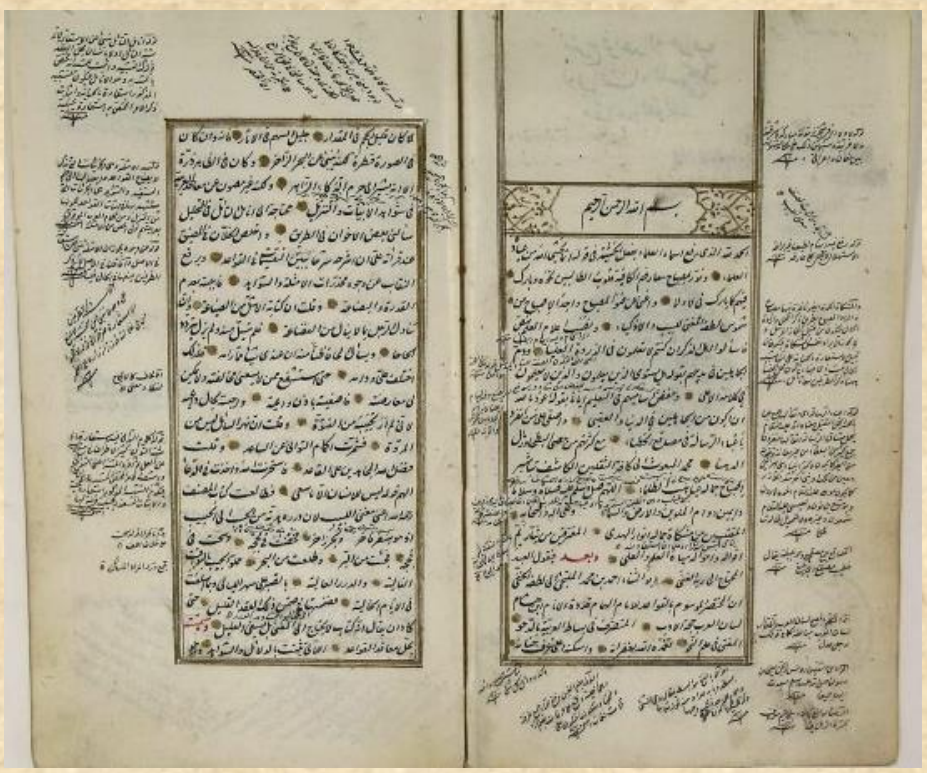

El yazması ***Hallu Meâkidi'l-Kavâid***'in ilk iki sayfası

***

* Nahuw branşının dokuzuncu sıra kitabı, ***"Sa'dullah-ı Gevra*** سعد الله الكبير***"*** adını taşıyan eserdir. ***"Gevra"*** kelimesi Soranî Kürtçesinde *"büyük"* anlamına gelir. Kitabın asıl adı, ***"Hadâiku'd-Dekâik"***dir. Yazarı Muhammed b. Sa'dillâh b. Muhammed el-Berdeî'dir. Zemahşeri'ye ait ***"Enmuzec Fi'n-Nahuw"*** isimli kitabın şerhidir. Bu kitap Türk medreselerinde okutulmaz. Müellifin ilk cümleleri şöyledir:

أللهم إنا نريد أن نتشبه بمن يحمدك على آلائك، وأن نتشبث بأذيال مَنْ يشكرك لنعمائك، على ما هديتنا إلى لغة قومٍ خيرة الأنبياء منهم وأهديتَ لنا لسانًا به أنزل خير كتابك وألهم، ونصلي على نبيِّك الذي

ألقمته زبد العلوم والحِكَمِ، وجعلته الشفيعَ المشفَّعَ يوم تزلزل الأرضُ وتزلُّ القدمُ محمدٍ المهديِّ الهادي، ذَرَّتْ به الشمسُ للقاصي والداني، مع آله مجاديح الكرمِ، وصحبه مصابيح الظلَمِ.

El yazması ***Hadâiku'd-Dekâik***'in ilk iki sayfası

***

* Nahuw branşının onuncu sıra kitabı, ***"Netâicu'l-Efkâr Fi Şerhi İzhâri'l-Esrâr*** نتائج الأفكار في شرح إظهار الأسرار**"**dır. hacimli bir kitaptır. Yazarı; Mustafa b. Hamza er-Rûmî'dir. Bu kitap, Awâmil-i Birgiwi'nin de müellifi olan Muhammed b. Pir Ali El-Birgiwî'nin Arap dil grameri konusunda yazdığı ***"İzhâru'l-Esrâr"*** adlı eserinin şerhidir. İzhâru'l-Esrâr Anadolu'nun batısındaki medreselerde okutulur. *(Doğu medreselerinde okutulmaz)*. Bu kitap, medreseliler arasında kısaca "İzhâr" diye anılır. Onun şerhi olan ***"Netâicu'l-Efkâr"***ın *(besmele, hamdele ve salveleden sonraki)* girişi şöyle başlıyor:

أمّا بعد: فيقول العبد الفقير، إلى لطف ربه القدير، الشيخ مصطفى بن حمزة، أسكنهما الله بفضله في الجنة، إنَّ كاتبَ إظهارِ الأسرار، الفاضل صاحب إمعان الإنظار، بديع الفضل في الأعصار، ما رأت مثله الأبصار، خلف السلف الأخيار، سند الخلف الأحبار، مولانا الشيخ محمد المحقق الحقاني، والنحرير الحبر المدقق الرباني، الشهير المعروف بالبركوي، الفائز بالنوال الوفي، أسكنه الله في جنةٍ مفتحةِ الأزهار، وأركنه في كُنْهٍ تجري من تحتها الأنهار...

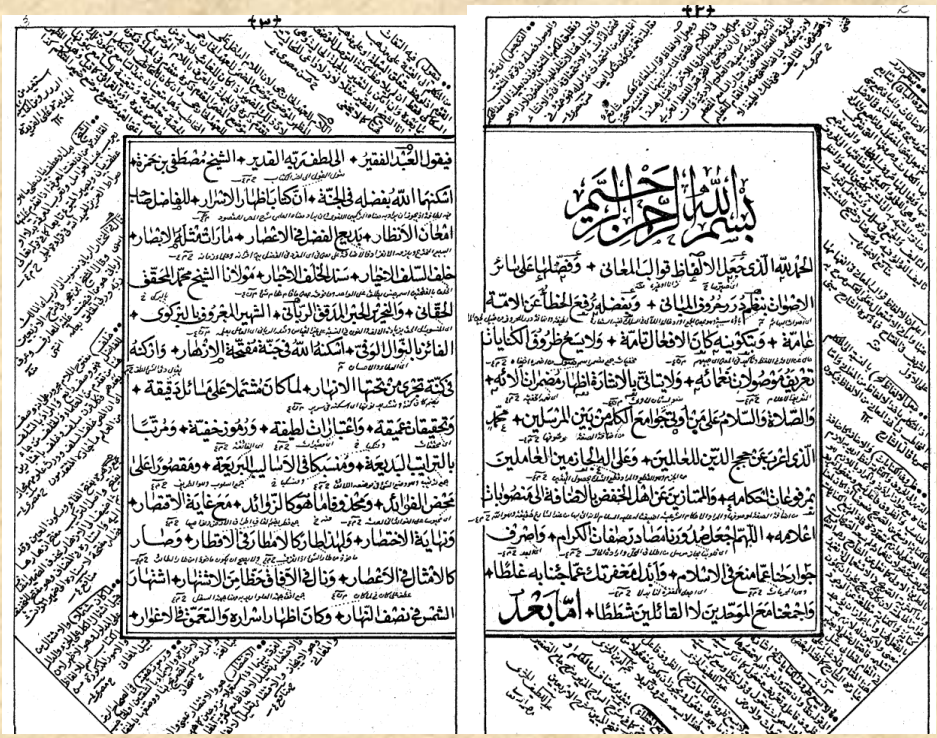

El yazması ***Netâicu'l-Efkâr***'in ilk iki sayfası

***

* Nahuw branşının onbirinci sıra kitabı, İmam Suyûtıy olarak tanınan Celalüddin Ebu'l Fazl Abdurrahman b. Ebî Bekr es-Suyutıy (M.1445-1505) tarafından kaleme alınmış olan ***"El-Behcetü'l-Mardiyye Fi Şerhi'l-Elfiyye*** البهجة المرضية في شرح الألألفية "dir. Bu kitap İbni Malik'in ***"Elfiye"*** adındaki manzum eserinin şerhidir. ***"Elfiye"***; literatürde ألفيةُ ابنِ مالك olarak geçmektedir, adından da anlaşıldığı üzere 1000 beyitlik bir manzum eserdir. Onun şerhi olan ***"El-Behcetü'l-Mardiyye Fi Şerhi'l-Elfiyye"*** Kürt medreselerinde okutulmakta ve onun manzum metni ola ***"Elfiye"*** öğrenciye ezberletilmektedir. Bu kitap Kürt medreselerinde daha çok ***"Suyûtî"*** olarak adlandırılır. Müellif *(besmele, hamdele ve salveleden sonraki)* sözlerine şöyle başlıyor:

أما بعد: فهذا شرح لطيف مزجته بألفية ابن مالكٍ، مهذّب المقاصدِ، واضح المسالكِ، يبيّنُ مرادَ ناظمها، ويهدي الطالب لها إلى معالمها، حاوٍ لأبحاثٍ منها تفوح، وجامعٌ لنُكَةٍ لم يسبقْهُ إليها غيرُهُ من الشروح، وسمّيتُهُ بِـ"البهجة المرضية في شرح الألفيّة"، وبالله أستعين، إنه خير معين..

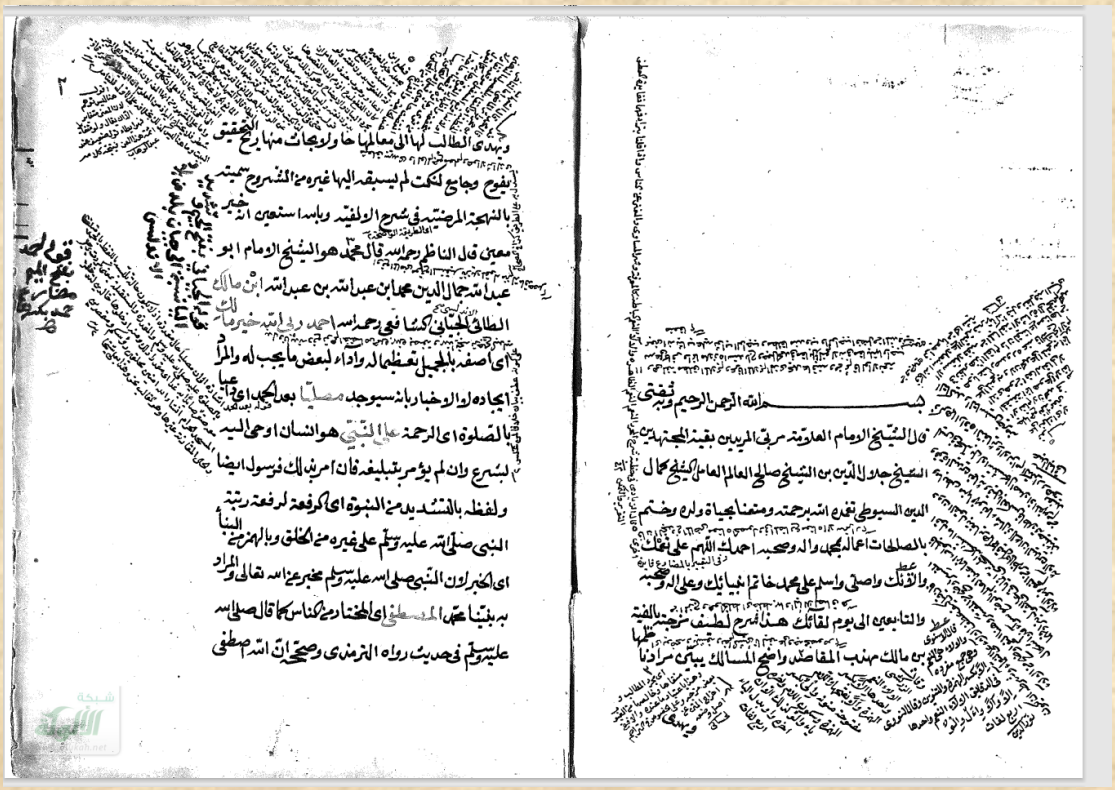

El yazması ***El-Behcetü'l-Mardiyye Fi Şerhi'l-Elfiyye***'nin ilk iki sayfası

***

* Nahuw branşının onikinci ve sonuncu kitabı, ***"el-Fewâidu'd-Dıyâiyye*** الفوائد الضيائية**"**dir. Medrese çevrelerinde yazarının adıyla ***"Molla Cami*** ملاً جامي**"** olarak isimlendirilir. Yazarı. Fars asıllı dilci, şair, âlim, filozof ve Nakşibendi şeyhlerinde olan Nuruddin Abdurrahman Câmî'dir. (1414-1492). Kısaca Molla Cami olarak ünlenmiştir. Fatih Sultan Mehmed'in çağdaşıdır. ***"el-Fewâidu'd-Dıyâiyye"***, Arapça gramer kurallarını içeren hacimli bir kitaptır. Câmî bu kitabı, Özellikle oğlu Diyauddîn Yusuf'a okutmak amacıyla kaleme almış, İbnu'l-Hâcib Cemaluddîn Osman b. Omar'ın (Öl. M. 1249/H. 646) ünlü ***"Kâfiye"*** adlı eserini şerh etmiştir.
İbnu'l-Hâcib'in Kürt kökenli olduğunu ileri sürenler vardır. Genelde Kâfiye ezberletilir. Medresede bu kitabı okuyacak seviyeye gelenlere *(Tâlip)* denir, bu da yüksek öğrenim gören öğrenci demektir. Bunlara iltifat olarak halk arasında molla denir. Şârih *(Molla Cami)*'nin ilk cümleleri şöledir:

الحمد لوليه والصلاة على نبيه، وعلى آله وأصحابه المتأدّبين بآدابه. أما بعد: فهذه فوائدُ وافية بحلِّ مشكلات الكافية، للعلاَّمة المشتَهَرِ في المشارق والمغارب، الشيخ ابن الحاجب تغمّده الله بغفرانه، وأسكنه بُحْبُوحَةَ جنانهِ، نظمتُها في سلك التقرير، وسمط التحرير، للولد العزيز ضياء الدين يوسف، حفظه الله سبحانه عن موجبات التلهُّفِ والتأسُّفِ، وسمّيتها بالفوائد الضيائية...

El yazması ***el-Fewâidu'd-Dıyâiyye***'nin ilk iki sayfası

***

Sarf ve Nahuw branşlarında okutulan kitaplarla öğretim aşaması böylece son bulmuş olur. Bundan sonra mantık ve Arap dil edebiyatı branşlarında yazılmış geleneksel sıra kitapları izlenir. Ancak daha sonra Molla Cami adlı kitaba mütemmime olarak kaleme alımış bazı haşiye kitapları okutulur. Bunlar, kitabın içeriğine ilişkin ayrıntılar üzerine yapılmış yorumlardan oluşurlar.

***

* Medrese sıra kitaplarının onüçüncüsü, Mantık konulu ***"Îsâgûcî*** إيساغوجي ***"***dir. Kitabın asıl adı, ***"er-Risâletü'l Esîriyye"***dir. Yazarı, Esîruddin el-Mufaddal b. Omar el-Ebherî' dir. (ö. 663/1264) Yazar Semerkantlı olarak tanınıyor ise de Musulludur. Kürt kökenli olma ihtimali vardır. Molla Fenârî tarafından bu eser üzerine ***"el-Fevâidü'l-Fenâriyye"*** adı altında bir şerh kaleme alınmıştır. Fenârî'nin bu şerhi üzerine yazılan hâşiyeler arasında ***"Kul Ahmed"*** olarak bilinen, Ahmed b. Muhammed b. Hıdır'ın şerhi Kürt medreselerinde çok önemsenmektedir. Bu zat Türk olsa gerektir. ***"Kul Ahmed"*** adı, Kürt medreseliler arasında ***"Kavl-u Ahmed"*** şeklinde yanlış algılanmış ve böylece günümüze kadar yanlış telâffuz edilmiştir! ***"Îsâgûcî"***nin bazı el yazması nüshaları dibâcesiz olarak şu cümlelerle başlıyor:

إيساغوجي، اللفظ الدالُّ بالوضعِ يدلُّ على تمام ما وُضِعَ له بالمطابقةِ وعلى جزئِهِ بالتضمُّنِ إن كان له جزءٌ، وعلى ما يلازمه في الذهن بالإلتزامِ، كالإنسان...

El yazması ***Îsâgûcî***'nin ilk iki sayfası

Medreselerde Mantık konusunda asırlardır ***Îsâgûcî***'adlı eser okutulmuktadır. Çağımızda bu kitaba alternatif olarak Suriye'li Abdurrahman Hasan Habenneke e-Meydânî tarafından ***"Dawâbit'ul-Ma'rife*** ضوابط المعرفة" adı altında bir eser daha te'lif edildi. Ancak Türkiye'deki medreselrde bu eser henüz yaygın olarak tutunamamıştır.

***

* Medrese sıra kitaplarının ondördüncüsü, Mantık konulu ***"Muğni't-Tullâb*** مغني الطلاب***"***dir. Bu eser, ***"Îsâgûcî"***nin şerhidir. Muhammed b. el-Hâfız Hasan el-Mânîsâvî (ö.1222/1807) tarafından kaleme alınmıştır. Müellifi hakkında hemen hiçbir bilgi yoktur. Muhtemelen Türk kökenlidir. Kitabın giriş cümleleri şöyledir:

نحمدك يا مَنْ جعل المنطقَ ميزانًا لطريق التفهيم والتحقيق، ونشكرك يا مَنْ زيّن الأذهان باكتساب التصور والتصديق، ونصلي على نبيك محمد الهادي إلى سواء الطريق، وعلى آله وأصحابه الذين فازوا بالهداية والتوفيق.. أمّا بعد: فلما كانت الرسالةُ المشهورةُ بإيساغوجي المنسوبة إلى الشيخ الإمام العلاّمةِ أفضل المتأخرين، قدوة الحكماءِ الراسخين، أسير الدين الأبهري، نوّرَ الله مضجعه محتوية على العجائب من القواعد، ومشتملةً على الغرائبِ من الفوائد، نكات معانيها محتجبةٌ تحت حجاب، ووجازة ألفاظها مسطورة في كلّ باب، وكان ما وجد من شروحها في غاية الإختصار، ونهاية الإقتصار، بل بعضها كمتنٍ متين، يحتاج إلى موضِّحٍ ومُبين، احتاجت إلى شروحٍ يزيلُ احتجابَها، ويسهّلُ الوصولَ لمن أراد انتسابها، وكان يخطر ببالي، وإن كان غير لائق بحالي، أن أكتب لها شرحًا يحلُّ صعابها، ويكشف عن وجوه خرائدها

نقابها، أنقذ فيه مطارحَ الأفكار، وأوضِّحُ فيه خزائنَ الأسرار، على وجهٍ لطيفٍ ومنهجٍ منيف، إعانةً للطالبين، وهديةً لأهل اليقين...

El yazması ***Muğni't-Tullâb***'ın ilk sayfası

***

"Îsâgûcî" ile birlikte, mantık konularının iyice anlaşılması için bir dizi şerh ve haşiye daha okutulur. Bunların bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

- ***"Tahrîrü'l-Kavâidi'l-Mantıkiyye"***. Yazarı; Kutbuddîn b. Muhammed b. Muhammed er-Râzî'dir (öl. 1365). Bu eser, Necmüddin Ali el-Kâtibî el-Kazvinî tarafından te'lif edilmiş olan ***"er-Risâletü'ş-Şemsiyye fi'l-Kavâ'idi'l-Mantıkıyye"***nin şerhidir. Bu eser, Kürt medreselerinde, mantık branşında yaygın bir ders kitabı olarak okutulur. Üzerinde birçok şerh yazılmıştır. Şemsiyye Risâlesi üzerine yazılan şerhlerin en ünlüsü, Kutbüddin Râzî'ye ait olandır. Müellifin *(besmele, hamdele ve salveleden sonraki)* ilk cümleleri şöyledir:

وبعد: فقد طال إلحاحُ المشتغلين عليَّ، المتردِّدين إليَّ، أن أشرح "الرسالة الشمسية" وأبيّن فيه القواعدَ المنطقية، علمًا منهم بأنهم سألوا عريفًا ماهرًا، واستمطروا سحابًا هامرًا، ولم أزل أدافع قومًا منهم بعد قومٍ، وأسوّف الأمر من يومٍ إلى يومٍ، لاشتغال بالٍ قد استولى عليَّ سلطانُهُ، واختلالِ حالٍ قد تبيّن لديَّ برهانُهُ، ولعلمي بأن العِلْمَ في هذا العصر قد خبت نارُهُ، وولّت الأدبارَ أنصارُهُ، إلاَّ أنهم كلَّمَا ازددتُ مَطْلاً وتسويفًا

ازدادوا حثًّا وتشويقًا. فلم أجد بدًّا من إسعافهم بما اقترحوا، وإيصالهم إلى غاية ما التمسوا، فوجَّهتُ ركابَ النظرِ إلى مقاصدِ مسائلها، وصحبتُ مطارف البيان في مسالك دلائلها، وشرحتُها شرحًا كشف الأصدافَ عن وجوهِ فرائد فوائدها، وناطَ اللآلي على معاقد قواعدها، وضممتُ إليها من الأبحاثِ الشريفةِ والنكة اللطيفة ما خلتْ عنها –ولا بد منها– بعباراتٍ رائقةٍ، تسابق معانيها الأذهانَ، وتقريرَاتٍ شائقةٍ يعجب استماعَها الآذانُ، وسمّيتُها: بـ"تحرير القواعد المنطقية في شرح الرسالة الشمسية"...

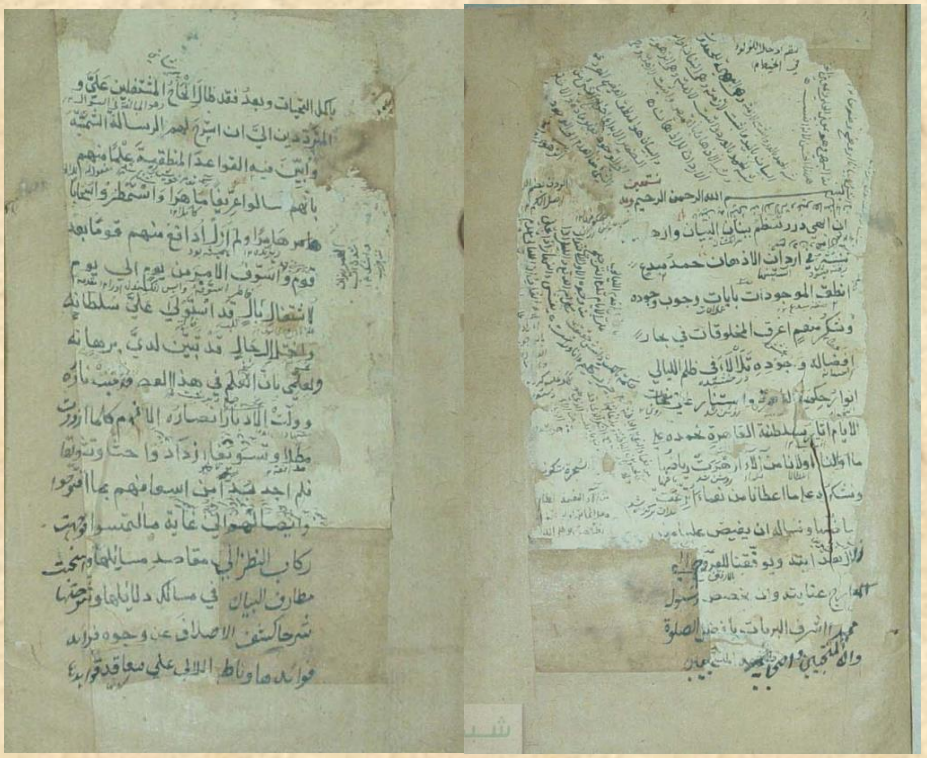

El yazması ***Tahrîrü'l-Kavâidi'l-Mantıkiyye***'nin ilk iki sayfası

***

- ***es-Süllemü'l Münevrak*** السلم المنورق; Ebu Zeyd Abdurrahman b. Muhammed es-Sağîr el-Ahdarî (ö. 983/1585) tarafından *(recez vezni ile)* yazılmıştır. "Îsâġūcî''nin manzum halidir. İlk beyti şöyledir:

الحمد لله الذي قد أخرجا * نتائج الفكر لأرباب الحُجا

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمة

الحمد لله الذى قد أخرجا ... نتائج الفكر لأرباب الحجا
وحط عنهم من سماء العقل ... كل حجاب من سحاب الجهل
حتى بدت لهم شموس المعرفة ... رأو مخدراتها منكشفة
نحمده جل على الإنعام ... بنعمة الإيمان والإسلام
من خصنا بخير من قد أرسلا ... وخير من حاز المقامات العلى
محمد سيد كل مقتفى ... العربى الهاشمى المصطفى
صلى عليه الله ما دام الحجا ... يخوض من بحر المعانى لججا
وآله وصحبه ذوى الهدى ... من شبهوا بالنجم فى الاهتدا
وبعد فالمنطق للجنان ... نسبته كالنحو للسان
فيعصم الأفكار عن غى الخطا ... وعن دقيق الفهم يكشف الغطا
فهاك من أصوله قواعدا ... تجمع من فنونه فوائدا
سميته بالسلم المنورق ... يرقى به سماء علم المنطق
والله أرجو أن يكون خالصا ... لوجهه الكريم ليس قالصا
وأن يكون نافعا للمبتدى ... به إلى المطولات يهتدى

es-Süllemü'l Münevrak adlı manzumenin ilk sayfası

***

- ***Îzâhu'l Mübhem fî Maâni's Süllem*** إظهار المبهم في معاني السلّم; Ebül Maarif Şihabüddin Ahmed b. Abdilmün'im ed-Demenhûrî (öl. H. 1192) tarafından yazılmıştır. el-Ahdarî'nin ***"Süllem"*** adındaki manzumesi üzerine açıklamalar yapmıştır. İlk beyyitteki (hamd) kavramına verdiği mânâ şöyledir:

أقولُ (الحمد) لغةً: الثناءُ بالكلام على المحمودِ بجميلِ صفاتِهِ. وعُرفًا: فعلٌ يُنْبِئُ عنْ تعظيم المنعِمِ بسبب إنعامِهِ على الحامدِ أو غيرِهِ.

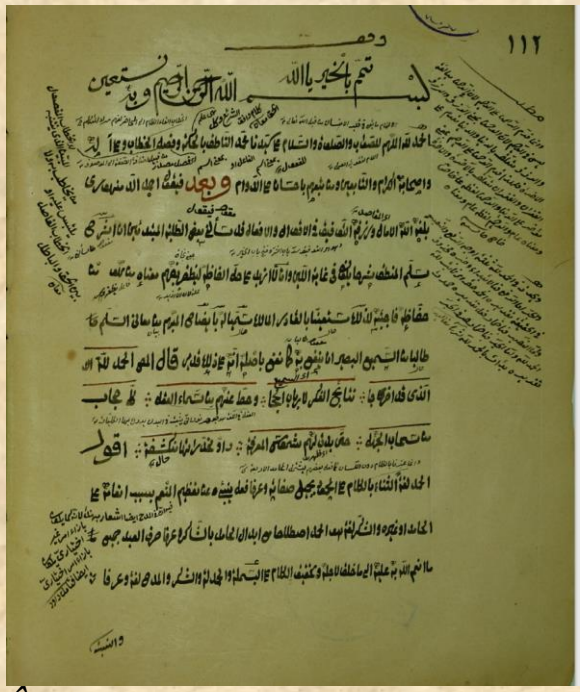

El yazması ***Îzâhu'l Mübhem fî Maâni's Süllem***'in ilk sayfası

***

- ***Hüsam el-Kâtî*** حسام الكاتي: Kürt medreselerinde bu kitabın adı ***«Semkâti»*** şeklinde yanlış telâffuz edilmektedir. Şârihin *(besmele, hamdele ve salveleden sonraki)* ilk açıklaması şöyledir:

أمّا بعد: فإن كتاب الشيخ الإمام قدوة الحكماء الراسخين أثير الدين الأبهري طيّبَ الله ثراه، وجعلَ الجنّةَ مثواهُ المشهورَ بأيساغوجي لما كان على بعض الإخوان متعسِّرًا وعلى بعضهم متيسّرًا، أردتُ أن أكتبَ بِالْتِمَاسِهِمْ أوراقًا لتزيلَ تعسُّرَهُ، وتعمّمَ تيسُّرَهُ والله خير الميسرين والموفّقين...

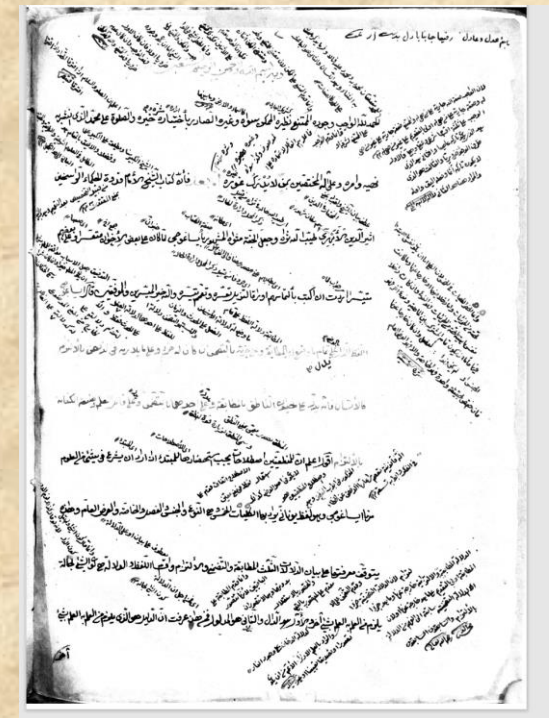

El yazması ***Hüsam el-Kâtî***'nin ilk sayfası

***

- ***el-Matla' Fi'l-Mantık*** المطلع في المنطق; Bu kitap ***"İsâġūcî"***'nin şerhlerindendir; Ebû Yahyâ Zeynüddîn Zekeriyyâ b. Muhammed el-Ensârî (ö. 926/1520) tarafından yazılmıştır. Şârihin *(besmele, hamdele ve salveleden sonraki)* ilk açıklaması şöyledir:

وبعدُ: فهذا شرحٌ لطيفٌ لكتاب العلاّمة أثير الدين الأبهريّ -رحمه الله تعالى- المسمّى: بإيساغوجي، في علم المنطق؛ يَحُلُّ ألفاظه، ويبيّنُ مراده، ويفتح مُغْلَقَهُ، ويقيّدُ مطلَقَهُ على وجهٍ لطيفٍ، ومنهجٍ منيفٍ، وسَمَّيْتُهُ (المِطْلَعَ). والله أسأل أن ينفع به، وهو حسبي ونعم الوكيل.

بسم الله الرحمن الرحيم

قال سيدنا ومولانا العالم العامل العلامة الحبر البحر الفهامة حجة المناظرين وحلة الطالبين قدوة العارفين مربي السالكين شيخ الاسلام والمسلمين ذو التصانيف المفيدة والفتاوى المفيدة والتآليف الجامعة النافعة والابحاث الساطعة القاطعة زين المحافل فخر الاماثل أبو الفضائل والفواضل أبو يحيى زكريا بن محمد بن أحمد بن زكريا الانصاري الشافعي امتع الله بوجوده ونفع بعلمه وجوده بمحمد وآله وعترته آمين بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذي منح أحبته باللطف والتوفيق ويسر لهم سلوك سبيل التصور والتصديق والصلاة والسلام على أشرف خلقه محمد الهادي الى سواء الطريق وعلى آله وصحبه الحائزين للصدق والتحقيق (وبعد) فهذا شرح لطيف لكتاب العلامة أثير الدين الابهري رحمه الله المسمى بايساغوجي في علم المنطق يحل ألفاظه ويبين مراده ويفتح مغلقه ويقيد مطلقه على وجه لطيف ومنهج منيف (وسميته المطلع)

والله

Eski taş matbaa baskısı ***el-Matla' Fi'l-Mantık***'ın ilk sayfası

***

- ***Haşiyetu Kavl-i Ahmed Ale'l-Fenârriyye*** حاشية قول أحمد على الفنارية; Ebherî'nin Îsâgûcî risalesini ilk şerheden Hüsamüddîn el-Kâtî'dir. Onun bu şerhine, Muhyiddiîn et-Tâlişî bir haşiye yazmıştır. Hüsamüddîn el-Kâtî'den sonra Îsâgûcî'yi şerheden Molla Fenârî'nin kitabına da Ahmed b. Hızır bir haşiye yazmıştır. İşte medreselerde ***"Kavl-u Ahmed"*** ya da ***"Kul Ahmed"*** olarak bilinen ve mantık branşında okutulan son kitap budur. ***"Kul Ahmed"***in Fenari'ye ait şerh üzerine *(besmele, hamdele ve salveleden sonra)* not ettiği haşiyesinin ilk sözleri şöyledir:

أما بعد: فلمَّا كانت "الفوائدُ الفناريَّةُ" مشتملةً على ما لا يخلو من الغموضِ والإغلاقِ، ومع هذا أخوان الزمان راغبون فيها غايةَ رغبةٍ واشتياقٍ، علَّقتُ عليها ما يكشفُ الإغلاقَ ويزيلُ الغموض، حتى يتيسّرَ لهم بتحصيلها النهوض، ولم آلُ جهدًا في بيانِ الواقعِ، بعونِ اللهِ الملكِ الواسع، وهو وليُّ الإتمام، وميسِّرُ الإختتمام...

El yazması ***Kavl-u Ahmed***'in ilk sayfası

***

Îsâġūcî, şerhleri ve haşiyeleri okutulduktan sonra Mantık tedrisatı sona erer. Bundan sonra Nahuw ilminin yüksek kısmına geçilir. Bu aşamada yeniden Molla Cami, yani (***el-Fewâidu'd-Dıyâiyye***) adlı kitabın şerh ve haşiyeleri okutulur. Örneğin bunlardan ***"Haşiyetu Abdilğafûr"*** özellikle Haziniye medreselerinde önemsenmiştir. Fakat müellifi vefat ettiği için eserin tamamlanmadığı söylenmektedir.

Bu eser, Molla Cami'nin ***"El-Fewâidu'd-Dıyâiyye*** الفوائد الضيائية**"** adlı kitabı üzerine, öğrencisi Radiyyuddîn Abdulğafûr b. Salah el-Lârî el-Ensârî'nin, düştüğü notlardan oluşmaktadır. ***«Molla Cami»*** üzerine yazılmış bundan başka haşiyeler de vardır. Bunlardan biri, adı geçen Abdulgafûr'un torunu, Abdulkerim tarafından yazılan haşiyedir. Ayrıca, ***"Haşiyetu Usâm"*** bunlardan biridir. Bu kitabın müellifi, Usamuddîn İbrahim b. Muhammed el-İsferâinî (ö. 945/1538) dir. Fakat doğu medreselerinde bu haşiyeye fazla önem verilmemekte, daha çok Abdulgafûr'un haşiyesine baş vurulmaktadır. Kitap "Hamd" kelimesinin analizi ile şöyle başlamaktadır:

قوله (الحمد): مصدر المعلوم، واللام للجنس أو الاستغراق. أي كلُّ حمدٍ من الأزل إلى أبد من أيّ حامدٍ كان. ويحتمل أن يكون مصدر المجهول، أوالقدر المشترك بين المصدرين. فإن مقامَ حمده سبحانه يلايمه الإستيعاب، كما يلايمه الإستغراق. ويحتمل أن يكون الحاصلُ بالمصدر بمعنى: سپاس وستايش..

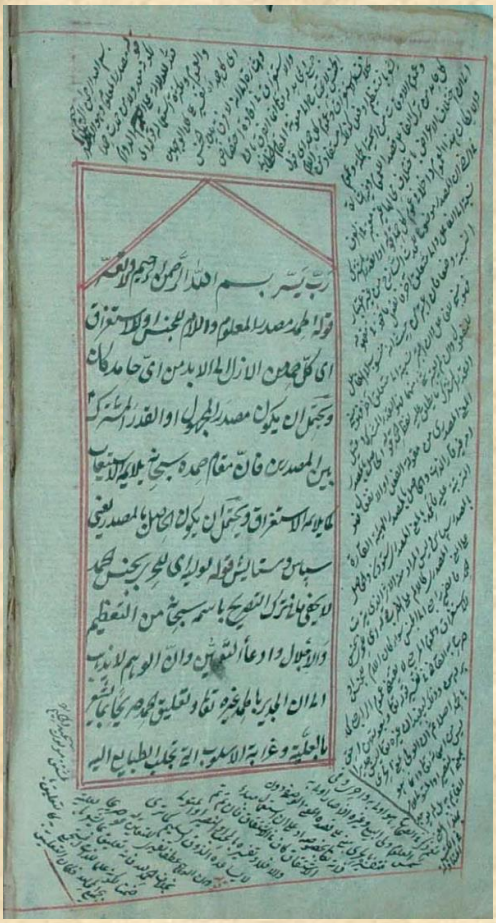

El yazması ***Haşiyetu Abdilğafûr***'un ilk sayfası

***

* Bundan sonra Vad' الوضع branşına geçilir ve bu aşamada medrese sıra kitaplarının onbeşincisi olarak Adududdîn Ebu'l Fadl Abdurrahmân b. Ahmed b. Abdulgaffar b. Ahmed el-Îcî'ye (ö. 756/1355) ait ***"er-Risâletü'l Adudiyye*** الرسالة العضدية**"**, başka adıyla ***"er-Risâletül Vad'iyye*** الرسالة الوضعية" okutulur.

Vaz' ya da (vad' الوضع), bir linguistik bilimidir. Sözcüğün hangi anlam için belirlendiğini inceleyen nadir bir bilim dalıdır.

Vaz' الوضع kelimesi, Arapça وَضَعَ kök fiilinden türetilmiş bir masdardır. Gerçek anlamda; Koymak, bir şeyi bir mekâna bırakmak, bir şeyi elden yere bırakmak mânâlarında kullanılmaktadır. Aynıca mecazi olarak; borçtan indirim yapmak, aşağılamak ve bir sözü yalan yere birine mal etmek anlamlarında kullanılmaktadır. *"Mevzû' hadis* الحديث الموضوع" gibi…

Istılahta ise Vaz': belli bir şeyi veya belli bir kavramı, belli bir kelime ile isimlendirmek ve ifade etmektir. Kur'ân-ı Kerim'de ve hadislerde geçen kelimelerin isabetli şekilde anlaşılabilmesi için gramer ve edebiyat kuralları yanında bu bilimin kuralları da ayrıca medrese eğitiminin müfreratı içine alınmıştır.

er-Risâletül Vad'iyye الرسالة الوضعية, İslâm ilim literatürü içinde büyük öneme sahiptir. Bu risale üzerine birçok şerh yazılmıştır. Bu şerhlerden biri de Molla Cami olarak tanınan ünlü dilci ve filozof Abdurrahman Nuruddîn el-Camî tarafından ***"Şerhu'r-Risâleti'l-Vaz'iyye"*** adı altında kaleme alınmıştır. Ancak üslubunun ağır olduğu söylenebilir. Camî, daha önce Ebu'l-Kasım el-Leysî es-Semerkandî tarafından ***er-Risâletül Vad'iyye***'ye yazılan şerhten yararlanmıştır. Bu risale üzerine yazılan şerhlerden biri de es-Seyyid Muhammed Saîd b. es-Seyyid Muhyiddîn el-Hasanî el-Cezâirî tarafından yazılmış olan ***"İtkânü's-San' Fi Şerh'i Risâleti'l-Vaz'*** إتقان الصنع في شرح رسالة الوضع ***"*** adlı eserdir.

Müellif Adududdîn el-Îcî, risalesini yazmaya başlarken büyük ihtimalle besmele, hamdele ve salveleyi -*sözlü olarak*- zikrettiği için doğrudan konuya girmiştir. Kaydettiği ilk sözler şöyledir:

هذه فائدةٌ تشتمل على مقدّمةٍ وتقسيمٍ وخاتمةٍ...

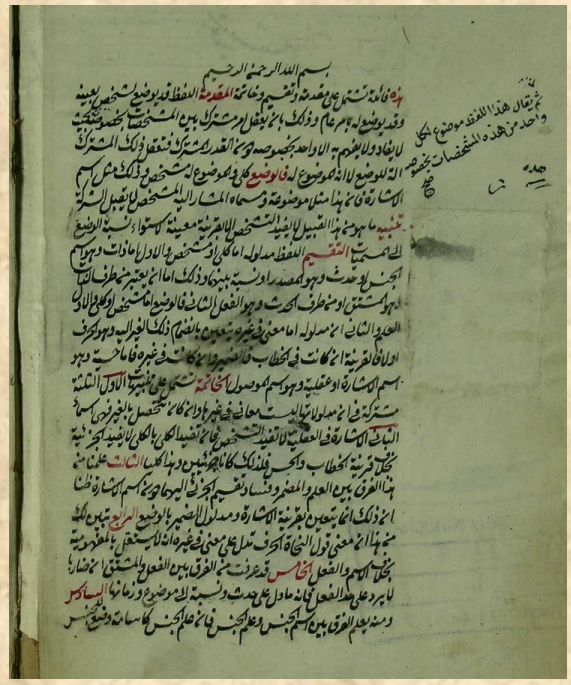

El yazması ***er-Risâletü'l Adudiyye***'nin ilk sayfası

Bu aşamadan sonra Arap dil edebiyatı konusunda telif edilmiş eserlerin okutulmasına geçilir.

***

* Edebiyat branşında, medrese sıra kitaplarının onaltıncısı olarak; "***er-Risâletu's-Semerkandiyyetü Li'l-İstiârât*** الرسالة السمرقندية للاستعارات adlı eser okutulur; Bu, Arap dilinin edebi sanatlarını anlatan bir eserdir. Yazarı; Ebu'l-Kasım El-Leys Es-Semerqandî'dir (ö. 373/983). Doğu medreselerinin bazısında ***"İstiaratu Usâm"*** yerine bu eser okutulur. Semerkandiyye risalesinin girişindeki ilk ibareler şöyledir:

الحمد لواهب العطية، والصلاة على خير البرية وعلى آله ذوي النفوس الزكية. أما بعد: فإن معاني الاستعارات وما يتعلق بها قد ذكرت في الكتب، معضلة عسيرة الضبط، فإردت ذكرها مجملة مضبوطة على وجه نطق به كتب المتقدمين ودل عليه زبر المتأخرين، فنظمت فرائد قواعد لتحقيق معاني الاستعارات وأقسامها وقرائنها في ثلاثة عقود.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الواهب العطية * والصلاة والسلام على خير البرية *
وعلى ءاله ذوى النفوس الزكية * وبعد فان معاني الاستعارات
وما يتعلق بها قد ذكرت فى الكتب معضلة عسيرة الضبط فاردت
ذكرها مجملة مضبوطة على وجه نطق به كتب المتقدمين ودل
عليه زبر المتأخرين فنظمت فرائد عوائد لتحقيق معانى
الاستعارات واقسامها وقرائنها فى ثلاثة عقود

العقد الاول

فى انواع المجاز وفيه ست فرائد
البريدة الاولى

المجاز المفرد اعنى الكلمة المستعملة فى غير ما وضعت له
لعلاقة مع قرينة مانعة من ارادته ان كانت علاقته غير المشابهة
فمجاز مرسل والا فاستعارة مصرحة

er-Risâletu's-Semerkandiyyetü Li'l-İstiârât, 1905 Cezayir Baskısı

***

* Ondan sonra Mantık branşında, medrese sıra kitaplarının onyedincisi olarak; . ***"er-Risâletü'l Velediyye fî Âdâbi'l Bahsi ve'l Münâzara*** الرسالة الولدية في آداب البحث والمناظرة **"** adlı kitapçık okutulur. Yazarı, Saçaklızâde Muhammed b. Ebî Bekr el-Mar'âşî'dir. (ö.1150/1737) Üzerine birçok şerh yazılmıştır. Bunların en tanınmış olanı, Abdülvahhâb b. El-Hüseyn el-âmidî tarafından kaleme alınmış olan şerhtir. Kitabın girişinde müellif Saçaklızâde'nin kaydettiği ilk sözler şöyledir:

بسم الله وبحمده، وصلاةٌ وسلامٌ على رسله. يقول البائس الفقير محمد المدعو بساجقلي زاده، أكرمه الله تعالى بالفلاح والسعادة: هذه رسالة في فن المناظرةِ، عملتها لك يا ولدُ ولأمثالك المبتدئين، بارك الله فيها لك ولمن أرادها غيرك، وهذا الفن لا شكَّ في استحباب تحصيله، وإنما الشك في وجوبه كفايةً.

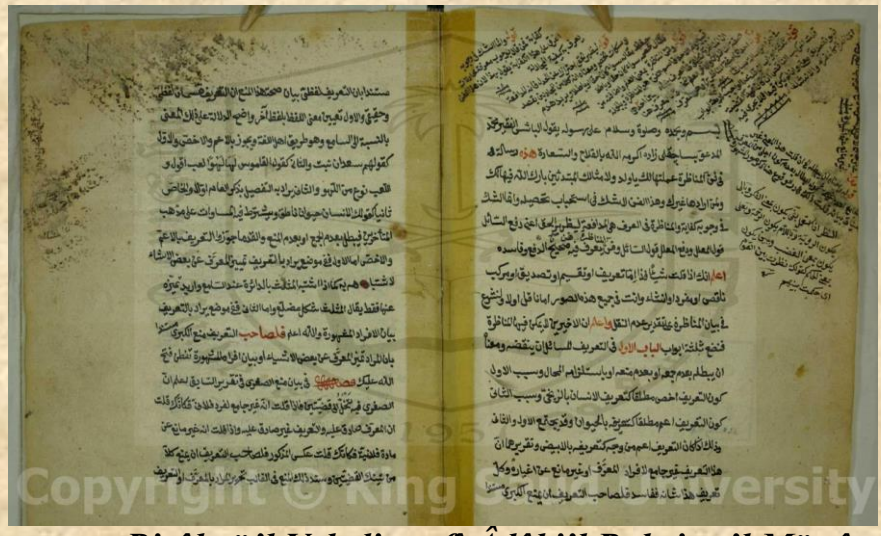

El yazması ***er-Risâletü'l Velediyye fî Âdâbi'l Bahsi ve'l Münâzara***'nın ilk iki sayfası

Bu aşamadan sonra Arap dil edebiyatı bıranşına geçilir. Bu branşta *(daha önce de işaret edildiği gibi)*; ***"Muhtasaru'l-Meânî*** مختصر المعاني ***"*** ve ***"Telhisü'l-Miftâh*** تلخيص المفتاح ***"*** adlı eserler okutulur.

***

* Geleneksel medrese sıra kitaplarının onsekizincisi ***"Muhtasaru'l-Meânî*** مختصر المعاني ***"*** dir. Bu kitap, Hatîb el-Kazvînî'nin ***"Telḫîṣü'l-Miftâḥ*** تلخيص المفتاح ***"*** adlı eserinin Sa'deddin et-Teftâzânî (ö. 792/1390) tarafından yapılan kısaltılmış açıklamasıdır. Hatîb el-Kazvînî (ö. 739/1338), ***"Telḫîṣü'l-Miftâḥ"*** adlı eserinde, es-Sekkâkî'nin (ö. 626/1229) ***"Miftâḥu'l-ʿulûm*** مفتاح العلوم ***"*** ismindeki kitabının üçüncü bölümünü incelemiştir. Doğu ve Güneydoğu'daki medrese grupları arasında yer alan Haziniye Arapa medreselerinde ***"Telḫîṣü'l-Miftâḥ*** تاخيص المفتاح ***"*** okutulmazdı, yalnızca ***"Muhtasaru'l-Meânî*** مختصر المعاني ***"*** okutulurdu. Bu kitap, Arap edebiyatının önemli kavramlarından olan; meânî, beyân ve bedî' konularını işler. Kitap *(besmele, hamdele ve salveleden sonra)* şöyle devam etmektedir:

(وبعد) فيقول الفقير إلى الله الغني، مسعود بن عمر المدعو بسعد التفتازاني، هداه الله سواء الطريق، وأذاقه حلاوة التحقيق، إني قد شرحت فيما مضى تلخيص المفتاح، وأغنيته بالأصباح عن المصباح، وأودعته غرائب نكت سمحت بها الانظار، ووشحته بلطائف فقر سبكتها يد الأفكار، ثم رأيت الجمع الكثير من الفضلاء، والجم الغفير من الأذكياء، يسألونني صرف الهمة نحو اختصاره، والاقتصار على بيان معانيه وكشف أستاره، لما شاهدوا من أن المحصلين قد تقاصرت هممهم عن استطلاع طوالع أنواره، وتقاعدت

عزائمهم عن استكشاف خبيئات أسراره، وان المنتحلين قد قلبوا أحداق الاخذ والانتهاب، ومدوا أعناق المسخ على ذلك الكتاب...

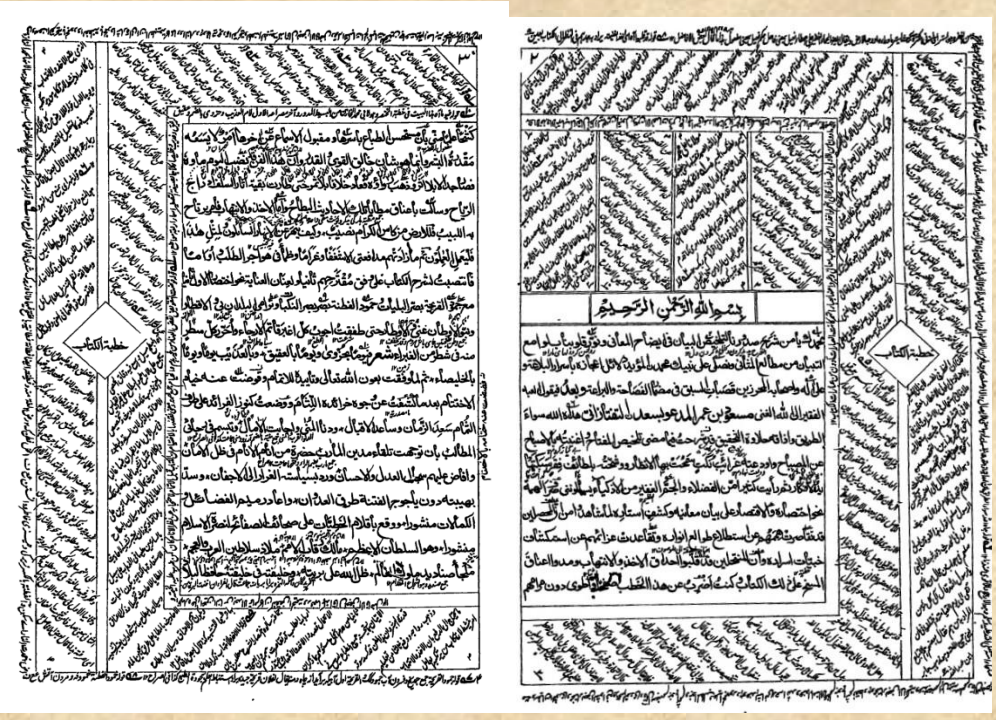

El yazması ***Muhtasaru'l-Meânî***'nın ilk iki sayfası

***

* Bundan sonra medrese sıra kitaplarının ondokuzuncusu olan ve İslâm'da iman esaslarını konu alan iki kitaptan biri okutulur. Bunlardan birincisi ***"Şerhu'l-Akâid*** شرح العقائد **"**dir, ikincisi ise ***"Cevheretü't-Tevhîd*** جوهرة التوحيد **'**dir." Genelde ***"Şerhu'l-Akâid"*** okutulur. Kitap *(besmele, hamdele ve salveleden sonra)* şöyle devam etmektedir:

وبعد فان مبنى علم الشرائع والأحكام، وأساس قواعد عقائد الاسلام: هو علم التوحيد والصفات، الموسوم بالكلام. المنحى عن غياهب الشكوك، وظلمات الأوهام. ولأن المختصر المسمى ب «العقائد»، للامام الهمام، قدوة علماء الاسلام، نجم الملة والدين «عمر النسفى» أعلا الله درجته فى دار السلام يشتمل من هذا الفن على غرر الفرائد، ودرر الفوائد فى ضمن فصول. هى للدين قواعد وأصول. وأثناء نصوص، هى لليقين جواهر وفصوص. مع غاية من التنقيح والتهذيب، ونهاية من حسن التنظيم والترتيب.

El yazması ***Şerhu'l-Akâid***'ın ilk sayfası

***

* Medrese sıra kitaplarının yirmincisi ve sonuncusu; Tacüddîn Abdülvahhâb b. Ali es-Subuki (M.1327-1370) tarafından telif edilmiş olan ***"Cem'ul-Cevâmi'*** جمع الجوامع**"** adlı eserdir. Bu kitabın konusu, ***"usûlü'd-Din*** أصول الدين**"** dir. Yani İslâmî ilimlerde yöntem bilimdir. ibareleri rekik ve karmaşıktır. Celâleddîn el-Mahallî, kaleme aldığı ***"el-Bedrü't-tâli' fî halli Cem'i'l-cevâmi"*** adlı eserinde bu kitabı şerh etmiş, ibarelerinin anlaşılması için açıklamalarda bulunmuştur. Buna rağmen müellif Tacüddîn es-Subuki'nin katı üslubunu esnetememiştir. Bu da amacın anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bunu ifade etmek için kitap hakkında Arapça yakıştırılmış bir niteleme medrese çevrelerinde yaygındır. Bu ifade şöyledir:

عَنَاؤُهُ كثيرٌ، غِنَاؤُهُ قليلٌ. Yani: sıkıntıları çok, yararı ise azdır. Bir makalede yer alan aşağıdaki eleştiri bu gerçeği kanıtlamaktadır. Alıntı aynen şöyledir:
«Sıra kitabı olarak icâzetten önceki son eser olan Cem'u'l-cevâmi'in üslubu ağır, dili karmaşık, ibaresi çetin ve şerhi olmaksızın anlaşılması zor bir muhtasardır. İhtisar geleneğinde önemli bir yere sahip olmakla beraber öğrencilerin, bu eserden çoğunlukla yeterli fayda sağlamakta başarılı olamadıkları gözlemlenmiştir. M. Halil Çiçek'in dikkat çektiği gibi, çoğu öğrenci, fıkıh usulünü öğrenmek için değil; daha ziyade medresedeki "sıra kitaplarını tamamlama" adeti yerini bulsun diye bu kitaptan birkaç ders okumakla yetinirdi.»[442]

Eser şu İbarelerle başlamaktadır:
نَحْمَدُك اللَّهُمَّ عَلَى نِعَمٍ يُؤْذِنُ الْحَمْدُ بِازْدِيَادِهَا، وَنُصَلِّي عَلَى نَبِيِّك (مُحَمَّدٍ) هَادِي الْأُمَّةِ لِرَشَادِهَا، وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ مَا قَامَتْ الطُّرُوسُ وَالسُّطُورُ، لِعُيُونِ الْأَلْفَاظِ، مَقَامَ بَيَاضِهَا وَسَوَادِهَا، وَنَضْرَعُ إلَيْك فِي مَنْعِ الْمَوَانِعِ، عَنْ إكْمَالِ (جَمْعِ الْجَوَامِعِ) الْآتِي مِنْ فَنَّيِ الْأُصُولِ بِالْقَوَاعِدِ الْقَوَاطِعِ، الْبَالِغِ مِنْ الْإِحَاطَةِ بِالْأَصْلَيْنِ مَبْلَغَ ذَوِي الْجِدِّ وَالتَّشْمِيرِ، الْوَارِدِ مِنْ زُهَاءِ مِائَةِ مُصَنَّفٍ مَنْهَلًا يُرْوِي وَيَمِيرُ، الْمُحِيطِ بزبدَةِ مَا فِي شَرْحي عَلَى الْمُخْتَصَرِ وَالْمِنْهَاجِ مَعَ مزيدٍ كَثِيرٍ.
Medreselerde son yıllarda Usûlu'd-Dîn konusunda Abdülvehhâb Hallâf'ın (ö. 1956) ***"İlmü usûli'l-fıkh"*** adlı eseri okutulur oldu.

***

Türkiye'de İmam Hatip okullarında ve İlahiyat fakültelerinde verilen gerek Arapça dil eğitiminin, gerekse İslâmi ilimler konusunda verilen eğitimin yeterli olmadığı, bu kurumlarda çalışanlar tarafından da bilinmektedir. Onun için bu kesimde eğitim gören birçok öğrenci, fırsat bulduğunda ya medreselerden birine devam ederek, veya bir Arap ülkesindeki okul, üniversite ve kurslarda takviye dersler alarak kendini yetiştirmeye çalışmaktadır. Çeşitli sebeplerden dolayı bu çabaların öğrenciye önemli bir bilgi birikimi sağladığını söyleyemeyiz. Belli bir yaştan sonra bu tür arayışların içine girmek söz konusu sebeplerin başında gelmektedir.

***

Türkiyedeki medreselerde, şeyhin veya ona bağlı vakıf, dernek ve örgütün insiyatifi çok önemlidir. Çünkü medrese ile ilgili politikalarda yalnızca bu üst yönetimlerin kararları geçerlidir. Dolayısıyla öğrencileri yönlendirmek, onlara ek görevler vermek, kitap ve müfredata ilişkin güncellemeler yapmak sadece bunlara aittir.
Örneğin, vaktiyle Doğudaki Haziniye Arap medreselerinde bulundurulması mahzurlu olan kitaplar vardı. Bunların başında -*Mu'tezilî olduğu gerekçesiyle*- Ünlü Zemahşeri'ye ait ***"el-Keşşâf"*** adlı tefsir

[442] Bkz. İsmail Narin, "Bingöl İli ve Çevresindeki Medreselerde Fıkıh Eğitimi, Uluslararası Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslâmi İlimler Sempozyumu 29 Haziran – 1 Temmuz 2012"

gelmektedir. İsmail Hakkı Bursevî'ye ait ***"Ruhu'l-Beyan tefsiri"*** de bütün Kürt medreselerinde hâlâ yasaktır. Çünkü bu şahıs, el-Enbiya suresinin 68. ayetini tefsir ederken genelleme yaparak Kürt milletinin tamamına ağır hakaretlerde bulunmuştur. Onun saygısızca yaptığı yorum sırasında sarf ettiği yakışıksız sözler, ağır eleştirilerle karşılık bulmuştur.

***

Yukarıda sıralanan kitapları okuyup medresede öğrenimini tamamlayan öğrenciye ***"icâzetneme"*** verilerek ***"Molla"*** unvanıyla mezun edilir. ***"icâzetneme"***; günümüzde diplomanın karşılığıdır.

Bilindiği üzere diploma; yetki belgesi, izin belgesi, sertifika ve ruhsat anlamlarını taşır. Buna eskiden icâzetname denirdi. Diploma günümüzde, okul veya üniversiteden mezun olan öğrenciye, eğitim kurumunun yönetimi tarafından verilir. Bu belge ona bir hak ve unvan sağlar. Eğitimini tamlayan öğrenciye müderris tarafından verilen İcâzetname de aynı anlamı taşır, fakat icâzetnamenin günümüzde hiçbir resmi değeri yoktur ve Türkiye'de hiçbir resmi makam tarafından tanınmamaktadır. İcâzetnamenin geleneksel bir değeri varsa da bu sadece mollalar arası ilişkilerle sınırlıdır. Dolayısıyla herhangi bir medresede görevlendirilecek olan molladan, bilgisini ve yetkisini kanıtlaması için icâzetnamesini ibraz etmesi bile istenmez. Onun icâzetli olduğunun bilinmesi yeterlidir.

Diploma, icâzetname ve benzeri belgeler, mezun olan kişinin bilgi ve beceride yeterliliğini gerçek anlamda kanıtlamaz. Çünkü değer, belgeye değil, bilgiye aittir. Belgesiz de olsa bilgi her zaman geçerlidir. Fakat bilgisiz belge hiçbir anlam taşımaz. Onun için diploma ve icâzetname gibi belgelerin *(organize iş disiplinini sağlama amacı dışında)* herhangi bir değer taşıdığı, mantıksal olarak kanıtlanamaz. Bu nedenledir ki adları bilim tarihine kazanmış olan âlim ve filozofların diplomalarını hemen hiç kimse merak etmez. Nitekim Ebuhanife'nin, İbni Sinâ'nın, Fârâbî'nin, Gazâlî ve benzeri âlimlerin icâzetnamelerini arşivlerde bulmak mümkün değildir.

***

Osmanlı döneminde düzenlenmiş bir icâzetname örneği

***

Kürtler "Molla" kelimesini, bölgeye göre; ***"Melle"***, ***"Mele"*** veya ***"Melâ"*** şeklinde seslendirirler. Bu kelime, yıllar önce Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından uygulanan ***"Mele projesi***"ni çağrıştırmaktadır. Peki, ***"Mele projesi***" nedir?

Mele projesi

2011'de MGK'da alınan bir kararla başlatılan bu proje hakkında, dönemin Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ şu açıklamayı yapmıştı:

*«Doğu ve güneydoğu illerinde toplumda sözü geçen, saygınlığı olan **"mele"** denilen kişiler, sınavda başarılı olmaları kaydıyla, sözleşmeli imam hatip olarak Diyanet İşleri kadrosuna alınacaktır. Bu bir defaya mahsus olarak kullanılacak bir düzenlemedir. 1000 kişilik kadro öngördük.»*

Bozdağ bu projenin amacını şu sözlerle özetliyordu: *«Diyanet, bölgede **"mele"**, genelde **"molla"** denilen ve taşrada vatandaşların din konusunda görüşlerine başvurduğu isimleri kadrolarına katacak. Bu kişileri analiz ettik. Toplumda sözü dinlenen, saygınlığı olan, sözleri insanları durduran veya harekete geçiren insanlar. Bu kişilerin hizmetinden müftülük denetiminde yararlanmak istiyoruz.»*[443]

Türkiye'deki medreselerde üretilen ve toplumun önemli bir kesimini *(perde arkasında)* etkileyen ve yönlendiren mollaların puslu dünyasını yukarıdaki resmi ve donuk sözlerden keşfetmek elbette mümkün değildir. Büyük ölçüde kapalı olan bu dünyayı keşfedebilmek için (araştırmacıların, tarihçilerin ve sosyologların hiç dokunmak istemedikleri) bilgileri -*riskli de olsa*- bilim ve insanlık adına ortaya koymak gerekir.

Başbakan Yardımcısının; *«Toplumda sözü dinlenen, saygınlığı olan, sözleri insanları durduran veya harekete geçiren insanlar.»* diye kullandığı ifade, molla kitlesinin *(dışa pek yansımıyor olsa da)* toplum tarafından ne kadar önemsendiğini kanıtlamakta ve bu kitle hakkındaki tespitlerimizi de teyit etmektedir. Bunları şöyle özetlemek mümkündür;

Türkiye'de toplumun büyük kısmını etkileyen bir "molla hegemonyası" vardır. Ön planda pek gözükmemesine rağmen molla kitlesi, şeyhlik kurumunun önemli bir parçası olan baskın bir elittir. Muhite göre ***"hoca efendi"***, ***"Molla"***, ***"Seyda"*** veya ***"mele"*** unvanını taşıyanların oluşturduğu bu topluluk, yüzyıllardır topluma kendini dayatarak varlığını sürdürmüştür. Bu kitle, şeyhlik kurumunun egemenliğini devam ettiren, İslâm'a karşı Müslümanlığı güçlü tutan bir din adamı sınıfıdır. Hıristiyanlıktaki "Ruhbân sınıfı"na benzer.

Bunların büyük çoğunluğu icazetlidir. Her biri, medreseden mezun edildiğine ilişkin bir icazet taşır. **"İcazet"**; *(biraz önce değinildiği gibi)* eğitimini tamamlamış olan öğrenciye, günümüzde okul ve üniversite yönetimleri tarafından verilen **"diploma"**nın karşılığıdır. Resmi hiçbir değer taşımaz. Fakat toplumun *sünnî-dindar* kesimi tarafından önemsenir. İcazetli mollalar Kürt bölgesinde ***"âlim"*** olarak nitelenirler ve saygı görürler. Halk, -*zorunlu olarak yargıya intikal etmiş olan davalarının dışındaki*- sorunlarına çözüm bulmak için onlara başvurur. Taraflar, şikâyetlerini önce bölgeye egemen olan Nakşibendi şeyhine "arz ederler". Şeyh de konuyu emrindeki mollalarndan birine havale eder. Bu başvuruya halk dilinde; *"Şerîata gitmek"* denir.

Hakem olarak bu davalarda verdiği fetvayı, -*okuduğu kitaplara dayandırıyor olsa bile*- Mollanın bu iddiası gerçeği yansıtmaz. Çünkü o, yaklaşık oniki yıl boyunca medresede sırf Arap dil gramerini ezberlemekle zamanını geçirmiştir. Belki okumuş olduğu *(yüzyıllar önce yazılmış)* bir iki

[443]Bkz.https://www.hurriyet.com.tr/gundem/diyanet-te-mele-donemi-19443417; https://www.ensonhaber.com/gundem/diyanet-1000-meleyi-atadi-2012-06-21

fıkıh kitabının içeriği ile sınırlı olan bilgisi, bugükü sorunlara zaten çözüm bulmaya yetmez. Dolayısıyla onun yaptığı hakemlik tamamen örfidir, becerisini kullanarak tarafları ikna etmekten başka bir şey değildir. Nitekim hiçbir molla kararını taraflara yazılı olarak vermez; çünkü tutanak düzenlemek için *(istisnalar dışında)* hiçbir molla, ne Arapça ne Türkçe metin yazabilecek bir inşa bilgisine sahip değildir! Zira medresede «kompozisyon» adı altında hiçbir ders görmemiştir. Belki bu kelimeyi hayatında bir kez bile duymamıştır.

Taklit ve ezberciliğin sonuçlandırdığı bu geriliğin tarihî ve sosyolojik nedenleri, toplumun büyük kısmı tarafından bilinmemektedir. Türkiye'de sosyologlar ve tarihçiler de -*Arapça bilmedikleri için*- bu sorun hakkında hemen hiçbir bilgiye sahip değildirler! Fakat derin devletten ve istihbarat örgütlerinden yararlanan iktidarlar ve ilahiyatçı akademisyenlerin büyük kısmı, medreselerin faaliyetleri ve toplum üzerindeki etkileri hakkında bilgi sahibidirler, ancak bilinçli olarak suskundurlar!

Bunun önemli nedenleri vardır. Bunların en başında geleneğin ve törenin korunması gelmektedir. Çünkü yönetimdeki oligarşik yapının egemenliği ve kalıcılığı, Şeyhlik kurumu, Nakşibendi örgütleri ve medreseler gibi teşkilatların devamına bağlıdır. Daha önemlisi; İslâm'a karşı köklü bir savunma mekanizması olan Müslümanlık dininin güçlü ve canlı olarak devam etmesi bu kurum ve örgütler sayesinde mümkün olabilir. ***"Çağdaş eğitim felsefesi"*** konusunda kariyer sahibi olan Prof. Dr. Vefa Taşdelen'in şu ifadesi bu gerçeği teyit etmektedir. *«(...) Ezberleme, toplumsal ve bireysel değişimi en aza indirgeyen, buna karşılık sürüp gitmeyi birincil hedefi haline getiren, otoriteye bağlılığı esas kabul eden yönetimler için uygun bir eğitim biçimidir.»*[444]

***

Taklidin kronik bir örneği olan ***"Gramer ezberciliği"*** son zamanlarda yetkin araştırmacıların dikkatini çekmeye başladı. Bu sorun, aslında bilim adamlarını, özellikle uzman pedagogları öteden beri meşgul etmiştir. Bir toplumu zaman içinde medeniyet yarışının dışına iterek onu beka sorunu ile karşı karşıya getirebilecek kadar yıkıcı etkileri olan bu tehlikeli saplantının tedavisi için Türkiye'de ne ilginçtir ki hiçbir iktidar şimdiye kadar harekete geçmemiştir. Bunun tek nedeni ise -*biraz önce ima edildiği üzere, toplumu bilgiden yoksun bırakmak suretiyle*- plütokratik ***"Tağutî rejimi"***in ve onun temeli olan Müslümanlığın sürekliliğini sağlamaktan başka bir şey değildir.

---

[444] Van İli Eğitim Sorunları Çalıştayı, Tanhan, F., Editör, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, ss.153-159, 2013.

Eğitim ve psikolojik hizmetler uzmanı Rasim Bakırcıoğlu, ***«Eğitimimizdeki Kördüğüm»*** başlıklı makalesinde, ezbercilik konusunda şunları kaydetmektedir:

"Elini yakamızdan bir türlü düşüremediğimiz bu eğitim yaklaşımında öğrencilere çoğu kez, ne işe yaradığı kavratılmadan; doğruluğu, yanlışlığı üzerinde düşünme, tartışma, araştırma ya da incelenme yapma olanağı tanınmadan anlatılan ya da kitaptan okutulup belletilen bilgiler veriliyor. Öğretmenin anlattığı ya da not ettirdiği, ders ya da yardımcı ders kitaplarında yer alan bilgilerin akılda tutularak bunlardan, sınav sorularını yanıtlamada yararlanılması bekleniyor. Bu bilgiler, ne yazık ki sınıf geçmek için geçer not almanın dışında bir işe yaramıyor; öğrencinin karşılaştığı yaşamsal sorunların çözümünde, yaşamı kolaylaştırmada öğrenciye yardımcı olamıyor. Bunların çoğu da kısa bir sürede öğrenciyi terk ediyor."

Yazar Bakırcıoğlu bu sözlerle resmi eğitimi eleştirmektedir. Eğer bu zat ve Prof. Dr. Vefa Taşdelen, arka planı karanlıkta duran medreselerdeki sözde eğitim uygulaması hakkında bilgi sahibi olsalardı, izlenimlerini mutlaka dehşet uyandıran ifadelerle dile getireceklerdi.

***

Hiç şüphe yok ki hafızaya bilgi depolama eylemi olarak ezberleme faaliyeti büyük öneme sahiptir. Bunu göz ardı etmek mümkün değildir. Ancak burada neyin ezberlenip nelin ezberlenmemesi gerektiği bilimsel olarak tespit edilmelidir. Örneğin, çalışma ve yaşam alanlarına ait binlerce kavramın, Akraba, dost, tanıdık, arkadaş, yandaş, yoldaş ve sosyal hayatta kendileriyle irtibatlı olunan birçok insan isminin, ülkelerin, dünyadaki önemli kentlerin, sektörlerin, birçok adres ve telefon numaralarının, ibadetlerde okunan dualaların, borç ve alacak miktarlarının ve hayatta her an mutlaka hatırlanması gereken ad, sembol ve terimlerin, ezberlenmesi şarttır. Buna hiçbir mantıklı insanın itirazı olamaz. Buna karşın onlarca kitabın metinlerini öğrenciye ezberletmek onun hayatını söndürmekten başka bir anlam taşımaz.

Eğitimciler, pedagoglar, psikologlar, sosyologlar ve davranış bilimciler gibi birçok uzman, Ezberciliğe dayalı eğitimin olumsuz, zararlı ve yıkıcı sonuçlar doğurduğu noktasında hemfikirdirler. Örneğin, Prof. Dr. Yılmaz Özakpınar Bu konudaki düşüncelerini şu ifadelerle açıklıyor:

«Düşünerek, anlam vererek ve özümleyerek öğrenme yolundan ezberciliğe sapanlar ne kadar talihsizdir. Onlar, çok zevkli olabilecek ve öğrenciliğe mutluluk getirebilecek olan öğrenme etkinliğini tatsız bir angaryaya çevirmişlerdir. Ezbercilik, her şeyden önce kişiliği zedeleyen, aşağılayıcı bir öğrenme tarzıdır...

Gençlik çağında doruk noktasına tırmanmakta olan zihin kapasitesi, sürekli ezbercilik yapılırsa körleşir. Zihinlerini işletmeyen, yıllarca doğru dürüst anlamadan ezberleyen öğrenciler, potansiyel kapasitelerini gerçekleştiremeden, o potansiyeli gerçekleşmiş kabiliyet haline dönüştüremeden mezun olup çıkmışlardır. Bu gibi öğrenciler, gerçek anlamda eğitim görmüş sayılmaz. Hafızalarında bir takım bilgiler kalsa bile düşünceyle yoğrulmamış olan o bilgileri değişik zamanlarda içinde bulundukları durumun gereğine göre hatırlayıp kullanamazlar.»[445]

Kendisi ile yapılan bir röportajda, ezberci eğitimin sorunları hakkında önemli bilgilern veren Prof. Dr. Osman Çakmak, Türkiye'deki eğitim sisteminin fıtrata aykırı olduğunu ileri sürüyor ve bu sistemin defolarını şöyle sıralıyor;

«Öğrenci kendi başına düşünmeye, yorumlamaya, okuduğunu ve söyleneni anlama imkanını elde edemez.»

«Öğrenci isteksizdir; öğrenmeye karşı hevesi olmaz. "Öğrenme" gerçekleşmez, eğitim amacına ulaşmaz»

«Öğrencinin zekâ kapasitesinin yüksek olması bile bu sonucu etkilemez. Hattâ, öğrenme isteği ve hevesi olmayan zeki öğrencilerin diğerlerine göre daha başarısız oldukları görülür.»

«Öğrenci yığınla bilgi edinebilir hatta bu bilgileri başkalarına aktarabilir. Ama düşüncedeki edilgenliği sebebiyle kendisi bilgiyi üreten özne konumuna çıkamaz»[446]

Prof. Dr. Osman Çakmak ezberci eğitim sisteminin defolarını, böylece uzun bir listeyi dolduran örneklerle sıralamaya devam ediyor. Fakat ne yazık ki gerek bu zat, gerekse sistemi eleştiren akademisyen ve araştırmacıların hemen hiç biri medreseler hakkında herhangi bir bilgiye sahip değildirler. Bunun iki nedeni vardır; birincisi bu yuvaların yarı gizli bulunuyor olmasıdır, ikincisi de bu konu ili ilgili araştırmacıların, din atmosferinin dışında bulunuyor ve Arapça bilmiyor olmasıdır.

***

Medreselerde Ders Anlatımı Üzerine Eleştiri

Başta da işaret edildiği üzere Türkiye'deki bütün medreselerde mahalli dillerle ders verilmektedir. Türk medreselerinde müderris Türkçe ders verir, Kürt medreselerinde ise müderris Kürtçe ders verir. Çünkü her ikisi de Arapça konuşmasını bilmemektedirler. Bu konu açıldığında mollalar hileli bir dil kullanarak kendilerini savunurlar. Onlarla yapılan diyaloglarda konuyu saptırmaya çalışır, ilginç yorumlar yaparlar. Tepkilerini dile getirdikleri bildik ifadelerinden biri de şöyledir;

---

[445] Ezberciliğin zararları! (matematikkafe.com) Ezberciliğin zararları! (matematikkafe.com)

[446] https://www.haber7.com/egitim/haber/141296-ezberci-egitimle-gelen-6-sorun

«Kur'ân ve Sünneti anlayabilmek için Arapça konuşmak şart değildir. Ama Arap dil kurallarını bilmek şarttır. Nitekim Arapların hepsi de Arapça konuşuyor. Fakat onlardan Kitap ve Sünneti bilenlerin sayısı çok azdır!»
Tabiatıyla bu iddiayı kanıtlamaları imkânsızdır. Ne var ki Arapların Kur'ân ve Sünneti anlayıp anlamadıklarını araştırmayı kimse kolayca göze almaz. Böylece mollalar muhataplarını bu şekilde kolayca susturabildiklerine inanırlar.
Müderris, kitabın metnini kelime kelime tercüme ederek ders verir. Örneğin Bina kitabının ilk cümlesini (hoca Türk ise) şöyle çevirir:
«إعلم bilmiş ol ki, أنَّ أبوابَ التصريفِ muhakkak ki tasrif babları, خمسةٌ وثلاثون بابًا otuzbeş babdır.»
Hoca Kürt ise bu cümleyi şöyle tercüme eder:
«إعلم tu bızan ku, أنَّ أبوابَ التصريفِ muhakkak ebwabê tasrifê, خمسةٌ وثلاثون بابًا sî û pênc bâbın.»
Medresenin özel iletişim dilinde bu yöntem. ***"kırık mânâ"*** olarak adlandırılır. Çünkü bu anlatım şeklinde cümle âdeta kırılır, parçalanır. Arapça cümlenin her kelimesine karşılık olan Türkçe kelime cümle disiplininin dışına çıkarılarak kullanılır. Aslında bu tercüme Türkçe olmaktan çıkar. Kürtçe yapılan kırık tercüme de aynı akıbete uğrar. Üstelik öğrencinin konu hakkında hiçbir ön bilgisi yokken bu yola baş vurulur. Önemli bir engel de şudur; Medrese kitaplarında bölümlerin özeti başta yer almamaktadır. Onun için öğrenci, metnin içeriğinden tamamen habersiz olarak derse başlar. Bu yüzden her kitabın başında dersleri anlamakta zorluk çeker ve uzun zaman bir bocalama yaşar.
Şimdi düşünelim; Arapça ekmeğin ve suyun adını bile henüz bilmeyen öğrencinin bu çeviriden bir şey anladığını söylemek gerçeği yansıtır mı! Biraz önceki telkinlere dönelim; Fiil kiplerinin Arapçada 35 kategori olduğunu öğrenciye anlatmak uzun zaman alır. Ancak bundan mantıklı bir sonuç çıkaramadığı ve bunun neye yaradığını bilmediği için öğrenci bu ve benzeri derslerin bir araç olduğunu hiçbir zaman algılayamaz. Dolayısıyla uzun tekrarlardan sonra bu bilmecemsi anlatılar onun için bir amaç haline gelir. İşte medrese öğrencisi için ezbercilik felâketi böyle başlar.
Bu açmazın bütün düğümleri, yabancı dil öğretiminde ana dilin kullanılmasıyla ilişkilidir. Fakat yabancı dil öğretilirken ana dil kullanılmalı mı, kullanılmamalı mı, sorusunun cevabı henüz bilimsel olarak verilmemiştir. Bununla birlikte, yabancı dil dersinde öğretmenin mecbur kalmadıkça ana dili kullanmaması, bilakis öğretmekte olduğu dili kullanması, ihtisas erbabı arasında daha çok taraftar bulmuştur. Çünkü mesleğinin kurallarına titizce riayet eden dürüst ve samimi öğretmen, dersin konusunu anlatırken, öğrencisinin zihninde bir soru işareti bırakmamak için ayrıntılara girer ve çok sayıda kelime kullanır. Öğrenci bundan yararlanır ve zaman içinde kelime hazinesi zenginleşir.

Bu ilgiyle Türk unsuru için yabancı dil sayılan Arapçayı Türkçe ile biraz karşılaştırmak gerekir. Çünkü Türk insanı Arapçayı kolayca öğrenebilir mi sorusu birçok insanı, özellikle Arapça öğrenmek isteyenleri sıkça meşgul etmektedir. Konu hakkında, *(bilim ortamı dışında)* çok konuşulmakta ve zihinleri karıştıran tartışmalara yol açmaktadır.
Bilindiği üzere Arapça Sami dilleri ailesinden, Türkçe ise Altay dilleri ailesindendir. Dolayısıyla hem köken hem yapı itibarıyla bu iki dil arasında büyük bir uçurum bulunmaktadır. İşte bu nedenledir ki Arapça, türkler tarafından öğrenilebilir mi sorusu büyük önem taşımaktadır. İçtenlikle söylemek gerekirse bir Arabın Türkçe öğrenmesi ne kadar zor ise *(ki belli bir yaştan sonra imkânsıza yakındır!)* bir Türkün de arapça öğrenmesi o kadar zordur. Bunun istisnaları vardır elbette; örneğin çocukluk dönemini Araplar arasında geçirmiş olan bir Türk, Arapçayı mükemmel düzeyde öğrenebilir. Keza çocukluk dönemini Türkler arasında geçirmiş bir Arap da elbette Türkçeyi öğrenebilir. Bunun örnekleri çoktur. Nitekim Irak'taki Kerkük ve Tel'afar Türkleri Arapça'yı mükemmel surette kullanırlar. Fakat onlarla birlikte yaşayan Araplar *(nadir istisnalan hariç)* Türkçeyi öğrenmemiş veya öğrenememişlerdir!
Birinci derecede, bu iki dil arasındaki olağanüstü aykırılık nedeniyledir ki Türk insanı medreselerde Arapça öğrenemez. Çünkü esasen kendisine Arapça öğretilmemektedir. Ona, sadece Arap dil kuralları ezberletilmektedir. *"Kur'ân ve Sünneti anlayabilmesi için, bunun yeterli olduğu"* ileri sürülmektedir ki bu iddiayı kanıtlamak mümkün değildir. Çünkü Kur'ân ve Sünnet, bir mucize olarak hayatın tümünü kuşatmakta ve anlatmaktadır. «***Lahn*** لحن» kusurunu işlememek, yani sırf kelimenin son harfini yanlış seslendirmemek için yıllarca Arap dil kurallarını ezberleyen öğrenci hayatın tamamını kuşatan Kur'ân ve Sünneti nasıl anlayacaktır?! Bu sorunun cevabı sır değildir. Nitekim en "birikimli" bir medrese mollasını dinleyen bir ilim adamı bu sorunun cevabını hemen bulabilir.[447]

***

Medreselilerde bilgi, kültür ve dünya Görüşü

Medrese kurumunun temel ve geleneksel amacı ***"fakîh"*** *(İslâm hukuku uzmanı)* yetiştirmektir. Bu ilgiyle Kürt bölgesinde medrese öğrencisine ***"faki"*** denir. Osmanlı döneminde de İslâm hukuku üzerine ihtisas yapmış olanlara ***"fakı"*** denirdi. Sapkın inançlara ve tasavvufa karşı çıkanlar hep bu formasyona sahip olanlardı. Nitekim, Osmanlı tarihinde yaşanan

[447] Tillo'yu merak eden ve bu ilçedeki medreseyi ziyaret eden Prof. Dr. Mahmut Kaya, izlenimlerini şöyle özetliyor: «Müderris Molla Burhan'la tanıştığımız dakikada onun ilk kullandığı cümle şu oldu *"Vallaahî Tillo'daa onbiin awliya yatıyor."*»

"Kadızâdeler" olayını incelediği kitabına, yazar Ali Fuat Bilkan, bu ilgiyle ***«Fakihler ve Sofuların Kavgası»*** adını vermiştir.

Günümüzde medrese öğrencisinin hayal ettiği "hocalık" mesleği esasen bir camide imam olmaktır. Bu yolla ancak geçinebileceğine inanmaktadır. Onun için genelde tek amacı bu olan medreselinin dünyası oldukça dar sayılır. Yıllarca Arap dil gramer kurallarını ezberleyerek beyinlerini posa bilgilerle dolduduran medreseli mollalar, fonksiyonel bilgiden, geniş bir dünya görüşünden yoksundurlar. Okudukları bazı kitapların isimlerini bile tam olarak bilmez, özellikle medrese kitaplarının müellifleri hakkında hemen hiçbir bilgiye sahip değildirler. Bu çarpıklığa dikkat çeken bir araştırmacı eleştirilerini şöyle dile getirmektedir:

«Kitaplar hakkındaki tarihi bilgiler ihmal ediliyor. Yani kitabın adı (tam olmamakla birlikte) biliniyor ancak kim tarafından, ne zaman, niçin, nasıl bir ortamda ve hangi amaçlara mebni olarak yazılmış gibi hususlar pek dikkate alınmaınaktadır. Bir eser sahibinin hayatı, yaşadığı dönemin sosyo-kültürel ortamı, ilim anlayışı ve yazdığı eseri ilim tarihinde hangi boşluğu doldurmaya yönelik yazdığı gibi hususları bilmek ciddi bir akademik bakışaçısı kazandırmaktadır. Bazen bir müellifin fıkhî ve itikadî mezhebini bilmek eserdeki birçok meseleyi halledebilmektedir.»[448]

Bununla birlikte medreselilerin düşünce tarzları, hitap şekilleri ve yorumları oldukça basit ve mahallidir. Bunların çoğu kerâmetçi gelenekten etkilendikleri için hikâyecidirler. Hikâyecilikte beceri kazananlar, toplumun *dindar-muhafazakâr* kesimini peşlerinde sürüklemekte başarı gösterirler. Bunun en çarpıcı örneği, *(tarikatçı-medreseli bir molla olan)* Fethullah Gülen'dir. Bu şahıs, kürsülerde sergilediği ağlama şovlarıyla Türkiye toplumunun yıllarca nabzını tutabildi. Toplumu bütün katmanlarıyla o kadar etkilediki 40 yıl içinde yetiştirdiği ve kendine bağladığı milyonlarca insanı kullanarak devleti Nakşibendilerin elinden almaya bile kalkıştı.

Medreseli mollaların gerek Nakşibendî, gerek Selefî, gerekse Nurcu olanları oldukça tutucudurlar. Türk kökenli Nakşibendi ve Nurcu mollalar ırkçı, Selefiler ise Vahhabî eğilimlidirler. Gerek *Nakşibendîlik* gerek *Nurculuk* gerekse *Vahhabilik, (aralarındaki çatışmaya rağmen)* tutuculuğun ve radikalizmin en önemli kaynaklarıdır. Bu üç akımın şekillendirdiği zihniyetlerin ortak yanı ise ***"Muaviyeci Sünniliği"*** ve onun üzerinde inşa edilmiş olan ***"Müslümanlığı"*** İslâm'a karşı güçlü tutmaktır. Medrese mollaları arasında şiddet yanlısı olmayanların sayısı çok azdır. Bu nedenle iktidarların politikalarına ve küresel güçlerin amaçlarına alet olmaya yatkındırlar. Nitekim son yirmi yıldır -*özellikle* ***"Arap baharı"****ndan sonra*- Orta Doğu'daki olaylarda Selefi mollalara önemli

[448] Abdulmuttalip Arpa, Şırnak Üniversitesi, Cizre Medreselerinde Arapça Eğitim Programı. Uluslararası Bilim, Düşünca ve Sanatta Cizre Sempozyumu Bildirileri. İstanbul-2012

roller verildi. Fakat akaid ve fıkıh gibi İslâmi ilimlerde ihtisas bilgilerine sahip olmadıkları için bunlar, Vahhabi hocalar tarafından yönlendirildiler. Bu angajman onları marjinalleştirdi ve istihbarat örgütlerinin hedefi haline getirdi. Bunun üzerine takibe uğradılar ve çoğu tutuklandılar.

Medrese mollalarının ***"Siyaset-i Şer"yye"***, ***"Siyer Tarihi"***, ***"Ahkâm Âyetleri" "Hilâfet-i Raşidiyye Sistemi"***, ***"İslâm Şurası"*** ve ***"Cihad Fıkhı"*** konularında kayda değer bilgileri yoktur. Vahhabi propagandistlerin etkisi altında şartlanarak ilmin, sadece -*ezberlemiş oldukları*- bazı stratejik kavramlardan ibaret olduğunu sanırlar. Buna rağmen, her münasebette nihai hedeflerinin, "İslâm Devleti"ni yeniden ihya etmek olduğunu dile getirirler ki bu tatlı bir hayalden öte bir şey ifade etmez. Çünkü özledikleri devlet şekli, İslâm'ın ***"Râşidî Hilâfet Sistemi"*** asla değildir. Onların hayal ettiği devlet; kendini halife ilân eden *"külahlı, sakallı"* bir adamın yönettiği *"Oligarşik Ruhani Devlet"*tir. Kararlar Allah adına verilir, yönetici sorumsuzdur. İslâm'da ise böyle bir devlet şekli yoktur. İslâm'ın öngördüğü nizam; *"Anayasa, Kur'ân ve Sünnet olmak üzere* ***erbab-ı hallüakd*** *tarafından seçilmiş bir halife tarafından yönetilen uygulamada dünyevi bir evrensel devlet şeklidir."* Ahkâm Allah'ındır, karar ve uygulama ise beşere aittir. Halife dahil, şura meclisinin bütün üyeleri sorumludurlar. Bu devlet biçimini mevcut şartlarda hayata geçirmek şimdilik bir ütopyadır. Tüm "tağuti" rejimleri *(bir defakto olarak!)* ortadan kaldırabilecek olağanüstü bir mü'minler organizasyonu vücut bulmadığı sürece bu hayal devam edecektir. İşte Nakşibendi mollanın, Nurcu mollanın ve Selefi mollanın kavrayamadığı gerçek budur. Çünkü bu *"çeyrek okumuş"* mollalar, son 1500 yıl içinde *(defakto olarak)* tarih sahnesine çıkmış iki devletin adlarını bile bilemezler!

Medreseli mollaların tarih ve sosyoloji bilim dallarına ilişkin hiçbir bilgileri yoktur. Bu nedenledir ki bin yıla yakındır İslâm diye propaganda edilen ve zihinlerde kemikleştirilen ***"Müslümanlık"*** adındaki yapay dinin içyüzünü bilemezler. Onu İslâm'dan ayırt edemezler. 1200'lerde Buhara'da başlatılan ***"Hâcegân yolu"*** akımıyla Müslümanlığın, İslâm adına nasıl propaganda edildiği ve yaygınlaştırılarak bir Türk dini haline geterildiği hakkında hiçbir malümata sahip değildirler. Nitekim Bu insanlar kitabî bilgiden o kadar mahrumdurlar ki kendilerini ***«Müslüman»*** olarak vasıflandırmaktan hiç çekinmemektedirler. Yazılarında ve konuşmalarında ***«Müslim»*** kelimesini hiç kullanmazlar. Arapça أَسْلَمَ – يُسلِمُ fiilleri ve türevleri hakkındaki gramatik bilgileri ezbere biliyor olmalarına rağmen Âl-i İmran suresi'nin 19. ve 85. Ayetleri ile bu fiiller arasındaki ilişkilerden tamamen habersizdirler!

Medreseli mollalar, 1990'dan itibaren *(Nakşibendi mollalar, Nurcu mollalar ve Selefî mollalar olarak)* üç farklı ideolojik grup halinde ayrışmaya başladırlar. Küreselliğin etkisi altında şekillenme trendine giren siyasal konjonktür bu sonucu doğurdu. Orta Doğu'yu *(Sykes–Picot*

projesinden sonra) yeniden dizayn etmeye başlayan küresel güçler, Türkiyeyi -*arka planda duran*- şeyhler ve mollalar üzerinden bir merkez karakol haline getirdiler. Onun için şeyh ve molla kitlesi, tarihte hiç olmamış kadar bu dönemde önem kazandılar. Bunlardan tarikatçı olanlar ***"Kanaat önderleri "*** olarak ciddiye alındılar. Siyasi klikler tarafından toplantılara davet edildiler. 2000'in başından itibaren Nakşibendi siyaset aktörleri Tarikat şeyhlerini arkalarına alarak Türkiye'de yönetimi tamamen ele geçirdiler. Bunun üzerine Kemalistler büyük bir yenilgiye uğradı. Siyasi sahayı büyük ölçüde terk ederek sadece bürokraside tutunmaya çalıştılar. Bu gelişme, siyasi heveslerin molla topluluğu arasında uyanmasına neden oldu. Bu da onları karşıt kamplar olarak kesin şekilde yapılanmaya itti. Yüzlerce molla grubunun her biri bağımsız şekilde organize oldu. Ondan sonra medreseli molla kavgaları patlak verdi, birbirini tekfir etmeye başladılar. Mollalar arası bu savaş, tırmanışını sürdürerek halen devam etmektedir.

Nakşibendi mollalarla Selefî molların karşı karşıya geldikleri bu kavgada, nurcu mollaların pasif ve seyirci bir tutum izlediklerini görüyoruz. Onun için dinselleştirilen ideolojik kavgalar büyük ölçüde Nakşibendi mollalar ile Selefi mollalar arasında cereyan etti. Bu çekişmeler alevlenerek günümüzde devam etmektedir. Kavganın başat konusu ise ***"Tekfir"*** suçlamasıdır.

***

TEFİR; bir İslâm fıkhı terimidir, en kısa tanımıyla; Küfrî bir söz sarfettiği veya bu anlamda bir davranış sergilediği gerekçesiyle bir Müslimin, başka bir Müslimi kafir ilân etmesidir. Yakın tarihe kadar Türkiye'de böyle bir suçlama yoktu. Çünkü halk *(müslüman olduğu için)* bu kavrama yabancı idi. Tabiatıyla Müslümanlık temelde *animist-politeist* bir din olduğu için bir müslümanın bir Müslümanı tekfir etmesi tuhaf bir paradoks olurdu. Çünkü bu, *(birbirini kâfirlikle suçlayan -zaten kâfir- iki müslüman için değil)*,[449] ancak iki müslim için söz konusu olabilir.

Selefi akımın iki binli yıllardan sonra Türkiye'ye sıçramasıyla birlikte ***"tekfir"*** kavramı toplumda konuşulur olmaya başladı. Radikal selefi gruplar sadece tarikatçıları değil, Türkiye toplumunun tamamını tekfir edici söylemleri kullanır oldular. Bunun üzerine *(mantıklı bir anlam taşımamasına rağmen)* Başta tarikatçılar olmak üzere toplumun muhtelif entelektüel toplulukları bu suçlamaya tepki gösterdi. Oldukça tuhaftır ki gerek bu suçlamanın, gerekse gösterilen tepkilerin hiçbir mantığı yoktur. Çünkü suçlayanlar bilgi, yetki ve ahlâktan yoksun, toplum ise *(küçük bir azınlık hariç)* zaten putperesttir! Bunun en güçlü kanıtı ise eski Diyanet

[449] Bu nottan, sözde "bütün müslümanların tekfir edildiği" anlamını çıkarmaya çalışanlar olabilir. Bu tip insanların esasen fitne arayışları içinde olduklarına, burada bilhassa işaret etmek gerekir. Nitekim bir cehalet eseri olarak, kendini ***"Müslim"*** değil, ***"Müslüman"*** olarakt tanımlayan birçok tevhid ehli vardır.

İşleri Başkanlarından olan Prof. Dr. Ali Bardakoğlu'nun aşağıdaki belgede yer alan ifadesidir.

Selefi mollalar ile Nakşibendi mollalar arasındaki karşılıklı hakaret ve suçlamalar gittikçe tırmanarak devam etmektedir. Nakşibendi mollalar selefileri Zındık, Vahhabi, evliya ve tasavvuf düşmanı olarak nitelemekte ve aşağılamaktadır; Selefiler de tarikatçı mollaları müşrik ve kâfir ilan etmektedirler. Ayrıca selefi grupların başındaki mollalar arasında da ağız dalaşı sürmektedir. Bunların, aslında yegâne amacaçları *(tevhid davası değil)* ün kazanmaktır. Türkiye'de hüküm sürmekte olan din ve düşünce anarşisinin en güçlü kanıtı işte bu tablodur. Ancak bu puslu tablodaki tehlikenin büyüklüğünü okuyucuya biraz sezdirebilmek için molla tipinin, çeyrek okumuşluğuna, ufkunun darlığına ve onun kendi toplumuna ne kadar yabancı ve aydınlık bir dünyadan ne kadar uzak olduğuna ilişkin, burada örneklemeler eşliğinde bazı bilgiler vermek, mevcut karanlığa bir nebze ışık tutacaktır.

Hangi gruptan olursa olsun medreseli molla, hemen hiçbir gerçeğin kaynağı, mahiyeti ve varlık amacı arasında ilişki kuramamaktadır. Bilgisi ve kültürü buna müsait değildir. Bunun temel nedenlerinden bazılarını şöyle açıklamak mümkündür:

* Mollalar Hayat ve kâinat olaylarının hikmetini kavrayamazlar. Çünkü bilgileri sığ olduğu için, hikmet kavramının enginliğinden, onun sürekliliğinden ve evrenselliğinden habersizdirler.
* Özellikle müteşabih meselelerde doğru ile yanlışı, hak ile batlı ve gerçek ile ideali birbirinden ayırt edemezler. Çünkü ezbercilik ve taklit, onlarda bu beceriyi gösterebilecek temyiz melekesini köreltmiştir.
* Medreseli mollalarda takdir etme, eleştiride bulunma, hal dilini anlama, empati yapma, tutarlı karşılık verme ve ıslah yoluna gitme gbi insanî davranış tarzı gelişmemiştir.
* Dinselleştirilmiş ideolojileri ve muharref dinleri gerçek dinden ayırt edebilecek bir usûl terminolojisine vakıf değildirler.

* Koyu gelenekçi, taklitçi, ve mahallidirler; çağı okuyabilecek çok yönlü bir bilimsel birikimden yoksundurlar.
* Çoğu yabancı dil bilmez, dış dünyaya kapalıdırlar.

Bu genel tespitlerden hareketle medreseli mollaların dünyaya ve olaylara bakış açıları, algılama kapasiteleri, tepkileri, psikolojileri ve davranış biçimleri hakkında özet bilgiler sunmak üzere yeniden bazı örnekler vermekte yarar vardır;

Medreseli molla tipi genelde tedirgin, kuşkulu ve çekingendir. Muhtemelen *(Arap dil gramerinin dışındaki)* bilgisinden emin değildir. Onun için günümüzde çok konuşulan ya da yeni tartışmaya açılan meselelerde suskundur.

Örneğin; أَسْلَمَ – يُسلِمُ fiilinin, iştikak ve tasrifi hakkında en geniş bilgilere sahip bulunuyor olmalarına rağmen aynı zamanda âl-i İmrân Suresinin 19. 85. Âyetlerinin anlamını bildikleri halde Müslümanlık ile İslâm arasındaki uçurum hakkında hiçbir Medreseli molla konuşmamaktadır. Oysa ***«Mülümanlık»*** kelimesi, ne Kur'ân- Kerim'de, ne de Sünnet külliyâtı içinde bir tek kez bile geçmemektedir.

Kur'ân-ı Kerim'in muhtelif yerlerinde 40 kez geçen (مُسْلِمُونَ ve مُسْلِمِينَ) kelimlerinin anlamları kesinlikle «**Müslimler**»dir, asla «**Müslümanlar**» değildir. Buna rağmen, Türkiye'de yazılmış üçüyüzü aşkın "Kur'ân-ı Kerim meâlinde", bu iki kelime çarpıtılarak «**Müslümanlar**» şeklinde tercüme edilmiştir. Cinayetten farksız olan bu fahiş çeviriye hiçbir medreseli molla ses çıkarmamıştır!

Müslümanlığın çok tanrılı, kurgusal ve yapay bir ***"tapınak ve mezarlık dini"***; İslâm'ın ise ***"tüm hayatı kuşatan, tevhid temeline dayalı bir yönetim ve yaşam nizamı"*** olduğu hakkında hiçbir medreseli molla bugüne kadar herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

Müslümanlıkta ***"ef'âl-i mükellfîn"*** kavramı yoktur. Bir eylemin meşru ya da gayrimeşru olduğu, her müslüman tarafından göreceli ve kişisel olarak belirlenir. Onun için Müslümanlıkta *(Allah'a karşı değil)* tanrılara *(yani evliyalara)* karşı sorumluluk vardır. İslâm'da ise sorumluluk, kitap ve sünnetin ahkâmı ile belirlenir. medreseli mollalar, *-birbirinden tamamen ayrı olan-* bu iki din arasındraki böylesi bir uçurum hakkında şimdiye kadar hiçbir bilgi vermemişlerdir.

İnsanlık tarihinde, şirk (yani Allah Teâlâ'ya ortak koşma) inancı, insan kadavrasının kutsanmasından doğmuştur. Ölüm olayının insan psikolojisi üzerinde meydana getirdiği karmaşık ve çözümsüz etkiler, ölünün *(özellikle lidere ait kadavranın)* putlaştırılmasına yol açmış, zaman içinde bu, bir düşünce felâketi olarak yaygınlaşmış ve kemikleşmiştir. Bütün Allah elçileri bu felâkete karşı canları pahasına savaş vermişlerdir. Müslümanlık dini bu düşünce üzerinde temellendirilmiş olmasına rağmen medreseli mollalar hiçbir zaman bu felâketin kaynağı üzerinde

yoğunlaşmamış, kadavra ile bu din arasındaki ilişkinin örtülü düğümlerine dokunmamışlardır.
Cenaze *(tabutun içinde bile olsa)* caminin dahiline alınmaz. Çünkü sağken *(taşıdığı insanlık kimliği nedeniyle)* saygın bir varlık olduğu için, yıkanıp kefenlenmesine rağmen, öldükten sonra bir yığın gübreden farksız hale geldiğinden dolayı *(bedenine değil, ruhuna ithafen)* namazı caminin dışında kılınır. Buna rağman Şafii kürt muhitlerinde Cenaze namazı caminin içinde kılınır. Hiçbir kürt kökenli medreseli mollanın buna itiraz ettği duyulmamımıştır. Çünkü İslâm fıkhının bu hikmetinden molla habersizdir, sınırlı kültürü ve dar ufku buna müsait değildir.
Kur'ân-ı Kerim ölü ruhuna okunmaz. Rasulullah'ın (s) ve ashabının ölü ruhuna Kur'ân okuduklarına ilişkin hiçbir güçlü kanıt yoktur. Hiçbir medreseli molla bu konuda bir uyarıda bulunmaz, belki de bunu göze alamaz.
İslâm'da ibadet ve dua, Kur'ân ve Sünnetin koyduğu kurallarla sınırlıdır. Buna İslâm terminolojisinde ***«Tevkifiyye»*** denir. Medreseli mollalar bu kavram hakkında topluma hiçbir bilgi vermezler. Onun içirdir ki Müslümanların çoğu tevkifiye yasasını çiğnieyerek istedikleri şekilde dua ve ibadet ederler. Nitekim *(Cevşen, Salât-ı Tefriciye, evrâd-ı Bahaiyye, mevlit, delâil-i Hayrât, Kasîde-i Bürde, rabıta, hatm-i hacegân, ölü için kırkıncı, elliikinci gece ve sene-i devriye duaları, çeşitli ilahiler, semahlar ve şeb-i aruz ayinleri)* gibi -*ibadet niyetiyle*- yapılan İslâm dışı dualar ve danslı müzikli merasimler, Müslümanlar arasında çok yaygındır.
Yahudi kabalasından Hint felsefesine, Hıristiyanlıktan Yunan felsefesine ve Şamanizm'e kadar, çeşitli inanç ve düşünce kaynaklarından beslenerek yapılanmış olan tasavvuf, Müslümanlık dininin bel kemiğini oluşturmaktadır. Bunda elbette şaşılacak bir şey yoktur. Çünkü Müslümanlık çok tanrılı ilkel bir dindir. Ancak İslâm ile Müslümanlığı birbirinden ayırt edemeyen milyonlarca bilgisiz insan vardır ki bunlar tasavvufu bilinçsizce İslâm'la ilişkilendirmektedirler. Hiçbir medreseli molla toplumu bu konuda bilgilendirmemekte, bu tehlikenin vahametini halka açıklamamakta ve onları İslâm'a davet etmemektedir.
Tarih sahnesini ta 661'de terk etmiş bulunan İslâm'ın boşluğunu doldurmak üzere asırlar önce -*amacı gizlenerek*- inşa edilmiş olan Müslümanlık, zamanın akışı içinde türlü geleneklerle yoğrularak ***mistik-folklorik*** bir kültüre dönüşmüştür. Medreseli mollalar, Müslümanlığı hiçbir zaman bu nitelik içinde tanıyamamış ve dolayısıyla onu topluma tanıtabilecek imkâna sahip olamamışlardır.
Tarikat şeyhlerinin üzerine asırlardır türbeler inşa edilir, günümüzde de bu gelenek sürdürülmektedir. Müslümanlıkta tapım amaçlı ritüellerin ve *"lideri putlaştırma kültürünün"* bir parçası olduğu bu gerçek hakknıda hiçbir medreseli molla herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

Müslümanlıkta Allah'a ve ahiret hayatına inanmayan «evliyaların, peygamberlerden daha üstün olduğu» inancı hakkında hiçbir medreseli mollanın herhangi bir açıklama yaptığı duyulmamıştır.
Medreseli mollalar o kadar sanal bir dünyada yaşıyorlar ki bunların hemen hiç biri, saptırılmış din ve tarih konusunda önemli eserler vermiş olan; Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü, Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak, Prof. Dr. Ahmet T. Karamustafa. Dr. Abdübaki Gölpınarlı, Dr. Yaşar Kalafat, Dr. Şinasi Gündüz, Süreyya Su ve Saadettin Merdin gibi ciddi araştırmacılara ait kitapları okumaz, okusalar bile bu eserlerin önemli kesitlerini anlayamazlar. Mollalar Muhtemelen bu ilim adamlarını hiç duymamışlardır. Onun için Medreselerde ***"Şerhu'l-akâid"*** ve ***"Cevheretü't-Tevhîd"*** gibi gibi iman esasları konusunda yazılmış eserler okutulmasına rağmen, Selefi meşrepli mollalar bile hiçbir zaman ***"zendeka"*** kavramına ve ***"zenâdika"*** güruhuna ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamışlardır. Oysa 1200'lerde organize olmuş bulunan ve İslâm'ın geriye kalmış zayıf gölgelerini de silmeyi amaç edinen ***"Hacagân yolu"*** topluluğu, İslâm tarihinde ortaya çıkmış en tehlikeli bir zendeka örgütüdür. Karmatîler, Hürremîler ve Haşhaşîler bile *(İslâm'ın mukaddes değerleri üzerinde)* bu örgüt kadar yıkıcı etkiler bırakmamışlardır.
İslâm'ın iman kurumunun asırlardır uğradığı tahribat hakkında, mollalar kayda değer bir bilgiye sahip bulunmadıkları gibi, tarih ve sosyolojiden de tamamen habersizdirler. Özellikle dinler ve mezhepler tarihine tamamen yabancıdırlar. Nitekim, *(Karmatîlik, İsmaililk, Dürzilik, Yezidilik, Nusayrilik, Müslümanlık, Babilik, Kadyanilik ve Bahailik adlı dinler şöyle dursun)*; Şiilik, Alevîlik, tarikatçılık, hanefizm, Şafiizm, matüridizm, Eş'arizm ve ***"Muaviyeci Sünnilik"*** gibi sapkınlıkların tarihi serüveni hakkında hemen hiçbir bilgiye sahip değildirler. Vahhabilerin etkisiyle dillerine doladıkları Haricîlik, Mu'tezile, Mürcie ve Cehmiyye gibi akımlar konusunda bile bilgileri oldukça sığdır. Bu gerçek, onların *-müellif olma hevesiyle!-* ölesiye kendilerini zorlayarak yazdıkları kitapçıklardan da anlaşılmaktadır. Nitekim bu kitapçıklar *"kes yapıştır"* yöntemiyle hazırlanmış bir yığın şablondan başka bir şey değildir.[450]

---

[450] Medreseli molla kitlesinin, bilgi, kültür ve bilinçten ne kadar yoksun olduğunu tahmin edebilmek için önemli bir olayı burada örnek olarak göstermek yeterli olacaktır. Mustafa Kemal tarafından, derin devlet eliyle kışkırtılan Medreseli mollalardan Palolu Şeh Said, Diyarbakır İstiklal mahkemesinde ifade verirken savcı ile arasında geçen soru ve cevap şöyle geçiyor:
- Ayağa kalkınız, nerede tahsil ettiniz?
- Medresede tahsil ettim.
- Medresede neler okudunuz?
- Bedi', istiare, usuli fıkıh, sarf ve nahiv okudum.
- İstiare adında ayrıca bir ilim var mı?
- İstiare badi ve beyanın kısımlarındandır.
Kaynak: Behçet Cemal, Şeyh Sait İsyanı. S.99. Sel Yayınları, İstanbul-1955

Medreseli mollanın kapasitesini deşifre etmesi bakımından bu özet bilgiler büyük önem taşır.

***

Medreseli molla; yaşına, istidadına, zekâsına, *(eğer edinebilmişse)* kültürel birikimine göre, içinde bulunduğu şartlar elverdiği takdirde akılcı arayışlar ve çalışmalar sayesinde kendini değiştinebilir ve geliştirebilir. Bu suretle altında ezildiği kasvetli medrese ortamının olumusuz etkilerinden biraz olsun kurtulabilir, nisbeten aydınlık bir dünyanın atmosferine girebilir.

Buna, Molla Said Yıldırım'ı örnek olarak gösterebiliriz. Bu zat; *(Norşin Medresesi'nin devamı olarak)* geriliğin, ilkelliğin ve fantizmin en karanlık merkezlerinden biri olan Tillo Medresesinde yıllarca çile çekmesine rağmen büyük çabalar harcayarak kaliteli bir kişilik kazanabilmiş ve küçümsenemeyen bir ilmî birikime sahip olmuştur. Molla Said, Arap dilinde ve İslâmî ilimlerde kazandığı bilgilerin yanı sıra bilgisayar kullanmayı, ve internetten azami düzeyde yararlanmayı da becermektedir. Bu sayede Medrese müfredatında yer alan kısır kitaplara alternatif birçok kitap ve risale telif ederek eski hantal eğitimi ıslah etmeye çalışmıştır. Onun تُحفَةُ الأحباب, diğer adıyla: النحوُ القرآني adlı eseri, öğrencinin Arap dili konusunda ihtiyaç duyacağı azami bilgilerle yüklüdür. Ayrıca onun son olarak kaleme aldığı تُحفَةُ براعم القرآن adlı eseri; İbadet, dua ve ahlâk konusunda çok değerli bilgiler içermektedir. Said Yıldırım Hoca eğer medrese mafyası tarafından saldırılara maruz kalmaz ve itibarsızlaştırılmaz ise onun gerek telif ettiği, gerekse bundan sonra yazacağı eserler skolastik eğitimin tadil ve ıslahı yönünde önemli sonuçlar verecek, hayırlı bir devrimin meşalesini yakacaktır.

Türkiye'de, medreselerin ıslahı konusunda özlemlerini dile getiren Akademik çevreler de vardır. Bu konudaki çalışmaları merak edenler, Muş Alparslan Üniversitesi tarafından 05-07 Ekim 2012 tarihinde düzenlenen *"Medrese Geleneği ve Modernleşme Sürecinde Medreseler"* konulu sempozyum üzerine yayınlanan bildiriyi inceleyebilirler.

***

Medreselerin yıkcı etkileri

Genellemeden sakınarak konuya gerçekçi bir kanaatle yaklaşacak olursak şunu ifade etmek gerekir ki; *(bu kitap boyunca bahsedilen bütün olumsuzluklarına rağmen)* medreselerden vasıfsız, sıradan ve şeklî icâzetnemelerle, *-her zaman -* mollalar mezun edilmemiş, bunların arasında *-istisna olarak-* değerli ilim ehli şahsiyetler de yetişmiştir. Fakat zaman ve şartlar bu nadir âlimlerin aleyhinde işlediği için, onlara ait başarıları belgelemek ve hayatlarını gün yüzüne çıkarmak çoğu kez mümkün olamamıştır. Bu şahsiyetler çekinmeden mitolojiye, efsanelere,

batıl inançlara, bid'at ve hurafelere karşı çıktıkları ve yönetimleri eleştirdikleri için, Kıskanç meslektaşlarının ve adaletten uzak yöneticilerin baskısı altında linç edilmiş, ağır cezalara çarptırılmış, taraftarları susturulmuş, başarıları ve kimlikleri inkâr edilmiştir. Onun için günümüzde bu nadir âlimler hakkında hemen hiçbir bilgiye rastlamak mümkün gözükmemektedir.

Nitekim Mehmet Çağlayan tarafından derlenen *"Şark Uleması"*[451] adlı eserde her ne kadar birçok isim *(Kürt kökenli)* âlim olarak geçiyorsa da *(özellikle Türkiye coğrafyasında)* tanınmış ve ilmî üstünlükleri kanıtlanmış olan Molla Güranî ve Siirtli Molla Halil gibi şahsiyetlere denk, başka isimlere rastlamak güçtür.

Medreselerin asırlardır bıraktığı yıkıcı etkiler başlı başına kapsamlı bir araştırma konusudur. Ne varki hiç bir araştırmacı şimdiye kadar bunu üstlenmeyi göze alamamıştır. Çünkü medreselerde karanlık birer tip olarak yetişen onbinlerce insan, toplumun bütün kesimleri içine karışmıştır. Muhafazakâr ve dindar çevrelerde bunların sayısı daha yoğundur. Olayın dışa yansımayan ürkütücü yanı ise şudur; hem tarikatçı terör örgütlerinin hem -*haricî ruhlu*- selefî terör örgütlerinin, militanlarının önemli bir kısmı medrese kökenlidir. Dolayısıyla medreseler üzerine araştırmayı göze alacak olan ilim adamı bu her iki kesimin de hedefi haline gelecektir. Bunun ne kadar tehlikeli olduğunu tahmin etmek güç değildir. Medrese denen kurumun yüzyıllardır sırlarının ortaya çıkmamış olması işte bu çekinceye dayanmaktadır.

Medresenin birinci derecede yıkıcı etkisi, onun öğrenci üzerinde bıraktığı kalıcı kişilik bozukluğudur.[452] Çünkü Öğrenci, yaklaşık oniki yıl boyunca -*fanatizmin kaynağı olan bu yuvalarda*- Arap dilinin gramer kurallarını ezberleyerek adeta bir robot haline gelir. Onun bütün dünyası bundan ibarettir. Gramerle yatar, gramerle kalkar. Bir kelimenin ***"merfu"*** mu, ***"mansub"*** mu, ***"mecrur"*** mu okunması gerektiği, onun için bir din iman meselesi haline gelir. Medrese öğrencisinin, merakı, hobisi, esprileri, tartışmaları, hatta hayalleri bile mutlak surette gramerle alakalıdır. Öyle ki onun muhatabı eğer örneğin; *mübteda*, *haber*, *fail*, *nâib-i fâil*, *kâne'nin ismi* ve *inne'nin haberi* gibi ***"merfu"*** okunması gereken bir kelimeyi kazara mansub veya mecrur okursa affedilmez bir suç işlemiş olur; ona göre bu şahıs *"kara cahildir"*, hiçbir zaman muhatap alınmaması gerekir.. Bu

---

[451] Bkz. Mehmet Çağlayan, Şark Ulemâsı, Çağlayan Yayınları, İstanbul-1996.

Mehmet Çağlayan'ın bu çalışması, üslup ve yazım kuralları bakımından eleştirilebilir. Özellikle bu kitapta yer alan birçok isme ait biyografilerin gerçeğe uymadığını vurgulamak gerekir. Çünkü bu isimler arasında âlim sıfatını hak etmemiş olan birçok şair, tarikat şeyhi ve meczup kimselerden maalesef abartılı bir anlatımla söz edilmiştir.

[452] Buna bilimsel terminoloji ile ***«Obsesif-kompulsif bozukluk»*** diyebiliriz.

nedenle bilinç altında ona karşı olumsuz duygular beslemeye başlar. Bu çağrışımla bir medrese esprisini şöyle naklederler;
Meşhur dilci *«Mevlânâ Câmî vefat edince münker ve nekir melekleri gelip ona **«men rabbuke»** (yani Rabbin kim?) sorusunu yöneltirler. Hazret onlarla dalga geçerek; **"men** مَنْ**" mübtedâdır**, "**Rabbu** رَبُّ**" onun haberidir**, "**kâf** كَ**" muzâfun ileyhtir**, diye cevap verir. Melekler aynı soruyu tekrar ederler, fakat her dafasında Câmî'den aynı cevabı alurlar. Bunun üzerine Allah Teâlâ'ya onu şikâyet ederler. Yüce Allah meleklere; bu kulumu rahat bırakın diyerek Mevlânâ Cami'nin bütün kusurlarını affeder.»*
Özellikle Kürt Medreselerinde gramer ezberciliği saplantısı kronik düzeyde ve yaygındır. Bu gerçek ister istemez bize, yakın geçmişte gerçekleştirilmiş olan önemli bir araştırmayı hatırlatmaktadır. Bu araştırma, ***"Dilbilgisi ukalâlık sendromu"*** anlamına gelen ***"Grammatical Pedantry Syndrome"*** çalışmadır. Illinois üniversitesi öğretim üyelerinden dil bilimci Dennis Baron tarafından kaleme alınmış ve 18 ağustos 2012 tarihine Oxford Üniversitesi nin internet sayfasında yayınlanmıştır.[453]
Bu hastalık; *«Gramer kurallarına göre yazma ve konuşmayı kendine adeta bir takıntı haline getiren, çevresindeki kişilerin gramer hatalarını büyük bir şevk ve inatla düzeltmeye çalışan ve bu uğurda tüm etik kuralları, tüm sosyal ilişkileri hiçe sayabilecek kadar ileri gidebilen kişilerin rahatsızlığına verilen addır.»* diye tanımlanmıştır.[454]
Bu saplantı Kürt medreselerinde çok yaygındır. Ancak seyri ve şiddeti öğrenciden öğrenciye değişmektedir. Bazı öğrencilerde bu saplantı o kadar şiddetlidir ki gözlerine kestirdikleri birinin okuma ya da ibareye anlam verme hatalarını bulmak için ona adeta tuzak kurarlar. Bunun için kitaplarda rastladıkları zor çözülebilen ibareleri özellikle seçer ve bunların bulunduğu sayfalara -*kolay ulaşabilmek için*- işaret korlar. Bunlara Kürt medreselerinin geleneğinde ***«ci»***, yada ***«ciy»*** adı verilir.[455] Hemen her öğrencinin özel bir defterinde ***«ci»*** diye istif edilmiş onlarca not bulunur. Medreselerde yerleşmiş ve yayılmış olan bu tür mugâlata geleneği, hiç şüphesiz süflî ve müptezel bir ahlâksızlık örneğidir. Çünkü başkasında mutlaka hata bulma tutkusundan kaynaklanan bu ahlâksızlık kişideki kıskançlık duygusunun zirve yaptığını göstermektedir.

---

[453] Bu konu, çeşitli ülkelerde araştırmacılar tarafından kaleme alınan makalelerde dile getirilmiştir. Bunlardan biri de Mısırlı araştırmacı yazar Hâle Abdül'âl'dir. Yazarın makalesi, El-Cezire gazetesinde "متلازمة التحذلق اللغوي" başlığı altında yayınlanmıştır. Kaynak: الجزيرة نت | متلازمة التحذلق اللغوي (aljazeera.net) Bu sendrom, Türkiye'de de Mehmet Saltuerk ve Tolga Akkuş tarafından gündeme getirilmiştir. Kaynaklar: Dilbilgisi ukalâlık sendromu – GENETİK (uni-koeln.de); Grammar Pedantry Syndrome (Dil Bilgisi Ukalâlık Sendromu

[454] Bkz. https://blog.uni-koeln.de/saltuerk/2013/07/10/dilbilgisi-ukalalik-sendromu/

[455] Bu kelime, Kürtce ***"yer"*** demektir. Bundan; çözümlenmesi ya da anlaşılması zor olan yer amaçlanır.

İlginç bir nokta da şudur; Medrese müfredatındaki kitapların çoğu Arap olmayan müellifler tarafından yazılıdığı için, ibareleri girifttir, rekiktir.. Bu kitaplarda yer alan birçok ifade bilmecemsidir, anlaşılması zordur. Fakat tuhaftır ki medreseliler tarafından bu sıkıntılı anlatım tarzları, daima *"müelliflerinin çok derin bilgilere sahip oldukları!"* şeklinde yorumlanır ve onlara imrenilir. Nitekim bir araştırmacı *(asırlardır güncellenmemiş medrese müfredatını)* büyük bir soğukkanlılıkla şöyle savunmaktadır:
«İslâmî ilimlerde derinleşmek isteyen bir kimse için sadece Arap dilini günümüz lehçesiyle öğrenmek yeterli değildir. Nitekim araştırmacının öncelikli amacı bu dili konuşmak değil, bu dile ait kadim metinleri anlamaktır. Modern dönemde yazılan gramer kitapları ise bu ihtiyacı karşılamaya yeterli gelmemektedir; çünkü modern dönemde yazılan kitapların anlatım dili çok kolaydır, bu ise araştırmacının klasik metinlerde hâkim olan ağır ve veciz ifadeleri anlamasını zorlaştırır. Ayrıca modern gramer kitapları, klasik metinlerin üslup ve ıstılahlarını kapsamaktan da uzaktır.»[456]
Bu zatın yukarıdaki ifadesinden şöyle bir anlam çıkarmak mümkündür: «Türkiye'deki medreselerde okutulan sıra kitapları dışındaki gramer kitapları yetersizdir. Dolayısıyla gerek Arap dünyasında, gerekse diğer ülkelerde okutulan Arapça gramer kitaplarından istifade edenler "klasik metinlerde hâkim olan ağır ve veciz ifadeleri anlayamazlar!"» Doğrusu bu mantığı anlamak güçtür,
Medreseli mollalar diyalogdan yana müflistirler. Hayatı kolaylaştırma kültüründen ve bunun gereği olan kolay anlatım tarzından o kadar uzaktırlar ki ***«rekâket»*** kavramını hiç merak etmezler. Bu kelimeyi hiç duymamış da olabilirler.
Şimdi konuyu başka bir açıdan ele alarak bu hastalığın aslında ne kadar büyük çelişkiler barındırdığını düşünmeye çalışalım;
Bilindiği üzere medresede sözde dini konularda talim ve terbiye gören öğrencinin örnek bir kişilik ile yetişmesi gerektiğini tasavvur ederiz. Bu, *dindar-Muhafazakâr* kesimde bir genel kabuldür. Bunun anlamı şudur; bu çocukların, yıllar boyu akâid, Kur'ân ilimleri, hadis ve fıkıh okuyarak birer âlim sıfatıyla yetiştiklerine inanıyoruz. Ne varki yukarıda kanıtlarıyla ve bütün ayrıntılarıyla açıklandığı üzere bunların ürkütücü bir macera yaşadıklarını görüyoruz. Peki, sonu karanlık olan bu serüveni yaşayanların kendilerine, ailelerine, içinde yaşadıkları topluma ve insanlığa faydalı olabileceklerine inanmak mümkün mü?
İnsanlara, saygıyı, sevgiyi, dürüstlüğü, çalışkanlığı, temizliği, üretkenliği, yardımseverliği, birlik ve beraberlik içinde olmayı, zayıfları korumayı, yanlışların önüne geçmeyi, cehalete, tağuta, adaletsizliğe, derin devlete,

[456] İbn Haldun Çalışmaları Dergisi, 7 (2) 2022, 135-145 Araştırma Makalesi.

tarikatçılığa, şarlatanlığa, mafyaya, rüşvetçiliğe ve ahlâksızlığa karşı savaşmayı bu sendromlu mollalardan beklemek doğru olur mu?

Bu önemli soruların, ne yazık ki cevaplarını bulamıyoruz. Çünkü makûs tarih bütün şiddetiyle hâlâ tekerrür etmektedir. Medreselerin zaman içinde yozlaştığını savunmak gerçeği yansıtmaz. Bu yuvalar aslında binli yıllarda böyle başlamış ve günümüze kadar hiç değişmeden aynı şekilde devam etmiştir. Nitekim medreselerde pozitif ilimlere baştan beri yer verilmemiştir. Bu gerçeği ret etmeye kalkışacak olanlar, bu kurumlarda vaktiyle Tarih, coğrafya, biyoloji, matekatik, fizik, kimya, tıp, astronomi ve *(Arapça Farsça dışında)* yabancı dil gibi branşlarda dersler okutulduğunu kanıtlayamazlar. Nitekim padişahların özel doktorlarının ve devlet tercümanlarının Yahudi, Rum ve Ermeni kökenli oldukları, bu gerçeği güçlü şekilde kanıtlamaktadır.[457]

Temelde Nakşibendi şeyhlerinin emrinde birer peyk olarak faaliyet gösterdikleri, öbür yandan iktidarlarca ideolojik amaçlara alet edildikleri için, medreselerin *(büyük çoğunluğunun)* yıkıcı etkileri son zamanlarda katlanarak artmıştır. Örneğin Nakşibendi örgütleri bünyesinde çalıştırılan; kerâmet üreticileri ve propogandistler, medrese kökenli mollalar arasından seçilirler. Bunlar bir yandan grubun şeyhini ünlendirmek, onun için kerâmetler üreterek çevresini genişletmek için maharetlerini kullanan, öbür yandan *(spekülasyonlarıyla ve gerçekleri tersyüz etme faaliyetleriyle)* İslâm'a karşı müslümanlığa destek verenler *medreseli-tarikatçı* mollalardır. Örneğin, Feto döneminin yargısı tarafından *(fuhuş ticareti yaptığı suçlamasıyla bir süre tutuklanan)* Pontus kökenli tarikatçı molla, medreselidir. Emniyet ve yargı makamlarını Selefîler aleyhinde sürekli kışkırtmak onun önemli meşguliyetleri arasında yer alır. Selefîler ve mü'min azınlık, bu faaliyetlerde rol alan mollaları "bel'âm" olarak nitelerler.

İktidarların, derin devletin ve ırkçı çevrelerin kullandığı *(bir kısmı Vahhâbî eğilimli, haricî ruhlu)* Selefîler de yine medrese kökenlidirler. Bu kesimden olan mollalar son yıllarda bütün dünyanın dikkatini üzerlerine çektiler. Seneler önce İktidarın ve Türk ırkçılarının tuzağına düşerek önce **PKK**'yı, daha sonra ***"Hizbullah***" terör örgütünü kurdular. Irkçı yönetim tarafından **PKK**'ya karşı silahlandırıldılar. Ancak bölünerek birbirleriyle boğuştular. Düşüncelerini paylaşmayan kendileri gibi medreseli birçok mollayı domuz bağı ile boğdular. İktidar, bunların kontrolden çıktığını görünce liderlerini öldürerek örgütü çökertti. Hizbullah'ın devamı olan bir grup medreseli molla, son günlerde Nakşibendi iktidarla işbirliği içine girdiler.

---

[457] Bkz. Feriduddin AYDIN, Tercüme Bilimine Giriş ve Tercüme Teknikleri, Furkan Basım ve Yayınevi, İstansul-2000

Yakın geçmişte Vahhabiler bu örgütten arta kalan militanlarla temasa geçerek onları yönlendirmeye başladı. Bu sırada patlak veren ***"Arap Baharı"*** olayları üzerine medreseli selefilerin bir kısmı fiilen ***"Daiş"*** terör örgütüne katıldı. Bir kısmı da aynı örgütün sempatizanı olarak tutumunu sürdürdü. Bunlar hiçbir zaman hangi güçler tarafından yönetildiklerinin farkına varamadılar.

Terör faaliyetlerine destek verdikleri suçlamasıyla medreseli *"Cihâdî Selefîlerin"* tümü. -*Türkiyeyi ele geçiren*- Nakşibendi iktidarın hedefi haline geldiler. Öbür Selefî gruplar ve *müslim-mü'min* azınlığın[458] mensupları da baskıya uğradılar. Oysa Cihâdî Selefîlerin dışında kalan müslim kitleden hiç kimse terörle ilişkili değildi. Ancak militan Selefi grupların uyandırdığı şüphe bütün Selefilerin baskı altına alınmalarına bahane oluşturdu. Bunların çoğu, hiçbir suça karışmamalarına rağmen yıllarca hapislerde tutuldular, bu kalelerin meçhul hücrelerinde hakaretlere uğradılar işkencelere maruz kaldılar.

***

[458] Bu hayırlı azınlık هُوَ سَمَّكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذا düsturuna bağlıdırlır.

Millî-Dinsel Bir Şablon Olarak Müslümanlık

«Şablon» sözcüğünün tanımları arasında; *«Körü körüne kullanılan, çok kez yinelendiği için kanıksanmış basmakalıp örnek»* diye, çok ideal bir tarif vardır. Müslümanlık, -*İslâm'dan tamamen farklı bir din olarak*- işte böyle bir şablondur. Bunu kısaca şöyle açıklamak mümkündür:

İslâm ile karşılaştırıldığı zaman Müslümanlığın, gerçekten ayrı bir din olduğu rahatça anlaşılabilir. Ne var ki asırlardır böyle bir karşılaştırma yapılmamıştır. Daha doğrusu buna izin verilmemiştir. Aksine bu iki dinin aynı şey olduğu devamlı şekilde propaganda edilmiş, dolayısıyla akıllara ve vicdanlara böyle yerleşip kemikleşmiştir. Nitekim hemen hiçbir Müslüman, bu dinin ögelerinin hangi dinlerden -*deyim yerindeyse*- aşırıldığını, bu ögelerin nasıl ve hangi amaçlarla sentezlendiğini merak edememektedir. Aynı zamanda hiçbir Müslüman, özgür iradesiyle araştırarak ve kanaat getirerek değil, -*tam tersine aynen Yahudilerde ve Hıristiyanlarda ya da Budistlerde ve Şintoistlerde olduğu gibi*- sırf taklitle bu dine bağlanmıştır. Bu iki din arasındaki aykırılıklardan kaynaklanan nedenlerle -*Müslümanlığın bağlısı olan*- ***Müslüman*** ile, -*İslâm'ın bağlısı olan*- ***Müslim*** arasında da çok büyük kişilik farkları vardır. Bu farklar o kadar büyüktür ki Müslüman kişilik ile müslim kişilik arasında derin bir uçurum niteliğindedir. Bu da Müslümanlığın sırf bir şablondan ibaret olduğunu kanıtlamaktadır.

Bu ilgiyle, önce önemli bir gerçeği vurgulayalım: İran halkının, 1350 yıl önce -***Hz. Ali*** *yandaşlığı olarak*- başlayan İslâm'a bakışı, bu taraftarlığı simgeleyen bir isim altında şekillenmiştir. Bu isim; -*yüzyıllardır kullanılmış ve belki yine yüzyıllar boyu kullanılacak*- bir şablon olan ***«Şiîlik»***'tir. Yani bu isim, -*kullanıldığı sürece*- her zaman şablon olarak kalacaktır. Çünkü Şiîlik, -*İslâm'la doğrudan hemen hiçbir ciddi alâkası bulunmayan*- Fars Müslümanlığının öne çıkan adı ve -*Yunan'ın* ***«megali idea»****'sına benzeyen*- tarihî Pers hayâlinin sembolüdür. Onun için İran, tarihte yaşadığı en parlak ve en görkemli düzeyine yeniden kavuşma hayalini, -*bu sembolle ifade edilebilecek tarihsel birikimini kullanarak*- ulaşmak istemektedir. Yani İran için önemli olan şey *«o muhteşem hayâli günün birinde gerçekleştirmektir.»* Şiîlik ise -*hem Zerdüştîliği, hem de bu hayâli kamufle eden*- sadece bir araçtan ibarettir. Nitekim bu savda eğer yanılmadığımıza inanır ve İran'ın -*çağımızdaki ataklarını dikkatle izlersek*- asıl amacın ne olduğunu anlamakta zorluk çekmeyiz. Öyle ise İran'ın, bugün Şiiliğe bir mezhep, hatta bir din olarak büyük bir tutku ile sarılmış gibi görünüyor olması, bu sembolün, temelde bir şablon olmadığı anlamına gelmez. Dolayısıyla bu dinsel sembolün, yarınlarda gerçekleşecek o muhteşem hayâl uğruna feda edilemeyeceği anlamına da gelmez. Çünkü ***«Ehl-i beytin hukukunu müdâfaa perdesi altında»***[459] gizlenen Zerdüştîlik, zaten hazır vaziyette duruyor.

[459] Bu ifade, **Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü**'ye aittir. Bkz. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, 8. Baskı. S. 15. Ankara-1993; Ayrıca bkz. « Müslümanlığın Oluşum Sürecinde Mezhepçilik Faktörü» başlıklı makale.

Bunun bir örneği, Türkiye toplumu için de aynen söz konusudur. Nitekim *(hem Sünnîlik, hem de Alevilik şablonlarıyla)* Türk Müslümanlığı ***(ya da Şamano-Budist Müslümanlık)***, yarınlarda gerçekleşebilecek Muhteşem ***«Turan ideali»*** uğruna feda edilemeyecek şey değildir. Nitekim bunun canlı bir örneği de tarihte vardır: Hazar Türkleri… Bu kavim İslâm'la tanışmış, ama -*nasıl olmuşsa*- Hazar Kralı **Bulan**, 761'de -*bazı rivâyetlere göre*- hizmetindeki bir Yahudi'nin etkisinde kalarak Musevî olmuştur. Çok geçmeden de Hazar toplumunun büyük bir kısmı ona uyarak -*Müslümanlıktan ayrılmış*-, Musevîliği benimsemiştir. Demek ki Hazar toplumunun Müslümanlığı salt bir şablondan ibaretti. Onun da İslâm'la hiç bir alâkası yoktu. Bu nedenle aslında, -*oluşumunun tarihi süreçleri eğer çok dakik bir incelemeye tabi tutulursa*- Türk Müslümanlığı'nın da -*aynen Hazar Müslümanlığı ve Şiilik gibi*- İslâm'a organik biçimde tutunmadığı ortaya çıkacaktır.

Çünkü birbirine tıpatıp benzeyen bu iki şablon, salt birer tarihselci din anlayışını ifade ederler. Dolayısıyla gerek Şiîlik şablonuyla dışa yansıyan Milliyetçi Pers Müslümanlığı'nın, gerekse Sünnilik ve Alevîlik şablonlarıyla dışa yansıyan Milliyetçi Türk Müslümanlığı'nın, gerçek anlamda, Kur'an ve Sünnetteki İslâm'la hemen hiçbir -*kitabî*- bağları yoktur. Nitekim, günümüzün Ortadoğu'sunda cereyan eden dramatik olaylar karşısında Şiî, Sünnî ve Alevî kampların tutumları bu tespitin doğruluğunu kanıtlamaya yetmektedir. İslâm'da -*önemle vurgulanan*- birlik ve beraberlik çağrılarının, -*bu çatışan mezhepçi kampların kanlı eylemleriyle*- ne derece hiçe sayıldığını anlamak için Kur'an'a bir göz atmak yeterlidir.[460]

Şimdi, Müslümanlığı bir kenara koyup İslâm'daki inanç esaslarını incelediğimizde bunların, -*kısmen doğrudan, kısmen de dolaylı olarak*- ölüm sonrası hayatla ilgili olduğunu görürüz. Tüm yasalarıyla ve kurallarıyla İslâm, -*iman kavramında ifadesini bulan*- bu esaslara dayanmaktadır. Onun için kesinlikle söyleyebiliriz ki tarih olgusunun, tarihselci ülkünün, milliyetçiliğin ve *(peygamberler dışındaki)* tarihi kişiliklerin iman kurumu ile hiçbir ilişkileri yoktur. Sonuç olarak yine kesinlikle diyebiliriz ki gerek Şiilikteki *(ve Alevîlikteki)* **Hz. Ali** yandaşlığını, gerekse günümüzün Milliyetçi Türk Sünniliğindeki *(Evliyalar, türbeler, kerâmet masalları, kahramanlar ve bayrak gibi)* kutsallaştırılmış tarihi ve milli sembolleri, İslâm'ın iman kurumuna herhangi bir bahane ile yamamak mümkün değildir. Bu her iki eğilim de İslâm'ın aslında kesinlikle ret ettiği, bâtıl, ayırımcı ve ayrıştırıcı birer mistik ve ideolojik taraftarlıktır. Bilindiği üzere ne mistisizme, ne milliyetçiliğe, ne de tarihselciliğe İslâm'da yer yoktur. İşte bu gerçekler, Müslümanlığın bir şablondan ibaret olduğunu çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Kuşku yok ki Arap milliyetçiliği ve Arapların ***«Yeşil Sosyalizm»***'i de bu yargının konusudur. Onu da İslâm'la ilişkilendirmek mümkün değildir. Ancak Fars ve Türk milliyetçiliği koyu dinselci bir özellik taşıyor olmasına karşın, Arap milliyetçiliğinin çıkış noktası, daha çok emperyalizme ve sömürgeciliğe tepkidir. Onun için, Arap milliyetçiliği, -*Fars ve Türk milliyetçiliklerinde olduğu kadar*- temelde dinsel bir karakter yansıtmamaktadır. Çünkü Arap milliyetçiliği, yabancı zulmüne ve işgalciliğe karşı son 150 yılda ortaya çıkmış bir tepkinin, bir savunma hareketinin adıdır; çok yeni ve salt siyasî bir harekettir. Onun için Pers Müslümanlığı ve Türk Müslümanlığı gibi karakteristik bir *«dinci Arap Müslümanlığı»* aslında yoktur. Şu var ki Arap ülkelerinde, -*daha doğrusu Mısır'da* ***Hasan el-Benna*** *tarafından 1928'de*- kurulan ve gittikçe

[460] Bkz. Kur'an-ı Kerîm: âl-i İmrân/103-105; el-Enfâl/46; el-Hucurât/9-10

mistikleşerek gelişen ***«el-İhwânu'l-Muslimûn*** **الإخوان المسلمون**» hareketini, bir Arap Müslümanlığı türünden saymak mümkündür. Ancak ***«İhwan»*** hareketinde milliyetçi bir eğilim bulunmamaktadır. Oysa İran ve Türk Müslümanlıkları -*özde İslâm'dan bağımsız, İslâm öncesi dinlerden beslenmiş*- milliyetçi, mistik ve senkretik birer ***«şablon din»*** olarak yapılanmışlardır.

Örneğin Şiîlikte **Hz. Ali** yandaşlığı, *(imamet)* kurumunun ekseni haline getirilmiştir. ***İmamet*** ise Şiîlikte iman esaslarından biridir.[461] Oysa İslâm'da *(imamet)*, iman esaslarından değil, bilakis ***fıkhî-siyasî*** bir meseledir; ümmete başkanlık edecek bir kişinin seçilmesi ve onun da bu görevi üstlenmesi olarak bilinen uygulama konularından biridir. Bilindiği üzere iman; salt bir tercih olarak; -*Amentü formülündeki altı temel önermeyi ikrar etmekle gerçekleşen*- içsel bir onay ve teslimiyetten ibarettir; özünde dinamik değildir. Kişinin vicdanında imanın var olduğunu kanıtlayan şey ise, fıkıhtaki uygulamalara onun ayak uydurmasıdır. Şahıs eğer imanında samimi ise mü'mindir, müslimdir. Samimi değilse münafıktır. Ancak, İslâm'ın kurallarına ayak uydurduğu sürece -*zahiren*- müslim sayılır; ***«Ben Müslümanım»*** diyerek -*İslâm'ın dışında olduğuna ilişkin bir aidiyet beyanında bulunsa bile*-, münafık ya da Müşrik sıfatıyla suçlanamaz, fişlenemez. Bilakis -*irşat edilinceye kadar*- mazur sayılır.

***

Yüzyıllar önce yürürlükten kaldırılmış olmasına rağmen İslâm, Kur'an'ın tarihe direnişi sayesinde -*muazzam birikimiyle*- yazılı olarak sağlam kalmıştır. Kurallarının birçoğu, Müslümanlar tarafından alınarak -*gelenek, hurafe, folklor ve çeşitli animist inanışlar sarmalı içinde*- Acem ve Türk Müslümanlıklarına mal edilmiştir. Bu suretle Müslümanlığın her iki türü de millileştirilmiş, onlara mahalli birer kisve giydirilmiştir. Onun için ***(İslâm)*** sözcüğü -*bu iki halkın*-, sadece kimlik belgelerinde bir sembol olarak kullanılmaktadır. Nitekim -*başka dinlere bağlı insanları* ***«gayr-i müslim»*** *diye nitelemesine rağmen*- hiçbir Müslüman, ***«Ben müslimim»*** diyerek İslâm'a bağlı olduğunu söylemez. Tam tersine ***«ben müslümanım»*** der. Çünkü her Müslüman -*mutlak surette*- milliyetçidir ve tarih onun için dinseldir, mistiktir ve kutsaldır. Bu gerçekler ise Müslümanlıktaki şablonculuğun inkâr edilmesini olanaksız hale getirmiştir. Dolayısıyla, *«Müslümanlık adının aslında İslâm demek olduğu, bu sözcüğün dilde yaşanan yozlaşmanın bir sonucu olarak değişmiş bulunduğu ve bir* ***"galat-ı meşhur"*** *niteliğini taşıdığı»* yolundaki temelsiz itirazlar tamamen havada kalmaktadır. Bu kabil itirazlar, bilimsel dayanaktan tamamen yoksundur.

Yürürlükten kaldırılmış olsa da; kimlik belgelerinde sırf sembol olarak kullanılıyor olsa da; yasaları ***«orman kanunu»*** diye aşağılansa de İslâm, azametinden, asaletinden ve ihtişamından hiçbir şey kaybetmemiş, -*bundan sonra da*- kaybetmeyecektir. Tam tersine, İslâm'a bu haksızlıkları reva gören Müslümanlar hüsrana uğrayacaklardır! Sonuç olarak diyebiliriz ki; İslâm'ın azameti, ihtişamı ve doğallığı, aslında milliliğe büründürülmüş olan şablon, cüce ve cılız dinlerle karşılaştırıldığı zaman çok daha parlak bir şekilde ortaya çıkar. İslâm'ın yüce kaynağı olan Kur'an-ı Kerîm'i ***bir mabet ve mezarlık kitabı*** haline getirmekle; onun evrensel bir ibadet mekânı olarak ilan ettiği camilere bayrak asmakla; onun ancak cihad alanında canını veren kahramanlara tahsis ettiği ***(şehitlik)*** unvanını ideolojik savaşlarda öldürülenlere vermekle; evrensel ezan-ı

[461] Şiîlikte iman esasları şunlardır: ***Tevhid***, ***Adalet***, ***Nübüvvet***, ***Mead*** ve ***İmamet***.

muhammedi'yi milliyetçi sloganlara[462] malzeme yaparak yüce değerlerini sömürmekle hiç kimse şablon bir dini kotaramaz.

İslâm, Allah tarafından Rasûlullah'a (s) indirilen Kur'an-ı Kerimle bütün insanlık için kabul edilmiş[463] , gerçek, en son ve sonsuza dek geçerliliğini koruyacak olan evrensel bir anayasa ve bir hayat nizamıdır. Müslümanlık ise ürettiği ırkçılıkla, dincilikle, ayırımcılıkla, bölücülükle ve mezhepçilik fitneleriyle çok tehlikeli bir ***«şablon din»*** olarak gözler önüne serilmiştir. Bu iki aykırı din, eğer ilmin ve aklın divanında karşılaştırılacak olursa ortaya çıkacak tablo, şüphesiz dehşet uyandıracak, tarih de buna elbette tanıklık edecektir.

Menderes ve **Said-i Nursi**'den sonra bu şablon dine inanılmaz bir dayanıklılık kazandıran **Necmettin Erbakan**'dır. Bu şahıs, Müslümanlığı İslâm'ın karşısında aşılmaz bir engel haline getirdi. **Erbakan**'ın el altından destek vererek sahaya çıkmalarına önayak olduğu okuryazarlardan **Mehmet Şevket Eygi**, **Kadir Mısıroğlu** ve Hint mistisizminin temsilcilerinden **M. Zahid Kotku**, **Hüseyin Hilmi Işık**, **Mahmut Ustaosmanoğlu**, Bilvanisli **Molla Hako** ve benzerleri gibi mistik figürler, Müslümanlığı Türkiye'de kemikleştirerek İslâm'ın bu ülkeye sıçramasını kesin şekilde önlediler. Bunların hazırladığı ortamı yeterli bulmayan, bu nedenle adı geçen şahıslara kin bağlayan **Fethullah Gülen**, -*bir adım daha ileri giderek*- İslâm'ın Türkiye'ye asla nüfuz etmemesi için yeni bir ***«Türk Müslümanlığı»*** şablonunu geliştirdi. Bu dini, Hristiyanlık ve Yahudilikle sentezleyerek modernleştirmek istedi. Fakat bu model Nakşibendiliğin Hint kaynaklı öğretisiyle çatıştığı için tarikatçılar tarafından ret edildi. Bunun üzerinde 15 Temmuz 2016 tarihinde iki şabloncu taraf arasında silahlı çatışma çıktı. **Fethullah Gülen**'in çeteleri İktidardaki Nakşibendilere yenik düşünce ***«Fetoşist Türk Müslümanlığı»*** Türkiye'de illegal sayıldı. Her şeye rağmen İktidardaki Nakşibendilerin savunduğu ***«Hinduist Türk Müslümanlığı»*** şablonuna karşı **Fethullah Gülen**'in misyonerleri, ***«Fetoşist Türk Müslümanlığı»*** şablonunun propagandasını sürdürmeye devam etmektedirler.

***

[462] Bu slogan «Ezan susmaz, bayrak inmez» şeklinde tertiplenmiş ve Türk milliyetçileri tarafından yaygınlaştırılmıştır. Buna benzer bir söylem de şudur: «Ezan oldum dinmedim, bayrak oldum inmedim, şehit oldum ölmedim. Adım Müslüman soyadım Türk benim...» Dikkat edilirse bu söylemde, ezan ve şehit gibi İslâmî değerler, Müslümanlık ve Türklük ile ilişkilendirilmiş, yani evrensel anlamlarından soyutlanarak millileştirilmiştir. Ayrıca yine dikkat edilirse, «Adım Müslüman soyadım Türk benim.» derken, Müslümanlığa vurgu yapılmış, «Adım müslim» demekten kaçınılmıştır.

[463] Bkz. el-Mâide/3

SON SÖZ

Önce kısa bir açıklama

Mukabil düşünceye karşı tahammülün maalesef henüz tam anlamıyla yerleşmediği ülkemizde bu çalışmamızın yayınlanması halinde büyük sorunlarla karşılaşacağımı düşünüyorum.

Onun için; -*çok sayıda değerli okuyucum tarafından internet ortamında izlenen*- bu kitabımı yayınlamadan önce yetkin şahsiyetler tarafından eleştirilmesini uygun gördüm. Bu, esasen benim prensiplerimdendir. Kitabı ilk inceleyen meslektaşım Sayın **Rıdvan Kaya**'dan aldığım eleştirilerin büyük bir kısmına katılmadığımı aşağıdaki ayrıntılı cevaplarımla açıklamış bulunuyorum.

Şimdi bu cevapları başta beni izleyen değerli okuyucularım olmak üzere kamuoyuyla paylaşmak istiyorum.

***

KONUNUN ÖZÜ

Türk tarihinde özellikle bazı olayların içyüzünün, asırlar boyunca gizli tutulmuş olması konumuzun özünü oluşturmaktadır. Örneğin; -*"**Şah-ı Nakşibend**" olarak ünlendirilen Nakşibendi Tarikatının kurucusu*- **Muhammed Bahaeddin Buhârî**'nin 12 yıl boyunca Çağatay Hükümdarı **Halil Ata**'nın emrinde cellatlık yaptığı, sekiz yüzyıl boyunca başarıyla gizli tutulabilmiştir.

Keza, Emevi ordularının Türkistan'ı işgal etmesi ve o bölgede işlediği katliamların da yine içyüzü asırlar boyu saklı tutulmuştur. Konumuzun esasen nirengi noktası budur. Milâdî 707-715 yılları arasında cereyan eden bu hadiselerin içyüzü yönetimler tarafından büyük bir titizlikle asırlar boyu toplumdan gizlenmiştir. Günümüzde de Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan okul müfredatlarında bu olaylarla ilgili en ufak bir bilgi mevcut değildir. Bunun, büyük ihtimalle şöyle bir nedeni olmalıdır:

«Türk Milleti'nin, tarih boyunca özgür ve bağımsız yaşadığı, hiçbir yabancı siyasi gücün boyunduruğu altına girmediği düşüncesi, nesillerin zihnine yerleştirilmelidir.»

Evet, Türk milleti bunu bir ülkü olarak benimsemiştir. Hatta bu inanış bir iman meselesi haline getirilmiştir. Dolayısıyla bunun aksi yaşanmış olsa bile üstü devamlı olarak

örtülmüş, Türklerin tarih boyunca bağımsız yaşadıkları yolunda yüzyıllar boyu bir politika izlenmiştir. Böylece toplumda özgürlük, bağımsızlık ve devlete bağlılık ruhu kuşaklar boyu yaşatılabilmiştir. Bunun bir yansıması olarak Türklerin Emevîler tarafından katliama uğratıldığı, putlarının ateşe verildiği, yüzbinlerce Türkün esir alınıp ***Basra***, ***Kûfe***, ***Şam***, ***Kahire***, ***Mekke*** ve ***Medine***'de esir pazarlarında satıldığı hakkında -*yakın zamana kadar*- hiçbir Türkün en ufak bir bilgisi yoktu.

Bu olayları toplumdan gizleyebilmek için, Türk devletlerinde *(yönetici olan)* Sünnîler, sürekli olarak **Muaviye** lehinde propaganda yapmışlardır. Onun, Hz. Muhammed'in kayın biraderi ve vahiy kâtibi olduğunu sıkça gündeme getirerek gerçekleri örtbas etmeyi başarabilmişlerdir.[464] Çünkü **Muaviye** sülalesi döneminde Türklerin yaşadığı dramatik olaylar ve uzun yıllar süren esaret hayatının içyüzü eğer ortaya çıkacak olursa, iki önemli sırrın ifşa olacağından çekinilmiştir:

Bunlardan **birincisi:** İddia edildiğinin aksine Türklerin her zaman özgür ve bağımsız yaşamamış olduğu gerçeğidir. Bunun topluma yansımasından çekince duyulmuştur.

---

[464] Muaviye'nin, Rasulullah (s) tarafından "vahiy kâtibi" olarak görevlendirilmiş olmasını Vahhabiler ve onların takipçileri olan Türkiyeli Muaviyeci Selefiler çok önemsemektedirler. Çünkü bilgi fukarası olan bu iki zümre şu gerçeklerden habersizdirler:

1. Rasulullah'ın (s) vahiy kâtibi olarak vaktiyle görevlendirdiği **Abdullah bin Saad bin Ebi Serh** de Aynen **Muaviye** ve ailesi gibi Mekke'nin fethedildiği 11 Ocak 630 sabahına kadar iman etmemiştir.
2. Öyle anlaşılmaktadır ki hem bu adam, hem **Muaviye** ve ailesi, -*can korkusu ile*- ancak fetih sabahı iman etmiş gib gözükmüşlerdir.

3. **Abdullah bin Saad bin Ebi Serh**'in adı Rasulullah (s) tarafından idam edilmeleri karalaştırılan dokuz suçlunun listesinde bulunuyordu. Bu adam Osman bin Affan'ın (r) süt kardeşi idi. Ona sığındı. Rasulullah'tan (s) kendisi için af dilemesine istedi. Osman bin Affan (r) onu Rasulullah'ın (s) huzuruna getirdi ve affedilmesini rica etti. Rasulullah (s) önce sustu, ancak bu sırada -*anlamlı bir şekilde*- bu adama bakındı. Etrafındaki ashabından bir girişim bekliyordu! Osman bin Affan'ın (r) üçüncü kez aff dilemesi üzerine istemsiz bir şekilde teklifini kabul etti.

Saad bin Ebi Vakkas'tan (r) rivayet edilen bir hadise göre; Rasulullah (s) etrafındaki sahabilere, bu adama bakınmasının nedenini şöyle anlatmıştır; «Gördünüz, onu affetmekten kaçındım. Acaba o sırada, hemen kalkıp bu herifi öldürecek bilinçli biri yok muyudu aranızda?!! Dediler ki; Ey Allah'ın elçisi içinizden ne geçtiğini bilemezdik ki, bize şöyle göz ucuyle bir işaret verseydiniz ya. Rasulullah (s) şöyle buyurdular: "Allah'ın elçisi olan birine gözleriyle hainlik yapması yakışmaz!"» Hadisin metni şöyledir:
عَنْ سَعْد بن أبي وقَّاص قَالَ : لَمَّا كَانَ يَوْمُ فَتْحِ مَكَّةَ أَمَّنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّاسَ إِلَّا أَرْبَعَةَ نَفَرٍ وَامْرَأَتَيْنِ وَسَمَّاهُمْ وَابْنُ أَبِي سَرْحٍ ، قَالَ : وَأَمَّا ابْنُ أَبِي سَرْحٍ فَإِنَّهُ اخْتَبَأَ عِنْدَ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ فَلَمَّا دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّاسَ إِلَى الْبَيْعَةِ جَاءَ بِهِ حَتَّى أَوْقَفَهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ بَايِعْ عَبْدَ اللَّهِ فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَنَظَرَ إِلَيْهِ ثَلَاثًا كُلُّ ذَلِكَ يَأْبَى فَبَايَعَهُ بَعْدَ ثَلَاثٍ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ (أَمَا كَانَ فِيكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ يَقُومُ إِلَى هَذَا حَيْثُ رَآنِي كَفَفْتُ يَدِي عَنْ بَيْعَتِهِ فَيَقْتُلُهُ) فَقَالُوا : مَا نَدْرِي يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا فِي نَفْسِكَ أَلَا أَوْمَأْتَ إِلَيْنَا بِعَيْنِكَ قَالَ (إِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِنَبِيٍّ أَنْ تَكُونَ لَهُ خَائِنَةُ الْأَعْيُنِ.) .

4. **Abdullah bin Saad bin Ebi Serh** adındaki şahıs, Mekkenin fethinden önce Medine'ye gelerek Müslim olmuştu. Sonra Mekke'ye kaçmış, dinini değiştirmişti. Orada Rasulullah'a (s) iftiralarda bulunmuştu.

Bütün bu olaylar. **Muaviye** ve benzerlerinin gerçek anlamda karakterlerini ortaya sermektedir.

İkincisi ve çok daha önemlisi ise ***«Arap Dini»****'nin* alternatifi olarak Türkler tarafından üretilmiş olan ***Müslümanlığın*** İslam olmadığıdır. Türk devletlerinde yönetimler, bunun da topluma yansımasından daima çekinmişlerdir.

Hakkarili **Nehri Şeyhleri** ve ardılları olan **Bitlisli Arvasîler** tarafından *(1880-1913 yılları arasında)* çıkarılan karışıklıklar, katliamlar ve Osmanlı Devleti'ne karşı girişilen isyanlar da *(bugünkü tarih itibariyle)* 140 yıldır aynı şekilde gizli tutulmaya çalışılan çok önemli gerçeklerden biridir. Derin devletin ayaklarından biri olan bir holding, bu sırların ortaya çıkmaması için yıllardır olağanüstü çaba harcamaktadır. 1925 yılında oğlu ile birlikte Diyarbakır'da idam edilen Nehrili **Şeyh Abdülkadir**, bu dev şirketin çıkardığı bir ansiklopedide ***"şehit"*** olarak nitelenmiştir. (Bkz. Türkiye Gazetesi, İslâm Âlimleri Ansiklopedisi, Cilt: 18, s. 211. Tarihsiz-İstanbul.) Oysa bu şahıs, 1880 yılında babası **Şeyh Ubeydullah** ile birlikte 5000 kişilik bir çetenin başında İran'a saldırmıştır; Tüyler ürperten ve ***"Miyanduab Katliamı"*** diye tarihe geçen olayın tertipçisidir. Dahası; bir şiirinde ***"bütün Türkleri utanmazlıkla"*** nitelemiştir! (Bkz. **Behçet Cemal**, Şeyh Sait İsyanı, Sel Yayınları s. 88-89. İstanbul-1955.)

Bu önemli sırların gizli tutuluyor olmasının temel nedeni ise şudur: Nakşibendiliği 1826 yılında Hindistan'dan getirip Osmanlı toplumuna aşılayan **Halid Bağdadî**'nin birinci derecede temsilcileri ***Nehri*** ve ***Arvasi*** şeyhleridir. Türkler tarafından Orta Asya'da kurulan bu tarikat, Türkiye'de öncelikle bu iki ailenin yoğun çabalarıyla yaygınlık kazanmıştır. Onun için Türk ırkçıları, *(Kürtleşmiş Arap kökenli olduklarına bakmadan; Türk kimliğinin önemli bir simgesi olan* ***Halidîliğe*** *yaptıkları katkının ödülü olarak)* bu iki aileyi koruma altına almışlardır. Nitekim Nakşibendi Tarikatı *-yeni adıyla-* ***"Halidilik"***, aynı zamanda Türk Müslümanlığının önemli dayanaklarından biridir![465]

***

Öyle tahmin ediyorum ki bu olaylara teferruatıyla vakıf olmayanların, kitabımızı bir bütün olarak anlamaları hemen hemen mümkün değildir. Çünkü bu hadiseler bir yandan Türklerin İslâm'a bakış açısını derinlemesine ve kalıcı olarak etkilemiş, aynı zamanda ***"tarihi Türk-Arap ilişkileri sorunsalı***"na yine kalıcı bir kaynak teşkil etmiştir. Bu münasebetle tekrar vurgulamam gerekir ki İslâm Tarihi üzerine ihtisas düzeyinde birikime sahip olmayanların bu kitabı kuşatıcı şekilde anlayabileceklerine ihtimal vermiyorum. Aynı akıbete uğrayan kitaplar az da olsa vardır. Ancak onların yazarları, metinlerini ***"akademik üslup"*** perdesi altında adeta dondurarak, gerçek amaçlarını bir çeşit gizledikleri için olumsuz tepkilerle karşılaşmamışlar, aynı zamanda aydın bir kitle tarafından da okunmuşlardır. Bazı örnekler verelim:

1) **Türkiye Sosyal Tarihinde İslâm'ın Macerası**/Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak

[465] Bkz. **Ahmet Deniz**, Şeyh Ubeydullah Nehri'nin Siyasi Faaliyetleri (Yüksük Lisans Tezi); Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı-2017; **Dr. Melike Sarıkçıoğlu**, İran Arşivlerine Göre Şeyh Ubeydullah İsyanı, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 3- Sayı 5. Haziran 2013; **Alişan Akpınar**, Sezen Bilir, Tacim Sebüktegin, Şeyh Ubeydullah İsyanı Üzerine Yeni Belgeler. http://www.art-izan.org/artizan-arsivi/seyh-ubeydullah-isyani-uzerine-yeni-belgeler/); Kürt kimliğini tamamen inkâr eden **Ahmet Arvasi**'nin, ***"Doğu Anadolu Gerçeği"*** adlı kitabı da bu münasebetle incelenmeğe değer.

2) **Türkler, Türkiye ve İslâm**/ Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak
3) **Türk Sufiliğine Bakışla**r/ Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak
4) **Hurafeler ve Mitler**/Süreyya Su.
5) **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar/**Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü
6) **Mitoloji ile İnanç Arasında/**Dr. Şinasi Gündüz.
7) **İslâm'ın Pavlusları (Felsefî Tasavvuf)/**Saadettin MERDİN
8) **İslâm Pavlusları (Paralel Din)/** Saadettin MERDİN
9) **Kamizm, Şamanizm/**Dr. Yaşar Kalafat.

Son zamanlarda bir zümrenin giriştiği ***tarih saptırmacılığı*** ve toplumda yaygın olan ***bilgi yoksulluğu*** gibi iki büyük sorun, kitabımızın Türkiye'de maalesef anlaşılmasını engelleyecek talihsizliklerden sadece biridir.

***

KİTABIN ANLAŞILMASINI ZORLAŞTIRAN EN ÖNEMLİ ENGELLER

«**Kur'an'daki Din İslâm Mı, Müslümanlık Mı**?» adlı çalışmamızın okuyucu tarafından anlaşılmasını zorlaştıran en az dört büyük engel bulunmaktadır. Bunları şöyle sıralayabiliriz.

1) Kitap, 1500 yıllık bir tarihin gizli kalmış birçok olayını açıklamaya çalışmakta, okuyucuyu ikna etmek için ayrıntılı bilgiler sunmakta ve birçok belgeye referans vermektedir. Ancak bu açıklamaları ve belgeleri anlayabilmek, tarih konusunda *(uzmanlık düzeyinde)* birikim sahibi olmayı veya *(Arapça, Farsça ve İngilizceyi ileri düzeyde bilen)* bir İslâm Tarihi uzmanından destek almayı zorunlu kılmaktadır. Belirtmek gerekir ki -*akademik makale yazabilecek düzeyde*- bu üç dile hâkim bir tarihçi sosyoloğa Türkiye'de rastlamak kolay değildir. Engellerin birincisi budur.

2) Türkiye'de toplumun çoğunluğu, mistik ve mitolojik inanışların çok sıkı etkisi altında bulunmaktadır. Türkiye halkı, -*Kur'an ve Sünnet kaynaklı bilgilerden çok*- kendi tarihinden gelen efsanelere, *«evliya kerametlerine»* ve menkıbelere güvenmektedir. Bu nedenle ülkemizde insanları bilimsel ve rasyonel bilgi ile ikna etmek çok zordur; bazen mümkün değildir; bazen de davetçiyi tehlike ile karşı karşıya getirebilmektedir! Örneğin; **Ahmed Yesevî**'nin «***Divan-i Hikme***t» adlı kitabında geçen, sadece ***«Aslan Baba»*** hikâyesi bile bu kitabın hiçbir ilmî değere sahip bulunmadığını açıkça ortaya koymasına rağmen son yıllarda bir zümrenin girişimleriyle bu şahıs, geniş kalabalıkların zihnine kutsal ve yanılmaz biri olarak kazındı. ***(Çünkü Müslümanlığın birinci ayağını bu kitap oluşturmaktadır)*** Bu gelişme, özellikle araştırmacılar tarafından ciddiyetle izlenmelidir! Dolayısıyla Kur'an ve Sünnetteki bilgilerle çelişen bu kitaba karşı milyonlarca insanın güven duygusunu değiştirmek neredeyse artık mümkün değildir. Unutmamak gerekir ki Müslümanlık projesinin iki tasarlayıcısından biri **Ahmed Yesevî**'dir. Çalışmamızın anlaşılmasını engelleyen ikinci neden buradan kaynaklanmaktadır.

3) Bilindiği üzere İslâm, -*yalnızca Kur'an ve Sünnet kaynaklı ibadet ve dualar çerçevesinde*- kulluk etmeği bir yasaya bağlamıştır. Bunun adı fıkıhta ***«Tevkîfiyye»***'dir. Kaynağını Haşr Sûresi, 7'inci âyet-i kerimesinin son kesitinden almaktadır. Onun için bu yasayı çiğnemek İslâm'dan çıkmayı sonuçlandırabilir! Buna rağmen **Abdülhalık**

Gucdevânî (1103-1179) adında Tacik kökenli mistik bir şahıs, *(çok büyük ihtimalle)* Hint dinlerinden 8 kural alarak farklı bir ibadet projesi hazırlamıştır. Halk arasında önceleri ***«Hâcegân yolu»*** olarak adlandırılan, daha sonra asırlar boyu farklı isimler alarak devam eden bu rûhânî akım günümüze ulaşmış bulunmaktadır. Onun ölümünden 139 yıl sonra doğan başka bir şahıs bu kurallara 3 tane daha ekleyerek sayısını 11'e çıkarmıştır. ***(Müslümanlık projesinin ikinci ayağını da bu 11 kural oluşturmaktadır)*** Bu konudaki ayrıntılı ve belgeli bilgilere ulaşmadan çalışmamızı anlamak, neredeyse mümkün değildir! Çalışmamızın anlaşılmasını engelleyen üçüncü neden budur.

4) Arapçayı uzmanlık düzeyinde bilmeyenlerin özellikle *(yoğun gramatik analizler içeren)* kitaptaki üç bölümü anlamaları mümkün gözükmemektedir. Bu sorun kitabın bir bütünlük içinde anlaşılmasını engeller. Bu bölümlerin başlıkları şöyledir:

* Bölüm-07: İslâm Tarihinde Önemli Kırılma Noktaları ve Müslümanlık.
* Bölüm-13: Araplar ve Müslümanlık
* Bölüm-26: İslâm İle Müslümanlık Birbirinden Nasıl Ayırt Edilebilir.

Çalışmamızın anlaşılmasını engelleyen dördüncü neden de budur.

***

Kitabın İçeriğini Yakından İlgilendiren Aşağıdaki Gerçeklerin, Türkiye Toplumu Tarafından Kolayca Anlaşılmayacağı Olasılığı Çok Güçlüdür

Ne Araplar ne Türkler ne de başka bir millet tarafından İslâm'ın *-661'den sonra-* bir bütünlük çerçevesinde, devlet ve toplum düzeni olarak uygulanmadığı kesin bir vakıadır. Şu var ki günümüze kadar her asırda samimi bir mü'min azınlık İslâm'ı *(bireysel olarak)* büyük bir titizlikle yaşamaya gayret etmiştir. Bu sayededir ki İslâm kitabî nitelikleriyle *-bir mucize olarak-* çağımıza kusursuz bir şekilde ulaşabilmiştir. Şunu da önemle belirtmek gerekir ki Müslümanlık komplosundan habersiz halk toplulukları, asırlar boyu İslâm'ı *(bir din olarak değil, tam aksine)* bir kültür olarak yaşamışlardır. İlginçtir ki *-Bilinçli Müslim azınlık dışında kalan, ancak-* İslâm'ın bütünlüğüne inanan *-kitâbî bilgiden yoksun-* yüzbinlerce Müslüman da vardır! *(Bilgisiz bile olsalar, bunlar da elbette ki mü'mindirler)* Bunlar kendilerini "**Müslüman**" olarak nitelemekte mazurdurlar. Onun için kitabın hiçbir yerinde herhangi bir şahıs veya topluluk tekfir edilmemiştir. Ayrıca kitabın birçok yerinde tekfirin tehlikesine dikkat çekilmiştir. (Bkz. S.30, 86, 201, 248, 258, 263, 242 dipnot:330; Ayrıca bkz. Feriduddin Aydın, Tekfîr Kavramı Hakkında Çok Yönlü Bir İnceleme)

Kitapta, **İslâm**'dan bağımsız bir din olarak nitelenen **Müslümanlık**tan amaç; sadece kripto ekipler tarafından *(yaklaşık 1230'larda)* üretilen *(ve belli bir ırkçı zümre tarafından benimsenen)* alternatif dindir. Bu tespit son derece önemlidir. Onun için Müslümanlık Dini'nin çerçevesi çok geniş tutulmamalıdır. Ancak bu kavram, spekülatif yöntemlerle *-ve yüzyıllar boyu yürütülen propagandaların etkisiyle-* geniş muhitlerde zihinlere yerleştirilmiş ve kalıcı hale getirilmiştir. Onun için toplum, asırlar boyu bu komplonun içyüzünden haberdar olamamıştır. Bu nedenle Türkiye'de *(İslâm'ın bütünlüğüne inansa bile)* hiç kimse ***"Müslim"*** ve ***"mü'min"*** olduğunu ikrar etmeyi beceremektedir. Bunu kanıtlayan yüzlerce delil vardır. Bu delillerin onlarcası **Namık Kemal Zeybek** adındaki yazarın **"TÜRK'ÜN İNANCI"** adlı kitabında da yer almaktadır. Bu dinin esas şifresi ise 8 asır önce söylenmiş ve günümüzde ifşa edilmiş olan şu ürkütücü sözlerdir:

«***Velâyet, fenâya varmış kimsenin hâlidir. Nübuvvet mertebesinden uludur. Bazı enbiyâ hazerâtı velâyete de sâhib olmuşlardır. Lâkin her velîde nübuvvet-i tarifiyye veya tebliğiyye mevcûd olagelmiştir.***»[466]

Bu çok tehlikeli sözler ve ayrıntıları -*derin devlet aracılığıyla*- toplumdan sıkı bir şekilde gizlenmektedir! Bu konu üzerinde yoğunlaşanların çok dikkatli olması icap eder…

***

MÜSLÜMANLIĞIN İSLÂM'DAN AYRI VE BAĞIMSİZ BİR DİN OLDUĞUNUN ÖNEMLİ KANITLARI:

1) 661'den sonra **«Raşidî Hilâfet Sistemi»** hiçbir ülkede ve hiçbir millet tarafından ihya edilmemiştir.

2) İslâm'ın öğretisinden binlerce öge aşırılarak ve çarpıtılarak birçok din ve felsefe üretilmiştir. Bunların en önemlileri şunlardır:

- **KARMATÎLİK**: (1100 yıl önce Arabistanda çalışan Afrikalı işçiler tarafından kuruldu. Şimdi ortada yok)

- **İSMAİLÎLİK**: (765 yılında peygamber sülalesinden geldiğini iddia eden ***Abdullah bin Meymûn el-Kaddâh*** takma adlı bir Yahudi tarafından Mısırda kuruldu. Bu dinin bağlıları dünyada dağınık haldedirler. Çoğu Hindistan'da yaşarlar.)

- **NUSAYRÎLİK**: (968'de Halep'te yaşayan Türk veya İranlı olduğu sanılan ***Şeyh Bayrak*** tarafından kuruldu. (Gerçek adı: Muhammed bin Nusayr en-Numeyrî'dir. Hicretin üçüncü yüzyılında yaşamıştır.) Şimdiki Suriye yönetiminin başındaki aileler bu dine bağlıdırlar. Sayıları, yaklaşık iki milyondur. Suriye'de yaşarlar)

- **DÜRZÎLİK**: (11'inci yüzyılda ***Muhammed bin İsmail el-Derezi*** adında bir Türk Tarafından Mısırda kuruldu. Sayıları 150 bin kadardır. Çoğu Lübnan'da yaşarlar)

- **HURREMÎLİK** (Bâbîlik): İran'ın Kazvin bölgesinde Deylemiler tarafından kuruldu. Bağlılarının sayısı çok azdır.

- **ZOROASTRİANİST ŞİÎLİK**: İranlıların dinidir. 1150 yıl önce bu dini kurdular. Defalarca değişikliğe uğramıştır.

[466] Kaynak: Hasan Lûtfi Şuşud, İslâm Tasavvufunda Menâkıb-ı Evliya s.163 İstanbul-1958.

- **MÜSLÜMANLIK**: (Türklerin dinidir. 1230'da kuruldu; Sünni Müslümanlığın kurucusu ***Abdülhalık Gucdevani***'dir. Temeli Budiz'me dayanmaktadır. Alevi Müslümanlık ise ***Ahmed Yesevi*** adında biri tarafından kuruldu. Temeli Şamanizm'e dayanmaktadır. Müslümanlık her iki ayağıyla İslâm'ın kisvesi altında gizlenmeyi en iyi başarabilmiş olan senkretik bir dindir. ***Cerrahîlik***, ***Halvetîlik***, ***Celvetîlik***, ***Şabanîlik***, ***Gülşenîlik***, ***Biberîlik***, ***Bayramîlik***, ***Bektaşîlik***, ***Mevlevîlik***, ***Nurculuk***, ***Nakşibendîlik***, ***Gülencilik*** veya (*Fethullahçılık)* ve ***Aczmendîlik***, gibi birçok varyantı vardır.)

- **KADYÂNÎLİK**: (1889 yılında, ***Ahmed Kadyani*** adında Hintli bir sapkın tarafından kuruldu. Hindistan ve Pakistan'da çok sayıda bu dinin bağlıları vardır.)

- **BAHAÎLİK**: (1844 yılında ***Ali Muhammed*** adında akıl hastası bir İranlı tarafından kuruldu. Kâbeleri İsrail'in Hayfa kentindedir. Namaz kılarken yüzlerini oraya çevirirler)

3) 661'den sonra Kur'an-ı Kerim, bütün "Müslüman ve Müslümansı milletler" tarafından sadece ***mezarlık ve tapınak kitabı*** olarak benimsenmiş, bir bütün halinde ve anayasa olarak kabul edilmemiştir. Hatta bu korku ile *(istisnalar hariç)* hemen hiçbir imam: Bakara/282; Maide/5; Maide/45; Maide/47; Maide/38; Nur/2-9; Neml/34; Haşr/7; Casiye/18; Nisa/7-11; Nisa/23; Nisa/60 âyetlerini -*cemaatle kıldırdıkları namazlarda*- zammı sure olarak okumaz. (Ancak mukabelelerde -*Kur'an'ın tümü okunduğu için*- bu ayetler okunur.)

4) İlahiyatçı akademisyenler hariç hemen hiçbir Müslüman ***«Tevkîfiye»*** kevramını *(daha doğrusu, yasasını)* bilmez veya ona itibar etmez. Bu yüzden Müslüman topluluklar arasında mukaddes değerlerle ***«telâub»*** ve aşağılama, batıl dinlerin bağlılarına özenme gibi çelişkiler oldukça yaygındır. Bazı örnekler:

* Zina eden ve ardından gusül abdesti alan çok sayıda Müslüman vardır.

* Yüzbinlerce, belki milyonlarca Müslüman domuz etini yemez, hatta ondan tiksinir, fakat alkol almaktan çekinmez. Oysa alkolün necaset derecesi, domuz etinin necaset derecesinden farksızdır.

* Müslümanlar arasında *(yaklaşık yüzyıldan beridir)* yabancı çocuğu emzirme tutanağı düzenlenmez. Bu nedenle süt kardeş evliliklerini önlemek hemen hemen mümkün değildir. (T.C. kanunlarına göre süt kardeş evliliği zaten yasak değildir.) Ancak bu mesele toplumdan gizli tutulmaktadır.

* Nadir İstisnalar hariç, gayri resmi olarak kıydırılan örfî nikâha, hemen hiç kimse ***«dinî nikâh»***, ***«İslâmî nikâh»*** veya ***«şer'î»*** nikâh demez. Herkes bu sözleşmeye ***«imam***

nikâhı» adını verir. Bu bir aşağılamadır. 1950'lerde gazete sahibi bir Sabetaist, bu pejoratif deyimi propaganda ederek zihinlere kazıdı.

* Müslüman halkın çoğunluğu Ramazan ayında *(gelenek olarak)* oruç tutar, fakat sadece küçük bir azınlık namaz kılar. Oysa İslâm'da ikisi de farzdır. Hatta *(mü'min kişi)* herhangi meşru bir mazeretle oruç tutulmayabilir. Fakat vakit namazını terk etmek için hiçbir mazeret geçerli değildir.

* Günümüzde Cuma şartı oluşmamasına rağmen, hafta içinde vakit namazlarını kılmayanlar Cumaya giderler.

* ***«Kur'an çarpsın»***, ***«ekmek çarpsın»*** gibi ilginç yemin şekilleri yaygındır.

* Vicdanında ***«Ümmet»*** idealine yer veren; üst kimlik olarak İslâm'ı milli aidiyetinin üzerinde tutan insan sayısı Müslümanlar arasında oldukça azdır. Keza ümmetin vasıflarını anlatan Âl-i İmrân Sûresi'nin 110'uncu âyet-i kerîmesindeki mesajlarla Ümmetin varlığına ve birliğine vurgu yapan (El-Enbiya/92) ayet-i kerimesi, hemen hiçbir Müslüman tarafından ciddiye alınmaz. Müslümanların neredeyse tamamı ***«Sevâd-ı a'zam***» tabirinden ve ifade ettiği anlamdan habersizdir.

* ***«İslâm İşbirliği Teşkilâtı»*** adı altındaki örgüt, bu gerçeği en çarpıcı şekilde ortaya koyan delillerin başında gelmektedir. Nitekim bu teşkilât, Müslümanların derin bir çöküş yaşadığı çağımızda onların hiçbir sorununa çözüm getirmemiştir. İslam'ı ihya etmek için Müslümanlığa karşı hiçbir mücadele girişiminde bulunmamıştır. Siyonizm'e, küreselliğe ve emperyalist dünyaya karşı ümmeti savunmak gibi herhangi bir atılımı olmamıştır. Müslümanlar arasındaki kavgalara da daima seyirci kalmıştır. Şekilden ibaret, işlevsiz ve ruhsuz bir gölgeden öte bir varlık göstermemiştir. Onun için Türkiye toplumunun büyük çoğunluğu bu örgütün adını bile bilmemektedir.

* Türkiye'de Müslüman toplumun önemli bir kısmı ***«Şeriat»*** sözcüğünden ürkmektedir. Bu da bu kalabalığın ***Casiye Suresi***'nin 18'i âyet-i kerimesine inanmadığı hatta bu âyet-i kerimeden nefret ettiği anlamına gelmektedir. Yakın geçmişte sokaklarda atılan ***«kahrolsun Şeriat»*** sloganları bu gerçeği kanıtlamaktadır.

* İslâm'daki ***«Şehidlik»*** kavramı, Kur'ânî anlamının dışına itilerek sırf milliyetçi mülahazalarla ve siyasi amaçlarla kullanılmaktadır.

* İslam'ın mukaddes değerlerine hakaret ederek İslam Dini'nden çıktığı açık şekilde anlaşılan kişilerin cenazeleri camilere taşınmakta ve kalabalıklar tarafından namazları pervasızca kılınmaktadır. Bu kalabalıklar arasında hemen hiç kimse İslam'ın bu konudaki hükmüne itibar etmemektedir.

* Müslümanlar arasında ***«Kubûrîlik»*** *(ölülere tapım)* çok yaygındır. ***«Tapmıyoruz, sadece himmet ve şefaatlerini diliyoruz»*** deseler de *(ki bu da İslam'da yasaktır)* milyonlarca Müslüman, tapım tarifine giren ritüellerle türbelerde ve anıt mezarlarda ölmüş ilâhlara ibadet ederler.

* Ölmüş kişinin ruhuna Kur'an okumak; onun için kırkıncı, 52'inci ve sene-i devriye törenleri düzenlemek Türkiye'de çok yaygın bir inanış ve uygulamadır.

* **Tevkifiyye** prensibine aykırı olmasına rağmen. ***Mevlit***, ***Cevşen***, ***Delâil-i Hayrât***, ***Kaside-i Bürde, Evrâd-ı Bahâiyye***, ***Salât-ı Tefriciye, râbıta, Hatm-i Hâcegân, Mevlevî âyini*** ve ***Semah*** gibi İslam dışı merasim ve dualar ibadet sayılmakta, bunların yapılmasından sevap umulmaktadır.

* ***«Ezan susmaz, bayrak inmez»*** sloganında olduğu gibi İslâm'dan aşırılan değerler, milliyetçi amaçlara alet edilmektedir.

* Cin Sûresi'nin 18'inci âyet-i kerimesi inkâr edilerek Camilere bayrak asılmakta, Ramazan ayında minareler arasına ***"Nemutlu Türküm Diyene"*** gibi, üzerinde ırkçı bir söylem bulunan mahyalar, konmakta, böylece bu mekânların evrensel mahiyetine saygısızlık yapılmaktadır. Daha önemlisi; bu mukaddes mekânların *bu suretle* birer ***«Dırar Cammii»***'ne dönüşmesine önayak olunmaktadır.

* Müslümanlar arasında **haramı helâl**, **helâli haram** kabul eden milyonlarca insan vardır. Örneğin hemen hiçbir Müslüman alkollü içecek olarak hazırlanan sıvıların sidikten farksız olduğuna inanmaz.

* Müslümanlar arasında faizcilik ve tefecilik oldukça yaygındır. İslâm'da riba ile muamele etmenin cezası olmadığı bahanesiyle hemen hiçbir Müslüman bu muamelenin, ***"Allah'a karşı savaş açmak"*** anlamına geldiğini hatırlamak istemez. (Bkz. El-Bakara/278-279)

* İslâm'ın yasakladığı, büyücülük, muskacılık, falcılık, tarikatçılık, şarlatanlık din sömürüsü, ve medyumculuk gibi çeşitli yasaklar yaygındır.

* Müslümanlıkta ***«Ümmet ideali»*** olmadığı için Müslümanlar; ***Muhafazakâr, dinci***, ***ırkçı***, ***tarikatçı***, ***Kemalist***, ***Amerikancı***, ***sağcı***, ***Solcu***, ***liberal***, ***Batı hayranı***, ***İsrail hayranı***, ***pragmatist, politeist, deist*** *ve* ***anrdopomorfist*** gibi çeşitli ideolojik ve dinsel gruplara bölünmüşlerdir:

* Müslümanlar arasında Irkçılık yaygındır. **Türkler**, **Araplar**, **Kürtler**, **Farslar**, **Berberiler**, **Peştunlar**, **Tacikler** ve **Hazaralar** gibi farklı Müslüman ırklar, birbirlerinden nefret ederler. Müslüman ülkelerde etnik sorunlar had safhadadır. Bunun tezahürleri olarak Müslüman ülkelerde katliamlar ve siyasi cinayetler *-tahminlerin üzerinde-* işlenmektedir. Bu gerçek, Müslümanların (Enbiya suresi/92 ve Hucurat/13) ayet-i kerimelerine inanmadıklarını açık şekilde kanıtlamaktadır. Bunun imânî tehlikesi malumdur.

* İslam sosyolojisinde ***«âlim»*** sıfatına sahip şahsiyetlere alternatif olarak, Müslümanlıkta kalabalık bir ***«din adamları»*** zümresi vardır. Kavuk ve Cübbeden oluşan bir kıyafet içinde gözükürler. Âlimlerin Toplum nezdindeki itibarını kırmak ve azınlıktaki bu hayırlı topluluğun kısa zamanda erimesini sağlamak için yürütülen siyasi politikalara destek verirler.

* **İslâm** kelimesi yerine **"Müslümanlık"** sözcüğünün kullanılması ve yaygınlaştırılması için Türkiye'de bilinçli çalışmalar sürdürülmektedir. İslâm âlemi yerine ***«Müslüman Dünyası»***, İslâm kardeşliği yerine ***«Müslüman kardeşliği»***, İslâm'a uygun yerine ***«Müslümanlığa uygun»***, Filanca İslâm'ı kabul etti yerine ***«Müslümanlığı kabul etti»***, gibi tabirlerle sinsi bir propaganda sürdürülmektedir.

* Yakın geçmişte Müslümanlar tarafından ***«Türk İslam Sentezi»*** adı altında bir akım başlatılarak dinin millileştirilmesi doğrultusunda önemli çalışmalar yapıldı. Ondan çok önceleri ezan Türkçeye çevrilerek bu konuda ciddi girişimlerde bulunulmuş, toplum Müslümanlık doğrultusunda motive edilmiştir.

* Müslümanlığı İslam'a karşı canlı tutmak için, bu dinin kurucularından biri olan **Ahmed Yesevî** adıyla Üniversiteler kurulmuştur. Yine onun adına sık aralıklarla konferanslar ve sempozyumlar düzenlenmektedir. Halbuki *(İslam literatürünün önemli külliyatından olan)* Tabakât adlı eserlerin hiçbirinde bu şahsın adı bile geçmemektedir.

* Asırlardır devlet ve toplum düzeni olarak yaşatılmadığı için dış dünya, İslâm hakkında hemen hiçbir bilgiye sahip değildir. Oryantalistler de kasıtlı olarak bu konuda suskundurlar. Dolayısıyla milyarlarca insanın İslâm'dan nefret ettiğini ileri sürmenin hiçbir dayanağı yoktur. Tam aksine dış dünya Müslümanlardan ve Müslümanlıktan nefret etmektedir. Buna rağmen Müslümanlar kasıtlı olarak -*sırf* ***müslümanofobiyi*** *örtbas etmek ve İslâm'ı hedef haline getirmek için*- yoğun bir şekilde ***«İslâmofobi»*** diye hayali bir nefretten söz ederek gündemi çarpıtmakta ve dış dünyayı İslâm'ın aleyhinde spekülatif bir yöntemle kışkırtmaktadırlar. Bu da özellikle belli bir kripto zümrenin İslâm'a karşı hileli bir tavır içinde olduğunu ve ellerindeki medya araçlarıyla bilinçsiz kalabalıkları yönlendirmeye çalıştıklarını kanıtlamaktadır.

* Müslümanlığı Canlı tutmak ve İslâm'ın anlaşılmasını engellemek için Türkiye'de panik içinde bocalayan bir grup akademisyen ve yazar, tarihi gerçekleri gizlemek için son yıllarda yoğun bir hareket başlattılar. Bunun hangi amaçla yapıldığını söylemekten çekinen **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak** olayın sadece fotoğrafını şu dondurulmuş tespitleriyle ortaya koymaktadır:

«Türkiye'nin yaşadığı sosyal ve ideolojik çalkantılar, buhranlar yüzünden yalnız popüler tarih yazıcılığında değil, ona temel oluşturması gereken akademik tarih yazıcılığında dahi egemenliğini sürdüren, değişik ideolojik motivasyonların güdümündeki bir ***"tarihin saptırılması"*** *(déformation historique) sürecinin yaşanmakta olmasıdır.»*[467]

«Kemalist resmi ideolojisinin, İslâm'ı devre dışı bırakarak daha çok İslâm öncesi Türk tarihine referans veren milliyetçi bir yaklaşım içinde Batı kültürüyle entegre olmaya yönelik bir tarih perspektifi biçiminde yürüttüğü bu ***"saptırılmış tarih"*** *yaklaşımı, 1960'lardan itibaren, o zamanlar Türkiye'de henüz yükselmeye başlayan Marksist ideolojinin tarih perspektifiyle karşılık gördü.»*[468]

«Türkiye'de Alevî Bektaşî kimliğinin yükselişiyle beraber özellikle popüler amatör tarih yazıcılığının bir kesiminde yepyeni bir ***"saptırılmış tarih"*** *yaklaşımını daha gündeme getirdi.»*[469]

---

[467] Bkz. Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak, Türkiye'de Tarihin Saptırılması Sürecinde Türk Sûfiliğine Bakışlar, s. 8. İletişim yy. 2. Baskı. İstanbul-1996.

[468] A.g.e. aynı sayfa.

[469] A.g.e. S.9.

*«Alevî Bektaşî kesimine mensup yazarların yapmaya çalıştığı amatör tarihçiliğin yayın alanındaki örnekleri büyük çoğunluğuyla bu Alevî perspektifinin **"saptırılmış tarih"**inin ilginç örneklerini âdetâ bir patlama noktasına getirdi ve sürdürüyor.»*[470]

*«Türkiye toplumu henüz geleneksellikten modernizme geçişin krizini yaşarken, bu geçişte belki kendisine en iyi yardımcı olacak, kafasını toparlamasını sağlayacak, ufkunu, dünya görüşünü genişletecek araçlardan birinden, sağlıklı bir tarih perspektifinden yoksun gibidir. (...) **"saptırılmış tarih"** şuuru, kültürel ve etnik çeşitliliği vaktiyle hazmetmiş ve bunun ne demek olduğunu fiilen yaşamış bir tarihin içinden gelen modern Türk toplumunun bu noktadan hızla geriye doğru giderek kendi içindeki etnik, kültürel ve dinî farklılıkları dışlama noktasına dönmesine sebebiyet vermektedir.»* (Kaynak: Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak, Türkiye'de Tarihin Saptırılması Sürecinde Türk Sûfiliğine Bakışlar, s. 8. İletişim yy. 2. Baskı. İstanbul-1996.)

* Hemen her Müslüman kişi, kendisi gibi inanmayanlara karşı önyargılıdır. Bu nedenle hemen hiçbir Müslüman, farklı dinlere bağlı kişi ve gruplara karşı nötr bir duruş göstermek istememektedir. Dolayısıyla Müslümanlara göre her yabancı *(hatta her muvahhid mü'min)* şüphelidir, hatta tehlikelidir ve haindir. Türkiye'de "din ve vicdan özgürlüğünün teminat altında olduğu, hiç kimsenin inancından ötürü kınanamayacağı ve baskı altına alınamayacağı" sık vurgulamalarla dile getiriliyor olmasına rağmen Türkiyeli mü'min azınlık, Müslümanlar tarafından baskı altında tutulmaktadır. İslam'a ait değerler pervasızca Müslümanlığa mal edilmekte ve çarpıtılmaktadır. Bu durum Türkiye'deki mü'min azınlığı sürekli şekilde manevi işkence altında yaşamaya zorlamaktadır. Buna rağmen hiçbir savcı bu suçlara karşı hareke geçmemektedir.

* Müslüman ülkelerde batı dünyası aleyhinde son bir asırdır iftira kampanyaları yürütülmektedir. Ancak bu iftiraları yalanlayan çok çarpıcı deliller mevcuttur. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

Müslüman ülkelerdeki zulüm, işkence, adaletsizlik ve katliamlardan kaçan milyonlarca insan batı dünyasına sığınmış ve buralarda himaye görmüştür. Batı dünyası ise bu ülkelerin ne kadar tehlikeli olduğunu bildiği için onları cezalandırmaya çalışmıştır ve çalışmaktadır. Örneğin Amerika, Irak'ı yıllarca İşgal ederek devlet başkanını Kurban Bayramı sabahı idam ettirmiştir. Batı dünyası birleşerek Libya'yı bombalarla ezmiş, devlet başkanını bizzat halkına linç ettirmiştir. Amerika Fransa ve Rusya, Suriye'yi parçalamışlardır. Üstelik Müslüman İran'ı ve ezilmiş Müslüman Kürtleri buraya musallat etmişlerdir. Müslüman İran ile Müslüman Suudilileri kapıştırarak onlara silah vererek, Müslüman Yemen'i bu iki Müslüman ülkeye parçalattırmışlardır. Batı dünyası ***PKK, DHKPC, İBDA-C, JITEM, KONTRGERILLA, ERGENEKON, TALİBAN, HIZBULLAH, EL-KAİDE, BOKOHARAM, eş-ŞEBÂB, DAİŞ*** *ve* ***FETO*** terör örgütlerini silahlandırarak Orta Doğu'yu kan gölüne çevirmiştir. Bu ülkeler batı dünyasının birer karakolu haline gelmişlerdir. Amerika'nın ve İngilizlerin birçok Müslüman ülkesinde askeri üsleri bulunmaktadır.

Türkiye yarım asırdan fazladır Avrupa'nın kapısında beklemekte, AB'ye üyelik alamamaktadır. Türkiye'den Avrupa'ya 1960 yılından beri 6 milyon insan göç etmiştir. Ayrıca büyük sayıda beyin göçü gerçekleşmiştir. Çünkü Müslümanlıkta insanın değeri

[470] A.g.e. S.9, 10.

yoktur. TL. Avrupa ve Amerika paraları karşısında her gün erimektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi İçinde bir tek Müslüman ülke bulunmamaktadır. Müslümanlar akademik kariyer yapan ilim adamlarına artık ***«âlim»*** unvanını vermemekte, kendilerini peşin olarak geri kabul ettikleri için; "***Dr***. ***Doç*** ve ***Prof.***" gibi, batılılara ait unvanlar kullanmaktadırlar.

Batı dünyasından kaçıp Müslüman ülkelere sığınan bir tek insan bile yoktur. Çünkü batıda adalet vardır. İnsana değer verilmektedir. Eski bir Diyanet İşleri Başkanı'ndan nakledilen aşağıdaki ibretlik belge bile bu konudaki bütün gerçekleri neredeyse özetlemektedir:

Bardakoğlu bile bu doğru tespitinde Müslümanlığın etkisinden kurtulamamış ***«Şu anda yaşadığımız dinin İslâm ile İlgisi ve alakası yok»*** diyeceği yerde *-ne yazık ki-* İslâm kelimesini kullanmamıştır!

Ortaya serilen bu kadar delil, Müslümanlığın İslam'dan bağımsız bir din olduğunu acaba kanıtlamaya yetmiyor mu?! Vurgulamam gerekir ki bu gerçekleri inkâr edecek hiçbir Müslüman, antitezini kanıtlayamaz. Dolayısıyla sadece bu deliller karşısında Müslümanlığın İslâm demek olduğu hakkında inandırıcı hiçbir şey söyleyemez. Sonuç olarak; Yüce İslam'ı, Ortadoğu'daki kalabalıkların dini olmaktan tenzih etmek gerekir.

Feriduddin AYDIN
13 Ekim 2021